Martialis
edit.
19. c. 7.8.

Digitized by Google

6
17–e
57

6
9 G
22

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE

)liotheca
Coll. Rom.
t. Jesu

6-4/c, 57

~~B. Magistri~~

~~Konstantinoff [illegible]~~

Google

M. VAL.

MARTIALIS

EPIGRAMMATA

Demptis obſcenis.

Addidit annotationes & interpretationem

JOSEPHUS JUVENCIUS

è Societate JESU.

ROMÆ, Typis Antonii de Rubeis
in Platea Cerenſi. 1703.

SUPERIORUM PERMISSU.

IMPRIMATUR

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sac. Pal. Apoſtolici.

Dominicus de Zaulis Epiſc. Verulanus Viceſgerens.

IMPRIMATUR.

Fr. Jo. Baptiſta Carus Mag. & Reverendiſs. P. Sac. Apoſtol. Pal. Mag. Socius Ordin. Præd.

M. VAL. MARTIALIS
VITA.
De ejuſdem ſcriptis, & iſtis commentariis.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE

MARC. VAL. MARTIALIS natus eſt Bilbili, quæ civitas eſt Hiſpaniæ in Celtiberia, patre Frontone, matre Flaccilla, kalendis Martiis, ſub Claudio Imperatore, qui anno Chriſti 41. imperium inivit. In quibuſdam libris pervetuſtis appellatur M. Val. Martialis Cocus: ſive id cognomentum ipſi per jocum fuerit inditum, ſive gentilitium & paternum habuerit. Uxorem duxit Clodiam Marcellam, quam ipſe libro Epigr. XII. epig. 19. celebrat. Romam ſub Nerone venit annum agens alterum & viceſimum. In Italia manſit annos 35. quibus exactis, rediit in Hiſpaniam ſuam anno ætatis 57. ibique deceſſit imperante Trajano, natus annos admodum 60.

Ejus carminum libri quatuordecim numerantur: nec in iis tamen omnia omnino ejus epigrammata continentur; ſiquidem nonnulla proferuntur à quibuſdam antiquis auctoribus, quæ in iſtis libris non extant; ſive quod ſcripta fuerint libris jam editis, ſive quod colligentibus exciderint.

Magnam ſemper ab hominibus eruditis ingenii laudem eſt adeptus. *Erat* (inquit Plinius Secundus, illius æqualis & amicus) *homo ingenioſus*,

acutus, acer, & qui plurimùm in ſcribendo & ſalis haberet & fellis, nec candoris minus. Ælius Verus Cæſar, teſte Spartiano, Martialem *Virgilium ſuum* appellabat. Omitto recentiorum de illo teſtimonia plena dignitatis, quibus adſtipulatur conſentiens omnium ætatum fama.

Si quæras quid ſit Epigramma, quo in genere uno verſatur Martialis, ea vox nihil aliud quàm inſcriptionem ſive titulum ſonat: ἐπιγράφω enim eſt, inſcribo, ſuperſcribo. Nunc ſignificat carmen breve ac venuſtum, rem aliquam ingenioſè, graviter, aut argutè concludens. In quo venuſtas porro epigrammatis & acumen conſiſtat, legendo ſentias faciliùs, quàm definiendo explices.

Jam verò ut aliquid etiam de illis commentariis, & labore noſtro admoneam, non me deterruit ſuperiorum hujus cultiſſimi vatis interpretum, Ramireſii, Matthæi Raderi, Petri Rodellii, Vincentii Colleſſi, & aliorum eruditus labor, quominus ſymbolum quoque meum conferrem. Raderus enim, præterquam quod mole rerum & eruditionis copiâ laborat, habet interdum nonnulla ſuboſcura, & quædam etiam intacta prætermittit. Rodellius partem duntaxat Martialis, ea quidem, quam ceteris in libris adhibuit, perſpicuitate ac ſagacitate, complexus eſt. Quod ſpectat illos, qui VARIORUM inſcribuntur, commentarios, quos imperiti laudant, dolendum profectò eſt ejus generis & nominis libros, tam ſpecioſo nomini tam parum reſpondêre: qui ſi reipsâ tot interpretum, quot extant, ſententias ſuis quaſque locis aptè digeſtas, acri judicio delectas, & inter ſeſe compoſitas, acciſis quæ ad rem non pertinent verbis, repræſentarent, novis facilè commentariis careremus. Colleſſus, qui noviſſimè ſcripſit, nondum omnibus ſatisfacit. Operam dedimus quoad ejus fieri potuit, ut nihil omitteremus non explanatum, ubi

res popoſcit; hec minor fuit cura brevitatis: itaque non evagati ſumus longiùs in propriis quibuſdam nominibus explicandis, in indagandis vocum nonnullarum originibus, ac ejuſmodi tricis, in quibus nonnulli Grammatici valdè ſudant. Quis enim id in epigrammate legendo quærit? Lectiones optimas è probatiſſimis petitas codicibus, & ad ſententiam carminis quam proximè accedentes ſecuti ſumus: alias, ſi quæ vulgatæ eſſent, interdum expoſuimus; alienas & contortas omnino rejecimus. Præfiximus etiam nova ſingulis epigrammatis lemmata ſive titulos, è quibus unjuſcujuſque argumentum & acumen intelligi poſſit. Indices addidimus tres. Primus eſt Epigrammatum: II. Lemmatum, ſive argumentorum, quæ quia in magna varietate verſantur, ea communes quoſdam in locor redigere ſtuduimus, unde quiſque arbitratu ſuo depromat quod opus erit; v. g. ſi condendum ſit epitaphium, amplius viginti ejus generis epigrammata eodem indicata titulo reperies, ſuo ſingula certo colore, cultúque diſtincta: ſi quid in avaros mediteris, ſi quid componas in invidos, ingentem & amœnam ſilvam dabit hic ſecundus index. III. Eſt rerum, earum præſertim quę in notis explicatæ fuerunt, quę nec ſemper vel eruditiſſimis obvię ſunt, nec in exponendis ſingulis epigrammatis fuerunt à nobis repetitæ, ut conſuleretur brevitati. ad extremum, ita rationem eruditionis habuimus, ut pietatis ac pudoris etiam haberemus; rati nullum eruditioni profanæ & antiquitati locum apud homines pios ac bene inſtitutos eſſe debere (quantumvis abjecti quidam ac perditi homines reclament) ubi religionis aut probitatis vel leviſſimum periculum eſt.

APPENDIX.

CUM in poſtremis libris recurrant ſæpe voces eædem, quæ in prioribus explicatæ ſunt, ſatis habuimus paginam indicare, ubi erant explanatę. aliquando tamen (quod neſcire te nolim) in his paginis indicandis diligentia excudentium titubavit, præſertim in libro VII. & VIII. ubi rem non eo, quo eſt notata, loco ſępe reperies, ſed tertia fere, ante aſcriptam, pagina. Quod ſi quærendi labor te angit, Indicem, quæſo, conſule, ubi pagina cum fide citatur. Incœperam quoque in prioribus libris Romanam veterem monetam exigere ad recentis Romanæ uſum ac trutinam; ſed cum iidem numeri ut plurimum redirent in libris poſterioribus, ſatis viſum eſt, quod fuiſſent ſemel explicati. Ne quid tamen deſideres, utque totam rei nummarię veteris Romanę, rationem cum recenti comparatæ, ut quidem nunc eſt hoc anno 1703. æſtimare poſſis, ſic habeto: Seſtertium minorem continuiſſe duos aſſes Romanos veteres cum dimidio tertii, ſive ſemiſſe: Unum ſeſtertium majus, minores mille ſeſtertios valuiſſe: in denario quatuor fuiſſe ſeſtertios, aſſes verò decem. Seſtertium minorem unum reſpondere duobus aſſibus, ſeu ſolidis, ut vocant, Gallicis: qui efficiunt Romanę monetę recentis baiocchos duos, cum triente, id eſt, quarta bajocchi parte. Unde colliges denarium Romanum octo ſolidis Francicis, & novem admodum baiocchis reſpondere. Libram Turonicam, ſive nummum Francicum, qui aſſes ſeu ſolidos Gallicos viginti complectitur, & ſeſtertiis minoribus decem æquiparatur, valere baiocchos tres & viginti circiter. Decem libras, ſeu Francicos, reſpondere ſcutatis nummis Italicis duobus & baiocchis admodum triginta. Viginti

Francicos æſtimari ſcutatis Romanis quatuor, & baiocchis ſexaginta. Quadraginta Francicos nummos reſpondere ſcutatis Italicis novem, & baiocchis viginti. Huic ſummæ reſpondebant ſeſtertii minores quadringenti, ſive denarii centum, quod vulgo vocabant, *mille æris*: eratque illum idem Minæ, ſeu mnæ antiquæ, pretium.

Jam, mille ſeſtertii minores, id eſt ſeſtertium majus, reſpondent centum libris Turonicis, ſeu nummis Francicis: Romanis verò ſcutatis tribus circiter & viginti. Libræ Francicæ quingentæ, nempe quinque ſeſtertia, ſcutatis Rom. centum quindecim. Sexcentæ, id eſt, ſex ſeſtertia; ſcutatis 138. Septingentæ, ſive ſeptem ſeſtertia, ſcutatis 157. cum baiocchis circiter quinquaginta. Mille nummi Francici, ſeu decem ſeſtertia, ducentis triginta ſcutatis Italicis. Decies mille libræ Gallicæ, ſive centum ſeſtertia (quod etiam appellabant ſeſtertiûm ſemel) ſcutatis Rom. recentibus, bis mille & trecentis. Vicies mille nummi Gallici, ſive ſeſtertiûm bis, ſcutatis Romanis quater mille ſexcentis. Centena millia nummorum Francicorum, hoc eſt mille ſeſtertia, ſive ſeſtertium decies, quod olim una vocula, *Decies*, appellabant, valent ſcutatorum Roman. viginti duo millia, & quingentos. Francicorum trecenta millia, quod Romani veteres dicebant *tricies*, ſubaudiendo, centena millia minorum ſeſtertiorum, efficiunt ſcutatorum Roman. circiter ſexaginta novem millia. Decies centena millia Francicorum, ſive millio, ut vulgo loquuntur, quod Romani vocabant *centies*, efficiunt ſcutatorum Italic. circiter ducenta viginti quinque millia. Decem verò milliones, ut dicitur, quod priſcis Romanis erat *millies*, valent Italicorum ſcutatorum ferè vicies centena millia, cum ducentis quinquaginta millibus. Ex iſtis numeris facilis

erit de ceteris conjectura, augendo ſummam vel minuendo, pro rata portione.

Addo: Argenti libram veterem Romanam denarios 84. complexam eſſe, & reſpondere libris Turonicis ſive nummis Francicis 33. cum ſolidis 12. auri vero Romanam veterem libram, libris Turonicis 576. æſtimari. Talentum Ægyptium argenti libras complectebatur 80. Gallicas vero bis mille ſexcentas octoginta octo. Atticum, libras Francicas bis mille quadringentas: mnas 60. Erat alterum talentum atticum paulo majoris pretii, continens mnas octoginta.

Metuo ne typographorum feſtinatio, dum ſtudioſæ juventuti commodare properant, alicubi lapſa ſit. Eos à candidis lectoribus, quorum labori levando libellus iſte ſervit, excuſatum iri confido. Si quid erit nihilominus errati gravioris, indicabitur. Vir eruditus, dum legeret Epigramma LXI. Lib. IX. voces iſtas *Aſtra in diverſa*. Illas ſic explicandas cenſuit, quaſi cœlum duplex innueret Martialis, unum Jovis, alterum Cæſaris. Nam Domitianum Jovi: ejus domum cœlo comparare Vates ſolet. Nolui te ingenioſa explanatione defraudare.

Alius, milliarium latinis uſitatius fuiſſe, quàm milliare, obſervavit. cui aſſentior. ea vox ſemel iterumque legitur lib. I. Epig. XIII.

Idem Epigrammati XIV. ejuſdem libri multum lucis afferri poſſe credidit è Plinii Epiſtola decima ſexta libri III. & eruditis in eam notis Catanei, qui, opinor monet Arriam illam de qua ſcribit Tacitus libro XVI. Annal. ejus Arriæ quam Martialis celebrat, filiam extitiſſe. Epigrammatis XVIII. ejuſdem libri I. ſententia hæc videtur eſſe, Agricolam cauſidico eſſe præferendum.

M. VAL.

M. VAL. MARTIALIS

LIBER SINGULARIS. DE SPECTACULIS,

SIVE

AMPHITHEATRUM CÆSARIS.

LIBER SINGULARIS. Ita vocatur hic liber, quia de uno quodam argumento ſcriptus, & à cæteris libris ſejunctus eſt. Inſcribitur etiam, *De Spectaculis*, quia ſpectacula ſunt præcipuum illius argumentum, nempe venationes, ſingularia gladiatorum certamina, naumachiæ, &c. Denique ab aliis inſcribitur, *Amphitheatrum Cæſaris*, quia deſcribit ludos & ſpectacula edita in amphiteatro, quod Titus Imperator, Domitiani frater, exſtruxit, vel potius, à Veſpaſiano patre jam ſtructum, dedicavit.

M. VAL. MARTIALIS
LIBER SINGULARIS. DE SPECTACULIS,
SIVE
AMPHITHEATRUM CÆSARIS.

EPIGRAMMA I.
De Titi Cæſaris Amphitheatro.

1. BArbara Pyramidũ ſileat miracula Mẽphis;
2. Aſſiduus jactet nec Babylona labor;
3. Nec Triviæ templo molles laudentur honores;
4. Diſſimuletque Deum cornibus ara frequens;
5. Aëre nec vacuo pendentia Mauſolea
6. Laudibus immodicis Cares in aſtra ferant.
7. Omnis Cæſareo cedat labor Amphitheatro:
8. Unum præ cunctis fama loquatur opus.

VERS. 1. *Barbara miracula* ab Ægyptiis, barbaris populis, maximè ſi cum Romanis conferantur, ædificata. Alii omnes populi præter Græcos, barbari, ab ipſis præfertim Græcis appellabantur. *Barbara* jungi poteſt cum voce *Memphis*. Eadem eſt ſententia. Ægyptus deſinat jactare ſuas illas admirabiles pyramides, quæ inter mundi miracula recenſentur.

Memphis. Urbs Ægypti vetus, & regia; ad Nilum. Sunt qui credant hodie dici *il Cairò*.

Pyramidum. Prope Memphim erant pyramides, nempe ingentes è ſaxo moles quadratæ, ab latiſſima baſi paulatim in acumen aſſurgentes, inſtar ignis, qui cum in aërem tollitur, deſinit in acumen: unde factum nomẽ pyramidis, videlicet à voce græca *πῦρ, πυρός*. Illæ ab artificibus 360000. dicuntur ædificatæ: erant altæ pedes 600. totidem latæ in ſingula baſis latera. Conditæ ſunt à

Pharaonibus, vel ut in iis tumularentur, vel ad opes oſtentandas, &c.

Miracula. Septem vulgò mundi miracula numerantur. Ægypti pyramides; Epheſinæ Dianæ templum; Regis Mauſoli ſepulchrum; ſtatua ſolis Rhodia, ſeu Coloſſus Rhodius; Jovis Olympici ſimulacrum ex auro & ebore factum à Phidia; Muri Babylonis; & Cyri Perſarum Regis domus.

2. *Aſſiduus*. Non laudetur Babylon propter egregia opera labore aſſiduo & improbo ſtructa: *v.g.* muros lateritios, hortos penſiles, &c. poſſet hoc videri dictum per hyppallagen, pro; ne Babylon jactet laborem aſſiduum. Legunt aliqui non malè, *Aſſyrius*. Turnebus exiſtimat hæc verba, *Aſſyduus labor*, non eſſe intelligenda de muris, hortis, &c. Babylonis aſſiduo, id eſt, diuturno, labore ſtructis, ut explicui, ſed de aſſiduo laudandi labore, hoc ſenſu: ne homines aſſiduè laborent in laudanda Babylone.

Babylona. Babylon urbs primaria fuit Chaldææ; à Belo condita, à Semiramide cincta muris; quorum altitudo fuit pedum 200: latitudo 500. ambitus ſtadiorum 380. ſtadium autem unum pedes 600. habet.

3. Nec in Dianæ Epheſinę templo laudentur ſtatuę molli ac delicato artificio factæ, columnæ præſtantes, & alia ejuſdem templi ornamenta.

Triviæ. Diana ſic dicta eſt, quia in triviis colebatur: vel quia tribus in locis quaſi ingreditur, in cœlo, terris, & inferis: eadem quippe Luna, Diana, & Proſerpina erat.

Templo. Templum Dianæ Epheſinę ducentis viginti annis factum eſt à tota Aſia: longum fuit pedes 315. latum 220 columnæ 127 à ſingulis regibus factæ, &c. *Plin. l.* 36. *c.* 14.

Honores Legunt aliqui *Jones*, quia Epheſus eſt in Jonia minoris Aſiæ regione: & ſenſum hunc eſſe volunt: nec molles Jones laudentur ob Dianæ ſuæ templum Molles vocantur, quia deliciis & luxu diffluebant, unde laſcivæ ſaltationes ab Horatio vocantur motus Jonici. Si retineas, *Honores*, explicabis, ut dixi, de ornamentis templi, ejuſque delicata, & Jonicâ ſubſtructione.

4 Et ara cornibus frequens, ſive, frequentibus, id eſt, plurimis cornibus extructa, taceat Deum à quo eſt condita: ne ſe Dei manu ædificatam venditet.

Deum. Apollinem Delium. Fabulis proditum eſt Dianam aliquando plurimas capras venatu interfeciſſe: illarum detraxiſſe cornua, eaque ad fratrem Apollinem, ut monumenta victoriæ, attuliſſe: qui ex iſtis cornibus aram ſingulari artificio conſtruxerit. Ita Callimachus in hymno Apollinis. Quidam hoc interp[re]tatur de ara Jovis Hammonis in Ægypto,

in qua ſimulacrum Dei cornutum erat, arietina ſpecie ac forma, & ara ipſi cornibus arietinis, cælatis, ornata.

5. *Mauſolea*. Tumulum Mauſoli, Regis Cariæ, ab ejus conjuge Artemiſia ipſi poſitum, & columnis ita ſuffultum, ut in aëre vacuo pendere videretur. Horti celebres illi Babylonii de quibus dictum ℣. 2. eamdem ob cauſam penſiles appellati ſunt, quia tenuibus erant columnis impoſiti. *Cares*. Populi Cariæ, in Aſia minori; Caria nunc vocatur *Adinelli*.

7. *Omnis labor*. Opera iſta omnia diuturno & egregio labore perfecta.

Cæſareo. Quod Titus Cęſar, Domitiani frater, extruxit, ſive potiùs, à Veſpaſiano patre cœptum, abſolvit ac dedicavit; & in cujus dedicatione ludos per dies penè centum exhibuit, quos magnam partem hic deſcribit Martialis. Vide Lipſium, libro de Amphit. c. 7. ubi docet in eo octoginta ſeptem hominum millia ſedere commodè potuiſſe, imò centena millia: & alia quædam addit, unde facilè intelligatur hoc amphitheatrum cęteris orbis miraculis facilè anteponendum fuiſſe.

Amphitheatro. Ita dicebatur locus in oblongi circuli formam factus, cujus in medio erat ſpatium vacuum, circa quod ſpatium aſſurgebant lapideæ contignationes, in iiſque ſedilia, è quibus ſpectabantur pugnæ gladiatorum, ferarum, &c.

II.

Roma ſibi reddita.

1. Hic, ubi ſidereus propiùs videt aſtra coloſſus,
2. Et creſcunt mediâ pegmata celſa viâ;
3. Invidioſa feri radiabant atria Regis,
4. Unaque jam totâ ſtabat in Urbe domus.
5. Hic, ubi conſpicui venerabilis amphitheatri
6. Erigitur moles, ſtagna Neronis erant.
7. Hic, ubi miramur velocia munera thermas,
8. Abſtulerat miſeris tecta ſuperbus ager:
9. Claudia diffuſas ubi porticus explicat umbras,
10. Ultima pars aulæ deficientis erat.
11. Reddita Roma ſibi eſt; & ſũt, te pręſide, Cęſar,
12. Deliciæ populi, quæ fuerant Domini.

Vers. 1. 2. 3. In eo loco ubi jam videtur ſolis coloſſus ad cœlum uſque ſublatus & radiis coronatus: ubi jam ſunt patentes viæ, in quibus pegmata ſponte ſua variis

tabulatis augentur : in eo ſpatio cernebatur paulò ante domus Neronis, auro tota gemmiſque collucens, quæ totam ferè urbem occupabat.

Coloſſus. Significat ea vox ſtatuam inuſitatæ magnitudinis : atque illam imprimis quæ ſolis effigie, Rhodi viſebatur in portu, alta pedes centum & quinque, ut ait Feſtus, ſive, ut Plinius, cubitos LXX. quæque inter ſeptem mundi miracula numerabatur. De qua idem Plinius agit fusè libro 34. ex quo & ejus noviſſimo ac eruditiſſimo interprete plura, ſi lubes, petes.

Nero ſtatuam ſuam poſuerat in veſtibulo palatii à ſe ædificati, altam coloſſi ritu, pedes 120. Veſpaſianus ablato illi ſtatuæ Neronis capite ſolis caput impoſuit, additis radiis ſeptem quorum ſinguli longi erant pedes 23. Hinc vocatur ſidereus coloſſus, id eſt, radiatus, fulgens ſiderum in morem.

2. *Pegmata*. Erant machinę quædam ligneæ inſtar turrium vel domorum factæ, quæ cùm unam oſtenderent contignationem, repentè in alteram tertiamve ſurgebãt, breviſſimo tempore : vel decreſcebant ac diſſolvebantur. Illis imponebantur gladiatores, apparebant flammæ innoxiæ, &c. Facta vox à verbo πήγνυμι, compingo, fabricor, ſtruo.

3. *Regis*. Ita Neronẽ invidiosè vocat : qui crudeliſſimè imperium exercuerat. Is à Palatio uſque ad Eſquilias domum ædificaverat, quam auream appellavit. Hanc demoliti ſunt Veſpaſianus ac Titus, & in publica ædificia commurarunt.

5. *Venerabilis*. Quia dedicatum ut ſuperiori Epigr. diximus, amphitheatrum fuit à Tito : vel, expone *venerabilis*, auguſta, ingens.

7. *Velocia munera*. Quia celerrimè fuerant extructæ. Erant autem thermæ loca quædam ubi calidæ aquæ ſervabantur, ad ſudorem provocandum : de illis infra pluribus locis agitur. Θερμὸς, *calidus*, in balneis propriè lavabant ; in iiſque frigidæ vel tepidæ aquæ erant : ſudabant in thermis, tamen thermæ pro balneis interdum uſurpantur.

8 Ubi nunc thermæ ſunt, ubi erant arva ingentia quæ ad amœnitatem & proſpectum Nero incluſerat in ſua domo, tectis miſerorum civiũ dirutis, aut igne abſumptis.

9. Ubi nunc eſt porticus olim ab Imperatore Claudio facta, & à Nerone ferè diruta, jam per te reſtituta & ornata pergulis & arbuſculis umbram conciliantibus ; ibi erat ultima pars domûs Neronianæ. Nonnulli pro *Claudia porticus* legunt *Livia*. Sanè Plin. lib 14. c. 1. Liviæ porticum ſuo tempore ſuperſtitem fuiſſe teſtatur ; vixit autem ſub Tito. Sunt qui eandem eſſe Claudiam

porticum, Liviamque velint.
11. *Sibi.* Quæ non ſua eſſe, ſed Neronis, antea tota videbatur.
Te præſide. Te imperatore.
Deliciæ. Ædificia ad publicam utilitatem & oblectationem inſtituta.
12. *Domini*. Neronis, quem Dominum odioſè appellat, cùm Titum vocet tantum præſidem.

III.

Cæſar patriæ pater.

Quæ tã ſepoſita eſt, quæ gens tã barbara, Cæſar,
Ex qua ſpectator non ſit in Urbe tua?
Venit ab Orpheo cultor Rhodopeïus Hæmo,
Venit & epoto Sarmata paſtus æquo.
Et qui prima bibit deprehenſi flumina Nili,
Et quem ſupremæ Tethyos unda ferit.
Feſtinavit Arabs, feſtinavêre Sabæi,
Et Cilices nimbis hîc maduere ſuis.
Crinibus in nodum tortis venêre Sicambri,
Atque aliter tornibus crinis Æthiopes.
Vox diverſa ſonat: populorũ eſt vox tamẽ una,
Cũ verus PATRIÆ diceris eſſe PATER.

VERS. 1. *Sepoſita*. Semota, ab urbe diſtans.
3. *Orpheo* Pro, Orpheio, ſive Orphico Hæmus, ubi Orpheus habitavit.
Cultor Rhodopeïus. Qui Rhodopen colunt, atant: Rhodope & Hæmus ſunt montes Thraciæ notiſſimi: is nunc vocatur *Balkan*, & *Monte Argentaro;* ille *Rulla*, aut *Valiza*.
4. *Sarmata*. Hodie, Ruſſi, Tartari, Moſcovitæ.
Epoto. Qui ſitim ſedat, potando equum, id eſt, equinum lac, aut etiam ſanguinem.
5 Populi ab ultima Ægypto ſeu Africa, profecti, ubi Nilus naſcitur: qui ejus fontes bibunt, quos deprehendere & aſſignare, difficillimum Geographis eſt.
6. Qui habitat litora oceani occidentalis, ſeu Atlantici, quem mundi eſſe terminum & ſupremum finem putabant veteres: vel Britannici, circa Orcadas & Thulen.
Tethyos. Thetys, Dea maris præſes, pro mari accipitur.
7. *Arabs*. Eſt Arabia pars Aſiæ, inter Sinum Perſicum & mare Erythræum: l'*Arabia*.
Sabæi. Vicini ſunt Arabibus, vel pars Arabiæ felicis;

quorum urbs primaria, Saba, *Zibit*.

8 Et Cilices perfuſi ſunt pluviâ odoratâ & dilutâ croco, qui apud ipſos Cilices eximius colligitur in Coryco monte. Imbres odorati depluebant in amphitheatrum & ſpectatores per tubos latentes.

Cilices. Populi Ciliciæ, in Aſia minori, ad meridiem, è regione inſulæ Rhodi. *La Cilicie*, nunc pars ejus tractûs qui à Turcis vocatur *la Caramanie*.

9. *In nodum tortis*. Cirratis, cincinnatis. Sicambri populi Germaniæ, occupabant totum tractum à mari, ad Mænum fluvium.

10. *Aliter*. Quia natura criſpi ſunt Æthiopes ob calorem qui magnus in Africa: Germani, artificio: eſt enim Germania frigidior. Tum Germani tortos in nodum capillos in colla fundebant; Afri breviores, & ſtrictim criſpatos geſtabant.

11. *Diverſa*. Sono: *Una* ſenſu & ſignificatione idem omnes dicunt ſuo quiſque ſermone.

IV.

Delatores urbe pulſi.

1. Turba gravis paci, placidæque inimica quieti,
2. Quæ ſemper miſeras ſollicitabat opes,
3. Tradita Getulis: nec cepit arena nocentes:
4. Et delator habet, quod dabat, exſilium.
5. Exſulat Auſonia profugus delotor ab urbe:
6. Impenſis vitam Principis annumeres.

VERS. 1. 2. Gravis paci, &c. Quæ media in pace domeſticum quaſi bellum gerebat; quæ inſidiabatur ſemper miſerorum civium opibus? Ut enim divites ſpoliarent, eos fictis criminibus accuſabant.

3. Traditi ſunt delatores Getulis, id eſt, Afris, ſeu magiſtris leonum & beſtiariis, ut eos ipſi ſuis leonibus laniandos objicerent. Duæ ſunt aliæ lectiones hujus loci, ſed ambæ non ſatis latinæ & barbaræ. Lipſius legit *Traducta eſt Titulis*, id eſt, cum titulis & inſcriptionibus aut appenſis collo, aut per lictores geſtatis, è quibus agnoſceretur eorum crimen, traducti ſunt per amphitheatrum, fuerunt ad ignominiam circumducti, & oſtentati ad ludibrium. Eſt enim ea vis & notio verbi *Traducere*, Legunt alii, *Traducta eſt Gyaris*, vel potiùs, Gyaras (ut ſua legibus grammaticis conſtet reverentia) hoc eſt, tranſportata in Gyaros, ſeu Gyaras, quæ ſunt inſulæ duæ deſertæ, in mari Ægeo, in quas exules inſigni-

ter ſcelerati deportabantur. *Nec cepit, &c.* Tantus fuit eorum numerus, ut cùm arena non poſſet omnes capere, eſſet anguſtior illis continendis, ut feris objicerentur, quidam eorum pulſi ſint in exilium, quò alios pellere conſueverant. De voce *Arena*, vide Epig. 8.

4. *Delator.* Ita vocabantur calumniatores, qui falſis criminibus accuſatos cives opulentos deferebant ad principem, à quo in exilium pellebantur, addictis fiſco ipſorum bonis, & quartâ parte in præmium datâ delatoribus, qui idcirco vocabantur etiam quadruplatores.

5. *Auſoniâ urbe*. Roma, Italia olim dicta eſt Auſonia, ab Rege quodam ſuo, Auſone.

6. Tu, ô civis, quòd vivis, hoc acceptum refer Cæſaris impenſis & ſumptibus, i. beneficio & curæ, qui delatores expulit. In quibuſdam libris hoc diſtinctum ſeparatim ſcribitur, & V. Epigramma conficit: meliùs cum ſuperioribus verſiculis jungitur.

V.

Leo victus & cæſus à fœmina.

1. Belliger invictus quòd Mars tibi ſævit in armis;
2. Non ſatis eſt Cæſar: ſævit & ipſa Venus.
3. Proſtratum vaſtâ Nemees in valle leonem,
4. Nobile & Herculeum fama canebat opus.
5. Priſca fides taceat; nam poſt tua munera, Cæſar,
6. Hæc jam femineâ vidimus acta manu.

Vers. 1. & 2. Non ſatis eſt, ô Cæſar, quod Mars, bellator Deus, arma invicta tractet in amphitheatro in tuam gratiam, dum viri armati feras conficiunt: ipſa Venus, ipſæ fœminæ, natura imbelles, generoſæ, forteſque ſunt.

3. *Nemees*. Nemea, ſeu Nemee, oppidum Peloponneſi, Cleonis proximum: ubi ſylva & vallis Nemæa, in qua Hercules leonem interfecit, vocatum idcirco Nemæum, & Cleonæum.

5. Sileant antiquæ hiſtoriæ & fabulæ, quibus fidem adjungere ſoliti ſumus.

Tua munera. Spectacula à te edita.

VI.

Ficti Laureoli verum ſupplicium.

1. Qualiter in Scythicâ religatus rupe Prometheus

2. Aſſiduam nimio pectore pavit avem.
3. Nuda Caledonio ſic viſcera præbuit urſo.
4. Non falsâ pendens in cruce Laureolus.
5. Vivebant laceri membris ſtillantibus artus,
6. Inque omni nuſquam corpore corpus erat.
7. Denique ſupplicium dederat necis ille paternæ,
8. Vel domini jugulum foderat enſe nocens.
9. Templa vel arcano demens ſpoliaverat auro,
10. Subdiderat ſævas vel tibi Roma faces.
11. Vicerat antiquæ ſceleratus crimina famæ.
12. In quo, quæ fuerat fabula, pœna fuit.

Vers. 1. *Qualiter*. Qui ob aliquod ſcelus necandi producebantur in amphitheatrum, illi, quò eorum pœna plus afferret ſpectatoribus voluptatis, cogebantur ſuſtinere perſonam alicujus fabuloſæ hiſtoriæ. *v. g.* Herculis deflagrantis, Orphei à Mænadibus diſcerpti, &c. Reus aliquis, cùm hæc Martialis ſcriberet, in crucem actus eſt in amphitheatro, & objectus urſo: gerebat ille nomen, perſonamque ſuſtinebat Laureoli cujuſdam mimi & actoris qui in veteri Poëtæ Nævii comædia, cruci affixus fuerat, objectuſque ficto urſo, ac tragica, i. ficta, & ſcenica morte cæſus; hinc jocandi occaſionem arripit Martialis.

Rupe. Caucaſo monte Scythiæ.

Prometheus. Japeti filius, adhibita, inquit Servius, ad ſolis rotam faculâ ignem furatus eſt, quo hominem à ſe factum è luto, animavit. Iratus Jupiter eum in Caucaſo religari per Mercurium juſſit, & aquilam ſeu vulturem appoſuit, qui ejus cor exederet.

2. *Aſſiduam*. Nunquam ceſſantem die ac nocte Prometheo jecur depaſcere.

Nimio. Fœcundo in pœnas & renaſcente.

3. *Caledonio*. Caledonia pars eſt Scotiæ: ibi Caledonia ſylva, in qua urſi erant immanes.

4. *Falſa*. Qualis erat illa, in qua hiſtrio Laureolus pependerat, in Nævii comœdia.

Laureolus. Sicarius iſte, cui nomen Laureoli Hiſtrionis datum.

7. *Denique, &c.* Aut patrem necaverat, aut dominum ille Laureolus.

9. *Arcano*. Sacro, recondito. Vaſa enim Sacra ex auro & argento, in adytis ac templorum ſecretiori & tutiori parte cuſtodiuntur. Vel, aurum illud ſignificatur, quod à civibus, cuſtodiæ ac ſecuritatis cauſa in templis deponebatur.

11. *Vicerat, &c.* Illum certò

oportuit admiſiſſe majora ſcelerâ quàm quæ in priſcis hiſtoriis narrantur; ſiquidem veram pœnam & necem pertulit, quæ in hiſtrione Laureolo ficta & ad ſeveritatis ſpecimen adumbrata tantùm fuerat : graviſſima pœna quam excogitare tragœdia fabuloſa potuerat, illi eſt verè impoſita, ergò debuit eſſe valde ſceleratus.

12. *Fabula.* Sæpè pro tragœdia uſurpatur ea vox, aut pro comœdia.

VII.

Dædalus fictus ab urſo laceratus.

1. Dedale Lucano cùm ſic lacereris ab urſo,
2. Quàm cuperes pennas nunc habuiſſe tuas?

VERS. 1. *Dædale*. Damnatus quidam ad beſtias nomen & perſonam Dædali coactus eſt induere, tum ex aliquo pegmate (de pegmatis vide Epig. 2.) excuſſus, ut Dædalum è labyrintho evolantem exhiberet, decidit, & ab urſo eſt laceratus. Lucania eſt pars Italiæ inferioris, ad meridiem prope Calabriam, ubi urſi majores aliis viſebantur & ferociores.

VIII.

Rhinocerotis pugna cum tauro.

3. Præſtitit exhibitus totâ tibi, Cæſar, arenâ,
4. Quæ non promiſit, prælia rhinoceros.
5. O quàm terribiles exarſit pronus in iras!
6. Quantus erat cornu, cui pila taurus erat!

VERS. 3. Rhinoceros in amphitheatrum promotus, tandem in pugnam exarſit, ad quam vix adduci poſſe ſperabatur.

Arena. Locus vacuus & patens, qui ædificiis amphitheatri cingebatur, dicebatur arena, quia erat arenâ ſtratus & conſperſus, tum ut certantes gladiatores abſque offenſione caderent, tum ut humus arenâ verſatâ & mutatâ, renovari facilè poſſet, cùm erat inquinata ſanguine. Dicebatur etiam Cavea, quia depreſſior erat.

Quæ non promiſit. Ægrè irritantur ad pugnam Rhinocerotes, & iſte, licèt ſtimulis, igne, flagellis, incitatus, manebat immotus; cùm ſubitò in objectum taurum inſiluit, & eum ut levem pilam totâ arenâ verſavit.

Rhinoceros. Eſt animal ferum, paulò minori, quàm elephas, mole, cum quo, pugnare ſolet. Huic unum cornu eſt in extrema nare,

unde illi nomen: *ῥὶν*, naſus *κέρας*, cornu.

5. *Pronus*. Cornu ſubmiſſo ad taurum jactandum.

6. *Quantus*. Quàm terribilis, valens, *&c.*

Pila. Qui taurum, inſtar, pilæ, jactaret. Interdum pilæ dicebantur ſimulacra hominum farta ſtramine, quæ veſtibus rubris induebantur, & tauris objiciebantur, ut ad pugnam irritarentur. Eas imagines tauri jactabãt cornibus ut pilas, unde appellabantur vulgò pilæ.

IX.
Crudelitas vel in feris punita.

1. Læſerat ingrato leo perfidus ore magiſtrum,
2. Auſus tam notas contemerare manus:
3. Sed dignas tanto perſolvit crimine pœnas,
4. Et qui non tulerat verbera, tela tulit.
5. Quos decet eſſe hominum tali ſub Principe mores,
6. Qui jubet ingenium mitius eſſe feris?

VERS. 2. *Contemerare*. Offendere, violare manus, à quibus ſcilicet capiebat cibum, toties ſibi blanditas, familiares & amicas.

4. *Verbera*. Magiſtri, amicè ſævientis, ut eum, *v. g.* irritaret ad pugnam, &c.

Tela tulit. Pertulit necem telis confixos Ceſaris juſſu.

5. Quàm humanos & manſuetos eſſe homines ſub illo Principe decet, qui etiam feras jubet manſuetas eſſe, punit illas quòd nimirum feræ ſint.

IX.
Urſus viſco implicatus.

1. Præceps ſanguineâ dum ſe rotat urſus arenâ,
2. Implicitam viſco perdidit ille fugam.
3. Splendida jam recto ceſſent venabula ferro,
Nec volet excuſſa lancea torta manu.
5. Deprendat vacuo venator in aëre prædam,
6. Si captare feras aucupis arte placet.

VERS. 1. *Præceps*. Demiſſo capite: dum beſtiarum perſequentem trepidus ac citus fugit.

Sanguinea. In qua multæ aliæ feræ cæſæ fuerant, & ipſe jam aliquot fortè vulnera acceperat.

Se rotat. In orbem agit, volvitque. Urſo invalidum eſt caput, itaque cùm urgetur, illud anterioribus pedibus obtegit, & in orbem volutus plagas declinat. *Plin. l.8. c.35*.

2. *Perdidit fugam*. Amiſit fugiendi facultatem: coactus eſt ſiſtere, implicitus viſco

3. Nihil jam opus eſt ad venationem venabulis, quibus feræ cominus feriuntur; nec lanceis, quibus eminus ſiquidem viſco jam poſſunt capi: aucupium occupavit locum venationis.

Tecto. Tegere ſolebant ferrum venabuli, ac involvere, vaginâ, coryto, cum nullus ejus erat uſus, poſt venationem: ne rubiginem contraheret, ſi apertum ac nudum eſſet. Legitur etiam *terſo*, i. polito.

5.6. Quid ſupereſt niſi ut feræ quoque in aëre vacuo volitantes à venatoribus deprehendantur & capiantur, ut aves: quandoque illæ, inſtar avium, capiuntur viſco & aucupio. Deprehendi propriè dicuntur à venatoribus feræ; aves, captari.

XI.

De ſue quæ ex vulnere peperit.

1. Inter Cæſareæ diſcrimina ſęva Dianę
2. Fixiſſet gravidam cùm levis haſta ſuem,
3. Exiliit partus miſerę de vulnere matris.
4. O Lucina ferox, hoc peperiſſe fuit?
5. Pluribus illa mori voluiſſet ſaucia telis,
6. Omnibus ut natis triſte pateret iter.
7. Quis neget eſſe ſatum materno funere Bacchũ?
8. Sic genitum numen credite: nata fera eſt.

Vers. 1. In cruenta & varià, cum feris pugna & venatione, quæ in amphiteatro Cæſareo exercetur, Diana eſt Dea venationis præſes.

4 O crudelis Lucina, itane levas onere matrem, dum eamdem interficis? Hoccine eſt partûs præſidem & adjutricem Lucinam habere? Lucina Dea partubus præerat.

6. *Triſte iter*. Nempe vulneris. Unus tantus fœtus per vulnus editus erat, reliqui cum matre, mortui.

7. *Satum*. Natum, editum. *Materno*. Semele fuit Bacchi mater: hæc fulmine perculſa cùm fuiſſet, Bacchus vivus extractus eſt ex ejus alvo

8. Si fera per maternum funus & vulnus nata eſt, eodem modo naſci Deus potuit.

XII.

De eadem ſue.

1. Icta gravi telo, confoſſaque vulnere, mater.
2. Sus pariter vitam perdidit, atque dedit.
3. O quàm certa fuit librato dextera ferro!
4. Hanc ego Lucinæ credo fuiſſe manum.
5. Experta eſt numen moriens utriuſque Dianę;
6. Quâque ſoluta parens, quâque perēpta fera eſt.

Vers. 5. *Utriuſque*. Et venatricis, quæ feras perimit; & Lucinæ quæ partubus præeſt. Eadem enim dea Diana & Lucina vocabatur.

6. *Soluta*. Partu feliciter levata.

XIII.

De eadem.

1. Sus fera jam gravior maturi pignore ventris
2. Emiſit fætum, vulnere facta parens.
3. Nec jacuit partus, ſed matre cadente cucurrit,
4. O quantum eſt ſubitis caſibus ingenium!

1. *Gravior, &c.* Jam partui proxima, gravida Filii, (alumni, *&c.* & hoc loco per metaphoram, catuli) vocantur pignora, quia ſunt indicia, præmia & vincula mutuę conjugum fidei & amoris.

3. *Cadente*. Vulneratâ & moriente.

4. *Ingenium*. Opportunitas: ratio & via efficiendi aliquid.

XIV.

Carpophorum venatorem Meleagro & Herculi anteponit.

1. Summa tuæ, Meleagre, fuit quæ gloria famæ,
2. Quantula Carpophori portio, fuſus aper!
3. Ille & præcipiti venabula condidit urſo,
4. Primus in Arctöi qui fuit arce poli:
5. Stravit & ignotâ ſpectandum mole leonem,
6. Herculeas potuit qui decuiſſe manus:
7. Et volucrem longo porrexit vulnere pardum:
8. Præmia cùm laudis ferret, adhuc poterat.

Vers. 1. 2. Aper à te, ô Meleagre, cæſus, qui ſummam tibi gloriam attulit, quantula, quàm exigua, eſt portio gloriæ illius, quam conficiendis in amphitheatro feris Carpophorus eſt adeptus?

Meleagre. Meleager ſive Meleagrus, Oenei Regis Ætolorum filius, immiſſum ab iratâ Dianâ in agros Ætoliæ prope urbem Calydonem, aprum, interemit. *Ovid*. 8. *Met*.

Carpophori. Erat adoleſcens venandi peritiſſimus, Imperatori carus: vicenas in amphitheatro feras confecit, eodem die, ac uno ſpectaculo.

3. 4. Ille in pectore urſi in ipſum irruentis condidit ſuum telum venaticum, qui urſus primus erat, i. maximus, ſæviſſimus, in Arctöi, id eſt, ſeptentrionalis poli, plagâ.

Arctöi. Arctos, græca vox, urſam ſignificat. Eſt autem urſa, cùm de aſtris agitur, ſignum ſeptentrionale, prope polum. Ait igitur vates illum urſum qui à Carpophoro confectus eſt, fuiſſe ſimilē majori & primæ Urſæ: duo enim ſigna cœleſtia idem nomen habent, alterum Urſa Major, & quaſi prima dicitur; alterum, Minor & ſecundæ magnitudinis.

Arx poli dicitur, quia, ut ait Virgilius de polo ſeptentrion. *Hic vertex nobis ſemper ſublimis*, &c. Scaliger pro *arce poli* legit *axe poli*, linea quippe à polo ad polum ducta, vocatur Axis: itaque per hanc vocem totus Polus ſeptentrionalis deſignabitur.

5. *Ignotâ*. Inauditâ, mirabili.

6. Aut dignus erat ob immanem ſuam molem, quem Hercules ipſe, monſtrorum domitor, perimeret.

7. *Porrexit*. Extendit in arenâ interfectum.

8. Cùm laudem meritam & plauſum ſpectatorum, pro præmio reportaret, *adhuc poterat*, adhuc validus & indefeſſus erat, perinde ac ſi pugnam ordiretur.

Poſſe, interdum abſolutè ponitur pro integris viribus eſſe, valere. Virg. XI. Æneid. *Hactenus, Acca ſoror, potui*.

XV.

Taurus effigiem Domitiani ſecum attollens in Cœlum.

1. Raptus abit mediâ quòd ad ęthera taurus arenâ:
   2. Non fuit hoc artis, ſed pietatis opus.
3. Vexerat Europen fraterna per æquora taurus;
   4. At nunc Alciden taurus in aſtra tulit.
5. Cæſaris, atque Jovis cōfer nunc, Stella, juvēcos,
   6. Par onus ut tulerint, altiùs iſte tulit.

V. 1. *Raptus.* Ex aliquo pegmate & machinâ proſiliens. Deſcribitur ſpectaculū quoddam in quo viſus fuerat taurus in aërem ſubitò abreptus, & impoſitam dorſo Domitiani effigiem, habitu Herculis effictam, in cœlum ſecum tollens, Eſtque ſententia hæc: quod ſpectatus eſt taurus in cœlum veluti abreptus è mediâ arenâ, non tam id ars machinis ſuis efficit, quàm pietas ipſius Jovis filio ſuo Herculi faventis & machinas adjuvantis: imò latentis fortè in iſto tauro ligneo & Domitianum attollētis in cœlum, ut olim in tauro latens Europen rapuit.

3. *Fraterna per æquora.* Jupiter in taurum mutatus per mare (quod eſt regnnm ſui fratris Neptuni) Europen Agenoris Phænicum regis filiam raptam tranſvexerat in Cretam.

Alciden. Hercules ita vocatus eſt, vel à robore, ἀλκὴ robur, vel à patre ſuo Alceo.

6. O Stella (eſt nomen hominis, qui ſummus Martialis amicus erat, ad quem multa extāt epigrammata) compara iſtos duos tauros, hunc qui Domitianum, illum qui Europen vexit, certè antepones taurum Cæſaris. Sunt qui legant hoc modo iſtum verſum: *Cæſaris atque Jovis confer nunc ſchema; Juvenci par onus ut tulerint, &c.* Quam lectionem etſi non valde probo, explicabo tamen: compara duplicem hanc figuram & repræſentationem, id enim ſonat ea vox græca, σχῆμα, primam in quâ Taurus Jovem repræſentans, ſive Jupiter, in taurum mutatus, Europen portat: alteram, in quā taurus ligneus cum impoſitâ Herculis effigie Cæſarem adumbrante, proſilit è machinâ: licet illi juvenci ſeu tauri idem & æquale onus tuliſſent (quod tamen aliter ſe habet, quia unus puellam tulit, alter portat Herculem ſive Cæſarem.) tamen hic taurus qui vehit Cęſarem ſub vultu Herculis, ſuum onus tulit altiùs, nempe in cœlum, atque adeo tauro Jovi eſt præferendus, qui Europen tantùm uſque in littus, in ſummâ aquâ, vexit.

6. *Ut.* Quamvis.

XVI.

Elephas ad pedes Imperatoris ſupplex advolutus.

1. Quòd pius, & ſupplex elephas te, Cæſar adorat:
2. Is modò qui tauro tam metuendus erat:
3. Non facit hoc juſſus: nulloque docēte magiſtro,
4. Crede mihi, numen ſentit & ille tuum.

Vers. 3. *Juſſus*. Per artem ac diſciplinam inſtitutus, coactus: nullo magiſtro docente, ſuâ ſponte, ſentit & agnoſcit te Deũ eſſe: Domitianus Deum ſe vocari juſſit.

XVII.

Leo à Tigride laceratus.

1. Lambere ſecuri dextram conſueta magiſtri
2. Tigris, ab Hircano gloria rara jugo,
3. Sæva ferum rapido laceravit dente leonem:
4. Res nova, non ullis cognita temporibus.
5. Auſa eſt tale nihil, ſilvis dum vixit in altis;
6. Poſtquàm inter nos eſt, plus feritatis habet.

Vers. 2. *Gloria rara*. Fera inſignis ab Hyrcaniæ jugis, ſeu montibus Romam uſque advecta. Tigres vix à venatoribus capiuntur ob pernicitatem.

Hyrcano. Eſt Hyrcania, regio Aſiæ, tigribus frequens, Pars, ut quidam volunt Perſidis, ad mare Caſpium, quod etiam Hyrcanum vocatur.

4. *Res nova*. Quia leo cæteris feris præſtare dicitur robore & audaciâ: novum igitur eſt ac inſolens, eum à tigride ſuperatum vel, *Res nova*, quia hæc tigris erat manſueta & cicur.

XVIII.

Taurus ab Elephante interfectus.

1. Qui modò per totam, flammis ſtimulatus, arenã
2. Suſtulerat raptas taurus in aſtra pilas:
3. Occubuit tandem cornuto ardore petitus.
4. Dum facilem tolli ſic elephanta putat.

Vers 1. *Stimulatus*. Ad pugnam irritatus & provocatus.

2. *Pilas*. Erant illæ pilæ ſimulacra quædam ad humanam effigiem facta, & fœno farta, vel ſtramine: quę teris dilaceranda objiciebantur. *Vide ſupra Ep.8. & lib.10. Ep.75.*

3. *Cornuto ardore*. Cornibus infeſtis & ardentibus ab irato & ardente elephante petitus, & percuſſus ejus cornu, i. dente, Elephanti dentes multi cornua vocitant, ut Oppianus, Varro, Ælianus, &c. Legit Ramireſius ex aliquot vetuſtis codicibus, *cornuto ardore potitus*, id eſt, toto conatu cornuum ardentium adortus

elephantem tollere, & ipſâ ſuâ violentiâ debilitatus, ac fractâ cervice exanimatus. Quo in loco vox *potitus*, eſt ſignificationis paſſivæ, ſonatque, victus, domitus. Sic Plautus dixit, *hoſtium potitus*, pro captus, oppreſſus ab hoſtibus. Aliqui ſimpliciùs, licet paulò duriùs legunt, *Cornuto abs ore petitus*: nempe ab ore Elephantis, in quò dentes prominent inſtar cornuum.

4. *Sic.* Ut pilas. Nonnulli huc referunt duos verſus mutilos, qui ad calcem hujus libri leguntur epigr. 29. *Cedere majori &c* & hujus epigrammatis clauſulam eſſe volunt.

XIX.

De duobus gladiatoribus à Cæſare populo conceſſis.

2. Dũ peteret pars hæc Myrinum, pars illa Triũ-(phum:
2. Promiſit pariter Cæſar utrâque manu.
3. Non potuit meliùs litem finire jocoſam.
4. O dulce invicti Principis ingenium!

VERS. 1. *Peteret.* Cùm una pars populi ſpectantis ludos, poſtularet Myrinum, altera Triumphum, nempe ut alteruter, in arenâ decertaret, cũ aliquo alio gladiatore putà victore, qui jam alios multos confeciſſet. Tales vocabantur ſuppoſititii, ἔφεδροι, nempe qui cum palmariis & victoribus gladiatoribus manus conferebant. Erant fortaſſe illi Myrinus & Triumphus ex eorum numero quos Imperatores alere ſolebant domi ſuæ proprios ac peculiares gladiatores ad ſuas & populi delicias, ordinariis & publicis gladiatoribus valentiores & illuſtriores? dicebantur illi poſtulatii & fiſcales. Pars una populi hunc petebat: pars altera, illum: utrumque Cæſar liberaliter promiſit, utrumque dedit, ambos inter ſe committens.

2. *Utraque manu.* Hic geſtus ab eo fit qui largè aliquid & liberaliter annuit.

Mos eſt militaris, (inquit Iſidorus Originum lib. 1. c 25. à P Scriverio laudatus) *ut quoties conſentiat exercitus quia voce nõ poteſt, manu promittat.* Itaque mos è militia in arenam translatus eſt.

3. *Litem.* Populi contentionem, & ſtudia in duas partes ſciſſa: jocoſam dicit, quia in re ludicrâ, ludoque gladiatorio verſabatur ea contentio.

4. *Dulce invicti.* In quâ eſt acumen: Antitheſis, hoſtibus invictus & inexorabilis eſt: civibus facilis & exorabilis.

XX.

Orpheus in Amphiteatro exhibitus.

1. Quidquid in Orpheo Rhodope ſpectaſſe theatro
2. Dicitur: exhibuit, Cæſar, arena tibi.
3. Repſerunt ſcopuli, mirandaqne ſilva cucurrit,
4. Quale fuiſſe nemus creditur Heſperidum.
5. Adfuit immixtũ pecudũ genus omne ferarum,
6. Et ſupra vatem multa pependit avis.
7. Ipſe ſed ingrato jacuit laceratus ab urſo.
8. Hæc tamen ut res eſt facta, ita ficta alia.

Vers. 1. 2. In arenâ amphitheatri exhibitũ tibi eſt, ô Cæſar, quidquid olim factum & ſpectatum fuiſſe dicitur in Rhodope, Thraciæ monte, qui tanquam theatrum Orphei fuit, ubi canebat, audientibus & ſaltantibus ſaxis & ſylvis. De Rhodope vide Epig. 3. hujus lib.

3. *Repſerunt.* Dicuntur ſcopuli ab Orpheo canente tracti: hoc autem in arenâ fiebat machinis quibuſdam ligneis, montium ſpeciem referentibus, quæ rotis ſubjectis & latentibus fidiculis producebantur, & movebantur.

4. *Heſperidum.* Fuerunt Heſperides Atlantis filiæ, regis Mauritaniæ: coluerunt hortos à Poëtis decantatos, ubi aurea mala, quæ draco ſervabat, &c.

5. *Pecudum ferarum.* Animalium ferorum & immanium. Vox *ferarum* eſt hîc adjectiva. Libenter hic ſequar Jani Gruteri conjecturam legentis, *pecudum genus omne, ferarumque.* Pecudes ſunt animalia veluti domeſtica & manſuetiora, ut oves, tauri, canes. Feræ autem, immites & ſylveſtres belluæ, ut tigridis, apri, &c.

6. *Vatem.* Orpheum. Erat ille aliquis reus Orpheum repræſentans, ut Laureolum & Dædalum ſcelerati illi, de quibus mentio fit Epig. 6 & 7.

7. *Ingrato.* Qui beneficium Orphei canentis ſuaviſſimè, compenſabat dirâ crudelitate & illatâ nece. De Orpheo lege Ovid. lib. Met. 10.

8 *Hæc.* Supplicium Orphei ficti.

Alia. Priſci Orphei hiſtoria fabula eſt: Is enim quod homines à ferino victu, moribuſque deterruiſſet, dictus eſt & fictus tigres lenire, ſylvas movere, &c.

XXI.

Rhinocerotis cum Urſo pugna.

1. Sollicitant pavidi dum rhinocerota magiſtri,

2. Seque diu magnæ colligit ira feræ,
3. Deſperabantur promiſſi prælia Martis:
4. Sed tamen is rediit cognitus ante furor.
5. Namque gravem gemino cornu ſic extulit urũ
6. Jactat ut impoſitas taurus in aſtra pilas.

Vers. 1. *Sollicitant*. Ad pugnam provocant. Supra Ep. 8 & 18.

2. *Colligit*. Dum ſe longo tempore ad iram & pugnam excitat: dum in irâ concipiendâ moratur diutiùs.

3. *Promiſſi p M.* Pugna Rhinocerotis cum Urſo, promiſſa vel à munerario, id eſt, eo qui ludos edebat, vel ab Imperatore.

4. *Is cognitus*. Ille furor qui ante fuerat cognitus, cùm idem Rhinoceros taurum jactavit & eliſit. Vide epigr. 7. ubi quid eſſet Rhinoceros diximus.

5. *Gemino*. Duplex habet cornu Rhinoceros, ut aliqui affirmant, alterum majus in extremâ nare; alterum minus, modico inter utrumque intervallo. Ita Pauſanias lib. 9. illud minus cornu aliqui autores ponunt inter ſcapulas Rhinocerotis.

Urſum. Legunt aliqui Urum: eſt Urus bos ſylveſtris: voces illas (*gemino cornu*) ad urum nonnulli referunt; non ad Rhinocerotem: extulit ille urum gravem & metuendum cornu gemino, ac ſanè Uris magna cornua & perampla, & Rhinoceros ob unum duntaxat cornu ferè celebratur.

6. *Pilas*. Vide Epig. 8.

XXII.

Laus Carpophori.

1. Dorica quàm certo venabula dirigit ictu
2. Fortis adhuc teneri dextera Carpophori!
3. Ille tulit geminos facili cervice juvencos;
4. Illi ceſſit atrox bubalus atque biſon.
5. Hunc leo cũ fugeret, præceps in tela cucurrit,
6. I nunc, & lentas corripe, turba moras.

Vers. 1. *Dorica*. Græca. Dores enim populi fuerunt Græciæ, in Achaïâ, inter Phocidem & Epirum. A Græcis autem feruntur inventa venabula. Adde quod in Doride eſt mons Pindus, in quo arbores eximiæ ad fabricanda haſtilia. In aliis codicibus legitur: *Norica*. Eſt Noricum pars Germaniæ complectens Auſtriam, Stiriam, Carinthiam, Carniolam, Bavariæ partem,

&c. in eo tractu ferrum optimum eruebatur ad enſes, & venabulorum mucrones conficiendos.

2. *Teneri*. Juvenis.

3. *Tulit*. Portavit, nullo labore, impoſitos capiti ſuo, & humeris duos tauros à ſe interfectos. Nonnulli explicant illam vocem de ipſis tauris, qui fuerint.

Facili cervice, id eſt, habuerint cervicem mobilem & facilè verſatilem, atque adeò faciliùs ictum venabuli potuerint declinare: vocem que, tulit, exponunt, ſuſtulit, interemit. Exponit hoc Petrus Scriverius de venatoris ipſius cervice, qui tauros in ſe irruentes inflexâ cervice, & obliquâ exceperit.

4. *Bubalus*. Plinius & Solinus ajunt iſtud animal è cervino eſſe genere: alii ab Uro non diſtinguunt, ſive ſylveſtri bove.

Biſon. Animal ſylveſtre, cujus à media fronte inter aures unum cornu exiſtit, ramis hinc inde, palmarum in morem, diffuſis.

5. *In tela*. Aliorum venatorum: quaſi minùs timeret ab aliis perimi, quàm occurrere Carpophoro.

6. *Inunc*. Solebat turba, i populus, ſæpè queri quòd beſtiæ tardiùs pugnarent, quòd beſtiarii morarentur: nihil habes quod jam conqueraris, inquit Martialis: feras omnes ubi primùm Carpophorus aſpicit, fugat, conficitque.

XXIII.

Naumachia.

1. Si quis ades longis ſerus ſpectator ab oris,
1. Cui lux prima ſacri muneris iſta fuit:
3. Ne te decipiat ratibus navalis Enyo,
4. Et par unda fretis: hic modò terra fuit.
5. Non credis? ſpectes, dum laxent æquora Marte,
6. Parva mora eſt, dices: hic modò pontus erat.

VERS. 1. 2. O tu quicumque ſeriùs ad ludos ſpectandos veniſti ab regione diſſitâ; cui dies iſte, quo datur Naumachia, eſt primus dies muneris ſacri, ſeu initium ſpectaculorum: qui ab hac primùm die incipis intereſſe muneribus & ſpectaculis, cum aliis diebus, quando venationes editæ ſunt, & alia id genus, nondum adveniſſes.

2. *Sacri*. Ludi vocabantur ſacri, quia, venationes Dianæ: gladiatoria munera Saturno & Marti, Naumachiæ Neptuno, ſacræ erant ac dedicatæ: vel quia dabantur ab Imperatore, cui adulatur hâc voce.

3. 4. Noli decipi dum vides

in àmphitheatro navale bellum exhiberi inſtructis navibus ; dùm cernis ſpatium aquâ plenum par toti freto ; noli credere hic reverâ fretum eſſe : hîc modò , 1. antequam advenires, terra & ſicca arena fuit.

Enyo. Bellona , Dea belli præſes , Martis ſoror.

5. Si non id credis mihi dicenti , expecta & contemplare donec æquora , dum aquæ emiſſæ ex arenâ , laxent , dirimantque navale bellum ac Naumachiam, quaſi dimittant ac ſolvant ; ei finem imponant.

6. *Dices* , &c. Miraberis aream ſiccam & arenam eſſe , ubi pontum videras: erumpes in iſtas voces ; qui fieri tam citò potuit , ut ibi terram & ſolum videam, ubi modò mare , naveſque aſpexi ? Porrò Naumachia ſignificat navalem pugnam ; ναῦς , navis , μάχη , pugna. Interdum eſt locus , ubi ejuſmodi pugnæ navales & ludicræ fiunt.

XXIV.

De Nereidibus in amphitheatri Naumachia natantibus.

1. Luſit Nereidum docilis chorus æquore toto,
 2. Et vario faciles ordine pinxit aquas,
3. Fuſcina dente minax, nexu fuit anchora curvo:
 4. Credidimus remum, credidimuſque ratem:
5. Et gratum nautis ſidus fulgere Laconum,
 6. Lataque perſpicuo vela tumere ſinu.
7. Quis tantas liquidis artes invênit in undis?
 8. Aut docuit luſus hos Thetis , aut didicit.

VERS. 1. *Nereidum*. Erant illæ Nerei & Doridis filiæ, maris Nymphæ.

Docilis chorus. Turba probè docta certo modo & ordine natare. Chorus eſt propriè turba ſaltantium & canentium, inter ſe juncta manibus aut vocibus.

Æquore toto. Toto Naumachiæ ſpatio.

2. *Faciles*. Mobiles , facilè cedentes.

Pinxit. Sulcatur unda , & quaſi deſcribitur à natantibus. Nereides variis modis compoſitæ varias figuras in aquâ ſummâ expreſſerunt.

3. *Fuſcina*. Tridens, telum Neptuni. In fuſcinæ morem natatores iſti Nereidum cultu veſtiti , ſe compoſuerunt.

4. Nereides natantes ita ſe diſponebant , ut imitarentur formam ac figuram remi, anchoræ , tridentis , ratis : adeò ut eas ipſas res nobis in undis cernere videremur.

5. *Laconum*. Caſtoris &

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Pollucis, qui Dii Lacones appellabantur, quia nati ſunt Mycenis, urbe Laconiæ in Græcia. Facilè porrò fuit repræſentare in Naumachia duas ſtellas velut pendentes in aëre, quomodo Lacones pinguntur: vel duos pueros ſummo in velo pendulos, quales Caſtor & Pollux vulgò exbibentur. De Caſtore & Polluce aliis in locis fuſiùs agitur. Indicem conſule. Et epigr. 32. lib. 1.

6. *Perſpicuo*. Pellucido.

8. *Hos*. Superant humanam artem iſti Judi: aut docti ſunt à Thetide, maris Dea, aut potiùs ipſa Thetis eos didicit à Cæſare majore Deo.

XXV.

Carpophorum Herculi, & aliis monſtrorum domitoribus anteponit.

1. Secula Carpophorum, Cæſar, ſi priſca tuliſſent;
2. Jam nullum monſtris orbe fuiſſet opus.
3. Nõ Marathon taurum, Nemee frondoſa leonẽ,
4. Arcas Mænalium non timuiſſet aprum:
5. Hęc armata manus Hydræ mors una fuiſſet,
6. Huic percuſſa foret tota Chimæra ſemel.
7. Ignipedes, poſſet ſine Colchide vincere tauros:
8. Solvere & Heſionen ſolus, & Andromeden,
9. Herculeæ laudis numeretur gloria: plus eſt,
10. Bis denas pariter perdomuiſſe feras.

V. 2. Nullũ ampliùs opus, ſeu labor ac negotium fuiſſet orbe, ſeu in orbe, monſtris domandis, in monſtris extinguendis: vel non fuiſſet orbis peragrandus ad extinguenda monſtra, omnia uno inamphiteatro, eodem tempore confici à Carpophoro potuiſſent: vel, non opus fuiſſet monſtris ad orbem ob ſcelera puniendum & vexandum, inutilia fuiſſent: Carpophorus enim omnia facilè domuiſſet.

3. *Marathon*. Eſt urbs Atticæ, non procul Athenis. Neptunus iratus Minori Cretenſium regi, taurum ignivomum in Cretam immiſerat, adduxit hunc à Creta Hercules in campum Marathonium, ibique occidit. Eum alii à Theſeo interfectum volunt.

Nemee. De Nemeâ ſylvâ vide Epig. 5.

4. Arcades non timuiſſent aprum Mænalium. Aper ferociſſimus vaſtabat agros circa Mænalum urbem Arcadiæ, aut circa Erymanthum ejuſdem Arcadiæ montem & oppidum, hunc Hercules interfecit.

5. 6. Hæc manus, nem-

pe Carpophori, armata, unâ morte, uno ictu hydram peremiſſet, & uno vulnere chimæram ſuſtuliſſet. Quæ monſtra non niſi multis vulneribus, & quaſi multis mortibus, ab Hercule fuere confecta.

Hydræ. Hydra ſerpens fuit in Lerna, Græciæ palude: illi plura capita, quorum unum ſi ſecaretur, alia duo renaſcebantur. Hoc monſtrũ multo labore domuit Hercules.

6. *Chimæra.* Monſtrum fuit in Lycia, è tribus, ut fabulantur, conflatum feris, leone, caprâ, & dracone: domitum eſt à Bellerophonte.

7. *Ignipedes.* Pernices, inſtar ignis. Jaſon, adjuvante Medea, aureum vellus abſtulit, ſervatum à tauris ignivomis, Ovid. 7. Met. Legitur etiam *Æripedes*, i. quorum pedes inſtar æris ſolidi erant.

7. *Colchide.* Sine ope Medeæ, quæ Colchis appellatur, quia Æta ejus pater, Colchorum rex erat: ipſa quoque regio Colchis dicitur: Eſt in Aſiâ, prope Pontum.

8. *Heſionem.* Heſione Laomedontis Trojanorum regis filia, poſtulante Neptuno, qui erat iratus Laomedonti, expoſita ceto, liberata eſt ab Hercule. Ovid. xi. Met.

Andromedon. Erat filia Cephei regis Æthiopiæ: cujus mater Caſſiope cùm Nereides contempſiſſet, coacta eſt exponere ſuam filiam, & objicere ceto. Hæc à Perſeo ſoluta fuit. Ovid. 4. Met.

9. 10. Numerentur labores Herculis & monſtra, quæ ipſi tantam fortitudinis laudem & gloriam attulerunt, ejus labores & palmæ vix 12. reperientur: Carpophorus 20. monſtra perdomuit uno tempore, eodem ſpectaculo.

XXVI.

Titi Naumachiam, Auguſti, & Claudii & Neronis Naumachiis anteponit.

1. Auguſti laudes fuerunt, committere claſſes,
 2. Et freta navali ſollicitare tubâ.
3. Cæſaris hęc noſtri pars eſt quota? vidit in undis:
 4. Et Thetis ignotas, & Galatea feras:
5. Vidit in æquoreo ferventes pulvere currus,
 6. Et domini Triton ipſe putavit equos.
7. Dumque parat ſævis ratibus fera prælia Nereus
 8. Abnuit in liquidis ire pedeſter aquis.
9. Quidquid & in Circo ſpectatur, & Amphitheatro,
 10. Dives Cæſarea præſtitit unda tibi.

11. Fucinus, & pigri taceantur ſtagna Neronis:
12. Hanc norint unam ſæcula Naumachiam.

Vers. 1. Committere claſſes, id eſt, inter ſe componere ad pugnam, alias aliis objicere.

2. *Freta*. Aquam in amphitheatrarum inductam inſtar maris.

Sollicitare. Movere, perſonare, ad pugnam excitare.

Tuba In pugnis navalibus eſt etiam in uſu tuba.

3. 4 Quantula hæc portio eſt eorum quæ à Tito ſunt facta? Simplicem videlicet Naumachiam, id eſt, navium pugnam Auguſtus exhibuit: addidit Titus monſtra marina ignota, quæ nec viderat Thetis, nec Galatea, (Deæ ſunt marinæ.) Imò pugnas ferarum inter ſe, quas docuit facere in aquis id omne quod in arena, in terra, facere conſueverant. Induxit etiam currus & alia omnia quæ fieri ſolerent in ſolo ſicco, & caveâ amphitheatri.

5. *Ferventes*. Incitatos ſumma celeritate.

5. *Æquoreo pulvere*. In æquore, quaſi in arena, & pulvere

6. *Domini*. Neptuni. Putavit Triton ſe in vero mari eſſe, & equos Neptuni agitare.

Triton. Monſtrum eſt marinum à quo Neptuni currus agitatur: ſuperiori parte hominē referēs; inferiori piſcem.

7. 8. Dum Neptunus rates inſtruit ad navale certamen, noluit incedere per aquas pedibus, ut poterat; curru vehi maluit. Viſebatur nempe effigies quædam Nereum ſeu Neptunum curru invectum repræſentans: inde navalem aciem ordinabat, &c.

9. *Circo*. Erat circus ſpatium fere rotundum & clauſum, inſtar oblongi circuli: circa illud erant ædificia & porticus, unde ſpectabantur varia certamina, præſertim curulia, in quibus currus circa poſitas in extremo circo metas circumagebantur.

10. *Cæſarea*. Titi Cæſaris. In ea voce, ultima ſyllaba producitur ob duas conſonantes ſequentes in voce *præſtitit*: exhibita ſunt in unda per Cęſarem immiſſa, omnia ſpectacula, quæ in circo ſolent exhiberi.

Tibi. O Spectator.

11. Non jactet Claudius Imperator ſuam Naumachiā in lacu Fucino; neque Nero, piger ille Imperator & otioſus alteram, quam exhibuit in ſuo amphitheatro: hæc una Titi Naumachia digna eſt quæ immortali poſteritatis memoriâ celebretur.

Fucinus. Lacus eſt in Italia, in Latio & Marſorum regione, nunc *Lago di Celano*, vel *Lago di Marſo & di Tagliaccozzo*. De illo vid. Plin. lib. 3. c. 12. & lib. 36. c. 15.

XXVII.

Duo gladiatores mutuis vulneribus victores & victi.

1. Cũ traheret Priſcus, traheret certamina Verus,
2. Eſſet & æqualis Mars utriuſque diu:
3. Miſſio ſæpè viris magno clamore petita eſt;
4. Sed Cæſar legi paruit ipſe ſuæ.
5. Lex erat, ad digitum poſitâ concurrere palmâ:
6. Quod licuit, lances donaque ſæpè dedit.
7. Inventus tamen eſt finis diſcriminis æqui;
8. Pugnavere pares: ſuccubuere pares.
9. Miſit utrique rudes, & palmas Cæſar utrique,
10. Hoc pretium virtus ingenioſa tulit.
11. Contigit hoc nullo niſi te ſub principe, Cæſar:
12. Cùm duo pugnarent, victor uterque fuit.

VERS. 1. *Traheret*, In longum duceret, altero alterum ſuperare non valente.

3. Populus rogavit magno clamore ut viris illis daretur ab Imperatore miſſio.

Miſſio. Cùm læſus gladiator, & dejectus, jamque ab adverſario interficiendus vitã petebat à principe aut populo, eamque in unum diem impetrabat, illi dari miſſio dicebatur: ſi negaretur miſſio, interficiebatur.

5. Lex ea poſita fuerat à Cæſare ut concurrerent, ſive certarent, propoſitâ victori palmâ, ad digitum, id eſt, donec eorum alter victus, digitos ſeu manus protenderet, ſeque victum ultro fateretur: quod neutri iſtorum facere certum erat. Victos ſe fatebantur gladiatores digito ſublato. Victor exclamabat, *hoc habet*: victus manus protendebat & ſubmittebat arma. Noluit hanc ſuam legem perfringere Imperator. Aliter hoc ipſum explicat P. Scriverius. Cùm videret, inquit, Cæſar neutrum ab altero vinci certando poſſe, juſſit ut micatione digitorum inter ſe palmam ſortirentur: diſplicuit lex magnanimis gladiatoribus; redintegrato certamine, tandem ambo procubuerunt: ita uterque victor, uterque victus fuit. Micare porrò digitis, eſt digitos certo quodam modo agitare, attollere vel deprimere, quod ſæpè ludo, interdum ſortitioni ſervit.

6. Miſit populo cibos Imperator, & alia munera, ut moram longioris pugnæ, atque adeo negatam à Cæſare gladiatoribus miſſionem, æquiore animo ferret; quod ip-

ſe ſalva ſua lege facere poterat, non vero gladiatoribus miſſionem dare.

Lances. Opſonia in lancibus.

8. *Pares*. Simul alter ab altero vulneratus & victus, non tamen peremptus.

9. *Rudes*. Erat rudis, ſcipio quidam ligneus, vel gladius, quo donabantur gladiatores, emeriti, adeo ut ab omni certandi, niſi vellēt, neceſſitate immunes eſſent. Itaque plus multo quiddam erat, quàm miſſio.

10. Iſto donati ſunt præmio ob ſuam fortitudinem, mirabili quodam pugnæ exitu celebrandam, & induſtriâ pugnantium, cum uterque alterum læſiſſet ac viciſſet.

Ingenioſa. Propter inſolitum pugnæ eventum: vel certantium artem. Vide Epigr. 13.

XXVIII.

Dama Cæſaris pedibus advoluta.

1. Concita veloces fugeret cùm dama moloſſos,
2. Et variâ obliquas necteret arte moras:
3. Cæſaris ante pedes ſupplex, ſimiliſque roganti
4. Conſtitit; & prædam non tetigere canes.
5. Numē habet Cęſar, ſacra eſt vis, ſacra poteſtas,
6. Credite: mentiri non didicêre feræ.

Legitur hoc epigramma in quibuſdam codicibus, eſtque ſimillimum decimo ſexto, quod tu vide.

XXIX.

A quo vinci turpe ſit.

1. Cedere majori, virtutis fama ſecunda eſt:
2. Illa gravis palma eſt, quā minor hoſtis habet.

Mutilum hoc epigramma eſt: ſententia illius hæc: Majori hoſti cedere & fortiori, laudem habet quamvis ſecundam; primam enim & maximam ille fert laudem, qui majorem aut certè parem vincit; nullam, qui minorem & inferiorem ſuperat: durum vero eſt minori & inferiori cedere, ab eo vinci.

XXX.

Excuſat epigrammata parum elaborata.

1. Da veniam ſubitis: non diſplicuiſſe meretur,

2. Feſtinat, Cæſar, qui placuiſſe tibi.

Da, &c. Videtur hæc eſſe clauſula cujuſdam Epigrammatis quod interciderit, quo carminum ex tempore ſcriptorum feſtinationem excuſaret Cæſari.

XXXI.
In Domitianum.

Flavia gens, quantum tibi tertius abſtulit heres!
Pæne fuit tanti non habuiſſe duos.

Flavia gens. O Flaviorum familia quantum tibi gloriæ Domitianus abſtulit! Propemodum ſatius fuiſſet, non habuiſſe duos præſtantiſſimos Imperatores ex ea domo, Veſpaſianum & Titum, quàm hunc teterrimum ac patri fratrique, diſſimillimum.

Antiquus interpres Juvenalis ad Sat. IV. profert hoc epigramma, ſeu fragmentum epigrammatis, in Domitianum à Martiale ſcripti: quòd ſi eſt à Martiale conditum, id contigit poſt Domitiani mortem, eo enim vivente nunquam id auſus eſſet. Sanè conſtat omnia quæ leguntur in hoc ſpectaculorum libello carmina, non eodem fuiſſe vel tempore, vel Imperatore ſcripta.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER I.
EPISTOLA.

Ait ſe mores hominum deſcribere, perſonis & nominibus parcere: rogat ne quis pejorem in partem ſuos verſiculos explicet: denique, ſi quid eſt à ſe liberius paulò, & licentius dictum, excuſat.

SPERO me ſecutum in libellis meis tale temperamentum, ut de illis queri non poſſit quiſquis de ſe bene ſenſerit; cùm, ſalva infimarum quoque perſonarum reverentia, ludant: quæ adeo antiquis auctoribus defuit, ut nominibus non tantùm veris abuſi ſint, ſed etiam magnis. At mihi fama viliùs conſtet, & probetur in me noviſſimum ingenium. Abſit à jocorum noſtrorum ſimplicitate malignus interpres, nec epigrammata mea ſcribat. Improbè facit qui in alieno libro ingenioſus eſt. Laſcivam verborum licentiam, id eſt, epigrammaton linguam excuſarem, ſi meum eſſet exemplum. Sic ſcribit Catullus, ſic Marſus, ſic Pedo, ſic Getulicus, ſic quicumque perlegitur. Si quis tamen tam ambitioſè triſtis eſt, ut apud illum in nulla pagina latinè loqui fas ſit, poteſt epiſtolâ, vel potiùs titulo contentus eſſe. Epigrammata illis ſcri-

buntur, qui ſolent ſpectare Florales. Non intret Cato theatrum noſtrum; aut ſi intraverit, ſpectet. Videor mihi meo jure facturus, ſi epiſtolam verſibus clauſero.

Spero, &c. Arbitror eam in ſcribendo moderationem à me fuiſſe adhibitam, ut de meis epigrammatis queri jure poſſit nemo, qui nullius ſceleris conſcius ſibi ipſe fuerit.

Cùm, &c. Cùm neminem vel infimæ ſortis hominem lædant.

Ludant. Ludere apud Poëtas eſt ſcriptitare aliquid, præſertim joculare ac venuſtum.

Abuſi ſint. Id eſt, non tantùm homines infimos & obſcuros, in ſuis epigrammatis vero nomine & ſuo ſingulos appellarint: ſed etiam homines magnos, nobiles, claros. Is autem non tam jocorum & epigrammatum uſus eſt, quàm abuſus.

Magnis. Ut Cęſarum, Pompejorum, &c.

At mihi, &c. Ego verò malim minorem conſequi famam & gloriam, quàm illam quęrere claris hominibus ambitiosè inſectandis: malo gloriam è vilibus & obviis argumentis ac nominibus ignotis petere, &c. Major eſt fama ſcriptoris & illuſtrior cùm in nobiles ſcribit, at caro ea fama & periculoſo emitur.

Noviſſimum. Ultimum: ultimo loco laudetur in me ingenium: primo loco laudetur probitas, reverentia viris magnis debita, quam ſi retinere nequeo, malo ingenii laudem amittere.

Malignus. Qui eos in pejorem partem interpretetur, ſic illos accipiendo, quaſi aliquem deſcriptum & notatum iis velim.

Scribat. Sua illa faciat, malignè interpretando, quæ mea ſunt, ſi ſimpliciter explicentur. Vel: *Scribat*, id eſt, *inſcribat*. Ne apponat quaſi titulum meis epigrammatis, perinde ac ſi in hunc illumve, cujus nomen iis præfigat, fuerint compoſita.

Ingenioſus eſt. Vult ingenium ſuum iniquis interpretationibus & à mente auctoris alienis, oſtendere.

Si meum eſſet exemplum. Si ea res à me primùm fieret, ſi primus omnium ſcriberem licentiùs.

Ambitiosè. Putidè, obſtinatè, famam è triſtitia, hoc eſt, ſeveritate & auſteritate iſta, captando.

Latinè. Id eſt, clarè, ſimplicitèr & apertè, ſuis vocabulis res indicando licèt ſubobſcenas, &c.

Cato. Ille Uticenſis, notæ ſeveritatis. Eo nomine indicatur auſterus quicumque cęnſor, & vir gravis. Jampridem enim Cato vixerat, qui ſibi attulit manus Uticæ poſt pugnam Pharſalicam. Vide Epig 9. Nepos erat M. Porcii

Catonis qui Cenſorius eſt nuncupatus, ejuſdem ſeveritatis ac probitatis.

Florales. Subaudi, ludos: illi celebrantur in honorem Accæ Tarratiæ, olim famoſæ meretricis, quæ poſtea ſub Deæ Floræ nomine, fuit culta & conſecrata. Hæc populum Romanum moriens heredem dixerat ea lege, ut editis ludis ſuum natalē diem quotannis celebraret. Pleni erant Florales ludi, ſpurcitiæ ac turpitudinis. Vide Auguſtinum de Civitate Dei lib 4. c. 8.

EPIGRAMMA I.

Catonis ſeveritatem reprehendit.

1. Noſſes jocoſæ dulce cùm ſacrum Floræ,
2. Feſtoſque luſus, & licentiam vulgi,
3. Cur in theatrum, Cato ſevere, veniſti?
4. An ideò tantùm veneras, ut exires?

Vers. 1. *Floræ ſacrum*. Diem ſacrum ſeu feſtū Floræ celebrari cùm ſcires. Ludi Floræ, ſeu Floralia, ut in epiſtola explicanda diximus, inſigni licentia celebrabantur: eos aliquando ut ſpectaret ingreſſus in theatrum Cato fuerat: populum laſciviæ ſuæ & proterviæ, tanto ſpectatore, quaſi reprehenſum & admonitum puduit: quod ubi Cato intellexit, diſceſſit è theatro, ne populo moleſtus eſſet. Iſto exemplo lectores ſuos admonet Martialis, ut epigrammata ſua non legant, ſi ſeveriores eſſe velint. Certè caſtis oculis legi omnia non poſſunt: itaque merito ſubmoventur obſcęna, tenebriſque damnantur, vel Catone, homine ethnico, judice.

II.

Sibi adhuc ſuperſtiti gloriam immortalem partam eſſe gratulatur.

1. Hic eſt, quem legis, ille quem requiris,
2. Toto notus in orbe Martialis
3. Argutis Epigrammatôn libellis:
4. Cui, Lector ſtudioſe, quod dediſti
5. Viventi decus atque ſentienti,
6. Rari poſt cineres habent Poëtæ.

Vers. 1. &c. Ego ille ſum Martialis, cujus librum habes præ manibus, ô lector; celebratus toto orbe propter ar-

guta,quæ ſcripſi,epigrammata. Qui, te tribuente, famam ſum eam vivens ac ſentiens conſecutus, quam poëtæ ceteri mortui vix cōſequuntur.

6. *Poſt cineres*. Poſt obitum: quia olim apud Romanos corpora cremabantur, & cineres urnâ condebantur.

III.

Lectorem hortatur ut ſuos emat libellos, & ubi venales proſtent, docet.

1. Qui tecum cupis eſſe meos ubicumque libellos,
2. Et comites longæ quæris habere viæ;
3. Hos eme, quos arctat brevibus membrana tabellis:
4. Scrinia da magnis, me manus una capit.
5. Ne tamen ignores ubi ſim venalis, & erres
6. Urbe vagus totâ: me duce certus eris.
7. Libertum docti Lucenſis quære Secundum,
8. Limina poſt Pacis, Palladiumque forum.

Vers. 3. *Arctat*. Anguſtos & minoris molis facit: qui continētur paucis & brevibus tabellis è membrana factis. Eſt autem membrana, pellis animalium, ad ſcribendum polita. Hęc interdum unica & longior in toto libro ěrat: interdum in varias pagellas, & tabellas diviſa, quæ ſimul omnes compingebantur. Arctiores & minores libri, qui manu capi poſſent, vulgo vocabātur Enchiridia, ἐγχειρίδια: majores, volumina dicebantur, quia ſcripti erāt in perpetua membrana circa bacillum ligneum involuta.

4. *Scrinia*. Ingentes libros repone domi & ſerva in ſcriniis, ſive arculis & capſis: ego, id eſt, meus liber, geſtari facilè, & manu capi poſſum.

6. *Duce*. Docente viam, & bibliopolam monſtrante.

7. *Lucenſis*. Romani cujuſdam nobilis qui Lucenſis appellatur, libertum eruditum, nomine Secundum, quęre: is tabernam librariam habet poſt templum Pacis, & Forum Palladium. Hoc forum poſtea forum Nervæ dictum eſt: inchoatum à Domitiano, perfectum deinde à Nerva; inter Capitolium & Quirinalem Montes poſitum; vocabatur etiam Palladium à vicino Palladis templo: item tranſitorium, quia per illud ultro citroqne multi commeabant. Porro ea vox *Lucenſis* proprium viri nomen eſt, non appellativum: Etſi Luca urbs & reſpublica

nunc Italiæ ſit. Suſpicatur tamen Turnebus *Secundum* non eſſe viri nomen, ſed appellativum, atque in libertis alios primos, alios ſecundos, &c. appellatos fuiſſe refert, in ſuis Adverſariis.

IV.

Librum ſuum exire geſtientem admonet.

1. Argiletanas mavis habitare tabernas,
2. Cùm tibi, parve liber, ſcrinia noſtra vacent.
3. Neſcis, heu, neſcis dominæ faſtidia Romæ:
4. Crede mihi, nimiùm Martia turba ſapit.
5. Majores nuſquam ronchi: juveneſque, ſeneſque,
6. Et pueri, naſum rhinocerotis habent.
7. Audieris cùm grande ſophos, dum baſia captas,
8. Ibis ab excuſſo miſſus in aſtra ſago.
9. Sed tu, ne toties domini patiare lituras,
10. Nève notet luſus triſtis arundo tuos;
11. Ætherias laſcive cupis volitare per auras,
12. I, fuge; ſed poteras tutior eſſe domi.

VERS. 1. *Argiletanas*. Argiletum erat locus quidam Romæ, haud procul theatro Marcelli; in quo tabernæ bibliopolarum. Sic dictus eſt à quodam Argo duce Argivorum, qui ab Evandro exceptus hoſpitio, cùm in affectati regni ſuſpicionem veniſſet, ab Arcadibus, inſcio Evandro, interfectus eſt: cui poſtea Evander tumulum erexit quem de nomine ejus Argiletum appellavit. Lege Virgilium 8. Æneid. verſu 346.

2. Cùm in meis ſcriniis & arculis locus ſit vacuus & patens, ubi manere, quaſi domi tuæ, tutò poſſis.

3. *Faſtidia*. Criticorum moroſam ſeveritatem, hominum judicia poëtis parum æqua.

Dominæ. Urbium principis, atque adeo faſtidioſæ.

4. *Martia turba*. Romani plus æquo ſunt ingenioſi & docti. Mars Romuli pater.

5. *Ronchi*. Ronchus, eſt ſonitus qui editur naſo, à ſtertentibus, quo ſæpe utuntur qui quid contemnunt; quaſi ſignificarent adeo ineptum illud eſſe ut malint ſtertere quàm id videre, vel audire. Senſus eſt, nullos eſſe homines Romanis faſtidioſiores.

6. *Naſum Rhinocerotis*. Longum naſum & acutum: quia Rhinoceros in procero & acuto naſo ingens habet cornu, &c. Vide librum ſuperiorem de Spect. Ep. 8. & 21. Habere naſum Latinis eſt, irriſorem eſſe; interdum eſſe acri, mordaci, & acuto judi-

cio, quali ferè ſunt riſores & cavillatores. Naſus calliditati tribuitur, ut frons pudori, &c.

7 Cum te laudari audieris. Hac voce, Sophos, σοφῶς, id eſt, doctè, utebantur cùm plaudebant: iſtis etiam *Euge, bellè*, &c.

Baſia. Oſcula: dum ambis gratulationes, dum plauſum conſectaris. Amicos oſculari ſolebant, item eos quos probarent, & quibus plauderent Legitur etiam, *Dum baſia jactas*. Quo verbo uſum eſſe Phædrum lib. 5. Gruterus obſervavit: *Jactat baſia tibicen, &c.*

8. Te tuus lector, excuſſa veſte per jocum projiciet in aërem ac ſubſilire coget.

Sago. Propriè ſagum eſt veſtis militum: hic pro qualibet ponitur. Metaphora ſumitur ab iis qui ut aliquem irrideant, ſolent eum in aliquo ſtragulo, cujus oras & extrema teneant manibus, verſare & excutere.

9. *Domini*. Heri tui, poëtæ: meas lituras, qui te emendo.

10. Neve ego arundine, id eſt, calamo, deleam ea quæ pravè ſcribis: ludere dicuntur Poëtæ cùm quid licentius & liberius ſcribunt. Notare propriè dicebantur Cenſores, cùm aliquem arguebant, damnabant, afficiebant ignominiâ, vel pœnâ.

11. *Laſcive*. Proterve, petulans. *Volitare* & Exire foras, Prodire in vulgus.

V

Cæſarem orat ut æquo animo libros ſuos legat.

1. Contigeris noſtros, Cæſar, ſi fortè libellos,
2. Terrarum dominum pone ſupercilium.
3. Conſuevêre jocos veſtri quoque ferre triumphi,
4. Materiam dictis nec pudet eſſe Ducem.
5. Quâ Thymelen ſpectas, deriſoremque Latinũ,
6. Illâ fronte, precor, carmina noſtra legas.
7. Innocuos cenſura poteſt permittere luſus:
8. Laſciva eſt nobis pagina, vita proba eſt.

Vers. 4. *Ducem*. Cùm triumphabant Imperatores, ſolebat miles jocis liberioribus, conviciiſque, in eum ipſum qui triumphabat jaciendis, indulgere. Non pudet igitur ipſum ducem eſſe materiam dictorum, id eſt, dicteriorum & jocorum, quæ in illum dicuntur.

5. *Thymelen* Erat Thymele Latini, hiſtrionis famoſi, uxor; utriuſque actione mimica delectabatur plurimùm Domitianus. Vox iſta *Thymele* ſignificat etiam pulpi-

tum, ſcenam.

7. Poteſt vel rigidiſſimus cenſor permittere innocentem ludum & liberum.

8. Quis id credat? Perinde quaſi ſcriptor improbus, eſſe vir probus poſſit, qui totidem ferè improbos, quot lectores, efficiat.

VI.

Reſpondet Imperator Martiali.

1. Do tibi Naumachiã, tu das Epigrãmata nobis.
2. Vis, puto, cum libro, Marce, natare tuo.

Vers. 1. 2. Dum edo Naumachiam, tu offers nobis epigrammata. Factum bene, adeſt commodùm aqua, in quã malũ poëtam cum ſuo libro & munere levi, ac intempeſtivo, projiciam. Jocatur. De voce, Naumachia, vide librum Spectac. Ep. 23.

VII.

Leonem Cæſaris cum Jovis aquila comparat.

1. Ætherias aquilâ puerum portante per auras,
2. Illæſum timidis unguibus hæſit onus:
3. Nunc ſua Cæſareos exorat præda leones,
4. Tutus & ingenti ludit in ore lepus.
5. Quæ majora putas miracula? ſummus utrique
6. Auctor adeſt; hæc ſunt Cæſaris, illa Jovis.

Vers. 1. 2. Cùm olim aquila à Jove miſſa, ſive ipſe Jupiter mutatus in aquilam, Ganymedem per auras portaret, hæſit puer ſine damno inter ungues aquilæ veluti metuentis ne illum læderet.

Puerum. Ganymedem, Trois Regis Trojanorum filium, à Jove raptum, ut ſuperis nectar in cœlo miſceret.

3. Nunc lepores, licet à leonibus, quos in amphitheatrum Cæſar produxit, nullo perimi negotio queant, ac præda leonibus certa & ſua ſint, vitam tamẽ ab ipſis impetrant & exorant imo tuti ludunt in eorum ore.

6. Auctor & artifex utriuſque miraculi eſt maximus, Cæſar & Jupiter, atque adeo, utrumque par & æquale eſt: niſi fortaſſe hoc ultimum, ut pote difficilius, nempe quod lepores in leonum ore aperto impune ludant, majorem Deum videtur poſtulare. Sic Domitianum, qui ſe Deum jubebat appellari, Jovi vel anteponit, vel certè exæquat. Legitur *utriſque* in optimæ notæ codicibus.

VIII.

Laudat Stellæ poëtæ carmen de columba.

1. Stellæ delicium mei columba,
2. Veronâ licet audiente dicam,
3. Vicit, Maxime, paſſerem Catulli.
4. Tantò Stella meus tuo Catullo,
5. Quantò paſſere major eſt columba.

Vers 1. *Stellæ*. Erat hic poëta Martiali amiciſſimus: columbam habebat in deliciis, eam mortuam erudito carmine deflevit, ut Catullus paſſerem, mellitis verſiculis, qui extant: *Lugete ô Veneres*, &c. Catullo Stellam præfert.

Columba. Carmen de columba.

2. *Verona*. Erat Catullus Veronenſis: eſt Verona, urbs Itala, *Verona*, ad fluvium Atheſim: à Gallis olim condita, & ab eorum duce Brenno dicta primùm Brenona. Juſtin. lib 20. Natus eſt Catullus anno U. C. 667. ſcripſit inprimis epigrammata: Eſt in eo præcipuus candor Latini ſermonis, legendus eſt tamen cautim propter obſcenitatem admixtam.

4 *Tuo*. Quem ita admiraris. Tanto major eſt Stella Catullo, quantò columba eſt major paſſere.

IX.

Fortitudo ſapientis.

1. Quòd magni Thraſeæ, conſũmatique Catonis
2. Dogmata ſic ſequeris, ſalvus ut eſſe velis;
3. Pectore nec nudo ſtrictos incurris in enſes:
4. Quod feciſſe velim te, Deciane, facis.
5. Nolo virum, facili redimit qui sãguine famam:
6. Hunc volo, laudari qui ſine morte poteſt.

Vers. 1. *Thraſeæ*. Thraſeas Pætus, Romanus fuit omni virtute ornatiſſimus: à Nerone qui tantam probitatem ferre non poterat, mori juſſus.

Catonis. Cato ille, de quo hic ſermo eſt, Uticenſis dictus fuit, quia ſe Uticæ, (eſt urbs Africæ) interfecit, ne veniret in Cæſaris victoris poteſtatem: homo, ut ait Vellejus, per omnia Diis quàm hominibus propior, omnibus humanis vitiis immunis, &c.

Conſummati. Virtutibus omnibus perfecti.

2. *Dogmata*. Effata Stoicæ

diſciplinæ, quam ſequebantur Thraſeas & Cato, quæ ſummum bonum in honeſtate & virtute ponit, ſed quæ docebat obeundam eſſe mortem, imò laceſſendam, ut periculum & ignominia vitaretur: contra ſentiebat Decianus, licèt ſecta Stoïcus.

Salvus. Vivus, incolumis. Ita Stoïcam virtutem amas, ut vitam non oderis, ut adverſam ferre fortunam vivendo, quàm fugere moriendo malis.

4. Facis probè, meo judicio: nō aliter facere te velim.

5. Non probo virum qui famam conſtantiæ & fortitudinis, emit morte, qua nihil facilius: hunc probo qui eam vitâ ſanctè, ut facis, degendâ, conſequitur: laudabilior mihi videtur qui vivere ſapienter, quàm qui mori fortiter, poteſt. Legunt nonnulli in ſecundo verſu *Talis ut eſſe velis*: ſenſus eſt; ſic Stoïcos ſequeris, ut eſſe, & porro vivere diu Stoïcus velis.

X.

In hominem bellum & elegantem.

1. Bellus homo & magnus vis idem, Cotta, videri;
2. Sed qui bellus homo eſt, Cotta, puſillus homo eſt.

VERS. 2. *Sed qui bellus, &c.* Bellus idem eſt quod elegans, venuſtus, porro ait Ariſtoteles res parvas venuſtas eſſe poſſe, non pulchras; quia pulchritudo & dignitas, niſi in magnis, eſſe nequit.

XI.

Heredipetam vetulæ divitis nuptias ambientem carpit.

1. Petit Gemellus nuptias Maronillæ,
2. Et cupit, & inſtat, & precatur, & donat.
3. Adeone pulcra eſt? immò fœdius nil eſt:
4. Quid ergo in illâ petitur & placet? tuſſit.

VERS. 4. *Tuſſit.* Id eſt, ægra eſt, brevi moritura; tuſſis enim frequens & anhela, gravioris ægritudinis eſt ſignum: illam uxorem petit, ut eam mox ad rogum efferat, opes ejus auferat. Quidam codices habent: *Tuſſis*. Quid placet? Non ipſa, ſed ejus tuſſis, & mors, ſeu hereditas, quę mortem conſequetur. Gemellus porro, & Maronilla, ficta nomina ſunt.

XII.

In avidum potorem.

1. Cũ data ſint equiti bis quina numiſmata, quare
   2. Bis decies ſolus, Sextiliane, bibis?
3. Jam defeciſſet portantes calda miniſtros,
   4. Si non potares, Sextiliane, merum.

VERS. 1. *Numiſmata* Nũmi ſeſtertii. In ſpectaculis ſolebant Imperatores dare ſpectatoribus nonnihil pecuniæ ad bibendum aut emenda bellaria, ut otium falleretur. Dati erant ſingulis equitibus decem nummi ſeſtertii, qui aſſes pecuniæ Gallicæ conficiunt 20. Sextilianus bis decies, ſeu vicies bibebat ſolus inter illos quibuſcum bibebat, & quidem merum, id eſt, vinum aquâ non mixtùm: quod longè ſuperabat prætium 10. ſeſtertiorum. Turnebo videtur accipiendum hoc de ſportula, quę decem nummos, ſive centum quadrantes continebat. Cùm ſportulam unam Sextilianus accepiſſet, duas tamẽ bibebat, ſive tantum hauriebat vini quantum exæquaret viginti nummos ſeu pretium duarum ſportularum. Junius de lege ſumptuaria explicat, quę cù m juberet ut equites in cœnam impenderẽt diebus profeſtis decem tantùm nummos, Sextilianus viginti nummos in ſolum potum impendebat.

3. *Calda*. Aquâ calidâ vinum temperare interdum amabant, ad ſanitatem id præſtare arbitrantes: quamquam nivibus, & glacie ſæpiſſimè uterentur, præſertim æſtate.

XIII.

Viri probi ſunt in tutela Divinæ Providentiæ.

1. Itur ad Herculei gelidas quà Tiburis arces,
   2. Canaque ſulphureis Albula fumat aquis;
3. Rura nemuſque ſacrũ, dilectaque jugera Muſis,
   4. Signat vicinâ quartus ab Urbe lapis:
5. Hîc rudis æſtivas præſtabat porticus umbras,
   6. Heu quàm pænè novum porticus auſa nefas!
7. Nam ſubitò collapſa ruit, cùm mole ſub illâ
   8. Geſtatus bijugis Regulus eſſet equis.
9. Nimirum timuit noſtras Fortuna querelas.
   10. Quæ par tam magnæ non erat invidiæ.
11. Nunc & damna juvant; ſunt ipſa pericula tãti.

12. Stantia non poterant tecta probare Deos.

Vers. 1. *Herculei*. Hercules imprimis Tibure, *Tivoli*, oppido Latii ad decimum ab Urbe lapidem, colebatur. Gelidum appellatur, quia erat edito in colle ſitum, ubi aura frigidior.

2. Et fons dictus Albula, volvit aquas fumantes,& canas, ſive albicantes, ob ſulphureas venas montium unde oriuntur iſtæ aquæ. Albulæ aquæ, *Bagni di Tivoli*, ſunt aquæ ſalubres prope Tibur,quę in Anienem fluvium devolvuntur.

3. In illa via quę ducit Tibur, habet Regulus villam Muſis caram (quia orator & vir doctus) quarto ab urbe lapide, ſeu milliari diſtãtem.

4. *Lapis*. Singula paſſuum millia ſignabant Romani poſito in via lapide: itaque lapis quartus, ponitur pro quarto milliari. Porro tria paſſuum millia leucam majorem Gallicam conficiunt.

5. *Rudis*. Inelegans, ruſticana.

6. *Novum*. Inauditum, ingens.

Nefas. Quia Regulum virum probum pæne oppreſſit.

7. *Mole*. Porticu lapidea.

8. *Geſtatus eſſet*. Atque adeo præteriiſſet.

Bijugis. Binis uni jugo nexis.

9. Non eſt auſa Fortuna Regulum opprimere,communem invidiam verita, & omnium querelas atque convicia, ſi virũ probum ſic interemiſſet: timuit ne, ſi oppreſſus eſſet Regulus, negaretur Divina Providentia,ut fit ab impiis, in graviori proborum infortunio.

11. Ruina iſtius porticus quamvis damnoſa domino, magnam illi & nobis utilitatem affert,quia nos docet,viros probos curæ eſſe Superis: meritò ſunt optanda ejuſmodi pericula, quæ Providentiam illuſtrent.

12. Si ſtetiſſet porticus, ſi lapſa non eſſet, non probaſſet eſſe Superos rerum humanarum arbitros,& virorum proborum cuſtodes.

XIV.

Arria, ſive muliebris fortitudo.

1. Caſta ſuo gladium cùm traderet Arria Pæto,
2. Quem de viſceribus traxerat ipſa ſuis:
3. Si qua fides,vulnus quod feci non dolet, inquit,
4. Sed quod tu facies, hoc mihi, Pæte, dolet.

Vers. 1. *Arria*. Erat illa ſocrus Traſeæ, de quo Epig. 9. uxor Cæcinæ Pæti,qui ab Imperatore Claudio juſſus eſt ſibi necem afferre, quia Scriboniani partes ſecutus fuerat: ſed prævivit illi uxor, ſemet feriendo, extra.

ctumque pugionem è vulnere, marito tradidit, cum hac voce: *Pæte, non dolet.* Ita ferme Tacitus, Plin &c.

3. *Si qua fides.* Si quid mihi credis.

4. *Quod tu.* Quia tu meipsâ mihi cariores, tua vulnera gravius, quàm mea ſentio.

XV.

Ludus leonis cum lepore in arena.

1. Delicias, Cæſar, luſuſque jocoſque leonum
2. Vidimus; hoc etiam præſtat arena tibi:
3. Cùm prenſus blando toties à dente rediret,
4. Et per aperta vagus curreret ora lepus.
5. Unde poteſt avidus captæ leo parcere prædæ?
6. Sed tamen eſſe tuus dicitur, ergo poteſt.

VERS. 2. Hæc miracula tuam in gratiam amphitheatrum edit. Pars ima in amphitheatro, ubi depugnabant gladiatores, feræ, &c. vocabatur Arena, quia ibi arena ſpargebatur, quæ ſanguinem interfectorum gladiatorum combiberet, efficeretque ut ſine offenſione caderent.

6. *Ergo poteſt.* Quia tibi ut Deo feræ ipſæ obediunt: quia tuam clementiam imitantur.

XVI.

Hodie vivendum.

1. O mihi poſt nullos Juli memorande ſodales,
2. Si quid longa fides, canaque jura valent:
3. Bis jam pænè tibi Conſul trigeſimus inſtat,
4. Et numerat paucos vix tua vita dies.
5. Non benè diſtuleris, videas quæ poſſe negari;
6. Et ſolum hoc ducas, quod fuit, eſſe tuum.
7. Expectant curæque catenatique labores:
8. Gaudia non remanent, ſed fugitiva volant.
9. Hæc utrâque manu, complexuque aſſere toto:
10. Sæpè fluunt imo ſic quoque lapſa ſinu.
11. Non eſt, crede mihi, ſapientis dicere, vivam:
12. Sera nimis vita eſt craſtina; vive hodie.

VERS. 1. O Juli quem nulli ſodalium debeo poſtponere, ſi quid juris habet amicitia vetus: ſi modò primi de-

bent eſſe amici, qui vetuſtiſſimi.

3.4. Inſtat tibi propè annus ſexageſimus & paucis tamen adhuc diebus vixiſti, quia paucis genio indulſiſti: vidiſti jam fermè bis triginta conſules.

Conſul. Romani ſolebant annos per Conſules deſignare, quia Conſules initio anni magiſtratum inibant, & primi ſcribebantur in faſtis.

5. Non rectè facies ſi ea gaudia differas, & capere, dum potes, negligas, quæ intelligis poſſe tibi non dari, id eſt, præripi morte: vive dum vivis, quia incertus es futuri.

7. Curæ, Labores, quaſi ad fores excubant, expectant dum admittantur, à limine non recedunt, & aliis alii ſuccedunt: avolant verò Gaudia. Catenatos vocat, quaſi inter ſe connexos, & cohærentes, ita ut unus labor alterum afferat, adducatque; alius ex alio naſcatur.

9. *Aſſere*. Tibi vindica & mancipa: arripe.

Utraque manu. Moris erat iis, qui ſuum quidpiam dicebant eſſe, ut iſti rei manum injicerent. Ovid. *Et dicam, mea ſunt; injiciamque manus*. Virgil. *Injecere manum Parcæ*.

10. *Fluunt*. Excidunt Gaudia, elabuntur, quamvis intimo in ſinu condita.

12. *Vive*. Vivere apud Martialem & poëtas ſępe eſt, genio indulgere, vitam genialem vivere.

XVII.

De ſuis epigrammatis.

1. Sunt bona, ſunt quędam mediocria, ſunt mala plura
2. Quæ legis hîc: aliter non fit, Avite, liber.

Vers. 2. *Hic*. In iſto libello meo.

Aliter. Non poteſt id non evenire in libro qui multa contineat: in multis carminibus non poſſunt omnia eſſe optima. Vel, liber non poteſt aliter bonus eſſe. Nempe nævi aliquot formam commendant, ac deteriora quædam pretium addunt optimis.

XVIII.

Cur poëta eſſe quam cauſidicus, malit.

1. Cogit me Titus actitare cauſſas,
2. Et dicit mihi ſæpè, magna res eſt:
3. Res magna eſt, Tite, quam facit colonus.

Vers. 2. *Magna res eſt*. Magnæ utilitatis, magnæ dignitatis.

3. *Res magna*, &c. Ludit

in hac voce, *Res*, quæ fundum, opes, fortunas, ſæpe ſignificat: ſententia eſt; tu dicis, ô Tite, plurimum eſſe utilitatis in actitandis cauſis: reſpondeo ego plus eſſe in agris colendis, & colonum ſeu agricolam rem familiarem ſuam magnam facere, multum facere lucri: laudem malo è verſibus, quàm lucrum ex foro quærere.

XIX.
Vinum optimum peſſimo admixtum.

1. Quid te, Tucca, juvat vetulo miſcere Falerno
2. In Vaticanis condita muſta cadis?
3. Quid tantùm fecere boni tibi peſſima vina?
4. Aut quid fecerunt optima vina mali?
5. De nobis facile eſt: ſcelus eſt jugulare Falernũ,
6. Et dare Campano toxica ſæva mero.
7. Convivæ meruêre tui fortaſſe perire:
8. Amphora non meruit tam pretioſa mori.

VERS. 1. *Falerno*. Falernum vinum erat optimum, in Campania Italię regione: Vaticanum, peſſimum; in agro Vaticano prope Romam, natum; quod poſtea toxicum, id eſt, venenum, vocat.

2. *Muſta*. Muſtum eſt vinum recens è racemis expreſſum, atque adeo parum ſalubre, & malè dulce.

5. Quantum ad nos attinet, facilè id toleramus, quod nos iſto veneno jugules; facilis eſt noſtri jactura: ſed cur optimum vinum peſſimè perdis?

6. Et veneno interimere vinum Campanum: miſcendo nempe Vaticanum vinum, quo Falernum corrumpatur & pereat.

XX.
In edentulam & tuſſientem aniculam.

1. Si memini, fuerant tibi quatuor, Ælia, dentes:
2. Exſpuit una duos tuſſis, & una duos.
3. Jam ſecura potes totis tuſſire diebus;
4. Nil iſtic, quod agat, tertia tuſſis habet.

VERS. 2. Amiſiſti illos omnes, ſemel iterumque tuſſiendo.

4. *Nihil*, &c. Nullos jam dentes amittere poteris, quæ omnes exſpuiſti.

XXI.

In voracem & guloſum hoſpitem.

Dic mihi, quis furor eſt? turbâ ſpectante vocatâ,
Solus boletos, Cæciliane, voras.
Quid dignũ tanto tibi ventre, gulâque precabor?
Boletum, qualem Claudius edit, edas.

Vers. 2. *Boletos*. Boleti ſunt fungi delicati: tu exquiſitis cibis ſolus veſceris; ii quos vocaſti, vilioribus: an eos invitaſti ut te optima quæque vorantem ſpectarent jejuni?

4. *Claudius.* Imperatorum Rom. fuit quintus. Huic uxor Agrippina imperium filio ſuo Neroni maturare cupiens, boletum veneno infectum, quòd eſſet avidiſſimus ciborum talium, obtulit, quo paulo poſt extinctus eſt. Sueton. in Claudio, c. 44.

XXII.

Error Mucii Scævolæ glorioſus.

Cùm peteret regem decepta ſatellite dextra,
Ingeſſit ſacris ſe peritura focis.
Sed tam ſæva pius miracula non tulit hoſtis,
Et raptum flammis juſſit abire virum.
Urere quam potuit contempto Mucius igne,
Hanc ſpectare manum Porſena non potuit.
Major deceptæ fama eſt & gloria dextræ,
Si non erraſſet, fecerat illa minus.

Vers. 1. *Peteret*, ad necem quæreret: *Dextra* Mucii, quę Porſenam petebat unum, *decepta* ejus ſatellite interfecto, quem Mucius Regem putarat eſſe.

Regem. Porſenam, regem Etruſcorum. Ille Tarquinium Superbum Româ expulſum, reſtituere cùm vellet, in eum Romanus quidam Mucius conjuravit; pergenſque in ejus caſtra, ſcribam militibus ſtipendia dividentem, & regio ferè indutum cultu, pro rege accipiens, obtruncavit; protractus ad regem, facinus confitetur, &, *ut ſentias, Rex, quàm vile ſit corpus iis, qui magnam gloriam petunt*, inquit; dexteram foculo ad ſacrificium parato injecit, quaſi erroris pœnas daturam. Hinc factum illi nomen Scævolæ, quaſi qui ſiniſtra manu uteretur, àmbuſtâ dextrâ; σκαιὰ ſiniſtra manus. σκαιόλας; Scæva, vel Scævola, qui ſiniſtrâ utitur. Id contigit anno

U. C. 248. ante Chriſtum verò 512.

3. *Sæva miracula* Mirabilem viri generoſi, at ſævam & noxiam domino fortitudinem. *Pius*. Clementior erga Mucium, quàm ipſe Mucius erga ſe.

8. *Fecerat*, pro feciſſet, more loquendi Græco. Porſena quippe interfecto, non fuiſſet fortaſſe obſidio ſoluta: certè Mucius Scævola tantam gloriam ſibi non peperiſſet: non fuiſſet tanta gloria in interficiendo hoſte, quanta fuit in cremanda manu. Rectè Seneca: *confecit bellum inermis ac mancus, & illa trunca manu reges duos vicit, Porſenam & Tarquinium*.

XXIII.

Luſus leonum cum leporibus.

1. Quid nunc ſæva fugis placidi lepus ora leonis?
2. Frangere tam parvas non didicêre feras.
3. Servantur magnis iſti cervicibus ungues,
4. Nec gaudet tenui ſanguine tanta ſitis.
5. Præda canum lepus eſt, vaſtos nõ implet hiatus:
6. Non timeat Dacus Cæſaris arma puer.

VERS. 1. *Quid nunc*, &c. Legitur etiam, *Quid non ſæva*, &c. ſenſuſque poteſt eſſe: Quid fugis non ſæva ora leonis nunc placidi.

3. *Cervicibus*. Feris majoribus laniandis reſervant ſe leones.

4. *Sitis*. Aviditas ſanguinis: crudelitas.

5. *Hiatus*. Rictus leonis.

6. *Dacus*. Daci erant ubi ſunt nunc Valachi, Tranſilvani, & Moldavi; pro Getis etiam uſurpantur, trans Iſtrum enim habitavere ante Aureliani tempora, qui eos cis Iſtrum tranſtulit. In illos Domitianus bis arma ſumpſit, deque ipſis publicè triumphavit, licèt ab iis malè fuiſſet multatus. Senſus eſt: In te ſçvire leo non magis amat, ô lepus, quàm Cæſar in pueros Dacorum: illos negligit; viros, quibuſcum pugnet, quærit: vel, in hoſtem infirmum, quæ ipſius eſt clementia, non ſævit.

XXIV.

Sera poſt mortem eſt gloria.

1. Ede tuos tandem populo, Fauſtine, libellos,
2. Et cultum docto pectore profer opus:
3. Quod nec Cecropię damnent Pandionis arces,

4. Nec ſileant noſtri prætereantque ſenes.
5. Antè fores ſtantem dubitas admittere Famam?
6. Teque piget curę præmia ferre tuæ?
7. Poſt te victuræ per te quoque vivere chartæ
8. Incipiant: cineri gloria ſera venit.

Vers. 1. *Ede populo.* Fac publici juris; evulga in populi gratiam.

2. Et profer in lucem carmina ingenio elaborata.

3. 4. Quod opus Græci probent ac Latini.

Arces Cecropiæ. Athenæ: ſic dictæ à Cecrope primo rege Athenienſi. Pandion Rex, eaſdem inſtauravit, ornavitque.

Prætereant. Non legant, non probent.

Noſtri. Latini ſcilicet.

5. *Ante fores.* Tuas. *Stantem.* Admitti poſtulantem.

6. *Curæ.* Operis ſumma cura elaborati.

7. *Victuræ poſt te.* Laudandæ, & celebrandæ à poſteris poſt tuam mortem. *Per te* Te illas nunc evulgante.

8. Exigua eſt & ſera gloria illa quæ mortuis datur; ea potior quę vivis. Mortui enim ſēſum illius gloriæ non habent, abſentes nempe & ignari.

XXV.

In avidum potorem vini exquiſiti.

1. Sextiliane, bibis quantùm ſubſellia quinque
2. Solus, aquâ toties ebrius eſſe potes.
3. Nec conſeſſorum vicina numiſmata tantùm,
4. Æra ſed à cuneis ulteriora petis.
5. Non hæc Pelignis agitur vindemia prælis;
6. Uva nec in Tuſcis naſcitur iſta jugis.
7. Teſta ſed antiqui felix ſiccatur Opimî,
8. Egerit & nigros Maſſica cella cados.
9. A caupone tibi fæx Laletana petatur,
10. Si plus quàm decies, Sextiliane, bibis.

Vers. 1. *Subſellia quinque.* Quantum equites quinque in ſubſelliis ſedentes in theatro, ad viſenda nempe ſpectacula.

Subſellia. Sunt humiliores ſedes, in quibus equites conſidebant, nam ſenatores ſellis altioribus utebantur.

2. Ipſa aqua toties hauſta ebrium te faceret. Ironicè dictum.

3. Nec tantum pecuniam eos poſcis qui tecum, qui prope te ſedent, ſed ab aliis ulteriore loco ſedentibus.

Numiſmata. Diximus antea Epig. 12. cautum fuiſſe lege, ne ſupra nummos decem impendere in vinum liceret equitibus, in conviviis. Ea lex non diu, neque apud multos viguit, ut iſte Sextilianus documento eſt.

Cuneis. Ordines theatri, in quibus erant gradus ſpectatorum ſive ſubſellia, vocabantur cunei, quia ſenſim augebantur, ab ima cavea ad ſummum theatrum creſcendo: ut cuneus ferreus ab imo acumine in latum caput creſcit.

5. 6. 7. Vindemia illa, id eſt, vinum quod bibis, non eſt domita, preſſa, Pelignis prælis; non bibis vinum deterioris notæ, quale eſt Pelignum, vel Tuſculanum, ſed Opimianum hauris.

Pelignis. Peligni ſunt mediæ Italiæ populi in Aprutio, prope Veſtinos: in eorum agro erat vinum peſſimum, ut & in Tuſcia. Ea regio nunc dicitur *Valva*.

Opimi. Lucio Opimio Conſule, anno ab Urbe condita 633. ante Chriſtum 119. vini optimi felix & ingens Italiâ totâ proventus fuit, quod in teſtas ſeu amphoras diffuſum, diuque poſtea ſervatum eſt.

8. Et cella, ſive apotheca, egerit, id eſt, profert, promit, tibi cados, &c. Jubes tibi è cella vinaria afferri vinum Maſſicum: illud vates nigrum vocat, id eſt, ſaturi ruboris & pæne fuſci.

Maſſica. Maſſicus mons in Italiæ Campania fuit, vini generoſi ferax. Nunc eſt in ea parte Italiæ quæ vocatur Terra Laboris, in regno Neapolitano. *Monte Marſico* appellatur, inter Minturnas & Calenum.

9. *Fex Laletana*. Vinum fæculentum ac vile. Laletania eſt Hiſpaniæ regio, in qua vinum peſſimum. Nunc magna pars eſt Catalauniæ inter Gerundam & Tarraconem.

10. *Decies*. Potores honeſti & moderati non plures cyathos quàm decem haurire conſueverant. Monetur ergo iſte Sextilianus, ut ſi decimum cyathum tranſire velit, ne bibat Opimianum aut Falernum, ſed Laletanum. Cyathus eſt patera modica: Vide ſequens Epigramma.

XXVI.

Conviva memor.

1. Heſternâ tibi nocte dixeramus,
2. Quincunces, puto, poſt decem peractos,
3. Cœnares hodiè, Procille, mecum.
4. Tu factam tibi rem ſtatim putaſti,
5. Et non ſobria verba ſubnotaſti,
6. Exemplo nimiùm periculoſo:
7. Μισῶ μνήμονα συμπότην, Procille.

Vers. 1. Cùm cœnares heri mecum, noćte, dixeram tibi, poſtquam peregiſſem, id eſt, hauſiſſem, decem quincunces, atque adeo ſubebrius jam eſſem, dixeram, inquam, tibi, ut hodie mecum cęnares; invitaveram te ad cœnam: tu hoc, quaſi certum & jam prope factum, accepiſti, & ſubnotaſti, hoc eſt, tacitè notaviſti, in memoria recondidiſti, quod ego non ſobrius, & per jocum dixeram.

2. *Quincunces.* Quincunx eſt poculum, quinque cyathos continens. Sextarius enim dividebatur in cyathos 12. ut as, qui duodecim in uncias tribuitur; eſtque hic poculorum ordo. Sextarius continet cyathos, 12. Deunx, continet, 11. Dextans, decem: Dodrans, 9. Bes, 8. Septunx, 7. Semis, 6. Quincunx, 5. Triens, 4. Quadrans, 3. Sextans 2.

4. *Factam*. Res facta dicitur ea quæ certò futura ſit.

6. *Exemplo &c.* In quo rem feciſti mihi & aliis periculoſam.

Periculoſo. Multa enim dicuntur in vino & inter pocula, unde periculum convivis creari poſſit; quæ idcirco ſunt penitus obliviſcenda. Tum vaide periculoſum eſt exigere ab ebrio promiſſa, cùm ebrii facilè omnia promittant.

7. Odi memorem convivam, Procille: itaque ne te putes verè invitatum à me: non te vocavi.

XXVII.
In ebrioſum.

1. Heſterno fœtere mero qui credit Acerram,
2 Fallitur, in lucem ſemper Acerra bibit.

Vers. 1. *Acerram*, Nomen eſt viri hoc in loco: aliàs thuribulum ſignificat.

2. *In lucem.* Id eſt, uſque in diem. Heſternum convivium noćte inchoatum protrahit in auroram: adeoque hodierno ſemper mero fœtet, non tantùm heſterno. Sic dum illum videtur excuſare, gravius accuſat. Qui totos dies potare Acerram credit, fallitur: potat etiam totas noćtes.

XXVIII.
In furem alienorum carminum.

1. Fama refert noſtros te, Fidentine, libellos
2. Non aliter populo quàm recitare tuos.
3. Si mea vis dici: gratis tibi carmina mittam:
4. Si dici tua vis; hæc eme, ne mea ſint.

V. 4. *Tua.* Nam quod emas poſſis dicere jure tuum. lib. 2.

XXIX.

In Imperitum medicum.

1. Chirurgus fuerat, nunc eſt veſpillo Diaulus:
2. Cœpit quo poterat clinicus eſſe modo.

Vers. 1. *Chirurgus*. Is dicitur qui manu vulneribus facit medicinam: à voce χειρ, manus; & ἔργον, opus: quaſi manu exequens. Clinicus eſt chirurgo præſtantior, iſque dicitur, qui aliquid præcipiendo, qui viſendo, ægros curat; à voce κλίνη, lectus, cubile; quia lectis aſſidet, cubilia ægrorum luſtrat. Veſpillo, is vocatur, qui mortuorum cadavera è lectulo effert ad rogum, à voce, veſperi, quia ſub noctem vulgò id fiebat, quaſi veſperillo: veſperillo, veſprillo, veſpillo.

2. Ordo eſt: cæpit eſſe clinicus, quo eſſe modo clinicus poterat. Sententiam & jocum ſic explico: Diaulus è chirurgo fieri clinicus cùm vellet, neque ob ingenii tarditatem eò pervenire poſſet, veſpillonis munus & nomen ſumpſit, mortuos ſepelire, producere compoſitos in lectulis, cœpit: & ſic clinicus eſt factus aliquo modo, nempe circa lectos verſando, quod faciunt clinici, imò ſepeliendo mortuos, quod interdum medici illi clinici factitant, qui ægrotos ſæpe tollunt & interficiunt.

XXX.

Ἀντιπάθεια.

1. Non amo te, Sabidi: nec poſſum dicere quare.
2. Hoc tantùm poſſum dicere non amo te.

V. 1. *Quare*. Amoris & odii quædam ſunt latentes cauſæ, ab antiphatia & ſympathia, hoc eſt, naturali quâdam animorum conſenſione & repugnantiâ, ortæ; quas ſentire poſſumus, explicare non poſſumus. Poteſt exponi epigramma ſic: te non amo, neque tamen patitur meus pudor eloqui me odii mei cauſas. Ita eas tacendo innuit.

XXXI.

Fictæ lacrimæ.

1. Amiſſum non flet, cùm ſola eſt, Gellia patrem:
2. Si quis adeſt, juſſæ proſiliunt lachrymæ.

3. Non luget, quiſquis laudari, Gellia, quærit:
4. Ille dolet verè, qui ſine teſte dolet.

VERS. 4. *Sine teſte*. Præſente & conſcio nemine.

XXXII.

Amor fraternus.

1. Si, Lucane, tibi, vel ſi tibi, Tulle, darentur
2. Qualia Ledęi fata Lacones habent:
3. Nobilis hæc eſſet pietatis rixa duobus.
4. Quòd pro fratre mori vellet uterque prior.
5. Diceret infernas & qui prior îſſet ad umbras
6. Vive tuo frater tempore, vive meo.

VERS. 1. Si vobis, ô Lucane & Tulle, fratres conjunctiſſimi, daretur divinitus eadem vivendi & moriendi cõditio quæ Caſtori & Polluci data eſt, Ledæ Lacedæmoniæ filiis.

Lacones. Caſtor & Pollux Helenæ fratres, alternis vivebant & moriebãtur. Pollux cùm immortalis eſſet, quia patrem habebat Jovem, ab eo petiit, ut Caſtor frater, qui mortalis erat (ut pote genitus Tyndaro patre, licèt ex eadem atque Pollux matre Læda) ſimili gauderet immortalitate. Cùm recuſaret Jupiter, ſaltem id exoravit Pollux, ut immortalitatem ſuam cum fratre communicaret, ac partiretur, atque ita viverent, morerenturque alternis diebus.

5. *Et qui*... Qui prior amborum veſtrum mortuus foret, ille nollet redire ad vitam, ſed ſuum tempus, id eſt; diem ac tempus vivendi ſibi conceſſum, fratri concederet, contentus ipſe nunquam vivere, ut frater ſemper viveret: diceret, æternum moriar, ô frater, ut tu nunquam moriare.

XXXIII.

In poetam plagiarium.

1. Quem recitas, meus eſt, ô Fidentine, libellus:
2. Sed malè cùm recitas, incipit eſſe tuus.

VERS. 1. *Recitas*. Poëtæ ſolebant ſua carmina, convocatis auditoribus, recitare ad pompam. Vide Epig. 28. hujus libri.

2. *Tuus*. Quod malè recitetur, hoc tuum eſt: quod benè compoſitus, meum Incipit malus videri ac tuus, cùm à te malè recitatur.

XXXIV.
Laus Deciani.

1. Si quis erit raros inter numerandus amicos,
2. Quales priſca fides, famaque novit anus;
3. Si quis Cecropiæ madidus, Latiæque Minervæ
4. Artibus, & verâ ſimplicitate bonus:
5. Si quis erit recti cuſtos, imitator honeſti:
6. Et nihil arcano qui roget ore Deos:
7. Si quis erit magnæ ſubnixus robore mentis:
8. Diſpeream, ſi non hic Decianus erit.

VERS. 2. *Anus*. Vetuſta, annoſa. Legunt aliqui *avos*: hoc ſenſu, quales avi noſtri fuere.

3. *Cecropiæ*. Atticę. Cecrops rex primus fuit Athenienſium. Minerva Attica, pro græcarum litterarum cognitione ponitur: Latia, pro latina eruditione.

Madidus. Planè eruditus non leviter tinctus litteris: illis omnino imbutus.

5 *Imitator*. Sectator: qui perfectæ virtutis ideam in ſe conetur exprimere.

6. *Arcano ore*. Tacito voto: id eſt, improbo Illi enim clam Deos rogare dicebantur, qui parum honeſta poſcebant; unde Perſius Sat 2. laudat eos qui aperto voto vivunt: qui palam à Diis omnia petunt, neque audiri metuunt. Vide locum in Perſio à nobis interpretatione perpetuâ & notis illuſtrato.

7. *Subnixus robore mentis*. Fortis, generoſus.

8. Finge tibi virum omni laude cumulatum, Decianum adumbraſti.

XXXV.
In invidum.

1. Qui ducis vultus, & non legis iſta libenter:
2. Omnibus invideas, livide; nemo tibi.

V. 1. *Ducis*. Adducis in rugas, contrahis frontem, ut ſolent qui contemnunt & indignantur.

Nemo tibi. Nemo miſeris invidet: itaque optat ut ſit iſte miſerrimus. Invidetur tantùm bonis & felicibus.

XXXVI.
In ſcurram inſulſum.

1. Urbanus tibi, Cæcili, videris:

2. Non es, crede mihi: quid ergo? verna es,
3. Hoc quod Tranſtiberinus ambulator,
4. Qui pallentia ſulfurata fractis
5. Permutat vitreis: quod otioſæ
6. Vendit qui madidum cicer coronæ:
7. Quod cuſtos, dominuſque viperarum:
8. Quod viles pueri ſalariorum:
9. Quod fumantia qui tomacla raucus
10. Circumfert tepidis cocus popinis:
11. Quod non optimus urbicus poëta:
12. Quod de Gadibus improbus magiſter.
13. Quare deſine jam tibi videri,
14. Quod ſoli tibi, Cæcili, videris;
15. Qui Galbam ſalibus tuis, & ipſum
16. Poſſis vincere Seſtium Caballum.
17. Non cuicumque datum eſt habere naſum:
18. Ludit qui ſtolidâ procacitate,
19. Non eſt Seſtius ille, ſed Caballus.

VERS. 1. *Urbanus*. Comis, ſalſus, elegans.

2. *Verna es*. Scurra es, verniliter comis & facetus es. Servus domi ex ancilla natus, verna dicebatur. Illi autem vernæ, erant vulgò ſcurræ, ſtolidi, & malè dicaces, nihil habebant nativi ſalis & ingenui.

3. *Hoc quod*, &c. Hoc es, quod ambulator ſeu mercator Tranſtiberinus. Viliſſima hominum genera commemorat, ſolita ſcurriliter jocari, quibus Cæcilium comparat.

Tranſtiberinus. In regione Urbis poſita trans Tiberim, plebecula egens, & circumforanei mercatores degebant. Illi urbem peragrabant venditando viliſſimas merces, & dictis quibuſdam ſcurrilibus emptores aucupando.

4. *Sulphurata*. Sunt ligna tenuia imbuta ſulphure in extremis hinc inde partibus, ad ignem è fomite excipiendum: porro qui vendebant hæc ramenta, ea fermè permutabant fractis vitreis.

6. *Cicer*. Legumen eſt è piſorum genere, quod frigebatur, & populo ſpectanti ludos, vendebatur ad levandam famem, otiumque fallendum. Interdum vendebatur aquâ maceratum, ut faciliùs decoqui poſſet. *Coronæ* Multitudini.

7. *Cuſtos*, &c. Circulator & præſtigiator circumforaneus, qui viperas oſtentat populo, à quibus ipſe noxiè vulneratur, &c.

8. *Pueri*. Servi, aut filii Sa-

larii ſunt qui ſalſamenta, id eſt, ſalitas carnes, divendunt, quod viles mulierculæ vulgò factitant.

9. *Tomacla*. Tomacula, & per ſyncopen, tomacla, erant farcimina & intrita quædam è jecore ſuillo, cùm ovis, caſeo, &c. quæ fartores & concurſantes urbem coqui multo clamore calida & fumantia vendebant ganeonibus, in popinis.

11. *Urbicus poëta*. Intelligit hiſtrionum quoddam genus, & poëtarum, qui verſus peſſimos popello decantant in triviis, atque ita captant vulgi aures, quæſtûs gratiâ.

12. *Quod de Gadibus*. Gades urbs & inſula eſt in extrema Hiſpania, ad meridiem, ad freti Gaditani anguſtias, *Cadice:* hîc parum pudicæ quædam ſaltationes & ridiculæ vigebant, ac docebantur à magiſtris in varias oras inde prodeuntibus.

14. *Videris*. Nimirum politus & urbanus, ita ut etiam poſſis, hoc eſt, putes te poſſe vincere urbanitate Galbam (famoſus fuit ſcurra Auguſti) & Sextium ſive, ut quidam legunt, Tettium Caballum, ſcurram quoque inſignem, qui ſub Veſpaſiano, ejuſque filiis floruit, & propter dicacitatem, quaſi à calcitrando, Caballi cognomen adeptus eſt.

17. *Habere naſum*. Argutè & Urbanè jocari. V. Epigr. 4.

18. Qui ludos illiberales & facetias procaces ſtolidè, ut tu, conſectatur, is non eſt ſimilis Sextio Caballo, ſcurræ, cui te anteponis: non eſt Sextius ille cognomento Caballus, facetus & urbanus ſcurra; ſed eſt ſimilis duntaxat caballo, id eſt, equo; eſt ſtolida pecus, & Sextii Caballi nihil habet præter dimidiam nominis partem, nempe ut caballus ſit.

XXXVII.

Porciæ fortitudo.

1. Conjugis audiſſet fatum cùm Porcia Bruti,
2. Et ſubtracta ſibi quæreret arma dolor:
3. Nondum ſcitis, ait, mortem non poſſe negari?
4. Credideram ſatis hoc vos docuiſſe patrem.
5. Dixit, & ardentes avido bibit ore favillas:
6. I nunc, & ferrum turba moleſta nega.

Vers. 1. *Conjugis*. Bruti, à quo Cæſar percuſſus, uxor fuit Porcia, filia Catonis Uticenſis: ea cùm mariti necem accepiſſet, qui ſibi poſt Philippenſe prælium violentas manus attulerat, neque ferri copiam vel teli haberet, ardentes carbones hauſit ore.

4. *Patrem*. Catonem Lege Epigr. 10. Ille cùm ferro ſe graviter vulneraſſet, impe-

ditus ſuit ab amicis, ne ſe ipſum omnino conficeret, paſſuſque eſt ab iis vulnus obligari, ac ſomni cupiditate ſimulatâ, cùm eoſdem abire compuliſſet, ſolutis quibus obligatum erat vulnus, vinculis, inſerta per illud manu, viſcera ſibi & vitam avellit.

6. *Moleſta*. Famuli enim gladios illi omnes ſubduxerant. Poteſt hic verſiculus tribui Porciæ quaſi famulis inſultanti; poteſt etiam poëtę.

XXXVIII.

Convivium jejunum.

1. Bis tibi triceni fuimus, Mancine, vocati,
2. Et poſitum eſt nobis nil herè præter aprum.
3. Non quæ de tardis ſervantur vitibus uvæ,
4. Dulcibus aut certant quæ melimela favis.
5. Non pyra quæ lentà pendent religata geniſta:
6. Aut imitata breves Punica mala roſas.
7. Ruſtica lactantes nec miſit fiſcina metas,
8. Nec de Picenis venit oliva cadis.
9. Nudus aper, ſed & hic minimus, qualiſq; necari
10. A non armato pumilione poteſt. (omnes:
11. Et nihil inde datum eſt: tantùm ſpectavimus
12. Ponere aprum nobis ſic & arena ſolet.
13. Ponatur tibi nullus aper poſt talia facta:
14. Sed tu ponaris, cui Charidemus, apro.

V e r s. 1. 2. Sexagenos ad cœnam invitaſti heri, nihilque dapis appoſuiſti præter aprum.

2. *Herè*. Vocabulum vetus, pro heri, heſternâ die.

3. Uvæ, quæ ſerò autumno lectæ, ſervantur.

4. Aut melimela, quæ cùm ipſo melle de ſapore certant: quę dulci melle dulciora ſunt. *Melimela*. Sunt poma quędam exigua quæ, à melleo ſapore μελίμηλα ſunt vocata. *Favi*, ſunt cellæ & foruli apium, ubi mel condunt: pro melle ipſo hic ſumitur ea vox.

5. *Pendent*. In cellis & apothecis condita: geniſta, *geniſtra*, eſt fruticis genus lentum & molle, ut ſalix & ſpartum, unde fiunt nodi & retinacula.

4. *Punica mala* Poma granata. Punica vocantur, quia in agro Punico, id eſt, Carthaginienſi, plurima & inſignia naſcebãtur: granata verò, à granis, ſive acinis, quibus referta ſunt. Roſis dicuntur ſimilia, quia flos mali Punici, brevi ſeu exiguæ roſæ ſimilis eſt.

7. Non educti ſunt è calatho ruſtico caſei aſſurgentes in metarum, ſeu pyramidum figuram.

Fiſcina. Eſt calathus, ſeu corbis è vimine, quo ferè utuntur ruſtici ad fructus & alia id genus ferenda.

Metas lactantes. Caſeos lacte ſtillantes, ab ima parte lata in acumen deſinentes, quæ eſt metę forma,& inverſi turbinis ac ſupini. Legunt quidam *lactentes*, quaſi caſeus ipſe lac hauriat ex eoque conſter. Puer lactens dicitur, mater lactans: quia hæc lac donat, quod ſugit puer.

8. *Picenis*. Ager Picenus eſt in Italia ad oram maris Adriatici, ubi nunc *Ancona*, Lauretum, *la Martha d'Ancona*: ibi olivæ præſtantes, in cadis condi ſolitę,& Romam deportari.

9. *Nudus*. Sine condimento, vel ſine aliis opſoniis & cibis, eſt appoſitus.

10. *Pumilione*. Homine nano, eoque inermi.

11. *Inde*. Ex apro.

12. *Arena*. Amphitheatrum, in quo apri ſæpe ſpectabantur & aliæ feræ cum hominibus, aut inter ſe certantes. Spectaculum dedit nobis aper tuus, non convivium. De voce *arena* vide librum Spectac. Epigr. 8.

14. Sed tu objiciaris apro, cui expoſitus eſt Charidemus, nempe devorandus. Iſte ſcilicet Charidemus à Domitiano objectus apro in arena paulò ante fuerat, ob ſua ſcelera.

XXXIX.

Ad lectorem faſtidioſum.

1. Laſcivos leporum curſus, luſuſque leonum
2. Quòd major nobis charta, minorque gerit:
3. Et bis idem facimus, nimium ſi, Stella, videtur
4. Hoc tibi: bis leporem tu quoque pone mihi.

VERS. 1.2. Quod in quolibet meo libro ſive majori, ſive minori, deſcribo leporum cum leonibus ludentium petulantes curſus & bis idem tracto argumentum, ſi tibi videtur faſtidioſum, ô Stella, ulciſcere me, voca me ad cœnam, & bis leporem mihi appone; non faſtidiam.

2. *Major charta*. Videtur ea vox indicare hunc primum librum in quo plura ſunt Epigrammata: minor verò charta, librum de ſpectaculis, in quo ſunt pauciora.

XL.

De libro ſuo.

1. Edita ne brevibus pereat mihi charta libellis,

2. Dicatur potiùs τ̄ δ' ἀπαμειβόμενος

VERS. 1. Ne papyrus in edito jam & compaсto brevi libello Epigrammatum, vacua & inutilis ſuperſit, malo ineptum aliquid potiùs qnàm nihil ſcribere, quàm pati ut papyrus pereat, itaque ad verſum faciendum hemiſtichiũ illud Homericum pono, τὸν δ' ἀπαμειβόμενος, id eſt, *Illi autem reſpondens*.

2. *Potiùs*, &c. Videtur illos arguere ſcriptores, qui ut faciant librum, vel augeant ſaltem; apta, inepta, ſcribunt; aut etiam carpere Homerum, qui ad nauſeam iſtas voces repetere ſolet, τὸν δ' ἀπαμειβόμενος.

XLI.

De medico imperito.

1. Nuper erat medicus, nunc eſt veſpillo Diaulus:
2. Quod veſpillo facit, fecerat & medicus.

VERS. 1. *Veſpillo.* Quid ſit hoc nominis, vide Epigr. 29. Iocus eſt. Cùm eſſet medicus Diaulus occidebat ac tollebat ægrotos, eoſdem nunc veſpillo factus ad rogum effert, quod eſt ſimillimum: utrobique ipſi cum mortuis res eſt; hic ſepelit, illic interficiebat: medicus ægrotos dedebat neci; veſpillo, eoſdem mortuos terræ mandat.

XLII.

Luſus leporum & leonum.

1. Rictibus his tauros non eripuêre magiſtri,
2. Per quos præda fugax itque reditque lepus.
3. Quodque magis mirum, velocior exit ab hoſte,
4. Nec nihil à tanta nobilitate refert.
5. Tutior in ſola non eſt cùm currit arenâ,
6. Nec caveæ tantâ conditur ille fide.
7. Si vitare canum morſus, lepus improbe, quæris,
8. Ad quæ confugias ora leonis habes.

VERS. 1. Magiſtri leonum non potuerunt eripere tauros eorumdem leonum rictibus & dentibus, per quos tamen rictus, lepores timidi impunè commeant, & innoxii fugiunt, iiſque elabuntur.

3. 4. Lepores ab leonum ore velociores fugiunt, & celeritatem ac robur, imò nobi.

litatem & gloriam, videntur ab tam nobili fera reportare, accipere. Legunt aliqui *mobilitate*, eritque hæc ſententia; quò velociùs per aperta leonum ora curſitant, eò minùs læduntur Itaque ſua ipſis velocitas utilis eſt.

5. Non ſunt tutiores lepores, cùm in arena ſoli ſunt, aut conditi in cavea.

6. *Caveæ*. Cavea eſt locus in quem abduntur feræ ut ſerventur; antrum & receptaculum, ſeptum ligneum, ubi aluntur, continentur. Fidelis cavea hic dicitur, quia feras cuſtodit, tutaſque prębet. Cavea etiam dicebatur amphitheatri ſolum. Vide librum Spect. Epig. 8.

7. Deinceps, ô feſtivi lepores, cùm vos canes perſequentur, ad leones confugite. Acumen eſt in eo, quòd leo crudelis fera ſit, & longè fortior canibus, à quibus lepores capiuntur, qui leo tamen lepori perfugium præbere dicatur.

XLIII.

Amicum in Hiſpaniam proficiſcentem ad vitam ruſticam & genialem hortatur.

1. Vir Celtiberis non tacende gentibus,
2. Noſtræque laus Hiſpaniæ,
3. Videbis altam, Liciniane, Bilbilim,
4. Aquis & armis nobilem,
5. Senemque Caunum nivibus, & fractis ſacrum
6. Vadaveronem montibus,
7. Et delicati dulce Botrodi nemus,
8. Pomona quod felix amat.
9. Tepidi natabis lene Congedi vadum,
10. Molleſque Nympharum lacus;
11. Quibus remiſſum corpus adſtringas brevi
12. Salone, qui ferrum gelat.
13. Præſtabit illic ipſa figendas prope
14. Voberca prandenti feras.
15. Æſtus ſerenos aureo franges Tago,
16. Obſcurus umbris arborum.
17. Avidam rigens Dircenna placabit ſitim,
18. Et Nutha quæ vincit nives.
19. At cùm December canus, & bruma impotens
20. Aquilone rauco mugiet,
21. Aprica repetes Tarraconis littora,

22. Tuamque Laletaniam:
23. Ibi illigatas mollibus damas plagis
24. Mactabis, & vernas apros,
25. Leporemque forti callidum rumpes equo,
26. Cervos relinques villico.
27. Vicina in ipſum ſilva deſcendet focum
28. Infante cinctum ſordido.
29. Vocabitur venator, & veniet tibi
30. Conviva clamatus prope.
31. Lunata nuſquam pellis, & nuſquam toga,
32. Olidæque veſtes murice:
33. Procul horridus Liburnus, & querulus cliens,
34. Imperia viduarum procul.
35. Non rumpet altum pallidus ſomnum reus,
36. Sed mane totum dormies.
37. Mercetur alius grande & inſanum ſophos:
38. Miſerere tu felicium:
39. Veroque fruere non ſuperbus gaudio,
40. Dum Sura laudatur tuus.
41. Non impudenter vita, quod reliquum eſt, petit,
42. Cùm fama, quod ſatis eſt, habet.

VERS. I. O Liciniane, qui meritò prædicaris à Celtiberis. Celtiberi ſunt Hiſpaniæ Tarraconenſis populi, à Gallis circa Garumnam poſitis, qui Celtæ vocabantur, oriundi, qui cùm veniſſent ad Iberum Hiſpaniæ flumen, ibique conſediſſent, addiderunt ſuo nomini, fluminis, juxta quod conſederant, nomen, & Celtiberi ſunt vocati. Nunc magna eſt pars Arragoniæ & Caſtellæ.

3. *Bilbilim.* Urbs fuit olim Hiſpaniæ, in Celtiberis, patria Martialis: nunc pagus *Baubola*, ſeu *Bambola*. Prope veterem Bilbilim pridem exciſam, condita eſt urbs, quæ appellatur *Calatajud*, quæ Bilbilis nova dici poteſt.

4. *Aquis.* Alluit Bilbilim Salo fluvius, *Xalon*, cujus aquæ ferrum & gladios durant. Sanè in Itinerario Antonini fit mentio aquarum Bilbilitanarum, quas oportet fuiſſe fontes prope hanc urbem inclytos aliquâ dote. Malit legere Scriverius *Equis & armis*... alit enim Hiſpania equos optimos: & equis magis cum armis convenit, quàm aquis.

Armis. Bilbilitani cæteris Hiſpaniæ populis præſtabant in cudendis armis ferreis, in

tingendis gladiis, & veterem adhuc famam retinere dicuntur.

5. *Senem.* Albicantem, candidum nivibus. Caunus eſt mons Arragoniæ ad Septentrionem, versùs Caſtellæ veteris fines, ſex leucis diſtans ab Ibero fluvio, nunc *Moncayo* dicitur. Sunt qui legant *ſterilemque Calvum nivibus, &c.* Sed ubi mons ille ſit, & cui veterum notus, non explicant.

Et fractis... Et montem Vadaveronem ab reliquis montibus ſeparatum. Sacros putabant eſſe montes, ac multi cuipiam Deo conſecratierant. Vocatur iſte mons nunc *Vadavicor*.

7. *Botrodi.* Eſt oppidum hoc in eadem Celtiberia, nemore ac pomario inclytum *Delicati.* Deliciis pleni; quippe quod arboribus, umbris & fontibus abundat.

8. *Pomona.* Dea hortorum præſes & fructuum, à pomis dicta.

9 Natationi dabis operam in fluvio Congedo leniter fluente, ac ſolibus æſtivis tepido Sunt qui legant *Tepidâ natabis luce Congedi vada. Tepida luce*, ſub meridiem, cum aqua, ſolis calore tepefacta, natationi eſt aptior. Vocatur hodie Congedus, ſive Cogedus, *Rio di Codes*, vel *Congedo*, & in Salonem influit.

10. *Nympharum.* Lacus enim Nymphis erant ſacri.

11. Quibus lacubus tepidis & Congedo ſolutum, & quaſi laxatum corpus, refrigerabis, & aquâ Salonis conſtringes: frigus poros corporis claudit, & omnia contrahit. Salonis autem fluvii aqua frigidior eſt.

Brevi. Tenui, non alto, ſeu qui non longo ſpatio volvitur. Poteſt etiam ea vox *brevi*, exponi brevi tempore, ſtatim refrigerabis corpus aquâ Salonis, cùm æſtuabis.

12. *Gelat.* Salonis aqua egregia eſt ad tingendum ferrum & laminas enſium.

13. Ipſa Voberca (oppidum ſeu vicus Hiſpaniæ *Bobierca* & *Bubierca*, in finibus Celtiberorum) circumſepta ſilvis, præſtabit ac offeret figendas tibi prandenti feras, ac prope manu prendendas; tanta eſt earum ibi copia, ut in ipſas villas confluant.

15 Calores æſtivos, qui ſereno cælo ſunt majores, mitigabis merſo in aquis Tagi, corpore, tectus & latens ſub arboribus ad ripam conſitis. Tagus, *Tajo*, fluvius Hiſpaniæ celeberrimus, oritur in Caſtella nova, & duabus infra Uliſipponem leucis oceano miſcetur: aureas arenas dicitur volvere.

17. *Dircenna.* Fons frigidiſſimus: item Nutha. *Vincit nives*, frigidior eſt nivibus.

19. *Canus.* Albus propter nives. *Bruma impotens.* Sæva præter modum.

21. Secedes Tarraconem, urbem cælo temperato & clementi ſubjectam. Eſt in ora Catalauniæ, inter Barcinonē & Dertuſā: nunc *Tarragona*.

Aprica, Locus apricus dicitur, qui eſt ſoli expoſitus.

22. *Laletaniam*. Eſt Hiſpaniæ regio. Vide Epigr. 25. nunc magna pars eſt Catalauniæ.

24. *Vernas apros*. Quaſi indigenas, domique natos. De vernis vide Epig 36. *plagis* retibus.

25. *Rumpes*. Dilaniabis, perimes; vel, ejus curſus, quos callidè diſſimulat, variatque ad fallendos venatores, equo celeri antevertes, & illius technas ſolves, irritas facies: vel denique, defatigabis: venatores interdum leporem necari non ſinunt, ſed currendo delaſſant.

26. *Relinques villico*. Mactandos videlicet, quia caro cervina eſt inſulſa & deterior leporinâ, ideòque ruſticis aptior cibus.

27. *Silva*. Ligna vicinæ ſilvæ quaſi ſuâ ſponte focum agreſtem inſtruent; facilè domum portabuntur.

28. *Sordido*. Villici filio pannoſo & ſqualido.

30. *Clamatus*. Vicinus venator à te voce accitus veniet, ut tecum prandeat, neque ſervo erit opus ad eum invitandum, quem, utpote vicinum, ipſe voce tuâ poteris vocare, & è propinquo inclamare.

31. *Lunata*... Nõ erunt in tuo convivio viri nobiles & ſenatores, quibus morem gerere oporteat. Senatores orti è centum primis ſenatoribus. à Romulo creatis, calceos gerebant aluta, ſeu pelle agnina, tectos, iiſque adſuebant imaginem lunæ creſcentis, quæ etiam eſt nota numeri centenarii, ut indicarent ſe oriundos è centum primis illis ſenatoribus à Romulo creatis. De calceis illis lunatis conſule, Epigr. 26. lib. II.

Toga. Veſtis erat Romanorũ propria, maxime clientiũ, qui cùm patronos affectarentur, ſalutarent, &c. togati apparebant. Toga igitur pro togatis clientibus hic ſumitur.

32. *Murice* Purpurâ. Propriè murex eſt piſciculus è cujus ſucco vel ſanguine fit Purpureus color: *olidæ*, quia panni recens infecti, vel bis tincti graviùs olent.

33. *Liburnus*. Servus publicus, lictor, præco: tales enim ferè oriundi erãt è Liburnia, quæ eſt regio Illyrici inter Iſtriam, & Dalmatiam ad ſinũ Adriaticum, erantque valentes, proceri, & ut ait hic poëta, horridi, hoc eſt, truces, feri, odioſi.

Querulus. Quia multa poſtulabant à patronis, veſtes, cibos, &c. Cliens apud Romanos erat homo ferè plebejus, qui ſe in tutelam potentioris conferebat, & quem colebat ut patrem.

34. *Viduarum*. Viduas imperioſas & arrogantes. Viduæ divites & orbæ colebantur ab hæredipetis, qui multas ab iis moleſtias devorare cogebantur: deſcribit his verſibus urbanam vitam & ejus incommoda.

35. *Reus*. Vel cliens, vel alius quilibet, qui te conſu-

lat, anxius de ſuæ cauſæ eventu. Reus, eſt quicumque in jus vocatur, cujus res agitur.

37. Alii acclamationes & plauſum emant popularem magno pretio: tu felices illos, qui appellantur, miſeros, (ut revera ſunt) puta, eorumque felicitatem dignam commiſeratione exiſtima, qui tanto labore gratiam populi, rem tantillam, mercentur.

Sophos. Gloriam, famam. Vide Epigr. 4. ubi ea vox explicatur. *Inſanum.* Ingens, ridiculum.

39. *Non ſuperbus.* Ab omni ambitione disjunctus *Vero gaudio.* Quod in tranquillitate animi & quiete poſitum eſt.

40. *Sura.* Nobilis cauſidicus, amicus Liciniani.

41. 42. Qui famam & gloriam ſatis magnã eſt conſecutus, poteſt ille jure, quod vitæ reliquum eſt, genio dare ac voluptati Cùm famæ ſatis eſt conſultum, ratio habeatur valetudinis & vitæ.

XLIV.

Jocus in cocum, ex Homero.

1. Si tibi Miſtyllus cocus, Æmiliane, vocatur;
2. Dicetur quare non Taratalla mihi?

Vers. 1. *Myſtillus.* Eſt in Homeri Iliade verſus ejuſmodi græcus, lib. I. ỳ. 465.

Μίςυλλόν τ᾽ ἄρα τἄλλα,
ϰὴ ἀμφ᾽ ὀβελοῖσιν ἔπειραν.

Secabant alia (fercula) in fruſta, & verubus figebant. Æmilianus joco, ſuum cocum vocabat Myſtillum: dicit illi Martialis ſe eodem jure poſſe ſuum cocum vocare Taratallam: quam vocem format è tribus voculis in Homerico verſ. allato, proximè poſt μίςυλλον ſequentibus, τ᾽ ἄρα τἄλλα.

XLV.

Lepus leonem fugiens.

1. Non facit ad ſævos cervix niſi prima leones,
2. Quid fugis hos dentes, ambitioſe lepus?
3. Scilicet à magnis ad te deſcendere tauris,
4. Et, quæ non cernunt, frangere colla velint?
5. Deſperanda tibi eſt ingentis gloria fati
6. Non potes hoc tenuis præda ſub hoſte mori.

Vers. 1. Non decet leones alia præda quàm vaſta, immanis: non conveniunt leoni feræ, niſi quæ habeant cervicem ingentem, ut tauri, apri, &c. *Prima cervix.* Cer-

vix primarum & nobilium ferarum.

2. *Ambitioſe.* Quaſi ambias gloriam pereundi à leone, provocando illum tua fuga, ut te perſequatur, & enecet.

3. *Ad te deſcendere.* Abjicere ſe ad ignobilem prædam, relictâ nobiliori.

4. *Non cernunt.* Ob exiguitatem: vel, quæ deſpiciunt.

5. *Fati.* Mortis glorioſæ quam tibi à leone inferri expeteres.

XLVI.

Libros ſuos Quinctiano commendat.

1. Commendo tibi, Quinctiane, noſtros,
2. Noſtros dicere ſi tamen libellos
3. Poſſim, quos recitat tuus poëta:
4. Si de ſervitio gravi queruntur,
5. Aſſertor venias, ſatiſque præſtes;
6. Et, cùm ſe dominum vocabit ille,
7. Dicas eſſe meos, manuque miſſos.
8. Hoc ſi terque, quaterque clamitaris;
9. Impones plagiario pudorem.

VERS. 3. *Tuus Poëta.* Fidentinus, qui eos mihi ſubripuit, ac recitat ut ſuos. *Tuus,* tibi notus, familiaris.

4. Si mei libelli queruntur ſe in ſervitutem redigi à Fidentino, cùm ſint liberi: tu eos defende eſſe liberos, aſſere ac vendica: imò da prædes quibus illis cautum ſit.

5. *Aſſertor.* Eſt vindex, liberator, ſeu defenſor & teſtis alienæ libertatis.

Satis præſtes. Præſtare ſatis, ſive ſatiſdare, in jure, eſt, dare prædes, ſeu fidejuſſores & ſponſores, qui negotii periculum in ſe ſuſpiciant, qui creditorem ſecurum præſtent, *far ſicurtà.*

6. *Dominum.* Ad quem verſus mei pertineant, tanquam ſui.

Manumiſſos. Qui donabantur libertate, manu à domino tenebantur, circumagebantur, & emittebantur è manu, liberique pronunciabantur: hinc ea vox, manumitti, eſt, donari libertate.

9. *Plagiario.* Ita dicitur, qui hominem aliquem liberum, emit invitum aut vendit, aut pro ſervo tenet. Facta vox à plagis, quod qui hujus criminis convicti eſſent, damnarentur plagis, lege Fannia. Transfertur ad eos qui res alias furantur, pro ſuis vēdicant, ac retinent ſibi.

XLVII.

In poëtam plagiarium.

1. Una eſt in noſtris tua, Fidentine, libellis

2. Pagina, ſed certâ domini ſignata figura;
3. Quæ tua traducit manifeſto carmina furto.
4. Sic interpoſitus villo contaminat uncto.
5. Urbica Lingonicus Tyriãthina bardocucullus:
6. Sic Aretinæ violant cryſtallina teſtæ:
7. Sic niger, in ripis errat cùm fortè Cayſtri,
8. Inter Ledæos ridetur corvus olores:
9. Sic ubi multiſonâ fervet ſacer Atthide lucus,
10. Improba Cecropias offendit pica querelas.
11. Indice non opus eſt noſtris nec vindice libris:
12. Stat contra, dicitque tibi tua pagina, fur es.

VERS. 1. In noſtris epigrammatum libellis, quæ tu deſcribere ſoles, ac recitare pro tuis, una eſt pagina tua, id eſt, à te ſcripta. Exſcribebat Fidentinus epigrammata Martialis, & pro ſuis venditabat: ne furtum verò pateret, quædam à ſe compoſita illis interponebat.

2. Sed illa pagina certo quodam indicio ſatis oſtẽdit quis ejus auctor & dominus ſit, nempe ſe prodit eſſe tuam, quia ineptè eſt ſcripta & illepidè.

4. Quæ tua carmina ridenda exponit, ob furtum manifeſtum.

Traducit. Traducebantur propriè ſcelerati cùm trans urbem, aut per arenam ducebantur, ut eſſent omnibus ſpectaculo & ludibrio: hinc, verbum *traduco*, ſæpe ſumitur pro, irrideo, ridendum propono, palàm accuſo.

4. 5. Sic bardocucullus, quo Lingones, populi Galliæ, utuntur, ſi inter veſtes urbanas Tyrianthinas mixtus & interpoſitus appareat, videtur eas villo ſuo craſſo & uncto inquinare. Sic, inquam, ſordent tua carmina meis interjecta, pulchris ſordida, uncta nitidis.

Villo Villi, pili ſunt, ſeu fila è quibus panni conſtant. Legitur alicubi, *filo*.

Urbica. Urbana, Romana.

Bardocucullus. Bardi, erãt Gallorum cantores & poëtæ, ſeu philoſophi, imprimis eruditi, Marcellino teſte, qui hâc veſte utebantur: habebat illa quoddam capitis tegmen, qui cucullus à forma vocabatur: Nam propriè cucullus eſt papyraceum involucrum, quo pigmentarii utuntur. Quod ſi ea veſtis careret cucullo, dicebatur Bardiacus. Scriverius è bonis libris ita legit: *ſic interpoſito villis contaminat uncto, &c.* Nam cucullus acutus erat inſtar metæ, idemque longior, unde incurvabatur & uncum repræſentabat, ut longioribus cucullis contingit, cùm extrema pars à capite in ſcapulas recidit.

Tyrianthina Vox ea componitur ex Τύριος, Tyrius; ἰόνανθος, viola purpurea: eſt igitur Tyriantinum veſti mentum confectum è purpura violacei coloris.

6. Sic teſtæ ex argilla Aretina (Aretium Italiæ oppidum, *Arezzo*, in Thuſcia) factæ, ſi comparentur cum vaſis cryſtallinis, ſordent, & illa fœdant.

7. *Cayſtri*. Cayſter Aſiæ minoris fluvius, cygnis abundans, per Lydiam labitur: nunc vocatur *Chiay*.

8. *Ledæos*. Quia Jupiter ſub forma cygni venit ad Ledam Caſtoris & Pollucis matrem.

9. Sic, ubi nemus aliquod ſacrum reſonat philomelarum cantibus, earum dulces querelas pica offendit, turbat, corrumpit. *Multiſona*. Multam & variam vocem habente.

Atthide. Attica: ſubaudi, alite: ſignificatur Philomela Pandionis regis Athenienſium filia: Cecropia dicitur, id eſt, Athenienſis, à Cecrope rege primo Athenienſium. Ejus cantus querelæ appellantur, quia videtur adhuc queri de injuria ſibi à Tereo rege illatâ. Vide lib. V. Epigr. 61.

11. 12. *Indice*. Qui oſtendat eos eſſe meos: accuſatore. *Vindice*, qui aſſerat eoſdem in libertatem. (Vide Epig. 46.) tua carmina meis à te inſerta, & illis diſſimillima, me tacente, ac nemine inclamante; furem te ſatis clamant.

XLVIII.

De amicorum delectu.

1. Si quid, Fuſce, vacas adhuc amari.
2. (Nam ſunt hinc tibi, ſunt & hinc amici;)
3. Unum ſi ſupereſt, locum rogamus:
4. Nec me, quod tibi ſim novus, recuſes.
5. Omnes hoc veteres tui fuerunt,
6. Tu tantùm inſpice, qui novus paratur
7. An poſſit fieri vetus ſodalis.

VERS. 1. Si vacat adhuc apud te locus novo amico: ſi adhuc amari potes ab aliis novis amicis. *Fuſce*. Cornelius Fuſcus præfectus cohortium prætorianarum ſub Domitiano fuit, magnæ apud principem auctoritatis.

5. *Hoc fuerunt*. Novi ſcilicet, ut ego.

XLIX.

Se privata vita & modicis opibus contentum eſſe.

1. Vota tui breviter ſi vis cognoſcere Marci,

2. Clarum militiæ, Fronto, togæque decus;
3. Hoc petit: eſſe ſui nec magni ruris arator,
4. Sordidaque in parvis otia rebus amat.
5. Quiſquam picta colit Spartani frigora ſaxi,
6. Et matutinum portat ineptus Ave;
7. Cui licet, exuviis nemoris, ruriſque beati,
8. Ante focum plenas explicuiſſe plagas!
9. Et piſcem tremulâ ſalientem ducere ſetâ,
10. Flavaque de rubro promere mella cado:
11. Pinguis inæquales onerat cui villica menſas,
12. Et ſua non emptus præparat ova cinis.
13. Nō amet hanc vitā, quiſquis me nō amet, opto:
14. Vivat & urbanis albus in officiis.

Vers. 1. 2. Si reſcire vis quid optem ego Marcus Val. Martialis tuus amicus, ô Fronto, domi, foriſque; belli & pacis artibus, inclyte.

Fronto. Vir fuit cum multis rebus præclarè geſtis, tum ſingulari in eruditos & literatos amore clarus.

3. *Sui*. Ad ſe pertinentis: cujus ſit dominus: optat agrum colere, non ita quidem magnum, ſed ſuum.

4. *Sordida otia*. Sine cultu & ſplendore urbano: *in parvis rebus*, in re familiari anguſta & tenui.

5. 6. Eſſene quemquam adeo mente captum, ut colere amet viros nobiles in marmoreis ædibus habitantes, eoſque manè ſalutare magno labore; ſi poſſit ille, ſi ſatis opum habeat, ut poſtquam feras captas in ſuo nemore incluſit retibus, ea retia explicet, exoneret, domi ſuę ante focum ſedens, &c. Ordo eſt: cui licet explicare ante focum plagas plenas exuviis ruris & nemoris beati. Eſt qui legat *beato*: id eſt, cui beato exuviis, abundanti ſpoliis ruris.

Spartani. Marmor Spartanum ſeu Laconicum laudabatur: Sparta, urbs Peloponneſi primaria fuit, in Laconia regione: Eadem Lacedæmon dicta eſt; nunc vocatur *Miſtra*. Eſt autem marmor frigidiſſimum; idem vulgò eſt pictum venis variis, & maculoſum. Itaque, *picta frigora Spartani ſaxi*, intellige domum ornatam marmore frigido & variis coloribus diſtincto.

9. *Seta*. Linea piſcatoria, quæ ſæpe fit è ſetis equinis. *Salientem* palpitantem.

11. *Inæquales*. Modò lautiores, modò tenuiores: vel, non æquè ab omni parte fultas; v. g. ſi ſit (ut in Baucidis menſa. Ovid. 8. Met.) pes tertius impar, & teſta parem faciat. Vel: impolitas, non

dolatas manu artificis.

12. *Non emptus*. Factus è lignis non emptis *Sua*, quia ova calido cinere & modico igne meliùs coquuntur: vel, domi nata, nõ aliũde quęſita.

14. *Albus*. Vel pallidus & anxius, in urbanis muneribus & curis: vel albatus, hoc eſt, indutus veſte candidâ, ad ſalutandos officiosè, & colendos patronos: quia clientes albâ togâ utebantur ad officia patronis præſtanda: vel denique, candidà facie, non fuſcâ, ut ruſticorum eſt.

L.

In cauponem.

1. Continuis vexata madet vindemia nimbis:
2. Non potes, ut cupias, vẽdere, caupo, merum.

Vers. 1. 2. *Merum* Ludus eſt in hac voce, quæ vinum ſignificat non dilutum aquâ. Vinum igitur aquâ cæleſti & imbribus ita temperatum eſt, ut illud non poſſit purum vendi. *Ut cupias*, quamvis cupias: quæ ſanè ironia lepida eſt, in cauponem ſolitum vino aquam admiſcere, & minimè cupientem merum vendere.

LI.

Lauta balnea, jejuna cœna.

1. Dat Baïana mihi quadrantes ſportula centum,
2. Inter delicias quid facit iſta fames?
3. Redde Lupi nobis, tenebroſaque balnea Grylli:
4. Tã malè cùm cœnẽ; cur bene, Flacce, lavor?

Vers. 1. 2. Cùm te, ô Flacce, ad Baïana balnea patronum cliens ſequor, das mihi ſportulam, in qua numerantur centum quadrantes; quæ ſumma pecunię non ſufficit ad levandam famem: quid juvat me eſurientem locus deliciarum plenus?

Bajana. Baïæ, Bajarum, *Baja*; locus amœnus in campano littore, juxta Lucrinum ſinum, inter Puteolos & Miſenum montem: ibi aquæ calidæ, & celebrata erant balnea.

Sportula. Eſt vas vimineum è ſparto, in quo cibi, pecunia, &c. feruntur. Vulgò apud Romanos vox ea ſignificabat cibos, quos clientibus patroni dividebant è ſua mẽſa: id verò cùm viſum eſſet moleſtum patronis divitibus, illi pro cibis in dies ſingulos dederunt centum quadrantes, quæ ſumma redit ad aſſes vigintiquinque pecuniæ Gallicæ, & ad tres Julios cum dimidio Romanæ: eſt

autem quadrans quarta pars Romani aſſis, tres unciæ.

2. *Fames*. Inopia, ægrè ſufficiens ad tollendam famem.

3.4. Reduc me Romam, & patere ut ibi laver cum populo promiſcuè in vilibus ac tenebricoſis Lupi & Grylli balneatorum, balneis: non amo egregia balnea & cœnam jejunã: malim optimè cœnare, & peſſimè lavari.

LII.

De lepore & leone.

1. Intres ampla licet torvi lepus ora leonis,
2. Eſſe tamen vacuo ſe leo dente putat.
3. Quod ruet in tergũ, vel quos procũbet in armos?
4. Alta juvencorum vulnera figet ubi?
5. Quid fruſtrà nemorũ dominũ, regemq; fatigas?
6. Non niſi delectâ paſcitur ille ferâ.

VERS. 3. 4. Tu nullum habes prope tergum, nullos armos, in quos ruat leo; quæ pars in te reperietur, in qua poſſit alta vulnera facere, & dentes figere, quo pacto ſolet infigere juvencis, nempe lacerando tota membra? Vide Epig. 42.

6 *Delectâ*. Inſigni, magna.

LIII.

Laus poëtarum aliquot, maximè Hiſpanorum.

1. Verona docti ſyllabas amat Vatis,
2. Marone felix Mantua eſt:
3. Cenſetur Apona Livio ſuo tellus,
4. Stellaque, nec Flacco minùs:
5. Apollodoro plaudit imbrifer Nilus,
6. Naſone Peligni ſonant.
7. Duoſque Senecas, unicumque Lucanum,
8. Facunda loquitur Corduba.
9. Gaudent jocoſæ Canio ſuo Gades,
10. Emerita Deciano meo:
11. Te, Liciniane, gloriabitur noſtra
12. Nec me tacebit Bilbilis.

VERS. 1. *Verona*. Urbs Italiæ, item Mantua: *Verona, Mantova*.

Docti vatis. Catulli: natus eſt Veronę anno aburbe condita 667. Vide Epig. 8. hujus libri, & 177. lib. XIV.

Syllabas. Verſus, quorum

ratio ſyllabis conſtat, & certâ illarum menſurâ.

2. *Marone.* Virgilius natus eſt in vico, qui Andes vocabatur, non procul Mantua, anno ab Urbe condita 684.

3. *Cenſetur*. Æſtimatur, laudatur. Illi apud Romanos cenſeri dicebantur qui profitebantur apud Cenſorem nomen ſuum, genus, tribum, liberos, maximè verò ſuas opes & rem familiarem, quæ propriè vocabatur cenſus; quibus nihil erat pecuniæ, pauperes, capite cenſeri dicebantur, quia nihil præter ſeipſos in cenſum referebãt, cùm divites, alius trecentis millibus nummûm, alius ſexcentis, alius pluribus, paucioribuſve cenſerentur. Hinc ortum eſt ut aliquis aliquâ re ac dote cenſeri dicatur, quâ excellit ac præſtat, ut virtute, formâ, &c. Sic Patavium cenſetur Livio. Scripſit T. Livius Romanam hiſtoriam ſtilo amplo & eleganti. Floruit ſub Auguſto & Tiberio: ediderat libros 142. Superſunt tantùm 35. Eſt in illo ubertas, amplitudo, & lactea eloquentia.

Apona tellus. Patavina regio: ſic appellatur à fonte prope Patavium, *Padova*, qui dicitur Aponus, *Abano*.

4. Nec minùs laudatur ob Titum Livium Patavina regio, gloriaturque duobus ſummis poëtis, Stellâ & Flacco, qui indidem orti ſunt. Stellę opera non extant: Valerius Flaccus ſcripſit octo libros Argonauticon. Campanus fuit, ex urbe Setia in Italia. Opus ſuum Veſpaſiano dedicavit.

5. *Apollodoro*. Nobili poëtæ comico, Alexandrino, Menandri æmulo.

Imbrifer. Qui toti Ægypto loco eſt imbrium: illi enim vix unquam in Ægyptum decidunt, ſed Nilus exundans totam irrigat.

6. *Peligni*. Populi Italiæ, ubi Sulmo urbs Ovidii patria. Vide Epigr. 25.

7. *Senècas*. M. Annæum Senecam, qui rhetor inſignis extitit: & ejus filium L. Annæum Senecam, qui philoſophus eſt dictus, ac tragœdiarum, ut quidam volunt, ſcriptor fuit. Vide lib. 4. Epig. 32.

Lucanum. Senecæ philoſophi ex fratre nepos fuit. Hiſtoriam belli civilis Cæſarem inter & Pompejum, verſu ſcripſit. Perire juſſus à Nerone, cui propter æmulationem artis poëticæ inviſus erat, ſibi venas incidit. Ejus poëſis tumidior eſt & ambitioſior; licèt plerumque acris & ingenioſa.

8. *Corduba*. Urbs Hiſpaniæ. *Cordova*.

9. *Jocoſæ*. Quia ſaltationi & choreis dediti erant Gaditani. Sunt autem Gades urbs & inſula in extrema Hiſpania prope Africam, in freto Gaditano. *Cadiz*. vide Ep. 36.

10. *Emerita*. Emerita auguſta, urbs Luſitaniæ, nunc *Merida*. Decianus autem iſte fuit Stoïcus Philoſophus, de quo agit Epigr. 9. de urbe Bilbili, vide Epigr. 41.

LIV.

Hominum frequentia periculoſa.

1. Caſta, nec antiquis cedens Levina Sabinis,
2. Et quamvis tetrico triſtior ipſa viro:
3. Dũ modò Lucrino, modò ſe permittit Averno;
4. Et dum Baïanis ſæpe fovetur aquis:
5. Incidit in flammas, juvenemque ſecuta, relicto
6. Conjuge, Penelope venît, abît Helene.

VERS. 1. *Sabinis*. Mulieres Sabinæ olim laudabantur ob caſtimoniam.

2. *Triſtior*. Alienior à jocis & deliciis, quàm vir ſuus ſeverus homo, & auſterus.

3. Dum navigat modò in Averno lacu, modò in Lucrino. Eſt uterque lacus in Campania Itala; Avernus Cumis, Bajiſque proximus. appellatur hodie *Lago d'Averno*, vel di *Tripergola*: Lucrinus inter Puteolos & Bajas, olim erat celebris, ſed terræ motu anno 1538. abſorptus eſt; reſtat tantùm luto ſa palus, & vocatur *Mare morto*.

4. Dum utitur ſæpe Balneis tepidis Bajanis. De Baiis paulò ante dictum. Epigr. 51.

5. *Flammas*. Amoris inhoneſti. Flammas aquis opponit.

6. *Penelope venit*. Tam caſta, quàm Penelope Ulyſſis uxor, quæ, cùm ejus vir longo errore jactatus, domum non rediret, licet à ſexcentis procis ſollicitata, fidem tamen marito, pudicitiamque ſervavit.

Helene. Impudica, ſimilis Helenæ, quæ Menelaum regem Laconum, maritum ſuum reliquit, ut Paridem filium Priami regis Trojæ, qui tum fortè à Menelao ſuſceptus hoſpitio fuerat, ſequeretur: quæ cauſa Trojani belli fuit.

LV.

Auditor improbus.

1. Ut recitẽ tibi noſtra rogas epigrammata, nolo:
2. Non audire, Celer, ſed recitare cupis.

VERS. 2. *Sed recitare*. Vis illa idcirco audire, ut retineas memoria, tum aliis, quaſi tua eſſent, recites: vel, non mea vis audire, ſed habere cauſam recitandi tua.

LVI.

Laus ſuſpicioſa.

1. Bella es; novimus: & puella; verum eſt:

2. Et dives; quis enim poteſt negare?
3. Sed dum te nimiùm, Fabulla, laudas,
4. Nec dives, neque bella, nec puella es.

V. 1 *Bella.* Venuſta: bellus quiddam minus eſt pulchro. Vide Epigr. 10.

4 *Nec dives, &c.* Facis nimiùm te laudando & tuas divitias, formam, caſtitatem prædicando, ut eas in te dotes ineſſe non credamus. Qui ſe nimiùm laudat ac venditat, videtur ſibi defenſionem parare, ac ſuis rebus diffidere.

LVII.

In Cæcilianum ficoſum.

1. Cùm dixi ficus, rides quaſi barbara verba,
2. Et dici ficos, Cæciliane, jubes.
3. Dicemus ficus, quas ſcimus in arbore naſci,
4. Dicemus ficos, Cæciliane, tuos.

Vers. 1. Cùm ego vocem hanc *ficus* pluralis numeri poſui in quarta declinatione, me rides quaſi loquar barbarè & parum latinè, viſque dici ficos quaſi vox ficus eſſet tantùm ſecundæ declinationis. Ego verò tibi reſpondeo vocem illam, ficus, cùm ſignificat fructum qui ex ficu arbore naſcitur, eſſe rectè ac dici in quarta declinatione: at cùm ſignificat morbum turpem qui tuus eſt, quò tu laboras, eſſe ordinis ſecundi. Dicimus igitur ficus arboreas: & tuos ficos.

Ficus. Significat ea vox notam arborem, ejuſque fructum; item morbum ſeu vitium corporis ex intemperantia ortum, quando intumeſcit caro & inſtar ficus excreſcit; quo morbo qui laborant, ficoſi appellantur. Cùm arborem & fructum ejuſdem arboris ſignificat, eſt promiſcuè quartæ aut ſecundæ declinationis; cùm verò morbum, eſt tantùm ſecundæ ac generis etiam maſculini, ut liquet ex hoc loco Martialis, qui aliter explicari ſatis commodè & latinè non poteſt.

LVIII.

In furem librorum.

1. Erras, meorum fur avare librorum,
2. Fieri poëtam poſſe qui putas tanti,
3. Scriptura quanti conſtat, & tomus vilis.

4. Non ſex paratur aut decem ſophos nummis;
5. Secreta quære carmina, & rudes curas,
6. Quas novit unus, ſcriniòque ſignatas
7. Cuſtodit ipſe virginis pater chartæ:
8. Quæ trita duro non inhorruit mento.
9. Mutare dominum non poteſt liber notus:
10. Sed pumicatâ fronte ſi quis eſt nondum,
11. Nec umbilicis cultus atque membranâ;
12. Mercare: tales habeo, nec ſciet quiſquam.
13. Aliena quiſquis recitat, & petit famam;
14. Non emere librum, ſed ſilentium debet.

VERS 2. Ordo eſt. Erras ſi putas poſſe fieri aliquẽ poëtam tanti, id eſt, tanto pretio; non majore ſumptu artem poëticam comparari poſſe, quàm quo liber conſtat, ac tomus, *vilis*, hoc eſt, exigui pretii: *avarum* vocat furem illum, quia rem tantam, quanta eſt poëtæ fama, emere contendebat vili pretio.

3. *Scriptura*. Scripta in libro carmina: vel, labor deſcribendi aliena carmina.

Tomus. Pars libri: liber, τόμος, à τέμνω, ſcindo, divido. Opus aliquod, ingens liber, in multos tomos, in multas partes ſecatur.

4. *Sex nummis*. Seſtertiis ſex. Seſtertius nummus valet aſſes gallicæ monetæ duos: ita fuit appellatus quaſi ſemiſtertius, quia valebat aſſes tres dempto ſemiſſe, ſive duos & ſemis. Exprimi ſolebat ac notari duabus L. L. cum S. nempe, duæ libræ ſive aſſes duo, & ſemis: poſtea duæ L. L. junctæ ſunt, & facta eſt littera H, unde obtinuit uſus ut illa nota H S, ſeſtertium ſignificaret. Porro ſeſtertium in neutro genere valet mille ſeſtertios.

Sophos. Plauſus, fama boni poëtæ. Propriè *Sophos* eſt vox acclamantium & plaudentium; à Græco σοφῶς, id eſt, ſapienter, præclarè, bellè, &c. Ponitur autem hoc in loco quaſi nomen neutrius generis.

5. *Secreta*. Nondum vulgata, in ſcrinio poëtæ recondita.

Rudes. Nondum editas, libros quaſi recèns cuſos Metaphora ducitur à numinis qui recens cuſi, apparent rudes & aſperi; uſu, deteruntur ac lævigantur.

6 7. Quas chartas ſeu curas eruditas, ſolus earum auctor & quaſi pater, cuſtodit in ſuo pluteo & ſcrinio clauſas & obſignatas clavi, aut annulo, ſolas & intactas; ut virgines abduntur à parentibus, & cuſtodiuntur domi. Virgo charta, quæ nondum lectorem experta eſt, quam

nullius adhuc manus attigit Aliàs ſignificat chartam in qua nihil ſcriptum ſit, quæ pura dici quoque ſolet.

8. Quæ nondum barbam contraxit. Cùm libri ſinu vel manibus diu tenentur ac teruntur, ſolent ſordidâ quâdam lanugine inhorrere, in iiſque villi quidam & pili, ut in virili mento, ſubnaſcũtur.

9. Alteri auctori aſcribi nequit liber ille, qui jam eſt vulgatus., ſed is tantùm qui nondum eſt fronte pumicata, &c.

10 *Pumicata*. Libri olim obtegebantur aliquando pellibus, & conſtabant diſtinctis foliis, ut nunc ferè fit: ea folia interdum erant mẽbranea, vulgò tamen lignea & cerâ obducta, in qua cera ſcribebatur graphio, ac folia illa tabulæ dicebantur. Pelles extimæ poliri pumice & lævigari ſolebant. Eſt autem pumex, lapis aridus, levis, ſpongioſus & eroſus. Aliquando libri conſtabant ex uno longiori & perpetuo membranæ folio, ex una pagina in cujus ima parte aſſuebatur bacillus tenuis, ſeu radius è buxo, cedro, ebore, &c. Circa hunc bacillum volvebatur illa ingens & perpetua pagina, ita ut extra oras membranæ circa bacillum involutæ, extarent bacilli capita duo tornata, & buxo, ebore, &c. ornata, quæ vocabantur libri cornua. In ima pagina aut ad marginem anguloſve librorum addebantur, ornamenti causâ, bullæ, clavi ex ære aut argento, emblemata umbonis aut umbilici ſpeciem referentia, quæ omnia umbilici dicebantur.

Fronte. Frons libri, qui è foliis multis compactis conſtet, dici poteſt plana facies defecti marginis, Gallicè, *la tranche*, Italicè *la teſta del libro*, quia exterior ille margo primus in oculos incurrit, ut frons & vultus aſpicitur ab eo qui nos alloquitur adverſos: in voluminibus autem ſeu libris circa bacillum involutis, frontes erãt oræ & margines chartæ complicatæ in orbem circa bacillum, quibus in mediis extabant cornua: itaque geminæ in ſingulis libris erant; ſolebant æquari & poliri pumice. Poteſt etiam gemina frons libri vocari paginæ initium, & pars prima tum interior, tum exterior.

11. *Membrana*. Vel pellis eſt, quâ obducebantur libri, vel ipſa illa membrana in qua ſcribebatur, quæ bicolor à Perſio dicitur Sat. 3. quia introrſum, (quâ videlicet parte ſcribebatur) candida erat; extrorſum croceo, vel purpureo colore imbuta.

12. *Tales habeo, &c.* Hunc verſiculum ſic aliqui reponunt non pravè: *Mercare tales adeo, &c.* Mendosè verò, qui legunt, *Mercare tales ab eo*, nempe cuſtode chartæ virginis. Peccaret enim verſus contra proſodiæ leges.

13. *Et petit famam.* Et laudari, tanquã ſi ſua eſſent, cupit: auctor illorũ haberi optat.

14. Is non tam debet pretium dare pro libro, quàm pro ſilentio: hoc eſt, dare pecuniem auctori ut ſileat, permittatque te illa recitare pro tuis.

LIX.

Poëta liber.

1. Liber homo es nimiũ, dicis mihi, Cherile, sẽper.
2. In te qui dicit, Chœrile, liber homo eſt.

Vers. 1. 2. Dicis mihi ſemper, ô Chœrile, me eſſe dicaciorem & liberiorem: ſanè hunc eſſe liberum admodum & otioſum oportet, qui habeat ſatis otii ut in te hominem nauci & nihili, ac de te ſcribat; non is ego ſum: jocarer in te libenter & liberè, ſi liber ab aliis occupationibus forem.

Liber. Ea vox aliquando dicacem & maledicum ſonat, aliquando otioſum, & vacuum, cui nihil eſt quod agat: ludit in gemina iſta ſignificatione. Vel: liber homo eſt, quia à te nihil timet, nihil expectat. Vel: Liber eſt quicumque in te dicit, quia in te dici liberè omnia & verè poſſunt. Legi poteſt eadem extrema Verſiculi pars cum interrogationis nota: liber homo eſt? an eſt liber, & dicax qui te inſectatur? imò juſtus, & ſincerus eſt.

LX.

Jocus in Canium.

1. Cœpit, Maxime, Pana quæ ſolebat,
2. Nunc oſtendere Canium Terentos.

Vers. 1. 2. O maxime, convenire antea ſolebant homines ad Terentum, ut ibi ſimulachrum Panos viſerent, jam convenient, concurrentque, ut Canium viſant: & Terentos (eſt in recto caſu ea vox, græco flexu) pro ſimulachro Panos ridentis, ipſum Canium cepit oſtendere.

Pana Pan Deus erat agrorum; Faunorum & Satyrorum ductor, vino, ſomno, choreis indulgere ſolitus: ejus ſimulachrum viſebatur in Terento, quæ Terentus erat locus in campo Martio, ſic dictus quod eſſet prope ripam Tiberis, & ejus aquis tereretur, ſeu alluetetur, vel, quod in eo ara Ditis terra occultaretur. Porro ſtatua Panos habitu ridentis pingebatur: Canius autẽ erat Poëta lepidiſſimus ac ridere ſemper ſolitus, qui non ita pridem habitare in campo Martio prope Terentum cœperat. Ait igitur Martialis Canium deinceps loco Panos oſtenſum iri, neque repertum iri diſſimilem, ſi quidem eum ſemper homines videbunt ridentem, feſtivum & lepidum.

LXI.

Librum ſuum Proculo mittit.

Vade ſalutatum pro me liber: ire juberis
Ad proculi nitidos, officioſe, Lares.
Quæris iter? dicam: vicinum Caſtora canæ
Tranſibis Veſtæ, virgineamque domum.
Inde ſacro veneranda petes palatia clivo,
Plurima quà ſummi fulget imago ducis.
Nec te detineat miri radiata coloſſi
Quæ Rhodium moles vincere gaudet opus.
Flecte vias hàc quà madidi ſunt tecta Lyæi,
Et Cybeles picto ſtat Corybante tholus.
Protinus à lęva clari tibi fronte Penates,
Atriàque excelſæ ſunt adeunda domus.
Hanc pete: ne metuas faſtus, limènq; ſuperbũ:
Nulla magis toto janua poſte patet:
Nec propior quã Phębus amet, doctæq; ſorores.
Si dicet: quare non tamen ipſe venit?
Sic licet excuſes: Quia, qualiacumque legũtur,
Iſta ſalutator ſcribere non potuit.

VERS. 3. *Iter* Habitabat Martialis ad pilam Tiburtinam in ſeptima urbis regione: C. Julius Proculus in Palatio, regione decimâ.

Caſtora. Templum Caſtoris & Pollucis, quod in foro erat. De Caſtore dictum ſupra Epigr. 32.

4. *Veſtæ*. In æde Victoriæ erat ſimulacrum Veſtæ allatum Peſſinunte, & juxta viſebatur virginum Veſtalium domus. Canam vocat Veſtam, quia Saturni Deorum antiquiſſimi filia.

5. A Romano foro ibis in montem Palatinum & regiã Domitiani, per ſacrum clivum, id eſt, ſacram viam, eâ parte quâ Domitiani ſtatua equeſtris ſpectatur *Plurima*, alta, eminens, conſpicua.

7. Ne moram trahas in ſpectanda ingenti ſtatua ſolis, cujus moles Rhodi Coloſſum ſuperat: ideſt, ſtatuã ingentem Solis in portu inſulę Rhodi poſitam.

Coloſſi. De illo vide Epigr. 2. libri Spectaculorum. Sunt qui hunc, & libri Spectaculorum verſum interpretẽtur de ſtatua Domitiani, quam egregiis verſibus deſcripſit Statius.

9. Pete hinc templum Bacchi, & Cybeles.

Lyæi. Ita vocatur Bacchus

LXII.

à λύω ſolvo, quia curas ſolvit. Cybele Deorum erat mater.

10. *Tholus*. Eſt teſtudo tēpli, ſive pars in quam lapides aut trabes fornicis coëūt & conveniunt: ex qua ſuſpendi dona votiva conſueverant. Sumitur eadem vox aliquando pro ædificiis omnibus, quorum faſtigium eſt rotundum.

Corybante. Erant Corybantes ſacerdotes Cybeles: eorum multæ imagines pictæ cernebantur in ejus templo. Dicti ſunt à voce græca κορύπτειν, quæ ſignificat caput ſaltando jactare, quòd illi ſacerdotes velut inſano furore correpti ſaltitarent; vel, à voce κόρυς, *galea*, quod galero quodam inſtar galeæ facto, uterentur.

11. *A læva fronte*. Ad lævam partem templi Cybeles, Proculi domum invenies.

Penates. Propriè Penates erant Dii domeſtici, ita dicti, quia in penitiori domo colebantur: pro tota domo ſumuntur.

14. Nulla domus eſt apertior & patientior adeuntibus, ob domini ſcilicet humanitatem.

15. Nec ulla domus eſt Phœbo, Muſiſque gratior. *Propior*. Præſentior, benignior.

16 *Ipſe* Martialis: cur mittit librum, cur non venit ipſe?

17. Ita poteris Martialem excuſare. Qualiacumque, quantulacumque ſint iſta Epigrammata, requirunt otii tamen aliquid ac temporis, quod iis non ſuppetit, qui ſalutatores eſſe volunt: qui ſalutandis amicis tempus terunt.

LXII.

In plagiarium.

1. Noſtris verſibus eſſe te poëtam,
2. Fidentine, putas, cupiſque credi.
3. Sic dentata ſibi videtur Ægle,
4. Emptis oſſibus, Indicoque cornu:
5. Sic, quæ nigrior eſt cadente moro,
6. Ceruſſata ſibi placet Lycoris.
9. Hâc & tu ratione, quâ poëta es,
8. Calvus cùm fueris, eris comatus.

VERS. 1. *Noſtris*. Quos mihi ſurripuiſti, &c.

4. *Oſſibus*. Eburneis dentibus. Ebur eſt ipſe dens elephantis, quæ bellua naſcitur maximè in India: quidam elephantis dentes vocant cornua, quia cornuum bubulorum magnitudinem & vim habent.

5. *Cadente*. Maturo: tunc enim nigreſcit.

6 *Ceruſſat a* Fuco it fecta. Ceruſſa eſt pigmentum candidum quod genis allinitur ad conciliandam venuſtatẽ.

7. Sic tu comatum te dices quando emptos crines & aſcititios appones calvo capiti; ſed quemadmodum aſcita coma non impedit quominus aliquis revera ſic calvus, ita tua furta & carmina mea, quæ pro tuis recitas, non impedient quominus poëta ſis peſſimus.

LXIII.

Malum nomen.

1. Dimidium donare Lino, quàm credere totum
2. Qui mavult: mavult perdere dimidium.

Vers. 1. 2. Qui Lino poſcenti ſummam pecunię mutuo accipiendam, donat gratis dimidiam ſummæ illius partem, ſapienter facit, quia perdet tantùm dimidiam illam partem: ſi enim totam ſummam daret illi mutuam, & ab eo ſperaret eſſe reddendam, totam perderet, quia Linus nunquam ſolvit mutuũ, creditum nunquam reddit.

LXIV.

Forum dives, Parnaſſus inops.

1. O mihi curarum pretium non vile mearum,
2. Flacce Antenorei ſpes & alumne Laris,
3 Pierios differ cantuſque, choroſque ſororum:
4. Æs dabit ex iſtis nulla puella tibi.
5. Quid petis à Phębo? nũmos habet arca Minervę,
6. Hæc ſapit, hæc omnes fœnerat una Deos.
7. Quid poſsēt hederę Bacchi dare? Palladis arbor
8. Inclinat varias pondere nigra comas.
9. Præter aquas Helicon, & ſerta, lyraſque Dearũ
10. Nil habet, & magnum, ſed perinane, ſophos.
11. Quid tibi cum Cyrrha? quid cum Permeſſide lympha?
12. Romanum propius, divitiuſque forum eſt.
13. Illic æra ſonant: at circum pulpita noſtra,
14. Et ſteriles cathedras, baſia ſola crepant.

Vers. 1. 2. O Flacce oriunde Patavio, qui dignus es cui conſulam, cujus res curem, cujus res & commoda

mihi & Reip. magno habenda ſunt in pretio.

Flacce. Val. Flaccus poëta nobilis, Argonautica ſcripſit: Veſpaſiani tempore floruit. Vide Epigr. 53.

Antenorei laris. Urbis Patavinæ, in qua habitavit, & quam condidit Antenor Trojanus. Virg. 1. Æneid. Patavium ſive Padua, *Padova*, quaſi Padavium dictum eſt, quia eſt ad Padum.

3. 4. *Differ*. Omitte poëticam & carmina, aut in aliud tempus rejice: nulla è Muſis te divitem faciet.

5. Fruſtra opes à Phæbo petis; eget.

Minervæ. Templum Minervæ, vicinum erat Romano foro: ubi cauſę agebantur, magno cauſidicorum lucro. De foro Palladio vide infra verſu 12.

6. Tantum habet pecuniæ Minerva, ut mutuos dare Diis reliquis nummos poſſit: itaque ſapit, ac meritò Dea ſapientiæ præſes dicitur.

7. Quem fructum affert hedera? certè nullum: at olea baccas profert, earumque pondere ramos depreſſos habet: hoc eſt, friget poëſis, fervet ac diteſcit forum. Poëtæ coronabantur hedera. Virg. *Paſtores hedera creſcẽtem ornate poëtam*. Ecloga VII. Poëtæ enim ſunt in tutela Bacchi, cui ſacra hedera.

Varias. Qui virides unâ parte, alterâ cãdidiores ſunt.

Helicon. Mons Græciæ in Bœotia, nunc *Helicona*, Muſis ſacer.

10. *Perinane*. Admodum inane, nullius planè utilitatis. De voce *Sophos*, lege Ep. 58. in hoc libro.

11. *Cyrrha*. Unus eſt è verticibus Parnaſſi: alter Niſa dicitur.

Permeſſidę. Aqua fluvii Permeſſi, qui ex Helicone fluit. Legitur etiam: *Permeſſide nuda*.

12. *Romanum*. Forum Latium & Latinum, ſive Romanum, idemque Vetus dictum, erat omnium antiquiſſimum: additum aliud deinde à Cæſare fuit, Julium nuncupatum, ac deinde Palladium, cum Domitianus illud inſtauraſſet: tertium ab Auguſto. Acceſſit quartum Nervæ, quod Tranſitorium dicebatur. Additum denique Trajani forum, ſive Ulpium.

Propius. Quàm Cyrrha & Helicon, qui ſunt procul hinc, in Græcia.

Divitius. Divitior & ditior, à dives; rectè ambo dicuntur & latinè; illud antiquius & obſoletius.

13. *Æra*. Nummi qui olim ex ære ſunt cuſi. *Sonant*. Dũ ſolvuntur à clientibus.

Pulpita. Pulpitum, ſuggeſtus eſt, & locus editior, unde ad populum verba fiunt: aliàs ſignificat locum in theatro altiorem, ubi pueri ſymphoniaci.

14 *Cathedras*. Unde magiſtri diſcipulos docent, & poëtæ carmina ſua recitant.

Baſia. Oſcula: hoc eſt, inanes plauſus. Solebant deoſculari quos laudarẽt, probarentque.

LXV.

Romana Mors.

1. Indignas premeret peſtis cùm tabida fauces,
2. Inque ſuos vultus ſerperet atra lues:
3. Siccis ipſe genis flentes hortatus amicos
4. Decrevit Stygios Feſtus adire lacus:
5. Nec tamen obſcuro pia polluit ora veneno,
6. Aut torſit lentâ triſtia fata fame.
7. Sanctam Romanâ vitam ſed morte peregit,
8. Dimiſitque animam nobiliore viâ.
9. Hanc mortem fatis magni præferre Catonis
10. Fama poteſt: hujus Cæſar amicus erat.

Vers. 1. *Indignas*. Affectas morbo qui erat indignus homine probo, quem ſua nimirum virtus ab eo vindicare debere videbatur; qui tale ſupplicium minimè merebatur.

Peſtis &c. Morbus iſte, de quo hic agitur, ſcabies quædam eſt: à mento in collum, pectuſque ſerpit, & Mentagra vocatur; aliter, Lichen.

4. *Stygios adire lacus*. Inferos petere, ubi Styx, palus inferorum: decrevit mori.

5. Noluit ſe tamen veneno interficere.

Obſcuro. Quod arcanâ vi nocet, imiſque in præcordiis clam ſævit. *Polluit*. Veneno extincti colorem ferè lividum referunt.

6. Vitam, fame triſti ſenſim ſe macerando, non abſumpſit.

7. *Romanâ*. Romanis heroibus uſitata, forti & generoſa gladio ſe confecit.

9. *Catonis*. De Catone Uticenſi vide Epig 9. hujus lib.

10. *Hujus*. Feſti. Præferendus Catoni Feſtus, quod Cato ſibi necem conſcivit metu & odio Cæſaris; Feſtus Imperatoris amicus erat.

LXVI.

In Attalum ardelionem.

1. Semper agis cauſas, & res agis, Attale, ſemper:
2. Eſt, non eſt, quod agas, Attale, ſemper agis.
3. Si res, & cauſæ deſunt, agis, Attale, mulas:
4. Attale, ne quod agas deſit, agas animam.

Vers. 1. *Res*. Negotia varia: tales homines à Græcis vocantur πολυπράγμονες, qui ſemper occupati ſunt & inquieti, qui apta inepta, aliena & ſua agunt. De il-

lis vide lib. II. Epigr. 6.

3. *Agis mulas*. Oleribus ſcilicet, aut aliâ quâpiam merce onuſtas:quod viliſſima mancipia factitabant.

4. *Agas animam*. Opto ut moriaris: ne otioſus ſis, ne nihil agas. Ludit in verbo, *agas*, agere animam eſt eam expellere, exhalare; mori.

LXVII.

In ſportulæ petitorem.

1. Sportula, Cane, tibi ſupremâ nocte petita eſt.
2. Occidit, puto, te, Cane, quod una fuit.

Vers. 1. O Cane, (fictum eſt nomen) tu eâ nocte quæ tibi ſuprema fuit, quâ mortuus es, petieras à patronis ſportulam; ſed cùm unam tantùm accepiſſes, ac videres tibi cum iſta ſportula moriendum eſſe fame, puto te hoc dolore exanimatum fuiſſe. Vel, qui ſoleres multas ſportulas à multis patronis corrogare, cùm unam duntaxat tibi datam vidiſti, periiſti.

LXVIII.

In ſervum.

1. E ſervo ſcis te genitum, blandèque fateris;
2. Cùm dicis dominum, Soſibiane, patrem.

Vers. 1. 2. Soſibianus ex adulterio nobilis matronæ cum ſervo, natus erat, & illius matronæ virum, cujus filius putabatur, dominum blandiendo vocitabat Rectè, inquit vates, facis, ô Soſibiane, tuus ille dominus non pater eſt, tu ſervus & furto natus.

LXIX.

Homo probus, ſuperum eſt cura.

1. Hæc quæ pulvere diſſipata multo
2. Longas porticus explicat ruinas,
3. En quanto jacet abſoluta caſu!
4. Tectis nam modò Regulus ſub illis
5. Geſtatus fuerat, receſſeratque:
6. Victa eſt pondere cùm ſuo repentè,
7. Eſt poſtquam domino nihil timebat,
8. Securo ruit incruenta damno.
9. Tantæ, Regule, poſt metum querelæ,

10. Quis curam neget eſſe te Deorum,
11. Propter quem fuit innocens ruina?

Vers. 1. *Hæc*. Idem argumentum tractat Epig. 13. *Diſſipata*. Cum ingenti pulvere diſſoluta & collapſa.

3. Quàm bene iſto ſuo caſu & prolapſione liberata eſt ab hominum invidia, & à gravi crimine quo laboraſſet, ſi virum probum oppreſſiſſet! vel, quàm felici eventu & caſu, ſoluta eſt veluti ſcelere, cujus fuiſſet rea, ſi, &c.

8. *Securo*. Nihil domino nocens, ſed ſibi; ſuo damno & periculo tantùm cadens, non alieno. *Incruenta*. Innoxia.

9. 10. Poſtquam ſoluti & liberati ſumus metu damni & exitii tui, quod profectò ingentes hominum querelas excitaſſet, qui divinam accuſaſſent aut negaſſent providentiam; quis non intelligit te ſuperis curæ eſſe, cujus virtuti datum ſit, ut impunè, ac te illæſo, porticus rueret?

LXX.

In præconem ſtolidè facetum.

1. Venderet excultos colles cùm præco facetus,
2. Atque ſuburbani jugera pulcra ſoli:
3. Errat, ait, ſi quis Mario putat eſſe neceſſe
4. Vendere: nil debet; fœnerat imo magis.
5. Quæ ratio eſt igitur? ſervos ubi perdidit omnes,
6. Et pecus, & fructus, non amat inde locum.
7. Quis faceret pretium, niſi qui ſua perdere vellet
8. Omnia? ſic Mario noxius hæret ager.

V 1 *Venderet*. Marius quidam prædium prope urbem habebat lautum & cultum: illud, ut æs alienum diſſolveret, vendere cupiens, præconi & haſtę ſubjecit; id eſt, adhibuit præconem à quo venale prædium proclamaretur: auctionem conſtituit: (auctionis ſignum erat haſta in certo loco publicè ſublata & fixa.) Præco malè facetus cùm vellet Marium excuſare, ne quis eum inopiâ & æris alieni gravitate id facere putaret, attulit fictam cauſam, nempe quod in eo prędio Marius ſervos & pecora amiſiſſet, ſed non intellexit homo ſtupidus fore ut inde omnes colligerent continuò, agrum eſſe peſtilentem, atque ita nemo vellet ejus facere pretium, hoc eſt, illum emere, quod revera contigit.

4. *Fœnerat*. Non modò nihil aliis debet, ut contra mutuam ipſis det pecuniam.

5. *Ubi*. Ordo eſt: ob eam cauſam non amat hunc fundum, ubi ſervos perdidit.
8. *Noxius*. Damnoſus Mario, qui vendere illum cupiebat, ut haberet unde alienum ęs diſſolveret; vel, ubi ſervos perdiderat. *Heret*, manet, non emitur ab aliis.

LXXI.
Vicinus non vicinus.

1. Vicinus meus eſt, manuque tangi
2. De noſtris Novius poteſt feneſtris.
3. Quis non invideat mihi, putetque
4. Horis omnibus eſſe me beatum,
5. Juncto cui liceat frui ſodale?
6. Tam longè eſt mihi, quàm Terentianus,
7. Qui nunc Niliacam regit Syenen.
8. Non convivere, nec videre ſaltem,
9. Non audire licet: nec urbe tota
10. Quiſquam eſt tam prope, tam proculq; nobis.
11. Migrandum eſt mihi longiùs, vel illi.
12. Vicinus Novio, vel inquilinus
13. Sit, ſi quis Novium videre non vult.

Vers. 5. *Juncto*. In junctis ædibus habitante.
Terentianus. Eques Rom. qui Ægyptum adminiſtrabat. *Syene*. Eſt urbs in Æthiopiæ finibus & Ægypti: nunc appellatur *Aſna*. Sub tropico Cancri poſita eſt, ad Nilum; olim Romani Imperii, ut nunc Turcici, terminus.
12. *Inquilinus ſit*. Habitet in ipſius Novii domo. Vocatur inquilinus, qui habitat in domo alterius conducta, non ſua. Lemma vulgò huic epigrammati præfixum legitur, *De Novio Mycropſycho* ſeu *Mycroſpico* (quę vox eadem eſt ac prior, translatis pauliſper ac vitiatis elementis.) Eſt autem Μικρόψυχος homo puſilli animi & meticuloſi, qui ſub ruſtico pudore impeditur, ne homines conveniat, accipiat, alloquatur.

LXXII.
In mulierem ebrioſam.

1. Ne gravis heſterno fragres, Feſcennia, vino,
2. Paſtillos Coſmi luxurioſa voras.
3. Iſta linunt dentes jentacula: ſed nihil obſtat,

4. Extremo ructus cùm venit à barathro.
5. Quidquòd olet graviùs miſtũ diapaſmate virus,
6. Atque duplex animæ longiùs exit odor.
7. Notas ergo nimis fraudes, deprenſaque furta
8. Jam tollas, & ſis ebria ſimpliciter.

VERS. 1. Ne oleas vinum à te hauſtum heri.

Vino. Vini uſus Romanis fœminis ſeverè admodum interdictus erat.

2. *Paſtillos*. Paſtillus à pane dictus eſt, quod parvi panis formam referat, cùm ſit rotundus & planus ad rotæ ſimilitudinem: hinc τροχίσκος *rotula*, vocatur à Græcis. Eſt rotunda maſſa ex cinnamo, pipere, & aromatibus conflata, quam ore continebant, ut halitus eſſet ſuavis & bene olens.

Luxurioſa. Delicata, intemperans. Coſmus autem erat unguentarius & pharmacopola celebris.

3. Iſti paſtilli nihil aliud agunt niſi dentes, & os extremum linunt, non depellunt aut odorem tetrum, qui ab ructante ſtomacho tanquam à barathro fœtente venit

Jentacula. Quia iſti paſtilli manè ut plurimùm ſumebantur à jejunis.

5. 6. Imo virus & vini odor gravis, fœdius olet cùm eſt mixtus odori paſtillorum; & anima, ſive halitus ex utroque iſto odore mixtus, longiùs propagatur, durat diutiùs.

Diapaſmate. Diapaſmatà propriè dicuntur ea quę ſiccis odoribus conſtant, ſine oleo, aut alio liquore, ut pulvis quem Cyprium vocant, qui crinibus inſpergitur, à voce διαπάσσω, inſpergo. Sumitur hic pro paſtillo ſeu trochiſcho & odorato orbiculo.

8. Abſtine igitur deinceps à vorandis paſtillis, omitte iſtas fraudes & furtiva jentacula, quæ tuam ebrietatem magis produnt, & fœtorem augent: minùs graviter olebis cùm eris tantùm ebria, cùm ſimplici fœtore vini laborabis, & non duplici, nempe vini & diapaſmatum. Vel; eſto apertè & candidè ebria, non diſſimulanter & moleſtè.

LXXIII.
Epitaphium Alcimi.

1. Alcime, quẽ raptum domino creſcentibus annis
2. Lavicana levi ceſpite velat humus:
3. Accipe non Pario nutantia pondera ſaxo,
4. Quæ cineri vanus dat ruitura labor;

5. Sed fragiles buxos, & opacas palmitis umbras,
Quæque virent lachrymis roſcida prata meis.
7. Accipe, care puer, noſtri monumenta doloris:
8. Hic tibi perpetuo tempore vivet honor.
9. Cũ mihi ſupremos Lacheſis perneverit annos,
10. Non aliter cineres mando jacere meos.

VERS. 2. *Lavicana.* Qui in via Lavicana ſepultus es. Sepulcra juxta vias publicas poni moris erat, ut prætereuntes admonerentur mortalitatis. Labicum autem ſeu Lavicum eſt vicus Latii. Hinc via Lavicana, quæ Roma Lavicum ducebat; vulgò nunc *Strada di Valmontone*.

Levi ceſpite. Non magnifico tumulo, nempe ceſpititio. *Velat.* Tegit, tumulat.

3. 4. Non extruimus tibi ſepulcrum è marmore, cujus moles immenſa & in altum educta ſit, qualem Principes mortuis ponunt, inani labore, quia iſtæ moles aliquando corruent.

Pario. Parus inſula eſt Ægæi maris, *Pario*, ubi marmor inſigne: legitur etiam *Phario*. Eſt Pharus, *Farion*, exigua inſula Ægypti, prope Alexandriam. In ea inſula erat ingens turris, Pharus quoq; dicta, quæ navigantibus iter commonſtraret ac portum. Si legas, *Phario*, Pyramides intellige, quæ erant ſepulcra regum Ægypti. De illis vide lib. Spect. Epig. 1.

Nutantia. Ædificia altiſſima videntur nutare.

5. *Buxos.* Sepulcri locum ſolebant obumbrare arboribus, iiſque ut plurimùm quæ perpetuam viriditatem retinent, rati hoc felicibus umbris convenire: flores etiam ferebant eos, qui diutius durarent.

Palmitis. Eſt propriè palmes, ramus viteus: hic pro qualibet arbore ponitur.

6. *Prata.* Ceſpitem quem meis lacrymis irrigavi, unde herba viridior.

7. 8. *Monumenta.* Nempe buxetum, pratum, atque adeo hæc mea carmina, quæ durabunt & vivent diu in tuum honorem.

9. *Lacheſis.* Una de Parcis. Tres vulgo numerantur: Clotho, Atropos, & Lacheſis. Lege lib. IV. Ep. 42.

Perneverit. Nendo abſolverit, ubi fatale penſum abſolverit, finemque meis annis impoſuerit, non cupio alio ſepulcri honore frui atque tu: carmina mihi dari, & ceſpititium tumulum amicorum lacrymis rigatum volo, præterea nihil.

LXXIV.

Garrire in aurem.

1. Garris in aurem ſemper omnibus, Cinna:

2. Garris & illud, teſte quod licet turbâ:
3. Rides in aurem; quereris; arguis; ploras:
4. Cantas in aurem; judicas; taces; clamas.
5. Adeone penitus ſedit hic tibi morbus,
6. Ut ſæpe in aurem, Cinna, Cæſarem laudes?

V e r s. 1. *In aurem*. Omnes alloqueris clanculum & ſecretò, quaſi diceres myſterii quidpiam.

2. Et illud clam dicis quod omnes ſciunt, quod licet publicè coram omnibus dicere.

5. Adeòne placet tibi, & inolita eſt iſta taciturnitas, atque arcani religio vitioſa? ut etiam Imperatorem nonniſi clam laudes? Fortaſſe obtrectatorem carpit, qui Cæſari detrahebat clam, cùm in aurem de eo loqueretur. Si verè laudas, luce, palam, & clarè lauda.

LXXV.

Obtrectator.

1. Cùm tua non edas, carpis mea carmina, Læli:
2. Carpere vel noli noſtra, vel ede tua.

V. 2. *Ede tua*. Si enim tua edideris carmina, plura in iis erunt reprehendenda quàm in meis, quæ tamen malignè carpis, quaſi poëta optimus.

LXXVI.

Amicorum Epitaphium.

1. Fabricio junctus fido requieſcit Aquinus,
2. Qui prior Elyſias gaudet adiſſe domos.
3. Ara duplex primi teſtatur munera pili:
4. Inſcriptum eſt, titulo quod breviore legis.
5. Junctus uterque ſacro laudatæ fœdere vitæ,
6. Famaque quod rarò novit, amicus erat.

V e r s. 1. *Iunctus*. In vicino tumulo conditus.

2. *Gaudet*. Lætus nimirum quod reliquerit amicum ſuperſtitem, quod prior obierit.

3. *Ara*. Excitari ſolebant prope tumulos arulæ: duobus illis gemina poſita eſt: & in aere baſi ſculptum fuit vexillum, ex quo intelligatur eos fuiſſe primi pili honore donatos. Primipili centuriones vocabantur, qui cuſtodiebant legionis vexillum, quod aliud nihil erat quàm arula inaurata impoſita ſummæ perticæ, infra quam aram

imago Imperatoris pendebat: ſupra autem, aquilę effigies viſebatur, aræ imminens. Ordo & ſenſus eſt: Ara duplex (vel excitata prope tumulum, vel inciſa & inſculpta cippo) teſtatur eos fuiſſe primi pili dignitate ornatos: ad eorum tamen laudem eſt inſignius id quod legis inſcriptum breviore titulo, nempe paucioribus verbis ſcriptum in titulis & elogii morem, (ſcriptum, inquam, in aræ ipſius baſi, vel cippo aliquo) ſcilicet illud diſtichum quod ſequitur *Junctus uterque &c.* Cujus gemini verſiculi eſt hęc ſententia. Uterque vitam iiſdem in armis & arte militari, in eadem honorum & munerũ ſocietate, vixit; & uterque amicus alteri vixit, quod rarò prædicatur inter pares, atque æmulos.

Primipili. Pilum erat haſta brevior, telum Romanis uſitatum. Centurio primi pili, ſive Primipilus, erat in prima cohorte centurio triariorum: Triarii vocabantur milites, qui tertium & præcipuum in cohorte ordinem ſeu lineam, ut vocant, tenebant, militum omnium natu maximi: ſecundum locum & ordinem habebãt ii qui Principes dicebantur, primum ſeu anteriorem Haſtati. In ſingulis legionibus erant decem cohortes, & centuriones ſexaginta, ſex in unaquaque cohorte. Centurio Primipilus aliis omnibus centurionibus præſtabat, aquilam legionis tenebat, adeò at conſilio cum tribunis, &c.

LXXVII.

In peſſimum cauſidicum.

1. Quod clamas ſemper, quod agentibus obſtrepis, Heli,
2. Non facis hoc gratis: accipis, ut taceas.

VERS. 1. *Agentibus obſtrepis*. Alios, qui cauſas agunt, patronos, obtundis & interpellas clamando, vociferando

2. *Gratis*. Sine cauſa: ſine ſpe lucri: ſperas hanc tuam loquacitatem tibi lucro fore: & eſt ſanè tibi quæſtuoſa: cogis enim judices & bonos patronos tibi os obturare muneribus, & ſilentium tuum emere. Alii accipiunt munera ut loquantur, tu ut taceas: adeo improbus es rabula.

LXXVIII.

In hominem mollem ac effæminatum.

1. Si non moleſtum eſt, teque non piget, Scazon,
2. Noſtro (rogamus) pauca verba Materno
3. Dicas in aurem, ſic, ut audiat ſolus:

4. Amator ille triſtium lacernarum,
5. Et bæticatus atque leucophæatus,
6. Qui coccinatos non putat viros eſſe,
7. Amethyſtináſque mulierum vocat veſtes;
8. Nativa laudet, habeat & licet ſemper
9. Fuſcos colores; galbanos habet mores.
10. Quæris, quis hic ſit? excidit mihi nomen.

Vers. 1. *Scazon*. Verſus eſt iambico cetera ſimilis, hoc uno diſpar quod in ſexta ſede ſpondęum habeat, iambum in quinta. Hunc alloquitur Martialis, mittitque ad Maternum: modò tamen, inquit, ire commodè poſſis; claudicat enim Scazon, & ita vocatur à verbo σκάζω, claudico; ſcholiambus etiam dicitur, quaſi claudus iambus: à σκολιὸς, tortuoſus: & ἴαμβος, iambus.

3. *In aurem*. Vide Epig. 74. & lepidè hoc dicit: jubet clam à verſu narrari, quod ipſe palam litteris mandat ac vulgat.

4. Iſte quem noſti, qui amat uti lacernis vilibus, & obſcuri coloris.

Ille. Aliquis Materno notus, quidam Cinnam, alii Galbam, nonnulli Fuſcum vocant.

Lacernarum. Erat lacerna veſtis craſſior, quæ ceteris imponebatur, vulgò pulli coloris; à militibus primùm uſurpata in caſtris, & armis ſuperinjecta; poſt in urbem inducta.

5. *Bæticatus*. Qui utitur veſtibus nativo colore tinctis, qualem habent lanæ ovium Hiſpanarum prope fluvium Bætim, nunc dictum *Guadalquivir*. Nativus ille Bæticarum ovium & lanarũ color erat rutilus: in cetera Hiſpania vulgò nativus oviũ color fuſcus erat ac ferrugineus, quem fortè Martialis hoc in loco intelligit, Bæticam accipiendo pro tota Hiſpania, cujus eſt pars Bætica, nunc Andaluſia & pars regni Granatenſis.

Leucophæatus. Qui veſtes gerere leucophæas ſolet: color leucophæus, eſt mixtus ex albo & nigro, cinereus, à λευκὸς albus, & φαιὸς niger: λευκόφαιος leucophæus: & albo & nigro conflatus.

6. Qui non putat temperantes & pudicos eſſe illos, qui coccineis veſtibus induuntur. Coccum eſt granum ſumptum ex arbuſcula quadam, quo rubeus color admodum vividus conficitur.

7. *Amethyſtinas*. Violacei coloris. Amethyſtus eſt gemma referens colore vinum pallidum, aut ſanguinem dilutum. Vide lib. X. Ep. 45. Erant in pretio veſtes iſtius coloris, apud Romanos. Sen-

ſus eſt: qui veſtes amethyſtinas mulierum proprias, mulieribus relinquendas eſſe clamat.

8. Quamvis nativas, id eſt, naturâ, non arte tinctas veſtes laudet, Bæticatas nimirum, coloreſque veſtium habeat fuſcos & viles: mores habet tamen minimè veſtibus ſimiles ſeu fuſcos, ſed Galbanos, ſeu tinctos galbano, quo colore maximè gaudent fœminæ, id eſt, molles habet mores ac effœminatos.

Galbanos. Galbanus ſive Galbeus aut Galbinus, & Galbaneus, eſt color ſubalbus & pallidus, qualis appâret in galbano, quod eſt viſci aut reſinę genus, in Syria frequens: eo veſtium colore, maximè fœminę utebantur. *Galbus* exponitur χλωρὸς, id eſt, viridis, flaveſcens, pallidus Volunt aliqui notatum his verbis clam Imperatorem Galbam, qui erat inprimis effœminatus, aut aliquem aliũ, quem carpit, & cujus nomen ſibi excidiſſe argutiſſimo joco dicit, licèt illud ſatis indicaverit, dum fuſcos colores dixit (ſi Fuſcus appellabatur:) Galbanos mores (ſi Galba:) coccinatos (ſi Cinna.)

LXXIX.

In clamoſum cauſidicum.

1. Cùm clamãt omnes, loqueris tu, Nęvole, tantũ;
2. Et te patronum, cauſidicumque putas.
3. Hac ratione poteſt nemo non eſſe diſertus:
4. Ecce, tacent omnes, Nævole, dic aliquid.

VERS. 2. *Patronum*. Nempe eloquentem, & eximium.

3. *Hâc ratione*. Si clamet omnibus clamantibus: quis enim illum audiat, aut qualis orator ſit, judicet? ſed ſi tacentibus aliis loquatur ſolus, & dicat aliquid, tunc num verè ſit eloquens poterit judicari. Hoc tu facito, Nævole.

LXXX.

Litigatoris chiragra.

1. Litigat, & Podagrâ Diodorus, Flacce, laborat;
2. Sed nil patrono porrigit: hæc chiragra eſt.

VERS. 2. *Chiragra*. Non tantùm podagra laborat, ſed etiam chiragra, quæ manus ipſi conſtringit ne quid largiatur. Legitur & *Cheragra*, quia χειράγρα primam producit: poteſt tamen eximie, & ſic χιράγρα primam corripiet, quæ raro producta reperitur.

LXXXI.

Dives avarus è paupere liberali.

Non plenum modò vicies habebas;
Sed tam prodigus, atque liberalis,
Et tam lautus eras, Calene ut omnes
Optarent tibi centies amici.
Audît vota Deus, preceſque noſtras;
Atque intra, puto, ſeptimas Kalendas
Mortes hoc tibi quatuor dederunt.
At tu, ſic quaſi non foret relictum,
Sed raptum tibi centies, abiſti
In tantam miſer eſuritionem,
Ut convivia ſumptuoſiora
Toto quæ ſemel apparas in anno,
Nigræ ſordibus explices monetæ:
Et ſeptem veteres tui ſodales
Conſtemus tibi plumbeâ ſelibra.
Quid dignum meritis precemur iſtis?
Optamus tibi millies, Calene:
Hoc ſi contigerit, fame peribis.

VERS. 1. Non ita pridem habebas in loculis fermè vicies centena millia ſeſtertium. Redit hæc ſomma ad libras Francicas 100000.

Vicies. Sumitur hic quaſi neutro genere, & ſubauditur, centena millia: vicies cētena ſeſtertiorum millia. *Non plenum*, eſt, non integrum: pauci deſiderabantur nummi, quominus plena & tota hęc ſumma foret, quominus totum omnino vicies haberes.

4. *Centies*. Subaudi, centena millia H S. id eſt, Francicos nummos 1000000.

6. Intra ſeptem menſes adiiſti hereditates quatuor hominum mortuorum, quarum ope hanc ſummam es conſecutus. Kalendæ ſunt prima dies cujuſque menſis. Cur ita dictæ, vide lib. I.

8. *Relictum*. Teſtamento.

9. *Raptum*. Furto ſublatum.

10. In tam ſordidam & famelicā avaritiam lapſus es, ut in convivia vel maximè ſumptuoſa, quę die natali tuo ſemel in anno præbes, non inſumas niſi nigram & ſordidā monetam, ex ære & plumbo conſtantem, nimirum aliquot teruncios, quadranteſve, quibus accipis ſeptem convivas, eoſque amicos veteres. Explicare convivia, eſt inſtruere menſam explicatis

& appoſitis cibis. 15. *Selibra*. Eſt dimidia libra, ſeu ſemilibra; *plumbea*, nummo æreo, valente ſelibram, quem ironicè plumbleum vocat: quod enim in quoque genere deterius erat, plumbeum vocabant, quia in metallis plumbum eſt deterrimum. Libra porro idem eſt quod as, ſi pretium ſpectes: itaque ſelibra eſt dimidia pars aſſis, ſeu duo quadrantes. Quod hyperbolicè, ut vides, accipiendum eſt.

17. *Millies*. Libras Francicas 10000000.

18. Si enim tam parcus, & ſordidè avarus es, cùm ſuperi tibi dedere centies centena milia H. S. quid fiet ſi dederint millies.

LXXXII.

In vetulam.

1. Mãmas atque tatas habet Afra, ſed ipſa tatarũ
2. Dici & mammarũ maxima mamma poteſt.

VERS. 1. *Mammas*. Pueri matrem vocabãt mammam; & patrem, tatam: Afra vetula cùm ætatem cupidè celare vellet, ſuos parentes, blandiendo ſic vocitabat, & infantium more delicias faciebat, cùm tamen omnium mammarum maxima propter ſenectutẽ dici poſſet. Turnebus ait hoc in loco maximã mãmã dici eo modo ac ſenſu, quo latinè dicitur maximus avunculus, maximus ſocer.

LXXXIII.

Servus moriens libertate donatus.

1. Illa manus quondam ſtudiorum fida meorum,
2. Et felix domino, notaque Cæſaribus,
3. Deſtituit primos viridis Demetrius annos:
4. Quarta tribus luſtris addita meſſis erat.
5. Ne tamẽ ad Stygias famulus deſcẽderet ũbras,
6. Ureret implicitum cùm ſcelerata lues,
7. Cavimus; & domini jus omne remiſimus ægro:
8. Munere dignus erat convaluiſſe meo.
9. Senſit deficiens ſua præmia, meque patronum
10. Dixit, ad infernas liber iturus aquas.

VERS. 1. &c. Ordo eſt: Demetrius viridis, hoc eſt, juvenis, illa manus, (per appoſitionem) nempe, ille meus ſervus amanuenſis, librarius meus, qui fidus erat, ſeu mihi fidelis, & conſcius ſtudiorum & carminũ meorum, quæ, ſcilicet, deſcribebat cùm ea mitterem ad Cæſa-

res, quibus idcirco notus erat. *Felix*, utilis.

3. *Deſtituit*, &c. Vitam vix inchoatam reliquit.

4. Natus erat annos undeviginti, ſeu 19.

Luſtris. Luſtrum eſt ſpatium annorum quinque, quo finito cenſores luſtrabant urbem, & recenſebant civium nomina, fortunas, &c.

5. *Famulus*. Non donatus libertate: ordo eſt; nos tamen cavimus, id eſt prohibuimus, providimus, ne ſervi nomen & conditionem retineret extremo in morbo.

7. Eum volui ſolutum eſſe ab omni jure quod habebam in eum, ut dominus in ſervũ.

Jus omne. Domini jus habebant vitæ & necis in ſuos ſervos, omnia bona ſervi, domini erant, &c.

8. Debebat profectò convaleſcere iſto munere; libertate per me donatus; id merebatur, niſi fata invida obtitiſſent. Quàm vellem, ut ſanitatem recipere, perinde ac libertatem, potuiſſet!

9 Moriturus præmium ſibi à me pro fideli opera navata perſolutum libens & lætus agnovit, mèque patroni nomine ſalutavit extremùm.

LXXXIV.

Venus invenuſtè picta.

1. Qui pinxit Venerem tuam, Lycori,
2. Blanditus, puto, pictor eſt Minervæ.

V E R S. 2. *Blanditus*. Certavit olim Venus de forma cum Pallade, arbitro Paride, qui palmam Veneri adjudicavit, unde grave odium Palladis in Venerem exarſit. Pictor imperitus imaginem Veneris Lycoridi puellæ, inſcitam & inelegantem pinxerat; ait Martialis illum hoc feciſſe ut gratiam iniret à Pallade, (eadem eſt ac Minerva,) Venerem nempe deformem pingendo.

LXXXV.

In avarum repentè divitem factum.

1. Si dederint Superi decies mihi millia centum,
2. Dicebas nondum Scævola juſtus eques:
3. Qualiter, ô, vivam, quam largè, quàmque beatè!
4. Riſerunt, faciles & tribuêre Dei.
5. Sordidior multò poſt hoc toga, pænula pejor;
6. Calceus eſt ſartâ tèrque, quàterque cute.
7. Dèque decem plures ſemper ſervantur olivæ;
8. Explicat & cœnas unica menſa duas.
9. Et Vejentani bibitur fæx craſſa rubelli,

10. Aſſe cicer tepidum conſtat, & aſſe faba.
11. In jus, ô fallax atque inficiator, eamus:
12. Aut vive, aut decies, Scævola, redde Deis.

VERS. 1. *Decies centum millia*. Efficit hæc ſumma libras Francicas 100000. Romanæ verò monetæ circiter viginti duo millia, & quingentos, nummos, quos ſcutatos vocant. & pro immani ac prægrandi ſumma poni vulgò ſolebat.

2. *Juſtus eques*. Nondum habens cenſum equeſtrem, nempe 400. ſeſtertia.

4. *Riſerunt*. Norant quippe Scævolam non eſſe mutaturum avaros mores & ſordidos. *Faciles*. Largi, boni. *Tribuêre* quod petebas, nempe decies centena millia ſeſtertiûm.

5. *Toga*. Imponebatur tunicæ, idque ferè in urbe; ut pænula ruri, aut per imbrem: erat enim pænula villoſa veſtis & craſſa.

7. De olivis decem, quas convivis apponis in cęna, ſervas plurimas in cœnam & diem ſequentem.

8. Et apponis in una menſa, in uno convivio fercula rancida, quæ aſſervaveras & ſepoſueras è priori menſa: ita ut eadem fercula duabus cœnis miniſtrentur vel tota, vel partim. Poteſt aliter explicari: Partiris pauca fercula, quæ vix uni menſæ ſufficerent, in cœnas duas.

9. *Vejentani rubelli*. Vini rubri peſſimi, apud Vejentes (Italiæ populi ſunt) nati: urbs primaria Vejentium dicebatur Veii, nunc *Iſola*, eſtque caſtrum quoddam, in Hetruria.

18. Cicer & fabas, vilia legumina, emis, & parvo. De cicere ſupra Ep. 36.

11 *Fallax*. Qui te lautius victurum ſpondebas, ſi diteſceres.

Inficiator. Negator: qui non ſtas promiſſis, qui negas te debere quod promiſiſti, nempe, te lautius victurum.

12. *Vive*. Genialiter nimirum, ac opiparè.

LXXXVI.

Leonum & leporum luſus.

1. Picto quòd juga delicata collo
2. Pardus ſuſtinet; improbæque tigres
3. Indulgent patientiam flagello;
4. Mordent aurea quòd lupata cervi;
5. Quòd freno Lybici domantur urſi;
6. Et quantum Calydon tuliſſe fertur,
7. Paret purpureis aper capiſtris;
8. Turpes eſſeda quòd trahunt biſontes;

Et molles dare juſſa quòd choreas
Nigro bellua nil negat magiſtro;
Quis ſpectacula non putet Deorum?
Hæc tranſit tamen, ut minora, quiſquis
Venatus humiles videt leonum,
Quos velox leporum timor fatigat.
Dimittunt, repetunt, amàntque captos,
Et ſecurior eſt in ore præda;
Laxos cui dare, perviosque rictus
Gaudent, & timidos tenere dentes,
Mollem frangere dùm pudet rapinam,
Stratis cùm modò venerint juvencis.
Hæc clementia non paratur arte,
Sed norunt cui ſerviant leones.

VERS. 1. &c. Ordo eſt. Quis non putet ſpectacula Deorum eſſe, hoc eſt, divina, admirabilia, qualibus ipſi Dii capiantur, quòd pardi juga collo ſuſtinent: quod tigres & cervi frænis & flagello, ut equi, regantur, &c.

Picto. Maculoſo, varii coloris.

Delicata. Mollia, elegantia, modica; ſericis & aureis ornamentis ad delicias compacta & ornata.

2. *Pardus*. Animal ferum, inſigni crudelitate, velocitate ſumma, maculoſa pelle. *Leopardo*.

Improbæ. Atroces, feræ: vel, cicuratæ, ita ut feritate ſuâ nihil noceant, ſed blandiantur potiùs & alludant. Ita improbum leporem antea vocavit, lepidum ſcilicet, protervum, petulcum.

3. Verberari ſe ultrò patiuntur, adeo ſunt indulgentes Cæſari, & magiſtris obſequentes, quamvis poſſent illis reſiſtere.

4. *Lupata*. Fræna ſunt aſpera & inequalia, quorum morſus acerrimus: à dentibus lupinis, qui acutiſſimi ſunt, nomen illis factum.

6. *Calydon*. De illo apro vide Ep. 14. libri ſpectac. Vocatur ea nunc urbs *Ayton*. Aper tantus, quantus erat ille Calydonius.

7. *Capiſtris*. Capiſtrum eſt lignum quod inſeritur equorum collo, dum aratro junguntur: aut vinculum quo illorum os, collùmve obſtringitur.

8. *Eſſeda* Sunt currus Britannici, aut etiam Gallici. *Chariots*. *i Carri*.

Biſontes. Vide Ep. 22. libri Spectac.

10 *Nigro*. Alicui nimirum Indo vel Æthiopi.

Bellua. Elephas: ita propriè dicitur ob molem corporis immanem.

12. Hæc tamen ſpectacula, licèt admirabilia, contemnit præ leonum venatione lepores magno quaſi labore & defatigatione captantium, humiles feras & timidas.

13. *Humiles*. Velut indignos leonibus.

14. *Timor leporum*. Timidi lepores.

19. *Frangere*. Occidere. *Rapinam*. Prædā: captos lepores.

20. Pudet leones interimere lepores, cùm paulò ante tauros interemerint. *Venerint*. In arenam.

22. Cęſaris numen ſentiunt leones, & clementiam ſcilicet imitantur: norunt eum abhorrere à feritate Eadem eſt ferè clauſula Ep. 16. lib. Spectac. & 15. hujus lib.

LXXXVII.

Vinum Nomentanum vetus.

1. In nomentanis, Ovidi, quod naſcitur agris.
 2. Accepit quoties tempora longa merum;
3. Exuit annoſâ mores, nomènque ſenectâ,
 4. Et, quidquid voluit, teſta vocatur anus.

Vers. 1.2. &c. Vinum Nomentanum ubi diu ſervatum fuit, deponit ingenitam aſperitatem, neque jam Nomentanum vocatur, ſed quodcumque libuerit nomen adſciſcit, Cæcubumque aut Falernum appellari poteſt, quia tunc de bonitate & palma certat cum vinis generoſiſſimis.

Nomentanis. Nomentum eſt oppidum Italiæ in Latio: vulgò nunc *Lamentana*.

Teſta anus. Vetus amphora: vinum vetus in amphoras diffuſum. Doliis etiam fictilibus utebantur.

LXXXVIII.

Poëtas quid acuat ad laborem.

1 Sæpè mihi dicis, Luci clariſſime Juli,
 2. Scribe aliquid magnum: deſidioſus homo es.
3. Otia da nobis; ſed qualia fecerat olim
 4. Mæcenas Flacco, Virgilióque ſuo:
5. Condere victuras tentem per ſæcula curas,
 6. Et nomen flammis eripuiſſe meum.
7. In ſteriles campos nolunt juga ferre juvenci:
 8. Pingue ſolum laſſat, ſed juvat ipſe labor.

Vers. 3. *Otia*, &c. Reſpondet Martialis.

Flacco. Horatio, qui Mæcenati cariſſimus; uti & Vir-

gilius ad cujus verſum reſpexiſſe Martialis videtur: *O Melibœe Deus nobis hæc otia fecit*: otium hic porro pingue & pecunioſum intelligit. Mæcenas ſumma fuit apud Auguſtum in gratia, idemque omnium eruditorum patronus.

5. Tunc ego tentabo ejuſmodi carmina ſcribere cum cura, quæ immortalitatem conſequantur: nempe ſi mihi otia dederis, &c.

6. *Flammis*. Rogo, morti, oblivioni.

7. 8. Nolunt arare littus, agros ſteriles exercere, tauri. Fatigantur quidem agricolæ dum pingue & opimum ſolum proſcindunt, ſed ille ipſe labor eos delectat, ſpe nimirum amplæ meſſis & mercedis: eſt illis magno quæſtui. Ita ſcribendi laborem ſpes mercedis levat.

LXXXIX.
Liber ſalutator.

1. Eſt tibi (ſitque, precor, multos creſcatque per annos)
2. Pulchra quidẽ, verùm Tranſtiberina domus.
3. At mea Vipſanas ſpectant cœnacula laurus:
4. Factus in hac ego ſum jam regione ſenex:
5. Migrandum eſt, ut manè domi te, Galle, ſalutẽ:
6. Es tanti, vel ſi longiùs illa foret.
7. Sed tibi non multum eſt, unum ſi præſto togatũ:
8. Multum eſt, hunc unum ſi mihi, Galle, nego.
9. Ipſe ſalutabo decimâ, vel ſeriùs, horâ:
10. Manè tibi pro me dicat avere liber.

Vers. 3. At ego habito propè porticum M. Vipſanii Agrippæ. Is Auguſti fuit gener; ædificavit templum in honorem omnium Deorum, quod appellavit Pantheum, addiditque porticum lauris opacatam.

Cœnacula. Pars ædium ubi cœnabatur, cœnaculum dicta eſt: erat ferè in ſuperiori domo, quæ pars ſuperior cum pauperibus inquilinis vulgò locaretur, cœnaculum ſumitur pro vili domuncula.

5. Si velim te manè ſalutare, demigrandum eſt mihi ex hac mea domuncula, conducenda mihi alia domus eſt trans-Tiberim, tuæ vicina: tanta enim eſt intercapedo inter hanc meam propè Pantheon poſitam, & tuam domum, ut ſi manè egrediar te ſalutaturus, viam emetiri antè non poſſim quàm idonea ſalutandi hora effluxerit; & tardiùs ad te ſim venturus.

6. Equidem ſcio te tanti faciendum eſſe, ut mihi non recuſandum ſit tãtùm ſuſcipere itineris & laboris, etſi domus mea lõgiùs abeſſet à tua.

7. Sed tua dignitas non multùm augebitur, ſi me tibi togâ veſtitum (ut clientes ſalutaturi ſolebant) manè ſiſtam, unum inter tot clientes: ſine incõmodo tuo, abeſſe unus poſſum: at non poſſum adeſſe, tibi præſto eſſe, ſine meo magno incommodò: ſi enim hunc, hoc eſt, me, unum mihi nego, mihi eripio & meis litteris, ſi otium ac tempus tero dum ſalutandi officio fungor, multùm mihi perit, magnam jacturam facio.

9. *Decimâ horâ.* Tertia antè noctem hora. Diem enim ſemper in horas 12. dividebant, & prima illa erat, quâ ſol oriebatur; duodecima, quâ occidebat. Horâ nonâ ferè cœnabant. Itaque poſt cenam ſe venturum dicit, cùm literulis operam navare minùs commodè poterat.

XC.

Catella ſcitè picta.

1. Iſſa eſt paſſere nequior Catulli,
2. Iſſa eſt purior oſculo columbæ,
3. Iſſa eſt carior Indicis lapillis,
4. Iſſa eſt deliciæ catella Publî:
5. Hanc tu, ſi queritur, loqui putabis.
6. Sentit triſtitiàmque, gaudiùmque.
7. Collo nixa cubat, capìtque ſomnos
8. Ut ſuſpiria nulla ſentiantur:
9. Et deſiderio coacta ventris,
10. Guttâ pallia non feſellit ullâ;
11. Sed blando pede ſuſcitat, toròque
12. Deponi monet, & rogat levari:
13. Caſtæ tantus ineſt pudor catellæ.
14. Hanc ne lux rapiat ſuprema totam,
15. Pictâ Publius exprimit tabellâ.
16. In qna tam ſimilem videbis Iſſam,
17. Ut ſit tam ſimilis ſibi nec Iſſa.
18. Iſſam denique pone cum tabella,
19. Aut utramque putabis eſſe veram,
20. Aut utramque putabis eſſe pictam.

V. 1. *Iſſa*. Nomen eſt caniculę Publii, amici Martialis. *Paſſere*. Vide Epig. 8. hujus libri.

Nequior. Blanditiis vincit paſſerem à Catullo laudatū.

2. *Oſculo*. Solent columbæ inter ſe, quaſi mutuæ amicitię ſignificandæ cauſâ, roſtellis admotis oſculari. Senſus eſt, puriorem eſſe caniculam ipſis columbis.

6. *Triſtitiam*. Domini ſui Publii triſtiam novit, ut cum eo dolere videatur, &c.

8. *Suſpiria*. Gravior anhelitus & reſpiratio; ronchi.

9. *Ventris*. Exonerandi.

10 *Non feſel lit*. Quaſi cū palliis pacta eſſet catella, ne illa inquinaret, ſervat datam fidem, lotio pallia non fędat.

11. *Suſcitat*. Herum, aut famulum aliquem.

Levari. Se deponi è lecto, onere ventris levari.

XCI.

Brevia epigrammata.

1. Scribere me quereris, Velox, epigrāmata longa:
2. Ipſe nihil ſcribis: tu breviora facis.

V.2. *Breviora*. Neque enim breviora ſcribi poſſunt, quàm ſi nulla ſcribantur: ſic hominem, dum laudare ſimulat, falsè ridet.

XCII.

Munera convenientia.

1. Cùm tibi ſit Sophiæ par fama & cura Deorum,
2. Ingenio pietas nec minor ipſa tuo.
3. Ignorat meritis dare munera, qui tibi librum,
4. Et qui miratur, Regule, thura dari.

Vers. 1. Cùm non minorem famam collegeris propter tuam ſapientiam, quàm propter religionem & Deorū colendorum curam *Sophiæ*. σοφία, ſapientia.

3. Nemo mirabitur tibi à me mitti muneri librum & thura (thuris fortè libram pro xeniis miſerat,) niſi qui neſciat cōveniētia meritis & virtutibus munera dāda eſſe. Merita hic pro egregiis Reguli dotibus & virtutibus accipit. Librum mitto viro ſapientiæ ſtudioſo: thus, viro pio, & ſæpè ſacrificanti, ideòque thure multo indigenti.

XCIII.

In ementitum nobilem.

1. Cùm te non noſſem, dominū, regemq; vocabā:
2. Cùm bene te novi, jam mihi Priſcus eris.

VERS. 1. Antequam te noſſem, te ſalutabam nomine domini, regis, &c. ratus te ſcilicet virum eſſe divitem ac nobilem: poſtquam quis eſſes intellexi, tuo te jam nomine & Priſcum, qui Priſcus es, ſine ulla dignitatis nota, compellabo. Fortaſſe jam antea norat illum Priſcum, ſed aliquid ab eo ſperans pecuniæ, aut beneficii, palpabat homini avaro: ubi nihil ſe blanditiis ſuis extorquere vidit, eum cœpit contemnere, & hoc Epigrammate laceſſere.

XCIV.

Ubi libri ſui ſint venales, docet.

1. Quæcumque luſi juvenis & puer quondam,
2. Apinaſque noſtras, quas nec ipſe jam novi:
3. Malè collocare ſi bonas voles horas,
4. Et invidebis otio tuo, lector,
5. A Valeriano Pollio petes Quincto,
6. Per quem perire non licet meis nugis.

VERS. 1. *Luſi* Scriptitavi paulò licentiùs fortaſſe.

2. *Apinas*. Nugas: ludicros verſus. Ait Plin. lib 3 c. 11. Apinas & Tricas fuiſſe urbiculas duas in Latio, quas Diomedes evertit tanta cum ignominia & pernicie, ut earum nomen abierit in proverbium uſurpari ſolitum de rebus nullius pretii & momenti. *Jam novi*. Adeò multæ ſunt; à tempore tam longo ſcriptæ.

4. *Invidebis otio tuo*. Cùm otii te tui pœnitebit, cùm odiſſe illud incipies, ac malè occupatum voles.

6. *Non licet*. Quia ipſe illas collegit, & in lucem edidit. Bibliopola, credo, celebris & vulgò notus erat iſte Pollius.

XCV.

Epitaphium Antullæ.

1. Hos tibi vicinos, Fauſtine, Teleſphorus hortos
2. Fænius, & breve rus, udàque prata tenet:
3. Condidit hîc natæ cineres, nomenque ſacravit,
4. Quod legis Antullæ, dignior ipſe legi;
5. Et Stygias æquũ fuerat patrem îſſe ſub umbras:
6. Quod quia non licuit; vivat, ut oſſa colat.

VERS. 1. O Fauſtine, in hortis tibi vicinis & villa, Teleſphorus Fænius habitat. *Cineres*. Vide Ep. 2.

Nomen ſacravit. Filiæ Antullæ, quod legitur, quod adſcriptum eſt, nomen addidit tumulo, & Diis Manibus tumulum totum conſecravit. Solebant Romani tumulo præfigere hunc titulum, *Diis Manibus ſacrum*: idque iſtis notis ſignificare & litteris, D. M. S. Deindè paulò inferiùs addebant nomen ſepulti cum aliquo elogio ſeu epigrammate, iiſque ferè verſis utebantur: Hîc ſitus eſt ...H. S. E.

4. *Dignor ipſe legi*. Dignũ, id eſt, æquum, & par fuiſſet ut Teleſphori Fænii nomen priùs, quam Antullæ filiæ, legeretur in tumulo: æquum erat patrem priùs obire quàm filiam. Itaque legit Heraldus: *Et Stygias æquum fuerat prior iſſet ad umbras.*

6. *Oſſa colat*. Sacri erant priſcis tumuli, & mortuos, animaſq; defunctorum, quas Manes vocabant, colere ſoliti erant ac venerari. Vivat igitur diu, ut Manes caros diu colat. Ita patri adulatur, dum filiam prædicat.

XCVI.

Ager in familiæ ſepulchrum ſepoſitus.

1. Hoc nemus æterno cinerum ſacravit honori
 2. Fænius, & culti jugera pauca ſoli.
3. Hoc tegitur citò rapta ſuis Antulla ſepulcro:
 4. Hoc erit Antullæ miſtus uterque parens.
6. Si cupit hunc aliquis, moneo, ne ſperet agellum:
 6. Perpetuò dominis ſerviet iſte ſuis.

VERS. 1. *Nemus.* Lucum ſolebant addere tumulis, religionis causâ.

Sacravit. Sacrum eſſe, & ut ſacrum coli juſſit, ob ſuæ filiæ cineres ibi jam conditos, & ſuos, uxoriſq; cineres olim in eodem tumulo condendos.

3. *Suis*. Parentibus, propinquis.

4. Hoc ſepulchro mixti erunt cineres, utriuſque parentis Antullæ.

5. *Ne ſperet*. Solebant agri portionem ad ſepulcrum familiæ ſervare, cavebantque ne cum cęteris bonis ad heredes tranſiret, iſtis compendiariis litteris cippo, ſeu columnellæ, inſculptis, H.M.N.S. *Heredes monumentum ne ſequatur.*

6. *Serviet*. Ager hic erit perpetuum familiæ & unum ſepulchrum.

XCVII.

Ad Lupercum gratis libellum epigrammatum petentem.

1. Occurris quoties, Luperce, nobis,

2. Vis

2. Vis mittam puerum, ſubinde dicis,
3. Cui tradas Epigrammatôn libellum,
4. Lectum quem tibi protinus remittam?
5. Non eſt quod puerum, Luperce, vexes:
6. Longum eſt ſi velit ad Pyrum venire,
7. Et ſcalis habito tribus, ſed altis.
8. Quod quæris, propiùs petas licebit.
9. Argi nempe ſoles ſubire letum:
10. Contra Cæſaris eſt forum taberna
11. Scriptis poſtibus hinc & inde totis,
12 Omnes ut citò perlegas poëtas:
13. Illinc me pete; nec roges Atrectum,
14. (Hoc nomen dominus gerit tabernæ:)
15. De primo dabit alteròve nido
16. Raſum pumice, purpuràque cultum
17. Denarius tibi quinque Martialem.
18. Tanti non es, ais? ſapis, Luperce.

Vers. 2. Diçis mihi, viſne, ô Martialis, mittam meum tibi ſervulum?

6. *Longum eſt*, &c. Longum erit illi faciendum iter, ſi meam, uſque veniat domũ

Ad Pyrum Uſque ad domum notam, tabernam fortaſſe cujus inſigne erat Pyrus, in qua, aut propè quam habitabat Martialis.

7. In tertia contignatione habito, propè tegulas. Scalæ, ſive gradus per quos aſcendebatur multiplices erant, pro numero contignationum.

Quod quæris &c. Potes propius invenire libellum, quem petis.

9. Soles Argiletum aliquãdo ſubire, venire in hanc urbis partem.

Argi ſubire letum. Argiletum una vox eſt, quæ hic ſeparatur in duas per tmeſim, ſive ſeparationem & quaſi ſectionem. De Argileto vide 4 Epig. ſupra. Noſti ubi ſit Argiletum, & eò ventitare ſoles.

10. E regione fori Iulii eſt officina libraria, illinc meum librum pete.

Cæſaris. Julius Cæſar areã ingentem emit in urbe in qua forum extruxit. Vide lib. III. Ep. 29. & ſuprà, 64.

11. *Scriptis* In tabernæ hujus librariæ foribus videre eſt ſcripta nomina librorum & auctorum, à quibus fuere compoſiti.

12. Adeo ut omnium poëtarum libri uno quaſi intuitu legi poſſint.

13. Non erit opus quærere ab Atrecto (nam hoc bibliopolæ nomen eſt,) & operosè

ab eo petere, rogare illum pluribus, ut meum tibi librum det. Videtur Lipſio legendum eſſe, *me roges Atrectum*, id eſt, me, meum librum, ab Atrecto poſtula. Rogare aliquid aliquem.

15. *Nido*. Forulo, armario, ubi reconduntur libri.

16. *Raſum Pumice*... Vide Ep. 58.

17. *Denariis quinque*. Reſpondent illi duabus libris Turonenſibus Francicę monetę, id eſt, aſſibus, 40. quatuor circitèr Juliis cum dimidio, Romanæ.

18. Tanti non vales. *Sapis*. Rectè dicis, nimia eſt illa ſumma pro hiſce nugis.

XCVIII.

Magnus liber.

1. Cui legiſſe ſatis non eſt epigrammata centum,
2. Nil illi ſatis eſt, Cæciliane, mali.

Vers. 2. *Mali*. Callimachus poëta dictitabat magnum librum eſſe magnum malum.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER II.

PRÆFATIO.

Epigrammatum libros epiſtolâ & præfatione neutiquam indigere docet.

QUID nobis, inquis, cum epiſtola? parùmne tibi præſtamus, ſi legimus epigrammata? Quid hic porro dicturus es, quod non poſſis verſibus dicere? Video quare tragœdi epiſtolam accipiant, quibus pro ſe loqui non licet: epigrammata curione non egent, & contenta ſunt ſua, id eſt, mala lingua: in quacumque pagina viſum eſt, epiſtolam faciunt. Noli ergo, ſi tibi videtur, rem facere ridiculam, & togam ſaltanti inducere perſonæ. Denique videas an te delectet contra retiarium ferula. Ego inter illos ſedeo, qui protinus reclamant. Puto, mehercule, Deciane, verum dicis. Quid, ſi ſcias cum qua, & quàm longa epiſtola negotium fueras habiturus? Itaque quod exigis fiat. Debebunt tibi ſi qui in hunc librum inciderint, quod ad primam paginam non laſſi pervenient.

Quid nobis, &c. Cur epiſtolam libro præponere meditaris, ô Martialis? (inducitur Decianus Stoïcus Philoſophus, & amicus Martialis loquens:) nonne ſatis moleſtię, laboriſque tuâ cauſâ ſumimus, ſi legimus tua epigrammata?

Video, &c. Intelligo cur actores tragœdiarum utantur epiſtolâ, nempe quia ipſi pro ſe, & per ſe loqui non poſſunt: poſſunt epigrammata; immo ſingula poſſunt eſſe inſtar epiſtolæ.

Accipiant, &c. Tragœdi & comœdi aliquid à populo petituri, aut prmonituri quidpiam, utebantur epiſtolâ, quam curio, id eſt, præco, è theatro recitabat. Id autem faciebant, quia inter tragœdiæ leges hęc eſt vel ſanctiſſima, ut ne actores loquantur quidpiam quod ad tragœdiam ipſam & actionem ſcenicam non ſpectet, in quo ſæpè Plautus peccat.

Curione. Curio propriè eſt dux Curiæ: interdum, ut hoc in loco, ſignificat præconem. Romulus populum Romanum diviſit in tres partes, quas Tribus appellavit. Tribus ſingulas in Curias decem, Curiaſque in decem Decurias tribuit. Singulis ſingulos præfecit duces: Tribubus Tribunos, Curiis Curiones, Decuriones Decuriis. Sacra ſibi propria ſingulæ Curiæ habebant, accenſos & præcones ſuos, qui vocabantur etiam curiones, quia ſacrificia Curiæ indicebant, feſtos dies publicè denunciabant, &c.

Mala. Maligna, dicaci. *Epiſtolam faciunt.* Admonent verſibus lectorem, quocumque loco voluerint.

Togam, &c. Induere ſaltantem hiſtrionem & mimũ honeſtâ & liberali veſte, qualis eſt toga: id eſt, præponere ſeriam epiſtolam ludicris verſiculis. Toga honoris causâ ſumebatur, & in rebus, actionibuſque ſeriis; exuebatur in ludicris, v. g. in Saturnalibus. Eandem ob cauſam clientes cùm ſalutabant patronos, apparebãt togati, &c.

Contra retiarium ferula. Vide ne utendo epiſtolâ, quâ te cõtra obtrectatores epigrammatum tuorum defendas, idem facias ac mirmillo, qui contra retiarium bene armatum uteretur ligneo bacillo, & imbecillâ ferulâ; omitte epiſtolam, meliùs & validiùs epigrammate ipſo pugnabis. Porrò hîc ferulæ meminit, quia gladiatores recens auctoritati, ſive mercede ut depugnarent conducti, antequam ferro & ſolitis armis accingerentur, vapulare ſolebant ferulis per jocum, ab aliis gladiatoribus, quaſi pro auſpicio, & ut plagis aſſueſcerent.

Retiarium. Inter gladiatores, duo maximè genera erãt inſignia: alteri retiarii vocabantur, quia rete gerebant, quo involverent caput adverſarii; & fuſcinam ſeu tridentem, quo illum reticulo involutum perimerent: alteri, mirmillones dicebantur; quo-

rum arma erant enſis lõgior, &c. Vide Juvenalem Sat. 8. & noſtras in eum notas.

Ego &c. Sicut ſpectatores confidentiam illius mirmillonis ac temeritatem ſtatim reclamando condemnarent, ita ego te cõdemno, &c. Cùm videro te vinci ab tuis obtrectatoribus tenui duntaxat epiſtolio munitum, non te tutabor, imò illis me adjungam & favebo. Cùm uterlibet gladiatorum ab adverſario malè mulctabatur, exclamabat populus, urgebatque victum ac inferiorem; & his verbis victorem accendebat, *occide, ure, verbera*.

Puto. Reſpondet Martialis: verè narras; habebam ingentem epiſtolam in promptu, ſed omittetur, ſiquidem jubes.

EPIGRAMMA I.

Libri brevioris commoda.

1. Ter centena quidem poteras epigrãmata ferre,
2. Sed quis te ferret, perlegeretve, liber?
3. At nunc ſuccincti quæ ſint bona diſce libelli:
4. Hoc primum eſt, brevior quod mihi charta perit.
5. Deinde, quòd hæc unâ peragit librarius horâ,
6. Nec tantùm nugis ſerviet iſte meis.
7. Tertia res hæc eſt, quod ſi cui fortè legêris,
8. Sis licet uſque malus, non odioſus eris.
9. Te conviva leget miſto quicunce; ſed ante
10. Incipiat poſitus quam tepuiſſe calix.
11. Eſſe tibi tantâ cautus brevitate videris?
12. Hei mihi! quã multis ſic quoque lõgus eris!

V. 3. *Succincti libelli.* Brevioris: Propriè ſuccinctus ille dicitur, cujus veſtes ſunt altiùs præcinctæ.

5. Hoc alterum eſt commodum, quòd pauca hæc epigrammata deſcribit librarius unâ horâ, brevi tempore.

Librarius. Qui exſcribit libros; interdum qui vendit.

6. Nec tantum occupabitur ſte librarius deſcribendis ludicris verſiculis, ſed vacare poterit melioribus libris exarandis.

9. *Mixto quincunce.* Dum poculum ipſi miniſtrabitur, id eſt, in menſa & vino te leget, idque antequam ſcyphus à miniſtro ſuper menſam depoſitus, refrixerit. Poculum miſcere, eſt poculum miniſtrare, implere vino, aquâ temperare.

Quincunce. Diximus lib. I. Epig. 26. eſſe menſuram quin.

que cyathos continentem. *Tepuiſſe*. Aqnâ enim calidâ vinum temperabant. Vel, ſi libeat explicare de vino,quod frigidum, aut aquâ frigidâ temperatum ſit;expone: Antequam illud frigidum vinum tepuerit morâ ipſâ bibendi. Solet enim liquor frigidus ipſo tempore plurimùm de illo ſuo frigore deperdere, præſertim calidiori loco & tempeſtate.

II.

Domitiani triumphus de Germanis.

1. Creta dedit magnũ, majus dedit Africa nomen
2. Scipio quod victor,quodque Metellus habet.
3. Nobilius domito tribuit Germania Rheno,
4. Et puer hoc dignus nomine, Cæſar, eras:
5. Frater idumęos meruit cum patre triumphos;
6. Quæ datur ex Cattis laurea, tota tua eſt.

VERS. 1. 2. *Creta*. Inſula eſt poſita è regione maris Ægæi,hodie *Candia*. Hæc dedit magnum nomen L. Metello: is enim vocatus fuit Creticus,quia Cretenſes Mithridati faventes debellavit, anno ab U. C 687. inſulamque igni & ferro populatus per triennium, eam in provinciæ formam redegit.

Majus... Scipioni Africano minori, qui Carthaginem delevit,nec unam tantùm inſulam, ut Metellus, ſed Africam, tertiam orbis partem, Romano Imperio ſubjecit. Creta igitur magnum dedit nomen, quod habet Metellus victor;at majus dedit Africa, quod habet Scipio. Primùm bellum Punicum exarſit anno Urbis 489. & à Q. Lutatio Catulo confectum eſt. Secundum anno 536 quod poſt annos 17. P. Scipio Africanus major peregit. Tertium anno 905 cœpum, annis quatuor P. Scipio Africanus minor dictus, ſive Æmilianus, abſolvit.

3. *Nobilius*. Quia Germani ſunt bellicoſi: Cretenſes verò & Afri,molles diſcinctique.

4. *Et puer*. Ratio altera propter quam prædicat vates appellationem Germanici; nempe quia Domitianus illam non ætate provectior, ut Metellus & Scipio, ſed pæne puer, eſt promeritus. Lege Sveton. in Domitiani Vita.

5. Licet frater tuus de Judæis triumphum egerit, non ſolus tamen,ſed cum Veſpaſiano patre tuo triumphavit: hæc ultima ratio & potiſſima.

Frater Titus: Hieroſolyma evertit anno Chriſt. 70. At hoc bellum Veſpaſianus inchoaverat,& valde promoverat. *Idumeos*. Reportatos è

Judęa victa cui vicina eſt Idumæa, regio palmis frequens.

9. *Cattis*. Populi Germaniæ ad Rhenum, quos bello quidem laceſſivit Domitianus, at nec admodum felici, nec ita neceſſario. Lege Svet. c. 2 & 6. Legunt aliqui, *Dacis*. Illi eas incolebant regiones ad Iſtrum, quas nunc Valachi & Moldavi obtinēt: verùm abſunt à Rheno longiùs, de quo tamen ſolo hîc loquitur Martialis. Rectiùs igitur legendum, *Cattis*.

Laurea. Laurea corona; laurus erat ſignum victoriæ & præmium.

III.

Debitor nihil debens.

1. Sexte, nihil debes; nîl debes, Sexte; fatemur:
2. Debet enim, ſi quis ſolvere, Sexte, poteſt.

V ERS. 2. *Poteſt*. Debitoris enim inopia excludit omnem actionem, ut ajunt juriſconſulti, quia nihil auferri poteſt ab eo qui nihil habeat, & qui ſolvere non poſſit: ſuum quodammodo fecit id quod, mutuo accepit.

IV.

Cur amicum frequentius non inviſat.

1. Ne valeam, ſi non totis, Deciane, diebus.
2. Et tecum totis noctibus eſſe velim:
3. Sed duo ſunt,quę nos diſtinguūt, millia paſſuū:
4. Quatuor hæc fiunt, cùm rediturus eam.
5. Sępe domi nō es; cùm ſis quoque, ſępe negaris:
6. Vel tantùm cauſis, vel tibi ſæpe vacas.
7. Te tamē ut videam, duo millia non piget ire;
8. Ut te non videam, quatuor ire piget.

V ERS. 1. *Ne valeam*. Jurandi formula; uti, diſpeream, moriar, ſi, &c.

3. *Diſtinguunt*. Alterum ab altero ſeparant. *Duo millia paſsûm*. Pro, paſſuum. Eſt fermè ſpatium leucæ Gallicæ.

4. Fiunt 4000. paſſuum, quando te inviſo, & domum meam redeo.

5. *Negaris*. Diceris domi non eſſe: ſervus abeſſe te dictitat.

6. *Cauſis*. Agendis & parandis; audiendis conſultoribus.

Tibi. Valetudini curandę & corpori tuis negotiis.

V.

In faſtidioſum lectorem.

1. I nunc, edere me jube libellos:
2. Lectis vix tibi paginis duabus,
3. Spectas ἐσχατοκόλλιον, Severe,
4. Et longas trahis oſcitationes.
5. Hæc ſunt, quæ relegente me ſolebas
6. Raptim ſcribere, ſed Vitellianis:
7. Hæc ſunt ſingula quæ ſinu ferebas
8. Per convivia cuncta, per theatra:
9. Hæc ſunt, aut meliora, ſi qua neſcis.
10. Quid prodeſt mihi tam macer libellus,
11. Nullo craſſior ut ſit umbilico,
12. Si totus tibi triduo legatur?
13. Numquam deliciæ ſupiniores.
14. Laſſus tam citò deficis viator,
14. Et cùm currere debeas Bovillas,
16. Interjungere quæris ad Camænas!
17. I nunc, edere me jube libellos.

Vers. 3. Ἐσχατοκώλιον. Ultimã libri partẽ. ἔσχατος, ultimus; κῶλον, membrum, pars.

Oſcitationes. Signa hominis faſtidioſis & ſomniculoſi.

5. Atqui hæc illa tamen ſunt epigrammata eadem, quæ cùm à me ſemel, iterumque, te audiente, legebantur, antequam eſſent edita, à te exſcribebantur raptim in elegantibus pugillaribus: cur nũc ea faſtidis.

6. *Vitellianis.* Pugillares elegantes, auro, minioque picti, in quibus ea ſcribebantur quæ maximo, haberentur in pretio, dicebantur Vitelliani; opinor, quod aut inventi, aut uſurpati à Vitellio Imper. homine omnium deliciarum & ineptiarum amantiſſimo.

7. *Singula*. Singula hæc epigrammata & ſeparata, magni faciebas, cur collecta in unum librum, abjicis?

. *Sinu ferebas*. In ſinu ferre aliquid, eſt carum habere. Adde quod libellos elegantes in ſinu gerimus, unde promi facilius poſſint.

9. *Si qua neſcis*. Si qua ſunt epigrammata, quæ ignores, quæ tibi non recitaverim, ea continentur in hoc libro, & quidem iis quæ jam audiſti, meliora.

10. Quid ergo me juvat,

quod curavi ut hic meus liber eſſet minimæ molis & ponderis? quòd ei nullos addidi umbilicos, qui ſi eſſe appoſiti; foret craſſior & ponderoſior: ſi totum triduum ponis in eo legendo, quem horâ unâ poſſes perlegere? Erant in libris umbilici, clavi quidam ærei aut argentei, bullę, ornamenta in modum umbilici facta, quibus extremæ libri paginæ ornabantur. De illis mentio incidit libro I. Ep. 58.

13. Numquam vidi hominem delicatioris palati, ac faſtidii, quàm te. Delicias pro homine delicato & contemptore, hic ponit.

15. *Bovillas.* Bovillæ, quaſi boum villa, (ibi enim boves colligebantur, ducendi poſtea in urbem,) viculus fuit in Latio, non procul Roma.

16. Equos dejungere paras, iter interrumpis vix urbe egreſſus. *Interjungo*, eſt, equos, ut veſcantur, ſolvo, eos interquieſcere jubeo. Brevem librum uno decurſu non legis, hæres quaſi in itinere & ſubſiſtis: eos imitaris, qui cùm poſſint Româ Bovillas uſque ire uno curſu & non interrupto, propter itineris brevitatem & facilitatem; interſiſtere tamen ad templum Camænarum, quaſi eſſent eſſi, volunt.

Camenas. Ad templum Camænarum, id eſt, Muſarum. Erat illud ad portam Trigeminam, & propiùs aberat Româ quàm Bovillæ.

VI.

In Ardelionem.

Declamas bellè, cauſas agis, Attale, bellè;
Hiſtorias bellas, carmina bella facis:
Componis bellè mimos, epigrammata bellè,
Bellus grammaticus, bellus es Aſtr ologus.
Et bellè cantas, & ſaltas, Attale, bellè:
Bellus es arte lyræ, bellus es arte pilæ:
Nil bene cùm facias, facis attamẽ omnia bellè.
Vis dicam quid ſis? magnus es ardelio.

Vers. 1. *Declamas.* Orator veras cauſas agit: declamator ficta, exercitationis cauſâ.

3. *Mimos.* Poëmata turpicula, comœdias ridiculas, in quibus hiſtriones hominum geſtus maximè imitantur: à verbo græco μιμοῦμαι, imitor.

8. *Ardelio.* Significat hoc in loco hominem, qui omnia ſe facere, & quidem bellè atque eleganter profiteatur, qui verò nihil agat, aut certè

nihil benè & perfectè : qui in omnia ſe interponat & intermiſceat. Vide lib. I Ep. 66. Propriè ardelio, ſive ardeola. inquit Ramireſius, eſt avis altiſſimè volitans, & in eodem aëris loco diu conſiſtens, ubi alas operosè quaſſat, ſeque multum movendo, nihil promovet : metaphoricè ſignificat homines in otio negotioſos, & cùm nihil agant, occupatiſſimos. Eos ſcite Phædrus deſcribit fabellâ quintâ lib. 2.

VII.

Ad lectorem parum candidum.

1. Si qua videbuntur chartis tibi, lector, in iſtis
2. Sive obſcura nimis, ſive Latina parum;
3. Non meus eſt error; nocuit librarius illis,
4. Dum properat verſus annumerare tibi.
5. Quod ſi non illum, ſed me peccaſſe putabis;
6. Tunc ego te credam cordis habere nihil.
7. Iſta tamen mala ſunt; quaſi nos manifeſta negemus.
8. Hæc mala ſunt; ſed tu non meliora facis.

Vers. 3. *Librarius.* Is dicebatur qui libros manu ſcribebat, & multa eorum exarabat exempla: omnia enim, ante invẽtam typographiam, ſcribebantur manu. Illi autem librarii inſcitia vel feſtinatione nimia ſæpe libris nocebant, omittendo, v g. voces aliquas, alias aliis præponendo, &c.

4 *Annumerare.* Augere numerum verſuum, quos tibi det legendos.

5. 6. Si meum eſſe potius, quàm librarii vitium dicas, næ tu parum candidus & cordatus eris, atque adeo vel me peccante pejor.

7. At enim, (inquit lector) mala ſunt tua carmina? Quaſi verò id negem, (reſpondet Martialis) quod adeo manifeſtum eſt? Sed ô bone, an facis meliora?

VIII.

Malè officioſus.

1. Baſia dimidio, quod das mihi, Poſthume, labro,
2. Laudo; licet demas hinc quoque dimidium.
3. Vis dare majus adhuc, & inenarrabile munus?
4. Hoc tibi habe totum, Poſthume, dimidium.

Vers. 1. *Baſia.* Oſcula officioſa: ſic blandiri ſolent homines urbani, adulatores. Rogat illum ut ſibi ſuas ſaluta.

tiones & blanditias, ac totas quidem, ſervet.

2. *Laudo*... Habeo gratiam: & habebo majorẽ ſi ex dimidio labro dimidiam partem tollas, & me quartâ tantùm labri parte oſculeris: imo, ſi nulla.

IX.

Paraſitus cœnare domi coactus.

1. Quòd fronte Selium nubila vides, Ruſe,
2. Quòd ambulator porticum terit ſerus;
3. Lugubre quiddam quòd tacet piger vultus;
4. Quòd pænè terram tangit indecens naſus;
5. Et dextra pectus pulſat, & comam vellit:
6. Non ille amici fata luget, aut fratris:
7. Uterque natus vivit, & precor vivat;
8. Salva eſt & uxor, ſarcinæque, ſervique;
9. Nihil colonus, villicuſque decoxit.
10. Mœroris igitur cauſa quæ? domi cœnat.

VERS. 1. *Nubila*. Triſtitiæ nube velut obductâ.

2. *Porticum* Variæ erant Romæ porticus, ſub quibus multi ultrò, citròque commeabant Selius quærens aliquem à quo invitaretur ad cœnam, ſub noctem ibi morabatur, ac inambulabat.

3. Quod præfefert aliquid lugubre tacito ac mœſto vultu. Ineſt etiã in triſtitia lentum aliquid & pigrum, hinc Selii vultus piger dicitur.

4. *Naſus*, &c. Qui præ pudore & triſtitiâ oculos ac vultum dejiciunt, illis naſus demittitur, & apparet longior; ac fortè iſti Selio jam erat per ſe bene longus.

8. *Sarcinæ*. Suppellex domeſtica. Nihil fures illi abſtulerunt.

9. *Colonus*. Qui agrum conductum & alienum colit. Aliàs eum ſignificat quiè patrio ſolo alium in locum mittitur, ejus incolendi cauſâ.

Villicus. Qui villæ curam habet *Decoxit* Perdidit, nihil damni dedit. Methaphora ducitur ab iis liquoribus, qui cũ imponuntur igni, abſumuntur ſenſim& minuuntur. Decoquere eſt aliquando convaſare, *faire banqueroute fallire.*

X.

In bene olentem.

1. Eſſe quid hoc dicã, quòd olẽt tua baſia myrrhã,
2. Quòdque tibi eſt nunquam nõ alienus odor?

3. Hoc mihi ſuſpectum eſt, quòd oles bene, Poſthume, ſemper;
4. Poſthume, non bene olet, qui bene ſẽper olet.

Vers. 1. *Myrrham.* Paſtillos myrrheos & diapaſmata: V. li. I. Ep. 72.
4. *Non bene olet.* Signum eſt, illum olidum & fœtentem eſſe, qui tetrum ſuum hunc odorem, odore alieno & exquiſito celatum velit. Iſtæ voces, bene olet, priori loco poſitæ per ſe & propriè ſignificant: poſteriori, odorem induſtriâ quæſitum & adſcitum ſonant.

XI.

Cuinam ſolvendum.

1. Et judex petit, & petit patronus:
2. Solvas cenſeo, Sexte, creditori.

Vers. 1. *Creditori.* Quia huic uni debes, & minore damno illi ſolves omittendo litem, quàm litem perſequendo, ne illi ſolvas. Si enim cauſam obtines, tunc ſolvendum tibi erit duobus, judici nempè & patrono; ſi cauſâ cadis; tribus, nempè judici, patrono & creditori. Satiùs eſt igitur uni creditori ſolvere, & litem miſſam facere.

XII.

In cœnipetam.

1. Nil intentatum Selius, nîl linquit inauſum,
2. Cœnandum quoties jam videt eſſe domi.
3. Currit ad Europen, & te, Paulline, tuoſque
4. Laudat Achilleos, ſed ſine fine, pedes.
5. Si nihil Europe fecit, tum Septa petuntur,
6. Si quid Phyllirides præſtet, & Æſonides.
7. Hinc quoque deceptus Memphitica templa frequentat,
8. Aſſidet & cathedris mœſta juvenca tuis.
9. Inde petit centum pendentia tecta columnis:
10. Illinc Pompeji dona, nemuſque duplex.
11. Nec Fortunati ſpernit, nec balnea Fauſti;
12. Nec Grylli tenebras, Æoliamque Lupi:
13. Nam thermis iterùm cũctis, iterũque lavatur:

14. Omnia cùm fecit, ſed renuente Deo,
15. Lotus ad Europes tepidæ buxeta recurrit;
16. Si quis ibi ſerum carpat amicus iter.
17. Per te, perque tuam, vector laſcive, puellam,
18. Ad cœnam Selium tu, rogo, taure, voca.

Vers. 3. *Ad Europen.* Ad campum Martium, in quo multæ porticus picturis ornatæ, inter quas erat una, Europe dicta, quia viſebatur in ea imago Europes tauro vectæ. De illa jam incidit mentio, in libro Spectac. Epig. 15.

Paulline. Laudabat Selius Paullinum à celeritate pedũ, quâ olim Achilles præſtabat, nempè ut ab eo invitaretur ad cœnam.

Achilleos. Similes Achillis pedibus.

4. *Sine fine.* Sine modo, laudibus immodicis, ut adulatores ſolent. Pedum velocitate imprimis gloriabantur, qui exercebant ſeſe in Campo Martio, curſu & ſaltu.

5. 6. Si nihil in porticu profecit, ſi non reperit apud quẽ cœnaret, petit ſepta, ſi fortè Chiron & Jaſon, ipſi amiciores futuri ſint.

Septa. Erat pars campi Martii, ſudibus & cancellis incluſa, inſtar caularũ, quam ob cauſam *Ovilia* iſte locus etiam appellabatur: in eo includebatur centuria quælibet, aut tribus populi Romani cùm ferebantur ſuffragia, ut tumultus vitaretur. Comitiis verò ſolutis, occupabant eum locum mercatores, ibique proponebant varias merces; adeo ut ibi eſſent perpetuæ quaſi nundinæ.

Phyllirides. Chiron, è centauris unus, Achillis præceptor, Phyllires & Neptuni filius. Propè ſepta templum erat Neptuni, juxtàque pulcherrima porticus, in qua picta erat Argonautarum hiſtoria, quorum præcipui fuere Chiron, & Iaſon, qui ab Æſone patres vocatur Æſonides.

7. *Memphitica.* Egyptia. Memphis urbs Ægypti primaria, de qua dictum Ep. 1. libri Spectac. Intelligitur hîc templum Iſidis Deæ Ægyptiorum; erat in Campo Martio propè Ovile.

8. *Cathedris.* Sedet in ſcãnis quæ ſunt in templo Iſidis.

Juvenca. Iſis eadem fuit ac Io, filia Inachi, regis Argivorum, quam poëtæ mutatam fuiſſe in vaccam, fabulantur: humanæ poſtea formæ reddita nupſit Oſiridi regi & Deo Ægyptiorum. Mœſta dicitur, quia virum amiſſum diu quæſivit, nec niſi mortuum invenit.

9. Inde petit porticum fultam multis columnis ex ære Corinthio factis: quæ ob eam rem Corinthia vocabatur.

10. Ex hac porticu confert ſe in illam quam Pompejus

ædificavit, donavitque populo: tum in ejuſdem Pompeji duplices hortos, ſuperiores nempè & inferiores, qui à populo frequenti celebrabantur.

11. *Fortunati*. Balneatoris eſt nomen, ut alia tria quæ ſequuntur.

12. *Tenebras*. Balneas tenebroſas & ſordidas adit. *Æoliam*. Balneas in edito & patente loco poſitas, velut Æoli ventorum Dei, domum. Opponit eas Grilli balneis in tenebricoſo & depreſſo loco ſitis *Thermæ*. Balnea calida ſunt. Vide l.b. Spect Epig 2.

14. Cùm hæc omnia loca luſtravit irrito labore: Jove non ſavente; vel irato Genio: Genius enim ſuus cuique Deus erat.

15. *Lotus, &c.* Poſtquam lotus eſt otioſè in iſtis balneis, redit ad primam illam ſuam porticum, & adjunctum ei nemus è buxo. *Tepidæ*. Sub veſperam, quando ſol tepidus, devexuſque porticum hanc luſtrat.

17. *Vector laſcive*. O Jupiter in taurum mutate, qui Europam vexiſti.

18. *Voca*. Mortui dicebantur vulgari parœmiâ, apud Jovem cœnare: itaque his verbis mortem Selio precatur; dum optat ut cum Jove cœnet.

XIII
In convivam malè olentem.

1. Quod nulli calicem tuum propinas,
2. Humanè facis, Herme, non ſuperbè.

VERS. 1. *Propinas*. Propinare propriè eſt præguſtato leviter vino poculum alteri offerre: quaſi, præbibere. Id amicis compotantibus erat in more.

2. *Humanè*. Amicè, urbanè. Non vis enim compotores offendere fœtido & ſpurco, quem attigiſti, calice. Eam cauſam acutè relinquit lectori colligendam.

Herme. Erat hic Hermus ore ſpurco & graveolenti, neque ex eodem quo ille ſcypho bibere quiſquam ſine nauſea potuiſſet.

Superbè. Quidam enim hoc arrogantiâ faciebant, ut nemini propinarent. Ita dum videtur eum laudare, pungit.

XIV.
Morbus divitis.

1. Zoilus ægrotat, faciunt hanc ſtragula febrem:
2. Si ſuerit ſanus, coccina quid facient?
3. Quid torus à Nilo, quid ſindone cinctus olenti,

4. Oſtendit ſtultas quid niſi morbus opes?
5. Quid tibi cum medicis? dimitte Machaonas omnes:
6. Vis fieri ſanus? ſtragula ſume mea.

Vers. 1. *Faciunt* .. Ideò ægrotat ut oſtentet ſua ſtragula.

Stragula. Stragulum, ſive veſtis ſtragula, propriè dicitur ea, quâ lectus operitur, à ſternendo.

2. Si eſſet ſanus quid prodeſſent coccina ſtragula, quæ nemo cerneret; Nunc verò ſpectantur ab inviſentibus illum ægrotantem. Coccũ granum quoddam eſt, ex quo aqua macerato, fit color eximii ruboris.

3. Torus, è lino candidiſſimo & ab Ægypto ultima petito textus, cinctus & opertus ſindone fragranti, nimirum ex odorata byſſo, eſt enim ſindon veſtis Tyria, à Tyro vel Sidone, unde nomen traxit, advecta & ſubtili bombyce ac delicato contexta. Legendum putat Scriverius: *Quid Sidone tinctus olenti?* Nempè lectus tinctus, ſeù tectus purpura tincta in urbe Sidone propè Tyrum, quæ olens dicitur, quia recentis purpuræ gravis eſt odor. Penultimam autem poſſe corripi in voce *Sidone* docet adjectivum ex ea ductum *Sidonius*, in quo antepenultima modò brevis eſt, modò longa.

4. Quid ſignificat iſte morbus; nempè non ægrotare febri Zoïlum, ſed ſtultâ cupiditate oſtentandi opes laborare.

5. *Machaonas*. Medicos. Machaon Æſculapii filius, medicus præſtantiſſimus.

6. Vis è lecto ſurgere, & valere; mea vilia & trita ſtragula ſume, pauper eſto; valebis, non fovebis lectulum, quia nihil erit quod oſtentare velis.

XV.

Tonſtrix imperita.

1. Tonſtrix Suburræ faucibus ſedet primis,
2. Cruenta pendent qua flagella tortorum,
3. Argique letum multus obſidet ſutor.
4. Sed iſta tonſtrix, Anniiane, non tondet:
5. Non tondet, inquis? ergo quid facit? radit.

Vers. 1. Quædam tonſtrix habet officinam in limine & aditu vici Suburrani.

Suburræ. Suburra vicus Romæ fuit frequentiſſimus, ita dictus quod ſub antiquæ urbis mœnibus eſſet, quaſi Suburba.

2. 3. Ubi eſt domus tortoris publici, & locus ubi ſervi

flagitioſi aut malefici loris pleċtuntur, non procul Argileto à ſutoribus frequentato. De Argileto dictum li. I. Ep. 4

5. *Radit*. Ita malè tondet, ut radere barbam, id eſt, vellere potiùs & laniare, quàm tondêre videatur.

XVI.
In egentem patronum.

1. Cato tuã, pudet heu, ſed capto, Maxima, cœnã;
2. Tu captas aliam: jam ſumus ergo pares:
3. Mane ſalutatum venio, tu diceris îſſe
4. Ante ſalutatum: jam ſumus ergo pares.
5. Sum comes ipſe tuus, tumidiq; anteãbulo regis;
6. Tu comes alterius: jam ſumus ergo pares,
7. Eſſe ſat eſt ſervum; jam nolo vicarius eſſe.
8. Qui rex eſt, regem, Maxime, non habeat.

Vers. 2. *Captas*. Animadverti te aliorum quoque captare cœnas. *Pares*. Putabam te dominum & regem meum eſſe, ditior me non es.

5. *Comes*. Clientes ſolebant affectari per urbem patronos, & comitari honoris causâ. *Anteambulo*. Is dicitur, qui præcedit alium, & quaſi viam illi ſternit, quod erat quoque clientium. *Regis*. Diximus ſupra, ita vocatos fuiſſe patronos à clientibus.

7. *Vicarius*. Ita propriè dicebatur ſervi ſervus, nempè qui erat in poteſtate ſervi alterius, & ejus vices obibat.

8. Qui ceteris vult imperare, aliis ne ſerviat.

XVII.
Cœna ſordida.

1. Felicem fieri credis me, Zoïle, cœnâ:
2. Felicem cœnâ, Zoïle, deinde tua?
3. Debet Aricino conviva recumbere clivo,
4. Quem tua felicem, Zoïle, cœna facit.

Vers. 2. An putas me cœnarum eſſe captatorem, præſertim tuæ? falleris: nullius cœnam, minimè verò tuam, capto.

3. *Aricino*. Aricia, vicus in via Appia, poſitus in clivo: frequens mendicis, ob celebritatem viæ, & hominum commeantium frequentiam. Deceat, juvet, mendicos tua cœna, non me.

XVIII.

Empta carmina.

1. Carmina Paullus emit; recitat ſua carmina Paullus:
2. Nam quod emas, poſſis dicere jure tuum.

Vers. 1. *Sua*. Illa quæ emit, recitat pro ſuis, ut ſi eſſent ſua. Non alio jure ſua, quàm quòd illa emit.

XIX.

Os ſpurcum.

1. Baſia das aliis; aliis das, Poſthume, dextram:
2. Dicis, utrum mavis? elige: malo manum.

Vers. 1. *Dextram.* Oſculandam vulgò ſervis dextrã dabant, amicis, os. Ego tamen, inquit Martialis, malo manum oſculari, quia minùs fœtida eſt, quàm os. Vide Ep. 8. iſtius libri.

XX.

Urbanitas putida.

1. Quid mihi vobiſcũ eſt, ô Phœbe, novẽq; ſorores?
2. Ecce nocet vati Muſa jocoſa ſuo.
3. Dimidio nobis dare Poſthumus ante ſolebat
4. Baſia; nunc labro cœpit utroque dare.

Vers. 1. O Phœbe, voſque Muſæ, cur ego vos & veſtras artes colo. Quid malè de vobis commerui?

3. *Dimidio*. Subaudi, labro. Ignotum me antea, parcè, obiterque oſculabatur; nũc famâ & carminibus meis cognitum, quaſi honoris & amicitiæ causâ, ore toto meos oſculatur & fœtentem mihi mephitim inhalat: ô famam mihi exitialem!

XXI.

Amicus ultor.

1. Non dicam, licet uſque me rogetis,
2. Quis ſit Poſthumus in meo libello:
3. Non dicam; quid enim mihi neceſſe eſt
4. Has offendere baſiationes,
5. Quæ ſe tam bene vindicare poſſunt?

V. 1. 2. Offenderat ſuperioribus epigrammatis aliquem ſub ficto Poſthumi nomine: non dicam, inquit, quis ille ſit iſto nomine ſignificatus.

3. 4. Cur enim hominem qui me oſculatur, velim offendere, & amantem lædere? Ironia.

5. Ille me præclarè ulciſci poſſet, iterum atque iterum oſculando me, ore fœtido; itaque illi parco; tacebo nomen.

XXII.

Sibi ſoli felix

Si det iniqua tibi triſtem Fortuna reatum;
2. Squalidus hærebo, pallidiorque reo:
3. Si jubeat patriâ damnatum excedere terrâ;
4. Per freta, per ſcopulos exulis ibo comes:
5. Dat tibi divitias: ecquid ſunt iſta duorum?
6. Das partem? multũ eſt, Candide: das aliquid?
7. Mecum eris ergo miſer? quod ſi Deus ore ſereno
8. Annuerit, felix, Candide, ſolus eris?

V. 1. Si te reũ ſors iniqua fecerit aliquando, ego te proſequar in jus, tibi hærebo comes ſordida in veſte, & ero te reo pallidior: omnem tuam ſortem meam putabo. *Det reatum.* Crimen inferat, pœnam irroget.

2. *Squalidus.* Rei nobiles mutabant togam, & immundam aliquam, illotamque ſuſcipiebant, ac ſordidati propriè tunc dicebantur: idem faciebant cum iis nonnulli, ut clientes, amici, &c.

5. 6. Sed, ô Candide, dat tibi fortuna divitias; num illas mecum ita partiris, ut noſtrûm duorum ſint, ad nos ambos pertineant? Daſne ſaltem partem dimidiam, ſaltem aliquam minimam? das nullam.

8. Ergòne mecum eris miſer, & non mecum felix? ſi tecum ſum miſer, debeo tecum ego quoque felix eſſe: divide mecum opes & felicitatem, ut tuam ipſe calamitatem tecum divido.

XXIII.

In promiſſorem.

1. Das nunquam, ſemper promittis, Galle rogãti:
2. Si ſemper fallis; jam rogo, Galle, nega.

XXIV.

In heredipetam.

1. Quòd querulũ ſpirat, quòd acerbũ Nęvia tuſſit,

2. Inque ſuos mittit ſputa ſubinde ſinus:
3. Jam te rem factam, Bithynice, credis habere?
4. Erras: blanditur Nævia, non moritur.

V. 1. quod ducit animam quiritantis more.
2. Quaſi non haberet ſatis virium ut longiùs expueret.
3. Jam credis te illius hereditatem tenere, falleris: de iſta voce, *rem factam*. Vide lib.I. Epig. 26.
4. Delicias facit. Quidam tuſſiendi & ſcreandi rationem quandam adamant, affectantque, ut delicati & blandi videantur: ita tuſſit Nævia, ô Bithynice, ægrotat læviùs tua ſpe: non tam citò morietur.

XXV.

In cœnipetam.

1. Laudantem Selium, cœnæ cùm retia tendit,
2. Accipe, ſive legas, ſive patronus agas.
3. Effectè! graviter! citò! nequiter! euge! beatè!
4. Hoc volui: facta eſt jam tibi cœna, tace.

V. 1. 2. Audi quomodo laudet te Selius cùm cœnam tuam aucupatur, ſive legas tuos verſus & recites, ſive cauſas agas. Accipe quemadmodum tibi plaudat.
Effectè. Perfectè (ſubaudi, ſcribis, peroras) inquit Selius. Legit Lipſius, *Effatè*.
Nequiter. Argutè, vafrè, ſagacitèr. De voce, *nequam*, *improbus*, vide l.I. Ep. 86. 90.
8. Bene eſt intelligo quid petas, hoc tantùm à te volebam: ſcilicet placent mihi tuæ laudes, tace: mecum cœnabis. Hunc verſum ſi dicat homo captator laudis & avidus, ſeriò dictum accipe: ſi contemptor; ironicè. Gruterus malit has adhuc voces *Hoc volui*, eſſe adulantis: hoc à te expectabam, non aliter à te perorari volebam, &c. *Facta eſt.* Certa, rata, conſtituta.

XXVI.

In ignobilem & ſuperbum ſenatorem.

1. Rufe, vides illum ſubſellia prima terentem,
2. Cujus & hinc lucet ſardonychata manus;
3. Quæque Tyron toties epotavêre lacernæ,
4. Et toga non tactas vincere juſſa nives:
5. Cujus olet toto pinguis coma Marceliano,
6. Et ſplendent vulſo brachia trita pilo.

7. Non extrema ſedet lunatâ lingula plantâ;
8. Coccina non læſum cingit aluta pedem;
9. Et numeroſa linunt ſtellantem ſplenia frõtem:
10. Ignoras quis ſit? ſplenia tolle, leges.

V. 1 2. Qui ſedet in primis ſubſelliis; qui gerit annulum gemma ſardonyche inſignẽ, cujus fulgor vel hinc uſque, id eſt, ex eo, ubi ſedet, loco, ad nos pervenit, cujus lucent veſtes Tyrio murice ſæpius potæ & tinctę; cujus toga eſt nive candidior.

Prima ſubſellia. Senatores ſedebant in primis theatri & curiæ ordinibus. Lege lib. I. Ep. 25. & lib. V. Ep. 8. 14.

3. *Lacerna.* Lacerna, itemque toga, veſtis erat exterior & craſſior, inſtar pallii: utraque imponebatur tunicæ, ſed toga comptior, longior ac decentior erat quàm lacerna, imò & uſitatior fuit, tandiu dum ſtetit reſpublica & floruit. Vide Ep. 78. lib. 1. & 2. lib. IV.

4. *Non tactas.* Cùm nix tangitur, nigreſcit.

5. Cujus coma unguentis delibuta & toto Marcelli unguentarii myrothecio quaſi perfuſa, odorem ſpargit.

6. *Vulſo pilo.* Pilos è brachiis vellebant homines delicati, eaque candida & nitentia oſtentantes exerebant.

7. Qui calceos altiores gerit, lunulâ inſignitos, alutâ coccineâ tectos, & pedi habiles. *Aluta* eſt pellis agnina. *Non extrema*... Senatorum calcei erant altiores & ad mediam uſque tibiam revincti loris quibuſdam: vulgares, quibus populus utebatur, erant demiſſores, vixque ſupra pedem elati. Horat. lib. 1. Sat. 6. de ſenatore loquens, ait: *Nigris medium impediit crus pellibus.* Lingula igitur, ſive lorum calcei non ſedet extrema, ſeu jacens, in planta lunata, ſed ſupra plantam erigitur mediâ tibiâ tenus: Vulgò legitur: *Non heſterna ſedet*... eritque ſenſus, iſtum ſenatorem quotidie calceos mutare, ita ut hodiernos & novos ſemper ferat.

Lunata. Patricii ſenatores lunæ creſcentis notam calceis aſſuebant, quia ſenatus olim è centum Patribus à Romulo lectis conſtabat: littera autem C, nota eſt numeri centenarii, eademque lunam creſcentem imitatur. Patricii porro jactabant ſe oriundos è primis illis centum ſenatoribus. Erat iſta lunula talare quoddam eburneum, teſte Philoſtrato de vitis Sophiſtarum, in vita Herodis Attici, qui ejuſmodi homines ajebat habere nobilitatem in malleolis pedum.

Lingula. Lorum; quaſi ligula, à ligando.

Non læſum. Quando calceus eſt minor ſeu ſtrictior, pedum oblædit. Vocem *Coccina* explicui ſuperiùs Ep. 14. ille color, quem mulleum

Cato vocat apud Feſtum, proprius erat calceorum quibus illi Senatores utebantur, qui dicebantur curules, quia curulem aliquem geſſiſſent magiſtratum; alii, qui pedarii vocabantur, nigro utebantur colore, ut ſupra laudatus Horatius teſtatur.

9. Gerit plurimas è panno ſerico maculas in fronte, ſtellarnm inſtar nitentes.

Splenia. Erant fruſtula quædam panni ſericiі, ſimilitudinem ſplenis vulgò referentia, nempe oblonga, quæ aliquo imbuta medicamento, frōti vel temporibus apponebantur, ad capitis & dentiū dolorem leniendum, ſæpe ad venuſtatem & elegantiam. Fortè emplaſtra quædam tenuia, iis ſimilia quę Galli vocāt *des mouches*, Itali *de i nei*. Ea verò fruſta ſerica unguēto pingui & odorato delibuta erant & fiebant interdum è panno in varias pinnas & radios ſecto inſtar ſtellarum; aut, quamvis eſſent rotunda, tamen frontem ita deſcriminabāt ut ſtellæ cælum. Undè ſtellantem frontem appellat vates: legunt alii *ſtillantem*, id eſt, madefactam unguento odorato.

Linunt. Ob unguētum emplaſtrorum.

10. *Leges*. Nempè fœda ſtigmata & ſervitii notas deprehendes, quas ſpleniis tegit. Servis, præſertim fugitivis, inuri ſolebant in fronte, notæ quædam, puncta, & litteræ ut agnoſcerentur: ita Plautus ſervum iſtis litteris malè notatum, vocat facetè litteratum.

XXVII.

Nummos petit.

1. Mutua viginti ſeſtertia fortè rogabam;
   2. Quæ vel donanti non grave munus erat.
3. Quippe rogabatur felixque vetuſque ſodalis,
   4. Et cujus laxas arca flagellat opes.
5. Is mihi; dives eris, ſi cauſas egeris, inquit:
   6. Quod peto da, Cai, non peto conſilium.

Vers. 1. *Viginti H.S.* ſunt libræ Turonicæ, ſive nummi Francici, 2000. Romani quadringenti quinquaginta ſcutati.

2. Quę Cajus nullo ſuo incommodo, non tantùm mutua dare & commodare; ſed omninò dare, & gratis largiri poterat.

4. *Flagellat*. Continet invitas & veluti flagellis ac verberibus coërcet, ne exeant, ne foras erumpant.

5. At Cajus mihi reſpondit: cēſeo cauſas in fore agas, ita enim opes multas parabis.

6. Quod peto. Nummos ſcilicet. *Conſilium*. Non peto, quâ poſſim arte diteſcere.

XXVIII.

Patronus inutilis.

1. Lis mihi cũ Balbo eſt; tu Balbũ offẽdere nõ vis,
2. Pontice: cum Licino eſt; hic quoq; magnus homo eſt.
3. Vexat ſæpe meum Patrobas confinis agellum;
4. Contra libertum Cæſaris ire times:
5. Abnegat, & retinet noſtrum Laronia ſervum;
6. Reſpondes: orba eſt, dives, anus, vidua.
7. Non bene, crede mihi, ſervo ſervitur amico:
8. Sit liber, dominus qui volet eſſe meus.

Vers. 1. *Lis*. O Pontice, quem ut Patronem cliens colo, cùm rogo ut adſis mihi in lite, quam habeo cum Balbo, tu te excuſas, aiſque te nolle Balbum offendere.

2. *Magnus*. Nobilis, tibi carus, ideòque nõ offendẽdus.

3. *Vexat*. Terminos emovet, revellere vult limites.

4. *Contra ire*. In jus vocare. *Libertum*. Quia Patrobas eſt ſervus Cęſaris, ab eo donatus libertate.

5. *Abnegat*. Negat ſe mihi redditurum: meũ eſſe negat.

7. *Servo*. Vide ſimile Epig. hoc libro: eſt XVI.

XXIX.

In valgum.

1. Cùm ſint crura tibi ſimulent quæ cornua lunæ,
2. In rhytio poteras, Phœbe, lavare pedes.

Vers. 1. Cùm crura geras ſimilia lunæ creſcenti & cornutæ.

Crura, &c. Nempè extrorſum obtorta ſic, ut pedum talos coëuntes ſibi & vicinos geras: pedum verò digitos diductos & à ſe invicem recedentes. Qui ſic pedibus extrorſum verſis ambulat, valgus appellatur.

Rhytio. Eſt rhytium, ſeu rythus, vas factum inſtar lunæ creſcentis. Solis heroibus illo vaſe uti fas erat, teſte Theophraſto: itaque ridet Martialis Phębum illum, ignobilem, ut apparet, ac plebejum, & præterea valgum. Legunt nonnulli *Imbricio*: eſt imbricium ſeu imbrex, tegula curva.

XXX.

Virilis elegantiâ.

1. Flectere te nolim, ſed nec turbare capillos:

2. Splendida ſit nolo, ſordida nolo cutis.
. Nec tibi mitrarum, nec ſit tibi barba reorum,
4. Nolo virum nimiùm, Pannice, nolo parum.
. Sunt tibi crura pilis, & ſunt tibi pectora ſetis
6. Horrida; ſed mens eſt, Pannice, vulſa tibi.

VERS. 1. Non equidem auctor ſum tibi, ut capillos accuratiùs & elegāntiùs componas, ſed neque turbatos, ac ſordidos eſſe tibi velim. Capillos *flectere* eſt calamiſtris & cadenti ferro vibrare.

2. *Splendida*. Unguentis delibuta.

3. Nolo tibi promiſſam eſse barbam & hirſutam, ut reorum eſt: nolo politulam ac ſemper raſam, qualem habent homines mitrati ac delicatuli. Mitra eſt capitis tegmen: eâ Phryges ſolebant uti, & Romaui quidam elegantiæ ac deliciarum causâ. *Mitrarum* igitur, in hoc loco, eſt, hominum mitras geſtantium.

4. *Virum nimiùm*. Nolo te eſſe nimis auſterum, gravem, terricum. *Nolo parum*. Nolo eſſe effeminatum.

5. At nunc hiſpidum quidem corpus habes & incultum; ſed animum mollem & libidinoſum geris.

Setis. Pilis grandioribus.

6. *Vulſa*. Diximus ſupra Epig. 26. Romanos molles & deditos voluptatibus, & ſolitos eſſe vellere pilos oris, brachiorum, &c. Eſt mens tibi vulſa, id eſt, effeminata, deliciis fracta, enervata, &c.

XXXI.

In convivam raptorem.

1. Quidquid ponitur hinc & inde verris,
2. Mammas ſuminis, imbricemque porci.
3. Communemque duobus attagenam,
4. Mullum dimidium, lupumque totum,
5. Murenæque latus, femurque pulli,
9. Stillantemque alicâ ſuâ palumbum.
7. Hæc cùm condita ſunt madente mappâ,
8. Traduntur puero domum ferenda:
9. Nos accumbimus otioſa turba.
10. Ullus ſi pudor eſt, repone cœnam:
11. Cras te, Cæciliane, non vocavi.

VERS. 1. *Ponitur*. Menſæ apponitur. *Verris*. Rapis, auſers, corradis.

2. *Suminis*. Sumen eſt ven-

ter ſuillus cum papillis: delicatum apud Romanos olim ferculum.

Imbricem. Vertebram tergi ſuilli, coſtis demptis, *l'echine*, *laſchiena*: eſt enim imbrex propriè tegula curva, quam formam imitatur vertebra in ſummo tergo pecudis. Brodæus vult eſſe imum ventrem curvum, & repandum: illa verò ipſum ſumen.

3. *Communem*. Tibi & vicino convivæ tuo appoſitam, hanc tibi abripis ſoli.

Attagenam. Avis eſt exquiſiti ſaporis: nobis nunc ignota. *Mullus*. Piſcis nobilis, *un barbeau*, *un barbone*, *una triglia*. Muræna itidem piſcis, *une lamproye*, *una lampreda*.

6. *Alica*. Pulte ex alicâ, condimento quodam: propriè alica eſt genus frumenti ſubtilioris ac delicatioris, ex quo pultem ejuſdem nominis conficiebant.

8. *Puero*. Servulo.

9. *Otioſa*. Sine ferculis, quæ videlicet abſtuliſti: jejuni ſedemus & impaſti.

11. *Cras*. Vocavi te hodie, tu meam cænam abſtuliſti, ut cras cœnes: non vocavi te in craſtinum diem, ſed in hodiernum tantum: cœnam igitur hodie ſume de meo, & domi meæ; non cras, & domui tuæ.

XXXII.

Homo inviſus.

1. Quid mihi reddat ager quæris, Line, Nomentanus?
2. Hoc mihi reddit ager, te, Line, non video.

Vers. 1. Quæris à me quid commodi, fructuſque referat mihi meum prædium Nomentanum? hoc quod facit ut à te abſim, te non videam. Eſt Nomentum urbs Latii, vulgò *Lamentana*.

XXXIII.

Mulier togata.

1. Coccina famoſæ donas & janthina mœchæ.
2. Vis dare quę meruit munera? mitte togam.

Vers. 1. *Coccina*. Veſtes cocco infectas. Coccum eſt granum quo utuntur ad purpuram ardenti & roſeo colore, quem Galli vocant *écarlatte*, tingendam.

Janthina. Veſtimenta purpurea violacei coloris, de quibus dictum lib. I. Epig 47.

Mœchæ. Adulteræ.

2. *Togam*. Matrona convicta adulterii, & damnata jubebatur prodire in publicum togata: mulieres vulgò ſtolâ utebantur; viri, togâ.

XXXIV.
Helluo morbum ſimulans.

1. Uri Tongilius malè dicitur hemitritæo:
2. Novi hominis mores, eſurit atque ſitit.
3. Subdola tenduntur craſſis modò retia turdis.
4. Hamus & in mullum mittimur,atque lupũ.
5. Cæcuba ſiccentur,quæque annus coxit Opimî,
6. Condantur parco fuſca Falerna vitro.
7. Omnes Tongilium medici juſsêre lavari:
8. O ſtulti, febrem creditis eſſe? gula eſt.

VERS 1. *Hemitritæo.* Febri ſemitertiana, *πυρετῷ ἡμιτριταίῳ*.

3. Morbi ſimulatione captat turdos pingues, mullos & lupos ab amicis mittendos venatur, eoſque, velut hamo injecto, ad ſe trahere tentat.

5. Dentur illi Cæcuba vina haurienda & ſiccanda, cōvaleſcet. Legitur etiam *ſaccentur*, id eſt, per ſaccum ſeu colum vinarium tranſmittantur ad expurgandas fæces. De colo vinario conſule lib. XIV. Ep. 95. 96.

Cæcuba. Cæcubum vel Cæcubus, mons & ager eſt in Latio, vini optimi fertilis, propè Fundos & Amyclas urbes, ad ſinum Cajetanum. Mons ille vocatur nunc *Monte di Gajeta*. Hinc vinum Cæcubum. De vino Opimiano dictum Ep. 25. lib. I.

6. Mittantur condita modico poculo vitreo Falerna vina. Falernus mons & ager Campaniæ inter Calenum & Sinveſſam, vini generoſi ferax.

Parco Quia Falernum vinum erat auſterum & indomitum, itaque parcè dabatur, maximè ægrotis.

7. *Lavari.* Quaſi balneo & aquâ indigeret: quo tunc remedio contra febrem utebantur. Eget potiùs vino & cibo: febris ſimulatione gulam tegit.

XXXV.
Vetula ridere ac placere geſtiens.

Ride, ſi ſapis, ô puella ride,
Pelignus, puto, dixerat Poëta:
Sed non dixerat omnibus puellis.
Verùm ut dixerit omnibus puellis,
Non dixit tibi; tu puella non es:
Et tres ſunt tibi, Maximina, dentes,

Sed planè, piceique, buxeique.
Quare ſi ſpeculo, mihique credis,
Debes non aliter timere riſum,
Quàm ventum Spanius, manumve Priſcus:
Quam cretata timet Fabulla nimbum;
Ceruſſata timet Sabella ſolem.
Vultus inde tu magis ſeveros,
Quàm conjux Priami, nuruſque major;
Mimos ridiculi Philiſtionis,
Et convivia nequiora vita;
Et quidquid lepida procacitate
Laxat perſpicuo labella riſu.
Te mœſtæ decet aſſidere matri,
Lugentique virum, piumque fratrem:
Et tantùm tragicis vacare Muſis.
At tu, judicium ſecuta noſtrum,
Plora, ſi ſapis, ô puella, plora.

Vers. 1. Ordo verborum eſt. Pelignus vates (Ovidius nimirum, natus Sulmone, quæ eſt urbs Pelignorum in Italia,) dixerat, opinor, alicubi, & monuerat puellas, ut, ſi placere vellent, modeſto ſe riſu commendarent, vultum hilarem, ridentemque præ ſe ferrent: At primò nō hoc dixerat omnibus puellis, ſed iis tantùm quæ placere poſſent ob mores & formam, tu talis non es: deinde ut, id eſt, quamvis hoc dixerit puellis omnibus, tu puella non es, at vetula.

6. *Tres*. Vetulis dentes excidunt.

7. *Buxei*. Flavi. putridi.

10. *Spanius*. Hunc obiter carpit, hominem delicatum, qui comam ita diligenter pectebat, flectebatque, ut vix in publicum prodire auderet, ne ventus eam turbaret, cirroſque disjiceret. Quid ſi Spanius iſte fuerit calvus, qui calvam, rejectis in frontem capillis, tegeret, metueretque ne illa flante vento, diductiſque crinibus, appareret. Et verò Σπάνιος græcè rarum ſignificat, calvorum autem caput raris crinibus eſt ſparſum: hinc nomen iſtud videtur fictum. Ita tu debes riſum timere, ne tui dentes pice nigriores, labris ridendo diductis, appareant.

Priſcus. Illi tam curiosè & putidè veſtem componebat & complicabat, ut metueret ne quis eam contrectaret, ac malè confunderet; talem Hortenſium oratorem fuiſſe narrant, adeò ut neſ-

cio quem, à quo ipſius veſtis duriùs fuerat attrectata, in jus vocaverit.

11. 12. *Cretata*. Infectum habens vultum terrâ albâ, ad candorem ori conciliandum: hoc pigmentum, ſi aqua tangatur, defluit: ut liqueſcit ceruſſa, ſi ſoli exponatur. Ceruſſa, eſt fuci candidi genus.

14. *Conjux Priami*. Hecuba, quæ ad ſummam ſenectutem pervenit.

Nurus. Andromache, nurus Priami, quia uxor Hectoris Major dicitur ut ab Helena diſtinguatur, quæ minor nurus Priami dici potuit, quia Paridis erat uxor, filii Priami, ſed natu minoris quàm Hector. Hæc autem Andromache gravibus ærumnis vexata in perpetuo luctu vitam traxit. Vide Virg. Æneid lib III.

15. *Mimos*. Fabulas ſcenicas ridiculas & ſubturpes. Supra Epig. 6. Philiſtio erat hiſtrio celebris.

16. *Vita*. Fuge: abſtine à conviviis ſolutioribus & liberioribus.

17. Fuge etiam ea omnia quæ riſum movent ob jocos procaces.

Perſpicuo. Cùm effusè ridemus, apparent ac perſpiciuntur dentes.

19. Poteſt hic verſus exponi ſimpliciter. Te decet cum vetula matre domi te continere, & in eorum verſari tantùm cœtibus, qui lugent ereptos ſibi fratrem, virum, &c. Explicari etiam de theatro ac tragœdiis poteſt, hoc pacto: decet te illis tantùm tragœdiis intereſſe, in quibus exhibetur mœſta mater lugẽs amiſſum filium, aut uxor virum, eique flenti adſtare & velut aſſidere. Lugentes vulgò ſedent. Matris nomine, virum lugentis, intelligi poteſt Hecuba lugens Priamum cæſum; vel Andromache, Hectorem interfectum: ſororis fratrem lugentis, Electra, Oreſtem fratrem cariſſimum, quem periiſſe credebat, mœrentis.

O puella. Ridiculè anum vocat puellam, & primum epigrammatis verſum lepidè invertit, eam plorare jubens, quæ ridere vellet.

XXXVI.

In amicum ſibi ſoli amicum.

1. Κοινὰ φίλων hæc ſunt, hæc ſunt tua, Candide πάντα,
2. Quæ tu magniloquus nocte, dieque ſonas.
3. Te Lacedæmonio velat toga lota Galæſo,
4. Vel quam ſepoſito de grege Parma dedit:
5. At me, quæ paſſa eſt furias & cornua tauri,
6. Noluerit dici quàm pila prima ſuam.

7. Miſit Agenoreas Cadmi tibi terra lacernas:
8. Non vendes nummis coccina noſtra tribus.
9. Tu Libycos Indis ſuſpendis dentibus orbes,
10. Fulcitur teſtâ fagina menſa mihi.
11. Immodici tibi flava tegũt chryſendeta mulli;
12. Concolor in noſtra, cammare, lance rubes.
13. Ex opibus tantis veteri, fidoque ſodali
14. Das nihil, & dicis, Candide, κοινα φίλων.

VERS. 1. O candide, hæc tuá illa ſunt verba, πάντα φίλων κοινὰ. *Omnia amicorum communia.* Siccina illam ſententiam pravè ac falsò uſurpas?

3. *Galeſo*. Galæſus eſt fluvius in agro Tarentino, cujus aqua plurimùm valere dicitur ad ovium lanam tingẽdam: *Galaſo*. Porro Lacedæmonii hunc olim tractum incoluerunt, in eoque Tarentum condidêre.

4. *Parma Sepoſito*. Eximio. Civitas Italię ad Padum, ſuis velleribus inclyta: *Parme*.

5. At ego tegor vili togâ & lacerâ, quales es ſunt quibus induuntur pilæ, id eſt, hominum ſimulacra tomento farta, quæ tauris & aliis feris in amphitheatro objiciuntur, & ab iis lacerantur. Vide lib. Spectac. Epig 8. & 18. Librum X. Ep. 75. Juvenalem etiam noſtrum adi, Sat. 6.

6. Vilior eſt mea toga illis quibus induuntur pilæ primę. Prima pila ea vocabatur, quæ primo inter ceteras loco erat poſita, & prima objiciebatur belluæ à qua ferociùs proinde lacerabatur; ideoque viliſſimis pannis induta erat.

7. *Cadmi terra*. Tyrus. Cadmus enim Agenoris filius fuit; Agenor Rex Tyri, ubi purpura inventa.

8. *Coccina noſtra*. Veſtem meam pannoſam. Hanc ironicè coccinã, ſeu coccineam vocat. De colore coccineo lege ſupra Ep. 26. & 33.

Nummis tribus Nempe ſeſtertiis minoribus, qui reſpondent ſinguli duobus aſſibus monetæ Francicę & paulò ampliùs duobus bajocis, Romanè.

9. Tu menſas ingentes & rotundas, è citro, quæ advehi ſolet ex Africa, factas & eburneis pedibus fultas, habes.

11. *Chryſendeta*. Vaſa, inſertis & illigatis affabrè aureis ornamentis, prætioſa. χρυσὸς, aurum; ἐνδέω, illigo. Tu igitur cœnas mullos lancibus auro ornatis impoſitos: ego cammarum in lance ejuſdem atque cammarus coloris, id eſt, rubrâ & fictili. Cammarus eſt cancri genus: cancri elixi rubeſcunt

Immodici. Mulli, piſces exquiſiti, ingentis erant pretii, ſi eſſent grandiores.

XXXVII.
Amicus avarus.

1. Emi ſeu puerum, togamve pexam,
2. Seu tres, ut puto, quatuorve libros;
3. Sextus protinus ille fœnerator,
4. Quem noſtris veterem meum ſodalem.
5. Ne quid fortè petam, timet, cavetque;
6. Et ſecum, ſed ut audiam, ſuſurrat:
7. Septem millia debeo Secundo;
8. Phœbo quatuor, undecim Phileto;
9. Et quadrans mihi nullus eſt in arca.
10. O grande ingenium mei ſodalis!
11. Durum eſt, Sexte, negare, cùm rogaris:
12. Quantò durius, ante quàm rogeris!

VERS. 1. *Puerum*. Mancipium *Pexam*. Villoſam, quales ſunt panni recentes. De toga vide Ep.26.

7. *Septem millia*. Subaudi ſeſtertiorum, ſeu 7. ſeſtertia: libræ ſunt Turon. 700. Scutati Romani centam quinquaginta ſeptem, cum quinquaginta circiter bajocis. *Phœbo, Phileto*. Nomina ſunt creditorum ficta.

9. *Quadrans*. Quarta pars aſſis. Vide Epigr.26. lib.2.

10. *O grande* Ironia; ò aſtutiam hominis! ipſi certè duram & gravem: ſi enim homo ingenuus ægrè negat, rogatus aliquid: quantò ſe torquet magis, ſi antequam rogetur, excogitat moleſtè modum quo neget: ſi providet operosè, ne rogetur.

XXXVIII.
In eumdem.

1. Florida per varios ut pingitur Hybla colores,
   2. Cùm breve Sicaniæ ver populantur apes;
3. Sic tua ſuppoſitis pellucent præla lacernis,
   4. Sic micat innumeris arcula ſynthеſibus:
5. Atque unam veſtire tribum tua vellera poſſunt,
   6. Apula non uno quæ grege terra tulit;
7. Tu ſpectas hyemem ſuccincti lentus amici,
   8. (Pro ſcelus!) & lateris frigora trita mei.
9. Quantum erat, infelix, pannis fraudare duobus,

10. Non metuas, non te, Nævole, ſed tineas.

VERS. 1. *Hybla*. Siciliæ mons, floribus frequens & apibus.

2. *Breve*. Quia flores non ſunt diuturni. *Sicanie*. Siculę. *Ver*. Flores vernos. *Populantur*. Depaſcunt, exſugunt.

3. Sic tuis prælis ſuppoſitæ lacernæ lucent: ſub prælis tuis tot apparent colores veſtium, quot ſunt colores florum in Hybla. De lacernis conſule ſuperius Epig. 26.

Præla. Trabes ſunt propriè, quibus vulgò uvæ calcatæ premuntur. Iis etiam Romani utebantur, ut veſtes ſuppoſitas premerent ac rugas earum emendarent, ut nitorem illis afferrent. Hinc Seneca de tranquillitate vitæ lib. 1. c. 1. Veſtem ait coctam ſplendere ponderibus ac mille terminibus. Tale eſt illud ſericum quod Galli, & Itali vocant. *Taby*, in quo apparent undulatæ quædam ſtriæ, & colores *arbitrâ nitentes luce*; ut loquitur Ammianus Marcellinus lib. 28. Porrò videtur eſſe hypallage in ordine verborum: non enim pellucent propriè præla, ſed lacernæ ſuppoſitæ prælis, ut expoſui.

4. *Syntheſibus*. Erat ſyntheſis veſtis cœnatoria, ſive, quàm cœnaturi induebant, pallii formam referens, & à lautioribus tantùm, ditioribuſque uſurpari ſolita, ſemper purpurea vel coccinea. Vide Lipſ. 1. Satur. c. 2.

5. *Tribum*. Populus Rom. in tribus 35. diviſus erat, hoc eſt, partes quaſdam: aliæ urbanæ erant, aliæ ruſticæ &c. Romulus tres principio tribus fecerat, quarum in prima numerabantur Albani paſtores, qui cum illo Romam condiderant: in ſecunda Sabini: in tertia Etruſci, Ardeates, Latini, &c. Tribus ſingulas diviſit in Curias decem, curiaſque in decem Decurias. Auctæ ſunt poſtea tribus, creſcente civim numero.

Tua vellera. Tot illæ tuæ veſtes. Legunt aliqui: *Tua candida*. Id eſt, tuæ togæ candidæ.

6. *Apula*. Apulia regio Italia eſt ovibus abundans, nunc in Regno Neapol. Duplex eſt; altera Apulia Daunia, nunc *Puglia Piana*, ſive, Capitanata: ubi modò Sipontum, &c. Altera Apulia Peucetia, *Terra di Barri*, ubi Barium.

7. *Hyemem*. Tene eſſe tam ſordidum & avarum, ut cum tot veſtibus abundes, me amicum tuum enectum frigore, & ſuccinctum, id eſt, brevi, laceraque indutum veſte, ſpectes quietus, quaſi mederi noſtræ inopiæ nec poſſes, nec deberes?

8. *Lateris frigora trita*. Id eſt, lacernas, quæ mihi tegunt latus ſive corpus, frigidas, quia valde tritę ſunt, & obſoletæ. Legitur vulgò, *Lateris frigora tute times*. Quod ſic exponi poteſt, ut latus appellet ſodalem. Ita lib. 6. *Eutychus ille, tuum, Caſtrice, dulce latus*, id eſt, dulcis comes,

amicus. Tu igitur cohorreſcis ipſe, ac non ſine metu ſodalem aſpicis frigore horreſcētē.

9. Eratne adeo difficile & magnificum duos pannos, veſtes duas ſuffurari, & eripere? palles jam & times cùm audis hanc vocem, ſuffurari, fraudare, eripere, &c. ne timeas, eripere dico, non tibi, ne hoc metue, ſed tineis, quæ illas arrodent & conſument Pro: *Non metuas*, aliqui optimi codices habent, *Quid renuis?* prior lectio acutior eſt, ob ſuſtentationem, & ἀπροσδόκητον.

XXXIX.

Vita quænam & ubi felix.

1. Cauponem, laniùmque, balneùmque,
2. Tonſorem, tabulàmque, calculòſque,
3. Et paucos, ſed ut eligam, libellos;
4. Unum non nimium rudem ſodalem;
5. Hæc præſta mihi, Rufe, vel Bitonti:
6. Et thermas tibi habe Neronianas.

Vers. 1. Ordo eſt: ô Rufe, da mihi cauponem, à quo vinum; ſanium, à quo carnes habeam, &c. Tabulam luſoriam cum calculis ad animum relaxandum, libellos paucos quidem, at bene ſelectos; unum amicum non inſulſum, & jocandi non rudem: hæc mihi da, vel in obſcuriſſimo Italiæ oppidulo, quale eſt Bitontum, carebo facilè vitâ urbanâ & luxu, relinquam tibi ſuperbas Neronis thermas.

2. *Calculos*. Nempe luſorios, ſeu latrunculos, de quibus vide Lib. XIV. Ep. 17.

5. *Bitontis*. Eſt Bitontum vile & obſcurum Apuliæ Peucetiæ de qua in ſuperiori Epigrammate, oppidum: *Bitonto.*

6. *Thermas*. Vide lib. Spectac. Epigr. 2. Erant porro thermæ à Nerone ædificatæ, ceteris amæniores. Fruere ceteris vitæ deliciis, Romæ; ego ubivis vivere me & regnare, ſi ea ſuppetant pauca quæ dixi, putavero.

XL.

Libertas.

1. Vis fieri liber? mentiris, Maxime, non vis:
2. Sed fieri ſi vis, hâc ratione potes.
3. Liber eris, cœnare foris ſi, Maxime, nolis;
4. Vejentana tuam ſi domat uva ſitim.
5. Si ridere potes miſeri chryſendeta Cinnæ;

6. Contentus noſtrâ ſi potes eſſe togâ.
7. Hæc tibi ſi vis eſt, ſi mentis tantâ poteſtas,
8. Liberior Partho vivere rege potes.

V. 1. Aiſne te velle eſſe liberum, ô Maxime? 4. Si potes contentus eſſe vino vili, quale eſt Vejentanum; de illo dictum ſupra. Veii olim urbs antiqua Hetruriæ, nunc diruta: in ejus loco nunc eſt caſtrum quod incolæ appellāt Inſulā, *Iſola*. 5. *Chryſendeta*. Vide Ep. 36. 6. *Noſtra*. Trita & plebeja. 8. *Partho*. Imperium Medorum & Perſarum veterum, tunc Parthi obtinebant, eorumque rex ſe magnum regem vocitabat, ac regem regum. Regibus autem nihil vulgò eſt liberius, quibus quod lubet, licet.

XLI.

Amicorum æqualitas.

1. Vis te, Sexte, coli: volebam amare:
2. Parendum eſt tibi; quod jubes, colêris:
3. Sed ſi te colo, Sexte, non amabo.

Vers. 1. *Coli.* Obſervari, honorari. Eſt in cultu & obſervantiâ timor prohibēs familiaritatem, quæ eſſe inter amicos debet. Ajunt Auguſtum parca & tenui cœnâ exceptum aliquando ab amico, dixiſſe, *Non putabam me tibi tam familiarem eſſe*.

XLII.

In fictum divitem.

1. Hic, quem videtis greſſibus vagis lentum,
2. Amethyſtinatus media qui ſecat ſepta;
3. Quem non lacernis Publius meus vincit,
4. Non ipſe Codrus alpha pænulatorum;
5. Quem grex togatus ſequitur, & capillatus,
6. Recenſque ſella linteiſque loriſque:
7. Oppigneravit Claudii modò ad menſam
8. Vix octo nummis annulum, unda cœnaret.

V. 1. *Vagis*. Magnis paſſibus & incertis ambulantem, ut oſtentatores iſti ſolent. 2. *Amethyſtinatus*. Vide Epig. 78. lib. 1. *Septa*. Epig. 12. hujus libri. 3. Qui lacernarum elegantiâ Publium amicum meum

ſuperat ; & Codrum pænulatorum principem, hoc eſt, elegantiſſima ſemper indutum pænula. De lacerna & pęnula dictum. Ep. 26. & alibi multis locis.

4. *Codrus*. Erat pauperrimus poëta, qui pœnulas tamen pretioſas, ut multi, conducebat.

Alpha. Prima eſt alphabeti gręci littera: ſępe id quod in quaque re primum eſt, ſignificat, ut ω, ſignificat quod eſt ultimum.

5. *Grex*. Clientes induti togâ, & pulchrè comati pueri. Comam ferè nutriebant ingenui pueri, uſque ad pubertatem.

6. *Sella*. Lectica nova & elegans cum ſuis linteis, quæ feneſtras ſellæ velabant, & loris quibus lectica pendebat & ligabatur.

7. Depoſuit modò apud Claudium (fęneratorem, aut argentarium) ſuum annulum pignoris loco, ut nummos octo mutuos acciperet, quibus compararet cœnam: adeo in ſpeciem dives, re pauper eſt.

Menſam. Pluteum, tabernam, *contoir, bureau, bianca*.

8. *Octo nummis*. Seſtertii octo duos denarios Romanos conficiebant: aſſes monetæ Gallicæ 16. Romanæ verò bajocos octodecim.

XLIII.

Pauper in ſuo.

1. Pexatus pulchrè rides mea, Zoïle, trita.
2. Sunt hæc trita quidem, Zoïle; ſed mea ſunt.

Vers. 1. *Pexatus*. Togam indutus recentem, villoſam, bene pexam. Veſtes pexæ ſunt, in quibus nec ſtamen, nec ſubtemen apparet, eminente, & luxuriāte villo.

Mea. Veſtimenta. Tua verò, tua non ſunt, ſed conducta.

XLIV.

Mica aurea Domitiani.

1. Mica vocor; quid ſim cernis: cœnatio parva;
2. Ex me Cæſareum proſpicis, ecce, tholum.
3. Frāge toros; pete vina; roſas cape; tingere nardo,
4. Ipſe jubet mortis te meminiſſe Deus.

Vers. 1. Domum haud magnam quidem ſed venuſtam inprimis & elegantem Domitianus extruxerat, ubi cum amicis cœnitaret: eam, ab exiguitate, Micam vocari juſſit, & auream ab elegantia. Ex ea proſpiciebatur

templum extructum in honorem D. Auguſti demortui; ſive mauſoleum, quo viſo convivę admonebantur mortis, hic autem excitantur à Martiale, ut genio properè indulgeant, nempè brevi morituri.

Cœnatio. Locus ubi cœnatur, cœnaculum.

2. *Ex me &c.* Ex eo loco ubi ſum, ex hac cœnatione, proſpectas templum Cæſaris. Per tholum intelligitur ædificium quodlibet rotundo tecto. Interdum tholus fornicem interiorem & cameram ædificii ſignificat. Vide Epig 61 Libri I.

3. *Lectos* in quibus ad menſam accumbitur, diſturba & perprime: epulis & genio indulge.

Frange. Lectus compoſitus, ſolet turbari cùm in eo ſedetur, aut cubatur.

Roſas. Coronas è roſis.

Tingere. Unge caput unguento nardino. Imperativus eſt modus, vocis paſſivę.

4. *Deus*. Cæſar, cujus mauſoleum proſpicis. Ille enim, vir tantus, imò, qui à nobis ut Deus colitur, ſi mortuus eſt, multò minùs tu mortem effugies. Auguſtus, etiam vivens, inter Deos relatus fuerat. Vide Epig. 59. libri V.

XLV.

Cunctator.

Dũ modò cauſidicũ, dũ te modò rhetora fingis,
Et non decernis, Taure, quid eſſe velis;
Peleos, & Priami tranſît, & Neſtoris ætas,
Et fuerat ſerum jam tibi deſinere.
Incipe, tres uno perierunt rhetores anno,
Si quid habes animi, ſi quid in arte vales.
Si ſchola damnatur; fora litibus omnia fervent;
Ipſe poteſt fieri Marſya cauſidicus.
Eja age, rumpe moras; quò te ſpectabimus uſq;
Dum, quid ſis, dubitas, jam potes eſſe nihil.

Vers. 1. Dum te paras & inſtruis ad artem oratoriam vel docendam, vel exercendam, & diu deliberas, Rhetorne ſis futurus, an cauſidicus. *Cauſidicum*. Rhetor propriè vocatur, qui artem dicendi tradit: cauſidicus, qui cauſas agit in foro, & artem dicendi exercet.

3. *Peleos*. Genitivus grecus à Πηλεὺς Peleus, Πηλέος Achillis pater fuit, diù vixit, ut Priamus, Trojæ rex. Neſtor dux Græcorum ſenio & ſapientiâ inclytus.

Tranſit, Syncope, pro,

tranſiit:itaque ultimam producit.

4. Si utramlibet artem exercuiſſes, ab eo tempore, quo de alterutra capeſſenda deliberas, poſſes jam, & quidem ſero, illam deponere.

5. *Incipe.* Rhetoricam profiteri. Tres extincti ſunt Rhetores, atque locus tibi vacat. Quinam illi ſint, non commemorat.

7. Si vituperas & condemnas ſcholam, id eſt, profeſſionem rhetoricæ, en fora omnia plena ſunt litibus, eſto cauſidicus, fervet opus.

8. Ipſa Marſyæ ſtatua in foro ſtans, tam crebris cauſidicorum clamoribus tunditur, ut, quamvis ſaxea, dicendi ártem callêre poſſet.

Marſya. Marſyas fuit paſtor quidã, ſeu tibicen Phryx, bardus, & hebes: qui cùm eſſet auſus Phœbum cantando provocare, ab eo victus & cute ſpoliatus eſt. Ejus ſtatua viſebatur in foro, funem gerens manu, quaſi litigatoribus improbis ſuſpendium minaretur.

9. Quouſque te ſpectabimus, nempè otioſum & ceſſantem?

10. *Potes eſſe nihil.* Abit tempus artis cujuslibet profitendæ: ineptus fies ad quãlibet exercendam, decreſcente per tempus, ingenio, vità, valetudine. Vel, mors inſtat, quæ nos facit nullos, multi enim totum hominem extingui morte arbitrabantur.

XLVI.

Salejanum de uxoris morte conſolatur.

1. Cur triſtiorem cernimus Salejanum?
2. An cauſa levis eſt? extuli, inquis, uxorem.
3. O grande fati crimen! ô gravem caſum!
4. Illa, illa dives mortua eſt Secundilla,
5. Centena decies quæ tibi dedit dotis?
6. Nollem accidiſſet hoc tibi, Salejane.

Vers. 2. *Extuli.* Proprium funeris verbum, id eſt, ad rogum deportari juſſi, ſepelivi.

5. *Centena decies.* Subaudi, millia ſeſtert. nempè libras Turon. 100000. nummos ſcutatos Rom. triginti duo millia, & quingentos. Porro ut rectè notat Ramireſius, hæc ſumma pro maxima dote vulgò ponebatur; imo, quoties magnam pecunię vim ſignificabant, certo iſto numero utebantur, pro incerto.

6. *Hoc.* Jocus eſt in ambigua ſẽtẽtia: ſignificat enim verſus; nollem ut uxorem amiſiſſes: ſed hoc ſibi vult Martialis; nollem homini indigno & improbo tantam pecuniæ ſummam obtigiſſe.

XLVII.

Muliebris iracundia.

1. Unus de toto peccaverat orbe comarum
   2. Annulus, incertâ non benè fixus acu.
3. Hoc facinus Lalage ſpeculo, quo viderat, ulta eſt;
   4. Et cecidit ſectis icta Plecuſa comis.
5. Deſine jam, Lalage, triſtes ornare capillos,
   6. Tangat & inſanum nulla puella caput:
7. Hoc ſalamādra notet, vel ſęva novacula nudet,
   8. Ut digna ſpeculo fiat imago tuo.

VERS. 1. *Peccaverat* Non erat bene compoſitus, extra locum ſuum aberrabat.

2. *Annulus*. Cincinnus. *Acu* Crinali, quâ comuntur mulieres.

3. *Quo viderat*. In quo ſpeculo viderat ab normem capillum. *Lalage*. Mulieris nomen.

4. Eodem ſpeculo caput ancillæ ſuæ Plecuſæ diffidit, ejuſque comas cum capite diſſecuit.

7. Tuum hoc caput ungator ſucco ſalamandræ, vel tondeatur ad cutem novaculâ, ut fiat calvum, ac tale evadat quale meretur in tuo illo ſpeculo à te videri. Tam crudele ſpeculum non meretur niſi deformes repræſentare imagines. Porro in voce *digna* ſyllaba ultima producitur propter duas conſonantes ſequentes in voce *ſpeculo*. *Salamandra*. Genus eſt lacertæ, quod ignem ipſum extinguit, imò in eo vivit innoxium, adeo frigidæ naturæ eſt. Ejus virus, ſive ſaliva, hanc vim habet, ut omnes corporis pilos evellat.

XLVIII.

Homo importunè officioſus.

1. Occurris quocumq; loco mihi, Poſthume, clamas
   2. Protinus, & prima eſt hęc tua vox, Quid agis?
3. Hoc, ſi me decies unâ conveneris horâ,
   4. Dicis: habes, puto, tu, Poſthume, nil quod agas.

VERS. 2. *Quid agis*. His voculis occurrentes ſalutabant.

XLIX.

Quis carere domino poſſit.

1. Quòd te nomine jam tuo ſaluto,

2. Quem regem & dominum priùs vocabam,
3. Ne me dixeris eſſe contumacem:
4. Totis pilea ſarcinis redemi.
5. Reges & dominos habere debet,
6. Qui ſe non habet, atque concupiſcit
7. Quod reges dominique concupiſcunt.
8. Servum, ſi potes, Ole, non habere;
9. Et regem potes, Ole, non habere:

VERS. 3. *Contumacem*. Superbum, inſolentem.

4. Sportulæ, cęnarum, &c. jacturâ libertatem comparavi: hanc omnibus ſervitutis præmiis, potiorem duco.

Pilea. Servi libertate à dominis donati caput radebāt, ac pileum ſumebant: pileus igitur, ſeu pileum, eſt inſignè libertatis.

Sarcinis. Sarcinæ ſignificant domeſticam ſupellectilem, fortunas & bona.

6. Qui ſui non eſt dominus & compos, qui concupiſcit opes & honores, quos ambiunt nobiles & principes viri.

8. Qui poteſt carere ſervo, poteſt & domino carere: qui poteſt animo æquo pati paupertatem, non ſervire divitibus poteſt.

L.

Cœnipeta.

1. Invitum cœnare foris te, Claſſice, dicis:
2. Si non mentiris, Claſſice, diſpeream.
3. Ipſe quoque ad cœnam gaudebat Apicius ire;
4. Cùm cænaret, erat triſtior ille, domi.
5. Si tamen invitus vadis, cur Claſſice, vadis?
6. Cogor, ais: verum eſt; cogitur & Selius.
7. En rogat ad cęnam Melior te, Claſſice, rectam:
8. Grandia verba ubi ſunt? ſi vir es, ecce nega.

VERS. 3. *Apicius*. Helluo apud Romanos famoſus. Senſus eſt: ſi ille gaudebat cęnare foris, cur tu illo pauperior & miſerior, non gaudeas?

4. Ita ordina voces. Erat ille triſtior, cū cęnaret domi.

6. *Cogitur & Selius*. Ironicè. Tam parum cogeris, quàm parum cogitur Selius, cœnipeta ille inſignis de quo Ep. 9. 12. & 25. aut ſi ille cogitur, cogitur fame, gulâ, cupiditate.

7. *Melior*. Nomen divitis.

Rectam. Civilem, honeſtam, quâ cum patronis cli-

entes accumbebant olim,antequam daretur ſportula,quę in locum cœnæ rectæ fuit ſubſtituta.

Si vires. Si generoſus es, ſi cęnarum auceps non es.

LI.

Laudator invidus.

1. Candidius nihil eſt te, Cæciliane, (notavi;)
2. Si quando ex noſtris diſticha pauca legis,
3. Protinus aut Marſi recitas, aut ſcripta Catulli;
4. Hæc mihi das, tanquam deteriora legas.
5. Ut collata magis placeant mea? credimus illud:
6. Malo tamen recites, Cæciliane, tua.

Vers. 1. Omninò es lector amicus & benevolus, ô Cæciliane,id ſæpè obſervavi.

3. *Marſi*. Fuere Marſus & Catullus poëtæ egregii:Marſus tamen plus epigrammate poterat, quàm Epico carmine De Catullo mentio fit in Epig. 8. & 53. libri I.

4. Hæc Marſi & Catulli carmina mihi das, laudas, tanquam videlicet meis deteriora eſſent; ita mihi adularis:vel, tanquam meis meliora, innuens mea iſtis deteriora eſſe.

5. 6. Imò, inquis, ut tua epigrammata illis comparata plus placeant: credo equidem id eâ mente à te fieri, verùm malo tua recites; ut ſi ſaltē præfertur mihi Marſus & Catullus tibi ego præferar.

LII.

Faſtus inops.

1. Cinctum togatis poſt & ante Saufeium
2. Quantâ reduci Regulus ſolet turbâ,
3. Ad alta tonſum templa cùm reum miſit,
4. Materne, cernis? invidere nolito;
5. Comitatus iſte ſit, precor, tuus nunquam,
6. Hos illi amicos, & greges togatorum,
7. Fuſciculenus præſtat, & Faventinus.

Vers. 1. *Togatis*. Clientibus, anteambulonibus Suprà, Ep. 42 & Lib. I. Ep 89.

2. *Regulus*. Cauſidicus inſignis. Solebāt autem cauſidici poſt cauſam peroratam feliciter, & reos abſolutos, magno comitatu deduci domum à foro.

3. *Tonſum*. Rei ſordidati erant,intonſi & impexi, pendente causâ: periculo ſoluti,

tondebant barbam, togam mutabant, & ad templa gratias acturi ſuperis,ibant. Vide Ep.22. hujus lib.

4. *Materne.* Maternus iſte amicus Martialis fuit,& orator bonus.

5. Faxint ſuperi ut nunquam ſimili comitatu deducaris.

6. *Fuſciculenus.* Erat fœnerator, ut & Faventinus, cui omnia ſua bona Sauſejus, vel, ut alii legunt, Sauſelius, oppigneraverat, ut mutuam ſumeret pecuniam, quâ iſtos comites pretio emptos haberet.

LIII.

Duo pueri à leone interfecti.

1. Verbera ſecuri ſolitus leo ferre magiſtri,
2. Inſertamque pati blandus in ora manum;
3. Dedidicit pacem ſubito feritate reverſâ,
4. Quanta nec in Libycis debuit eſſe jugis.
5. Nam duo de tenerâ puerilia corpora turbâ,
6. Sanguineam raſtris quæ renovabat humum,
7. Sævus & infelix furiali dente peremit,
8. Martia non vidit majus arena nefas.
9. Exclamare libet: crudelis, perfide, prædo;
10. A noſtrâ pueris parcere diſce lupâ.

VERS. 6. *Sanguineam &c.* Qui arenā amphitheatri gladiatorum & ferarum ſanguine tinctam, & concretam, invertebant ſarculis, ac inarabant.

8. *Martia.* Quæ Marti ſacra, quia in ea gladiatores pugnabant: vel, Romana: quia Mars Romuli pater.

10. *Lupa.* Quæ Remum & Romulum non modò non læſit, ſed aluit: hanc tu imitari debueras.

LIV.

Heredipeta deluſus.

1. Argenti libras Marius tibi quinque reliquit.
2. Cui nihil ipſe dabas, is tibi verba dedit.

VERS. 1. Marius, cui nihil unquam dederas, moriens tibi quinque libras duntaxat argenti, reliquit, quod perindè eſt ac ſi tibi nihil reliquiſſet, adeo exigua erat iſta ſumma, præſertim pro ejus opibus, & tua ſpe. Vel: reliquit ille quidem teſtamēto, ſed nunquam à te habendas. Tu illi nihil dederas, ille tibi verba dedit.

Libras 5. Nummi ſunt Turonici, ut Galli vocant, fer-

mè 168. Romani verò nummi ſcutati circiter triginta novem. Argenti libra Romana denarios continebat 84. id eſt Franciſcos nummos 33. cum 12. aſſibus Auri: Romanos ſcutatos ſeptem, ac Julios admodum quinque verò libra æquiparatur Franciſcis ſeu Turonicis 576. ſcutatis Romanis centam viginti novem, cum ſex circiter Juliis Itaque argenti libra Romana multò minor erat noſtrate Gallica, quæ Franciſcos admodum 56. valet. Romanos ſcutatos duodecim, cum ſex Juliis.

2. *Verba dedit*. Dare verba alicui, eſt eum decipere.

LV.

De brevi & longo epigrammate.

1. Coſconi, qui longa putas epigrammata noſtra,
2. Utilis ungendis axibus eſſe potes.
3. Hac tu credideris longum ratione coloſſum,
4. Et puerum Bruti dixeris eſſe brevem.
5. Diſce, quod ignoras: Marſi, doctique Pedonis
6. Sæpe duplex unum pagina tractat opus.
7. Non ſunt longa, quibus nihil eſt quod demere poſſis:
8. Sed tu, Coſconi, diſticha longa facis.

Vers. 2. Cùm tantopere celeritatem ames, melior eſſes auriga quam poëta, & currum, ungendo illius rotas, faciliùs incitares, quàm verſum duceres: vel; homo es ita pinguis & obeſus, id eſt, ita ſtolidus & ineptus, ut adhiberi poſſes loco unguinis, & adipis vice, ad ungendas rotas.

3. Eadem ratione qua de epigrammatis, ex eorū menſura judicas, diceres coloſſum eſſe nimis longum, & effigiem illam pueri, quam Brutus, licet valdè exiguam, tantopere laudavit, amavitque, eſſe nimis brevem, licèt, utrumque ſit perfectiſſimum opus. Strongylio ſtatuarius ſtatuã pueri fecit inſignem, quam ſummo in pretio habuit Brutus Cæſaris percuſſor, qui ſe, poſt Philippenſem pugnam, in qua ab Antonio & Octavio victus eſt, interemit. De hac ſtatua vide Lib. IX. Ep. 37. De coloſſo Lib. Spectac. Ep 2.

6. *Sæpè* unum epigramma duas paginas implet.

8. *Facis*. Tua diſticha, id eſt, duo tantùm tui verſus, longa ſunt & faſtidioſa, quia ſunt illepida & inſulſa.

LVI.

Thermæ frigidæ.

1. Æſtivo ſerves ubi piſcem tempore, quæris?
2. In thermis ſerva, Cæciliane, tuis.

VERS. 2. *Thermis.* Thermæ, balnea ſunt: à calidis aquis ita dicuntur. Θερμὸς calidus. Vide Ep. 2. lib. Spect. Cæciliani autem thermæ erant gelidæ, ita ut piſces ab æſtivo calore poſſent defendere.

LVII.

Invitatus ad cœnam.

1. Invitas tunc me, cùm ſcis, Naſica, vocâtum;
2. Excuſatum habeas me, rogo: cœno domi.

VERS. 1. 2. Me invitas ad cęnam, cum noſti me ab aliis vocatum, ac nihil porro eſſe periculi ne apud te cęnem: at hodie domi cęno, ac vereor ne me invites, neve rem tibi moleſtam faciam ſi à te vocatus, veniam: non veniam, certum eſt mihi domi cęnare, parce metu, excuſatum habeto me. Legunt aliqui primum verſum hoc pacto: *Invitas me tunc, cùm ſcis, Naſica, vocaſſe*: nempè cum vides me vocaſſe amicos ad cęnam, tunc me invitas, ut nimirum ego te cum illis invicem & vocem ad cęnam. Neutrum fiet, nec ibo domum tuam, nec te meam vocabo.

LVIII.

Mors feſtinata.

1. Hoſtem cùm fugeret, ſe Fannius ipſe peremit.
2. Hic (rogo) non furor eſt, ne moriare, mori?

VERS. 1. *Fannius.* Fannius Cępio, proſcriptus quòd in Auguſtum conjuraſſet, cũ fugeret percuſſores, ſe ipſe interemit. Seneca Epiſt. 58. *ſic mori, vinci eſt.*

LIX.

Lectica ſandapila.

1. Laxior hexaphoris tua ſit lectica licebit;
2. Dum tamen hæc tua ſit, Zoïle, ſandapila.

VERS. 1. Per me licebit, ô Zoïle, ut tua lectica ſit laxior & amplior quàm illæ, quæ à ſex bajulis portantur:

& ita te divitem fingas; non invidebo: modò eadem in lectica mortuus efferaris in qua geſtaris vivus. Hoc eſt, modò te brevi mortuum videam.

Haxaporis. Lectica ἑξάφορος, quæ geſtatur à ſex mulis: ἕξ, ſex; φέρω, porto.

Lectica. In ea geſtabantur vivi; & efferebantur mortui, maximè nobiles ac divites; pauperes verò in ſandapila, quæ eſt plebejum feretrum.

LX.

Lingua populi.

1. Abſciſsà ſervum quid fingis, Pontice, linguâ?
2. Neſcis tu populum, quòd tacet ille, loqui?

V. 1. 2. Ponticus abſciderat ſervo ſuo linguam, ne ſcelus admiſſum à domino proderet: aut jubebat eum ſilere, quaſi ſi mutus foret, & abſciſſa foret ipſi lingua. Fruſtra es, inquit poëta, omnes id ſciunt jam & loquuntur. Latêre diu ſcelera non poſſunt: imò erumpunt eò magis aliquando quò magis teguntur. Eſt autem verborum hic ordo: Quid fingis ſervum tuum eſſe abſciſsâ linguâ? illi præciſam eſſe linguam. Legit Gruterus è libro antiquo *figis*, id eſt, cruci affigis. Alii, *fœdas*.

LXI.

Togam ab amico petit.

1. Vimine clauſa levi niveæ cuſtodia coctæ,
2. Hæc tibi Saturni tempore munus erit.
3. Dona quòd æſtatis miſi tibi menſe Decembri
4. Si quereris, raſam tu mihi mitte togam.

Vers. 1. 2. Mitto tibi his Saturnalibus cuſtodiam, hoc eſt lagenam vitream aquæ coctæ & nivibus refrigeratæ, clauſam & munitam viminibus mollibus ſupertextis. *Cuſtodia.* Carcerem vulgò ſignificat: rectè autem lagena dicitur aquæ vel vini carcer. Adde quod vimen inductum lagenæ fictili aut vitreæ, illam tuetur & cuſtodit, ut ipſa vinum aut aquam ſervat.

Coctæ. Solebant aquam decoquere, tum nivibus refrigerare, eaque uti per æſtatem.

2. Si ægrè fers quod mittam tibi hiberno tempore munera æſtiva, tu æſtivam mihi & levem togam mitte, atque ita me ulciſcere. Raſa toga opponitur pexæ, ſeu villoſæ & craſſiori.

Decembri. Saturni feſta, ſive Saturnalia, hoc menſe celebrabantur, tunc ad amicos munera miſſitare moris erat.

LXII.

Carmina laborioſa & inepta.

1. Quod nec carmine glorior ſupino,
2. Nec retrò lego Sotaden poëtam;
3. Nuſquam Græcula quod recantat Echo;
4. Nec dictat mihi luculentus Attis
5. Mollem debilitate Galliambon:
6. Non ſum, Claſſice, tam malus poëta.
7. Quid ſi per graciles vias petauri
8. Invitum jubeas ſubire Ladam?
9. Turpe eſt difficiles habere nugas,
10. Et ſtultus labor eſt ineptiarum.
11. Scribat carmine circulis Palæmon:
12. Me raris juvat auribus placere.

Vers. 1, *Supino.* Antiſtropho, quod eâdem manente ſententiâ retrò legi poſſit; retrogrado. Supinum enim eſt idem atque inverſum. Talis eſt ille verſus medici cujuſdam ad hydropicum : *Mitis ero, retine leniter ore ſitim.* Recurre enim ab ultima littera, invenies idem omnino carmen. Aliquando retrò legitur verſus alio carminis genere, ut ; *Micant nitore tecta ſublimi aurea. Aurea ſublimi tecta nitōre micant.* Ejuſmodi carmina Sotadica vocantur à quodam Sotade poëta Cretenſi, qui librum laſcivis ejuſmodi verſibus plenum edidit. Aliud genus carminis Sotadici vide libro III. Epigr. 23.

2. Nec verſus compono qui retro, & in verſi legi poſſint, quales ſunt in Sotadæ libro.

3. Quod non ſcribo Græcorum more carmina, quorum extremæ voces, ſive ſyllabæ geminentur, ut Echò voces repetit & recinit.

Echo. De verſibus Echicis vide Scalig. poët. lib. 2. c. 29. Politianum Miſcel. c. 22. In illis ultima, vel duæ ultimæ verſus ſyllabæ ita repetuntur, ut aliquem ſenſum efficiant; v. g ſi diceres: *Cur ita clamat? amat.*

4. Nec argumentum præclarum & operoſum carminis mihi dat Atys, quem canam verſu Galliambo, ſeu Galliambico debili ac fracto, id eſt, laſcivo.

Atys, ſeu Attis, Lydus quidem ſeu Phrygius puer fuit, Cybelæ imprimis carus, qui ejus Deæ ſacra in Phry-

giam invexit. Cybeles autem ſacra impudicitiæ famâ laborarunt, & ejus ſacerdotes, qui Galli à fluvio Phrygiæ Gallo, dicebantur, erant evirati, ac effeminati. De Aty carmen Galliambicum ſcripſit Catullus, de quo fortè hic loquitur Martialis.

5. *Galliambum*. Ita vocatur ille verſus, nempe à Gallis Cybeles ſacerdotibus & Jambo pede: eſt ſenarius: ejus pedes vide apud Scaligerum lib. 2. & apud Muretum comment. in Catullum. Habes exemplum ejus generis in Catullo; *Super alta vectus Atys celeri rate maria, &c.*

6. Ordo eſt. Quòd ejuſmodi laborioſos verſus non facio, Sotadicos, Echicos, Galliambicos, non ſum idcirco poëta contemnendus, & tam malus, quàm quidam, illorum verſuum amatores, putant. Capitur ingenio lector ſapiens, non laborioſis nugis.

7. An, ſi juberes Ladam tranſmittere petaurum, putas eum id facturum? Non faceret certè, aut faceret admodum invitus; quia, etſi poſſet, nollet tamen hunc magnum, ac vilem & inutilem laborem ſumere, cùm ipſe mira pedum velocitate gloriam longè nobiliorem colligat. Poſſum itidem ego ut ceteri, Sotadica Echica, Galliambica ſcribere, at nihil eſt tanti.

Petauri. Petaurum erat rota quædam, vel machina ſublimis, ad quam attollebant ſe petauriſtæ, ſic dicti à vocibus græcis, *αὖρα*, *aura*, & *πέτομαι*, volo, quaſi per aërem volantes, & per cujus anguſtos meatus ac circulos corpus arte mira tranſmittebant. Nonnulli volunt fuiſſe funes, per quos extentos irent, è quibus penduli ſe librarent, &c.

8. *Ladam*. Ladas ea tempeſtate propter incredibilem pedum velocitatem inſignis fuit.

Difficiles &c. Operam difficilem ſumêre in ſcribendis nugis.

11. Patior Palæmonem jactare turbæ imperitæ in circulum circumſtanti, aut muliercuhs venditare iſtas nugas, & ſua id genus carmina: ego eruditos lectores quæro, qui de ingenioſis & veris carminibus exiſtimare poſſint: ſed illi rari.

Palæmon. Q. Rhemmius Palæmon grammaticam Romæ docuit: homo inſulſus & imperitus, ſed qui caperet homines felicitatem memoriæ, & facilitate ſermonis, v. g. verſibus ex tempore faciendis, &c. Ceterum ita erat arrogans, ut ſecum natas, & morituras ſecum litteras diceret.

LXIII.

In malum poëtam.

1. Nil recitas, & vis, Mamerce, poëta videri:

2. Quidquid vis eſto, dummodo nil recites.

Vers. 1. Nihil à te compoſitum recitas, cur ergo te poëtam dicis? Prome & proſer tua carmina. Sed quid ajo? Eſto quidquid volueris, Catullus alter, Virgilius, &c. Malo te poëtam eximiū credi, quàm recitare quidpiam, ita enim malè recitares, tam inepta diceres, ut nos iſta tua recitatione enecares.

LXIV.

In Improbum ſua vitia magnis exemplis excuſantem.

1. Quod nimio gaudes noctem producere vino,
2. Ignoſco: vitium, Gaure, Catonis habes:
3. Carmina quod ſcribis Muſis & Apolline nullo;
4. Laudari debes: hoc Ciceronis habes.
5. Quod vomis, Antoni; quod luxuriaris, Apicî:
6. Quod fur es, vitium dic mihi cujus habes?

Vers. 2. *Catonis*. Uticenſis, quem ſæpe mero incaluiſſe teſtis eſt Horatius lib. 3. Od. De illo facta mentio eſt Ep. 1. lib. 1. & Ep. 9.

3. *Muſis & Apol. nullo*. Nullâ gratiâ, nulla facultate poëtica inſtructus: invitis Muſis, & Phœbo.

4. *Ciceronis*. Qui poëta non optimus fuit.

5. *Antoni*. Qui tantùm vini in convivio quodam hauſerat, ut poſtridie manè in concione vomens, fruſtis vinolentis gremium ſuum & totum tribunal impleret. Tullius Philip. 2.

Apici. Apicius fuit Helluo celeberrimus, de quo ſuprà, Ep. 50. & Lib. III. Ep. 18.

LXV.

Vitam beatam quid efficiat.

1. Quintiliane, vagæ moderator ſumme juventæ,
2. Gloria Romanæ, Quinctiliane, togæ:
3. Vivere quòd propero pauper, nec inutilis annis,
4. Da veniam: properat vivere nemo ſatis.
5. Differat hoc, patrios optat qui vincere cenſus;
6. Atriâque immodicis arctat imaginibus.
7. Me focus, & nigros non indignantia fumos
8. Tecta juvant, & fons vivus, & herba rudis.

9. Sit mihi verna ſatur; ſit non doctiſſima conjux;
10. Sit nox cum ſomno; ſit ſine lite dies.

Vers. 1. *Quintiliane*. Erat orator ſummus: annis 23. Rhetoricam docuit Romæ; ejus extant libri de arte Rhetorica ornatiſſimè ſcripti. Floruit ſub Domitiano.

2. *Togæ*. Toga ſępe pro pacificis artibus & litteris bonis ſumitur, quæ vigent in pace, cujus inſignè toga; ut ſagum, belli.

4. Ignoſce mihi, ſi quamvis pauper, quamvis ætate adhuc integra, & annis florentibus, atque ad laborem utilibus, propero vivere, hoc eſt, vitæ gaudia carpere, genio indulgere. Id enim videtur decêre divites, qui ſumptum facere commodius & feriari poſſunt: aut ſenes, qui labori ſunt impares, ac inutiles ad opus faciendum.

5. 6. Differat vivere, genium deſraudet, qui ditior patre fieri conatur, & replet atria, ſtipandis imaginibus ingétibus majorum ſuorum, ad nobilitatis oſtentationem.

Atria. In prima ædium parte Romani nobiles ſuorum imagines majorum collocatas in armariis ſervabant, unde illas educerent ad pompam triumphorum, funerum, &c.

7. *Non indignantia fumos tecta*. Domû minimè ſumptuoſam, quæ auro picta non ſit, ac pretioſis coloribus, qui fumo ſędarentur.

8. *Vivus*. Nativus: non arceſſitus arte, &c.

Rudis. Ut in ipſo naſcitur ceſpite; non topiario more tonſa, ſecta, deſcripta.

9. *Verna*. Servus propriè domi ex ancilla natus. Famuli ſaturi libètius ſerviunt, ut indoctæ uxores viris faciliùs parent.

LXVI.

Petit à Domitiano jus trium liberorum.

1. Rerum certa ſalus, terrarum gloria, Cæſar;
2. Soſpite quo magnos credimus eſſe Deos:
3. Si feſtinatis toties tibi lecta libellis,
4. Detinuêre oculos carmina noſtra tuos:
5. Quod fortuna vetat fieri, permitte videri,
6. Natorum genitor credar ut eſſe trium.
7. Hæc, ſi diſplicui, fuerint ſolatia nobis:
8. Hæc fuerint nobis præmia, ſi placui.

Vers. 1. *Rerum*. Reipublicæ: orbis terrarum.

2. *Credimus eſſe Deos*. Qui nulli crederentur eſſe, ſi tuæ ſalutis curam non gererent.

3. *Feſtinatis libellis*. In

meis libellis deproperatis, ac pæne factis ex tempore.

5. 6. Concede mihi, ut videar parẽs trium liberorum, ut fruar privilegiis, quibus gaudẽt trium liberorum patres, quamvis nullos Fortuna mihi dederit.

Trium Magna illis præmia erant conſtituta, qui tres aut plures haberent liberos: v. g. in ſpectaculis ſedebant honoratiore loco, facilius & citiùs honores aſſequebantur, &c.

LXVII.

De jure trium liberorum impetrato.

1. Natorum mihi jus trium roganti,
2. Muſarum pretium dedit mearum
3. Solus qui poterat: valebis uxor;
4. Non debet domini perire munus.

VERS. 3. *Valebis uxor.* His verbis *vale, vale*, mortuos extremùm compellabãt: itaque ſuam uxorem faceſſere Martialis jubet mori optat.

4. Non debet mihi perire Cæſaris munus; periret autem ſi ſuſciperem liberos, qui mihi magnis alendi ſumptibus forent: nunc eo ſum onere, atque adeo te quoque, uxor moleſta, liberatus. *Domini*. Imperatoris.

LXVIII.

Quod librum primum Regulo non miſerit.

1. Primus ubi eſt, inquis, cùm ſit liber iſte ſecũdus?
2. Quid faciam, ſi plus ille pudoris habet?
3. Tu tamen hunc fieri ſi mavis, Regule, primum:
4. Unum de titulo tollere jota potes.

VERS. 2. *Quid faciam?* Quid me excuſem, aut cur diſſimulem? fateor, miſſus tibi liber primus nõ eſt, quia ille plus habuit pudoris, quã ſecundus. Erubuit ſcilicet noſtras ad te nugas perferre, quas tibi mittere ſecundum hunc non puduit.

4. Pro II. pone I. erit, fietque tibi primus liber.

M. VAL.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER III.

EPIGRAMMA I.

De hoc tertio epigrammatum libro.

1. HOC tibi, quidquid id eſt, longinquis mittit ab oris
2. Gallia Romanæ nomine dicta togæ.
3. Hunc legis, & laudas librum fortaſſe priorem:
4. Illa, vel hæc, mea ſunt; quæ meliora putas?
5. Plus ſanè placeat, dominâ qui natus in Urbe eſt;
6. Debet enim Gallum vincere verna liber.

VERS. 1. 2. Hunc librũ, qualiſcumque ille ſit, mitto tibi, ô Romane lector, è Gallia Ciſalpina, quæ Togata dicitur.

Gallia. Seceſſerat Martialis in urbem Longobardiæ, quam vocant nunc *Imolam*, olim Forum Cornelii, in via Æmilia.

Togæ. Pars Galliæ cis Alpes, ac versùs Romam ſitæ, dicebatur Togata, quia incolæ togis, ut Romani, quibus erant viciniores, utebantur. Tranſalpina verò, quæ nunc propriè Gallia dicitur, Braccata & Comata vocabatur, quia braccis utebantur, ſeu laxioribus femoralibus, & comam alebat.

3. Legis hunc tertium librum, & priorem fortè librum, id eſt, ſecundum, huic tertio anteponis: ut ut eſt, illa (prioris nempe, ſive

ſecundi libri epigrammata) vel hæc (epigrammata hujus tertii) à me ſunt ſcripta, quęnam judicas meliora?) ſtatue.

5 Eſto tamen, non recuſo quin ſecundus liber plus placere tertio debeat, quia factus eſt à me in urbe Roma, gentium Domina; iſte autem tertius in Gallia: atque adeo eſt veluti peregrinus, prę alio verna & domeſtico. *Verna*, propriè eſt ſervus domi natus.

II.

Suum librum Fauſtino mittit, commendatque.

1. Cujus vis fieri, libelle, munus?
2. Feſtina tibi vindicem parare,
3. Ne nigram citò raptus in culinam
4. Cordillas madidâ tegas papyro,
5. Vel thuris, piperiſque ſis cucullus.
6. Fauſtini fugis in ſinum? ſapîſti.
7. Cedro nunc licet ambules perunctus,
8. Et frontis gemino decens honore
9. Pictis luxurieris umbilicis,
10. Et te purpura delicata velet,
11. Et cocco rubeat ſuperbus index.
12. Illo vindice nec Probum timeto.

VERS. 2. *Vindicem*. Defenſorem, patronum.

4. *Cordyllas*. Sunt minuti, vileſque piſciculi, qui papyro detrita involvuntur.

5. *Cucullus*. Papyraceum involucrum, ore lato & rotundo, in fundum acutum deſinens.

7. *Cedro*. Oleum cedrinum libros & alias res à tineis & carie vindicat. De umbilicis & fronte librorum fusè dixi lib. I. Ep 58.

9. *Luxurieris*. Ornatus & comptus ſis, glorieris & ſuperbias.

11. *Cocco*. Indicem librorum ſeu titulum minio ſcribebant: eſt autem coccus granum quoddam, ex quo fit color ruber admodum ſplendidus.

12. *Probum*. Acerrimum eo tempore grammaticum & criticum.

III.

Muſas Romæ neglectas queritur.

1. Romam vade liber: ſi, veneris unde, requiret;
2. Æmiliæ dices de regione viæ.

3. Si, quibus in terris, quâ ſimus in urbe, rogabit;
4. Cornelî referas me licet eſſe Foro.
5. Cur abſim, quæret: breviter tu multa fatere;
6. Non poterat vanæ tædia ferre togæ.
7. Si, quando veniet? dicet: reſponde, poëta
8. Exierat: veniet, cùm citharœdus erit.

VERS. 1. Si petet Roma, ſi Romani à te requirēt, unde veneris, dices te venire ab eo tractu Italię, qui eſt circa viã Æmiliam. Ea eſt pars magna Longobardiæ cis Padum, & Romandiola nunc dicitur. Nomen illi factum ab Æmilio Conſule, qui eam viam ſtraverat.

4. *Corneli foro*. Vide primum epigr. Ordo eſt, licèt referas, id eſt, poteris dicere, me verſari in urbe quæ vocatur Forum Cornelii. Nunc eſt *Imola*,

6. *Vanæ tædia togæ*. Romanorum faſtidia, & contemptum litterarum.

7. Si Roma dicet, ſi petet, quandònam redibit Martialis ex Æmilia?

Reſponde. Ultima ſyllaba imperativi modi ſecundæ declinationis amat interdũ corripi, ut doce, vide, &c. Adde quod olim dicebatur: reſpondo, reſpondis, ut ſervo, ſervis, lavo, lavis. Manilius teſtis eſt Lib V.

8. *Citharœdus*. Nunc enim florent & diteſcunt citharœdi, jacent poëtę. Vide Libr. I. Ep. 64 Lib. V. Ep. 52. Juvenalem etiam, Sat. 3.

IV.

Epiſtolæ commendatitiæ.

1. Vis commendari ſine me curſurus in urbem,
2. Parve liber, multis? an ſatis unus erit?
3. Unus erit (mihi crede) ſatis, cui non eris hoſpes,
4. Julius, aſſiduum nomen in ore meo.
5. Protinus hunc primi quæres in limine tecti.
6. Quos tenuit Daphnis, nunc tenet ille lares.
7. Eſt illi conjux, quæ te manibuſque, ſinuque
8. Excipiet, vel ſi pulverulentus eas.
9. Hos tu, ſeu pariter, ſive hunc, illumve priorem
10. Videris; hoc dices; Marcus avêre jubet.
11. Hoc ſatis eſt: alios commendet epiſtola; peccat
12. Qui commendandum ſe putat eſſe ſuis.

VERS. 2. *Multis?* An vis commendari multis, an uni tantùm?

3. *Hoſpes*. Ignotus: ignoti enim ferè ſunt hoſpites & peregrini.

5. Recta Julium adi, & eam ſaluta in anteriori parte ædium quas nuper Daphnis habuit. Illæ verò omnium primæ occurrunt ingredientibus Romam ab Æmilia via: hanc domum vates appellat primum tectum, & in ejus limine, atrio, ſeu veſtibulo. Julium adiri jubet.

6. *Daphnis*. Fortè dives aliquis libertus, aut alius quiſpiam vulgò notus.

9. *Pariter*. Ambos ſimul.

10. *Avêre*. Hac voce, cùm ſalutarent quempiam, utebantur.

11. *Alios*. Qui ſunt ignoti. Tu epiſtolâ commendatitiâ non eges, quippè familiaris & cognitus.

V.

Marcellino gratulatur.

1. Lux tibi poſt Idus numeratur tertia Maïas,
2. Marcelline, tuis bis celebranda ſacris:
3. Imputat æthereos ortus hæc prima parenti;
4. Libat florentes hæc tibi prima genas.
5. Magna licet dederit jucundæ munera vitæ,
6. Plus nunquam patri præſtitit illa dies.

VERS. 1. 2. *Lux &c.* Dies decima ſexta ante Kalendas Junias agitur, bino ſacrificio à te celebranda.

Idus. Incidebant in medium ferè menſem, nempe in diem 13. præterquam menſibus Majo, Octobri, Julio & Martio, quibus incurrebant in diem 15.

3. Hæc dies tuo patri datam vitam, & auram ætheriam primùm hauſtam recolit: natalis eſt tui parentis. *Imputat*. Exponi poteſt; beneficii recolendi onus velut imponit.

4. Hac eâdem die virilem ætatem aſſecutus, primam barbæ lanuginem depoſuiſti.

Libat. Tondet, reſecat: vel, Diis offert, inſtar primitiarum ætatis robuſtioris: *libare* enim in ſacrificiis uſurpari ſolet. Ejus diei, quo primùm barbam radebant inſignis apud Romanos erat memoria & lætitia: hæc feſta vocabantur Juvenalia: ludos, ſacrificia, munera, tunc frequentabant, barbam reſectam Diis conſecrabant.

5. 6. Licèt illa dies munus ingens, nempe vitam, patri tuo dederit; majus eſt tamen quòd eadem ille filium in ætatem virilem feliciter provectum dedit.

VI.
De ſportula ſublata.

1. Centum miſelli jam valete quadrantes,
2. Anteambulonis congiarium laſſi,
3. Quos dividebat balneator elixus.
4. Quid cogitatis, ô fames amicorum?
5. Regis ſuperbi ſportulæ receſſerunt,
6. Nil ſtropharum eſt, jam ſalarium dandum eſt.

VERS. 1. 2. *Valete*...Olim dabatur clientibus cœna recta, ut Lib. II. Epiſt. 50. diximus: eam Nero in ſportulam mutaverat, hoc eſt, in cibos, qui è patroni menſa mittebantur in ſporta, ſive calatho, ad clientes in atrio expectantes: denique pro ſportula & cibis, data eſt pecunia, nẽpe centum quadrantes. Domitianus, antiquato Neronis edicto, revocavit cœnas rectas, & ſportulam ſuſtulit.

Centum quadrantes. Summa eſt aſſium Gallicorum ferrè 25. Bajoci Rom. 28.

2. *Anteambulonis*. Vide Ep. 16. Libri II. Ita vocabantur qui honoris causâ divitẽ patronum præcedentes deducebant per urbem, ante illum quaſi ambulantes.

Congiarium. Eſt vulgò munus & certa pecrunię ſumma, quâ Imperatores donabant populum. Hic pro ſtipendio & ſalario ſumitur. Congius, menſuræ liquidorum genus eſt, continens ſextarios ſex.

3. *Balneator.* Clientes unà cum patrono lavabant, & tunc iis per balneatorem dividi ſolebat pecunia.

3. *Elixus.* Quaſi coctus calore aquarum, & vapore balnei.

4. Quid vobis jam animi eſt, ô patroni, qui eratis antea fames clientium veſtrorum, qui eos fame enecabatis. *Regis.* Neronis.

5. Non poteſtis ampliùs miſeros clientes fraudare & ludificari, adhibendi jam erunt ad cœnam rectam.

Stropharum. Stropha, ϛροφὴ, à verbo ϛρέφειν vertere, fraudem interdum & fallaciam ſignificat. Deluſi erant clientes cùm primùm iis negata eſt cœna recta: deinde cùm pro cibis data pecunia: denique ipſa pecunia differebatur, accidebatur, &c.

Salarium. Ea voce ſignificatur certa portio ciborum; maximè ſalis, quì viritim dividi olim ſolebat militibus, ac Imperatorum comitibus. Interdum ſumitur pro annona, ſtipendio & mercede: in hoc loco ſignificat cœnam rectam & liberalem, clientibus pro mercede dandam.

VII.

Amator cæcus.

1. Thaïda Quinctus amat, quam Thaïda? Thaïda luſcam:
2. Unum oculum Thaïs non habet, ille duos.

V. 2. *Ille duos.* Non habet duos oculos, planè cæcus eſt, qui vitia ejus quam amat, non videt. Cæcus eſt animo, ut Thaïs luſca eſt corpore. Elegantèr dictum & acutè.

VIII.

Poëta imperitus, & obtrectator.

1. Verſiculos in me narratur ſcribere Cinna:
2. Non ſcribit, cujus carmina nemo legit.

IX.

Decoctor à patre exheredatus.

1. Conſtituit, Philomuſe, pater tibi millia bina
2. Menſtrua, perque omnes præſtitit illa dies,
3. Luxuriã premeret cùm craſtina sẽper egeſtas,
4. Et vitiis eſſent danda diurna tuis.
5. Idem te moriens heredem ex aſſe reliquit;
6. Exheredavit te, Philomuſe, pater.

Vers. 1.2. Pater tuus tibi aſſignaverat, dum viveret, ſummam duorum millium H.S. id eſt, libras Gallicas 200. in ſingulos menſes, & ut ne plus impenderes, vetuerat: hanc ſummam in dies ſingulos diviſam, ne totam uno, vel paucis diebus abſumeres, tibi magna cum fide ſingulis diebus dedit, quoad vixit.

Millia bina. Subaudi, ſeſtertiorum. Mille ſeſtertii ſunt libræ Francicæ 100.

3. Scilicet videbat te quotidie per luxum & gulam omnia ligurire ac dilapidare, adeo ut nihil tibi pecuniæ reſtaret in craſtinum, intelligebatque tibi dandum eſſe demenſum diurnum, & non tantum menſtruum.

Diurna. Sic vocabantur cibaria in ſingulos dies ſervis aſſignari ſolita: dicebantur etiam diaria & demenſa.

5. *Ex aſſe*. Omnium ſuorum bonorum heredem: nullâ re exceptâ. Totam hereditatem dividebant in partes duodecim, ut aſſem: & is he-

res ex aſſe vocabatur ad quē veniebat integra. De aſſe, illiuſque partibus alibi dictū.
6. Idem fecit ac ſi te exheredaſſet, quia brevi omne patrimonium peſſumdabis, & ad egeſtatem redigêris. Licet in te liberalior videatur fuiſſe moriens, quàm vivens, revera tamen in te crudelis fuit, qui te heredem ex aſſe fecerit.

X.

Cœna uncta & pinguis.

1. Unguentum (fateor) bonum dediſti
2. Convivis herè, ſed nihil ſcidiſti.
3. Res ſalſa eſt bene olere, & eſurire.
4. Qui non cenat & ungitur, Fabulle,
5. Hic verè mihi mortuus videtur.

VERS. 1. *Unguentum, &c.* Ungebant corpus oleo, poſt balneum & ante cœnam, admixtis ſuccis odoratis.
2. *Herè.* Pro, heri, antiqua vox. *Scidiſti.* Nullum ſecuiſti cibum, quem convivis dares: apppoſuiſti fercula, ſed ea nemo attigit.
5. *Salſa.* Inepta, ridicula, lepida.
6. *Mortuus.* Non ſolùm enim ungebantur mortui, ſed iis etiam apponebatur cœna, Silicernium dicta, quâ utique mortui non veſcebantur: hæc poſtea cum iis cremabatur in rogo.

XI.

Cœna cruda.

1. Dum non vis leporē, dū non vis carpere mullū,
2. Et plus quàm patri, Nævia, parcis apro;
3. Accuſas, rumpiſq; coquū, tanquā omnia cruda
4. Attulerit: nunquam ſic ego crudus ero.

V. 2. *Parcis.* Nolens eum diſſecare, & convivis impertiri.
3. *Rumpis.* Cædis, mulctas.
4. *Crudus ero.* Dum ſic epulabor, id eſt, dum ero jejunus, ut apud te fui, cruditate nunquam laborabo; hæc enim oritur ferè ex epularum copia, & nimio cibo, qui cōcoqui & digeri nequit. Luſus eſt in vocibus *cruda*, & *crudus*.

XII.

De ſportula.

1. Romam petebat eſuritor Tuccius,

2. Profectus ex Hiſpania:
3. Occurrit illi ſportularum fabula;
4. A ponte rediit Milvio.

V. 1. *Eſuritor.* Famelicus; paraſitus quidã & cœnipeta.

3. In ipſo Romæ ingreſſu didicit ex aliquo fortaſſe obvio, quomodo patroni miſeros clientes acciperent, dando illis ſportulam. Vide ſupra, Epig 6.

Fabula. Sæpe accipitur pro narratione ridicula: ſæpe pro actione miſera & tragica: ſic tragœdiæ appellantur fabulæ. Hic, pro re jocularia ſimul & acerba.

4. Tuccius in Hiſpaniam ſuam redire maluit à ponte Milvio, ibique paupertatem & famem perpeti, quàm Romæ ſportulam accipere: ac probè fecit.

4. *Ponte Milvio.* Impoſitus eſt ille pons fluvio Tiberi, & abeſt ab urbe mill. paſ. ſuum. Nunc *Ponte mole* dicitur.

XIII.

Cerdo munerarius.

1. Das gladiatores, ſutorum regule, cerdo;
2. Quodque tibi tribuit ſubula, ſica rapit.
3. Ebrius es: nec enim faceres id ſobrius unquam,
4. Ut velles corio ludere, cerdo, tuo:
5. Luſiſti, ſatis eſt: ſed te, mihi crede, memento
6. Nunc in pellicula, cerdo, tenere tuâ.

Vers. 1. Edis munera gladiatoria, ô cerdo, viliſſime opifex.

Cerdo. Sutor & cerdo hoc differunt, quòd ſutor faciat calceos, cerdo reficiat, ac veteres ſarciat: hinc veteramentarius etiam appellatur. Itaque cerdonem ironicè vocat Martialis, ſutorem regulum & principem. Gladiatores dare non erat niſi nobilium & procerum, iſte autem cerdo patria Bononienſis (ut ex Epigr. 46. infra, conſtat,) cum eſſet ditiſſimus, id auſus eſt, turpi exemplo.

2. Quod lucri facis utendo ſubula, hoc perdis gladiatores dando. Sica eſt brevis gladius, incurvus inſtar falculæ, à ſecando dictus. Thrax ſeu retiarius contra Mirmillonem ſicâ pugnabat. Vide Librum V. Ep. 24. item Librum Spectaculorum, & epiſtolam Libri II.

4. Ut velles ludos dare populo tuis impenſis, & tanto ſumptu: ſumit facetè proverbium ab ipſa cerdonis arte. *Corio tuo.* Suo corio ludere, eſt

ſuo damno & periculo aliquid facere. Hîc, ludere, eſt ludos edere, ſpectacula publica exhibere.

6. Intra tuæ fortunæ & cõditionis limites te cõtine. Ne ultra crepidam tuam & pelliculam ſeu corium vagare. *Se in pelle ſua tenere; In propria pelle quieſcere*: Proverbium eſt ductum aut ab Æſopica rana quæ cum inflaſſet pelliculam, ut bovem æquaret, rupto corpore periit: aut ab aſino quem idem Æſopus ſabulatur leonis aliquando pellem induiſſe, at, re cognitâ, pœnas temeritatis & ſtultitiæ dediſſe.

XIV.

Recitator odioſus.

1. Perfrixiſſe tuas queſta eſt præfatio fauces.
2. Cùm te excuſaris, Maxime; quid recitas?

Vers. 1. Dixiſti in tua præfatione te raucum eſſe, ob frigus collectum: accipimus excuſationem, abſtine à recitando.

Præfatio. Antequam recitarent præfabantur aliquid quo monerent auditores ea, quæ in rem judicabant eſſe.

XV.

Puer ab urſa lapidea interfectus.

1. Proxima centenis oſtenditur urſa columnis,
2. Exornant fictæ quà platanona feræ:
3. Hujus dum patulos alludens tentat hiatus
4. Pulcher Hylas, teneram merſit in ora manũ:
5. Vipera ſed cæco ſcelerata latebat in ore,
6. Vivebatque animâ deteriore fera.
7. Non ſenſit puer eſſe dolos, niſi dente recepto
8. Dum perit: ô facinus, falſa quod urſa fuit!

Vers. 1. 2. Prope Vipſanam porticum (de qua libro I. Ep. 89.) quæ centum columnis fulta eſt, in loco platanis conſito, ubi viſuntur ſtatuæ multæ ferarum, eſt urſa quædam lapidea. Scaliger interpretatur hunc locum de ſtadio quod erat prope theatrum Pompeii, regione nonâ, & tẽporibus Martialis ſub Domitiano extructum fuit, quod Euſebius in Chronico vocat Hecatoſtylon. *Platanona*. Πλατανών eſt locus platanis conſitus.

Fictæ. Non veræ & animâ præditæ:factæ ex arglila,aut lapide.

3. 4. Dum puer inſerta in os urſæ manu, explorat ejus faucium altitudinem, & ſeram, quaſi ſentientem, irritat, illuditque.

Hylas. Herculis filius fuit, vel puer ipſi carus:pro quolibet puero eleganti ponitur. Hercules Hylam diu quæſivit, & flevit amiſſum in Argonautica expeditione.

6. Et urſa, licèt ſaxea, vivebat alienâ animâ, nempe viperam vivam celabat, omni urſâ crudeliorem.

9. Dente recepto. Venenum viperæ in dentibus eſt, aut in veſica tenui, ad guttur inſerta, quæ cum viperæ dentibus comprimitur, emittitur virus.

8. O ſactum malè, quòd non vera fuerit urſa! tunc enim non inſerviſſet illi puer manum in os: aut ipſa puero peperciſſet, ac minus habuiſſet feritatis quàm vipera, minus nocuiſſet, quam urſa hæc ficta.

XIV.

In hominem lepidum & feſtivum.

1. Dic, Muſa, quid agat Canius meus Rufus?
2. Utrumne chartis tradit ille victuris
3. Legenda temporum acta Claudianorum?
4. An quæ Neroni falſus adſtruit ſcriptor?
5. An æmulatur improbi jocos Phædri?
6. Laſcivus elegis, an ſeverus heroïs?
7. An in cothurnis horridus Sophocleis?
8. An otioſus in ſchola Poëtarum
9. Lepore tinctos Attico ſales narrat?
10. Hinc ſi receſſit, porticum terit templi?
11. An ſpatia carpit lentus Argonautarum?
12. An delicatæ ſole rurſus Europæ
13. Inter tepentes poſt meridiem buxos
14. Sedet, ambulatve liber acribus curis?
15. Titîne thermis, an lavatur Agrippæ,
16. An impudici balneo Tigillini?
17. An rure Tulli fruitur, atque Lucani?
18. An Pollionis dulce currit ad quartum?
19. An æſtuantes jam profectus ad Bajas,
20. Piger Lucrino nauculatur in ſtagno?
21. Vis ſcire quid agat Canius tuus? ridet.

VERS. 1. *Canius*. Gaditanus fuit poëta, facundiæ lenis & jucundæ, riſu & jocis præcipuè deditus.

2. An ſcribit hiſtoriam rerum Romanarum ſub Claudio Imp. geſtarum. *Victuris*. In omnem poſteritatem legendis. *Claudianorum*. Claudius Imperat. fuit quintus ab Julio Cæſare; Nero ſextus.

4. An ea ſcribit & narrat ex fide & veritate, quæ falsò ſcriptores à Nerone geſta dixerunt? De Nerone vivo multa per adulationem aut metum falsò fuiſſe ſcripta teſtatur Tacitus.

5. An aliquid componit ad imitationem Phædri, & ejus jocorum? *Phædri*. Fuit is Tiberii libertus, qui Æſopi fabulas terſiſſimis ſenariis reddidit. Improbus vocatur, hoc eſt, lepidus & feſtivus. Fuit & alius Phædrus, Epicureus, de quo ſæpe Cicero meminit.

6. Utrum res amatorias elegiaco carmine proſequitur, an heroïcas gravi & tragico? *Elegis*. Elegia eſt carmen verſibus imparibus conſtans. uſurpata vulgò ad res triſtes canendas, ſæpe ad ludicras. *Herois*. Subaudi, verſibus: ab herous, heroa, heroum; pro, heroïcus.

7. *Cothurnis*. Sunt cothurni calceamenta grandiora, quibus tragici actores utebātur ad majeſtatem & proceritatem. Sophocles Athenienſis, poëta græcus tragicus inſignis fuit, cujus extant tragœdiæ. Floruit circa annum mundi 3574. Cum Æſchylo, poëta item tragico certavit, eumque ſæpe vicit, ac duodeviginti palmis clarus, ultima demum ſi elatus eſt ut gaudio victus obierit. *Horridus*. Acer, vehemens, qualis Sophocles.

8. An otioſus in poëtarum corona recitat verſus feſtivos? Ep. 60. Lib. I.

9. *Attico*. Athenienſium laudatur elegantia, & urbanitas.

10. *Templi*. Vel Iſidis, vel alterius, de quo Libro II. Epig. 12.

11. An ambulat in porticu Argonautarum lentus? Lege idem epigramma 12. Lib. II. ubi actum etiam de voce, *Spatio*, de *Europa*, &c.

12. Ordo eſt. An ſedet inter Europę delicatę buxos ſole tepentes. Erat propè porticum Europæ, ſilvula è buxo. *Thermis*. Vide Lib. II. Ep. 39. De Agrippa dictum Lib I. Ep. 89. & alibi.

17. An ruſticatur in villa duorum fratrum Tulli & Lucani? De utroque meminit vates Lib. I. Ep. 32.

18. An currit ad amœnam villam Pollionis poſitam quarto ab urbe lapide? *Ad quartum* Subaudi, milliare, vel lapidem: ſingula paſſuum ab urbe milliarium, notabant in lapidibus poſitis in via publica. *Bajas*. Vide Lib. I. Ep. 51. de Lucrino lacu dictum eodem libro, Ep. 54.

20. *Nauculatur*. Vel, naviclatur, pro naviculatur, id eſt, navigat.

XVII.

Servus crudelis domini ultor pius.

1. Proſcriptum famulus ſervavit fronte notatus:
2. Non fuit hæc domini vita, ſed invidia.

Vers. 1. *Proſcriptum.* Dicebantur proſcripti, quorum vita & caput venale proponebatur in tabula, certo aſcripto pretio, ſi quis eos interemiſſet. Talis fuit is de quo agitur in hoc epigrammate, cui nomen, Antius Reſtio. Ille à Triumviris proſcriptus anno U. C. 710. fugit, uno ſervo fugæ comite & conſcio, quem paulò ante per ſummam crudelitatem litteris in fronte inuſtis notaverat: quam ignominiæ notam & pœnam imponebant vulgò domini ſervis nequam & fugitivis Supervenientibus militibus cùm diutius occultari. Antius non poſſet, ſervus rogum extruxit, & hominem quemdam ignorum, à ſe comprehenſum, occiſumque, in rogum injecit, quærentibuſque percuſſoribus ubi eſſet Antius; rogum oſtentans, ibi, inquit, pœnas ſuæ in me crudelitatis luit. Præſens ſpectaculum & præterita heri culpa fidem fecit, ita ſervatus eſt Antius. Val. Max. Lib. 6. c. 8. Macrob. 1. Satur. cap. 11.

Notatus. Vide L. II Ep 16.

2. Non tam cenſendus eſt ſervus vitam domino reddidiſſe, quàm invidiam illi conflaviſſe: non tam ſervatus eſt à ſervo ad vitam, quàm ad invidiam & odium omnium, qui meritò indignati ſunt quod Antius tam indignè tractaſſet ſervum, à quo poſtea ſervatus tam amanter fuiſſet. Ita illum gravius eſt ultus vitâ ſervandâ, quàm ulciſci potuiſſet eripiendâ. *Invidia* Sumitur ea ſæpe vox pro aliorum offenſione & indignatione.

XVIII.

Helluo in deſperationem adductus.

1. Dederas, Apici, bis trecenties ventri,
2. Et adhuc ſupererat centies tibi laxum.
3. Hoc tu gravatus ut famem & ſitim ferre,
4. Summa venenum potione duxiſti.
5. Nihil eſt, Apici, tibi guloſius factum.

Vers. 1. *Dederas, &c.* Apicius cóſumpſerat comeſſationibus bis trecenties, ſive ſexcenties centena ſeſtertiorum millia: ſunt Francici nũmi ſeu libræ 6000000. ſupererat adhuc illi centies, nempè libræ 1000000. ſcutatorum

Roman. vicies centena millia; cum ducentis quinquaginta millibus. *Laxum*. Id eſt, integrum, plenum. Legendum putat Meurſius, *Ter trecenties*, quia Seneca teſtatur Apicium hauſiſſe ſeſtertiûm nongenties comeſſationibus.

3. Tu gravatus hoc ferre, ut famem & ſitim: id eſt non minus grave onus id putans, quàm famem & ſitim, venenum hauſiſti. Legitur etiam: *Hoc tu gravatus, ne famem & ſitim ferres*.

Apici. Apicius, alpha heluonum, vixit Tiberio Imperatore. Abiit nomen ejus in proverbium: ab eo enim guloſi dicti ſunt Apicii, aut Apiciani.

4 *Summa*. Ultima, poſt illam enim moriturus erat.

Duxiſti. Hauſiſti: legitur etiam, *Perduxti*, pro, perduxiſti, hoc eſt, ebibiſti, exhauſiſti.

5. Numquam ullo tuo facto clariùs oſtendiſti, quàm eſſes guloſus. Præclarè Seneca Conſolatione ad Helviam n. 10. *Superfuturum ſibi ſeſtertium centies computavit, & velut in ultima fame victurus, ſi ſeſtertio centies vixiſſet, veneno vitam finivit. Quanta luxuria eſt, cui ſeſtertium centies egeſtas fuit!*

XIX.

Menſa à pedibus poſita.

1. Omnia cùm retrò pueris opſonia tradas,
2. Cur non menſa tibi ponitur à pedibus?

Vers. 1. Cùm tradas ſervis tuis, qui poſt tergum ſunt, & ad tuos pedes retrò ſtant, omnes cibos, ut eos ſervent ſcilicet, ac nihil relinquas convivis; cur nō menſam à tergo accumbentium ponis? Licèt à fronte eam ponas, non tamen magis utilis nunc eſt, quàm ſi à tergo ſit: commodiùs etiam ex ea auferrent cibos tui ſervi. Servi quidam vocabantur. Ad pedes, qui ad dominorum cœnantium pedes ſtabant, eorumque ſoleas ſervabant.

Opſonia. Cibi omnes, præter panem, ita vocantur, ab ὀπτάω, coquo.

XX.

In rhetorem frigidum.

1. Si temperari balneum cupis fervens,
2. Fauſtine, quod vix Julianus intraret;
3. Roga, lavetur, rhetorem Sabinejum:
4. Neronianas hic refrigerat thermas.

V ERS. 2. *Julianus*. Aliquis Fauſtino notus, qui calentibus aquis lavari conſueverat. Si cupis igitur balneum calidiſſimum temperare, roga Sabinejum ut in eo lavetur, eſt rhetor adeo frigidus, ut quaſcumque Thermas refrigerare queat, etiam Neronianas. Erant iſtæ percalidæ. Legeſis Lib. II. Ep. 39. De Thermis, vide Lib. Spectac. Epig. 2.

XXI.

Amicus ſæpe ad cœnam vocatus.

1. Numquã me revocas, venias cùm ſępe vocatus:
   2. Ignoſco, nullum ſi modò, Galle, vocas.
3. Invitas alios: vitium eſt utriuſque; quod? inquis:
   4. Et mihi cor non eſt; nec tibi, Galle, pudor.

V. 1. *Revocas*. Viciſſim ad cœnam vocas, à me ſæpius invitatus.

3. *Utriuſque*; Et meum, & tuum.

4. Nec deberem te, ſi ſaperem, vocare; & pudere te deberet toties venire. Facio ſtultè, qui te vocem tam facilè: facis impudenter, qui me non revoces.

XXII.

Obſcena colloquia.

1. Auriculam Mario graviter miraris olere:
   2. Tu facis hoc; garris, Neſtor, in auriculam.

V ERS. 2. *Facis hoc*. In cauſa es, cur oleat illi graviter auricula: quia dum illi in aurem garris, (quid ſit in aurem garrire, vide Lib. I. Ep. 94.) afflas hanc illi ab impura tua anima graveolentiam. Vel: turpia clam verba inſuſurras: hinc ille fœtor.

XXIII.

In ſervum equitem factum.

1. Has cum gemina compede dedicat catenas,
2. Saturne, tibi Zoïlus, annulos priores.

V ERS. 1. *Dedicat*. Solebãt ſervi libertate donati ſuas catenas conſecrare Saturno, eò quòd Saturnos olim à Jove in carcerem detruſus, ut narrant fabulæ, fuiſſet. Eam ob rem Saturnalibus feſtis, ſervi dominabantur, ſervie-

bant heri. Fingit igitur Zoïlum, qui eques erat factus, & nobilem ſe credi cupiebat, catenas ſuas Saturno dedicare.

2. *Annulos priores*. Olim ferreos gerebat in pedibus: (annuli ſunt catenarum partes) nunc aureos in digitis gerit eques lautus.

Eſt autem carmen è Sotadico genere, de quo Lib. II. Ep. 61. à Phaleucio carmine, ſeu Hendecaſyllabo in eo tantùm diſcrepans, quòd ante dactylum, qui mediam verſiculi partem obtinet, habeat anapæſtum: ita conſtat 14. ſyllabis, quæ ſex pedes efficiunt.

XXIV.

In clientem egenum.

1. Sportula nulla datur; gratis conviva recumbis,
2. Dic mihi, quid Romæ, Gargiliane, facis?
3. Unde tibi togula eſt, & fuſcæ penſio cellæ?
4. Unde datur quadrans? unde vir es Chiones?
5. Cum ratione licèt dicas te vivere ſummâ:
6. Quòd vivis, nulla cum ratione facis.

VERS. 1. Domitianus rectas cœnas reſtituit, (ſupra Epig. 6. & Lib II. Ep. 50.) nihil datur jam pecuniæ clientibus: quomodo poteris jam Romæ vivere? quippe nullam artem calles, unde tibi compares togam, ſolvas penſionem domûs tenebricoſæ, & tugurioli tui, aliquid des uxori tuæ. Ad hæc omnia præſtanda utebantur clientes centum illis quadrantibus, de quibus Ep. 6.

Gratis. Quia non accipis centum quadrantes. Adde quod nonnihil præterea pecuniæ dabatur clientibus ad patroni menſam ſæpe honoris causâ ſic accumbentibus, ut ex ea nihil attingerent.

4. *Quadrans*. Quartam aſſis partem ſolvebant, qui balneo utebantur: eratque ſtatum & vulgare pretium.

Chiones. Aut uxor Gargiliani erat, aut meretrix.

5. Licèt dicas te ſumma cum ratione, ſapientia, parſimonia & moderatione vivere; tamen nulla eſt ratio & cauſa cur vivas: imò ſunt multę rationes cur optes mori, & vitam inſuavem relinquere: cur poſſis ac velis fame & egeſtate perire.

XXV.

In divitem arrogantem.

1. Sunt tibi (confiteor) diffuſi jugera campi,
2. Urbanique tenent prædia multa Lares:

3. Et ſervit dominæ numeroſus debitor arcæ,
4. Suſtentátque tuas aurea menſa dapes:
5. Faſtidire tamen noli, Rufine, minores;
6. Plus habuit Didymus, plus Philomelus habet.

Vers. 2. Et domus tua urbana occupat multa ædificia: poſſides ampliſſimas ædes, quarum ſpatium par eſt multis latifundiis. Lares ſunt Dii domeſtici, cujuſque domus proprii, accipiuntur pro ipſa domo.

Prædia. Prædium urbanum, eſt ædificium quodlibet in urbe: prędium ruſticum, continet agrum ædificio adjunctum.

3. Multis crediſiſti nummos, multos habes qui tibi debeant. Dominam vocat arcam, id eſt, plenam & locupletem; vel debitoribus quaſi imperitantem: nihil eſt enim miſero debitore ſubjectius, nihil magis ſervile.

5. *Minores faſtidire*. Egentiores contemnere.

6. *Didymus*. Homo turpis & nequam, qui ad magnas opes evaſit, ut Philomelus, quem citharœdum aut cantorem fuiſſe ajunt. Non eſt magnum ea poſſidere, quibus iſti abundarunt.

XXVI.

Piſces affabrè ſculpti.

1. Artis Phidiacæ toreuma clarum.
2. Piſces adſpicis: adde aquam, natabunt.

Vers. 1. En piſces è ligno facti; ita ſunt bene ſculpti, ut ſi addas aquam, nataturi videantur. *Phidiacæ* Phidias Athonienſis pictor & fictor egregius vixit anno U.C. 300. Inſignis etiam fuit toreuticâ, id eſt, cęlādi arte. Τορέυω, torno, ſculpo: hinc toreuma, opus cælatum.

XXVII.

Amicus emeritus.

1. Quod novus & nuper factus tibi pręſtat amicus:
2. Hoc præſtare jubes me, Fabiane, tibi.
3. Horridus ut primo ſemper te manè ſalutem;
4. Per mediúmque trahat me tua ſella lutum:
5. Laſſus ut in thermas decimâ, vel ſerius, horâ
6. Te ſequar Agrippæ, cùm laver ipſe Titi.
7. Hoc per triginta merui, Fabiane, Decembres,

8. Ut ſim tiro tuæ ſemper amicitiæ?
9. Hoc merui, Fabiane, togâ, tritâque, meâque,
10. Ut nondum credas me meruiſſe rudem?

Vers. 1. 2. Petis à me officia eadem quæ ab recentibus & tironibus amicis præſtari ſolent.

3. *Horridus*. Rigens frigore.

4. *Sella*. Lectica, cathedra geſtatoria. Iſti anteambulones & comites divitium, eos in lecticis geſtatos per medium lutum ſequi cogebantur. De thermis, ſupra Ep 10.

5. *Decima*. Altera ante ſolis occaſum: nempe cum eſt cœnandum. Vide Libro I. Ep. 89. & lib. IV. Ep. 7.

6. Cùm ipſe in Titi balneis longo intervallo diſſitis laver; quia ſcilicet non pateris, præ arrogantia, ut Agrippæ balneis tecum utar. De Tito & Thermis, diximus Libro Spectac. Ep. 2. de Agrippa, Lib. I. Ep. 89.

9. *Trita*. Quam detrivi & conſumpſi, dum utor illâ in honorem tuum.

Mea. Quippe qui nullam à te acceperim.

10. *Rudem*. Me eſſe emeritum, me miſſionem ab his laboribus eſſe promeritum: id eſt, dignum eſſe qui à te ut amicus, ſolvar tot oneribus; non iis, ut ſervus, aut primùm amicitiam tuam captans, obruar.

Rudis. Erat virga ſcabra & impolita, quæ gladiatoribus emeritis, aut laudem aliquã inſignem præclaro quopiam facinore adeptis dabatur, honoris inſigne, & teſtis datæ vacationis, miſſioniſque ab arena Conſule Lib. Spectac. Ep. 27.

XXVIII.

Ira quæſtuoſa.

1. Iraſci tantum felices noſtis amici.
2. Non bellè facitis: ſed juvat hoc facere.

Vers. 1. *Felices*. Divites: quo ſenſu vox ea, ut *beatus*, ſæpiiſſimè uſurpatur.

2. *Sed juvat*. Id eſt, utile hoc vobis eſt: quæſtum ex ira facitis ad lucrum. Quia dum fingitis vos eſſe iratos, amici nihil à vobis petunt, & in lucro ponunt quòd vos habeant placatos, nihil audent à vobis aliud petere. *Odiſſe quàm donare viliùs conſtat*, lib. XII. Ep. 13. ſimulatis iram, ne largiri aliquid amicis pauperibus cogamini.

XXIX.

Virtus & litteræ neglectæ.

1. Quæ te cauſa trahit, vel quæ fiducia Romam.

2. Sexte? quid aut ſperas, aut petis inde? refer
3. Cauſas, inquis, agam Cicerone diſertiùs ipſo,
4. Atque erit in triplici par mihi nemo foro.
5. Egit Ateſtinus cauſas, & Cajus; utrumque
6. Noras: ſed neutri penſio tota fuit.
7. Si nihil hinc veniet, pangentur carmina nobis;
8. Audieris, dices eſſe Maronis opus.
9. Inſanis: omnes gelidis quicunque lacernis
10. Sunt ibi; Naſones, Virgiliòſque vides.
11. Atria magna colam: vix tres, aut quatuor iſta
12. Resaluit; pallet cetera turba fame.
13. Quid faciã? ſuade: nam certũ eſt vivere Romę.
14. Si bonus es, caſu vivere, Sexte, potes.

Vers. 1. *Trahit*. Fingit aliquem eruditum, magna ſpe rei faciendæ, Romam venire.

Refer. Doce.

4. *In triplici foro*. De tribus illis præcipuis foris diximus Lib. I. Ep. 64.

5. *Ateſtinus*, *Cajus*. Duo celebres cauſidici, at egentes; ita ut totam domunculæ ſuæ penſionem ſolvere nequiverint.

7. Si nihil faciam lucri orandis cauſis, condam carmina.

8. *Audieris*. Ubi mea carmina ſemel audieris.

9. 10. Deſipis; en iſti omnes poëtæ quos horrere frigore in detritis veſtibus vides, totidem ſunt Ovidii & Virgilii.

11. *Colam*. Cliens ero divitum patronorum.

14. *Caſu*. Si vir es probus, fortè reperies unde vivas Romæ: fortè etiam fame peribis, idque certius & veroſimilius eſt. Vide Juvenalem à nobis illuſtratum. Sat. 3.

XXX.

Dives malè liberalis.

1. Mutua quòd nobis ter quinquagena dediſti
2. Ex opibus tantis, quas gravis arca premit:
3. Eſſe tibi magnus, Theleſine, videris amicus;
4. Tu magnus, quòd das? imò ego, quod recipis.

Vers. 1. *Ter quinquagena*. Seſtertia 150. id eſt, libras Franc. 10000.

2. *Premit*. Stipatas vix capit.

4. Túne es liberalis & ma-

gnificus quod mutuam hanc mihi ſummam dones? Imò puſillus & parcus es,qui,cùm dives ſis, pauperi mutuum dare non erubeſcas, cui par erat te donare gratis. Ego magni animi ſum, qui, licèt pauper, mutuum tibi ſolvo.

XXXI.

Lacerta cælata.

1. Inſerta phialæ Mentoris manu ducta
2. Lacerta vivit, & timetur argentum.

Vers. 1. Cælata in ſuperficie ampullæ argenteæ lacerta ita eſt affabrè expreſſa, ut vivere videatur & timeatur, licèt argentea, & expers animæ ſit.

Mentoris. Cælatoris Græci laudatiſſimi.

XXXII.

In mulierem fucatam.

1. Ceruſſa rugas oris quod condere tentas,
2. Polla, tibi frontem, non mihi labra linis.
3. Simpliciter pateat vitium fortaſſe puſillum;
4. Quod tegitur, majus creditur eſſe malum.

Vers. 2. *Non mihi, &c.* Labra linere, os ſublinere alicui, eſt eum decipere: ducta locutio à ridiculo quodam ludi genere, in quo dormientibus ora pinguntur colore aliquo, vel fuligine.

3. Ceruſſam diximus eſſe fuci candidi genus. Satiùs eſt ut candide ac ſine tergiverſatione vitium & deformitas, quæ fortaſſe parva eſt, pateat.

4. *Majus.* Suſpicionem facis te eſſe deformiorem, magis anum, quàm ſis reipſa.

XXXIII.

Senex fucatus.

1. Mentiris juvenem tinctis, Lentine, capillis;
2. Tam ſubitò corvus, qui modò cycnus eras.
3. Non omnes fallis, ſcit te Proſerpina canum:
4. Perſonam capiti detrahet illa tuo.

V. 1. 2. *Tinctis.* Nigro pigmento infectis: unde appareas tam niger quàm eſt corvus: licèt, præ ſenio, tam ſis canus, quàm cygnus.

3. *Proſerpina.* Cui debentur omnes mortui, quæ illorũ annos probè novit. *Perſonam.* Larvam: fictam juvenis imaginem, pigmenta, &c.

XXXIV.

Nimis poëta.

Occurrit tibi nemo quòd libenter,
Quòd quacunque venis, ſuga eſt, & ingens
Circa te, Ligurine, ſolitudo;
Quid ſit ſcire cupis? nimis poëta es:
Hoc valde vitium periculoſum eſt.
Non tigris catulis citata raptis,
Non dipſas medio peruſta ſole,
Nec ſic ſcorpius improbus timetur.
Nam tantos, rogo, quis ferat labores?
Et ſtanti legis, & legis ſedenti:
In thermas fugio, ſonas ad aurem,
Piſcinam peto, non licet natare;
Ad cœnam propero, tenes euntem;
Ad cœnam venio, fugas ſedentem;
Laſſus dormio, ſuſcitas jacentem.
Vis, quantum facias mali, videre?
Vir juſtus, probus, innocens timeris.

Vers. 7. *Dipſas.* Genus eſt ſerpentis peſtiferi, quo qui percuſſus eſt, ſiti graviſſimâ vexatur, ac tãdem enecatur. Nomen habet à græco δίψα, ſitis. Frequens eſt in Africa. *Peruſta ſole.* Cùm apricatur ad meridianum ſolem.

9. Quis poſſit perferre moleſtiam & laborem audiendi te recitantem ubique tua carmina?

12. *Piſcinam.* In piſcinis natabant aliquando, & corpus lavabant.

14. *Sedentem.* Menſæ accumbentem: nam ad menſam interdum ſedebant. Legunt aliqui, *edentem.*

XXXV.

Recitator odioſus.

Fugerit an menſas Phœbus, cœnamq; Thyeſtę,
Ignoro: fugimus nos, Ligurine, tuam:
Illa quidẽ lauta eſt, dapibúſq; inſtructa ſuperbis;
Sed nihil omnino, te recitante, placet.
Nolo mihi ponas rhombũ, nullùmve bilibrem;
Nec volo boletos, oſtrea nolo: tace.

Vers. 1. *Thyeſtæ*. Thyeſtes & Atreus Pelopis erant filii: ille fratris uxorem temeravit: hic filios Thyeſtæ fratris cæſos appoſuit patri epulandos, quo ſpectaculo territum ſolem ajunt fugiſſe.

5. *Rhombum, mullum*. Piſces exquiſitos. *Bilibrem*. Cujus pondus ſit librarum duarum.

6. *Boletos*. Fungos delicatos. Lib. I. Ep. 21.

Tace. Hoc tantùm volo, ut taceas, ut nihil recites.

XXXVI.

Quid ab amicis exigendum.

1. Exigis à nobis operam ſine fine togatam:
2. Non eo; libertum ſed tibi mitto meum.
3 Non eſt, inquis, idem: multò plus eſſe probabo;
4. Vix ego lecticam ſubſequar, ille feret.
5. In turbam incideris, cunctos umbone repellet;
6. Invalidum eſt nobis, ingenuumque latus.
7. Quidlibet in cauſis narraveris; ipſe tacebo:
8. At tibi tegeminum mugiet ille ſophos.
9. Lis erit: ingenti faciet convicia voce:
10. Eſſe pudor vetuit fortia verba mihi.
11. Ergo nihil nobis, inquis, præſtabis amicus?
12. Quidquid libertus; Candide, non poterit.

Vers. 1 Exigis à me officia omnia quæ à clientibus toga uti ſolitis, exhibentur, v.g. ut te comiter per urbem, veniam ſalutatum manè, &c.

2. Non poſſum ire ipſe, ſed mitto tibi libertum meum.

5. *Umbone*. Cubito. Propriè umbo eſt pars eminens in medio clypeo, ſæpe rotunda, interdum acutior, quale eſt os cubiti.

6. *Ingenuum*. Homines ingenui & mollius educati, non ſunt ita robuſti, non ita impudentes ut pulſare obvios audeant.

7. *In cauſis*. In agendis cauſis in foro.

8. *Mugiet*. Applaudet tibi & acclamabit voce tanta, ut mugitus dici poſſit.

Tergeminum. Triplex, id eſt, magnum: qua in ſignificatione numerus ternarius ſæpe uſurpatur: de voce, Sophos, vide Lib I. Ep. 4.

9. Ingeret affatim adverſariis tuis convicia & opprobria.

10. *Fortia*. Acerba, atrocia, contumelioſa.

12. *Quidquid, &c.* Præſtabo liberalis amici officia & ingenui; non ſervilia, & liberti.

XXXVII.

Villa inops.

1. Capena grandi porta qua pluit guttâ,
2. Phrygiùmque matris Almo quà lavat ferrum,
3. Horatiorum quà viret ſacer campus,
4. Et quà puſilli fervet Herculis fanum,
5. Fauſtine, plenâ Baſſus ibat in rheda,
6. Omnes beati copias trahens ruris.
7. Illîc videres frutice nobili caules,
8. Et utrumque porrum, ſeſſileſque lactucas,
9. Pigròque ventri non inutiles betas:
10. Illîc coronam pinguibus gravem turdis,
11. Leporémque læſum Gallici canis dente,
12. Nondumque victâ lacteum fabâ porcum.
13. Nec feriatus ibat ante carrucam,
14. Sed tuta fœno curſor ova portabat.
15. Urbem petebat Baſſus? imò rus ibat.

Vers. 1. *Capena*. Quà itur Capuam urbem nobiliſſimam Campaniæ in Italia, *Capua*. Erant prope illam portam aquæductus unde guttæ grandes depluebant.

2. *Almo* Fluvius Thuſciæ nunc vulgò dictus *Aquataccio*, per Appiam viam, quæ à porta Capena incipiebat, fluens: in eo Galli, ſacerdotes Cybeles, quæ Mater, ſeu mater Deorũ vulgò appellabatur, cultros & alia ſacrorum inſtrumenta ſolebant abluere. Sententia igitur eſt: In ea parte viæ Appiæ, quam Almo alluit, in quo ſacerdotes Cybeles lavant cultros in ſacrificiis Matris Deûm adhiberi ſolitos.

3. *Horatiorum*. Extra portam Capenam erat ager, ubi ab Horatiis pugnatum olim fuiſſe ajebant: ibi viſebantur eorum ſepulcra: agros autem ſepulcris addictos, ſacros fuiſſe diximus Lib. I. Ep. 96. Horatiorum longa hiſtoria: Florum conſule, Libro I cap. 3.

4. *Herculis*. In eadem Appia via erat ædicula Herculi ſacra. Puſillum Herculem fortaſſe adulatoriè vocat, in gratiam Domitiani, qui ſe Herculi comparabat, & quẽ vates noſter majorem Herculem ſæpe appellat.

Fervet. Celebratur adeuntium multitudine.

6. Omnes fructus, quibus abundare villa fertilis ac dives ſolet.

7. *Illic*. In rheda Baſſi.
Frutice. Caudice, ſtolone.

8. *Utrumque*. Sectivum & capitatum. *Seſſiles*. Humiles, capitatas.

9. *Pigro*. Duro, ſtricto, quem cient nimirum ac ſolvunt.

10. *Coronam*. Vimen in orbem nexum, ex quo pendebant turdi.

11. *Gallici*. Velociores erant ceteris Gallici canes,& leporibus captandis idonei.

12. Et porcum lactentem, qui nondum vicit, ſive fregit dente ſabas, utpote duriores.

13. Nec famulus vacuus & ſine onere, currebat ante rhedam, ſed ova portabat in fœno poſita.

15. Quis non arbitraretur Baſſum è villa in urbem venire, his onuſtum rebus? atqui ibat in villam, ita videlicet inopem, ut in eam omnia eſſent importanda, quæ in urbem ex illa deferri debuiſſent.

XXXVIII.

In ædificatorem.

1. Pauperis extruxit cellam, ſed vendidit Ollus
2. Prædia: nunc cellam pauperis Ollus habet.

Solebant divites in ampla & ornata domo, tenues aliquas cellulas, conclavia anguſta ædificare, ubi parcè ac ſobriè veſcebantur, & amicos tenuiores excipiebant: hunc locum vocabant Diætam, ſive Cellam pauperis. Talem cellam iſte Ollus extruxit cum domo lautiſſima: ſed abſumptis ędificando fortunis, prædia & fortè ſplendidam illam domum vendere coactus eſt,ac ſolam ſibi pauperis cellam reſervare.

XXXIX.

Pocula optima.

1. Vejentana mihi miſces, ut Maſſica potas.
2. Olfacere hæc malo pocula, quàm bibere.

Vers. 2. *Olfacere*. Pocula odorata è ligno beneolenti, ſæpe floribus ornata, in menſis ponebant: ait igitur Martialis malle ſe odorari hæc pocula, quàm bibere vinum peſſimum in iis contentum: & naſum paſcere, quàm lædere ſtomachum. De Vejentano vino & Maſſico ſæpe facta mentio, præſertim Ep. 25. Lib. I.

XL.

Moleſtus recitator.

1. Hęc tibi,non alia,eſt ad cœnam cauſa vocandi,

2. Verſiculos recites ut, Ligurine, tuos.
3. Depoſui ſoleas; affertur protinus ingens
4. Inter lactucas oxygarùmque liber.
5. Alter perlegitur, dum fercula prima morantur:
6. Tertius eſt, nec adhuc menſa ſecunda venit.
7. Et quartum recitas, & quintum denique librum.
8. Putidus eſt, toties ſi mihi ponis aprum.
9. Quòd ſi non ſcombris ſcelerata poëmata donas;
10. Cœnabis ſolus jam, Ligurine, domi.

VERS 3. *Soleas.* Ne veſtem ſtragulam, lectóſque inquinarent convivæ, ſoleas & calceos deponebant. Vide Ep. 26. Lib. II.

4. *Oxygarum.* Condimenti genus è garo & aceto confectum: Eſt garum ſuccus quidam, ſeu muria, è piſciculorum inteſtinis. Gloſſę veteres ὀξύγαρον acetarium, vocant. Inchoabant porro cœnam à lactucis & heluellis, quæ lubricant ventrem.

6. *Menſa ſecunda.* Pars cœnæ poſtrema, in qua bellaria apponebantur & fructus.

8. Putidus mihi & ingratus foret aper, licèt exquiſitiſſimum ſit ferculum, ſi toties mihi apponeretur, quoties tu peſſimum librum recitas.

9. *Scombris.* Piſciculi ſunt qui chartis ineptis involvuntur. Vide 2. Epigr. hujus Libri.

XLI.

Incendium utile.

1. Empta domus fuerat tibi, Tongiliane, ducentis:
2. Abſtulit hanc nimiùm caſus in urbe frequẽs.
3. Collatum eſt decies: rogo, non potes ipſe videri
4. Incendiſſe tuam, Tongiliane, domum?

VERS. 1. *Ducentis.* Millibus ſeſtertiûm, hoc eſt, libris Francicis 20000.

2. *Caſus.* Incendium.

3. *Collatum.* Collectum & contributum tibi ab amicis vicem tuam dolentibus, ut reparares incenſam domum.

Decies. Subaudi, ut antea monuimus, centena millia ſeſtertiûm, nempè libræ Turon. 1000000. & Rom. ſcutatorum ducenta vigintiquinque millia.

XLII.

Odor adſcitus.

1. Quod quacũq; venis, Coſmũ migrare putamus,

2. Et fluere excuſſo cinnama fuſa vitro.
3. Nolo peregrinis placeas tibi, Gellia, nugis;
4. Scis, puto, poſſe meum ſic bene olere canem.

VERS. 1. 2. Quod quacumque iter facis, tam ſuavem odorem ſpargis, ut videatur Coſmus ille celebris unguentarius incedere cum ſua tota officina & è phialis vitreis effuſa fluere aromata videantur. *Cinnama*. Cinnamum, ſeu cinnamomum frutex odoratus, ex Aſia devehebatur: eo condiebatur aqua odoris ſuaviſſimi.

3. *Peregrinis nugis*. Odoribus alienis, & longè petitis.

XLIII.

Ravennæ ciſterna.

1. Sit ciſterna mihi, quàm vinea, malo Ravennæ:
2. Cùm poſſim multò vendere pluris aquam.

VERS. 1. *Ciſterna*. Locus eſt ubi aqua pluvialis collecta ſervatur. *Ravennæ*. Ravenna, *Ravenna*, alias Æmiliæ, nunc Romandiolæ caput, oppidum eſt Italiæ maritimum, in intimo ſinu Adriatico. Ibi magna eſt dulcis aquæ penuria, magna vini copia. Lege ſequens epigramma.

XLIV.

Caupo liberalis.

1. Callidus impoſuit nuper mihi caupo Ravennæ:
2. Cùm peterem mixtum, vendidit ille merum.

VERS. 1. *Impoſuit*. Me decepit.

2. *Mixtum*. Temperatum aquâ vinum. *Merum*. Aquâ non mixtum: carior enim eſt aquâ Ravennæ, quàm vinum; propter aquæ dulcis penuriam: itaque vinum merum vilius eſt, quàm aquâ dilutum. Ludit in paradoxo.

XLV.

Villa dives.

1. Baiana noſtri villa, Baſſe, Fauſtini
2. Non otioſis ordinata myrtetis,
3. Viduaque platano, tonſilique buxeto
4. Ingrata lati ſpatia detinet campi:

5. Sed

Sed rure vero, barbaróque lætatur.
Hîc farta premitur angulo Ceres omni,
Et multa fragrat teſta ſenibus autumnis:
Hîc poſt Novembres, imminente jam brumâ
Seras putator horridus refert uvas.
Truces in alta valle mugiunt tauri,
Vitulúſque inermi fronte prurit in pugnam.
Vagatur omnis turba ſordidæ cortis,
Argutus anſer, gemmeique pavones,
Noménque debet quæ rubentibus pennis;
Et picta perdix, Numidicæque guttatæ,
Et impiorum Phaſiana Colchorum;
Sonántque turres plauſibus columbarum.
Gemit hinc palumbus, inde cereus turtur:
Avidi ſequuntur villicæ ſinum porci,
Matrémque plenam mollis agnus expectat,
Cingunt ſerenum lactei focum vernæ,
Et larga feſtos lucet ad Lares ſilva.
Non ſegnis albo pallet otio caupo,
Nec perdit oleum lubricus palæſtrita;
Sed tendit avidis rete ſubdolum turdis,
Tremulâve captum lineâ trahit piſcem,
Aut impeditam caſſibus refert damam.
Exercet hilares facilis hortus urbanos,
Et pædagogo non jubente laſcivi
Parêre gaudent villico capillati:
Et delicatus opere finitur eunuchus.
Nec venit inanis ruſticus ſalutator,
Fert ille ceris cana cum ſuis mella,
Metámque lactis Saſſinate de ſilva:
Somniculoſos ille porrigit glires;
Hic vagientem matris hiſpidæ fœtum,
Alius coactos non amare capones:
Et dona matrum vimineo ferunt texto
Grandes proborum virgines colonorum.
Facto vocatur lætus opere vicinus;

Nec avara ſervat craſtinas dapes menſa:
Veſcuntur omnes, ebriòque non novit
Satur miniſter invidere convivæ.
At tu ſub urbe poſſides famem mundam,
Et turre ab alta proſpicis meras laurus,
Furem Priapo non timente ſecurus:
Et vinitorem farre paſcis urbano,
Pictámque portas otioſus ad villam
Olus, ova, pullos, poma, caſeum, muſtum.
Rus hoc vocari debet, an domus longè?

VERS. 1. *Baïana*. De Baiis vide Lib. I. Ep. 51. 54 & aliàs paſſim.

2. *Otioſis*. Sterilibus. Non eſt plena myrtis ordine certo digeſtis: v. g. in quincuncem. Myrtetum, locus eſt myrtis conſitus.

3. *Vidua*. Sterili; hoc eſt, quæ vitibus non maritatur, ut ulmus, populus, &c.

Tonſili. Romani tondebant ita buxum ut varias animalium figuras referret.

4. *Ingrata*. Infœcunda, quæ nihil domino reddunt, more ingratorum hominum.

5. *Vero*. Rus verum illud eſt, quod ad fructus percipiendos colitur, ubi non ſunt hortenſes tantùm delicię, &c. *Barbaro*. Ruſtico, inculto, at frugifero.

6. 7. In hac villa frumentum omnibus in angulis ſtipatur, & conditum vinum vetus à multis autumnis ac in teſtis ſervatum, fragrat.

9. *Putator*. Vinitor, qui vitem amputat, reportat domum uvas quæ poſt factam vindemiam relictę fuerant in palmitibus, vel negligentiâ colligentium, vel ut matureſcerent. *Horridus*. Pannoſus, frigens.

11. Nondum cornibus armata fronte prælia deſtinat.

12. *Turba cortis*. Gallinæ, anſeres, &c.

13. *Argutus*. Semper ſtrepitans & clangens.

Gemmei. Gemmantibus caudis nitentes.

14. Et avis phœnicopterus: ſic dicta nimirum à pennis purpureis: φοίνιξ purpura, πτέρον ala.

15. *Picta*. Ob pennas maculoſas & varias *Numidicæ*. Subaudi, Gallinæ. Numidia pars eſt Africæ: hinc illæ deportabantur. *Guttatæ*. Maculis verſicoloribus: ut guttis, pictæ.

16. Et avis phaſiana frequens apud Colchos impios & veneficos, qui malè audiunt propter Medeæ ſuæ veneficia & ſcelera. De illis dictum pag. 24 *Phaſiana*. Avis ita dicta à Phaſide Colchorum flumine.

17. *Plauſibus*. Alis plaudentibus columbaria perſtrepunt.

18. *Cereus*. Obeſus, pinguis: nam ex pinguedine exiſtit ille color pallidus; hinc libro IX. *Pallere* poſuit pro pingueſcere. *Palumbus*. Columba ſilveſtris.

19. *Villicæ*. Ferentis ſcilicet glandes, ſiliquas, &c.

20. *Plenam*. Lacte diſtenta ubera gerentem. *Expectat*. Domi concluſus in ovili.

21. *Lactei*. Renidentes, lauti, pingues. De *Verna*, vide ſupra Epigr. 1. & Lib I. Ep. 36. *Serenum*. Igne claro collucentem.

22. *Ad Lares*. Ad focum, circa quem erant Larium ſimulacra, quibus erat ſacer focus. *Feſtos*. Lætos, & nitentes, ollis & cacabis quaſi coronatos. Vel, Deorum ſtatuis ornatos.

23. Caupo, qui prætereuntibus viatoribus vinum è villa collectum vendit, non feriatur, nec palæſtra inutili occupatur, ſed, &c. In villis ruſticanis vulgò erat caupona, ubi vinum & opſonia præbebantur hoſpitibus. Cùmque illæ cauponæ non adeo frequentarentur, ut in oppidis, caupo villæ Fauſtini fuiſſet otioſus, niſi aucupio, venatui, &c. operam dediſſet. *Albo*. Pallido: nam otioſi flaccido & luteo ſunt colore.

24. *Palæſtrita*. Is eſt, qui in palæſtra exercetur. Eſt autem palęſtra locus deſtinatus luctationi, quæ πάλη græcè dicitur. Luctaturi autem oleo corpus ungebant, ne facilè prenſari ab adverſario aut dejici poſſent, hinc vocem illam explica *lubricus*, ſive etiam ut eſſent valentiores. Iſte igitur caupo non perdit oleum, quia oleo non utitur, nec, ut palæſtritæ, luctatur. Alluſit ad proverbium *oleum perdere*, id eſt, fruſtra aliquid facere. Non inutili palæſtrâ exercetur, ſed utili aucupio.

28. *Urbanos*. Cives qui ruſticandi causâ in villam conveniunt, ſuaviter in horto exercentur, curſitant, ſpatiantur.

29. Et pueri heriles, qui ruſticantur in villa, licèt eos pædagogus ſuus patiatur feriari, neque illis quidquam tunc laboris imponat, tamen ultrò gerunt morem villico, præcipienti operis aliquid. Vel; malunt villico obedire, quàm pædagogo.

Laſcivi. Petulantes, protervi.

30. *Capillati*. Pueri ingenui & honeſtius culti, quibus longior & decentius pexa coma: vel, impuberes; comas enim vulgò alebant uſque ad pubertatem.

31. Ipſi Eunuchi, otioſi in urbe, amant hîc laborem: opus, ut ceteri, faciunt.

32. Non veniunt vicini ruſtici ad Fauſtinum viſendum honoris ergo, & ſalutandum ex alia villa, aut oppidulo, inanes & vacui, ſed afferunt mella flava cum ipſis favis, aut caſeos, &c.

34. *Metam*. Caſeos in metæ formam coactos & coagu-

latos. Meta eſt figuræ rotundæ, oblongæ, & fundo lato in acutum aut obtuſum deſinit. *Saſſinate*. Sarſina aut Saſſina eſt oppidum Romandiolæ ſive, ut olim vocabant, Æmiliæ, nunc in ditione eſt Pontificia, ad caput Sapis fluvii, vocaturque etiam nunc *Sarſina*.

36. *Fœtum*. Hœdulum, capellæ fœtum.

37. *Coactos*, *&c.* Exſectos.

38. *Dona Matrum*. Ova.

40. *Facto opere*. Labore & opere ruſtico abſoluto.

43. *Satur*, *&c.* Quia ſaturatus eſt dapum reliquiis, quæ non ſervantur in craſtinum.

44. At tu, in tuo prædio ſuburbano eſuris cum tuis munditiis. Eſt quidem elegans tuum illud prędium, ſed nihil in eo naſcitur quo placari fames poſſit.

45. *Meras*. Solas, non comitatas arboribus frugiferis.

46. *Priapo*. Erat Deus hortorum cuſtos: ſecurus ille à furibus erat in Baſſi rure & prædio, quia nihil erat quòd auferretur.

47. *Urbano*. Quia nihil eſt in ſterili villa unde vinitor alatur: itaque in eam ab urbe far apportandum. *Farre*. Frumento, cibo.

48. *Pictam*. Elegantem.

50. Villa tua, ô Baſſe, an debet vocari prædium? an potiùs urbana domus, ſed longè ab urbe poſita, in quam omnia ex urbe magno incommodo ſint advehenda? Domus longè, ὁ πόῤῥω οἶκος, domus procul ſita: urbana domus, ab urbe diſtans; nihil ab urbanis ædibus diſcrepans, niſi quod procul ab urbe ſit.

XLVI.

Cerdones & fullones munerarii.

1. Sutor cerdo dedit tibi, culta Bononia, munus:
2. Fullo dedit Mutinæ: nunc ubi caupo dabit?

VERS. 1. *Bononia* & *Mutina*, civitates Italiæ, *Bologna*, *Modena*. Utraq; in Æmilia, Galliæ Togatæ parte. *Culta*. Elegans, ornata moribus, litteris, &c. *Munus*. Vide Ep. 13. hujus Libri.

2. *Fullo*. Qui lavat veſtes, tingit, purgat, &c. *Dabit*? An etiam dabit Romæ? ut nihil ad ignominiam noſtram deſit.

LXVII.

Cœna non æqua.

1. Cùm vocer ad cœnam non jam venalis, ut ante,

2. Cur mihi non eadem, quæ tibi, cœna datur?
3. Oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata Lucrino,
4. Sugitur inciſo mytilus ore mihi:
5. Sunt tibi boleti; fungos ego ſumo ſuillos:
6. Res tibi cũ rhombo eſt; at mihi cum ſparulo:
7. Aureus immodicis turtur te clunibus implet;
8. Ponitur in cavea mortua pica mihi.
9. Cur ſine te cœno, cùm tecum, Pontice, cœnem?
10. Sportula quod non eſt, proſit; edamus idem.

Vers. 1. *Non jam venalis*. Non jam mercede conductus, ut olim ſub Nerone. Vide Ep. 24. hujus libri. De lacu Lucrino dixi Ep. 55. Lib. I.

4. *Mytilus*. Eſt vilis piſciculus, *la tellina*, teſtâ incluſus, quâ ſibi os incidi & ſecari queritur Martialis, dum mytilus ſugitur.

5. *Suillos*. Fungorum alii boleti dicuntur, qui optimi: alios deteriores, per contemptum, ſuillos vocat; id eſt, qui ſuibus immundis comedendi relinquuntur.

6. *Sparulo*. Vili piſciculo: qui fortaſſe nomen habet à ſparo, telo quodam agreſti, cujus formam imitatur. Rhombus, eſt piſcis exquiſitus.

Aureus. Flavus, pallidus, qui color ex pinguedine naſcitur, ut dictum eſt Ep 45. Vel; eximius, qui auro contra væneat. *Immodicis*. Pinguibus, obeſis.

9. *Sine te*. Siquidem non iiſdem cibis utor: *Tecum*, quia eidem accumbo menſæ.

10. Fac ut proſit mihi quòd ſublata eſt ſportula: eoſdem cibos edamus, ſiquidem cœnâ jam rectâ utimur. Vide Ep. 6. hujus Libri.

XLVIII.
Petitor improbus.

1. Eſſe nihil dicis, quidquid petis, improbe Cinna:
2. Si nil, Cinna, petis; nil tibi, Cinna, nego.

Vers. 1. *Nihil*. Rem eſſe nullius momenti, rem nihili eſſe.

XLIX.
In emacem.

1. Centenis quòd emis pueros, & ſæpe ducenis;
2 Quòd ſub rege Numa condita vina bibis:
3. Quòd conſtat decies tibi non ſpatioſa ſupellex,

4. Libra quòd argenti millia quinque rapit:
5. Aurea quòd fundi pretio carruca paratur,
6 Quòd pluris mula eſt, quā domus, empta tibi:
7. Hæc animo credis magno te, Quincte, parare?
8. Falleris: hæc animus, Quincte, puſillus emit.

Vers. 1. *Pueros.* Servos. Centena ſeſtertia valent libras Francicas 10000.

2. *Numa.* Fuit rex ſecundus Rom. Significantur vina vetuſtiſſima. Hyperbole.

3. *Decies.* Subaudi centenis millibus ſeſtertiûm, id eſt, libris noſtratibus 100000. *Non ſpatioſa.* Quæ non multùm occupet loci, quæ artificio carior, quàm materiâ & mole ſit.

4. Quòd una libra argenti, nempe cælati, factique; ſive vas aliquod unius libræ, millibus quinque ſeſtertiis id eſt, libris 500. conſtat.

Rapit. Quia dum appenditur, trahit ad ſe & rapit pondus oppoſitum, in trutina, ſeu ſtatera.

5. 6. Quòd rheda inaurata, aureis ornamentis inſignis, tanto pretio tibi conſtet, quanto integrum prædium: quod mulam pretio majore, quam domum emeris.

8. *Puſillus.* Qui his nugis capiatur. Iſtis carere poſſe, magni animi eſt.

L.

Bellus homo.

1. Cotile, bellus homo es; dicunt hoc, Cotile, multi:
2. Audio: ſed quid ſit, dic mihi, bellus homo.
3. Bellus homo eſt, flexos qui digerit ordine crines,
4. Balſama qui ſemper, cinnama ſemper olet:
5. Cantica qui Nili, qui Gaditana ſuſurrat;
6. Qui movet in varios brachia vulſa modos:
7. Inter femineas totâ qui luce cathedras
8. Deſidet, atque aliqua ſemper in aure ſonat:
9. Qui legit hinc illinc miſſas, ſcribitque tabellas;
10. Pallia vicini qui refugit cubiti:
11. Qui ſcit, quē quis amet; qui per cōvivia currit;
12. Hirpini veteres qui bene novit avos.
13. Quid narras? hoc eſt, hoc eſt homo, Cotile, bellus?
14. Res pertricoſa eſt, Cotile, bellus homo.

Vers. 3. Iſta verba ſunt Cotili, qui à Martiale interrogatus ſuperiore diſticho, explicat quid ſit bellus homo. Vide Ep. 30. Lib. II.

5. Qui Ægyptiorum & Gaditanorum laſcivas cantilenas ſemper cantillat; quod factitabant molles & effeminati. De Gadibus, dictum Epig. 36. lib. I.

6. Qui ſaltat exertis in numerum & jactatis mollibus brachiis. *Vulſa*. Vide Ep. 30. Libri II.

8. Qui ſemper garrit alicui in aurem, ut gerrones, & rumuſculorum aucupes, atque architecti factitant.

6. *Tabellas*. Amatorias fortaſſe litteras, aut rerum novarum, ut fit, plenas.

10. Qui timet ne quis, prope adſtans, ipſum tangat, ac veſtem ex arte complicatam confundat. Vide Epig. 35. Libri II.

12. *Hirpini*. Erat equus famoſus, qui plurima in circo palmas retulerat: cujus genealogiam & ſtemma neſcio qui malè curioſi texebant.

13. *Quid narras?* Decem ſuperiora carmina dixiſſe fingitur Cotilus & hominem bellum in illis definiviſſe. Reſpondet Martialis: Quid ais, hoccine tandem eſt homo bellus? certè eſt res prætricoſa, ſeu pertricoſa, id eſt, tricarum & nugarum plena: næ, ſi ita eſt, homo bellus eſt merus nugator. Tricæ, apinæ, quid ſint, vide Lib. I. Epig. 94. Tricæ dicuntur etiam fila quædam & impedimenta pullorum gallinaceorum pedibus innaſcentia: unde illa vox pro leviculis negotiis uſurpatur.

LI.

Dulcis facundia.

1. Sirenas, hilarem navigantium pœnam,
2. Blandáſque mortes, gaudiúmque crudele,
3. Quas nemo quondam deſerebat auditas,
4. Fallax Ulyſſes dicitur reliquiſſe:
5. Non miror; illud, Caſſiane, mirarer,
6. Si fabulantem Canium reliquiſſet.

Vers. 1. Erant Sirenes, monſtra quædam marina in freto Siculo, virginum ſpecie ac vultu, piſcium cauda, luporum voracitate; quæ ſuavitate cantus illectos vectores abducebant in ſcopulos, ac vorabant. Eas effugit prudens Ulyſſes obturatis cera ſociorum auribus, ſeque ad navis malum alligari juſſo.

9. *Fabulantem*. Suaviter ac nequiter garrientem; tam blanda & ſuavis eſt ejus facundia! Vide Epig. 16. hujus Libri, & 53. 60. Libri I.

LII.

In Antonium Ciceronis interfectorem.

1. Par ſcelus admiſit Phariis Antonius armis;
2. Abſcidit heu vultus enſis uterque ſacros.
3. Illud, laurigeros ageres cùm læta triumphos,
4. Hoc tibi, Roma, caput, cùm loquereris, erat.
5. Antonî tamen eſt pejor, quàm cauſa Pothini;
6. Hic facinus domino præſtitit, ille ſibi.

VERS 1. Antonius admiſit ſcelus ſimile illi, quod Ægyptii admiſerunt, qui Pompejum interfecere. Quid ſit Pharus, dictum eſt pag. 83.

2. *Uterque*. Ægyptiorum enſis & Antonii. *Vultus ſacros*. Pompeii & Tullii caput.

3. *Illud*. Pompeii caput. Tuum illud, ô Roma, caput erat, cùm triumphares. Pompejus de tribus orbis terræ partibus triumphavit.

4. *Hoc*. Ciceronis caput. Hoc caput, tuum erat caput, ô Roma: Ciceronis ore loquebaris.

5. *Pothini*. Ptolemæi ſatelles fuit, à quo percuſſus eſt Pompejus Ita legendum hoc nomen Scriverius admonet: quia græcè à Plutarcho ſcribitur Ποθεινός, nō Φωτεινός.

6. Pothinus in gratiam domini ſcelus hoc admiſit: Antonius ut cupiditatem ulciſcendi ſuam expleret.

LIII.

In tardos nautas.

1. Ceſſatis pueri, nihilque môſtis,
2. Vatreno, Raſináque pigriores:
3. Quorum per vada tarda navigantes,
4. Lentos figitis ad celeuſma remos.
5. Jam prono Phaëthonte ſudat Æthon,
6. Exarſitque dies, & hora laſſos
7. Interjungit equos meridiana.
8. At vos tam placidas vagi per undas
9. Tutæ luditis otium carinæ.
10. Non nautas puto vos, ſed Argonautas.

VERS 1. *Môſtis*. Pro, moviſtis: nihildum promoviſtis. Legitur &, *nôſtis*, id eſt, imperiti eſtis in arte remigandi: remigare non noviſtis. *Vatreno*. Vatrenus ſive Vaternus *Santerno*, amnis eſt in Padum influens ex a-

gro Forojulienſi, Plinio teſte, Lib. III. cap. 16. Itemque Raſina ſive Teſina, ut ſcribit Bernardinus Scardeonius, Lib. I. Antiquitatum urbis Patavinæ. Porro hic age de fluentis ſeu rivulis ad Padum poſitis, & iis quidem, propter exiguitatem, tardioribus, clarè indicat vox *quorum* in verſiculo ſequenti, quam ab Ramireſio mutatam temerè in *Quorſum* non immeritò queritur P. Scriverius.

4. *Celeuſma*. Eſt nautarum clamor, quo ſe accendunt ad remigandū. κέλευσμα, hortatio, incitatio.

5. Jam ſole (qui etiam Phaëthon dicitur) prono & meridiem prætergreſſo, dies calidior eſt, æſtus augeſcit. *Æthon*. Unus è ſolis equis.

7. Et hora meridiana jubet equos interjungi, abduci ab curribus & aratris ad paſtum. Quid ſit *interjungere* explicui jam lib. II. Ep. 5.

9. Abutimini otio in carina tuta: vel otium ac tempus malè perditis, cùm feſtinare citra periculum ac tuto poſſetis: ludere otium dicitur, ut ludere operam; pro, perdere.

10. *Argonautas*. Videtur laudare iſtos nautas, cùm heroïcum illis Argonautarum nomen imponit: verum ut ignavos eadem voce carpit. Quamvis enim priſci Argonautæ ſic appellari ſint ab Argo, navi decantata, quam conſcenderunt rapturi aureum vellus; eadem vox tamen, ſi componi fingatur ex ἀργὸς piger & ναύτης, nauta, ſignificabit pigros nautas. De Argonautis vide Ep. 12 Libri II. verſu 6.

LIV.

Paulinus, Palinurus.

1. Minxiſti currente ſemel, Pauline, carinâ:
2. Mejere vis iterùm? jam Palinurus eris.

Vers. 1. *Carinâ*. Cymbâ vel navi currente minxerât Paulinus, ne iterùm id faciat Martialis monet, ne in aquam decidat, & ex Paulino fiat Palinurus. Significat Palinurus, ſi verba græca ſumas unde vox ea componitur, eum qui rurſum meit, πάλιν rurſus ὀρέω mejo. Dicit Martialis eum fore Palinurum, alio ſenſu quàm illo quem iſtæ voces græcæ habent, videlicet non ideo tantùm quia iterùm mejet, ſed quia Palinurum imitabitur, & in mare decidet, ut Palinurus Æneïæ navis gubernator, qui oppreſſus ſomno in aquas cecidit, quemadmodum narrat Virgil. V. Æneid. verſu 85.

LV.

Ira ficta.

1. Eſſe negas coctum leporem, poſciſque flagella:
2. Mavis, Rufe, coquum ſcindere, quàm leporē.

VERS. 1. *Flagella.* Ut coquum malè mulctes. Vide Epig. undecimum.

2. *Leporem.* Quem convivis dividas. Non eſt, inquis, ſatis coctus & edulis.

LVI.

In arrogantem & ineptum.

1. Numquā dicis ave, ſed reddis, Nęvole, ſemper,
2. Quod prior & corvus dicere ſæpè ſolet.
3. Cur hoc exſpectes à me, rogo, Nævole, dicas:
4. Nam, puto, nec melior, Nævole, nec prior es.
5. Præmia laudato tribuit mihi Cæſar uterque,
6. Natorumque dedit jura paterna trium.
7. Ore legor multo, notúmque per oppida nomen
8. Non exſpectato dat mihi fama rogo.
9. Eſt & in hoc aliquid; vidit me Roma tribunum;
10. Et ſedeo quà te ſuſcitat Oceanus.
11. Quot mihi Cæſareo facti ſunt munere cives,
12. Nec famulos totidem ſuſpicor eſſe tibi.
13. Sed pulcrè garris, ſed cantas, Nęvole, bellè:
14. Jam, jam tu prior es, Nęvole, vincis; Ave.

VERS. 1. Expectas dum te prior ſalutem, quaſi eſſet alienū à tua dignitate priùs compellare alios, & ſalutare.

2. Licet corvi ipſi voces humanas, docti ſalutem dicant. Legunt aliqui, *Curius.* Licèt Curius, vir nempe priſcâ & inſigni nobilitate, prior alios ſalutet.

3. *Hoc expectes.* Nempe ut te prior ſalvere jubeam.

4. *Prior.* Nobilior, inſignior.

5. *Uterque.* Titus & Domitianus.

6. *Natorum.* Lege poſtrema Epigrammata Libri II.

8. Ante mortē: mihi viventi, nomen celebre, & clarum eſt. Epig. 2. Lib. I.

9. *Tribunum.* Tribuni militares inter primos militiæ ductores cenſebantur; ita vocati ſunt, quia è primis tribubus olim lecti fuerunt. Præerant toti legioni per vices; erant vulgò ſeni in unaquaque legione: jus dicebant militibus, ſignum dabant excubiis, &c. Præter illos veros &

legitimos tribunos, alii erant tribuni nomine tenus & honoris ergo, qui licèt nunquã vidiſſent caſtra, iiſdem tamẽ atque veri tribuni, juribus ac privilegiis gaudebant, Principis beneficio. Talis Martialis noſter fuit.

10. Et ſum eques › ſedeòque in ſedilibus theatro prioribus, in ea parte, in qua ſi ſedere audeas, jubebit te abire Oceanus & loco cedere. Habuit Martialis equitis honorem & nomen, ut alibi diximus, non cenſum & genus. Equitum autem jus erat ut ſederent in primis ac theatro proximis ſubſellìorum ordinibus, qui erant illis attributi. Adi Librum V. Epig. 19. & 27. *Oceanus.* Nomen eſt viri, cujus tunc erat munus deſignare ſuum cuique locũ in theatro, & ne quis alienum occuparet, providere.

11. Non puto tibi tot eſſe famulos quot ſunt homines, quibus ab Imperatore jus civitatis impetravi: qui mihi debent hoc beneficium.

14. *Ave* Salutare debeo te prior, iſtis præclaris artibus me ſuperas: ſaluto igitur, & ave dico.

LVII.

Cerdoni ſe excuſat.

1. Iraſci noſtro non debes, cerdo, libello:
2. Ars tua, non vita eſt carmine læſa meo.
3. Innocuos permitte ſales: cur ludere nobis
4. Non liceat, licuit ſi jugulare tibi?

VERS. 1. *Carmine.* Supra, Epig. 13. & 46.

4. *Jugulare.* Gladiatores dando, qui ſe, tuo juſſu, interemerint; edere munera, in quibus homines jugulentur.

LVIII.

Carmina delenda.

1. Curſorem ſextâ tibi, Ruſe, [illegible]miſimus horâ,
2. Carmina quem madidũ no[illegible] tuliſſe refers;
3. Imbribus immodicis cœlum nam fortè ruebat:
4. Non aliter mitti debuit iſte liber.

VERS. 1. *Curſorem.* Tabellarium *Sextâ horâ.* Meridianâ: ſexta poſt ortum ſolis.

2. *Madidum.* Pluviâ.

3. *Ruebat.* Tantus erat imber, ut cœlum ruere velle videretur.

4. *Non aliter.* Dignus ſcilicet qui aquâ totus deleretur: ſic modeſtè ſuum librum deprimit.

M. VAL. MARTIALIS EPIGRAMMATUM LIBER IV.

EPIGRAMMA I.

De natali die Domitiani.

1. CÆSARIS alma dies, & luce ſacratior illâ
2. Conſcia Dictæum quâ tulit Ida Jovem,
3. Longa precor, Pylióque veni numeroſior ævo,
4. Semper & hoc vultu, vel meliore, nite.
5. Hic colat Albanò Tritonida multus in auro,
6. Pérque manus tantas plurima quercus eat:
7. Hic colat ingenti redeuntia ſæcula luſtro,
8. Et quæ Romuleus ſacra Terentus habet.
9. Magna quidē, Superi, petimus; ſed debita terris:
10. Pro tanto quæ ſunt improba vota Deo?

VERS. 1. *Dies*. Natalis Domitiani, qui incidebat in 9 Kal. Novembres.

2. Quâ luce Ida mons Cretæ natum excepit Jovem.

Conſcia Tegebatur Jupiter in Ida monte, & celabatur, ne Saturnus eum, ut reliquos liberos ſuos voraret; adeo ut ſola Ida hujus arcani eſſe conſcia videretur

Dictæum. Cretenſem, in Creta editum Dictæ eſt mōs Cretæ, inſulæ in mari mediterraneo, contra Ægæum mare, *Candia*.

3. *Longa*. Numeroſa. Utinam ſæpe redeas, & ſæpius quàm ſuus Neſtori natalis dies.

4. Semper æquè fauſta, aut etiam felicior præſente, redi. *Pylio*. Neſtoreo. Neſtor Pyli in Græcia, rex tres hominum

ætates vixiſſe fertur.

5. Pergat Domitianus, ut hactenus fecit, colere Minervam in Albano, aureâ coronâ redimitus Albanum aurum vocat coronam, veſtes, aurea inſignia quibus Domitianus indutus præſidebat ludis qui edebantur in Albano. Erat autem Albanum, *Albano*, villa, ſive arx quædam, in Latio, ubi ſæpe Domitianus verſebatur.

Tritonida. Minervam, quã ſuperſtitioſè Domitianus coluit. Tritonia, vel Tritonis dicitur à Tritone fluviolo Bœtiæ, apud urbem Alalcomenas, ubi Minervam natam, eductamque ferunt. Hinc Homerus eam Alalcomenidem appellat. Feſta Minervæ vocabantur Quinquatria: ea Domitianus celebrabat variis ludis ſcenicis, & certaminibus oratorum & poëtarum.

Multus. Frequens, crebrò: vel, occupatus & aſſiduus in illa re. Legitur in quibuſdam codicibus *cultus*, id eſt, ornatus.

6. Et per manus tanti Imperatoris quernę coronæ plurimæ victoribus diſtribuantur. Domitianus inſtituit Jovi Capitolino quinquennale certamen triplex, muſicum, equeſtre, gymnicum. Victores donabãtur coronâ è quercu; hęc enim arbor Jovi ſacra.

7. *Hic*. Idem Domitianus ludos ſæculares iterum edat, & iis annos novo ſæculo redeuntes ornet. Poſt evolutum ſęculum Romę ſolemnes fiebant ludi, qui ſæculares vocabantur. Illi centeſimo decimo quolibet anno celebrari ſolebant. Eos Auguſtus celebraverat anno ab U.C. *737*. Claudius Imp. ab illo tertius, eoſdem annis poſt *64*. ediderat præter conſuetudinem: quocirca illos irritos, ac nullos cenſeri Domitianus juſſit, & ipſe alios, numeratis poſt Auguſti ſæculares ludos annis ferè 110. celebravit.

Luſtro. Erat luſtrum ſpatium annorum quinque: quo ſpatio ad putãdos annos Romani utebantur, ut Græci Olympiade. Porro luſtrum illud in quod incidebant ludi ſæculares, magnum luſtrum vocabatur. Vide Horatium in carmine ſæculari, Cenſorinum, cap. 5.

8. Et colat Ditis ac Proſerpinæ ſacra celebrari ſolita in Terento, & à Romulo pridem inſtituta. *Terentus*. Erat locus in Campo Martio, de quo facta mentio Libr. I. Ep. *60*. in eo ara ſubterranea Ditis & Proſerpinæ, olim à Romanis in bello Albano conſtituta fuerat, & altâ humo ſic occultata, ut paucis nota eſſet. Terentus autem eſt appellatus, quia terebat, ſeu occultabat iſtam aram, vel quia Tiberinis aquis, ad cujus ripam erat, terebatur & alluebatur.

10. *Improba*. Iniqua, nimia. *Deo*. Domitiano, qui ſe Deum appellari jubebat.

II.

Spectator candidus.

1. Spectabat modò ſolus inter omnes
2. Nigris munus Horatius lacernis,
3. Cùm plebs, & minor ordo, maximuſque
4. Sancto cum Duce candidus ſederet.
5. Toto nix cecidit repentè cœlo:
6. Albis ſpectat Horatius lacernis.

Vers. 1. *Spectabat.* Edebat ludos Domitianus, ſpectabant omnes, pro more induti candidis lacernis; ſolus neſcio quis Horatius, pullatus aderat: nix crebra decidit, adeo ut alba quoque Horatii lacerna appareret: ita coactus & ipſe eſt, quaſi divinitus, adeſſe albatus.

3. Cùm plebs, equites, & Senatores cum Imperatore eſſent candidati. *Minor ordo.* In tres ordines populus Romanus dividebatur, ſenatum, equeſtrem ordinem, & populum.

4. *Sancto.* Vel quia regum & Imperatorum nomen, majeſtaſque ſancta eſt; vel quia, ut modò dixi, jubebat ſe Domitianus Deum vocari.

6. *Lacernis.* Lacernæ veſtes erant craſſiores, contra frigus aut pluviam comparatæ, & imponi togis ſolitæ, primùm quidem in caſtris; poſt, etiam in urbe.

III.

De nivibus inter ſpectacula demiſſis.

1. Aſpice quàm denſum tacitàrum vellus aquarũ
   2. Defluat in vultus Cæſaris, inque ſinus:
3. Indulget tamen ille Jovi, nec vertice moto
   4 Concretas pigro frigore ridet aquas,
5. Sidus Hyperborei ſolitus laſſare Bootæ,
   6. Et madidis Helicen diſſimulare comis.
7. Quis ſiccis laſcivit aquis, & ab æthere ludit?
   8. Suſpicor has pueri Cæſaris eſſe nives.

Vers. 1. Aſpice quanta ſit nivis copia, quæ ſine ſtrepitu delabitur, lanæ ſimillima. Cùm ludos Domitianus ederet, repente plurima nix demiſſa eſt, coortâ ingenti tẽpeſtate: neminem permiſit è ſpectaculo abire, aut operire caput, aut quidquam in veſte mutare, qua ex re magna pars

ſpectatorum in graves morbos incidit, imo extincta eſt.

3. Sub dio tamen perſtat, & non diſcedit. Jovem ningentem placidè fert; ſic libro I. Ep. 86. dixit: *Indulgent patientiam flagello*. Vel: indulget ſpectaculo in Jovis honorem edito.

4. Nives ridet. Nix eſt aqua frigore concreta, multo aëre admixto: unde calidior eſt, ac minùs denſa.

5. Nec mirum: ſiquidem à teneris annis aſſuevit omnem cœli inclementiam perferre, & ſuâ patientiâ etiam fatigare frigidum Bootæ ſidus, ac vincere.

Bootæ. Bootes, ſidus eſt ſeptentrionale, proximè poſitum poſt illud, quod Plauſtrũ vocant, quaſi ſi plauſtrum & boves agitaret, unde illi nomen. Βοώτης; *Bubulcus*. Hyperboreus porro dicitur tractus ille, qui Boreæ ſubjectus eſt, à voce græca ὑπὲρ ſub, ſuper & Βορέας, Boreas.

6. Et frigora, nivéſque plagæ ſeptentrionalis, quæ Helicæ, ſive Urſæ, eſt ſubjecta, nudo capite ac madido excipere ſolitus, perinde ac ſi ſenſus expers foret.

Helicen. Fabulantur fuiſſe Helicen Jovis nutricem, quæ idcirco fuerit ab illo in cęlum aſcita, & ſideribus aſcripta. Urſa major Helice vulgò appellatur, & nomen habet à verbo græco ἑλίσσω volvo, quia circa polum arctică volvitur. Urſa minor vocatur Cynoſura. De utraque jam diximus in Lib. Spect Ep. 14.

7. Quis ille eſt, qui nives iſtas in Imperatorem, ſatis utique familiariter & jocosè, demittit? Omnino filius tuus eſt, &c. *Siccis aquis*. Ita nix appellari poteſt. *Laſcivit*. Petulanter & protervè ludit.

8. *Pueri*. Filius Domitiani paulò ante mortuus erat ac in Divos relatus Extat hujus filii teſtis nummus, in cujus adverſa parte, puer globo cęleſti, ſtellis cinctus, inſidet, cũ hac inſcriptione. D. Cæſar Imp. Domitiani F. hoc eſt. *Divus Cæſar Imperatoris Domitiani filius*: in averſa parte, ejus mater Domitia Auguſta, uxor Domitiani, conſpicitur.

IV.

In hominem fœtidum & cimicem.

1. Quod ſiccæ redolet palus lacunæ,
2. Crudarum nebulæ quod Albularum,
3. Piſcinæ vetus aura quod marinæ,
4. Laſſi Bardiacus quod evocati,
5. Quod bis murice vellus inquinatum,
6. Quod jejunia Sabbatariorum,
7. Mœſtorum quod anhelitus reorum,

8. Quod ſpurcæ moriens lucerna Ledæ,
9. Quod ceromata fæce de Sabina,
10. Quod vulpis fuga, viperæ cubile,
11. Mallem, quàm quod oles, olere Baſſa.

Vers. 1. Ordo eſt: mallem olêre quod paludes ſiccę, & fętentes lacunę olent, quòd olent Albulæ, &c. quàm olêre quod oles, ô Baſſa fędiſſime.

Lacunæ. Lacuna eſt foſſa, ſive cavus, aquâ ſtagnante plenus: palus verò eſt ferè plena luto & cœno, unde gravis odor.

2. Quod olent vapores ex albulis crudis & frigidis, educti. *Albularum.* Vide Ep. 12. Libri I. Eſt Albula, ſive Albulæ, fons calidus & ſalutaris non procul Tibure, ſulphureis aquis graveolens. Crudæ vocantur, eò quòd aquæ ejuſmodi referant gravitatem ac veluti duritiem, metallorum & foſſilium, ęris, ferri, ſulphuris, à quibus vim ſuam habent, & per quæ, veluti per colum, tranſmittuntur.

3. Quod redolet vetus piſcina, non fontana vel fluvialis, ſed marina. Aqua marina gravioris eſt odoris.

4. Quod Bardocucullus veterani & ſeniculi militis.

Bardiacus. Hanc vocem explicui Libro I. Ep. 47.

Evocati. Sic dicebantur milites emeriti, qui difficillimis temporibus rogabantur iterùm militare, & per litteras vel nuncios evocabantur. Illi vulgò incompti & hirſuti, olidique erant, malo nempe & labori aſſueti. Hinc laſſi vocantur in hoc verſiculo, nempe diuturna militia defatigati. Legit Turnebus *Laſſi Bardaici* (ſive Bardiaci) *os quod evocati*, tam olidus es quàm fœtet os & anhelitus Bardiaci militis evocati. Erant Bardi (de quibus incidit mentio in memorato Ep. 47. Lib. I.) ſeu Bardæi aut Bardiaci, Galli quidam; Galli autem ut plurimùm militabant.

5. Sæpiùs imbutæ purpurâ veſtes olent graviter Et purpura lotio etiam admixto inficiebatur.

6. Quod jejunantes Judæi. Eos *Sabbatarios* appellat quia illorum feſta, ſabbata dicebantur. Jejunantium autem halitus eſt gravior. Huc accedit, quod Judæi ſæpe à ſcriptoribus fœtentes appellantur, quaſi proprio gentis vitio.

7. *Reorum* Cura & angore animi, avocatur alio ſtomachi calor, unde minus coquuntur cibi; ex ea autem cruditate anima putris oritur: nihil autem homine reo triſtius.

8 *Ledæ.* Anicula quędam indicatur putida & retorrida. *Moriens*, recèns extincta.

9. *Ceromata.* Ceroma, genus unguinis & adipis erat, quo utebantur athletæ, ex oleo & cera confectum: craſſum & graveolens, præſertim

ſi oleum eſſet deterius, ac fæculentum, quale Sabinum. Sabini Italiæ populi κηρὸς, cera: κήρωμα, ceroma.

10. Quod vulpes fugiens canes ſequentes. Tunc enim lotium peſtilens dicitur emittere; cujus odore canes ſæpe perculſi abſiſtunt.

V.

Neglecta virtus.

1. Vir bonus & pauper, linguâque & pectore verus,
2. Quid tibi vis, urbem qui, Fabiane, petis?
3. Qui nec leno potes, nec comiſſator haberi,
4. Nec pavidos triſti voce citare reos:
5. Vendere nec vanos circum pallatia fumos;
6. Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.
7. Unde miſer vives, homo fidus, certus amicus?
8. Hoc nihil eſt. Nunquam ſic Philomelus eris.

Vers 3. *Comiſſator.* Popino, helluo. *Haberi.* Eſſe, adhiberi.

4. Nec fungi præconis officio, ad reos citandos, vocandóſque in jus.

5. Nec tuam apud Principem gratiam vendere: vel, elegantes, verſiculos, fictáſque fabulas narrando pecuniam ab aulicis colligere. Vel; quæſtum ex adulatione facere. *Fumos.* Alexãder Severus Romanus Imperator, cùm audiſſet aulicum adulatorem magnas opes collegiſſe, homines Principi, ut aulici factitant, commendando: eum lignis humidis & fumo necari juſſit; pereat, inquit, fumo, qui fumos vendidit.

6. *Cano.* Canus erat inſignis tunc tibicen; Glaphyrus verò, citharœdus: uti Philomelus, ſive Philomuſus. Illæ autem artes hac tempeſtate magno erant in pretio.

8. Fides, amicitia, probitas, viliores alga ſunt, nihil ad rem faciendam juvant: iis artibus nunquam evades ad eas opes quas Philomelus ſua ſibi cithara peperit.

VI.

In diſſimulatorem nequitiæ.

1. Credi virgine caſtior pudicâ,
2. Et frontis teneræ cupis videri,
3. Cùm ſis improbior, Maliſiane,
4. Quàm qui compoſitos metro Tibulli
5. In Stellæ recitat domo libellos.

Vers. 2. *Teneræ*. Impudentes,improbi, duræ frontis vulgò eſſe dicuntur. Modeſti verò & caſti, teneræ;quia facilè erubeſcunt.

4. *Metro*. Carmine, ſtilo. *Tibulli*. Tibullus molli & ſæpe obſceno carmine uſus eſt: eodem, quo Ovidius, anno, nempe 711. ab urbe condita, eſt natus.

5 *Stellæ*. Erat ille poëta bonus ac dives, qui recitantibus domum ſuam pro more divitum, commodabat. Quis autem foret ille recitator, tacet; fortaſſe quia ſatis notus erat.

VII.

Quo tempore ſuos Cæſari libros offerri velit.

1. Prima ſalutantes atque altera continet hora;
2. Exercet raucos tertia cauſidicos:
3. In quintam varios extendit Roma labores;
4. Sexta quies laſſis, ſeptima finis erit:
5. Sufficit in nonam nitidis octava palæſtris;
6. Imperat excelſos frangere nona toros.
7. Hora libellorum decima eſt,Eupheme,meorũ,
8. Temperat ambroſias cùm tua cura dapes;
9. Et bonus ætherio laxatur nectare Cæſar,
10. Ingentique tenet pocula parca manu.
11. Tunc admitte jocos: greſſu timet ire licenti
12. Ad matutinum noſtra Thalia Jovem.

Vers. 1. Hora diei prima (poſt ſolis nempe ortum) & ſecunda, deſtinatæ ſunt ſalutatoribus.

2. Hora tertia (id eſt, nona matutina, ut numeramus Galli) cauſę agũtur in Foro.

3. Uſque in ſextam, hoc eſt, duodecimam, laborant opifices,ita ut hora meridiana intermittant laborem minus robuſti, & opere jam fatigati; hora verò poſt meridiem prima, omnes ab eo quieſcant.

5. Ab octava ad nonam, nempe à ſecunda ſerotina ad tertiam, ſpatii temporiſque ſatis eſt ad varias exercitationes,& palæſtram. Dictum de palæſtra libro III. Ep. 5. & alibi paſſim.

6 Hora non menſæ accumbitur, & lecti, ſive tori diſturbantur. Hæc apud nos eſt tertia ſerotina.

7. 8. Cùm Cæſar, quaſi Deus, nectare, & ambroſia veſcitur, tunc opportunum eſt tempus illi meos libros offerendi. *Temperat*. Erat ille Euphemus pincerna Domitiani, aut menſæ ſtructor, aut ciborum ſector. *Ambroſias*. Ambroſia Deorum cibus eſt, ut nectar illorum

potio ἀμβρόσιος, immortalis, divinus: quia mortalibus nefas eo cibo veſci.

9. *Laxatur.* Recreatur, curis negotiorum ſolvitur.

10. *Parca.* Nempe ſobrius ac temperans.

11. Tunc intromitte meos libellos; nam mihi religio eſſet eos, ut ſunt liberiores & jocoſiores, matutino tempore offerre Domitiano legendos, quippe tunc ſeriis rebus occupato. Jovem illum hic, ut aliàs ſæpius, appellat.

Thalia. Una è Muſis, jocoſa & ludicra. Θάλλω, *floreo, lætor.*

VIII.

Suos amico libros mittit.

1. Dum novus eſt neque adhuc raſâ mihi fronte libellus,
2. Pagina dum tangi non bene ſicca timet;
3. I puer, & caro perfer leve munus amico,
4. Qui meruit nugas primus habere meas.
5. Curre, ſed inſtructus; comitetur Punica librum
6. Spongia: muneribus convenit illa meis.
7. Non poſſunt noſtros multæ, Fauſtine, lituræ
8. Emendare jocos: una litura poteſt.

V. 1. *Raſa.* Vide lib. 1. Ep. 58. ibi de fronte libri, pumice, &c. fusè diſſeruimus.

2. *Sicca.* Ob recens miniũ & pigmenta, quibus ornabant libros.

5. *Inſtructus.* Noli omittere egregium inſtrumentum, rem valde neceſſariam, nempe ſpongiam. Punicam vocat, quia ſpongiæ præſtantes afferebantur ex Africa.

7. Opus eſſe lituris nimiũ multis ut emendarentur mea epigrammata: deleri penitùs cuncta præſtat.

8. *Una.* Si uno ductu totus liber deleatur. Aliquando in membranis ita ſcribebant aliquo pigmento & liquido colore, ut deletiles eſſent characteres, quos udâ ſpongiâ delebant. Vulgò tabulis cera obductis utebantur ad ſcribendum, in quibus, graphio, ſeu ſtilo fereo, cujus pars ima erat acuta, ſumma verò, plana & lata, quaſi incidebãt literulas, & imprimebant molli ceræ: eaſdem verò delebant, ceram complanando ſupremâ graphii parte.

IX.

In Antonium Saturninum.

1. Dum nimiũ vano tumefactus nomine gaudes,
2. Et Saturninum te miſer eſſe pudet:

3. Impia Pharrhaſiâ moviſti bella ſub urſâ,
4. Qualia qui Phariæ conjugis arma tulit.
5. Exciderátne adeo ſatum tibi nominis hujus,
6. Obruit Actiaci quod gravis ira freti.
7. An tibi permiſit Rhenus, quod non dedit illi
8. Nilus, & Arctois plus licuiſſet aquis?
9. Ille etiam noſtris Antonius occidit armis,
10. Qui tibi collatus perfide, Cæſar erat.

VERS. 1. Dum Antonii nomine, quod geris, elatus, ſperas te M. Antonio Triumviro ſimilem fore, teque pudet nihil niſi Saturninum eſſe. Saturninus quidam, de quo agit in 2. verſu, & cujus nomen gerebat cum Antonii nomine is quem hoc epigrāmate inſectatur vates, fuerat obſcurus homo & perduellis: nolebat igitur illi ſimilis eſſe iſte L. Antonius Saturninus ſed magis Antonii nomen & fortunam ambiebat.

2. *Saturninum*. L. Apulejus Saturninus, tribunus plebis, rerum novarum cupidis, ſeditione concitatâ, interfectus eſt circa annum ab U.C. 645.

3. *Impiæ*, *&c.* L. Antonius Saturninus, cùm eſſet ſuperioris Germaniæ præſes; bellum civile movit in Domitianum, pertractis in ſuas partes barbaris: qui cùm per conſtrictum glacie Rhenum in ejus caſtra tranſire jam pararent, ſeque illius copiis adjungere, ſolutis repentè nivibus & glacie Rhenus tranſitum illis intercluſit: ipſe Saturninus captus, & interfectus eſt. *Sub urſa*. In Germania quæ eſt plaga Septentrionalis. Urſa ſignum Septentrionale, de quo ſupra Epig. 3. Parrhaſia dicitur, quia poëtæ fabulantur Calliſtonem Lycaonis Arcadis filiam in urſam minorem fuiſſe mutatam: Arcadia autem, Græciæ pars in media Peloponneſo, dicta quoque eſt Parrhaſia, à Parrhaſo Lycaonis filio.

4. Quomodo Antonius in gratiam Cleopatrę Ægyptię, bellum civile movit. De voce Pharius dictum Libro I. Epig. 73.

5. 6. An oblitus eras, quam triſti fato is, qui gerebat hoc nomen, nempe Antonius Triumvir, perierit? Quem Auguſtus hoſtis Actiaco bello victum fugere compulit in Ægyptum, & ſibi necem conſciſcere. *Actiaci* Actium. Epiri urbs & promontorium, *Capo Figalo*, ad os ſinus Ambracii. Ibi Cæſar Auguſtus Antonium & Cleopatram vicit. Hinc Actius, Actiacus, nomina gentilia.

7. Si Ægyptus ditiſſima provincia non potuit Antonīū tutari, quo pacto Germania tibi contra Domitianum pugnanti auxilio eſſe potuit?

8. *Arctois*. Septentrionalibus, incultis, barbaris, quæ Ἄρκτος græcè dicitur, ſubjectis. *Aquis*. Nilo, qui cum freto Actiaco comparandus non eſt.

10. Qui tecum comparatus Cæſar dici poterat: qui tantùm te ſuperavit, quantum Auguſtus ipſe Antonium.

X.

Epithalamium.

1. Claudia, Ruſe, meo nubit Peregrina Pudenti,
 2. Macte eſto tædis, ô Hymenæe, tuis.
3. Tam bene rara ſuo miſcentur cinnama nardo;
 4. Maſſica Theſeis tam bene vina favis.
5. Nec meliùs teneris junguntur vitibus ulmi;
 6. Nec plus lotos aquas, littora myrtus amat.
7. Candida perpetuo reſide Concordia lecto,
 8. Tàmque pari ſemper ſit Venus æqua jugo.
9. Diligat illa ſenem quondam: ſed & ipſa marito,
 10. Tunc quoque cùm fuerit, non videatur anus.

Vers. 1. *Peregrina*. Eſt hìc nomen proprium. Claudia Peregrina vocabatur.

2. Felix & bonus adſis, ô Hymenæe, cum tuis tædis: gratulor tibi, ob iſtas nuptias, à te conciliatas.

Macte. Ea vox nihil aliud quàm felicem apprecationem & hortationem ſonat. Olim dicebatur mactus, macta, mactum, per ſyncopen, pro magis auctus, id eſt, nova cujuſdam rei acceſſione, præſertim honoris, cumulatus: unde quando ſuperis donis quidpiã offerebant, conceptis utebantur his voculis: *Macte eſto, his* v. g. *floribus, ô Apollo*: id eſt, colo te & veneror his floribus qua in locutione vocativus *macte* pro nominativo uſurpatur, ut ſæpe factitant Latini. Interdum adverbii more ponitur Liv. lib. II. *Juberẽ mactè virtute eſſe*.

Tædis. Cum illis pingitur Hymenæus.

3. *Tam bene*. Quàm Rufus & Claudia. *Cinnama*. Cinnamum eſt odoratus frutex, ſive unguentum ex ejus ſucco factum. Arbuſcula eſt eadem atque cinnamomum: naſcitur in Æthyopia: quidam id eſſe putant quod vocamus Galli, *de la canelle*. Nardus quoque frutex odoratus.

4. *Theſeis*. Atticis: Theſeus rex Athenienſium fuit. Mel in Attica excellens erat: de Maſſico vino dictum Lib. I. Epig. 25. *Vina*. Vinum admixtum melli, mulſum appellatur, οἰνόμελι. *Favis*. Lege Lib I. Ep. 38.

6. *Lotos*. Lotus arbor eſt, aquis gaudens: ejus fructus dulciſſimus, adeo ut Homerus

dicat ſocios Ulyſſis, eo guſtato noluiſſe in patriam redire; hinc proverbiũ, *lotũ guſtavit*.

8. Et faveat Venus, propitia ſit, illi jugo, id eſt, connubio, quod tam æquales ſociat. Ubi par pari jungitur, felix & ſtabile conjugium eſt.

10. *Non videatur anus*. Formâ per ſenium amiſsâ, non amittat viri amorem: viro, vel anus, placeat; non ſpernatur ut deformis, & vetula.

XI.

Silio Italico ſuos libros mittit.

Sili Caſtalidum decus ſororum,
Qui perjuria barbari furoris
Ingenti premis ore, perfidoſque
Aſtus Hannibalis, levéſque Pœnos
Magnis cedere cogis Africanis:
Paullùm ſepoſitâ ſeveritate,
Dum blanda vagus alea December
Incertis ſonat hinc & hinc fritillis,
Et ludit popa nequiore talo;
Noſtris otia commoda Camœnis:
Nec torvâ lege fronte, ſed remiſſa
Laſcivis madidos jocis libellos.
Sic forſan tener auſus eſt Catullus
Magno mittere paſſerem Maroni.

Vers. 1. *Sili*. Silius Italicus poëta, ſtilum Virgilii adamavit, & quantum fas eſt, expreſſit: ſcripſit metro bellum Punicum ſecundum: fuit idem Conſul poſtremo Neronis anno, ac ſubinde Aſiæ proconſul. Ejus patria fuit Corfinium, Pelignorum in Italia, civitas, quæ etiam Italica dicta eſt: vel, ut malunt alii, Italica, urbs Bęticę. Hinc illi cognomen Italici. Lege Plinii epiſt. 7. lib. 3. in qua Silius bellè deſcribitur. *Caſtalidum*. Muſarum. Caſtalius fons eſt ad radices Parnaſſi mõtis.

2. Qui Hannibalem & Pęnos perjuros ac barbaros ingenti ore, id eſt, heroïco carmine, canis & exagitas.

Perjuria. Pœni perfidi vulgò habiti ſunt, ac fœdifragi.

5. *Africanis*. Scipionibus, quorum alter, major Africanus dictus, Annibalem ex Italia pulſum in Africam redire compulit, & Pęnos victos tributo mulctavit: alter, minor Africanus dictus, ſive Æmilianus, quia Pauli Æmilii filius cũ eſſet, adoptatus fuerat à filio majoris Africani, Carthaginẽ delevit. Vide l. 2. ep. 2.

7. Dum cives Saturnalibus licentiores & vagi diſcur-

runt, aleaque ludunt. *December*. Quo menſe Saturnalia celebrabantur.

Fritillis. Sunt turriculæ corneæ aut eburneæ, in quas teſſeræ conjiciuntur, ne quis eas componat ac fraudem faciat: incertos appellat, quia jactum incertum reddunt. Nefas autem erat aleâ ludere præterquàm Saturnalibus. Eſt alea propriè ludus omnis, in quo plus eſt loci fortunæ, quàm prudētiæ: uſurpatur ſæpe pro talorum ludo, ſeu teſſerarum.

9. *Et ludit popa &c.* Popæ erant ſacrificuli, ſeu ſacrorum in cædendis victimis adminiſtri, vulgò vafri homines & nequam. Illi igitur per eos dies talis ludunt, ſed compoſitis per dolum. Ea lectio eſt Scriverii, Gruteri, &c. ex Palatino Codice. Miror placere Radero & multis aliis alteram lectionem: *Et ludit rota nequiore talo*. Eam tamen explicabo: Per rotam intelligit Ramireſius circulum & coronam aleatorum in orbem aſſidentium & ludentium: Raderus verò ipſum fritillum in quo rotatim & circulatim tali convolvuntur. Brodæus legendum eſſe, *tropa* non *rota*, conjectat è loco Pollucis Lib. IX. Ludi genus, inquit Pollux, quæ Tropa dicitur, vulgò fit, talis immiſſis in ſcrobem ad eos commodè excipiendos comparatam.

Nequiore. Doloſo, compoſito.

10 Aliquid otii tui tribue legendis meis verſiculis.

12. *Madidos*. Tinctos jocis liberioribus & ſalibus.

13. Sic carmen ſuum de paſſere (vide Lib. I. Ep. 8.) Catullus fortaſſe miſit Virgilio, ut ego meos tibi, (qui alter Virgilius es) libellos.

XII.

In ſtolidum petitorem.

1. Mille tibi nummos heſternâ nocte roganti
 2. In ſex aut ſeptem, Cæciliane, dies;
3. Non habeo, dixi: ſed tu cauſatus amici
 4. Adventum, lancem, paucáque vaſa rogas.
5. Stultus es? an ſtultum me credis, amice? negavi
 6. Mille tibi nummos, millia quinque dabo?

V. 1. *Mille nummos*. Mille nummi ſeſtertii reſpondent libris Turonenſibus centum.

3. *Cauſatus*. Cauſam petendi vaſa & lances afferens eam quod amicus ad te veniſſet.

5. An deſipis, an me deſipere putas?

6. *Millia* 5. Subaudi, ſeſtertiorum minorum: libræ ſunt Francicæ 500. Sententia eſt, num tibi commodabo vaſa quæ valent 5000. ſeſtertios, cùm tibi mille ſeſtertios dare mutuos noluèrim?

XIII.

Puer ſtillicidio peremptus.

1. Quà vicina pluit Vipſanis porta columnis,
2. Et madet aſſiduo lubricus imbre lapis:
3. In jugulum pueri, qui roſcida tecta ſubibat.
4. Decidit hiberno prægravis unda gelu.
5. Cùmque peregiſſet miſeri crudelia fata,
6. Tabuit in calido vulnere mucro tener,
7. Quid non ſæva ſibi voluit Fortuna licere?
8. Aut ubi mors non eſt, ſi jugulatis aquæ?

VERS. 1 *Vipſanis.* Conſule Lib. I. Ep. 89 Item pag. 153.
3. *Tecta*. Portam & fornicem. Legunt quidam *templa*, quo etiam nomine majora quælibet ædificia vocantur.
5. Cùm glacies acuta puerum occidiſſet.
6. Stillicidium acutum inſtar mucronis, & glacies, in pueri vulnere & calido ſanguine intepuit, ac ſoluta eſt.
7. An mortis ullum genus eſt, quod Fortuna hominibus inferre pro arbitrio non poſſit?
8 *Si jugulantis aquæ.* Nam aquæ vulgò mergunt ac ſuffocant; non, inſtar ferri, fodiunt ac jugulant.

XIV.

Laus endromidis.

1. Hanc tibi Sequanicę pinguē textricis alumnā,
2. Quæ Lacędemonium barbara nomen habet,
3. Sordida, ſed gelido non aſpernanda Decembri
4. Dona, peregrinam mittimus endromida.
5. Seu lentum ceroma teris, tepidúmve trigona,
6. Sive harpaſta manu pulverulenta rapis;
7. Plumea ſeu laxi partiris pondera follis;
8. Sive levem curſu vincere quæris Atham:
9. Ne madidos intret penetrabile frigus in artus,
10. Néve gravis ſubitâ te premat Iris aquâ:
11. Ridebis ventos hoc munere tectus & imbres;
12. Nec ſic in Tyria ſindone tutus eris.

VERS. 1. 2. 3. Mittimus tibi muneri hãc endromidem, quæ eſt alumna, id eſt, opus contextum à muliere Sequanica, & quæ græcum habet nomen ac barbara veſtis

ſtis eſt ac peregrina, nempe à Græcis inventa: ſordidum quidem & parum lautum munus, ſed hyeme non contemnendum. *Sequanicæ*. Sequani populi ſunt Galliæ ad Sequanæ fluvii fontes, nunc Burgundiæ Comitatus, *la Franche Comtè*.

2. *Lacedæmonium*. Lacedæmon, ſeu Sparta, urbs olim Peloponeſi celeberrima, nunc oppidulum eſt, *Miſitra* nuncupatum. *Barbara*. Vide Lib. Spectac. Ep. 1.

4. *Endromida*. Pro, endromidem, græcâ inflexione. Endromis autem dicitur à voce δρόμος, curſus, curriculum, quia utebantur Græci eâ veſte ἐν δρόμῳ, in curſu & ſtadio. Sordida dicitur, quia erat hirſuta, & longioris, craſſioriſque villi.

5. Seu te luctа & palæſtra exercet, teriſque & conficis ex oleo, cerâ, & pulvere ceroma, quo te ungas; ſeu pilâ trigonali ludis, aut harpaſtis. *Ceroma*. Vide Ep. 4 hujus Libri. Lentum vocatur, id eſt, pingue, viſcoſum. *Teris*: corpori affricas terẽdo, & linẽdo.

Trigona. Pila trigon, vel trigonalis, à trigono, id eſt, triangulo, nomen invenit, non quòd eſſet figurâ triangulari, ſed quòd hanc haberet figuram quidã locus in thermis, ad hujuſmodi pilæ luſum ædificatus, qui Trigon etiam dicebatur, & ut per hyemem calore modico tepidus eſſet, curabatur: ne exuti ad ludendum homines facilè poſt ludum perfrigeſcerent: hinc tepidum trigonem vates appellat. Erat hæc pila omnium minima & duriſſima, ſtipato & denſo pilo, (unde pilæ nomen) farta; utráque manu impellebatur & excipiebatur; prima & ſumma cautio erat, ne terram contingeret, ſed ut adhuc volans geminaretur.

6. *Harpaſta*. Erat harpaſtum, pila major paulò quàm trigon: panno conciſo, lanâ vel tomento implebatur, nec repercutiebatur, ſed eam alii aliis conabantur eripere, & ad ſuas trãsferre partes: tum, ſicubi decideret, accurrentes catervatim humi ſe invicem proſternebant, pulvere & ſudore infecti: nomen habet ab ἁρπάζω, rapio. Tertii generis pila, vocabatur paganica quòd ea ferè in pagis uterentur. Erat major trigone, mollior harpaſto, nam pluma farciebatur. Quartum genus erat follis: pila videlicet corio tecta, & vento diſtenta: follis enim apud veteres idem erat ac pellis. Hæc porro pila ceteris erat levior, eámque ob cauſam plumea vocatur ſeptimo in verſu; eadem lentiùs fertur, magis reſilit, ac tardiùs deſcẽdit, unde ſenibus & pueris commodior: pugno redditur, non palmâ, unde pugillatoria interdum appellatur.

7. Seu follem non ponderoſum dividis inter te & colluſores, eum impellendo per vices.

38. *Atham*. Curſor erat egregius. *Iris*. Cæleſtis arcus; pluviæ omen ac nuncius.

12. *Sindone* Linteo, veſte lineâ: primùm facta ejuſmodi veſtis fuit Sidone, in urbe Phœnicię, prope Tyrum, unde nomen invenit. Quamvis ſindon ſit endromide pretioſior & elegantior; utilior tamen non erit.

XV.

Anus & puella.

1. Dicit ſe vetulam cùm ſit Cærelia pupa:
2. Pupam ſe dicit Gellia, cùm ſit anus.
3. Ferre nec hanc poſſis; poſſis, Coline, nec illam;
4. Altera ridicula eſt, altera putidula.

V. 1. *Pupa*. Puella, adoleſcentula: Cærelia igitur anilē gravitatem affectabat, præter mores & ætatem: Gellia contra, puella videri volebat ac tenera. Ridicula eſt Cærelia cum ſua illa gravitate; Gellia ineptè delicata, cum iſta ſua concinnitate.

XVI.

Improbi cur felices.

1. Nullos eſſe Deos, inane cælum,
2. Affirmat Selius, probátque; quod ſe
3. Factum, dum negat hæc, videt beatum.

V 3. *Hæc*. Dum Deos eſſe, & providentiam negat: dum ſe, licèt impium, felicē videt eſſe factum Atqui hæc improborum beatitas, aut exigua eſt, ac mercedis loco nōnullis ipſorum bene factis à juſto Deo, ut exponit Auguſtinus, rependitur: aut falſa eſt, quia ipſorum exitii ſempiterni occaſio eſt certiſſima; atque adeo miſeria potiùs & pœna dicenda, quàm felicitas.

XVII.

Laus Brutiani poëtæ.

1. Dum tu lenta nimis, diúque quæris,
2. Quis primus tibi, quíſve ſit ſecundus;
3. Graïum quíſve epigramma comparabit,
4. Palmam Callimachus, Thalia, de ſe
5. Facundo dedit ipſe Brutiano.
6. Qui ſi Cecropio ſatur lepore,
7. Romanæ ſale luſerit Minervæ,

8. Illi me facias, precor, ſecundum.

Vers. 1. Ordo verſuum eſt. O Thalia (Muſarum una, de qua Ep. 7.) Dum tu deliberas, & quæris poëtam aliquem, cui primas tribuere, vel ſaltem ſecundas poſſis in epigrammate condendo; interim Callimachus poëta græcus Brutiano primas ipſe ultro conceſſit, eumque ſibi ipſi prætulit. Qui Brutianus ſi ab epigrammatis græcis, ad latina condenda ſe contulerit, etiam in illis primus erit, nec ego invidebo; rogabo tantùm hoc, ut ab illo ſecundus ſim.

3. Quiſve optimè componet Græca epigrammata. Vel; quis ſua epigrammata comparare poterit cum Epigrammatis Græcorum vatū: quis par erit Callimacho Græci epigrammatis principi. Fuit ille patria Cyrenæus in Ægypto: floruit Olympiade cxxv.

Brutiano. Luſtricus Brutianus, ingenio, probitate, & rerum geſtarum gloriâ clarus fuit *Cecropio*. Attico, græco. Cecrops fuit rex Athenienſium primus.

XVIII.

Mortem uxori imprecatur.

1. Omnes, quas habuit, Fabiane, Lycoris amicas
2. Extulit: uxori fiat amica meæ.

Vers. 2. *Extulit*. Nempe ad rogum: veneno ſuſtulit; aut fato mortuas habuit.

XIX.

Laus Altini ſoli.

1. Æmula Bajanis Altini littora villis,
2. Et Phaëthontei conſcia ſilva rogi,
3. Queq; Antenoreo Dryadū pulcherrima Fauno
4. Nupſit ad Euganeos ſola puella lacus;
5. Et tu Ledæo felix Aquileja Timavo,
6. Hic ubi ſeptenas Cyllarus hauſit aquas;
7. Vos eritis noſtræ portus, requiéſque ſenectæ,
8. Si juris fuerint otia noſtra ſui.

V. 1. O vos Altini littora, quæ nihil ceditis Bajanis oris, villarum amœnarum plenis *Altini*. Eſt Altinum, *Altino*, Italiæ oppidum, ab Hunnis & Attila everſum atque incenſum, nunc in ditione Veneta, inter Patavium & Concordiam.

2. Et ſilva, quę Phaëthontem è cælo ruentem & fulmine combuſtum excepit.

3. Et Dryas pulcherrima, (id eſt, ſilva; nam Deæ ſilvarum præſides, Dryades dicuntur à voce græca δρῦς, quercus,) quæ prope lacus Euganeos una nupſit Fauno Antenoreo, id eſt, Patavino. Sententia eſt: & ſilva juncta agro Patavino. Faunus Deus agrorum, pro ipſis agris ponitur. *Antenoreo*. Antenor Trojanus Patavium condidit Virg. 1. Æneid.

4. *Euganeos*. Euganei, populi fuere Gallię Tranſpadanæ, in Italia, in Veneta nunc ditione, quorum regio dicitur *Marcha Trevifana*, vel, *Trevigiana*. Quidam eos collocant inter lacus Larium & Benacum: alii verſus Atheſim & Vicentiam.

5. Et tu, ô Aquileja, (urbs olim clariſſima, nunc viculus, *Aquileja*, ab Hunnis vaſtata anno 452.) felix & dives, ob viciniam Timavi fluvii, qui ſepteniis oſtiis in mare devolvitur, & cujus aquas hauſit Cyllarus equus Caſtoris, cùm eo Caſtor veniſſet unà cum ceteris Argonautis.

Timavo. Timavus, *Timavo*, fluvius eſt Carnorum, in Italia novem fontibus erumpens è monte, quibus prope mare confluentibus, ipſe in ſinum Hadriaticum devolvitur: ejus oſtia ſcindunt aliquot exiguæ inſulæ; hinc per ora ſeptem aut novem in mare fluere dicitur. Ledęus in hoc loco appellatur propter Caſtorem Ledæ filiũ, qui ea loca nobilitavit: de quo lege plura Epig. 24. lib. Spect. & Ep. lib. I.

8. Si meo arbitrio curas, & vitam potero componere: ſi pones me erit optio loci, in quo ſenectutẽ otioſã degam.

XX.

In avarum patronum.

1. Quòd te manè domi toto non vidimus anno,
2. Vis dicam, quantum, Poſthume, perdiderim?
3. Tricenos, puto, bis: vicenos ter, puto, nummos.
4. Ignoſcas; togulam, Poſthume, pluris emo.

V. 1. Quod te per annum totum non ſalutavi manè, ut alii clientes.

3. *Tricenos nummos*. Triginta ſeſtertios. Tres libræ ſunt Francicæ, ut loquimur.

4. *Pluris emo*. Atque adeo plus damni facio, tuam domum ventitando, & deterendo conſumendóque meam togulam; quàm lucri, te conveniendo.

XXI.

Invidi ſupplicium.

1. Sæpe meos laudare ſoles, Auguſte, libellos:

2. Invidus, ecce, negat; num minùs ergo ſoles?
3. Quid quod honorato non ſolâ voce dediſti
4. Non alius poterat quæ dare dona mihi.
5. Ecce iterùm nigros corrodit lividus ungues:
6. Da, Cæſar, tantò tu magis, ut doleat.

V. 1. *Auguſte.* Domitiane. 2. *Negat.* Meos videlicet libellos tantopere laudandos eſſe. *Num minùs, &c.* An ideo quod meos libellos deprimit invidus, tu eos parciùs laudas?

3. 4. Adde quod mihi tua auguſta voce laudato & honorato, præter laudes & verba, munera etiam dediſti qualia præter Cæſarem dare nemo poterat. *Dona.* Tributum, equeſtrem locum, jus trium liberorum, &c. Lege Lib. II. Epig. 66. 67. & Lib. III. Epig. 56.

6. Auge tua, Cæſar, in me beneficia, ut dolorem quo dignus eſt, augeas.

XXII.

Multitudinem epigrammatum excuſat.

1. Obſtat, care Pudens, noſtris ſua turba libellis;
2. Lectorémque frequens laſſat & implet opus.
3. Rara juvant, primis ſic major gratia pomis;
4. Hibernæ pretium ſic meruêre roſæ.
5. Sæpius in libro memoratur Perſius uno,
6. Quàm levis in tota Marſus Amazonide.
7. Tu quoque de noſtris releges quęcũque libellis,
8. Eſſe puta ſolum: ſic tibi pluris erit.

V. 1. 2. Multitudo & turba meorum librorum ipſis nocet, quia faſtidium affert: nimis crebra carmina laſſant, ac ſatiant lectorem.

3. In pretio & amore ſunt res raræ.

5. *Perſius.* Sex tantùm ſatyras at elegantiſſimè ſcripſit: adeo ut inter Satyricos poëtas primus à nonnullis, nec immeritò fortaſſe cenſeatur. Hunc interpretatione perpetua, notiſque breviſſimis illuſtravimus. *Marſus.* Hunc alibi laudat: Poëma heroïcum de Amazonibus ſcripſerat non optimum.

8. Sic eum majori habebis in pretio: pluris à te fiet.

XXIII.

Piſcina Cæſaris.

1. Bajano procul à lacu monemus

2. Piſcator fuge, ne nocens recedas.
3. Sacris piſcibus hæ natantur undæ,
4. Qui norunt dominum, manúmque lambunt
5. Illam, quâ nihil eſt in orbe majus.
6. Quid quod nomen habent, & ad Magiſtri
7. Vocem quiſque ſui venit citatus.
8. Hoc quondam Libys improbus profundo;
9. Dum prædam calamo tremente ducit,
10. Raptis luminibus repentè cœcus
11. Captum non potuit videre piſcem:
12. Et nunc ſacrilegos peroſus hamos,
13. Bajanos ſedet ad lacus rogator.
14. At tu, dum potes, innocens recede
15. Jactis ſimplicibus cibis in undas,
16. Et piſces venerare dedicatos.

VERS. 1. *Bajano* De Balis dictum Epig 51. Lib. I.

2. *Nocens.* Impius, ſacrilegus, violatis nempe ſacris piſcibus.

5. *Illam quâ, &c.* Imperatoris Domitiano.

6. *Magiſtri.* Sic eum appellat, qui piſcinæ curã habebat, vel ipſum Domitianum.

8. *Libys.* Afer: piſcator ex Africa. *Hoc profundo.* Hoc mari, Bajano lacu.

9. *Calamo.* Linea piſcatoria. *Peroſus.* Deteſtans.

13. *Rogator.* Mendicus.

15. *Simplicibus.* Non doloſis, qualibus hami inſtruũtur.

16. *Dedicatos.* Dicatos Imperatori & ſacros.

XXIV.

In Hippodami nomen.

1. Quòd cupis in noſtris dicíque, legíque libellis,
2. Et nonnullus honos creditur eſſe tibi:
3. Ne valeam, ſi non res eſt gratiſſima nobis,
4. Et volo te chartis inſeruiſſe meis:
5. Sed tu nomen habes averſo fonte ſororum
6. Impoſitum, mater quod tibi dura dedit:
7. Quod nec Melpomene, quod nec Polyhymnia poſſit,
8. Nec pia cum Phœbo dicere Calliope.
9. Ergo aliquod gratum Muſis tibi nomen adopta,
10. Non ſemper bellè dicitur Hippodamus.

V. 5. Habes nomen iratis, averſiſque Muſis tibi datum Fons Muſis ſacer (aut Helicō de quo vide p.77. aut Permeſſus, de quo ibid. dictum:) pro ipſius Muſis & arte poëtica ponitur.

7. *Melpomene*. Una è Muſis: elegiaco præeſt carmini: Polyhymnia, lyrico; Calliope, heroïco,

9. *Adopta* Aſſume, adſciſſe.

10. *Hyppodamus*: Aurigam ſonat, & agitatorem equorum: quod munus mancipiorum eſt; atque adeo nomen hoc parum bellum & honeſtum eſt.

XXV.

Apis electro incluſa.

1. Et latet & lucet Phaëthontide condita guttâ,
   2. Ut videatur apis nectare clauſa ſuo:
3. Dignum tantorum pretium tulit illa laborum.
   4. Credibile eſt ipſam ſic voluiſſe mori.

V. 1. *Phaëthontide guttâ*. Electro. Phaëthontides, id eſt, ſorores Phaëthontis, cùm eū lugerent extinctum, mutatæ ſunt in arbores, è quibus defluit electrum, quod earum lacrima vocatur à poëtis, Ovid. 2. Met. eſt autem electrum viſci genus, pretioſum, pellucidum, flavū, & ſpiſſum.

2. Adeo ut ſuo melle incluſa videatur: eſt enim electri flavus color.

3. *Laborum*. Quos ponit in melle condendo. Pretiū autē illud, eſt ſepulcrum tā nobile.

4. *Voluiſſe*. Ut nempe in electro ſepeliretur.

XXVI.

Ad poëtam ut libros ſuos edat.

1. Plena laboratis habeas cùm ſcrinia libris,
   2. Emittis quare, Soſibiane, nihil?
3. Edent heredes, inquis, mea carmina: quando?
   4. Tempus erat jam te, Soſibiane, legi.

Vers. 1. *Scrinia*. Sunt armaria & plutei, ubi libri aſſervantur.

4. Non poſſunt tam bona carmina ſat citò in lucem edi. Noli rogum expectare. Videtur ipſius mortem optare. Legi non vis niſi mortuus, tempus eſt te legi; ergo, te mori.

XXVII.

Toga nivea.

1. Sordida cùm tibi ſit, verum tamen, Attale, dicit
   2. Quiſquis te niveam dicit habere togam.

V. 2. *Niveam.* Detritam, cujus nuda fila albicant: vel; tenuitate ſua frigidam, inſtar nivis. Jocus eſt in voce ambigua: nivea enim toga, ut hic ſumitur, detritam ſignificat: aliàs puram, nitidam & recentem à fullone.

XXVIII.

Damæ pugnantes in arena.

1. Frontibus adverſis molles concurrere damas
2. Vidimus, & fati ſorte jacere pari.
3. Spectavêre canes prædam: ſtupuítque ſuperbus
4. Venator cultro nil ſupereſſe ſuo.
5. Unde leves animi tanto calvêre furore?
6. Sic pugnant tauri, ſic cecidêre viri.

Vers. 2. Et mutuâ perire morte.

3. 4. Canes conſtitere velut otioſi ſpectatores oblatæ ultro prædæ: & venatores cultris ac venabulis ſuis nihil agendum ſupereſſe mirati ſunt. *Superbus.* Quia gloriātur venatores feris à ſe interfectis. *Cultro.* Dejectas venabulo feras venator cultro ſolet interimere & conficere.

5. *Leves animi.* Feræ imbelles; damæ. *Furore.* Pugnandi & moriendi.

6. *Cecidere.* Non aliter viri fortiſſimi mutuis ſæpe vulneribus perierunt.

XXIX.

Senis fucati barba.

1. Cana eſt barba tibi, nigra eſt coma: tingere barbā
2. Nō potes, hæc cauſa eſt; ſed potes, Ole, comā.

Vers. 1. *Tingere.* Pigmentis quibuſdam capillos fucabant; iſte, ne ſenex videretur, nigros ſibi appingebat Barbam ita commodè inficere non poterat. Cùm enim barbam vix promitterent Romani, fucus non poterat hærere in cute nuda aut brevioribus barbæ pilis. Vide Ep. 33. Lib III.

XXX.

Avarus oſtentator.

1. Centum Coracinus, & ducenta Mancinns,
2. Trecenta debet Titius, hoc bis Albinus,
3. Decies Sabinus, alterúmque Serranus:
4. Ex inſulis, fundíſque tricies ſoldum,

5. Ex pecore redeunt ter ducena Parmenſi,
6. Totis diebus, Afer, hoc mihi narras;
7. Et teneo meliùs iſta, quàm meum nomen.
8. Numeres oportet aliquid, ut pati poſſim:
9. Quotidianam refice nauſeam nummis.
10. Audire gratis, Afer, iſta non poſſum.

VERS. 1. *Centum.* Subaudi ſeſtertia. Summam efficiunt librarum Turonicarum, ut Galli loquuntur, 10000.

2. *Hoc bis.* Eadem hęc trecenta bis mihi debet Albinus: id eſt, ſexcenta ſeſtertia.

3. *Decies.* Libras 100000. Vide Ep. 82. lib. I. *Alterū.* Id eſt, bis decies, alterum decies, nempe vicies, libras 200000.

4. *Ex inſulis.* Inſulæ in urbe dicuntur eæ domus, quæ ita ſunt, ab aliis ſejunctæ, ut aliquo vico undecunque ambiantur: quemadmodum veræ inſulæ cinguntur mari.

Tricies ſoldum. Tricies ſolidum, id eſt, plenum, integrum: tricies centena millia ſeſtert. hoc eſt, nummos Francicos 300000.

5. Ex vectigali pecuario Parmenſi quotannis colligo ſexcenta millia ſeſtertiū, hoc eſt, libras Gallicas 60000. *Parmenſi*, Epig. 36. lib. II.

8. *Gratis.* Niſi videlicet numeres mihi pecuniam, pretium patientiæ, quâ oſtentationis tuæ moleſtiam & faſtidium quotidie perfero.

XXXI.

Argentum purum.

1. Argenti genus omne comparaſti,
2. Et ſolus veteres Myronis artes,
3. Solus Praxitelis manus, Scopæque
4. Solus Phidiaci toreuma cæli,
5. Solus Mentoreos habes labores.
6. Nec deſunt tibi vera Glaniana,
7. Nec quæ Callaïco linuntur auro,
8. Nec menſis anaglypta de paternis.
9. Argentum tamen inter omne, miror
10. Quare non habeas, Charine, purum.

VERS. 1. *Argenti.* Hac voce intelligitur ibi omne argentum factum: omne vaſorum argenteorum genus.

2. Vetera ſigna & opera Myronis, ſtatuarii inſignis, arte ac manu elaborata.

3. *Praxitelis.* Praxiteles, Scopas, Phidias, Statuariorum principes extitere. De

Mentore, de toreumate, vide Ep 26. & 31. l. 3. cælum, hoc in loco idem eſt ac ſcalprum.

6. *Vera Glaniana.* Vaſa & ſigna facta verè ab Glanio ſculptore vel cęlatore peritiſſimo, non ementita & adulterina. Legunt aliqui *Gentiana*, aut, *Grantiana*, ab artifice Gentio, vel Grantio, tunc celebri, elaborata.

7. Nec vaſa ornata auro Callaïco, addito, ſeu allito ipſis vaſis, purà ęreis, argenteis.

Callaïco. Hiſpano. Callaïci, ſive Gallaïci, aut Gallæci, populi ſunt etiamnum Hiſpanię Tarraconenſis ad occaſum & Boream: attingunt à meridie Luſitaniam; ab oriente, Aſturias: nūc *la Ga lice.* Apud eos aurum eruebatur, quod phialis adlini ſolebat, elegāti artificio, fortaſſe ab illis invento.

8. Nec cælata pocula, ſive vaſa ſignis aſpera: ἀνάγλυπτα, à verbo γλύφω, ſculpo) quibus tuus pater & majores in menſa uſi ſunt.

10. *Purum.* Jocus eſt in hac voce. Nam aliquando purum dicitur argētum, quod elaboratum, cęlatum, ſculptum, nō eſt: hic alio ſenſu ſumitur pro mundo, & non ſordido: tua iſta omnia impura sūt & immūda: tu ipſe homo impurus, quidquid tangis, inquinas.

XXXII.

Amicus deceptus.

1. Atria Piſonum ſtabant cum ſtemmate toto,
2. Et docti Senecæ ter numeranda domus.
3. Prætulimus tantis ſolum te, Poſthume, regnis;
4. Pauper eras, & eques, ſed mihi conſul eras.
5. Tecum ter denas numeravi, Poſthume, brumas;
6. Communis nobis lectus & unus erat.
7. Jam donare potes, jam perdere, plenus honorū,
8. Largus opū: exſpecto, Poſthume, quid facias.
9. Nil facis: & ſerum eſt alium mihi quærere regē.
10. Hoc, Fortuna, placet? Poſthumus impoſuit.

V. 1. Piſonum domus florebat longa virorum nobiliſſimorum ſerie: ex ea mihi patronos & amicos facilè poteram deligere; patebat mihi etiam Senecarum domus; hos tibi nuper pauperi, poſtpoſui Stēma, eſt ordo genealogiæ, in picta arbore ejuſque ramis deſcriptus. ςέμμα propriè coronam ſignificat; nempè ex arboris illius genealogicæ ramis fiebant circuli in modum coronę, in quibus, vel imago, vel nomen alicujus è majoribus poneretur.

2. *Ter numeranda domus*

Diviſa in tres familias. Tres fuere illo ævo Senecæ viri clariſſimi. Primus philoſophus, idemque poëta tragicus, & Neronis præceptor. Secundus Seneca Gallio, ſeu Novatus. Tertius Seneca Mela, ſeu Mella, Lucani pater. Omnes filii Senecæ rhetoris, qui Cordubâ Romam venit. Quidam explicant hunc verſum de Seneca parte, qui rhetor dictus eſt; de Seneca filio, qui appellatus eſt philoſophus, & de Lucano, nepote rhetoris.

3. *Regnis* Familiis nobiliſſimis. Patronos reges appellitabant.

4. *Mihi conſul eras*. Non aliter te colebam, atque ſi fuiſſes conſul.

6. *Communis lectus*. In quo ad menſam accumbebamus.

7. 8. Iam largiri amicis munera facilè potes, imò multa impunè perdere, ac ſine magno detrimento: ita honoribus & opibus largè abundas.

9. *Nil facis*. Nihil mihi largiris, cùm tamen maximè nunc indigeam tuâ liberalitate, quippe qui ægrè inventurus ſim jam ſenex, novos reges, ſive patronos.

10. Cur, ô Fortuna, Poſthumum beaſti, quem ingratum & avarum fore noras? An hoc tibi placet? nempe iſtis perfidis benefacere. Neutiquam (reſpondet Fortuna,) ſed Poſthumum liberaliorem fore putabam: ille mihi impoſuit; id eſt, me feſellit.

XXXIII.

In moleſtum recitatorem.

1. Quid recitaturus circumdas vellera collo?
2. Conveniunt noſtris auribus illa magis.

V. 1. *Vellera*. Ad arcendam ravim ſcilicet. Focalia dicebantur, à faucibus quas muniebant, quaſi faucalia.

2. *Auribus noſtris*. Obturandis videlicet, ne te recitantem audiamus.

XXXIV.

Veſuvius incendio deformatus.

1. Hic eſt pāpineis viridis modò Veſvius umbris,
2. Preſſerat hîc madidos nobilis uva lacus.
3. Hęc juga quā Nyſę colles plus Bacchus amavit;
4. Hoc nuper Satyri monte dedere choros:
5. Hæc Veneris ſedes, Lacedæmone gratior illi;
6. Hic locus Herculeo nomine clarus erat.
7. Cuncta jacent flammis, & triſti merſa favillâ:
8. Nec Superi vellent hoc licuiſſe ſibi.

Vers. 1. *Veſvius*. Pro, Veſuvius; mons eſt Campaniæ Italæ, ignes, ut Ætna, vomens Nunc dicitur *Summa*, & abundat vino, quod Græcum vocant.

2. Hic uva nobilis opplewerat, oneraverat, torcularia.

3. *Nyſæ*. Nyſa urbs eſt Indiæ ad fluvium Indum, vel Bacchi patria, vel ab eo condita. Eſt etiam mons illi urbi vicinus & cognominis. Hinc Bacchus appellatur Dionyſos: à patre Jove, Ζεὺς, (Διὸς) & Νύσα.

Satyri. Dii ſilvarum & montium.

5. 6. Erant in Veſuvio monte duo fana, Veneris alterum, alterum Herculis. Lacedæmon urbs Peloponneſi, olim Sparta, nunc *Miſitra*: ibi Venus colebatur.

7. *Jacent*, &c. Contigit hoc incendium ſub Tito Imperatore, oppreſſus eo fuit ille naturæ interpres Plinius, urbes totæ cineribus obrutæ. Vide Epiſtolas Plinii ſecundi 16. & 20. Lib. VI.

8. Ipſi ſuperi dolent iſtâ clade, vellentque ſibi ablatam facultatem nocendi hominibus, & eos puniēdi. Deus invitus punit, amat parcere.

XXXV.

Votum pro pueri incolumitate.

1. Hæc tibi pro nato plenâ dat lœtus acerrâ,
2. Phœbe, Palatinus munera Parthenius;
3. Ut qui prima novo ſignat quinquennia luſtro,
4. Impleat innumeras Burrus Olympiadas.
5. Fac rata vota patris: ſic te tua diligat uxor,
6. Gaudeat & certâ virginitate ſoror.
7. Perpetuo ſic flore mices; ſic denique non ſint
8. Tam lōgæ Bromio, quàm tibi, Phœbe, comę.

V. 1. 2. *Hæc munera*. Thus. *Acerra*. Thuris eſt vaſculum. *Palatinus*. Qui Domitiano erat à cubiculo: qui ei in palatio navabat operam.

3. 4. Ut Burrus Parthenii filius qui quinquennium explevit, & primum luſtrum incipit notare ac numerare, diu vivat. De luſtro adi Epig. 73. Lib. I.

Olympiadas Olympias erat numerus quatuor annorum à Græcis ad putanda tempora uſitatus. Facta vox à ludis olympiis, ſive olympicis, primo hujus quadriennii anno celebrari ſolitis in honorem Jovis Olympici, ad urbes Græciæ Piſam & Elidem.

5. *Fac*, &c. Da ut pater ſit votorum compos, ut exoret quod orat.

Uxor. Daphne, quam cùm uxorem expeteret Phœbus, neque ut ab illa diligeretur impetrare poſſet, eam in laurum arborem mutavit: unde

quidam libri habent *arbor*, pro *uxor*.

6. *Soror*. Diana. Ita Diana perpetuò ſuâ virginitate glorietur.

7. *Flore*. Juventæ.

8. *Bromio*. Baccho: à βρέμω fremo. Is crines, item ut Phœbus, Intonſos & juveniliter fluentes geſtabat, quâ laude certare videbatur cū Phœbo, quem ne Bacchus vincat, precatur Martialis, optatque ne ſint unquam prolixiores Baccho quàm Phœbo, comæ.

XXXVI.

In cauſidicum muneribus divitem.

1. Saturnalia divitem Sabellum
2. Fecerunt: meritò tumet Sabellus.
3. Nec quemquam putat eſſe, prædicátque
4. Inter cauſidicos beatiorem.
5. Hos faſtus, animóſque dat Sabello
6. Farris ſemodius, fabæque freſſæ,
7. Et thuris, piperíſque tres ſelibræ,
8. Et Lucanica ventre cum Faliſco,
9. Et nigri Syra defruti lagena,
10. Et ficus Libycâ gelata teſtâ,
11. Cum bulbis, cochleíſque, caſeóque:
12. Piceno quoque venit à cliente
13. Parcæ ciſtula non capax olivæ;
14. Et craſſo figuli polita cælo
15. Septenaria ſyntheſis Sagunti,
16. Hiſpanæ luteum rotæ toreuma;
17. Et lato variata mappa clavo.
18. Saturnalia fructuoſiora
19. Annis non habuit decem Sabellus.

V. 1. *Saturnalia*. De Saturnalibus & miſſis eo tempore muneribus ſæpe antea diximus. Pag. 140. &c.

6. *Semodius*. Pars dimidia modii. Modius libras 26. & uncias 8. capiebat. Eſt autem far quodlibet fruměti genus, vulgò tamē optimū ſignificat.

6. *Freſſæ*. Fractæ & nudatæ extima pellicula duriori qua tegitur. Frēdeo, frendui, freſſū, propriè ſignificat frango, quaſſo. Unde porcus nefrens, qui nondum fabas frendet, ſeu frangit; porcus lactens.

7. *Selibræ*. Semilibræ.

8. *Lucanica*. Inteſtinū ſuilli carne porcina fartum; à Lucanis Italiæ populis; ejus invē-

toribus, dictum *Salſiccia*.

Ventre, &c. Cum ventre porcino certis modis condito & farciminibus turgente: ita vocatum eſt hoc opſonii genus à Faliſcis, Italiæ populis ejus credo inventoribus. Eorum urbs primaria Faliſcum, ſive Faliſca, nunc *Galeſe*.

9. Et vitrea lagena, (quam Syram vocat, quia vitrum in Syria inventum,) multi ad dimidias partes uſque decocti: hoc enim ſignificat ea vox, defrutum.

10. Et ficus Africana, incluſa in teſta. Gelatā dixit, quia per hyemem erat miſſa: vel, quia ſtipata erat ac denſata ficus, in teſta ipſa, & adſtricta quodā roſcido humore, quem ficus emittunt.

11. Bulbi, cepæ ſunt, *cipolle bulbe*, maximè florum, quorum radices rotundæ & tunicatæ, ut liliorum, tuliparum, &c. Sunt etiam cepæ quædam aſcaloniç dictæ, *ſcalogne*. Cochleæ, propriè ſunt limaces teſta incluſæ.

12. 13. Et arcula brevis, paucarum olivarum vix capax, data eſt tibi à Picente aliquo, tuo cliente. Ager Picenus eſt in Umbria, olivarum dives: hodie vocatur, *la Marcha d'Ancona*.

14. Et ſyntheſis ſeptem vaſa complectens, rudi & craſſa rota figuli Saguntini, (quam ironicè vocat cælum, *bulino*) polita & tornata: hoc eſt, ſeptem vaſcula ſimul juncta, ficta ex argilla Saguntina. Eſt autem ſyntheſis vox græca, ſignificans compoſitionem & collectionem multarum rerum, maximè veſtiū, unde iſta vox ſæpe pro quodam genere veſtis ſumitur, ut diximus; in hoc loco eſt vaſorum multitudo: ſeptenariam vocat quod ſeptem vaſa Saguntina contineret. Sic Papinius lib. 4. ſilvar. dixit ſyntheſin calicum & cacaborum.

Sagunti. Saguntus, ſive Saguntum, nunc *Morvedre*, oppidum olim clariſſimum Tarraconenſis Hiſpaniæ, unde fictilia Romam advehebātur.

16. *Toreuma*. Propriè eſt opus torno factum, aut ſculptum, à τορεύω, torno, ſculpo. Vocat ita vile poculum ex argilla confectum, ironicè.

17. Et mappa variata latis è purpura clavis: id eſt, orbiculis, floſculis, aut ſtellulis è panno purpureo aſſutis in mappæ limbo. Porro veſtis laticlavia erat ſenatorum propria, & mappa laticlavia huic ampliſſimo ſenatori miſſa eſt. De latoclavo conſule Epig. 17. Lib. V.

18. 19. Irridet inopem cauſidicum.

XXXVII.

Phaëthon encauſto pictus.

1. Encauſtus Phaëthon tabulâ depictus in hac eſt:
2. Quid tibi vis, dipyron qui Phaëthonta facis?

VERS. 1. 2. Encauſto pictus & inuſtus hic Phaëthon exhibetur: ô pictor, quid tibi vis, quare bis uſtum (δίπυρον) facis Phaëthonta? Nonne ſatis illi eſt quod ſemel fulmine uſtus fuerit?

Encauſtus. Encauſto pictus. Encauſtum eſt picturæ genus, quod candente ſtilo ferreo, ex ignita & liquida materia fit, vulgò *ſmalto*. ἐγκαυςὸν, à καίω uro.

XXXVIII.

Laus epigrammatum.

1. Neſcis, crede mihi, quid ſint epigrãmata, Flacce,
 2. Qui tantùm luſus illa, jocóſque putas.
3. Ille magis ludit, qui ſcribit prandia ſævi
 4. Tereos, aut cœnam; crude Thyeſta, tuam:
5. Aut puero liquidas aptantem Dædalon alas,
 6. Paſcentem Siculas aut Polyphemon oves.
7. A noſtris procul eſt omnis veſica libellis,
 8. Muſa nec inſano ſyrmate noſtra tumet.
9. Illa tamen laudant omnes, mirantur, adorant:
 10. Confiteor; laudant illa, ſed iſta legunt.

V. 3. Illi magis nugantur, qui ſcribunt tragœdias & fabulas, v.g. hiſtoriam Terei, Thyeſtæ.

4. *Tereos*. Genitivus græcus à Τηρεὺς, *Tereus*, Τηρέος. Fuit Tereus Thraciæ rex Prognes maritus, in upupam mutatus, ut fabulis proditum eſt, quòd uxoris ſuæ ſororem Philomelam temeraſſet.

Thyeſta. Fuit Thyeſtes filius Pelopis, Atrei frater, qui Thyeſtæ filios ipſi epulandos appoſuit. Ep. 35. lib. III.

5. *Puero*. Icaro filio ſuo. Dædalus in carcerem inſulæ Cretæ, qui labyrinthus appellabatur, conjectus, ex eo evolavit, aptatis ſibi & filio alis, cerâ compactis.

7. *Polipheinon*. Accuſativus græcus, ut Dædalon. Polyphemus fuit Cyclops, de quo Homerus Lib. IX. Odyſ. & Virgilius, III. Æneid.

7. *Veſica*. Tumor, ampullatum dicendi genus & ventoſum.

8. *Syrmate*. Syrma, veſtis eſt tragica, à σύρω traho, ampla & verrens humum.

Inſano. Magno, vel furioſum in morem agitato, & jactato.

9. *Illa*, &c. Fabuloſa & tragica carmina. Facit loquentem Flaccum, & huic reſpondet ſequenti verſiculo. Laudantur tragœdiæ, leguntur epigrammata.

XXXIX.

Dives avarus ac miſer.

1. Cùm tibi non eſſent ſex millia, Cæciliane,
 2. Ingenti latè vectus es hexaphoro:
3. Poſtquam bis decies tribuit Dea cæca, ſinſique
 4. Ruperunt nummi, factus es, ecce, pedes.
5. Quid tibi pro meritis, & tantis laudibus optem?
 6. Dî reddant ſellam, Cæciliane, tibi.

VERS. 1. *Sex millia.* Subaudi, ſeſtertiûm; ſive ſex ſeſtertia in neutro genere; libras Gallicas valent 600.

Hexaphoro. Vide Lib. II. Epig. 59. Erat lectica quam ſex homines geſtabant.

3. *Dea ceca.* Fortuna.

Ruperunt. Ita repleverunt, ut eos non caperet ſinus. *Bis decies.* Subaudi, centena millia ſeſtertiûm Quæ ſit ſumma ſi ad Francicam pecuniam redigatur, diſces ex Epig. 30. hujus Libri.

6 Dii reddant tibi tuam priorem lecticam hexaphoron, id eſt, priſtinam fortunarum mediocritatem.

XL.

Caprificus.

1. Geſtari junctis niſi deſinis, Hedyle, capris;
 2. Qui modò ficus eras, jam caprificus eris.

V. 1. *Junctis.* Hedylus quidam geſtabatur parvo curru, quem trahebant junctæ cicures capræ; erat ille idem, ficus, ſeu ficoſus, (quid ſit ea vox vide Lib. I. Ep. 57. Jocatur in eum Martialis, aitque brevî fore caprificum, quæ eſt arbor ſterilis, in parietinis naſcens, & ad ſummos muros aſſurgens, aſſilienſque inſtar caprarum: folio ficum referens. Brodeus explicat *junctis capris*: hircoſis) nempe impuris & olentibus) ſervis.

XLI.

Philoſophus Cynicus.

1. Hunc, quem ſæpe vides inter penetralia noſtræ.
 2. Pallados, & templi limina, Coſme, novi,
3. Cum baculo, peràque ſenem; cui cana, putríſque
 4. Stat coma, & in pectus ſordida barba cadit:
5. Cerea quem nudi tegit uxor abolla grabati;
 6. Cui dat latratos obvia turba cibos:

7. Eſſe putas Cynicum deceptus imagine falſâ;
8. Nō eſt hic Cynicus, Coſme; quid ergo? canis.

Vers. 1. 2. *Inter penetralia*, &c. In templo Minervæ Flavianæ, quod à Domitiano conditum recèns fuerat.

5. *Cerea*. Decolor, flaveſcens, ut veſtes detritæ ſolent eſſe.

Abolla. Eſt militaris veſtis & imperatoria: ſumitur aliquando ironicè pro pallio philoſophico. Vocat eam uxorem philoſophi, quia ille cùm eo cubabat in grabato, id eſt, vili lectulo.

6. *Latratos*. Latrando & mendicando quæſitos.

7. *Cynicum*. Erat Cynicorum philoſophorum ſecta celebris. Ita ſunt appellati à voce græca κύων, κύονος, κυνὸς, canis, quia omnes maledictis & conviciis allatrabant: & erant, inſtar canum, impudentes. Iſtum Martialis ait ſolo corporis cultu & maledicentia eſſe Cynicum, omni verò doctrinâ & ſapientiâ Cynicorum deſtitutum. Ideo negat Cynicum eſſe, canem tantùm eſſe concedit: hoc eſt, habere duntaxat quod in Cynico eſt peſſimum, nempe impudentiam & obſcenitatem.

XLII.

Mortis neceſſitas.

1. O cui Tarpejas licuit contingere quercus,
2. Et meritas primâ cingere fronde comas:
3. Si ſapis, utaris totis, Coline, diebus,
4. Extremúmque tibi ſemper adeſſe putes.
5. Lanificas nulli tres exorare puellas
6. Contigit: obſervant quem ſtatuêre diem.
7. Divitior Criſpo, Thraſeâ conſtantior ipſo,
8. Lautior & nitido ſit Meliore licet;
9. Nil adicit penſo Lacheſis; fuſóſque ſororum
10. Explicat, & ſemper de tribus una ſecat.

V. 1. O Coline, qui in capitolino quinquennali certamine, coronas quernas à Domitiano accepiſti.

Tarpejas. Capitolii locus, ante conditum ibi Jovis templum & inventum in ejus fundamentis humanum caput (unde factum illa capitolii nomen) vocabatur mons Tarpeius à Tarpeia virgine Veſtali ibi ſepulta. Domitianus autem inſtituerat Jovi Capitolino quinquennale ludicrum triplici certamine, muſico, equeſtri, & gymnico. Vide primum Epigramma hujus Libri.

2. Qui primam coronam meruiſti.

3. *Utaris, &c.* Nullam de ſolido die partem demas, quã nõ genio tribuas, & voluptati.

5 6. Nemini licet Parcas flectere. Quem noſtræ morti diem conſtituêre, obſervant, neque illum aut obliviſcũtur, aut prætereunt. Fingebant poëtæ tres Parcas ita è colu trahere lanam, quæ cujuſque vitam metiretur, ut una teneret colum, altera fuſum deduceret, tertia filum & cũ eo vitã ſecaret. Earum nomina sũt Atropos, Clotho, Lacheſis.

7. *Criſpo.* Fuit ille vitricus Neronis; dicitur habuiſſe in cenſu bis millies ſeſtertiûm, hoc eſt, milliones, ut loquatur, viginti. De Thraſea vide Epigram. 9. Lib. I.

Meliore. Melior nomen eſt proprium civis Romani ob lautitias & elegantiam celeberrimi. *Nitido.* Mundo, compto, elegante.

9. Lacheſis nunquam quidquam addit ad lanam quã colum inſtruxit, ſed eâ demum tota tractâ, quãtulacũque ſit, exhauſtâque, pereundum eſt.

Penſo. Eſt penſum, lana vel cannabis in oblongum glomũ convoluta, & circa colum ſummam illigata, unde fuſus trahitur.

Fuſos explicat. Parca de tribus, quæ filum ſecat, ea fuſos explicat, id eſt, jubet quieſcere, abſoluto penſo; vel evolvit ac recognoſcit quantum fili tractum fuerit.

XLIII.

Laus quarumdam Hiſpaniæ urbium.

Luci, gloria temporum tuorum,
Qui Grajum veterem, Tagúmque noſtrum
Arpis cedere non ſinis diſertis:
Argivas generatus inter urbes
Thebas carmine cantet, aut Mycenas,
Aut claram Thodon, aut libidinoſæ
Ledæas Lacedæmonis paleſtras:
Nos Celtis genitos & ex Iberis
Noſtræ nomina duriora terræ
Grato non pudeat referre verſu;
Sævo Bilbilin optimam metallo,
Quæ vincit Chalybáſque, Noricóſque;
Et ferro Plateam ſuo ſonantem,
Quam fluctu tenui, ſed inquieto,
Armorum Salo temperator ambit;
Tutelámque, choróſque Rixamarum,

17. Et convivia feſta Carduarum,
18. Et textis Peteron roſis rubentem,
19. Atque antiqua patrum theatra Rigas;
20. Et certos jaculo levi Silaos:
21. Turgentíſque lacus, Petuſiæque,
22. Et parvæ vada pura Vetoniſſæ:
23. Et ſanctum Baradonis ilicetum,
24. Per quod vel piger ambulat viator:
25. Et quæ fortibus excolit juvencis
26. Curvæ Manlius arva Matineſſæ.
27. Hæc tam ruſtica, delicate lector,
28. Rides nomina? rideas licebit.
29. Hæc tam ruſtica malo, quàm Bitontum.

VERS. 1. 2. 3. O Luci, qui non pateris Hiſpaniam Apuliæ quidquam concedere, qui Horatio nihil decedis. Pro voce *Tuorum* habent codices aliquot vetuſti *Duorum*, nempe præteriti & præſentis.

Luci. Fuit iſte Lucius, Hiſpanus poëta Lyricus, qui Horatium eſt imitatus: floruit ſub Domitiano.

Grajum. Eſt Grajus fluvius Hiſpaniæ: veterem vocat, quia à veteribus dictus erat Grajus, à recentioribus Gravius eſt nuncupatus.

Tagum. Fluvius eſt Hiſpaniæ clariſſimus, *Tago.*

Noſtrum. Martialis fuit Hiſpanus, nempe Bilbilitanus

Arpi. Urbs Apuliæ Dauniæ, nunc diruta: Horatius autem Apulus fuit, natus Venuſii. Hinc Arpos diſertos vocat.

4. Vates Græcus, vates aliquis, inter Græcas urbes natus, celebret ſanè urbes Græcas, ut Thebas, Mycenas, &c. nos, qui Celtiberi ſumus, decet urbes Hiſpanas laudare.

5. *Thebæ.* Urbs Bœotiæ, patria Pindari: hodie *Stives.* Mycenæ, ſunt in Peloponneſo; nunc, *Agios Adrianos*.

6. *Rhodon.* Rhodus, *Rhodi*, inſula maris mediterranei è regione Ciliciæ, olim ſoli ſacra.

7. *Ledæas, &c.* Palæſtras & certamina inſtituta ab Caſtore & Polluce Ledæ filiis, in urbe Lacedæmone, Veneri conſecrata, & deliciis dedita. Ep 49 Lib. I.

Bilbilin. Vide Epigr. 43. Lib. I. ubi etiam agitur de Celtiberis, & variis Hiſpaniæ locis.

11. *Metallo.* Ferro.

12. *Chalybas.* Populi ſunt ad Pontum Euxinum, apud quos ferri cognominis genus eruitur. *Norici*, ſunt populi Germaniæ Griſonibus, ſeu Rhętis finitimi. *La Baviera, la Suaba.*

13. 14. 15. Et Plateam (urbem Hiſp.) cujus in officinis ſonantibus, ferrum elaboratur: quam ambit fluvius Salo, qui ad laminas enſium tingendas & temperandas plurimùm valet.

16. Et Rixamas gaudentes choreis; Carduanos, ſive Carduas, conviviis.

18. *Textis*. In coronas.

19. Et Rigas, ubi majores noſtri ſua ſolebant edere ſpectacula, propter nobile illius urbis theatrum.

20. *Certos jaculo*. Qui à ſigno non aberrant, cum jaculantur.

23. *Ilicetum*. Locum ilicibus conſitum; ſanctum vocat, fortaſſe, quia numini alicui conſecratum, aut quia incæduum & inviolatum ferro.

24. Cujus amœnitate captus viator etſi feſſus & languidus, cum voluptate tamen ambulat. An quia locus hic declivis & pronus erat, ut vult Brodæus?

25. *Manlius*. Nomen populi, ad urbem Matineſſam: aut unius ex amicis Martialis.

29. *Bitontum*. Oppidulum Apuliæ, quod aſperitate nominis, & ſuâ tenuitate videtur meritò iſtis Hiſpaniæ locis concedere, nunc *Bitonto*. Malo meam Hiſpaniam, quàm Italiam.

XLIV.

Munera inſidioſa.

1. Munera quòd ſenibus, viduíſque ingentia mittis,
2. Vis te munificum, Gargiliane, vocem?
3. Sordidius nihil eſt, nihil eſt te ſpurcius uno,
4. Qui potes inſidias dona vocare tuas.
5. Sic avidis fallax indulget piſcibus hamus;
6. Callida ſic ſtultas decipit eſca feras.
7. Quid ſit largiri, quid ſit donare docebo:
8. Si neſcis; dona, Gargiliane, mihi.

V. 4. *Inſidias*. Quia iſtis muneribus captas hereditates ſenum & viduarum.

5. *Indulget*. Se offert blandè, ac permittit fruendum: eos lactat, fallitque incautos.

8. *Mihi*. Qui tibi nihil remetiri poſſum & rependere, à quo nihil ſperas.

XLV.

Tibur Baiis, per æſtatem, præſtat.

1. Dum nos blanda tenent laſcivi ſtagna Lucrini,
2. Et quæ pumiceis fontibus antra calent:

3. Tu colis Argivi regnum, Fauſtine, coloni,
4. Quò te bis decimus ducit ab urbe lapis.
5. Horrida ſed fervent Nemeæi pectora monſtri,
6. Nec ſatis eſt Bajas igne calere ſuo.
7. Ergo ſacri fontes, & littora grata valete,
8. Nympharum pariter, Nereidumque domus:
9. Herculeos colles gelidâ vos vincite brumâ,
10. Nunc Tiburtinis cedite frigoribus.

VERS. 1. *Laſcivi*. Ob loci nimirum delicias & amęnitatem.

Lucrini. Vide Libro I. Ep. 54.

2. Et Bajanæ aquæ, ſcaturientes è pumicibus ſive tophis, hoc eſt, exeſis & ſpongioſis lapidibus ac ſpeluncis. Sunt Bajanæ aquæ calidę De illis actum Lib. I. Ep. 51.

3. Tu degis Tibure quod condidit, & ubi regnavit Argivus colonus, nimirum Catillus è Græcia veniens. Fuit ille Amphiarai filius, treſque filios in Italia ſuſcepit, Tiburtum, à quo nomen Tiburtinæ urbi fecit, Coram, & Catillum. Tibur, nunc *Tivoli*, urbs Latii.

Coloni. Colonus interdum ſignificat agricolam, nempe qui agrum colit: interdum hominem qui ex aliena & remota regione venit ad locum aliquem incolendum & frequentandum: inde Coloniæ loca ejuſmodi appellantur.

4. Quæ tua villa Tiburtina diſtat ab urbe 18. millibus paſſuum. Vide Ep. 16. lib. 3. Hoc ſpatium eſt leucarum Gallicarum admodum ſex.

5. 6. Sed ingens fervet ęſtus, Auguſto menſe, quo ſol ingredietur ſignum leonis: & calor aquarum Bajanarum calore aëris geminatur.

Nemeęi. Vid. ep 5. lib. ſpect. & 48. hujus. Porro in leonis pectore inſignis eſt ſtella quã vocant cor leonis, & quam hîc appellat pectus leonis.

8. *Nereidum*. Sunt filiæ Nerei, & Doridis: Bajæ autẽ in littore Campano. Nymphę, ſunt Deę pręſides fontiũ.

10. Sanè patiar vos vincere Tibur ſacrum Herculi, quando ſęviet bruma; at nunc per ęſtatem, Tibur vobis pręferendum eſt, propter frigus, & ventos quibus utpote ſitum in colle, eſt expoſitum.

XLVI.

Lacrimæ ſuſpectæ.

1. In tenebris luges amiſſum, Galla, maritum:
2. Nam plorare pudet te, puto, Galla, virum.

VERS. 2. Nam putas eſſe imbellis animi palam & luce plorare: vel; plorare muliebriter virum tam fortem & generoſum. Euge! laudo fortitudinem. Latet hîc ironia: videtur enim eam laudare & excuſare, quòd non lugeat palam mariti mortem: cùm tamen innuat eam ideo non plorare, quia virum v. g. gaudet eſſe mortuum.

XLVII.

Viperæ ſepulcrum.

1. Flentibus Heliadum ramis dum vipera repit,
2. Fluxit in obſtantem ſuccina gutta feram:
3. Quæ dum miratur pingui ſe rore teneri;
4. Concreto riguit vincta repentè gelu.
5. Ne tibi regali placeas, Cleopatra, ſepulcro,
6. Vipera ſi tumulo nobiliore jacet.

VERS. 1. Dum è populi ramis viſcoſus humor defluit, ſerpebat vipera per ramos madentes.

Heliadum. Sorores Phaëthontis Heliades vocabantur, quia erant filiæ ſolis, qui à Græcis Ἥλιος dicitur. Earum lacrimas electrum poëtæ vocant. Vide ſupra Ep. 25.

2. *Obſtantem*. Ex adverſa parte in ramo prorepentem.

Succina. Succinea. Succinum, idem eſt atque electrum: *ambra*.

4. *Gelu*. Electri viſcoſo humore, qui dum ex arbore defluit, eſt liquidus, mox verò induratur, tanquam gelu, & concreſcit.

5. *Cleopatra*. Ægypti regina, uxor M. Antonii, ab Augusto victa ad Actium, quæ ſibi admotis colubris necem conſcivit, & magnifico ſepulchro eſt condita.

XLVIII.

Mors loco nullo excluſa.

1. Ardea ſolſtitio, Pæſtanaque rura petantur,
2. Quique Cleonæo ſidere fervet ager:
3. Cùm Tiburtinas damnet Curiatius auras,
4. Inter laudatas ad Styga miſſus aquas.
5. Nullo fata loco poſſis excludere; cùm mors
6. Venerit, in medio Tibure Sardinia eſt.

VERS 1. 2. Poſſumus impunè jam petere Ardeam, æſtate calidiſſimâ, & Pæſtum, & alia loca nimiis infeſta caloribus.

Ardea. Eſt urbs antiqua Latii; Pæſtum, *Peſto*, Lucaniæ: ambæ in Italia. Pro Pæſtana, legitur etiam Caſtrana. Caſtrum, *Caſtro* urbs

ejuſdem Italiæ non una fuit eodem appellata nomine. Sũt qui putent hic agi de Caſtro Inui, quod erat oppidulum Latii, non procul Ardea.

Solſtitio. Tempore ſolſtitii. Sic appellatur tempus illud quo ſol videtur quaſi ſtare, nempe menſe Junio cùm attigit tropicum Cancri; & menſe Decembri, cùm eſt in tropico Capricorni: tunc enim dies ita lentè creſcunt, aut decreſcunt, ut vix ſentias. Solſtitium, ſi vox ea ſola ſit, pro æſtivo ferè ſumitur, quando calor graviſſimus eſt, ſole verticibus propemodum noſtris imminente.

2. *Cleoneo*. Cleonæ, urbs eſt prope Nemeam ſilvam, ubi Hercules famoſum leonem interemit, qui eam ob rem vocatur etiam Cleonæus. Ille in ſidera relatus eſt, interque 12. Zodiaci ſigna numeratur quintum: illi ſubeſt ſol menſe Auguſto.

3. 4. Siquidem Curiatius Tiburtinum cælum, quod per æſtatem ob frigidas auras videbatur ſaluberrimum, expertus eſt peſtiferum & exitiale, mortuus nimirum cùm uteretur frigidis ejus loci aquis & balneis, aliàs laudatiſſimis.

7 *Sardinia*. Inſula maris mediterranei, ad latus Siciliæ, *Sardegna*. Ibi cælum eſt graviſſimum. Senſus igitur eſt: locus ſaluberrimus, qualę eſt Tibur, evadet tibi peſtilens, qualis eſt Sardinia; cùm hora fatalis advenerit.

XLIX.

In garrulum oſtentatorem.

1. Donaſſe amicum tibi ducenta, Mancine,
2. Nuper ſuperbo lætus ore jactaſti.
3. Quartus dies eſt, in ſchola poëtarum
4. Dum fabulamur, millibus decem dixti
5. Emptas lacernas munus eſſe Pompillæ:
6. Sardonycha verum, lineíſque ter cinctum,
7. Duáſque ſimiles fluctibus maris gemmas
8. Dediſſe Baſſam, Cæliámque juraſti:
9. Herè de theatro, Pollione cantante,
10. Cúm ſubitò abires, dum fugis, loquebaris
11. Hereditatis tibi trecenta veniſſe,
12. Et manè centum, & poſt meridiem centum.
13. Quid tibi ſodales fecimus mali tantùm?
14. Miſerere jam crudelis, & ſile tandem:
15. Aut, ſi tacere lingua non poteſt iſta,
16. Aliquando narra, quod velimus audire.

Vers. 1. *Ducenta* Seſtertia nimirum; libras Francicas 20000.

3. *Schola poëtarum*. Locus erat, in quem ad recitandum poëtæ conveniebant, aut ad legenda & emendanda carmina, &c. Ibi, dum homines convenirent, commodè, prolixéque garriebatur. Quarto igitur ab hinc die, cum in eo loco eſſemus, dixiſti: &c.

4. Dixiſti lacernas tuas quæ emptę eſſent decem millibus ſeſtertiûm, tibi eſſe datas muneri à Pompilla quadam. Mancini fortaſſe erat clienta, aut vidua dives.

Millibus decem. Seſtertiis decem majoribus, ſive decem millibus minorum ſeſtertiorum, hoc eſt, libris Francicis 1000.

Lacernas De his actum Epig. 2. hujus Libri.

6. *Verùm*. Ægrè Sardonyx verus à falſo & fucato diſtinguitur. Eſt gemma, duarum aliarum colorem referens, nempe ſardi, ſubrubrum; & onychis, album.

Lineis. In hac gemma ſunt lineolę quædam nigræ, candidæ, & miniatæ.

6. Et duos ſmaragdos, qui ſunt vitrei & marini coloris.

9. 10. Heri cùm abires, imò fugeres, è theatro, in quo canebat Pollio ille inſignis citharœdus, dicebas tibi obveniſſe hereditatis nomine trecenta millia (ſunt nummi Francici 30000 & eâdem die matutinis horis centum millia ſeſtertiûm, (libræ ſunt Francicæ 10000.) ac poſt meridiem altera centena millia, tibi felici caſu obtigiſſe.

16. *Quod velimus*. Dic te muneris aliquid nobis è tot bonis largiri, hoc alacres accipiemus totis auribus & animis: vel, narra tibi aliquid infortunii accidiſſe: id nobis erit auditu jucundius.

L.

Formæ ſtudium.

1. Tibur in Herculeum migravit nigra Lycoris,
2. Omnia dum fieri candida credit ibi.

V. 1. 2. *Tibur*. Vide Ep. 45. 42. Ebur candidius fieri, frigidiſſimâ Tiburis aurâ vulgò dicebatur: hoc audiens Lycoris, mulier deformis ac fuſca, Tibur petivit. Sed fruſtra. Tibur nigra petiit, nigra Tibure diſceſſit.

Herculeum. Ita vocatur ob inſigne fanum Herculis ibi extructum. Eſt ſimillimum Epigramma 13. Lib. VII.

LI.

Naufragium.

1. Dum petit à Baulis mater Cærelia Bajas,

2. Occidit

2. Occidit inſani crimine merſa freti.
3. Gloria quanta perit vobis! hæc mõſtra Neroni
4. Nec quondam juſſæ præſtiteratis aquæ.

VERS. 1. *Baulis*. Bauli, villa erat inter Bajas & Miſenum promontorium: nunc *Bauli*, vel *Bagola*.

Mater. Vel, matrona; vel, ut à filia ejuſdem nominis diſtinguatur.

3 4. O mare, quantam conſequi gloriam potuiſſes, ſi fœminam probitatis adeo ſpectatæ ſervaſſes! Peperceras olim Agrippinæ Neronis matri, mulieri ſceleratæ, cùm eam Nero mergi juſſiſſet: cur Cæreliam immerentem nunc merſiſti?

Hæc monſtra. Hæc naufragis, hæc ſcelera.

Neroni. Olim ad Baulos Nero matrem ſuam Agrippinā juſſerat mergi, excogitato ſolutili & machinoſo navigio, quod repentè laxatum in mediis fluctibus eam deſtitueret: ut narrat Svetonius in Nerone cap 34. Agrippina tamen nando evaſit. Sic illā juſſæ aquæ non oppreſſerunt, quæ nunc Cæreliam injuſſe & injuſtæ mergunt.

Præſtiteratis Præſtare aliquid alicui, interdum eſt aliquid in ejus gratiam facere, eū aliquo beneficio devincire.

LII.

Villa & hortus amœniſſimus.

1. Julî jugera pauca Martialis,
2. Hortis Heſperidum beatiora,
3. Longo Janiculi jugo recumbunt.
4. Lati collibus eminent receſſus;
5. Et planus modico tumore vertex
6. Cælo perfruitur ſereniore;
7. Et curvas nebulâ tegente valles
8. Solus luce nitet peculiari:
9. Puris leniter admoventur aſtris
10. Celſæ culmina delicata villæ,
11. Hinc ſeptem dominos videre montes,
12. Et totam licet æſtimare Romam:
13. Albanos quoque Tuſculóſque colles,
14. Et quodcunque jacet ſub urbe frigus;
15. Fidenas veteres, brevéſque Rubras;
16. Et quod virgineo cruore gaudet
17. Annæ pomiferum nemus Perannæ.

18. Illic Flaminiæ, Salariæque
19. Geſtator patet, eſſedo tacente,
20. Ne blando rota ſit moleſta ſomno;
21. Quem ne rumpere nauticum celeuſma,
22. Nec clamor valet helciariorum:
23. Cùm ſit tam prope Milvius, ſacrúmque
24. Lapſæ per Tiberim volent carinæ.
25. Hoc rus, ſeu potiùs domus vocanda eſt,
26. Commendat dominus; tuam putabis,
27. Tam non invida, támque liberalis,
28. Tam comi patet hoſpitalitate.
29. Credas Alcinoi pios Penates,
30. Aut facti modò divitis Molorchi.
31. Vos nunc omnia parva qui putatis,
32. Centeno gelidum ligone Tibur,
33. Vel Præneſte domate, pendulámque
34. Uni dedite Setiam colono:
35. Dum, me judice, præferantur iſtis
36. Julî jugera pauca Martialis.

VERS 1. *Juli*. Julius iſte Martialis, erat amicus M. Val. Mart. poëtæ noſtri.

2. *Heſperidum*. Vide Librum Spectac. Ep. 20.

3. *Janiculi*. Mons Janiculus, nunc *Montorio*, ad pontem uſque Milvium extra Romam porrigitur: in eo arx Romæ naſcentis poſita. Nomen à Jano habuit.

4. In collibus ſummis, ſpatia campi lata & ſolitaria eminent, ubi eſt villa Julii Martialis cælo vicinior.

11. *Septem*. Aventinum, Capitolinum, Cælium, Eſquilinum, Palatinum, Quirinalem, Viminalem, quibus Roma, rerum Domina, impoſita: *Dominos colles*.

12. *Æſtimare*. Nempe, quanta ſit, quàm latè pateat, judicare.

13. Ex eodem loco licet oculis luſtrare Albanos colles, Tuſculanos, & quæcunque loca editiora & frigidiora ſunt prope urbem: imo ipſas Fidenas, Româ antiquiores. Fidenę, urbs in Latio fuit, nunc vicus, *Caſtel Giubileo* dictus. Rubræ, vel Saxa Rubra, locus Etruriæ, in agro Vejentino, nunc *Grotta Roſſa*.

16. Et nemus Aricinum, Annæ Perannæ ſacrum, ubi victimarum loco immolantur virgines. Teſtatur enim Strabo, in luco Aricinæ Dianæ, in quo etiam Anna hæc Peranna colebatur, facta fuiſſe ſacrificia, ſimilia illis, quæ

ſiebant Tauricæ Dianæ, in quibus immolabantur homines.

17. *Anne Peranne* Hæc ab Ovidio dicitur fuiſſe ſoror Didonis, quæ Æneam ſecuta ſit in Italiam; poſtea autem Laviniæ odio & inſidiis vexata, ſibi ſponte necem conſciverit, ac ſubinde pro Deâ culta fuerit.

18. *&c.* Ex hac villa proſpiciuntur qui lecticas geſtāt, eſſeda quæ trahuntur per viā Flaminiam & Salariam: non tamen auditur ſtrepitus rotarum, nec ſomnum interpellant: uti nec nautæ, ſe ſuis clamoribus cohortantes ad remigandum, aut qui navim adverſo flumine trahunt in ripa, licèt villa non procul diſtet à Ponte Milvio, & Tiberi.

Flaminiæ. Ab urbe per Tuſciam, Umbriam, Ariminum uſque hæc via pertinebat. Strata fuerat à C. Flaminio conſule, qui ad lacum Traſymenum ab Annibale cæſus fuit.

Salariæ. Via Salaria ſic dicta eſt, quia per eam Sabini ſalem à mari deferebant Romam.

Geſtator. Servi lecticas deferentes: *Patet.* Aſpicitur totus. *Eſſedo.* Ep. 83. lib. I.

21. *Celeuſma*, ſive celeuma. Lege Ep 53. Libri III.

22. *Helciariorum.* Helciarii dicuntur, qui onus aliquod junctis viribus moliuntur, ac trahunt helciis, id eſt, funibus, aut vectibus, à verbo ἕλκω, aut ἑλκύω, traho; qui naves ſubducunt, &c.

23. *Milvius.* De Ponte illo dictum Ep. 12. Lib. III.

Sacrum. Quia pro Deo colebatur Tiberis, uti alia flumina.

25. 26. *&c.* Hoc rus, hanc villam, ſive potiùs domum ornatiſſimam, & urbanæ ſimillimam, facit ornatiorem ipſe dominus, qui in eam hoſpites omnes admittit ſic, ut ſuam quiſque eſſe putet.

29. *Alcinoi.* Fuit ille rex Phæacum in inſula Corcyra. *Corfù*, ubi hortos habebat præſtantes. Penates, Dii erāt domeſtici, pro ipſa domo ponuntur, quam piam appellat hoc in loco vates, quia Ulyſſem naufragio ejectum excepit Alcinous, ut Homerus narrat.

30. *Molorchi.* Fuit pauper paſtor in ſilva Nemea, qui Herculem, leonis debellandi causâ illuc venientem, hoſpitio excepit. Domitianus juxta Herculis templum à ſe magnifico luxu extructum in Latia via, ſacellum addidit huic Molorcho ſacrum, donariiſque ornavit; hinc *dives modò factus* dicitur.

31. *&c.* Ite nunc vos, ô lauti homines, quibus omnes villæ ſordent, tanquam exiguæ, præ veſtris ingentibus latifundiis, arate & colite, per me licet, centum aratris, & centum ligonibus, Tiburtina veſtra prædia, & Prænestina; imo totum agrum Setinum obtinete, & uni è veſtris villicis tradite: ego iſtis omnibus parvam Jul. Martialis

villam antepono. De Tibure diximus ſupra Epig. 45. 50. Præneſte, urbs Latii, nunc *Palæſtrinam*. nuncupatur.

34. *Setiam*. Urbem in extrema Latii parte, poſitam in colle, & quaſi pendulam, nunc *Sezza*; hujus ager optimo vino abundabat.

LIII.
In luſcam.

1. Oculo Philænis ſemper altero plorat:
2. Quo fiat iſtud quæritis modo? luſca eſt.

Vers. 2. *Luſca eſt*. Ita non poteſt, quia unum tanque oculis duobus plorare illum habet.

LIV.
Decoctor.

1. Egiſti vitam ſemper, Line, municipalem,
2. Quâ nihil omnino vilius eſſe poteſt:
3. Idibus, & raris togula eſt excuſſa Kalendis,
4. Duxit & æſtates ſynthesis una decem:
5. Saltus aprũ, campus leporẽ tibi miſit inẽptum;
6. Silva graves turdos exagitata dedit:
7. Raptus flumineo venit de gurgite piſcis,
8. Vina rubens fudit non peregrina cadus:
9. Nec tener Argolicâ miſſus de gente miniſter,
10. Sed ſtetit inculti ruſtica turba foci:
11. Nec nocuit tectis ignis, nec Sirius agris;
12. Nec merſa eſt pelago, nec fluit ulla ratis:
13. Suppoſita eſt blãdo nunquam tibi teſſera talo,
14. Alea ſed parcæ ſola fuerê nuces.
15. Dic ubi ſit decies, mater quod avara reliquit?
16. Nuſquam eſt: feciſti rem, Line, difficilem.

Vers. 1. *Municipalem*. Sobrium, agreſtem, qualis degitur in muncipiis. Erant oppida donata jure civitatis, quorum proinde incolis eadem licebat capere munia, & magiſtratus gerere, qui Romæ gerebantur.

2. *Vilius*. Parcius, anguſtius: minus ſumptuoſum. Sic Lib. VII. Ep. 24. ſcribit: *Vilius eſurio*, id eſt, minore ſumptu.

3. Togulâ tantùm uſus es

feſtis Kalendarum & Iduum diebus, idque rarò. Kalendæ, prima dies menſis, ita dictæ à verbo *καλῶ*, *voco*, quòd Pontifex ubi naſcentem primùm lunam obſervaſſet, (utebantur enim priſci Romani lunari menſe, licet imperfecto) vocaret plebem in Capitolium, eique denunciaret quot dies ad Nonas uſque ſupereſſent, quinque an ſeptem. Idus in medium ferè menſem incidebant, eumque in duas partes quia dividebant, dictæ ſunt Idus ab Etruſca voce *iduare*, hoc eſt, dividere.

Togula. Brevis & arcta toga, qualis pauperes decet.

Excuſſa. Explicata, educta ex arca; cùm educuntur veſtes, in arculis diu ſervatæ, ſolent excuti ad purgandum pulverem. Porro, prima cujuſque menſis die ſolebant certa fieri ſacrificia; populus ad ea togatus conveniebat: rarò tamen toga ſumebatur in municipiis.

4. Et una ſyntheſis per annos decem te veſtivit: duravit.

Syntheſis. Veſtis genus, de quo ſæpe dictum. Vide ſupra, Ep. 36.

5. *Saltus*. Silva, in qua feræ & venatio.

6. *Graves*. Pingues. *Exagitata:* venatorum, canum, curſu, clamoribus.

8. *Rubens*. Et à vini colore, & à colore teſtæ igne coctæ, ex argilla enim fiebant vulgò dolia.

9. 10. Non ſtetit ad menſam tibi miniſter & pincerna elegans, è Græcia petitus, ſed agreſtes pueri & vernæ, aſſidere ad focum ſoliti.

11. *Sirius*. Signum cæleſte, aliter dictum Canicula. Senſus eſt: non exuſtæ ſunt domus tuæ incendio fortuito, non agri caloribus æſtivis toſti. Agris enim & ædibus caruiſti.

12. *Nec fluit*. Ne ulla ratis, quæ tua ſit, in pelago eſt, & in periculo naufragii.

13. Nunquam lucri cauſâ mutaſti talum teſſerâ: luſiſti duntaxat nucibus, qui puerorum tali ac teſſeræ dici poſſunt.

Teſſera. Eſt cubus ſeu ebur ab omni parte quadratum & certis notatum punctis, *un dé un dado*. Talus, *oſſelet*, quatuor tantùm facies habet, ſic dictus, quia ſpeciem habet ac formam oſſiculi quod in talo eſt. Talis potiſſimùm ludebant animi causâ: interdum ſupponebant illis teſſeras, id eſt, relictis talis ludebant teſſeris, lucri causâ: quia talorum ludus minoris aleæ, id eſt, lucri, damníve, quàm teſſerarum.

15. *Decies*. Libræ Franciçæ 100000. Scutati Rom circiter 22500.

16. Amiſiſti tã lautũ patrimonium: certè videbatur difficilius illud amittere, quàm ſervare. Quo pacto cum iſta parſimonia, in hac muncipali & frugali vitâ, tantas opes amittere potuiſti, & è ditiſſimo fieri pauperrimus? Multum in eo ſanè laborandum

tibi fuit. Aut etiam paupertas vocatur res difficilis; quemadmodum opes, facultates dicimus.

LV.

Amicus illiberalis.

1. Prætorem pauper centum ſeſtertia Gaurus
2. Orabat canâ notus amicitiâ.
3. Dicebatque ſuis hæc tantùm deeſſe trecentis,
4. Ut poſſet domino plaudere juſtus eques.
5. Prætor ait: ſcis me Scorpo, Thallóque daturum;
6. Atque utinam centum millia ſola darem!
7. Ah pudet ingratę, pudet ah malè divitis arcæ:
8. Quod non vis equiti, vis dare, Prætor, equo.

V. 1. *Pretorem*. Prætor, magiſtratus apud Romanos fuit, à conſule ſecundus. Illius munus erat jus dicere. Cùm enim conſules, quibus id principio muneris datum, ſæpe ab urbe abeſſe cogerentur, Prætor unus creatus eſt anno urbis 387. Anno verò 510 alter additus, qui peregrinis jus diceret. Crevit ille poſtea numerus uſque ad 14.

Centum ſeſter. Libras 10000.

2. *Cana*. Veteri.

3. Dicebat hanc tantùm ſummam deeſſe trecentis, quæ jam habebat, ſeſtertiis, ut eques eſſet juſtus, hoc eſt, ut juſtum ac legitimum cenſum haberet, ac ſedens inter Equites in theatro, poſſet Imperatori venienti plaudere. Moris erat plauſu læto excipere viros nobiles in theatrum prodeuntes.

Juſtus. De variis equitum generibus dixi Ep. 57 Lib 3. Cautum erat ne juſti equites, id eſt, qui tales eſſent cēſu, non tantùm honoris ergo, & nomine tenus, minus 400. ſeſtertiis haberent in cenſu; id eſt, nummos Francicos 40000.

5. *Scorpo*, Scorpus auriga erat celeberrimus; Thallus etiam: ſuas illi factiones habebant in circo, &c. Vide Lib. X. Ep. 46. in quo multa de illo Scorpo.

6. Atque utinam darem illis tantùm centum millia ſeſtertios, ſive centum ſeſtertia! at multò plura mihi danda eſſe video.

7. Pudet me tui, ô Prætor, qui tam ſis ingratus erga veterem amicum; qui tam malè tuas opes expendas; qui equum equiti anteponas.

8. *Equo*. Equis Scorpi, Scorpo ipſi, ut equos alat, ut nitentes ac celeres habeat: ut in equo ęreo ſedens ponatur: id enim honoris illi aurigæ datum fuit.

LVI.

Cœna invidenda.

1. Invitas centum quadrantibus, & bene cœnas:
2. Ut cœnem invitor, Sexte, an ut invideam?

Vers. 1. Invitas me ad cœnam, promiſſis mihi centum quadrantibus, (ea vulgò ſumma ſportulæ erat, ut diximus) tu lautè cœnas, ego in eadem tecum menſa ſpectator otioſus accumbo: an invitas me ut cœnem, an ut te videam, & tibi felici miſer invideam? Clientes pauperes quibus dabatur ſportula, eam non ante accipiebant quàm interfuiſſent cœnæ divitis, à quo ſportulâ donabantur, erantque convivæ quaſi honorarii, & invitabantur certo interdum pretio præter ſportulam dato, ut patet ex Ep 24 & 47. Lib. III. Quia in ejuſmodi cœna nihil, aut perparum è ferculis attingebant, ſed præſentiâ tantùm ſuâ menſam divitis cohoneſtabant. De ſportula egimus Epig. 51. Libro I. & Ep. 6. Lib. III.

LVII.

Lagena peſtifera.

1. Tu Setina quidem ſemper, vel Maſſica ponis,
2. Pamphile: ſed rumor tam bona vina negat:
3. Diceris hâc factus cælebs quater eſſe lagenâ;
4. Nec puto, nec credo, Pamphile, nec ſitio.

Vers. 1. *Setina*. De Setia vide Ep. 52. hujus Libri.

2. Sed rumor eſt nõ eſſe, ut aïs, Maſſica aut Setina, ſed toxica & vina veneno infecta. De vino Maſſico leges Ep 25. Lib. I.

3. Ajunt te iſto vino tres jam tuas uxores necaviſſe. *Cælebs*. Qui caret uxore.

4. Id verum eſſe non puto, non tamen te mihi & meam vitam credo; malo famæ quàm experientiæ meę credere: valeas cum vino tuo.

LVIII.

Filius pius.

1. Nihil Ammiano præter aridam reſtem
2. Moriens reliquit ultimis pater ceris.
3. Fieri putaret poſſe quis, Maronille,
4. Ut Ammianus mortuum patrem nollet?

V. 1. *Reſtem*. Quâ ſe ſuſpenderet. Eum exheredavit pater illi malè precatus. Solebant iis verbis impre-

cando uti. *Reſtem & clavum, quibus collum alliget.* Subaudi, *relinquo*.

2 *Ceris ultimis*. In teſtamento ſuo. Scribebant enim in tabulis cerâ obductis.

3. Sanè dubium nemini eſt, quin doleat vehementer Ammianus de morte patris. Videtur poëta ejus laudare pietatem; cujus improbitatem notat, quippe quæ fuerit in cauſa cur ipſum pater exheredaverit. Vel, ſimplicius: dolet, non mortuũ patrẽ, ſed ſibi ademptam hereditatẽ fuiſſe.

LIX.

Suos Quincto libros negat.

1. Exigis, ut donem noſtros tibi, Quincte, libellos:
2. Non habeo; ſed habet bibliopola Tryphon.
3. Æs dabo pro nugis, & emã tua carmina ſanus?
4. Non, inquis, faciam tam fatuè; nec ego.

VERS. 3. Fingitur ipſe Quinctus loqui: Egone ut iſtas nugas pretio emptas velim? certè inſanirem.

4. *Nec ego*. Reſpondet Martialis; neque ego tam fatuè faciam, ut gratis illos tibi donem.

LX.

Amicus moriens.

1. Cùm gravis extremas Veſtinus duceret horas,
2. Et jam per Stygias eſſet iturus aquas:
3. Ultima volventes oravit penſa ſorores,
4. Ut traherent parvâ ſtamina pulla morâ,
5. Jam ſibi defunctus, caris dum vivit amicis:
6. Moverunt tetricas tam pia vota Deas.
7. Tum largas partitus opes, à luce receſſit;
8. Sèque mori poſt hoc credidit ille ſenem.

VERS. 1. *Gravis*. Æger: gravi morbo affectus.

4. Ut adhuc exiguo temporis ſpatio lanam è ferali colu trahere pergerent: ut nondum ſtamen & filum præciderent. Vide ſupra Ep. 42. ubi de Parcis plura.

Pulla. Nigra. Parcas fingebant albam lanam è colu ducere, ſi homo victurus erat: nigram, ſi moriturus.

5. Mortem nihil ſuâ causâ timens, nec vivere ſibi optans, ſed amicis, ut iis bona ſua largiretur.

8. *Senem*. Satis ſe vixiſſe, hoc facto, credidit: nihil ſupereſſe melius quod faceret, etiamſi ad ſummam uſque ſenectutem perveniret.

LXI.

Damarum pugna.

1. Aſpicis, imbelles tentent quàm fortia damæ
2. Prælia? tam timidis quanta ſit ira feris?
3. In mortem parvis concurrere frontibus audent:
4. Vis, Cæſar, damis parcere? mitte canes.

Vers. 4. *Mittè canes.* Damas enim diriment canes, & cogent pugnam omittere, atque ita ſervabunt eas, quibus exitio eſſe vulgò ſolent. Damæ, ſunt capræ quædam ſilveſtres, imprimis meticuloſæ.

LXII.

Uxor non ſibi tantùm, ſed viro dives.

1. O felix animo, felix, Nigrina, marito,
2. Atque inter Latias gloria prima nurus!
3. Te patrios miſcere juvat cum conjuge cenſus,
4. Gaudentem ſocio participíque viro.
5. Arſerit Evadne flammis injecta mariti,
6. Nec minor Alceſtin fama ſub aſtra ferat:
7. Tu meliùs certo meruiſti pignore vitæ,
8. Ut tibi non eſſet morte probandus amor.

V. 1. O Nigrina felix, quòd hunc maritum habeas, quod eo erga illum animo ſis.

2. *Nurus.* Propriè eſt uxor filii: hic pro uxoribus quibuſlibet accipitur.

3. Tu communicas cum marito tuo patrimoniũ tuum, & gaudes habere illum ſocium & participem tuarum opum. Marito non licebat per leges participem eſſe patrimonii uxoris, ex qua liberos non ſuſcepiſſet.

5. Celebretur, per me licet, amor Evadnes, quæ ſe in rogum viri vivam injecit, ejus deſiderium non ferens. *Evadne.* Conjux Capanei, Græcorum ducis, in oppugnatione Thebarum cæſi.

6. *Alceſtim.* Admeti conjux fuit, quæ cùm audiviſſet denunciatam atque indictam ab oraculo fuiſſe mortem Admeto, niſi locum illius & vices aliquis ſubiret, ipſa ſe morti libens obtulit & mariti vitam redemit ſuâ.

7. Dediſti certum amoris tui pignus, ac documentum, nempe iſtam tuam liberalitatem, licèt vita tibi ſuperſtes maneret: neque opus tibi, ut illis mulieribus, fuit miſera mortis conditioneque amorem tuum erga maritum probares.

LXIII.

Quomodo ſit petendum.

1. Millia miſiſti mihi ſex, bis ſena petenti:
2. Ut bis ſena feram, bis duodena petam.

Vers. 1. 2. Petebam à te duodecim ſeſtertia (ſunt nũmi Francici 1200.) tu ſex tantùm dediſti: aliàs ut impetrem & auferam à te duodecim, petam viginti quatuor; alterum tantùm poſtulabo.

LXIV.

Cur dives eſſe velit.

1. Nunquam divitias Deos rogavi,
2. Contentus modicis, meòque lætus.
3. Paupertas, veniam dabis, recede:
4. Cauſa eſt quæ ſubiti, novíque voti?
5. Pendentem volo Zoïlum videre.

Vers. 4. Cur ergo mutata nunc voluntate dives eſſe volo? Nempe ut Zoïlus præ dolore & invidia ſe ſuſpendat, cùm me divitem aſpiciet.

LXV.

Cæna dives at jejuna.

1. Ad cœnam nuper Varus me fortè vocavit:
2. Ornatus dives, parvula cœna fuit.
3. Auro, non dapibus oneratur menſa; miniſtri
4. Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.
5. Tunc ego; nõ oculos, ſed ventrem paſcere veni,
6. Aut appone dapes, Vare, vel auſer opes.

V. 2. *Ornatus* Apparatus. 5. *Tunc ego*. Subaudi, cępi dicere. 6. *Opes*. Ornatum divitem vaſa aurea, &c. Ludit in gemina voce ſimili, dapes, opes. Lege epigramma 42. Libri VII.

LXVI.

In Ardelionem.

1. Condita cùm tibi ſit jam ſexageſima meſſis,
2. Et facies multò ſplendeat alba pilo:
3. Diſcurris totâ vagus urbe; nec ulla cathedra eſt,

4. Cui non manè ſeras irrequietus ave:
5. Et ſine te nulli fas eſt prodire tribuno,
6. Nec caret officio conſul uterque tuo:
7. Et ſacro decies repetis pallatia clivo,
8. Sigerióſque meros, Partheniόſque ſonas.
9. Hæc faciant ſanè juvenes: deformius, Afer,
10. Omnino nihil eſt ardelione ſene.

Vers. 1. Cùm annos jam ſexaginta ſis natus. Meſſem condere, eſt, eam in horrea devehere.

3. Per totam urbem circumcurſas patronos potentiores ſalutaturus, nec ullus eſt paulò ſpectatior, aut ditior, nulla orba, aut vidua in cathedra domi ſedens, ut ſalutantes excipiat, quam non inviſas.

5. *Tribuno*. Nullum Tribunum pateris prodire domo, quem non aſſectêris, deducas, &c. Tribunus plebis erat magiſtratus in gratiam populi creatus, ut ejus utilitatibus, rationibuſque conſuleret. Erant alii Tribuni militares, in exercitu, de quibus vide Lib. III. Ep. 56.

6. *Officio*. Officioſis ſalutationibus, urbanitate multa.

7. Decies per viam ſacram redis ad palatium Imperatoris. Clivus, eſt locus, aut via declivis & prona. Via ſacra dicebatur ea quæ ad Jovis templum in Capitolio poſitum ducebat.

8. Neque aliud ſonas, id eſt, loqueris opportunè & importunè, quàm te notum eſſe & familiarē Sigerio & Parthenio, cubiculariis Imperatoris.

10. *Ardelione*. Ardelio quid ſit, vide L. 1. ep. 65. & l. 2. ep. 6.

LXVII.

Et emptorem villæ.

1. Hoſpes eras noſtri ſemper, Matho, Tiburtini:
2. Hoc emis: impoſui; rus tibi vendo tuum.

V. 1. Tam ſæpe ventitabas in meam villam Tiburtinam, ut tua dici poſſet; itaque decepi te, dum eam tibi vendidi, quæ tua jam erat, nempe uſu ipſo, cùm utereris illâ gratis. De Tibure antea dictum Ep. 45. 48. 50.

LXVIII.

Res eſt magna, tacere.

1. Declamas in febre Mathon: hanc eſſe phreneſin
2. Si neſcis, non es ſanus, amice Mathon.

3. Declamas æger, declamas hemitritæus:
4. Si ſudare aliter non potes, eſt ratio.
5. Magna tamen res eſt, erras; cùm viſcera febris
6. Exurit, res eſt magna tacere, Mathon.

VERS. 1. *Mathon*. Cauſidicus celebris, qui tanto ardore dicendi tenebatur, ut etiam tum declamaret, ageretque cauſas, cùm febri laborabat.

Phreneſim. Furorem, inſaniam.

3. *Hemitriteus*. Febri ſemitertiana laborans. ἡμιτριταιος πυρετὸς, febris ſemi tertiana.

4. *Eſt ratio*. Videtur eſſe juſtá ratio, ſi declamas ut ſudorem valetudini utilem provoces.

5. *Magna tamen, &c.* Excuſat ſe Matho: Magnum eſt, inquit, id eſt, arduum, laudabile, poſſe in medio morbo declamare; eſt hoc ingenii & eloquentię magnum argumentum: vehementer falleris, reſpondet Martialis; longè eſt difficilius & ſanius in media febri tacere poſſe: pars furoris & morbi eſt, tunc vociferari.

LXIX.

Suos amico libros mittit.

1. Hos quoque cõmenda Venuleio, Rufe, libellos,
2. Imputet & nobis otia parva, roga:
3. Immemor & paulùm curarum, operúmq; ſuorũ,
4. Non tetricâ nugas exigat aure meas:
5. Sed nec poſt primũ legat hæc, sũmũve trientẽ;
6. Sed ſua cùm medius prælia Bacchus amat.
7. Si nimis eſt legiſſe duos; tibi charta plicetur
8. Altera: diviſum ſic breve fiet opus.

V. 1. Da Venuleio, & illi lauda.

Hos. Tertium & quartum.

2. Roga, ut aliquid otii tribuat iis legendis, id beneficiũ ab eo me putabo accepiſſe: hoc in beneficii loco ponã; & mihi ab illo imputari patiar.

4. *Tetrica*. Non ſevera aure & cenſoria perpendat & examinet: æquus judex & candidus legat.

5. 6. Non tamen hæc legat, poſt primum ſcyphum, initio menſæ, cùm nondum erit hilaris ſatis, aut poſt ultimum poculum, cùm erit vino madidior; ſed in medio convivio, cùm ſe poculis invitant mutuis ac impetunt certantes vino & jocis convivæ.

Triens. Poculum quatuor

cyathos continens. Supra, pag. 48.
7. Si duo libri videbuntur longiores, alterum ſepone, & ab altero divide, ut alio tempore ipſi offeras.

LXX.

In felicem arrogantem.

1. Securo nihil eſt te, Nævole, pejus; eodem
2. Sollicito nihil eſt, Nævole, te melius.
3. Securus; nullum reſalutas, deſpicis omnes,
4. Nec quiſquam liber, nec tibi natus homo eſt:
5. Sollicitus, donas; dominum, regèmque ſalutas;
6. Invitas: eſto, Nævole, ſollicitus.

V. 1. 2. Nihil eſt te moleſtius & arrogantius, cùm curis & negotiis vacuus es: nihil demiſſius & honeſtius, cùm te aliquid urit ac vexat.
4. Omnes ut ſervos tractas, & ut indignos qui naſcerentur, qui vivant.
6. Invitas ad cœnam. Faxint ſuperi ut ſemper ærumnoſus iis, & negotioſus: ſiquidem tunc eris modeſtus & humanus.

LXXI.

Diverſi calices.

1. Nos bibimus vitro, tu myrrhâ, Pontice: quare?
2. Prodat perſpicuus ne duo vina calix.

V. 1. *Myrrha.* Poculis myrrhinis. Myrrha lapidis quoddam genus erat nitidum & odoratum, non tamen pellucens, ut vitrum.
2. *Duo vina.* Vile, quod bibimus; generoſum, quod potas.

LXXII.

Libri patronus.

1. Si vis auribus Atticis probari.
2. Exhortor, moneóque te, libelle,
3. Ut docto placeas Apollinari.
4. Nil exactius, eruditiúſque eſt;
5. Sed nec candidius, benigniúſque.
6. Si te pectore, ſi tenebit ore;
7. Nec ronchos metues maligniorum,
8. Nec ſcombris tunicas dabis moleſtas:
9. Si damnaverit; ad ſalariorum

10. Curras ſcrinia protinus licebit,
11. Inverſâ pueris arande chartâ.

Vers. 1. *Atticis auribus.* Id eſt, hominibus eruditis, elegantibus & pulitis. Priſcorum Athenienſium lepos & elegantia imprimis laudatur.

6. Si te complectetur ac deponet in ſinum. Si oculis & ore toto leget Vide lib. 2. ep. 5.

7. *Ronchos*. Faſtidia, tędia. Lib. I. Ep. 4.

8. *Scombris*. Lib III. Ep. 2.

Tunicas moleſtas. Involucta, quibus non ſolùm involvuntur iſti piſciculi, ſed ſæpe friguntur. Tunica moleſta propriè dicebatur veſtis ſebo, pice, ſulphure oblita, quâ induebantur majorum criminum rei, & in qua cremabantur: ad eam videtur hic reſpicere poëta. Lege Juvenalem Sat. 8. ſub finem, & noſtras eo loci notas.

9. Si te non probaverit Apollinaris poteris continuò abire ad tabernas & officinas ſalariorum, qui ejuſmodi vilibus & inutilibus abundant chartis, quas pueri, pauperum præſertim, ſumunt ut in inverſa charta, in tergo, ſcribant magiſtrorum dictata, cùm ob egeſtatem; non poſſint uti chartâ purâ.

Salariorum. Lege Ep. 36. Libri I. pag 53.

10. *Scrinia*. Scrinium eſt, loculus, pluteus, armarium, capſa ubi aliquid ſervatur.

LXXIII.

Mulier infantem ſemper portans.

1. Infantem ſecum ſemper tua Baſſa, Fabulle,
2. Collocat, & luſus, deliciáſque vocat.
3 Et, quod mireris magis, infantaria non eſt:
4. Ergo quid in cauſa eſt? perdere Baſſa ſolet.

Vers. 2. Et id ſe facere dicit ad delicias, ut colludat puero.

3. *Infantaria non eſt*. Non delectatur infantum ludis, non ea eſt quæ infantibus delectetur: ſed pedere interdum ſolet, & infantem geſtat, ut ſi fortè ipſa pedat, in eum culpam rejiciat.

LXXIV.

In amicum diſſimulatorem.

1. Nulla remiſiſti parvo pro munere dona,
2. Et jam Saturni quinque fuêre dies.
3. Ergo nec argenti ſex ſcriptula Septitiani,

4. Miſſa nec à querulo mappa cliente fuit;
5. Antipolitano nec quæ de ſanguine thynni
6. Teſta rubet; nec quæ coctana parva gerit:
7. Nec rugoſarum vimen breve Picenarum,
8. Dicere te poſſes ut meminiſſe mei.
9. Decipies alios verbis, vultúque benigno;
10. Nam mihi jam notus diſſimulator eris.

VERS. 1. *Pro munere.* Libello epigrammatum.

2. Et jam tamen elapſi ſunt dies quinque, per quos durant Saturnalia.

3. *Scriptula.* Uncia, eſt pars duodecima libræ: ſcrupulum verò, ſeu ſcripilum, & ſcriptulum, eſt vigeſima quarta pars unciæ. Argenti libra denariis 84. reſpondebat: libris nempe Turonenſibus 33. cum ſolidis, ut vocamus, duodecim.

Septitiani. Septitius iſte aurifex fortaſſe fuit, cujus argentum deteriores erat notæ Legunt aliqui *Septitiane*, & eum eſſe volunt, de quo Vates queratur.

4. Nec mihi miſſa eſt à te mappa quam accepiſſes, quæ tibi data fuiſſet à cliente aliquo tuo.

Querulo. Qui ſemper de ſua inopia queritur apud patronum: vel, moleſto & importuno.

5. 6. Nec teſta plena muriæ, quæ confecta foret è ſanguine thynni ex urbe Antipoli allati: nec alia teſta coctanis plena. Antipolis urbs maritima Galliæ Narbonenſis, *Antibe.*

Thinni. Viles piſciculi ſunt marini: capiuntur frequentes in freto Gaditano.

Coctana. Sunt ficus minores, in Syria natæ.

7. Nec olivæ Picenæ in brevi ciſta viminea. Picenus ager eſt in Umbria, quæ pars Italiæ. Nunc Marchia Anconitana nuncupatur, *la Marcha d'Ancona.* Olivę contrahunt rugas vetuſtate.

10. *Diſſimulator.* Qui videaris non accepiſſe meum libellum; aut non intelligere quare illum tibi miſerim.

LXXV.

Ruſticantis occupationes.

1. Rure morās quid agā, reſpondeo pauca, rogatus:
2. Luce Deos oro, famulos poſt arva reviſo,
3. Partibus atque meis juſtos indico labores:
4. Inde lego, Phœbúmque cio, muſámque laceſſo,
5. Hinc oleo, corpúſque frico, mollíque Palæſtra:
6. Prandeo, poto, cano, ludo, lavo, cœno, quieſco:

7. Dum parvus lychnus modicum cõſumat olivi:
8. Hæc dat nocturnis nox lucubrata Camœnis.

Vers. 2. *Luce*. Mane: famulos reviſo, poſtea agros.
3. *Partibus*. Juſtus, quas ipſe deſcribo, partibus divido meis famulis ſuum opus, labores ſuos.
4. *Phœbum cio*. Invoco: id eſt, verſus edo.
5. *Palæſtra*. Eſt luctatio, ſeu quælibet exercitatio corporis. Ep. 45. Lib. III.
7. Donec lucernula mea extincta fuerit.
8. Pango ea carmina quæ vides, quæ nocturnarum Muſarum & vigiliarum præmia ſunt. Lucubrare, eſt noctu aliquid ad lucernam elaborare. Videtur hoc epigr. oppidò elutum, & Martiale indignum: ab eſt ab optimis codicibus.

LXXVI.
Libelli clauſula.

1. Ohe, jam ſatis eſt, ohe, libelle;
2. Jam pervenimus uſque ad umbilicos.
3. Tu procedere adhuc, & ire quæris;
4. Nec ſummâ potes in ſchedâ teneri:
5. Sic tanquam tibi res peracta non ſit,
6. Quæ primâ quoque paginâ peracta eſt.
7. Jam lector queritúrque, deficítque;
8. Jam librarius hoc & ipſe dicit:
9. Ohe, jam ſatis eſt, ohe, libelle.

Vers. 1. *Ohe*. Vox ſatietatem ſignificans & tædium.
2. *Umbilicos*. Finem. Vide Lib. I. Ep. 58. Lib. II. Ep. 5.
4. *Scheda*. Extrema libri pagina, aut orâ & margine paginæ.
5. *Sic &c.* Tanquam rem non perfeceris, quàm tamen vel in prima paginæ parte perfeciſti, nempe ut lectorem ſatiares ac tædio afficeres.
Librarius. Qui librum ſcribit, feſſus ſcribendo, queritur de libri prolixtiate.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER V.

EPIGRAMMA I.

Suum Domitiano librum mittit.

1. HOc tibi, Palladię ſeu collibus uteris Albę,
2. Cæſar & hinc Triviam proſpicis, inde Thetin:
3. Seu tua veridicæ diſcunt reſponſa ſorores,
4. Plana ſuburbani quà cubat unda freti:
5. Seu placet Æneæ nutrix, ſeu filia Solis,
6. Sive ſalutiferis candidus Anxur aquis;
7. Mittimus, ô rerum felix tutela, ſalúſque,
8. Soſpite quo gratum credimus eſſe Jovem.
9. Tu tantùm accipias; ego te legiſſe putabo,
10. Et tumidus Gallâ credulitate fruar.

VERS. 1. Hoc tibi munuſculum mittimus, ô Cæſar, qui es tutela reipub. & ſalus; ſive degis in collibus poſitis prope Albam urbem, ubi Palladem colis: (vide Librum IV. Ep. 1.) & unde proſpicis ex una parte Aricinę Dianæ templum ac nemus; ex altera autem, mare.

2. *Triviam*. Pag. 3.

3. Seu verſaris Antii, ubi geminæ Fortunæ à te reſponſa & oracula, tanquam à majore Deo accipiunt, quæ deinde conſulenti populo edant ac renuncient.

Sorores. Antium, *Antio*, erat urbs in Tyrrheno littore, non procul Oſtia: Volſcorum olim caput. In ea præcipuo colebatur honore Fortuna ſub imagine duarum ſororum, fortaſſe quia duplex

Fortuna,una proſpera;altera adverſa:& gemina illa ſimulacra ferebantur edere oracula certiſſima.

4. Cujus Antii ſuburbia alluuntur à mari quieto, & quaſi molliter cubante.

5. Sive degis Cajetæ; ſive in ea urbe, quam Circe ſolis filia condidit. Hanc Circeios vocabãt, erat in ditione Volſcorum, in ora Tyrrheni maris, & ad radices montis Circæi, *Monte Circello*, in Latio;nunc eſt diruta, & in ejus ruderibus eſt pagus, *Santa Felicita* dictus.

Æneæ nutrix. Urbs condita à Cajeta nutrice Æneæ, vel appellata, quod ibi demortua ſit ac ſepulta. Vide initium Libri VII. Æneid. Nunc Italis *Gaeta*, Gallis *Cajete*: eſt in ora maris Tyrrheni,in provincia Terræ Laboris, ut vocant.

6. *Anxur*. Oppidum Latii, nunc *Terracina*. Candidus dicitur, ob montes quibus impoſitus eſt,adverſo ſole refulgentes: vel quia ex iiſdem montibus eruitur calx candidiſſima & optima. Porro Anxur eſt etiam neutrius generis: ita vocatur quaſi *ἄνευ ξυροῦ ſine novacula*, quia ibi Jupiter imberbis colebatur.

8 *Gratium*. Propitium,benevolum mortalibus;vel,memorem accepti beneficii,quia Domitianus Jovi templum extruxerat,capitolium incenſum reſtituerat pro quibus beneficiis viciſſim Jupiter ſoſpitem illum & ſalvum præſtabat.

9. Rogo tantùm ut accipias librum hunc meum, hoc mihi ſufficiet, ſeu legas, ſeu non legas: credam te legiſſe, idque præ me feram, gloriabor, & prædicabo.

10. *Galla*. Gallica, quia Galli ferè ſunt candidi, aperti, & ingenui, atque adeo ad credendum proni.

II.
Hunc librum commendat.

1. Matronæ, puerſque, virginéſque,
2. Vobis pagina noſtra dedicatur.
3. Tu, quem nequitiæ procaciores
4. Delectant nimiùm, ſaléſque nudi,
5. Laſcivos lege quatuor libellos,
6. Quinctus cum domino liber jocetur;
7. Quem Germanicus ore non rubenti
8. Coram Cecropiâ legat puellâ.

Vers. 1. 2. Hic Liber vobis dedicatus eſt, atque conſecratus, ô matronæ caſtæ, pueri & virgines: at tu, ô

quiſquis es quem improbula epigrammata delectant, alios ſuperiores quatuor libros lege.

7. Iſte Liber quintus debet eſſe talis ut ſalibus ſuis Domitianum Imperatorem, recreare poſſit, & cum eo quaſi jocari: itaque non debet eſſe obſcenus.

7. *Germanicus*. Domitianus: qui ſe ita juſſit appellari, quaſi Germanos debellaſſet, cùm fœdas tamen ab iis clades accepiſſet: Vide 3. Ep. Sententia eſt: liber iſte adeo pudicus eſſe debet ut illum ſine rubore Domitianus legere poſſit etiam coram Cecropia puella: ſic vocat Minervam, cujus, utpote virginis, filius dici Domitianus amabat, ut eâ re Meſſias credi poſſet. Cecrops fuit rex primus Athenienſium, qui eam ob rem Cecropii, & Cecropidæ vocati ſunt.

III.

Dacorum legatus ad Domitianum miſſus.

1. Accola jam noſtræ Diegis, Germanice, ripę,
2. A famulis Iſtri qui tibi vênit aquis;
3. Lætus, & attonitus viſo modò præſide mundi,
4. Affatus comites dicitur eſſe ſuos;
5. Sors mea quã fratris melior: cui tã prope fas eſt
6. Cernere, tam longè quem colit ille, Deum.

VERS 1 Ordo eſt, ô Germanice, id eſt, Domitiane, (vide ſuperius Epigramma) Diegis qui jam habitat prope ripam citeriorem Danubii, quæ noſtræ, ſeu Romanę, ditionis eſt, quique tibi venit à regione circa Danubium poſita quæ tibi famulatur, & paret; ille, inquam, Diegis, ubi te mundi rectorem, præſidemque aſpexit, lætus & admirans exclamavit, ac ſuos ita comites allocutus eſt: quantò ego ſum fratre felicior qui coram cerno Deum præſentem, (nempe Domitianum) quem ille procul poſitum, abſentemq; veneratur!

Diegis. Domitianus à Marcomannis Germaniæ populis victus, ut cladem ſuam tegeret, Decebalum regem Dacorum invitavit ad pacem. Decebalus miſit ad illum Diegem, ſeu Degem, ſuum fratrem (ut hic Martialis innuit) aut certè fratrem unius è Dacorum proceribus: is progreſſus in citeriorem ripam, Domitianum adiit, qui munera, & diadema Decebalo ferendum illi dedit: quo facto exultans Domitianus, quaſi pacem & regna Germanis pro arbitrio dediſſet, Romam triumphantis in morem ſe recepit. Daci quinam eſſent diximus Ep. 23. Lib. I. & 2. Lib. II.

Ripæ. Danubius imperii Romani limes erat in Germania: ita ut pars & ripa citerior, ſeu Romam versùs poſita, eſſet Romanorum; pars & ripa ulterior, ſeu versùs Germaniam & Septentrionem, eſſet Germanorum.

Accola. Qui antea regiones ultra Danubium procul poſitas incolebat, & erat hoſtis: jam pace factâ partem alteram ſeu ripam citeriorē Danubii pacatam & Romanam accolit vicinus & amicus.

2. *Iſtri*. Danubius maximus Germaniæ fluvius, *il Danubio*, ut primum Illyricum attingit, Iſter incipit appellari. Oritur in Suevia, & in Pontum Euxinum per ſex, ſeptemve oſtia prorumpit.

IV.

In mulierem ebrioſam.

1. Fœtere multo Myrtale ſolet vino;
2. Sed fallat ut nos, folia devorat lauri,
3. Merúmque cauta fronde non aquâ miſcet.
4. Hanc tu rubentem prominentibus venis
5. Quoties venire, Paulle, videris contra;
6. Dicas, licebit: Myrtale bibit laurum.

Vers. 1. *Myrtale*. Nomen fictum, primæ declinationis.

2. *Ut nos fallat*. Ut odore lauri, qui gravior eſt, impediat olentem vino halitum & ſuperet; puteturque laurum edere, non vinum bibiſſe. Adde quod laurus ebrietatem arcere dicitur. Eadem à poëtis, quaſi ſpiritum poëticum afflaret, edebatur. Phœbo quippe ſacra laurus.

3. Et cauta, ſeu provida mulier, infundit in cyathum non aquam, ut ceteri, ſed lauri folia, quibus odor vini obruatur, & diſſimuletur.

4. *Prominentibus venis*. Ebrii enim venas inflatas habent ac tumentes.

5. *Venire contra*. Tibi occurrentem videris, obviam habueris.

6. Vel; non bibit vinum, ſed laurum meram edit: Vel; non eſt ebrioſa, ſed vult fieri vates & laurum edit. Ita jocatur, & eam carpit.

V.

Sua epigrammata in Imperatoris bibliotheca poni rogát.

1. Sexte, Palatinæ cultor facunde Minervæ,
2. Ingenio fueris qui propiore Dei.
3. Nam tibi naſcentes Domini cognoſcere curas,

4. Et ſecreta ducis pectora noſſe licet:
5. Sit locus & noſtris aliquâ tibi parte libellis,
6. Quà Pedo, quà Marſus, quàque Catullus erit.
7. Ad Capitolini cæleſtia carmina belli
8. Grande cothurnati pone Maronis opus.

Vers. 1. O Sexte, qui colis Minervam Imperatoriam, id eſt, qui cuſtodis libros & bibliothecam Domitiani. Libris præeſt Minerva & litteris.

Palatinæ. Palatinum vocatur quodcumque ad Palatium, ſeu Imperatorem pertinet.

3. *Naſcentes curas*. Erat idem ille Sextus Domitiano ab epiſtolis, & à ſecretis, ac proinde omnium negotiorum & arcanorum conſcius.

6. *Pedo, Marſus &c.* Poëtæ celebres ob ſcripta epigrammata.

7. 8. Ad carmina verò de bello Capitolino confecta appone opus Maronis: illa, in eodem cum Æneide loculo; pone; digna ſunt quæ prope Æneïdem collocentur, quippe illi ſimilima: ego ſatis habebo ſi Pedoni, Marſo, &c. jungar.

Carmina Capitolini belli, Scripta de bello Vitelliano; Cum Vitellius capeſſivit imperium, Domitianus graviter periclitatus eſt, latuitque in domo æditui Jovis Capitolini Svet. c. 1. Fortaſſe hic Sextus, carmina illa ſcripſerat, à quæ Martialis vocat divina & cæleſtia; itaque illi adulatur in hoc epig. Quid ſi ab ipſo Domitiano fuerant condita? nam eum quoque vatem fuiſſe proditum eſt.

Cothurnati. Sublimis, divini poëtæ. Cothurnus quid ſit explicui libro III. Ep. 16. Cothurnatus ſtilus pro elato & ſplendido ſumitur, qualis eſt tragicorum & heroïcorum poëtarum.

VI.

Ad Parthenium, de ſuis libellis Domitiano offerendis.

1. Si non eſt grave, nec nimis moleſtum,
2. Muſæ, Parthenium rogare veſtrum:
3. Sic te ſerior & beata quondam
4. Salvo Cæſare finiat ſenectus,
5. Et ſis invidiâ favente felix;
6. Sic Burrus cito ſentiat parentem;
7. Admittas timidam, brevémque chartam
8. Intra limina ſanctioris aulæ:

9. Noſti tempora tu Jovis ſereni,
10. Cùm fulget placidus, ſuóque vultu,
11. Quo nil ſupplicibus ſolet negare.
12. Non eſt quod metuas preces iniquas:
13. Nunquam grandia, nec moleſta poſcit,
14. Quæ cedro decorata, purpuráque
15. Nigris pagina crevit umbilicis.
16. Nec porrexeris iſta, ſed teneto
17. Sic tanquam nihil offeras, agáſque.
18. Si novi dominum novem ſororum;
19. Ultrò purpurẹum petet libellum.

Vers. 2. *Parthenium*. Fuit ille admodum eruditus, Domitiano à cubiculis, ac ipſi percarus.

3. *Sic, &c.* Id à Muſis Parthenio dici rogat. O Muſæ, oro vos, ſi moleſtum non eſr, ut Parthenium rogetis meo nomine, & alloquamini hunc in modum. Sic diu vivas, & beatam ſenectutem, ſoſpite ac vivo Cæſare, pervenias, &c. *Sic* iſtud eſt optantis; ita faxint ſuperi ut diu vivas &c.

6. *Invidiâ favento*. Ita ut ipſa Invidia cogatur tibi favere, & tuæ famæ ac felicitati parcere; ſis major invidia.

Sie Burrus &c. Sic filius tuus citò rationis compos fiat, & ſentiat, intelligat, licèt puerulus, fortunam ac laudes parentis.

8. *Sanctioris aulæ* Imperatorii cubiculi: intra conclave Cæſaris. Sanctior, in hoc loco, eſt idem, ac reconditior, quò veluti profanis aſpirare non licet. Huc adde quòd Deum ſe dici Domitianus volebat.

9. *Jovis ſereni*. Cęſaris lęti.

10. *Suo*. Solito, ſibi proprio. Principes decet clementia.

22. Non eſt quod metuas, ô Partheni, & recuſes hunc libellum offerre Cæſari, (inquiunt Muſæ) neque enim aliquid majoris muneris petit Martialis, precibus moleſtis, & improbis, dum libellum cedro decoratum offert.

Cedro umbilicis. Vide Lib. I. Ep. 58. Lib. II. Ep. 5.

16. 17. Noli ultrò librum offerre, ſed hunc inter manus ſic teneto, quaſi aliud ageres: quaſi minimè offerre velles.

18. *Dominum novem ſororum*. Domitianum; qui poëtas ac muſas tueri ac fovere gloriabatur. Videtur hoc dícere ipſe Martialis, ſi enim loqui Muſæ pergerent, ſcribendum eſſet, *ſi novimus*. Niſi quis dicat unam è Muſis verba pro omnibus facere.

VII.

Roma poſt incendium inſtaurata.

1\. Qualiter Aſſyrios renovant incendia nidos,
2\. Una decem quoties ſæcula vixit avis:
3\. Taliter exuta eſt veterem nova Roma ſenectã,
4\. Et ſumpſit vultus præſidis ipſa ſui.
5\. Jam, precor, oblitus noſtræ Vulcane, querelæ,
6\. Parce; ſumus Martis turba, ſed & Veneris.

Vers. 1. 2. Ut Phœnix, poſtquam annos mille vixit, ſe, incenſo ſuo nido, renovat: ita Roma incenſa, renovata eſt ope Domitiani.

Aſſyrios. Eſt Aſſyria regio Aſiæ prope Euphratem, ubi naſci dicitur phœnix, de quo vide Ovid. 15. Met.

4\. *Præſidis.* Domitiani, qui placebat ſibi inprimis ob formam juveniliter florentem.

Jam precor. Parce nobis Vulcane, & obliviſcere noſtras de te querelas, cùm queſti ſumus te urbem incendio deformaſſe. Si nobis idcirco es iratus quòd ſimus proles Martis, nempe nepotes Romuli, qui Martis filius: placatus nobis eſſe debes, quia ſumus ſoboles Veneris tuæ uxoris: quia ab Ænea Veneris filio propagati. Marti autem infenſior Vulcanus erat quòd à Marte Venus malè amata olim fuiſſet.

VIII.

Eques ementitus.

1\. Edictum Domini, Deíque noſtri,
2\. Quo ſubſellia certiora fiunt,
3\. Et puros eques ordines recepit,
4\. Dum laudat modò Phaſis in theatro,
5\. Phaſis purpureis ruber lacernis,
6\. Et jactat tumido ſuperbus ore;
7\. Tandem commodiùs licet ſedere,
8\. Nunc eſt reddita dignitas equeſtris;
9\. Turbâ non premimur, nec inquinamur.
10\. Hæc & talia dum refert ſupinus,
11\. Illas purpureas & arrogantes
12\. Juſſit ſurgere Lectius lacernas.

Vers. 1. *Edictum, &c.* Edixerat Domitianus, ne cui liceret ſederet in 14. primis theatri gradibus, niſi

qui reverâ eques eſſet, ac cenſum equeſtrem haberet. Hanc legem antea tulerat anno U. C. 685. L. Roſcius Otho, tribunus pl. Eandem conſuetudo fermè abrogaverat: nuper à Domitiano revocatam laudabat Phaſis quidam, qui ſe gerebat pro equite, quamvis merus libertus eſſet; cùm ſubitò Lectius deſignator, is videlicet qui ſua ſingulis loca deſignabat, hominem agnoſcens, ejecit, & inter equites ſedere vetuit. Vide Ep. 14 hujus Libri.

2. *Certiora*. Non à quolibet promiſcuè occupanda, ſed equitibus certis ac veris deſtinata.

3. *Puros*. Vacuos ab iis qui equites non eſſent.

5. *Purpureis*. Quibus equites utebantur. De lacernis dict. Ep. 78. Lib. I. 26. Lib. II.

7. *Tandem*, &c. Verba ſunt Phaſidis.

9. *Inquinamur*. Quaſi plebis ſordidæ commercio & viciniâ contaminaretur ejus veſtis & dignitas.

10. *Supinus*. In cathedra vel ſubſellio molliter ac otioſè in tegum porrectus, & quaſi cubans.

11. *Illas*. Phaſidem illis purpureis lacernis ſuperbum.

IX.

In medicum.

1. Languebam; ſed tu comitatus protinus ad nos
2. Veniſti centum, Symmache, diſcipulis:
3. Centum me tetigêre manus Aquilone gelatæ;
4. Non habui febrem, Symmache, nunc habeo.

Vers. 1. *Languebam*. Non ægrotabam omnino, ſed minùs commodè valebam.

2. *Diſcipulis*. Celebres medici cùm aliquem ægrotantẽ inviſerent, eò ſecum ſuos diſcipulos, quaſi in rem præſentem, deducebant, ut proficerent ex ægroti conſpectu, & magiſtri præceptionibus.

3. *Tetigere*. Ut venæ pulſum explorarent.

4. *Nunc*. Ex quo me tuorum diſcipulorum frigidæ manus & imperitæ tetigerunt.

X.

Fama morte venalis.

1. Eſſe quid hoc dicam, vivis quod fama negatur,
2. Et ſua quod rarus tempora lector amat?
3. Hi ſunt invidiæ nimirùm, Regule, mores
4. Præferat antiquos ſemper ut illa novis.
5. Sic veterem ingrati Pompeji quærimus umbrã;

6. Sic

6. Sic laudant Catuli vilia templa ſenes.
7. Ennius eſt lectus ſalvo tibi Roma Marone;
8. Et ſua riſerunt ſæcula Mæoniden;
9. Rara coronato plausêre theatra Menandro;
10. Norat Naſonem ſola Corinna ſuum.
11. Vos tamen ô noſtri ne feſtinate libelli,
12. Si poſt fata venit gloria, non propero.

VERS. 2. Et rarò lector amat, laudâtque ſcriptores, qui eodem, atque ille, vivũt tẽpore.

5. Sic requirimus & deſideramus veterem Pompeii porticũ, ingrati, quia faſtidimus tot egregias ãbulationes à viris clariſſimis extructas.

Umbram. Ita vocat Pompeii porticum, variis arboribus conſitam.

6. Et ſenes, nempe laudatores temporis præteriti, prædicant, extolluntque capitolium, quod olim à Catulo perfectum ac dedicatum fuit, licèt fuerit à Domitiano magnificẽtiùs refectum & ornatum: atque adeo vile ſit capitoliũ Catuli, prę capitolio Domitiani. De capit. vide Ep. 42. lib. 4.

Catuli. Capitolium à Servio Tullio ædificari cœptum, à Tarquinio Superbo abſolutum, poſt quadringentos admodum annos deflagravit: inſtaurare illud cœpit Sylla, perſecit Lutatius Catulus, cujus nomen veſtibulo præfixum manſit uſque ad ævum Vitellii, ſub quo iterùm conflagravit; à Domitiano poſteà refectum fuit Codices nonnulli recentiores præferunt *Julia Templa*, quaſi capitolium vocaretur hoc in loco templum Julium, quia legitur apud Dionẽ Lib. XLIII. decretum fuiſſe ut eraſo Catuli nomine ſubſtitueretur Cęſaris nomen. Sed id factum non fuiſſe, licèt decretum fuerit, conſtat ex Tacito, qui affirmat Catuli nomen manſiſſe uſque ad ævum Vitellii. Tum, quæ iſta latinitas eſt, *Julia templa Catuli*)

7. Sic Romani laudaſtis ac legiſtis, dum Virgilius adhuc ſalvus & vivus eſſet, Ennium, quamvis inferiorem Virgilio: Ennius poëta Latinus antiquiſſimus, Rudiis, oppidũ eſt Calabriæ, natus, Scipionis Africani majoris (de quo fit mentio Epig. 2. lib 2.) æqualis fuit, ejuſque res geſtas ſcripſit, ingenioſo verſu, at rudi & impolito.

8. *Mæoniden*. Homerum, à Mæone patre, vel à patria Mæonia, minoris Aſiæ regione, ſic dictum.

9. Rarò coronatus eſt in theatro Menander, & plauſu ſpectatorum cohoneſtatus.

Menandro. Fuit Menander poëta Comicus inſignis, cujus comœdias pleraſque latinas è Græcis fecit Terentius. Obiit Olimpiadis 121. anno 4. qui eſt 461. ab U. C.

10. *Naſonem* Ovidium: fuit

autem Corinna poëtria, Ovidii amica. Ea igitur, inquit, ſola Ovidium magni faciebat, ceteri hunc velut ignorabant. Hyperbole.

11. *Ne feſtinate*. Gloriam ſcilicet vobis debitam quærere: ſi morte tantùm emitur, nihil me urget, nondum vitæ me pœnitet.

XI.

Poëtæ manum eruditam laudat.

1. Sardonychas, ſmaragdos, adamãtas, jaſpidas uno
2. Verſat in articulo Stella, Severe, meus:
3. Multas in digitis, plures in carmine gemmas
4. Invenies; inde eſt hæc, puto, culta manus.

Vers. 1. *Smaragdos.* Penultima ſyllaba corripitur in hac voce, Græcorum more, qui ſyllabam ante duas mutas poſitam aliquando corripiunt, ut primam in voce δάκτυλος; ſecundam in voce, Αἰγύπτιος.

2. *Articulo*. Digiti internodio, digito.

4. Sententia eſt. Ejus manus non tam culta & elegans eſt propter tot gemmas, quas geſtat in annulo, quàm propter verſuum, quos eadem ſcribit, elegantiam, in quibus plures ſunt gemmę quam in ipſis digitis, & annulo.

Inde. Ab elegantia & gemmis carminum.

XII.

Annuli gemma.

1. Quod nutantia fronte pertinaci
2. Geſtat pondera Maſthlion ſuperbus,
3. Aut grandis Linus omnibus lacertis
4. Septem quòd pueros levat, vel octo;
5. Res non difficilis mihi videtur:
6. Uno cum digito, vel hoc, vel illo,
7. Portet Stella meus decem puellas.

Vers. 1. Ordo vocum eſt. Non videtur mihi res difficilis factu aut creditu, quod Maſthlion geſtet ſtabili, erecto, & ad ferendum quaſi obſtinato capite, pondera alta & nutantia: aut quod Linus ambobus brachiis ſæpe attollat octo pueros, &c. Legendum putat ex optimo codice Scriverius, *fronte perticata*, quia ſolebant iſti præſtigiatores in media frontis reſupinatę area, perticam vel

contum, quaſi arborem radicibus humi defixam, gerere: ut diſertis verbis docet Chryſoſtomus Libro de jurejurando.

2. *Maſthlion, Linus*. Homines hoc tempore valentiſſimi: aut circulatores, & agyrtæ circumforanei.

7. *Puellas*. Gemmam, in qua erant expreſſæ effigies Muſarum novem, & Ianthidis, quæ uxor Stellæ erat. Sic dicitur Pyrrhus habuiſſe gemmam, in qua novem Muſæ cum Apolline ſculptæ ſeu impreſſæ à natura, non ab arte, viſebantur.

XIII.

Poëta dives.

1. Sum,fateor,ſempérque fui,Calliſtrate,pauper;
2. Sed non obſcurus, nec malè notus eques:
3. Sed toto legor orbe frequens, & dicitur, hic eſt:
4. Quòdque cinis paucis, hoc mihi vita dedit.
5. At tua centenis incumbunt tecta columnis,
6. Et libertinas arca flagellat opes:
7. Magnáque Niliacæ ſervit tibi gleba Syenes;
8. Tōdet & innumeros Gallica Parma greges.
9. Hoc ego,tuq; ſumus:ſed quod ſũ, nō potes eſſe;
10. Tu quod es, è populo quilibet eſſe poteſt.

V ERS. 2. *Malè notus*. Ob vitia infamis, quales multi equites tunc erant.

Eques. Nomen & jura equitum habebat Martialis, at equeſtri cenſu carebat, ac verâ dignitate. pag.222.

4. Famam quam pauci poſt mortem ſunt adepti, vivus ego ſum conſecutus.

6. *Libertinas*. Ingentes: Liberti enim plurimi, Cæſarum ævo, ad immodicas & invidendas opes pervenerant, tales illi Pallas. Criſpinus, Narciſſus.

6. *Flagellat*. Vide Lib.II. Ep.27.

7. Plurima in Ægypto prędia poſſides. Ad *Syenen* urbem Ægypti, de qua meminit Lib.I. Ep.71.

Parma. Civitas Galliæ Ciſalpinæ, ſuis tunc lanis inclyta.

9. *Ego*. Pauper, at clarus ob eruditionem & ingenium: *tu*, dives tantùm.

Quod ſum. Doctus, illuſtris,&c. *Quod es*. Locuples.

XIV.

Eques ſtans & ſedens.

1. Sedere primo ſolitus in gradu ſemper,
2. Tunc cùm liceret occupare, Nanneius;

3. Bis excitatus térque tranſtulit caſtra,
4. Et inter ipſas penè tertius ſellas
5. Poſt Caiúmque Luciúmque conſedit.
6. Illinc cucullo proſpicit caput tectus,
7. Oculóque ludos ſpectat indecens uno:
8. Et hinc miſer dejectus in viam tranſit,
9. Subſellióque ſemiſultus extremo,
10. Et malè receptus altero genu, jactat
11. Equiti ſedere, Lectióque ſe ſtare.

Vers. 1. *Solitus*. Ante Domitiani edictum, (de quo vide 8. Ep. hujus Libri.) Inter ſedes aſſignatas ſpectatoribus in amphitheatro primæ Senatoribus erant deſtinatæ, & hic locus totus Orcheſtra vocabatur. Proximæ ſequentes, equitibus; & in gradus 14. diviſæ erant. Reliqua ſedilia populus occupabat.

3. *Excitatus*. Surgere juſſus à Lectio deſignatore. Vide idem Ep. 8.

3. *Caſtra*. In alium locum ſellam ſuam tranſtulit, ut Imperator aliquis caſtra mutaturus aliò ſarcinas & impedimenta deportat.

4. Et inter duorum equitum, Caii, Luciique, ſellas, pone illos tamen, ſuam interpoſuit ſellam, adeo ut medium & tertium quemdam obtinere locum videretur.

6. *Cucullo*. Ep. 47. lib 1.

7. *Uno*. Vel quia ita ſedebat, ut non niſi obliquè ſpectare poſſet, vel quia ita caput habebat obvolutum, (ne agnoſceretur (ut uno tantùm commodè oculo cerneret.

8. *In viam*. Quæ intercedebat inter cuneos. Intervalla quædam inter ordines erant, quibus à ſummo theatro ad imum deſcendebatur: illæ ſemitæ à populo plerumque occupabantur.

10. Vix admiſſus ac dimidiâ parte ſedens extrema ſcamni parte, equitibus jactat ſe inter equites ſedere: cùm autem à Lectio excitatur, contendit ſe non ſedere, ſed in via ſtare, quod plebeis concedebatur.

XV.

Innoxia carmina.

1. Quinctus noſtrorum liber eſt, Auguſte, jocorũ,
2. Et queritur læſus carmine nemo meo:
3. Gaudet honorato ſed multus nomine lector,
4. Cui victura meo munere fama datur.
5. Quid tamẽ hęc proſũt quãvis venerãtia multos?
6. Non proſint ſanè, me tamen iſta juvant.

VERS. 6. Nihil ſanè utilitatis accipio à meis carminibus; non fio ditior: at plurimùm ab iis capio voluptatis: otium ſuaviter fallo, rem multis gratam facio, quos veneror, & celebro in meis epigrammatis.

XVI.

Carmina ſterilia.

Seria cùm poſſim, quòd delectantia malim
Scribere; tu cauſa es, lector amice, mihi,
Qui legis, & totâ cantas mea carmina Româ;
Sed neſcis quanti ſtet mihi talis amor.
Nam ſi falciferi defendere templa Tonantis,
Sollicitíſque velim vendere verba reis;
Plurimus Hiſpanas mittet mihi nauta metretas,
Et fiet vario ſordidus ære ſinus.
At nunc conviva eſt, comiſſatórque libellus,
Et tantùm gratis pagina noſtra placet.
Sed non hâc veteres contenti laude fuerunt,
Cùm minimum vati munus Alexis erat.
Bellè, inquis, dixti: ſatis eſt; laudabimus uſque.
Diſſimulas? facies me puto cauſidicum.

VERS. 4. *Quanti.* Quanto labore, tempore, inutili opera, inopia. *Amor.* Studium tibi gratificandi.

5. Si velim agere cauſas in foro. Ibi templum erat Saturni, qui vulgò cum falce pingitur. *Defendere templa*, pro, defendere cauſas in templo.

8.9. Multi clientes navium Hiſpanarum magiſtri, à me defenſi mittent mihi vinum Hiſpanum: & mihi ſinus ęre ſordido, pecuniâ, implebitur. Metreta vas quoddam eſt, ſeu menſura, continens decem congios, ſive ſextarios 60. hîc cadū vini aut olei ſignificat. Lege Budæum Lib 5. de aſſe.

10. At nunc mei libelli tantùm in conviviis leguntur; & ita placent, ut nihil ob illos mercedis poëtę auctori detur.

12. *Alexis.* Mancipium, ſervulus Virgilio à Mæcenate datus. Vide Satyr. 7. Juvenalis, in qua fusè agitur de ſterili poëtarum arte. Sententia eſt: veteres poëtas nō exiguis fuiſſe contentos muneribus, ipsúmque Virgilium pro minimo munere accepiſſe ſervulos, cùm pręterea opes amplas ex arte poëtica conſequeretur.

13. *Bellè, &c.* Fingitur hæc aliquis Roman. & ingratus lector dicere. O Martialis, cādidè loqueris, belle ſcribis: perge ſcribere, pergemus te laudare.

14. Atqui,reponit Martialis, aliud ac laudes tuas, ô lector, quæro. An diſſimulas te intelligere quid velim?Si hoc eſt, coges me poëticam deſerere,fiam cauſidicus, plus faciam lucri.

XVII.

In feminam ſuperbam.

1. Dũ proavos,atavóſq; refers,& nomina magna;
2. Dum tibi noſter eques ſordida conditio eſt:
3. Dum te poſſe negas niſi lato, Gellia, clavo
4. Nubere; nupſiſti, Gellia, ciſtifero.

VERS. 1. *Refers.* Narras, venditas.

2. *Conditio.* Gallicè, *un parti, una dote, un matrimonio*. Dum putas virum equeſtri loco natum,prę te ignobilem eſſe, & indignum cui nubas. *Noſter*. Romanus: vel, quia Martialis eques erat.

3. *Lato Clavo*. Senatori: nam ſenatorum propria veſtis dicebatur Latus Clavus, ſeu tunica purpureis quibuſdam globulis,qui capita clavorum imitabãtur,ornata;eáque amplior, cùm eſſet anguſtior tunica equitum. Erant autem illi clavi purpureis plagulis ante pectus demiſſis inſuti. Lib.IV. Ep.36.

4. *Ciſtifero.* Sacrificulo Cybeles,homini viliſſimo. Ciſtiferi dicebantur qui ferebant ciſtas in quibus erat ſacrorũ ſuppellex. Decepta igitur Gellia, cũ ſe nubere ſenatori putaret, nupſerat iſti ciſtifero: vel ob inopiam id facere coacta erat. Dicebantur etiã ſenatores quidã Ciſtiferi, qui ciſtas ſuffragiorum in comitiis cuſtodirent:de quibus explicat argutè hoc epig. interpres Plinianus Tom. V. p.80.

XVIII.

Pauper liberalis.

1. Quòd tibi Decembri mẽſe, quo volant mappę,
2. Graciléſque ligulæ, cereíque, charthæque,
3. Et acuta ſenibus teſta cum Damaſcenis,
4. Præter libellos vernulas nihil miſi:
5. Fortaſſe avarus videor, aut inhumanus.
6. Odi doloſas munerum & malas artes:
7. Imitantur hamos dona; námque quis neſcit
8. Avidum voratâ decipi ſcarum muſcâ?
9. Quoties amico diviti nihil donat,
10. O Quinctiane, liberalis eſt pauper.

VERS. 1. *Mappæ*. Menſe Decembri celebrabantur Satur-

nalia : Romani ſibi invicem munera tunc miſſitabant, mappas, ligulas, &c. *Volant.* Ultro, citroque mittuntur.

2. *Ligulæ.* Ligula, quaſi lingula, res varias ſignificat : gladiolum argenteum in linguæ tenuis & gracilis morem factum ; ſpathulam chirurgicam, vaſculũ quoddam, tæniã quâ ligantur calcei, &c.

3. *Acuta teſta.* Vas fictile in acumen deſinens metæ ritu, quapropter etiam turbo vocabatur.

Damaſcenis. Prunis è Damaſco, *Damas*, Syriæ civitate, advectis, ut hodieque fit. *Senibus*, rugoſis, exſiccatis furno, ſole, fumo.

4. *Vernulas.* Domi natos & ſcriptos. Verna eſt ſervus natus domi.

8. *Scarum.* Piſcis eſt quidã.

Muſca. Quæ illi pro eſca in extremo hamo porrigitur. Legitur ab aliis aliter verſiculus. *Avidum vorato decipi ſcarum muſco*: ac *muſcum* interpretantur algam, & alia id genus. Profert Brodæus locũ Ariſtotelis ab Athenæo citatum, quo teſtatur ſcarum libenter alga veſci, & illa capi à piſcatoribus.

10. *Liberalis eſt.* Quia divitis rationibus conſulit. Si quid enim diviti daret, aſferret illi neceſſitatem aliquã doni majoris reddendi.

XIX.

Liberalitas principum.

1. Si qua fides veri, præferri, maxime Cæſar,
2. Temporibus poſſunt ſæcula nulla tuis.
3. Quando magis dignos licuit ſpectare triũphos,
4. Quando Palatini plus meruêre Dei?
5. Pulcrior & major quo ſub duce Martia Roma?
6. Sub quo libertas principe tanta fuit?
7. Eſt tamen hoc vitiũ, ſed non leve, ſit licet unũ,
8. Quod colit ingratas pauper amicitias.
9. Quis largitur opes veteri, fidóque ſodali?
10. Aut quem proſequitur non alienus eques?
11. Saturnaliciæ ligulam miſiſſe ſelibræ,
12. Flammatæve togæ ſcripula tota decem,
13. Luxuria eſt, tumidíq; vocãt hęc munera reges;
14. Qui crepet aureolos forſitan unus erit.
15. Quatenus hi non ſunt, eſto tu, Cæſar, amicus,
16. Nulla ducis virtus dulcior eſſe poteſt.
17. Jamdudum tacito rides, Germanice, naſo;
18. Utile, quod non vis, do tibi conſilium.

VERS. 1. Si res, uti eſt, creditur: ſi veritas fidem obtinet.

3. *Magis dignos*. Apparatu majori factos, urbe Roma digniores.

4. Quandonam Dii, quos Imperatores præcipuè colere ſolent, plus honoris meriti & conſecuti ſunt? quando plures illis ædes ſacræ, v. g. vel ſtatuæ, &c. erectæ? Jovis Capitolium ornavit Domitianus, Minervam coluit impensè, &c. Vel, quandonam illi ipſi meruêre, ut à nobis impenſius colerentur, quàm nunc cùm Domitianum nobis dedere, cùm eundem nobis ſervant, & florentem ſub illo rempub. præſtant. Exponere ſic malim.

8. Quod pauperes & obſcuri cives colunt & obſervant patronos & amicos divites, at ingratos, à quibus nihil pro ſuis obſequiis accipiunt.

10. Quis eques non alienus proſequitur beneficiis veterem & fidum ſodalem? Nemo unus.

Non alienus. Verus eques verè dives ac nobilis. Equitum triplex genus erat: alii ſtirpe & cenſu, qui oriundi ex equitibus,& cenſum equeſtrem habebant:alii,qui in acie ſtipendia faciebant equo: tertii, quibus honoris causâ nomen equitis dabatur, & jus ſedendi in 14 primis ordinibus;qui alieni dicuntur hoc in loco, id eſt, quaſi inſititii & nothi: erantque interdum pauperes & ignobiles. Talis erat Martialis.

11. Ordo eſt, Reges, id eſt hoc in loco, divites Romani, putant luxurioſa, hoc eſt,ampla eſſe munera, ſi per Saturnalia miſerint amicis ligulam quæ pendat ſelibrā, id eſt, ſemilibram, argenti; aut togam purpuream(quam flammatam vocat à flammæ ardentis ſimilitudine) cujus pretium ſint decem ſcriptula. De ligula vide ſupra Ep 18. De ſcrupulo, ſeu ſcriptulo, Ep. 74. Lib. IV.

Selibræ. Libra, ſeu pondo dividebatur in uncias 12. Sextans ſunt unciæ duæ; Quadrans, tres; Triens, quatuor; Quincunx, quinque; Semis, ſeu ſelibra, ſex unciæ; Septunx, ſeptem; Bes, octo; Dodrans, novem; Dextans, decem; Deunx, undecim. De libra aurea & argentea dixi Lib. II. Epig. 54.

14. Reperietur fortaſſe aliquis unus qui det aliquot nummulos aureos, qui eos cum ſtrepitu ſonantes numeret, ad oſtentandam liberalitatem.

Aureolos. Volunt plerique aureum Romanum æſtimatum fuiſſe denariis 25 hoc eſt, libris Turonenſibus 10.

15. Siquidem iſti divites patroni, non ſunt liberales, atque adeo verè amici non ſunt, tu eſto liberalis, & amicus, ô Cæſar.

16. *Dulcior*. Quàm munificentia.

17. *Rides*. Quia non vis amicus eſſe hac mercede,

& ea lege, ut munera tribuas. *Germanice*. Dixi jam ſæpius Domitianum ita vocatum fuiſſe, quod videri vellet Germanos debellaſſe.

18. *Utile*. Do tibi conſilium, quod mihi utile eſt, ac tibi etiam, utpote honorificum; ſed quia ſumptus aliquis faciendus eſſet, ideo illud conſilium non vis, non probas. Carpit eos principes, quibus placent amici, ſed qui gratis conſtent, quibus nihil dandum ſit. Sunt qui legant: *Utile quod nobis, do tibi conſilium*.

Hoc epigramma, licet in duo divulſum vulgò legatur, tamen viri doctiſſimi unum atque idem eſſe exiſtimant.

XX.

Beata vita.

1. Si tecum mihi, care Martialis,
2. Securius liceat frui diebus;
3. Si diſponere tempus otioſum,
4. Et veræ pariter vacare vitæ:
5. Nec nos atria, nec domos potentûm,
6. Nec lites tetricas, forúmque triſte
7. Noſſemus, nec imagines ſuperbas:
8. Sed geſtatio, fabulæ, libelli,
9. Campus, porticus, umbra, virgo, thermæ;
10. Hæc eſſent loca ſemper, hi labores.
11. Nunc vivit ſibi neuter, heu! bonóſque
12. Soles effugere atque abire ſentit;
13. Qui nobis pereunt, & imputantur.
14. Quiſquam vivere cùm ſciat, moratur?

Vers. 1. *Martialis*. Julius Martialis, ut antea dictum, Marci Val. Martialis amicus, & vir doctus.

3. *Diſponere*. Partiri in certas occupationes.

Otioſum. Sic vocat tempus, quod non gravibus curis ac negotiis datur, ſed levioribus quibuſdam & optivis.

4. *Veræ*. Quæ in quiete ac tranquillitate animi cõſiſtit.

5. *Potentum*. Qui à ſalutatoribus, affectatoribus, & ceteris clientibus, operosè atque ambitiosè coluntur.

7. *Nec imagines*.. Non gloriaremur multitudine imaginum, in atrio domus poſitarum. De illis actum Lib II. Ep. 65. Vel, non coleremus divites qui ejuſmodi imaginibus gloriantur.

8. *Geſtatio*. Vectio, deportatio. In rhedis, aut lecticis deportari ſe jubebant,

per hortos, in porticibus; interdum geſtatio locum ipſum, ubi geſtabantur, ſignificat.

9. Campus. Martius, in quo exercebantur, luctando, currendo, &c.

Virgo. Aqua virgo. Hanc Agrippa deduxit Romam, via Præneſtina. Virginis habuit nomen, Plinio teſte, quia Herculaneum, rivum propinquum, refugere videtur. Alias ejuſdem cognomenti cauſas affert eruditus Plinii interpres Libr. XXXI. cap. 3. n. 25. pag. 792. tom. 4.

11. Neuter. Neque ego, nec tu.

13. Et imputantur. Putantur & quaſi ſcribuntur in ſumma & rationibus vitæ noſtræ, licèt vitam veram & ſuavem non vivamus.

14. Adeòne quemquam inſanire, ut cùm ſciat quibus rebus vitam vivere beatam poſſit, id facere cunctetur?

XXI.

Rhetor felicis memoriæ.

1. Quintũ pro Decimo, pro Craſſo, Regule, Macrũ
2. Ante ſalutabat rhetor Appollonius:
3. Nunc utrumq; ſuo reſalutat nomine. Quantum
4. Cura, labórque poteſt? ſcripſit, & edidicit.

VERS. 1. *Macrum*. Malim, quàm Marcum, ut codices quidam legunt: Macer enim opponitur magis Craſſo; ut Quintus, Decimo. Atque ita indicatur magis Apollonii tarditas, qui tam disjuncta nomina non poſſet diſtinguere, niſi ea ſcriberet, ediſceretque.

XXII.

Patronus vigil.

1. Manè domi niſi te volui, meruſque videre,
2. Sunt mihi, Paulle, tuæ longiùs Exquiliæ.
3. Sed Tiburtinæ ſum proximus accola pilæ,
4. Quà videt antiquum ruſtica Flora Jovem:
5. Alta Suburrani vincenda eſt ſemita clivi,
6. Et nunquam ſicco ſordida ſaxa gradu:
7. Vixque datur lõgas mulorũ rumpere mandras,
8. Quæque trahi multo marmora ſune vides.
9. Illud adhuc gravius, quòd te poſt mille labores,
10. Paulle, negat laſſo janitor eſſe domi.
11. Exitus hic operis vani, togulæque madentis;

12. Vix tanti Paullum manè videre fuit.
13. Semper inhumanos habet officioſus amicos;
14. Rex, niſi dormieris, non potes eſſe meus.

Vers. 1.2. *Manè, &c.* Sententia eſt. Profectò volui & merui te videre manè, ac ſalutare: ô Paulle. Volui, quia adii domum tuam ut te ſalutarem; merui, quia longam idcirco viam confeci, diu domi tuæ te expectavi: ac, ſi non ita eſt ut dico, precor ut domus tua, quæ à mea eſt remotiſſima, utpote in Exquiliis poſita, ſit adhuc remotior.

3.4. *Tiburtinæ pilæ.* Maneo prope pilam Tiburtinam, eo loco ubi templum eſt Floræ, contra Capitolium. Hæc pila, columna quædam lapidea erat, prope viam & portam quæ ducebat Tibur, (de quo lege Ep. 51. Lib. IV.) non procul à capitolio, è regione autem capitolii viſebatur templum Floræ, hortorum Deæ.

Jovem. Templum Jovis, in capitolio. Supra, Ep. 10.

5. *Suburrani.* Suburra, vicus Romæ celebris, qui à foro Romano per forum Nervæ protendebatur uſque in Eſquilinum montem. Ep. 15. lib. II. Hæc via ferè ſemper cœnoſa erat ob vicinum macellum. *Vincenda.* Magno labore erependa, & ſuperanda.

6. *Saxa.* Gradus quidam è ſaxo, per quos aſcendebatur, in ſuburrano clivo.

7. *Mandra.* Eſt mandra, multitudo mulorum, qui ſæpe viam impediunt.

8. *Trahi.* Plauſtris, machinis.

10. *Laſſo.* Mihi.

11. *Exitus, &c.* Hoc lucri facio videlicet, poſt iter longum, ut redeam te non viſo. *Madentis.* Imbre, ſudore.

12. Quamvis certum foret te domi tuæ repertum iri, vix tamen idcirco tantus labor, tantum iter fuiſſet ſuſcipiendum. Quantò minùs ſi te viſurus non ſum?

13.14. Qui eſt officioſus, id eſt, hoc in loco, forenſibus officiis, negotiiſque deditus, quique adeo domi ſuæ rarò eſt, qui ſummo mane forum adit. Sic Horatius vocat operam forenſem & laborem *officioſam ſedulitatem*: Epiſtola 7. Libri I. Et ibidem *redire ab officiis* ponit pro, reverti à foro, & dicendis cauſis. Paullus autem iſte cauſidicus inſignis erat. Homo igitur officioſus ferè ſemper amicos habet inhumanos, inurbanos, & in eo colendo, ſalutandoque, parum felices: itaque non eris, ô Paulle, patronus & rex meus, niſi te contineas manè domi, & dormias; ibique tuos clientes & ſalutatores expectes. Sic acutè Paullũ laudat. Poteſt etiam id explicari ſimpliciùs: homo urbanus & officioſus rarò invenit amicos qui humani ſint, qui ejus urbanitati, reſpondeant, qui ſint domi, cùm eos convenit.

XXIII.

In fictum equitem.

1. Herbarum fueras indutus, Baſſe, colores,
2. Jura theatralis dum ſiluêre loci;
3. Quæ poſtquam placidi cenſoris cura renaſci
4. Juſſit, & Oceanum certior audit eques:
5. Non niſi vel cocco madidâ, vel murice tinctâ
6. Veſte nites; & te ſic dare verba putas.
7. Quandringentorum nullæ ſunt, Baſſe, lacernę:
8. Aut meus ante omnes Codrus haberet equũ.

Vers. 1. &c. Dum lex theatralis, quæ vetat, ne quis præter equites ſedeat in 14. primis poſt orcheſtram ordinibus, non viguit; tu, licèt vili veſte, ac viridis coloris, indutus, tamen inter equites ſedebas: at poſtquam Cenſor hanc legem revocavit, veluti ſepultam oblivione; poſtquam ſedilium aſſignatorem Oceanum eques certior, & ab non equite diſtinctior quàm antea, audit ſua ſibi loca deſignantem; tu veſtem purpuream ſumpſiſti, quaſi decepturus homines & pro equite habendus, ob veſtis nitorem & pretium: falleris; nullæ enim lacernæ, quamvis purpureæ, ſunt, id eſt, æſtimantur; valent quadringenta ſeſtertia; non facit veſtis, ut aliquis habeat cenſum 400. ſeſtert. alioquin, amicus meus Codrus, licèt egentiſſimus, eques eſſet, coccineis enim interdum veſtibus utitur.

Herbarum Feminæ, & pueri, gerebant ſæpe veſtem viridis coloris.

Cenſoris Quidam hic ſignificari Domitianum volunt, qui cùm cenſuram gereret, quam octavo conſulatu perpetuam ſibi decerni juſſit, leges de theatri ordinibus, & alias, revocavit. De loco equitibus & ſenatoribus aſſignato dixi ſupra, Epig. 8. & 14.

Cocco. Ep. 33. lib. II.

XXIV.

Hermetis gladiatoris encomium.

1. Hermes Martia ſæculi voluptas;
2. Hermes omnibus eruditus armis;
3. Hermes & gladiator, & magiſter;
4. Hermes turba ſui tremórque ludi;
5. Hermes quem timet Ælius, ſed unum,

6. Hermes cui cadit Advolans, ſed uni;
7. Hermes vincere, nec ferire, doctus;
8. Hermes ſuppoſititius ſibi ipſi;
9. Hermes divitiæ locariorum;
10. Hermes cura labórque ludiarum;
11. Hermes belligerâ ſuperbus haſtâ;
12. Hermes æquoreo minax tridente;
13. Hermes caſſide languidâ timendus;
14. Hermes gloria Martis univerſi;
15. Hermes omnia ſolus, & ter unus.

VERS. 1. Qui Romanos hoc ſæculo viventes, ſua in pugnis gladiatoriis fortitudine ac induſtriâ pręcipuè oblectat.

2. *Armis*. Quænam fuerint gladiatorum arma, vide infra, in poſtremis notis hujus epig.

3 *Magiſter*. Qui gladiatoriam artem docet: laniſta nuncupatur.

4. *Turba*. Perturbatio, terror: qui ludum gladiatorium, hoc eſt, ceteros gladiatores ejuſdem ſecum familiæ & ordinis, exanimat ac perturbat, metuentes ne ab eo vincantur. Porro erant varię gladiatorum familiæ, certis quibuſdam diſtinctæ coloribus & inſignibus: vide Juvenalem, Sat. XI ſub finem.

5. *Ælius*. Nobilis Gladiator, tunc notus. Unum Hermetem Ælius timet, alium præterea neminem.

6. *Cui cadit*. A quo cadit, à quo vincitur. Cujus pedibus victus advolvitur. *Advolans*. Nomen gladlatoris.

7. Doctus vincere, quamvis non feriat adverſarium: v. g. quia illum antevertit, exarmat; & ſic incruentam aufert victoriam: vel, quia victo & jacēti ſponte parcit.

8. *Suppoſititius*. Suppoſititii appellabantur gladiatores cùm ſufficiebantur in locum aliorum qui feſſi, aut ab alio gladiatore victi forent. Hermes non indiget ſuppoſititio gladiatore, nunquam defatigatur, ſed ipſe ſemper integer ac recens ſe ſibi quaſi ſupponit.

9. *Locariorum*. Locarii vocabantur qui loca, unde ſpectari commodè poſſet, ac ſubſellia pretio accepto, allis dabant. Interdum pauperes divitibus tardiùs advenientibus ſua ſedilia magno vendebant.

10 Pro quo uno, ludiæ ſunt ſollicitæ; quem unum maximè ſalvum cupiunt. Ludiæ, ſunt mulleres quę artem hiſtrionicam exercent, quæ mimos & alias id genus fabulas ac ſpectacula exhibent, in iiſque faciunt quæſtum, cum frequens eſt ſpectator.

11. *Haſtâ*. Gladiatores ante quam ſeriò pugnam ini-

rent, præludere ſolebant vibrandis haſtis, iique maximè, qui Samnites vocabantur. Id magno cum plauſu faciebat Hermes.

12. *Tridente*. Erant inſignia duo genera gladiatorum, nempe Rhetiarius & Mirmillo Retiarius geſtabat rete ac tridentem; Mirmillo galeam, cujus in apice piſcis ex ęre viſebatur; & enſem recurvum. Conabatur Retiarius implicare caput Mirmillonis, eúmque ſuo tridente confodere. Lege Præfat. Libri II.

13. Quid ſit caſſis languida, rectè Lipſius explicat lib. II. Saturn. cap. 12. ea nempe, quâ utebantur gladiatores Andabatæ, qui pugnabant ex equis, unde dicti *ἀναβάται*, id eſt, aſcenſores, & littera *d*, in latina voce interjecta, Andabatæ. Iidem oculos galea obtegebant, quam idcirco appellare languidam videtur vates, quia cum incerto paſſu & languenti, huc illuc temerè titubanterque, inſtar cæcorum, irent, ipſorum galea nutare pariter, & quaſi languere videbatur. Sic omnia gladiatorum genera percurrit. Samnitium, qui utebantur maximè haſta; Retiariorum, qui tridente; Andabatarum qui galea. Hæc tamen galea non impediebat, quominus Hermes certos ictus vibraret ac timendus eſſet. Quocirca verſ. 14. & 15. rectè colligit in univerſis generibus Martis gladiatorii Hermetem excelluiſſe, & ſolum omnia præſtitiſſe, ac unum tribus parem fuiſſe nimirum Samnitibus, Retiariis, Andabatis; atque adeo ter unum fuiſſe, id eſt, tergeminum; tribus parem; qui nempe tantùm poſſet, quantùm tres alii, quantùm omnes triplicis generis & ordinis gladiatores.

XXV.

Rara libera litatis gloria.

1. Quadringenta tibi non ſunt, Chęreſtrate, ſurge,
2. Lectius ecce venit: ſta, fuge, curre, late.
3. Ecquis, io, revocat, diſcendetémque reducit?
4. Ecquis, io, largas pandit amicus opes?
5. Quem chartis famæque damus, populiſque loquendum:
6. Quis Stygios non vult totus adire lacus?
7. Hoc, rogo, non meliùs, quã rubro pulpita nimbo
8. Spargere, & effuſo permaduiſſe croco?
9. Quàm non ſenſuro dare quadringenta caballo
10. Aureus ut Scorpi naſus ubique micet?

11. O fruſtra locuples, ô diſſimulator amici,
12. Hæc legis & laudas? quæ tibi fama perit?

Vers. 1. Fingit equitem pauperem, ex exquitum ſedilibus deturbari; ac dolet eſſe neminem, qui egenti largiatur aliquid unde ſuum ille gradum tueri ac dignitatem poſſit. *Quadringenta*. Vide ſuperiora epigrammata octav. & decimum tertium.

Lectius. Qui ſuas ſingulis ſedes aſſignabat.

3. 4. 5. Quis Chæreſtratum ob inopiam ex exquitum ſedilibus fugientem revocat, datque illi ſeſtertia 400. ut iis fretos jam locum inter equites habere poſſit? Certè ſi quis id faceret, eum chartis & Muſis omnibus loquẽdum ac celebrandum mandaremus, nec ille totus periret, ſed majore ſui parte, & immortali famâ ſuperſtes foret.

7. 8. 9. 10. At, ambo, nonne ſatius eſſet uti hac in Chæreſtratum liberalitate, hanc famam ſibi comparare, quàm roſis theatrum ſpargere, & croco? quàm impendere ſeſtertia 400. ad ponendam equeſtrem ex ære inaurato ſtatuam Scorpo equorum agitatori?

Scorpi. Epig. 55. Lib. IV.

Croco. Erant in amphitheatris tubi occulti & ſiphones, è quibus liquores odoratos supernè, inſtar tenuiſſimi roris, in ſpectatores emittebantur: ad eos autem liquores conficiendos vulgò adhibebatur crocus aquâ vel vino dilutus. Vide Lib. Spectac. Ep. 3.

11. O tu, quicumque es, fruſtra dives, quippe qui tam pravè tuas opes impendis, qui nihil efficis quo amici leves inopiam, quam ſcire te diſſimulas; qui hæc legis, quæ dico, & fateris eſſe vera, eheu! quàm inſignem perdis gloriam, quæ tuæ ſcilicet liberalitatis fructus eſſet!

XXVI.

Beta togatorum.

1. Quod alpha dixi, Codre; pænulatorum
2. Te nuper, aliquâ cùm jocarer in charta:
3. Si fortè bilem movit hic tibi verſus,
4. Dicas licebit beta me togatorum.

Vers. 1. Jocatus erat in Codrum mendicum Libro II. Epig. 42. ubi eum vocarat alpha, ſeu primum pænulatorum, id eſt mendicorum; pauperes enim utebantur vulgò pænula. Si te, inquit, ô Codre, offendit hic meus jocus, potes me ulciſci, ac me viciſſim vocare beta togatorum, hoc eſt, ſecundum

inter togatos. Populus vulgò toga utebatur. Ego te primum tui ordinis appellavi: tu me appella ſecundum mei. Videtur ſe Martialis infra Codrum deprimere: tamen ſe illi præfert, quia multò eſt honorificentius eſſe ſecundum inter togatos, quàm inter pænulatos primum. Germanus hic videtur eſſe hujus epigram. ſenſus.

XXVII.

Eques verus.

1. Ingenium, ſtudiúmque tibi, moréſque, genúſque
2. Sunt equitis, fateor: cætera plebis habes.
3. Bis ſeptena tibi non ſunt ſubſellia tanti,
4. Ut ſedeas viſo pallidus Oceano.

Vers. 1. *Studium*. Indoles, occupationes.

v. 3. At plebejum cenſum habes, non equeſtrem: ideóque non ſedes in 14. ordinibus; crede mihi facilis jactura hujus honoris eſt: tanti enim pretii non eſt, non tanti faciendum eſt, in 14. illis primis theatri ſubſelliis ſedere, ut metuas, ne ab Oceano, qui ſuas ſedes equitibus attribuit, tanquam equeſtri cenſu carenes, ejiciaris, ſedere cum plebe jubearis. Epig. 8.

XXVIII.

In obtrectatorem.

1. Ut bene loquatur, ſentiatque Mamercus,
2. Efficere nullis, Aule, moribus poſſis.
3. Pietate fratres Curtios licet vincas,
4. Quiete Nervas, comitate Ruſones.
5. Probitate Macros, æquitate Mauricos.
6. Oratione Regulos, jocis Paullos:
7. Rubiginoſis cuncta dentibus rodit.
8. Hominem malignum forſan eſſe tu credas;
9. Ego eſſe miſerum credo, cui placet nemo.

Vers 2. *Nullis*. Ne integerrimis quidem & optimis. Licet moribus ſis caſtiſſimis, de te tamen detrahet Mamercus.

3. *Curtios*. Ex iis unus M. Curtius nomine, devovit ſe pro patria, & in hiatum terræ, qui medio in foro repentè extiterat, armatus & equo inſidens ſeſe demiſit, anno U. C. 392. Reſponſum enim fuerat, ita claudendam hanc voraginem, ſi in eam projiceretur id quo populus Rom. plurimùm valeret. De Regulo, celebri cauſidico, ſæpe antea diximus. Nerva Imperator, qui Domitiano ſucceſſit, otii & quietis fuit a-

mantior. Paullus, de quo hic ſermo, nobilis patronus extitit: Ruſo, Macer, ſive Marcus, Mauricus, cives primarii, tunc noti.

7. *Rubiginoſis.* Maledicis: Livor ferè pallidus, & infectis rubigine dētibus, deſcribitur.

XXIX.

In mulierem invenuſtam.

1. Si quando leporem mittis mihi Gellia, dicis
2. Formoſus ſeptem, Marce, diebus eris.
3. Si non derides, ſi verum, lux mea, narras:
4. Ediſti nunquam, Gellia, tu leporem.

Vers. 4. *Ediſti nunquam, &c.* Quia valde deformis es.

Leporē. Sumpto in cibis lepore, inquit Plinius libro 28. c.19. *vulgus gratiam corpori in VII. dies fieri arbitratur, frivolo quidem joco, cui tamē aliqua debeat ſubeſſe cauſa, in tanta perſuaſione.* Cauſam ipſe non affert. Non deſunt, inquit Eraſmus, qui hanc vulgi opinionem inde ortam ſuſpicentur, quòd homines lepidos & ſermonis lepôrem, latinè dicamus: atque adeo lépori cum lepôre, & venuſtate aliquo pacto conveniat.

XXX.

Suum amico librum mittit.

1. Varro, Sophocleo non inficiande cothurno,
2. Nec minùs in Calabra ſuſpiciende lyra,
3. Differ opus: nec te facundi ſcena Catulli
4. Detineat, cultis aut Elegia comis:
5. Sed lege fumoſo non aſpernanda Decembri
6. Carmina, mittuntur quæ tibi menſe ſuo.
7. Commodius niſi fortè tibi, potiùſque videtur
8. Saturnalicias perdere, Varro, nuces.

Vers. 1. *Inficiande.* Negande, id eſt, quem non neget, non ſpernat, Sophocleus cothurnus: qui Sophocli, tragico inter Græcos poëtæ nobiliſſimo, ita ſimilis es, ut te ille ſuum ultro agnoſcat æmulum & imitatorem, ut illum tui non pudeat. Cothurni habita mentio ſupra, Epig 5.

2. *Calabra.* Heroïca poëſi latina, cujus laude floruit imprimis Ennius, natus Rudiis, in Calabria: vel, poëſi lyrica, cujus princeps Horatius, natus in Apulia, Calabriæ vicina. De Ennio dictum anteà, Epig. 10.

3. *Differ opus.* Operoſa carmina per iſtas Saturnalitias ferias pauliſper intermitte: leviora & jocoſa lege.

Scena. Poëma tragicum à Catullo ſcriptum. Meminit Juvenalis Sat. 8. tragœdiæ, quæ inſcriberetur *Phaſma*, compoſitæ à Catullo. Et verò nomen *Scene*, Dramati, non Epopœjæ, convenit. Eſt ſcena propriè umbraculum, ſeu ornamentum theatri: pro ipſa tragœdia ſumitur. Noli igitur legere Tragœdias Catulli, aut elegias. Eſt Elegia carmen vulgò lugubre, conſtans alternis verſibus hexametris & pentametris, qui debent eſſe cultiores & nitidiores, ut placeant. De Catullo facta mentio eſt ep. 8. l. 1.

5. *Fumoſo*. Ob hibernum focum.

6. *Suo*. Geniali & hilari, ideóque iocoſis epigrammatis legendis & mittendis idoneo. Saturni feſta celebrabantur menſe Decembri: tunc genio ſolebant indulgere.

8. *Nuces*. Ludere ſolebant per Saturnalia, nucibus, idque jactis talis: ita ut qui talis viciſſet, nuces auferret. Lege itaque meos verſiculos, niſi mavis ludere nucibus. Ita ſua carmina deprimit, ſed ingenioſè.

XXXI.

Puerorum in tauris hærentium pugna.

1. Aſpice quàm placidis inſultet turba juvencis,
2. Et ſua quàm facilis pondera taurus amet.
3. Cornibus hîc pẽdet sũmis, vagus ille per armos
4. Currit, & in toto ventilat arma bove.
5. At feritas immota riget, non eſſet arena
6. Tutior, & poterant fallere plana magis:
7. Nec trepidant greſſus: & de diſcrimine palmæ
8. Securus puer eſt, ſollicitúmque pecus.

VERS. 2. *Sua pondera*. Pueros tauris inſidentes, & inter ſe certantes.

4. *In toto, &c.* Pueri per armos & cornua taurorũ curſitantes ventilant, id eſt, agitant, & quaſſant arma ſua, v.g. tela, venabula, ſudes Ventilare dicebantur gladiatores, cùm ante pugnam ſuos quaſſabant gladios, & vanis ictibus aërem ferientes præludebant certamini.

5. 6. Tauri, natura feri & torvi, ſtant immoti, quaſi rigerent, ac ſenſus eſſent expertes; neque pueros lædunt, aut excutiunt: non eſſent pueri in arena, in pavimento, tutiores, quàm in tergo bovis: labi facilius fallente veſtigio poſſent, in æquo & plano ſolo.

Fallere. Magis eſſe lubrica, & apta prolapſioni.

7. 8. Pueri metus expertes inſultãt, inſiſtúntque tauris, & certi ſunt ſe palmam

relaturos obleſtando ſpectatores, hærendo firmè in taurorum tergo, nihilque trepidando, &c. Ipſi tauri timent ac ſolliciti ſunt, ne victoriam impediãt, ne pueros obturbẽt.

XXXII.

Helluonis teſtamentum.

1. Quadrantem Criſpus tabulis, Fauſtine, ſupremis
2. Non dedit uxori: cui dedit ergo? ſibi.

VERS. 1. *Quadrantem*. Quartam aſſis partem. De libræ, ſeu aſſis partibus vide Lib. II. Ep. 54. & ſupra Epigram. 19. *Tabulis ſupremis*. Teſtamento. Ep. 58. lib. 4.

2. *Sibi*. Opes omnes ſuas ventri ſuo, dum adhuc viveret, donaverat. Itaque moriens, quod uxori daret, nihil reliquum habuit: omnia dum viveret ligurivit.

XXXIII.

Maledico minatur ultionem.

1. Carpere cauſidicus fertur mea carmina: qui ſit
2. Neſcio: ſi ſciero, væ tibi cauſidice.

XXXIV.

Erotii epitaphium.

1. Hãc tibi, Frõto pater, genitrix Flaccilla, puellã
2. Oſcula commendo deliciáſque meas:
3. Pallida ne nigras horreſcat Erotion umbras,
4. Oráque Tartareii prodigioſa canis.
5. Impletura fuit ſextæ modo frigora brumæ,
6. Vixiſſet totidem ni minùs illa dies.
7. Inter tam veteres laudat laſciva patronos,
8. Et nomen blæſo garriat ore meum.
9. Mollia nec rigidus ceſpes tegat oſſa, nec illi
10. Terra gravis fueris, non fuit illa tibi.

VERS. 1. Martialis Frontoni & Flaccillæ ſuis parentibus jam demortuis, Erotion puellam, vernulam ſuam, immaturo fato raptam commendat, ut eam apud inferos excipiant, à Cerbero defendant &c.

2. *Oſcula mea*. Puellam mihi cariſſimam. His vocibus blandiebantur.

3. *Erotion*. Eſt græca vox Ἐρώτιον, & generis femini-

ni: latinè diceres Erotium; ut Glycerium, Euſtochium, ſeminarum nomina.

5. Sex illi dies defuere, quominus ſexenniū impleret. Deceſſit ſexennis, minus ſex diebus.

7. *Patronos*. Nempe patrē, matrem, & avos ipſius Martialis, quos puellæ vernula jure in ſuorum patronorum habere loco poteſt, eorúmque clientelâ & patrocinio gaudere contra umbras ac Cerberum. Inter illos ludat & laſciviat, id eſt, huc illuc temerè diſcurrat ac luſitet, more puerorum.

9. Solemnis erat formula bene precandi mortuis: illis ut eſſet terra levis, orabant.

10. *Non fuit*. Puellæ enim non magna moles, leve corpus eſt.

XXXV.

Clavis improba.

1. Dum ſibi redire de Patrenſibus fundis
2. Ducena clamat coccinatus Euclides,
3. Corinthióque plura de ſuburbano,
4. Longúmque pulchrâ ſtemma repetit à Leda,
5. Et ſuſcitanti Lectio reluctatur;
6. Equiti ſuperbo, nobili, locupleti,
7. Cecidit repentè magna de ſinu clavis.
8. Nunquam, Fabulle, nequior fuit clavis.

VARS. 1. Cùm Euclides coccinea ſeu purpureâ veſte indutus, quem deſignator Lectius ex equitum ſubſelliis dejecturus erat, clamaret ſe locupletem eſſe, ac nobilem equitem.

Patrenſibus. Patræ, *Patras*, Achajæ urbs vetus: eò colonia deducta ab Auguſto. Legitur etiam *patruelibus*; nimirum ex agris ſibi relictis à fratre & ſorore patruelibus: filii duorum fratrum patrueles appellantur, quia fratrum alter, ipſis patruus eſt.

2. *Ducena*. Subaudi, ſeſtertia, quæ libras conficiunt, ſeu Francicos, ut dictitamus, nummos 20000.

Coccinatus. Vide ep. 14 l. 2.

3. Et plura ſeſtertia de agro quodam, qui eſſet in ſuburbio Corinthi, urbis celeberrimæ in Peloponneſo, ſitæ in medio Iſthmi, nunc *Corinto*.

4. *Stemma*. Jactat ſe oriundum à Leda. De hac voce, ſtemma, vide lib. 4. Ep. 32.

Leda. Fuit uxor Tyndari, mater Caſtoris & Pollucis.

6. *Equiti*. Euclidi.

7. *Clavis*. Quæ ſervorum erat quaſi inſigne: ſervi enim domorum claves geſtabant ſecum, ac ſervabant.

8. *Nequior*. Quia illum eſſe ſervum oſtendit: aut ita egentem, ut careret ſervo, cui ſuæ domus claves traderet.

XXXVI.

Poëta deceptus.

1. Laudatus noſtro quidam, Fauſtine, libello;
2. Diſſimulat, quaſi nil debeat: impoſuit.

Vers. 1. Laudaveram aliquem aliquo epigrammate meo; nimirum arbitratus me aliquid præmii & mercedis ab eo laturum: ille finxit ſe ignorare quid vellem, excidi mea ſpe; deceptus ſum.

XXXVII.

Mortem conjugis fortiter ferens.

1. Puella ſenibus dulcior mihi cycnis,
2. Agnâ Galæſi mollior Phalantini,
3. Conchâ Lucrini delicatior ſtagni;
4. Cui nec lapillos præferas Erythræos,
5. Nec modò politum pecudis Indicæ dentem,
6. Nivéſque primas, liliúmque non tactum:
7. Quæ crine vicit Bætici gregis vellus,
8. Rheníque nodos, aureámque nitellam:
9. Fragravit ore, quod roſarium Pæſti;
10. Quod Atticarum prima mella cerarum;
11. Quod ſuccinorum rapta de manu gleba:
12. Cui comparatus indecens erat pavo,
13. Inamabilis ſciurus, & frequens phœnix:
14. Adhuc recenti tepet Erotion buſto,
15. Quam peſſimorum lex avara fatorum,
16. Sextâ peregit hyeme, nec tamen totâ,
17. Noſtros amores, gaudiúmque, luſúſque.
18. Et eſſe triſtem me meus vetat Pætus;
19. Pectúſque pulſans, pariter & comam vellens,
20. Deflere non te vernulæ pudet mortem?
21. Ego conjugem, inquit, extuli, & tamen vivo,
22. Notam, ſuperbam, nobilem, locupletem.
23. Quid eſſe noſtro fortius poteſt Pæto?
24. Ducenties accepit, & tamen vivit.

V. 1. *Puella, &c.* Ex Erotii quam fusè laudat, morte, arripit occaſionem Pæti carpendi. Porrò ducendum eſt

initium ſententię à verſu 14. Erotion puella dulcior cygnis &c. adhuc recēti buſto tepet.

Senibus. Tunc enim dicuntur canere ſuaviſſimè.

2. *Galæſi*. Galæſus eſt fluvius agri Tarentini, de quo dictum ſuperius. Phalantinus vocatur, quia Lacedæmonius quidam, Phalantinus nomine Tarentum condidit.

3. *Lucrini*. Lucrinus lacus eſt in Campania Itala. Lege Ep. 54. lib. 1. in eo erant conchæ, ſive oſtrea delicata; lapilli politi, & nitidi;

4. *Erythræos*. Natos in mari Erythræo, id eſt rubro, inter Arabiam, & Ægyptum, *Mar Roſſo, la Mar rouge*, vel *la Mecha, de la Mecque*.

5. Ebur, elephantis dentem. *Modò politum*. Recèns politum.

7. *Betici*. Bætis fluvius eſt Hiſpaniæ meridionalis, nunc *Guadalquivir*, Andaluſiam & vicinas regiones alluens: ejus aqua, imo totius regionis aër, ita gregibus erat amicus, ut oves Bæticæ celebrarentur, ac rutila & aurei coloris vellera gererent.

8. Quę vicit Germanorum crines in nodum tortos, & cirratos. Nitella pulvis aureus fuit, ſive aurea ramenta, quæ crinibus inſpergebant, ut nos hodie candidum pulverem odoratum.

9. Roſas ſpiravit Erotium, animam ducebat roſeo fragrantem odore. Pæſtum, *Peſto*, urbs Italiæ, cujus ager roſis eximiis abundabat.

10. *Atticarum*. Celebrabatur mel Atticum, maximè in monte Hymetto, floribus lectiſſimis & apibus refeito.

11. *Gleba ſuccinorum*. Quod ceſpes imbutus ſuccino, & raptus è manu in qua tritus eſt, naribuſque admotus. Odoratum viſcum è populis arboribus decidit, ac terræ admixtum duratur & coaleſcit in ſuccinum ſeu electrum; quod ſi atterratur manu & confricetur, odorem ſpirat ſuaviſſimum. Ep. 47. lib. 4.

15. *Siurus*. Animal exiguum eſt, at venuſtiſſimum inſtar parvæ felis, in ſilvis frequens, ubi in arbores alias ex aliis inſilit; lata cauda & villoſa, unde nomen habet: σκιὰ enim Gręcis eſt umbra, & οὐρὰ, cauda: σκίουρος igitur, quaſi qui ſe totum cauda inumbret ac tegat.

Frequens. Præ Erotio frequens erat phœnix, qui tamen eſſe unus tantùm in orbe terrarum, & ſingulis naſci ſæculis perhibetur: illo rarior Erotium erat.

14. Modocremata eſt. Rogus propriè eſt lignorū ſtrues ad cremandum cadaver parata: pyra, eadem ſtrues accenſa: buſtum, eadem flammis uſta & conſumpta.

15 *Avara*. Quæ illi tam parcè, tam malignè, annos ad vivendum adnumeravit.

16. *Peregit*. Ejus vitę curſum abſolvit: eam peremit. *Nec tota*. Nempe minùs diebus ſex. Vide Ep 34.

20. *Vernulæ*. Ancillę, mancipii. 21. *Et tamen vivo*. Vide, inquit Pætus, quam forti animo ſim, qui tanto dolore non conficiar: diſce meo exemplo fortiter ferre mortem mancipii. Certè, inquit Martialis, miror te adhuc vivere, ô Pætæ, qui uxorem amiſeris adeo locupletem ut reliquerit tibi ducenties centena millia ſeſtertiorũ, hoc eſt, libras Francicas 2000000. Roman. Scutatos circiter 450000. Ironia significat eum plus gaudere acceptâ pecuniâ, quàm dolere ademptâ conjuge.

XXXVIII.

Eques unus & geminus.

1. Calliodorus habet cenſũ (quis neſcit?) equeſtrẽ,
2. Sexte; ſed & fratrem Calliodorus habet:
3. Quadringenta ſecat, qui dicit σῦκα μέριζε:
4. Uno credis equo poſſe ſedere duos?
5. Quid cũ fratre tibi, quid cum Polluce moleſto?
6. Non eſſet Pollux ſi tibi, Caſtor eras.
7. Unus cùm ſitis; duo, Calliodore, ſedetis:
8. Surge, ſolœciſmum, Calliodore, facis.
9. Aut imitare genus Ledæ: cum fratre ſedere
10. Non potes; alternis, Calliodore, ſede.

VERS. 1. *Cenſum equeſtrem*. Seſtertia 400.

3. Sed frater tuus ſecat, jubet dividi 400. ſeſtert. & dimidiam ſibi partem hereditatis ac bonorum petit, videturque dicere tibi græcum illud proverbiũ σῦκα μέριζε, hoc eſt, *ficus divide*. Hoc proverbium in eos cadit qui hereditatem partiuntur & patrimonium. Ficus enim in Attica erant maximi pretii, in iique ut plurimum conſiſtebant prædiorum proventus: quare ficus partiri, erat bona, ſeu fortunas dividere.

4. At, inquit Calliodorus, 400. ſeſtertia mihi & fratri ſufficient ad cenſum equeſtrem ambobus tribuendum: id vero fieri non poteſt, reſpondet Martialis, quemadmodum duo in eodem equo ſatis honeſtè & commodè ſedere nequeunt: ſic duo homines unum equitem efficere, unum equeſtrem cenſum poſſidere ſimul nequeunt.

5. 6. Sanè dolendum tibi eſt, quod fratrem habeas, qui, ut olim Pollux immortalitatem cum fratre Caſtore partius eſt, ita tecum 400. ſeſtert. dividat: ſi tibi non eſſet ille frater, ſi hunc veluti Pollucem non haberes, tu Caſtori ſimilis fores, haberes enim ſolus tota 400. ſeſtertia, quemadmodum Caſtor, ſi ca-

fuiſſet fratre Polluce, totam immortalitatem, non bipartitam, & altero tantùm utendam die, habuiſſet. Caſtor & Pollux, fuerunt ambo Ledæ filii; ſed Caſtor cùm Jovis beneficio eſſet immortalis; ſuam immortalitatẽ ita fratri communicavit, ut alternis viverent ambo, ac morerentur Conſule Ep. 32. Lib. I. Alii ſic explicant: *Caſtor eras*, id eſt, eſſes eques. Pollux enim erat pugil, pugilatum amabat: Caſtor erat eques; equis gaudebat.

8. *Solœciſmum.* *Unus* enim eſt ſingularis numeri; *ſedetis* verò, eſt pluralis.

Surge. Locum equeſtrem relinque.

9. *Genus*. Filios.

10. *Sede*. In theatro, inter equites, in 14. ordinibus. Vide ſupra Ep. 23. 25. 27.

XXXIX.

Captator captus.

1. Supremas tibi tricies in anno
2. Signanti tabulas, Charine, miſi
3. Hyblæis madidas thymis placentas.
4. Defeci; miſerere jam, Charine:
5. Signa rariùs, aut ſemel fac illud,
6. Mentitur tua quod ſubinde tuſſis.
7. Excuſſi loculóſque, ſacculúmque:
8. Crœſo divitior licet fuiſſem.
9. Iro pauperior forem, Charine,
10. Si conchem toties meam comeſſes.

Vers. 1. Charini divitis & carentis prole, hereditatem captans Martialis mittebat illi munera, idque ſæpius, quia ille morbo aut vero, aut ficto, laborans, triginta ſingulis annis teſtamenta obſignabat: cùm verò Charinus nunquam moreretur, hoc illi vates ſcribit, ac ſe deceptum dolet.

3. *Placentas*. Liba melle cõdita & thymo. Hybla mons Siciliæ apibus & melle dives.

4. *Defeci*. Exhauſtus ſum; deficiunt me munera.

Signa. Teſtamentum conde. Teſtamentum à certis teſtibus obſignandum erat, ut valeret.

5. *Fac illud, &c.* Morere, quod te facturum fingis, dum ægrè tuſſiens animam videris exhalaturus, & aliud ex alio teſtamentum facis.

8. *Crœſo*. Rege Lydiæ ditiſſimo: Irus verò fuit pauperrimus. Hunc ſuis verſibus Homerus celebravit in Odyſſea.

10. *Si conchem*. Si tricies mecum ediſſes legumina & cibos viliſſimos, tamen me ad extremam paupertatem redegiſſes: quantò magis cùm

cùm ego ad te liba & placentas delicatas tricies jam miſerim? Cōchis, eſt genus quoddam fabæ cum cortice elixæ.

XL.

Homo eruditus & imperitus pictor.

1. Pinxiſti Venerem; colis, Artemidore, Minervā:
2. Et miraris opus diſplicuiſſe tuum?

VERS. 1. O Artemidore, Minervam colis, homo litterarum amans & eruditus: at pictor non optimus pinxiſti Venerem, cui ſunt inimicitię cum Minerva: hæc fecit ut malè Venerem pingeres: itaque non mirum ſi tua tabella ſine Venere eſt, ſi eſt inelegante & inſcitè picta.

XLI.

Opes ſecuræ.

1. Callidus effractâ nummos fur auferet arcâ,
2. Proſternet patrios impia flamma Lares.
3. Debitor uſuram pariter ſortémque negabit;
4. Non reddet ſterilis ſemina jacta ſeges:
5. Diſpenſatorem fallax ſpoliabit amica;
6. Mercibus extructas obruet unda rates.
7. Extra fortunam eſt quidquid donatur amicis:
8. Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes.

VERS. 3. *Sortem.* Summam integram, pro qua uſuræ penduntur à debitore: *le capital, il capitale.*
5. Diſpenſator, ſive œconomus qui ſervare pecuniam tuam, & in legitimos uſus deberet expendere, illam donabit amicæ & meretrici, ab eaque ſpoliabitur: & ſic opes tuas diſpenſatoris vitio perdes. *Extructas.* Plenas.

XLII.

Empta pulchritudo.

1. Thaïas habet nigros, niveos Lecania dentes:
2. Quæ ratio eſt? emptos hæc habet, illa ſuos.

XLIII.

In paraſitum.

1. Quid factum eſt, rogo, quid repentè factum eſt?
2. Ad cœnam mihi, Dento, quòd vocanti

3. (Quis credat?) quater auſus es negare.
4. Sed nec reſpicis, & fugis ſequentem;
5. Quem thermis modò quærere, & theatris,
6. Et conclavibus omnibus ſolebas.
7. Sic eſt : captus es unctiore cœnâ,
8. Et major rapuit canem culina.
9. Jam te, ſed citò, cognitum & relictum
10. Cùm faſtidierit popina dives,
11. Antiquæ venies ad oſſa cœnæ.

Vers. 3. *Negare*. Recuſare. Noluiſti domum meam cœnatũ venire, licèt vocatus.
4. *Reſpicis*. Reſpicere, eſt oculis retrò converſis aſpicere illud, quod à tergo eſt. *Sequentem*. Ut te invitem.
5. *Thermis* Lege Lib. Spectac. Ep. 2. *Quærere*. Ut à me vocareris ad cœnam.
8. *Canem*. Te, inſtar canis famelici, quærentem eſcas.
9. 10. Sed cùm à divitibus rejectus fueris, ad meam egentem & algentem cęnam redibis, ad eam invitari cupies, & à me viciſſim contemnêris.

XLIV.
In malè frugalem.

1. Nunquã ſe cęnaſſe domi Philo jurat: & hoc eſt;
2. Non cœnat, quoties nemo vocavit eum.

Vers. 1. Jurat ſe Philo nunquam domi cœnaſſe, ſed ſe ab aliquo nempe viro nobili ſemper invitatum fuiſſe. Et ita ſe res habet, nunquam enim domi cœnat; manet domi ſuę jejunus & incœnatus, cùm non invitatur.

XLV.
In Calvum.

1. Vidiſſem modò fortè cùm ſedentem
2. Solum te, Labiene; tres putavi:
3. Calvæ me numerus tuæ fefellit.
4. Sunt illinc tibi, ſunt & hinc capilli,
5. Quales nec puerum decere poſſint;
6. Nudum eſt in medio caput, nec ullus
7. In longa pilus area notatur.
8. Hic error tibi profuit Decembri,

9. Tunc cùm prandia miſit Imperator,
10. Cùm panariolis tribus redîſti.
11. Talem Geryonem fuiſſe credo.
12. Vites cenſeo porticum Philippi,
13. Si te viderit Hercules, perîſti.

Vers. 2. *Tres &c.* Quia tria capita videre mihi viſus ſum, tua enim calva, tuum calvum caput, tribus æquivalet: in utriſque temporibus circum auriculas aliquãtulum eſt capillorum, ſed illi tamen ita ſunt rari ac breves, ut vix rariores ſint in infantibus: En primum & ſecundum caput, nempe duo tẽpora raris crinibus ſparſa.

7. *Area*. In ea parte capitis, quæ à fronte ad occiput protenditur. En tertium quaſi caput, pars nuda inter duo tempora.

8. *Hic error*. Quo triplex, pro uno, eſſe exiſtimaris.

Decembri. Quo, per ſeſta nimirum Saturnalia civibus munera & opſonia dabantur ab Imperatore.

10. *Panariolis*. Spotulis, caniſtris, vaſis panariis.

11. *Talem*. Tricipitem, tergeminum.

12. *Philippi*. Erat hæc porticus adjuncta Herculis & Muſarum templo, quod collapſum denuo excitaverat Marcius Philippus, Auguſti Cæſaris vitricus, à quo nomẽ hæc porticus habebat. Si te igitur Hercules, (cujus erat in hoc tẽplo inſignis ſtatua,) viderit, ratus alterum eſſe Geryonem, te interficiet.

XLVI.

In cænipetam.

1. Cœno domi quoties, niſi te, Charopine, vocavi,
2. Protinus ingentes ſunt inimicitiæ:
3. Méque petis ſtricto medium transfigere ferro,
4. Si noſtrum ſine te ſcis caluiſſe focum.
5. Nec ſemel ergo mihi furtum feciſſe licebit?
6. Improbius nihil eſt hâc, Charopine, gulâ;
7. Deſine jam noſtram, precor, obſervare culinam.
8. Atque aliquando meus det tibi verba coquus.

Vers. 1. 2. 3. Ordo eſt. Quoties domi meæ cœno, niſi te vocavi, ſi te non invitavi ad cœnam, tunc mihi denuncias ingentes inimicitias, & quaſi gladium in me ſtringis.

5. Quid ergo? Non licebit mihi cœnare vel ſemel, clam te, ac me tibi ſuffurari? Furtum dicitur quodcumque clã & aliis non conſciis fit.

6. Nihil eſt te importunius, nimiùm guloſus homo es.
8. *Det tibi verba*. Te decipiat. Dare verba eſt aliquem fallere, quaſi nihil illi præter verba dare. Dicat tibi, me ab alio invitatum cœnare foris, licet domi cœnem.

XLVII.

In imperitum cauſidicum.

1. Hic qui libellis prægravem gerit lævam,
2. Notariorum quem premit chorus levis,
3. Qui codicillis hinc & inde prolatis
4. Epiſtoliſque commodat gravem vultum,
5. Similis Catoni, Tullióque, Brutóque,
6. Exprimere, Rufe, fidiculæ licet cogant,
7. Ave latinum, χαῖρε non poteſt Græcum.
8. Si fingere iſtud me putas, ſalutemus.

VERS. 1. *Libellis*. Chartis in quibus lites ſcriptæ &c.
2. Notarii, erant amanuenſes, vel ſcribæ, aut librarii qui varia litium inſtrumenta ſcribebant. Per *Notas*, ſæpe ſignificantur literarum quædam compendia, quibus illi ſcribæ plurimum utuntur.
Levis Imberbis.
2. Qui gravi & ſevero, attento & ſerio vultu, aures commodat prolatis ſibi codicillis; audit homines legentes ſibi de via, nunc codicillum, nunc epiſtolam: quaſi omnium unus eſſet patronus civium. Codicilli ſunt vel teſtamenti tabulæ, vel diplomata principum, vel epiſtolę longiores.
5. *Catoni*. Cujus laudatur ſeveritas & æquitas. Lege Lib. I. Ep. I.
Tullio, cujus eloquentia; *Bruto*, cujus inſigne literarum ſtudium celebratur.
6. Is tamen, vir tam gravis, tam eruditus, tam eloquens; non poteſt quemquam vel latinè, vel græcè, commodè ſalutare, tametſi cogatur tormentis adhibitis. Fidiculæ ſunt funiculi & nervi, quibus reorum corpora in equuleo poſita, extenduntur.
8. *Salutemus*. Hominem adeamus, periculū faciamus.

XLVIII.

Quis obliviſci beneficium debeat.

1. Quæ mihi præſtiteris memini, ſempérq; tenebo,
2. Cur igitur taceo, Poſtume? tu loqueris.
3. Incipio quoties alicui tua dona referre,
4. Protinus exclamat, dixerat ipſe mihi.

5. Non bellè quædam faciunt duo: ſufficit unus
6. Huic operi: ſi vis ut loquar; ipſe tace.
7. Crede mihi, quamvis ingentia, Poſtume, dona
8. Auctoris pereunt garrulitate ſui.

VERS. 2. *Tu loqueris.* Ideo ſileo, quia non ſiles: quia prę dicas beneficia mihi à te data. Meum erat hoc facere.

4. *Exclamat*. Is cui tua dona commemoro. *Dixerat*. Poſtumus.

5. Sunt res quædam, quæ minùs benè à duobus fiant.

6. *Huic operi*. Beneficio prædicando.

8. *Auctoris*. Ejus qui beneficium contulit. Qui dedit igitur, obliviſci beneficium debet: meminiſſe & prædicare, qui accepit.

XLIX.

In poëtam indoctum.

1. Colchida quid ſcribis, quid ſcribis, amice, Thyeſten?
2. Qui tibi vel Niobē, Baſſe, vel Andromachē?
3. Materia eſt, mihi crede, tuis aptiſſima chartis
4. Deucalion; vel, ſi non placet hic, Phaëthon.

VERS. 1. *Colchida*. Medeam. cur ita vocetur dixi lib. Spectac. Epigr. 25. Thyeſtes fuit Phelopis filius, Tantali nepos, frater Atrei, cujus uxorem cùm temeraſſet, Atreus ejus filium ipſi epulandum appoſuit: hinc multæ tragœdiæ natæ.

2. Quò pertinet, quî convenit tibi, ſcribere Nioben? Sic Horatius ſcribit Epiſtola 5. Libri I. *Quò mihi fortunas, ſi nō conceditur uti?* pro Quorſum, qua de cauſa, fortunas & opes habeo, ſi iis uti non licet? Andromache, fuit uxor Hectoris: Niobes nota eſt fabula, lege Ovid. 6. Metaph.

3. *Materia &c.* Innuit ejus poëmata digna eſſe flammis, vel aquis. Quippe regnante in Græcia Deucalione contigit celebre, & decantatum poëtis diluvium: Phaëthon fulmine uſtus periit.

4. *Hic*. Deucalion.

L.

Rhetor extemporalis.

1. Extemporalis factus eſt meus rhetor:
2. Calpurnium non ſcripſit, & ſalutavit.

VERS. 1. Extemporalis appellatur hoc loco qui dicit ex tempore, non meditatus, non paratus. *Meus*. Quem Epigrammate 22. laudaverat, quod ſalutaret homines, quo-

rum nomina ſcripſerat, ac dicerat. Ille nunc tantùm profecit, inquit, ut Calpurnium ſalutaverit, quamvis ejus nomen omnino non ſcripſerit.

LI.

Artes adoleſcentibus diſcendæ.

1. Cui credas, Lupe, filium magiſtro
2. Quæris. ſollicitus diu, rogáſque.
3. Omnes grammaticóſque, rhetoráſque
4. Devites, moneo: nihil ſit illi
5. Cum libris Ciceronis, aut Maronis,
6. Famæ Rutilium ſuæ relinquat.
7. Si verſus facit, abdices poëtam.
8. Artes diſcere vult pecunioſas?
9. Fac, diſcat citharœdus, aut choraules.
10. Si duri puer ingenî videtur,
11. Præconem facias, vel architectum.

Vers. 6. Patiatur Rutilium, inſignem oratorem, quem Cicero laudat in Bruto, florere eloquentiæ famâ.

7. Si amat verſus facere, prohibe; ac, ni deſinat, abdica illum, exhereda. Mi-ror hujus verbi ſignificationem interpretes latuiſſe.

9. *Diſcat citharœdus*. Subaudi, eſſe: vel, dictum hoc more Græcorum, qui cum verbo *diſco* rectum ſæpe caſum jungunt. Legit Janus Gulielmius, *fac hiſcat citharœdus*. Verba enim *hiſcere*, *hiare* uſurpantur eleganter in re muſica. Laudat verſum Propertianum, *Tantum operis nervis hiſcere poſſe meis*: alterumque ejuſdem de Apolline ad vivum depicto: *Viſus marmorea carmen hiare lyra*. Opinor quia qui lyram pulſant, os diducunt, quaſi vocem numeris, lyræque vellent ſociare.

Choraules. Is eſt qui tibiam in choro, ſeu cœtu canentium, inflat; αὐλὸς tibia; χορὸς, chorus: χεραύλης.

10. Si puer caret ingenio, præconem eſſe jube, vel architectum; ſunt enim artes illæ magni quæſtûs, ingenii exigui. Dolet igitur bonas artes præ illis vilioribus, ſæculo ſuo contemni.

LII.

Honeſtum nomen.

1. Cùm voco te dominũ, noli tibi, Cinna, placere:
2. Sæpe etiam ſervum ſic reſaluto tuum

LIII.

Vive hodie.

1. Cras te victurum, cras dicis, Poſtume, ſemper:
2. Dic mihi cras iſtud, Poſtume, quando venit?
3. Quàm longè eſt cras iſtud? ubi eſt? aut unde petendum?
4. Numquid apud Parthos Armenióſque latet?
5. Jã cras iſtud habet Priami vel Neſtoris annos,
6. Cras iſtud quanti dic mihi poſſit emi?
7. Cras vives: hodie jam vivere, Poſtume, ſerũ eſt,
8. Ille ſapit, quiſquis, Poſtume, vixit heri.

VERS. 1. *Victurum.* Vivere accipit vulgò Martialis pro, genio indulgere.

4. *Parthos.* Parthi propriè dicti habitarunt inter Perſidem ad meridiem, & Hyrcaniam ad ſeptentrionem: Perſi primùm ſubditi, poſtea, Romanorum tempore, totâ Perſide potiti ſunt. Armenia, eſt regio in minoris Aſiæ, finibus ad Orientem, intra montes Taurum & Caucaſum, *l'Armenia Ararath* olim.

5. *Priami.* Ad ſummam uſque ſenectutem vixit Priamus: Neſtor ętates hominum tres confecit: hic Græcorum dux: ille rex Trojanorum.

8. *Heri.* Hoc enim ſolum noſtrum eſt ac certum, quod eſt præteritum.

LIV.

Magna munera.

1. Quòd nõ argentũ, quòd non tibi mittimus aurũ;
2. Hoc facimus causâ, Stella diſerte, tuâ.
3. Quiſquis magna dedit, voluit ſibi magna remitti:
4. Fictilibus noſtris exoneratus eris.

V. 2. Hoc in tuam gratiam facio; tibi conſulo non mihi.

4. *Exonoratus.* Liber & ſolutus ab onere magna munera remittendi. Fictilia, ſunt vaſa ex argilla & luto facta.

LV.

Obtrectator quomodo ulciſcendus.

1. Allatres licet uſque nos & uſque,
2. Et gannitibus improbis laceſſas:
3. Certum eſt hanc tibi pernegare famam,

4. Olim quam petis in meis libellis
5. Qualiſcunque legaris ut per orbem.
6. Nam te cur aliquis ſciat fuiſſe?
7. Ignotus pereas, miſer, neceſſe eſt.
8. Non deerunt tamen hac in urbe forſan
9. Unus, vel duo, tréſve, quatuórve,
10. Pellem rodere qui velint caninam.
11. Nos hâc à ſcabie tenemus ungues.

V᾽ERS. 2. *Gannitibus* Probris, maledictis. Propriè vulpes gannire dicuntur.

3. 4. 5. Statuo de te penitus ſilere, ne tuum nomen olim in meis libellis legatur, & qualemcumque famam inde conſequaris.

10. 11. *Pellem rodere &c.* Erunt fortaſſe qui te viciſſim remordere, & tuam pellem caninam lacerare velint: ego à tam fœtido & ſcabioſo animali tangendo abſtinere conſtitui. Scabies hoc in loco malè accipitur à Radero & aliis, pro maledicendi libidine.

LVI.

De ſuis hortis.

1. Jure tuo noſtris maneas licet hoſpes in hortis,
2. Si potes in nudo ponere membra ſolo.
3. Aut ſi portatur tecum tibi magna ſupellex,
4. Nam mea jam digitum ſuſtulit hoſpitibus.
5. Nulla tegit fractos nec inanis culcita lectos,
6. Putris & abruptâ faſcia reſte jacet.
7. Sit tamen hoſpitium nobis commune duobus:
8. Emi hortos; plus eſt: inſtrue tu; minus eſt.

V. 1. 2. 3. Per me licebit utaris meâ villâ; ſi nuda humo contentus, ac domo vacuâ eſſe potes, aut ſi tecum tuam affers ſupellectilem, eámque copioſam.

4. Mea ſupellex jam victa eſt, & attrita ab aliis hoſpitibus. Gladiatores victi digitum attollebāt ut ſe victos faterentur. Vide Lib Spectac. Ep. 27. Digitum tollere eſt interdum, mancipem fieri, redimere aliquid & licitari, ut patet ex Tullio, Lib. I. in Verrem, n. 141.

5. Nulla culcita inſternitur lectis, ne inanis quidem, & plumâ, tomentóque vacua.

6. *Faſcia* Intellige funes reticulatos, quas vulgò cingulas vocant, quibus tranſverſis pars ima lecti ſternitur, qui funes culcitam ſtramineam aut plumeam ferūt:

pro quibus interdum aſſeres adhibentur.

7. Sed conveniamus; communes ſint ambobus nobis horti, tu eos adorna ſupellectile, ſiquidem ego illos emi, quod majus eſt.

LVII.

In poëtam ſe amantem.

1. Quid ſentis, inquis, de noſtris, Marce libellis?
2. Si me ſollicitus, Pontice, ſæpe rogas.
3. Admiror; ſtupeo; nihil eſt perfectius illis;
4. Ipſe tuo cedit Regulus ingenio.
5. Hoc ſentis? inquis: faciat tibi ſe bene Cæſar,
6. Sic Capitolinus Jupiter. imò tibi.

V. 4. *Regulus*. Cauſidicus fuit eloquens & clarus, de quo antea.

5. 6. An hoc ita ſentis, ô Martialis? inquit Ponticus: opto, precorque, ut ob eam rem bene tibi Cæſar faciat, bene Jupiter, qui in Capitolio colitur. Ita te ament, ut tu de meis verſibus bene atque amicè ſentis.

Imò tibi Imò, inquit Martialis, tibi ſic faciant bene Cæſar & Superi, ut ego bene ſentio de tuis verſibus. Atqui de illis peſſimè Martialis ſentiebat, nec Ponticum, niſi ore tenus, laudaverat: itaque ſic malè illi precatur. Simplicius ſed minus argutè ſic explicabis: *Imò tibi*. Tibi potiùs dent Superi, Sapere ac modeſtè de tuis carminibus ſentire, tenuitatem tuam & inſcitiam agnoſcere

LVIII.

Mors vitæ magiſtra.

1. Sextantes, Calliſte, duos infunde Falerni:
2. Tu ſuper æſtivas, Alcime, ſolve nives.
3. Pingueſcat nimio madidus mihi crinis amomo,
4. Laſſentúrque roſis tempora ſutilibus.
5. Jam vicina jubent nos vivere Mauſolea,
6. Cùm doceant ipſos poſſe perire Deos.

V. 1. *Sextantes*. Adi Epig. 26. Libri I.

Calliſtus. Nomen eſt ſervi, ut Alcimus.

Super. Super vina ſolve, infunde ſolutas nives ſuper vina, ut refrigerentur? aut aquam frigidam, è nivibus expreſſam vino affunde.

Amomo. Eſt amomum arbuſcula quædam odorem ſuaviſſimum ſpirans; in Arme-

menia naſcitur; inde fiebant unguenta, quibus crines perfundebantur.

4. *Sutilibus*. Textilibus, nexis philyra. *Laſſentur*. Onerentur coronis roſeis.

5.6. Videmus ſepulcra Deorum: ſic Auguſtum & Cæſares vocat, qui à Romanis inter Divos relati, pro more. Siquidem ergo ipſi Dii moriuntur, moriendum aliquando nobis homuncionibus erit: vivamus igitur dum licet. De Mauſoleis vide Lib. Spectac. Ep. 1. Potabat in eo loco Martialis, unde hæc ſepulcra ſpectabantur. Conſule pariter Ep. 44. Libri II.

LIX.

Adulatur Domitiano.

Aſtra polúmq; dedit, quãvis obſtante novercâ,
Alcidæ Nemeæ terror, & Arcas aper;
Et caſtigatum Libyæ ceroma palæſtræ;
Et gravis in Siculo pulvere fuſus Eryx:
Silvarúmque tremor, tacitâ qui fraude ſolebat
Ducere nec rectas Cacus in antra boves.
Iſta tuæ, Cæſar, quota pars ſpectatur arenæ?
Dat majora novus prælia manè dies.
Quot graviora cadũt Nemeæo põdera mõſtro?
Quot tua Mænalios collocat haſta ſues?
Reddatur ſi pugna triplex paſtoris Iberi;
Eſt tibi qui poſſit vincere Geryonem.
Sæpe licet Grajæ numeretur bellua Lernæ;
Improba Niliacis quid facit Hydra feris?
Pro meritis cælum tantis, Auguſte, dederunt
Alcidæ citò Dî: ſed tibi ſerò dabunt.

VERS. 1 Ordo eſt. Aper Arcas, hoc eſt, Arcadius; & leo Nemeæus, evexerunt Herculem ad aſtra, quam vis obſtaret Juno. De illis monſtris & Hercule plura vide in Libro Spectac. & Lib. IV. Ep. 45 48.

3. Et Anteus Afer, unctus ceromate, qui fuit caſtigatus id eſt, victus ab eodem Hercule in palæſtra. Ceroma eſſe diximus, oleum pulveri & ceræ admixtum, quo athletæ inungebantur: hic ponitur pro Antæo ita inuncto Ep. 4. Lib 4.

Palæſtræ. Sumitur pro luctatione & qualibet corporis exercitatione, vel pro ipſo loco luctationis.

4. *Eryx*. Veneris filius, immani mole & fortitudine, degebat in Sicilia; Herculem

illuc ab Hiſpania venientem, provocavit ad cæſtuum certamen, ab eo victus demum & cæſus eſt. Virgil. V. Æneïd.

6. *Cacus*. Hiſtoriam vide in Virgil. lib. VIII. Ille vaccas Herculis *non rectas*, id eſt, cauda in ſpeluncam tractas, & inverſis, ne deprehenderetur furtum, veſtigiis, abduxit in ſuum antrum.

7. Iſta Herculis facinora quantula pars ſunt eorum, quæ in tua arena quotidie ſpectantur?

8. *Novus*. Alius ex alio: vel, renaſcens.

9. *Pondera*. Immanes belluæ, majores leone Nemeæo.

10. Quot apros illi Mænalio ſimiles aut majores, haſta unius è tuis venatoribus & gladiatoribus collocat, id eſt, abjicit humi, ac ſternit? De Mænalo Arcadiæ urbe & monte mentio incidit in Libro Spectac. Epigr. 25.

11. 12. Si renovetur Herculis pugna cum Geryone, qui paſtor, ſive rex Hiſpaniæ fuit; habes qui illum poſſint vincere. Triplex pugna dicitur, quia ter vincendus Geryon erat, quippe tricorpor.

13. Quamvis rediret Hydra, eáque non una, tamen illa non eſſet comparanda cum crocodilis, qui ſunt in amphitheatro cæſi. De Lerna dictum in eodem Epig. 25. Libri Spectac. Crocodili frequentes ſunt in Nili ripa.

16. *Sero*. Quia te diu ſoſpitem nobis ſervabunt.

LX.

Parcus ſalutator.

1. Sæpe ſalutatus, nunquam prior ipſe ſalutas:
2. Sic erit æternum, Pontiliane, vale.

Vers. 2. Salutatus à me ſæpius, non reſpondes præ arrogantia, mortuus videris: itaque non dicam tibi deinceps ſalve, aut ave, ſed vale, id quod mortuis dici ſolet; teque indignum arbitrabor qui in hominum numero cenſearis, multò minùs amicorum. Vale igitur æternum, & morere.

LXI.

Hirundo lacerata.

1. Hibernos peterent ſolito cùm more receſſus
2. Atthides, in nidis una remanſit avis.
3. Deprendêre nefas ad tempora verna reverſæ,
4. Et profugam volucres diripuêre ſuæ.
5. Serò dedit pœnas, diſcerpi noxia mater

6. Debuerat: ſed tunc cùm laceravit Itym.

Vers. 1. *Receſſus*. Loca remotiora & calidiora.
2 *Atthides* Volucres Atticæ; hirundines: Progne quippe Pandionis Atticæ regis filia in hirundinem verſa eſt.
3. Illam hirundinem, quę ceteras non erat ſecuta, aliæ redeuntes vere novo, invenerunt, & quaſi piaculum feciſſet, ſpreviſſetque ſocias, lacerarunt.
6. *Itym*. Progne Itym filium cæſum marito ſuo Tereo, à quo ſuam ſororem Philomelam temeratam fuiſſe cognoverat, epulandum appoſuit. Ovid. 6. Met.

LXII.

In rufos Lesbiæ crines.

1. Arctoa de gente comam tibi, Lesbia, miſit
2. Ut ſcires, quantò ſit tua flava magis.

V. 1. *Arctoâ gente*. Germaniâ, quæ tota vergit ad ſeptentrionem. De voce *Arctos* diximus Ep. 14. lib. Spec. Solebant Germani rufos alere & laudare crines; Romanę matronæ amabant nigros; meretrices, flavos: ridet igitur iſtam, cujus coma eſſet magis rufa, quàm omnes Germanorum nativæ comæ.

LXIII.

Antonius Ciceronis percuſſor.

1. Antoni, Phario nil objecture Pothino,
2. Et leviùs tabulâ, quam Cicerone, nocens:
3. Quid gladium demens Romana ſtringis in ora?
4. Hoc admiſiſſet nec Catilina nefas.
5. Impius infando miles corrumpitur auro:
6. Et tantis opibus vox tacet una tibi.
7. Quid proſunt ſacræ pretioſa ſilentia linguæ?
8. Incipient omnes pro Cicerone loqui.

Vers. 1. O Antoni, qui nihil habes quod objicere Pothino poſſis; qui Pothinum accuſare jure non potes, ſiquidem longè graviùs illo peccaviſti. Pothinus Ptolemæi regis Ægyptii famulus Pompeium Magnum, occidit juſſu domini. Vide Lib. III. Epig. 52
2. *Tabula*. Proſcriptionis. Antonius inſtituto triumviratu multos cives proſcripſit, id eſt, neci deſtinavit, eorum nominibus in tabula publicè propoſita ſcriptis, & addito

pretio quod percuſſori numeraretur. Sententia verſiculi eſt. Qui levius crimen admiſiſti tot cives proſcribendo & interficiendo, quàm unum Ciceronem necando.

3. *Romana.* Ciceronis, qui Romæ quaſi caput & lingua fuit. Porro ultima ſyllaba hujus vocis *Romana* producitur ob duas conſonantes quæ ſequũtur in voce *ſtringis*.

4. *Catilina*. Ille, Cicerone conſulatum gerente, in rempublicam conjuravit: ejus conjurationem extinxit idem Cicero, ſtrangulatis in carcere principibus conjurationis: ipſe Catilina, commiſſo contra ſenatus copias prælio, cæſus eſt.

5. *Corrumpitur*. Ut Ciceronem interficiat. Popilius Tulii percuſſor fuiſſe perhibetur, licet ab eodem Tullio in capitis cauſa defenſus.

6. Tanto pretio emiſti, ut Ciceronis vox ſileret tibi: hoc eſt, ne illa vox increparet tua ſcelera. Ea, inquam, vox, cujus ſilentium tibi uni utile, ceteris quos defendebat, civibus damnoſum fuit.

7. Quid prodeſt quod magno pretio emeris, ut ſileret de te Cicero, ut periret? Omnes, tacente Cicerone, tua ſcelera, quæ tegere non potes, palàm acuſabunt: ſic pro uno accuſatore, jam ſexcentos habebis: Vel omnes Ciceronem defendent, atque adeo multò plures defenſores mortuus reperiet, qui partes ipſius & cauſam contra te agant, quàm vivus: unus pro ſe loquebatur, nunc omnes pro eo loquentur.

LXIV.
In decoctorem.

1. Infuſum ſibi nuper à patrono
2. Plenum, Maxime, centies Syriſcus
3. In ſellariolis vagus popinis
4. Circa balnea quatuor peregit.
5. O quanta eſt gula, centies comeſſe!
6. Quantò major adhuc, nec accubare!

VERS. 1. *Infuſum*. In crumenam fuſum, datum ab hero, à quo donatus fuerat libertate. Servi ad heris manumiſſi eos habebant in patronorum loco Ordo eſt Syriſcus peregit, id eſt, dilapidavit, abſumpſit in popinis, plenum, id eſt, totum centies, ſibi à patrono infuſum.

2. *Plenum centies*. Integram ſummam ſeſtertiorum centies centenorum millium. Francicas videlicet libras 1000000. Roman. Scutator. millia circiter ducenta viginti quinque.

3. *Sellariolis*. Sellariolę popinæ dicebantur illæ, in quibus ad menſam non accum-

bebant, ut fiebat ab honeſtis civibus, & in juſto convivio; ſed in ſellulis ſedentes gulæ raptim indulgebant. 4. *Balnea quatuor*. Nempe Neronis, Grylli, Titi, Agrippę: quę in urbe tùm erant celeberrima: & circa quæ viſebantur iſtæ viles popinæ. 6. *Accubare*. Ad menſam in lectulo accumbere.

LXV.
Æſtiva villa.

1. Humida quà gelidas ſũmittit Trebula valles,
2. Et viridis Cancri menſibus alget ager;
3. Rura Cleonæo nunquam temerata leone,
4. Et domus Æolio ſemper amica Noto
5. Te, Fauſtine, vocant: longas his exige meſſes
6. Collibus, hibernum jam tibi Tibur erit.

Vers. 1. 2. Quà valles ſunt humidæ prope Trebulam, ubi aër eſt frigidus, ipſo menſe Junio, ſole Cancrum tenente. Cancer ſignum eſt Zodiaci, numero quartum, cui cùm ſol ſupponitur maximi ſunt calores in plaga ſeptentrionali. Trebula, eſt oppidulum in Sabinis, nunc *Monte Leone*. 3. *Temerata*. Numquam uſta caloribus, quos Leonis ſidus affert. Cleonæ urbs Peloponneſi erat, prope quam Hercules leonem interfecit, in ſidera poſt relatum. Lib. Spectac. Epig. 5. & 29. 4. *Æolio*. Æolus rex ventorum. Virgil. I. Æneïd. Notus eſt ventorum principum unus, in Italiam imbres frigidos advehens. 5. *Exige &c.* Tranſige dies æſtivos longiores, quibus frumenta demetuntur. 6. Hyemem exiges poſthac Tibure, quæ urbs præ villa & agro Trebulano videtur eſſe calida, atque adeo hyemi traducendę opportuna: licèt Tibur ob frigidiorem auram laudetur. Tiburis facta mentio lib. IV. Ep. 45. 48.

LXVI.
Cur Theodoro non mittat ſua carmina.

1. Non donem tibi cur meos libellos
2. Oranti toties, & exigenti,
3. Miraris, Theodore? magna cauſa eſt,
4. Dones tu mihi ne tuos libellos.

Vers. 4. *Tuos* Qui ſunt inſulsè & ineptè ſcripti.

LXVII.

Pompejorum ſepulcra.

1. Pompejos juvenes Aſia atque Europa, ſed ipſũ
2. Terra tegit Libyes; ſi tamen ulla tegit.
3. Quid mirum toto ſi ſpargitur orbe? jacere
4. Uno non poterat tanta ruina loco.

Vers. 1. Duos habuit Pompejus Magnus filios: Cn. Pompejum natu majorem, qui victus à Cæſare, obiit Mundæ in Hiſpania, quę pars eſt Europæ: & Sext. Pompejum natu minorem, qui Mileti (eſt urbs Aſiæ,) Ab Antonii militibus periit. *Ipſum*. Pompejum Magnum.

2. *Libyes*. Ægypti, in qua diu inſepultus jacuit. Ideo addidit, *ſi tamen ulla tegit*.

3. Quid mirum ſi virorum tantorum ruina & funus Europam, Aſiam & Africam occupat? Magnum Pompejorum nomen, magna gloria, magna quoque ruina, & orbe ſparſa toto eſſe debuit.

LXVIII.

Jocus in adulteram.

1. Quæ legis cauſa nupſit tibi Lælia, Quincte,
2. Uxorem potes hanc dicere legitimam.

Vers. 1. Legitimę uxores vocantur vulgò, caſtę & pudicæ, quæ ducuntur à viro poſt matrimonium ſanctè & legitimè contractum. Domitianus revocaverat legem à Julio Cæſare olim latã in adulteros, qua jubebantur adulteras ducere, ac eas habere pro uxoribus, & graves luere pœnas ni facerent. Iſte Quinctus lege Juliâ cogēte, ſic Lęliam duxerat: quam joco Martialis vocat legitimam uxorē.

LXIX.

Remedium adversùs famem.

1. Profecit poto Mithridates ſæpe veneno,
2. Toxica ne poſſent ſæva nocere ſibi.
3. Tu quoque caviſti cœnando tam malè ſemper,
4. Ne poſſes unquam, Cinna, perire fame.

Vers. 1. Mithridates rex Pontii in Aſia, quem Pompejus debellavit, cùm timeret ne veneno clam dato periret, quotidie venenum bibere aſſueverat, adeo ut illi, conſuetudine ipſá, innoxium evaſerit. Tu quoque eſuriendi cō-

ſuetudine facies ut fame perire non poſſis.

2. *Toxica*. Venena: quaſi taxica: taxus, arbor nocens; cujus umbra exitialis eſſe dicitur ac mortifera.

LXX.

In aſſentatorem.

Narratur bellè quidam dixiſſe, Marulle,
Qui te ferre oleum dixit in auricula.

VERS. 2. Oleum ſymbolum eſt aſſentationis. Oleum igitur in auricula ferre meritò dicitur qui & adulator eſt, & adulatoribus gaudet: qui aſſentationes in promptu ſemper habet, quibus alienas aures permulceat.

LXXI.

Libera & frugalis cœna.

Si triſti domicœnio laboras.
Turani, potes eſurire mecum:
Non deêrunt tibi, ſi ſoles προπίνειν,
Viles cappadocæ, gravéſque porri.
Diviſis cybium latebit ovis:
Ponetur digitis tenendus unctis
Nigrâ coliculus virens patellâ,
Algentum modò qui reliquit hortum:
Et pultem niveam premens botellus:
Et pallens faba cum rubente lardo.
Menſæ munera ſi voles ſecundæ,
Marcentes tibi porrigentur uvæ,
Et nomen pyra quæ ferunt Syrorum,
Et quas docta Neapolis creavit
Lento caſtaneæ vapore toſtæ:
Vinum tu facies bonum bibendo.
Poſt hæc omnia fortè ſi movebit
Bacchus, quam ſolet, eſuritionem,
Succurrent tibi nobiles olivæ
Piceni modò quas tulêre rami,
Et fervens cicer, & tepens lupinus.
Parva eſt cœnula (quis poteſt negare?)
Sed finges nihil, audiéſve fictum,

24. Et vultu placidus tuo recumbes;
25. Nec craſſum dominus leget volumen.
26. Sed, quod non grave ſit nec inficetum,
27. Parvi tibia condyli ſonabit.
28. Hæc eſt cœnula, Claudiam ſequêris:
29. Quam nobis cupis eſſe tu priorem.

VERS. 1. 2. Si piget te domi tuæ ſolum & triſtem cænare, poteris cœnare mecum, ita parcè tamen ac frugaliter, ut meritò adhuc poſt cœnam eſurias.

3. *Si ſoles* προπίνειν. Si amas aliquid prægustare ante cœnam, reperies legumina ad eam rem idonea, v.g cappadocas, (eſt genus lactucarum) cum porris, quorum odor eſt gravior &c. Nihil mirum, ſi dicatur προπίνειν de cibo, cùm vox πρόπομα dicatur de guſtu, quâ voce eſca etiam ſignificatur: & verbum propinare, quod è græco factum eſt, de cibis etiam uſurpetur. Sic terent. *Hunc ego vobis comedendum propino*. Poteſt tamē exponi cum Radero in Analectis, προπίνειν *præbibere*. Si ante cœnam amas bibere, ſeu præbibere, dabo legumina quædam, quæ tibi ſitim acuant.

5. *Cybium* Eſt piſcis genus, cujus caro admiſcebatur ovis diviſis, ſive conciſis in fruſta: unde intritum quoddam fiebat, cybium etiam dictum.

6. *Unctis*. Propter oleum quod infundebatur caulibus. Coliculus eſt braſſicæ pars tenerior: *nigra patella* eſt fumoſa, vel parum nitida. Legunt nonnulli, *Uſtis*, quia coliculus ab foco & igne recens.

9. *Botellus*. Genus eſt farciminis: apponebatur, ut fit hodiéque, cum pulte facta è piſis: aut ex alica, quæ eſt farinæ purioris genus: unde niveam vates vocat. Vide Ep. 31. Lib. 2.

11. *Secundæ*. In ſecundis menſis bellaria & fructus apponebantur.

12. *Marcentes*. Maturæ, & rugoſæ; lividæ: vel, ſiccatæ fumo, ſole, furno.

13. *Syrorum*. Pyra è Siria advecta.

15. *Vapore*. Igne calido, vel aquâ. Toſtæ enim, aut elixæ apponuntur.

16. *Bibendo*. Quod vinum per ſe parum eſt bonum, ipſa ſiti bonum facies: ciborum quippe condimentū eſt fames; & ſitienti placet omne vinum.

17. Si poſt ejuſmodi dapes, adhuc appetentiam cibi faciet vinum, ut fit.

20. *Piceni*. Ager Picenus eſt in Umbria, Italiæ parte, olivis frequens. *La Marca d'Ancona*.

21. *Cicer*. Eſt genus piſi, quod frigebatur: Lupinus eſt genus leguminis.

23. *Finges*... Non ſictis narrationibus & moleſtis cõdientur epulæ, ut in divitum accidit menſis, ubi convivæ omnia faciunt ac loquuntur ad gratiam, ad veritatem ferè nihil.

24 *Tuo*. Non coacto, non alienam in gratiam & voluntatem compoſito.

25. *Dominus*. Ego, cęnæ pater.

27. Tibia parvi condyli, eſt tibia exigui foraminis: tibia exiguo digito tangenda molliter, non toto vel fortiori. Condylus enim eſt illa pars averſi digiti quæ extat, quæ contrahitur & explicatur, cũ digitus aperitur & clauditur: itaque pro toto digito ſumitur. Suſpicatur Gruterus Condylum eſſe nomen hominis.

28. *Claudiam*. Invitabo etiam Claudiam, eam ſequêris; imò cupis illam adeſſe priorem, quippe quam plus nobis diligas.

LXXII.

Veſtium oſtentator.

1. Undecies unâ ſurrêxti, Zoïle, cœnâ,
2. Et mutata tibi eſt, ſyntheſis undecies:
3. Sudor inhæreret madidâ ne veſte retentus,
4. Et laxam tenuis læderet aura cutem.
5. Quare ego non ſudo, qui tecum, Zoile, cœno?
6. Frigus enim magnum ſyntheſis una facit.

VERS. 2. Syntheſis, quænam veſtis eſſet, explicui Ep. 38. lib. 2. Zoïlus, ut oſtenderet plures ſibi eſſe veſtes ejuſmodi, fingebat ſe ſudare, & quaſi depoſiturus madidam ſudore ſyntheſin, aliam ſumebat. Vis non ſudare, inquit Martialis, ne muta ſyntheſes, unâ contentus eſto, quali ego utor, non ſudabis, aut ſudare te ſimulabis, imò algebis.

4. 6. *Laxam*. Calor enim poros laxat, quos aura frigida contrahit ac lædit.

5. 6. Cur ego non ſudo? rogas? quia veſtem unam tantùm habeo, eamque detritam.

LXXIII.

Liber immortalis.

1. Non totam mihi, ſi vacabis, horam
2. Dones, & licet imputes; Severe,
3. Dum noſtras legis exigíſque nugas.
4. Durum eſt perdere ferias: rogamus
5. Jacturam patiaris hanc, feráſque.

6. Quòd ſi legeris ipſe cum diſerto
7. (Sed numquid ſumus improbi ?) Secundo;
8. Plus multò tibi debiturus hic eſt,
9. Quàm debet domino ſuo , libellus.
10. Nam ſecurus erit, nec inquieta
11. Laſſi marmora Siſyphi videbit,
12. Quem cenſoria cum meo Severo
13. Docti lima momorderit Secundi.

Vers. 1. 2. 3. Rogo te, ô Severe, ſi tibi eſt otium, ſi vacat, da mihi horam, eámque ne integram quidem, ut mea epigrammata expendas: hoc beneficium tantum arbitrabor ut facilè paſſurus ſim, illud mihi à te imputari, & in meis rationibus numerari, quaſi rem magnã tibi deberẽ.

4. Satis intelligo durum tibi eſſe perdere otium his nugis lectitandis, tamen rogamus hoc animo æquo feras. *Ferias*. Fortaſſe Saturnaliorum: aut alias id genus.

7. *Improbi*. Importuni, odioſè petaces.

10. Non adibit inferos, ubi Siſyphus marmor, ſeu lapidem, urget ad faſtigium montis, unde ſemper lapis ultro relabitur. Æternum apud ſuperos florebit.

13 *Lima*. Pro examine & judicio virorum doctorum uſurpatur ea vox. Cenſoria dicitur, quia cenſores id habebant muneris, ut mores civium emendarẽt, ac notarent.

LXXIV.

Quinam diteſcant.

1. Semper eris pauper, ſi pauper es, Æmiliane,
2. Dantur opes nullis nunc, niſi divitibus.

LXXV.

In avarum.

1. Quid promittebas mihi millia, Gaure, ducenta,
2. Si dare non poteras, millia, Gaure, decem?
3. An potes, & non vis: rogo, non eſt turpiùs iſtud?
4. I, tibi diſpereas, Gaure, puſillus homo es.

Vers 1. Nuper mihi promittebas ultro, te mihi daturum ducenta millia ſeſtert. Francicas (libras 20000. ſcutaros Rom admodum quatermille quingentos. Nunc petenti mihi decem millia, negas te dare poſſe. Libræ ſunt Gallicæ 1000. Romani verò nummi ſcutati ducenti viginti quinque.

3. An potes quidem mihi dare iſta decem millia, ſed non vis dare, quia metuis ne

non reddam, vel aliam ob cauſam? Eſto ſanè, at cur pollicebaris? Nonne eſt turpius negare cùm promiſeris, quàm nihil promittere?

4. *I, tibi &c.* Malè pereas. *Tibi* abundat hoc in loco: ut ſæpe aliàs, v. g. in adverbio, ecce tibi. Abi in malam rem cum tuis opibus, homo es illiberalis, anguſti & puſilli animi. Libenter legerim cum Scriverio: *I, tibi diſperdas*. Hoc ſenſu: ſerva tibi tuos nummos, & eos diſperde, malè perde & conſume.

LXXVI.

Αντιπάθεια.

1. Inſequeris, ſugio; fugis, inſequor: hęc mihi mẽs eſt:
2. Velle tuum nolo, Dindyme, nolle volo.

V. 2. *Velle tuũ.* Hellenismus eſt: pro, id quod vis. Quod arridet tibi, mihi diſplicet; quod tibi diſplicet, arridet mihi.

LXXVII.

Par pari.

1. Jam triſtis nucibus puer relictis
2. Clamoſo revocatur à magiſtro:
3. Et blando malè proditus fritillo,
4. Arcanâ modo raptus è popinâ,
5. Ædilem rogat udus aleator.
6. Saturnalia tranſiêre tota;
7. Nec munuſcula parva, nec minora
8. Miſiſti mihi, Galla, quæ ſolebas.
9. Sanè ſic abeat meus December.
10. Scis certè, puto, veſtra jam venire
11. Saturnalia Martias Kalendas:
12. Tunc reddam tibi, Galla, quod dediſti.

V. 1. 2. Abierũt Saturnalia, magiſtri revocãt pueros ad ludum literariũ, jubentque illos luces quibus luſitãt, omittere.

3. Et aleator madidus, ſeu bene potus, qui in popina ludis aleâ clã, nempe jam tranſactis Saturnalibus, ſono talorum in fritillo concuſſorũ proditus ac deprehẽſus, rogat veniam ab Ædile. Alea Saturnalibus permiſſa, reliquis temporibus vetabatur. De Fritillo vide Lib IV. Epigr. 11.

9. *Meus* Virorũ feſta erant Saturnalia: Martialia verò, feſta mulierũ; quę tamen feminarum Saturnalia tertio poſt verſu vocat. Vide Horat. noſtrum l. 3. Ode 7. Saturnalibus mittebant munera viris feminæ: Martialibus, viri feminis.

12. *Quod dediſti.* Nẽpe, nihil. Nihil dediſti: nihil dabo.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER VI

EPIGRAMMA I.

Librum amico mittit.

1. SExtus mittitur hic tibi libellus,
2. Imprimis mihi care Martialis:
3. Quem ſi terſeris aure diligenti,
4. Audebit minús anxius treménſque
5. Magnas Cæſaris in manu venire.

VERS. 2. *Martialis*. Erat hic vatis noſtri amicus, de quo ſæpe antea.

3. *Terſeris*. Purgaveris, emendaveris, cum audiendo diligenter, libri enim quaſi nobiſcum loquuntur, & auris eſt ſymbolum judicii, cenſuræque.

5. *Cæſaris*. Domitiani.

II.

Domitiani filio Genethliacum.

1. Naſcere Dardanio promiſſum nomen Julo,
2. Vera Deûm ſoboles, naſcere magne puer:
3. Cui pater æternas poſt ſæcula tradat habenas;
4. Quíque regas orbem cum ſeniore ſenex.
5. Ipſa tibi niveo trahet aurea pollice fila,
6. Et totam Phryxi Julia nebit ovem.

VERS. 1. *Naſcere*. Fauſtis omnibus in lucem editus ſis. *Promiſſum &c.* O puer promiſſe à fatis Julo Æneæ filio, & à fatis deſtinate ut illius gereres nomen.

Dardanio. A Dardano Æneas ortus. III. Æn. ỳ. 168.

2. *Vera &c.* Quia Domitiani filius, qui ſe Deum volebat appellari; tum, Romani Imperatores ab Venere per Æneam oriundi, ſe Deorum genus vocitabant.

3. *Habenas.* Clavum Imperii, orbis regimen. *Æternas.* Id eſt, diu tractandas: ſive, æterni & immortalis imperii habenas.

6. *Phryxi.* Fuit Phryxus Athamantis filius, qui cùm novercam Nephelen, feminam impotentiſſimam, ferre non poſſet, è paterna domo una cum Helle ſorore profugit: abduxere ſecum arietem eximium, aureo vellere, cujus in tergo (ut Helleſpontum, anguſtum fretum, quod Europam ab Aſia ſeparat, trajicerent) cùm navis nulla ſuppeteret, ſederunt. Helle in mare decidit, & Helleſponto nomen dedit, Phryxus in Colchidem pervenit ad Æeten Medeæ patrem: ibi arietem Marti immolavit, ejuſque aureum vellus Æetę tradidit: aries in ſidera relatus eſt.

Julia. Erat illa Tito genita, Domitiani fratre, paulò ante demortuo, & ipſi Domitiano patruo ſuo, cariſſima. Non igitur Parcæ ſtamina, ut ſolent ceteris hominibus naſcentibus, è fatali colu ducent huic puero, ſed ipſa Julia Parcis omnibus nobilior, nebit: aurea ſtamina & felicia fata trahet, ac totum vellus aureum famoſi arietis, quo Phryxus olim mare trajecerat, impendet in eam rem.

III.

Roma emendata.

1. Cenſor maxime, principiúmque princeps,
2. Cùm tot jam tibi debeat triumphos,
3. Tot naſcentia templa, tot renata,
4. Tot ſpectacula, tot deos, tot urbes;
5. Plus debet tibi Roma, quod pudica eſt.

VERS. 1. *Cenſor.* Domitianus octavo ſuo conſulatu cenſoris perpetui munus ſibi ſumpſit anno U.C. 834 Chriſti, 81: ac leges de pudicitia novas condidit, antiquas inſtauravit, &c.

3. *Renata.* Reſtituta, reparata.

4. *Tot Deos.* Novos quibuſdam Diis templa condiderat, ſeu nova quadam appellatione inſignitis, ut Fortunæ reduci, Jovi cuſtodi &c.

IV.

Nummos rogat.

1. Ruſtica mercatus multis ſum prædia nummis;

2. Mutua des centum, Cæciliane, rogo.
3. Nil mihi reſpondes? tacitum te dicere credo,
4. Non reddes: ideò, Cæciliane, rogo.

VERS 2. *Centum*. Subaudi, ſeſtertia; id eſt, libras Fńcicas 10000. Quænan ſint prædia ruſtica, quænam urbana; dixi Ep. 25. lib. 3.

4. *Non reddes*. Verba ſunt Cæciliani, ſecum id dicentis: ô Martialis, non reddes ſi tibi dedero.

Ideo rogo. Reſpondet Martialis. Quia nolo reddere, ideo peto, nempe ut des gratis. Rogant proprie, qui ſtipem aut domum petunt; unde mendici, rogatores vocantur: poſcunt ſeu petunt, qui reddere aut poſſunt, aut volunt.

V.

Lex Julia de adulteris.

1. Julia lex populis ex quo Fauſtine renata eſt,
2. Atque intrare domos juſſa pudicitia:
3. At minùs, aut certè non plus, triceſima lux eſt,
4. Et nubit decimo jam Theleſina viro.
5. Quæ nubit toties, non nubit: adultera lege eſt,
6. Offendor mœchâ ſimpliciore minùs.

VERS. 1. *Julia lex*. Sic eſt appellata à C. Julio Cæſare Octaviano Auguſto, & hujus legis capita refert eruditus Briſſonius. Vocabatur autem de adulteriis, aut de pudicitia. Vide Svet. c. 34. vitæ Auguſti. Porro in ea lege ſanciebatur, ut ſi mulier poſt adulterium commiſſum, alteri nuberet, non poſſet accuſari de adulterio, niſi ejus adulter accuſaretur ante ac reus fieret. Itaque adulteræ relictis viris ſuis, ſtatim alteri, interdum ipſi adultero, nubebant, ut effugerent pœnas ſibi imminentes à maritis, qui operam ſæpe ludebant in accuſando adultero: ita ut nonnullæ intra menſam decies nuberent, ut hæc Theleſina.

Renata. Revocata, renovata. Quidam codices nō habent hoc primum diſtichum.

5. 6. *Non nubit*. Pro legitima uxore haberi nequit: vera & legitima eſt adultera. Præſtaret ut ſimpliciter & candidè ſe adulteram fateretur, nec abuteretur legis privilegio ad ſcelus tegendum, ejuſque pœnam declinandam.

VI.

Conditio felix.

1. Prætores duo, quatuor tribuni,

2. Septem cauſidici, decem poëtæ,
3. Cujuſdam modò nuptias petebant
4. A quodam ſene, non moratus ille
5. Præconi dedit Eulogo puellam.
6. Dignum quid fatuo, Severe, fecit?

VERS. 1. *Pretores*. Prætor dicebatur ille magiſtratus qui jus dicebat. Ep. 55. lib. 4. Tribuni alii erant urbani ſeu plebis; qui jura populi tuebantur: alii milites, qui certæ parti exercitus præerant. Ep. 55. lib. 3.

3. *Cujuſdam*. Puellæ. *Sene*: puellæ patre aut tutore.

6 Quid ille fecit dignum fatuo? Nonne ſapienter fecit? nonne jam præconis condito eſt potior quàm omnium prætorum, tribunorum? &c. Legit Scriverius: *Dic, numquid fatuè, Severe, fecit?*

VII.

Eques è ſomno excitatus.

1. In Pompejano dormis, Lævine, theatro:
2. Et quereris ſi te ſuſcitat Oceanus?

VERS. 1. *Dormis*. Ille fictus eques ne ab Oceano deſignatore juberetur è 14. ordinibus exire, ſomnum ſimulabat. De ordine ſedendi in theatro dictum Ep. 23. lib. 5.

Pompejano. Erat illud theatrum in regione urbis nona, capiebatque octoginta hominum millia.

2. *Suſcitat*. Luſus in hoc verbo eſt: ſenſus enim eſſe poteſt; è ſomno te excitat: vel, ejicit te de ſedili, jubet ut ſurgas, abeaſque. Vide lib. 5. Ep. 8. 14.

VIII.

Argutè nummos à Domitiano petit.

1. Pauca Jovem nuper cùm millia forte rogarem;
2. Ille dabit, dixit, qui mihi templa dedit.
3. Templa quidem dedit ille Jovi; ſed millia nobis
4. Nulla dedit pudet, heu, pauca rogaſſe Jovem.
5. At quàm non tetricus, quàm nullâ nubilus irâ,
6. Quàm placido noſtras legerat ore preces!
7. Talis ſupplicibus tribuit diademata Dacis;
8. Et Capitolinas itque redítque vias.
9. Dic precor, ô noſtri dic conſcia Virgo tonantis,
10. Si negat hoc vultu, quo ſolet ergo dare?

11. Sic

11. Sic ego : ſic breviter poſitâ mihi Gorgone Pallas ;
12. Quæ nondum data ſunt, ſtulte, negata putas?

VERS. 1. *Pauca millia* . Seſtertiorum videlicet .

2. *Ille.* Domitianus (inquit Jupiter) tibi hos nummos dabit, qui templum mihi extruxit . Capitolium inſtauraverat , uti memoravimus . Ep. 10. lib. 5.

4. *Pudet heu* . Pudore afficior quòd qui rem tantillã rogarem , à Jove repulſam tamen tulerim .

6. *Preces* . Libellum ſupplicem .

7. *Talis*. Ore tam placido, tam læto . De Dacis triumphavit Domitianus. Vid. Ep. 52. hujus libri, & lib. 5. Ep. 3.

8. Talis eſt , cùm per viam ſacram progreditur in capitolium , Jovi ſcilicet gratias acturus poſt relatum de hoſtibus triumphum .

9. *Virgo*. Pallas, quam Domitianus præcipuè colebat , & quam , velut ejus arcanorum omnium conſciam , interrogat Martialis .

Noſtri Tonantis. Domitiani, qui Jupiter quaſi terreſtris & præſens eſt .

10. Si tam hilari vultu negat, quanto hilariore annuit ?

11. *Gorgone*. Scuto , in quo erat pictum Meduſæ , unius è Gorgonibus, caput . Depoſuerat autem ſcutum Dea ne terrorem vati injiceret . De hoc ſcuto lege lib. VII. Ep. 1.

12. Si nondum dedit , non ideo negavit: tantùm diſtulit, brevi dabit , confide .

IX.

Qui vult amari , amet .

1. Quòd nõ ſit Pylades hoc tẽpore, nõ ſit Oreſtes,
2. Miraris ? Pylades , Marce , bibebat idem .
3. Nec melior panis, turdúſve dabatur Oreſti ;
4. Sed par , atque eadem cœnã duobus erat .
5. Tu Lucrina voras , me paſcit aquoſa Peloris ;
6. Non minùs ingenua eſt & mihi, Marce, gula.
7. Te Cadmea Tyros , me pinguis Gallia veſtit:
8. Vis te purpureum , Marce , ſagatus amem?
9. Ut præſtẽ Pyladen, aliquis mihi prȩſtet Oreſtẽ:
10. Hoc non fit verbis, Marce: ut ameris, ama.

V. 1. *Pylades* . Filius fuit Strophii regis Phocenſium , Oreſtes verò filius Agamemnonis & Clytemneſtræ , qui cùm patrem ab Ægyſto matris adultero cæſum ultus eſſet , interfectâ matre , variis exinde periculis vexatus , in illis ſocium Pyladen ſemper habuit, qui tanto eum amore

complectebatur, ut pro illo emori non dubitaret; ac utriuſque amicitia proponatur in ſpecimen & exemplum.

2. *Idem.* V:num:eodem utebatur vino, atque Oreſtes amicus.

5. *Lucrina.* Subaudi oſtrea, quæ optima naſcebantur in Lucrino lacu, de quo egimus Ep. 64. lib. 1.

Peloris. Eſt oſtrei deterioris genus. Aquoſam Peloridem vocat, quia ſuccum & ſaporem habet elutum, & inſulſum.

6. *Ingenua.* Delicata, erudita, ut ingenui eſſe ſolent: apta dignoſcendis dapibus exquiſitis, quibus homines lauti & ingenui ferè veſcuntur.

7. Te veſtiunt lanæ purpureæ, tinctæ in urbe Tyro, quã Cadmus condidit: (Epig. 36. lib. 1.) ego veſtior pingui & rudi ſago, quod in Gallia cõficitur. Sagum eſt militaris quædam pænula: ſagatus, qui ſagum gerit.

9 Ut ſimilis ſim Pyladi, ſimilis ſit amicus meus Oreſti.

10. Amicitia non continetur verbis, ſalutationibus, & aliis id genus deliciis urbanitatis, ſed opum ac rerum ceterarum communicatione.

X.

Empta cæſaries.

1. Jurat capillos eſſe, quos emit, ſuos
2. Fabulla: numquid illa, Paulle, pejerat?

VERS. 2. An illa mentitur & pejerat? neutiquam: illos enim emit, & poteſt quiſque, quod emit, ſuum dicere. Sic excuſando accuſat. Vide Ep. 18. Lib. II.

XI.

De ſtatua Juliæ.

1. Quis te Phidiaco formatam, Julia, cælo;
2. Vel quis Palladiæ non putet artis opus?
3. Candida nõ tacitâ reſpondet imagine Lygdos,
4. Et placido fulget vivus in ore decor.
5. Ludit Acidalio, ſed non manus aſpera, nodo,
6. Quem rapuit collo, parve Cupido, tuo.
7. Ut Martis revocetur amor, ſũmíque Tonantis,
8. A te Juno petat Ceſton, & ipſa Venus.

V. 1. *Phidiaco cælo.* Arte & manu Phidiæ, inſignis ſtatuarii. Cælum autem eſt ſcalprum ſeu ſtilus, quo lapides inciduntur.

Julia. De illa dictum ſu-

pra, Epig. 2. Huic ſtatuam Domitianus poni juſſerat è marmore, habitu ac ritu Veneris ceſtum tenentis. Eſt porro ceſtus, Veneris cingulum, ſeu faſcia quædam, quæ hanc habere vim credebatur, ut is amore inſaniret, quem eâ Venus percuſſiſſet.

2. Quis ab ipſa potiùs Pallade poſitam eſſe neget?

3. Tam affabrè facta eſt ſtatua è marmore, ut loqui videatur. *Candida Lygdos*, eſt, marmor candidum, ex quo ſtatua conſtat, advectum è Lygdo, quæ pars eſt montis Tauri in Aſia; *reſpondet*, id eſt, videtur loqui & reſpondere in *imagine*, in ſtatua, *non tacita*, ſed quaſi ſpirante & vocali.

4. *Decor*. In vetuſtis aliquot libris legitur *liquor*: quæ vox notat ſplendorem quemdam lubricum, qui inſtar aquæ defluat & ſpargatur. Ita Claudianus dixit, in IV. Conſulatu Honorii: *Clamys effluit auro:* id eſt, emittit aureum ſplēdorem. Statius ſilv. 1. *Splendor ab alto defluus*. Turnebus mavult indicari hoc vocabulo, *liquor*, mollitudinem quandam & teneritatem: ſic vocem ſæpe appellant poëtæ liquidam, id eſt, mollem, teneram.

5. Manus Juliæ, in hac ſtatua, gerit, ludētis in ſpeciem, nodum ſeu ceſtum Veneris Acidaliæ. Venus ita vocatur ab Acidalio fonte Bœotiæ, illi ſacro.

8. Si Venus amari à Marte iterum velit, (lib. V. Ep. 7.) & Juno à Jove, cum quo ſæpe illam inimicitias exercere poëtæ perhibent, petant deinceps ceſtum à te, ô Julia, cujus in manu erit efficacior, quàm ſi à Veneie daretur.

XII.

Scriptor eximius.

1. Verſus ſcribere poſſe te diſertos
2. Affirmas, Laberi: quid ergo non vis?
3. Verſus ſcribere qui poteſt diſertos,
4. Non ſcribat, Laberi: virum putabo.

Vers. 4. Si illi non ſcribat, putabo eſſe magni & præſtantis animi virum, qui gloriam poſſit, & boni poëtæ famam contemnere. Talem eſſe te non arbitror: imperitum potiùs credo, quem infamiæ metus deterreat.

XIII.

Sepulcrum formicæ.

1. Dum Phaëthonteâ formica vagatur in umbrâ,
2. Implicuit tenuem ſuccina gutta feram.
3. Sic modò quæ fuerat vitâ contempta manente,

4. Funeribus facta eſt nunc pretioſa ſuis.

V. 1. Dum formica vagatur ſum umbra populi, (ſorores Phaëtontis in arbores populos mutatas fuiſſe fabulis proditum eſt) incidit in guttam electri, quod ex iſtis arboribus manat, & in hoc viſco implicata manſit. Lege ſimilia duo Epig. 25. & 47. in Lib. IV.

XIV.

Cinnamus, Cinna.

1. Cinnam, Cinname, te jubes vocari:
2. Non eſt hic, rogo, Cinna, barbariſmus?
3. Tu ſi Furius ante dictus eſſes,
4. Fur iſtâ ratione dicereris.

V. 1. Cinnarum olim apud Romanos illuſtris familia fuit. Ab ea ut oriundus videretur Cinnamus quidam tonſor, homo ignobilis, volebat ſe pro Cinnamo Cinnam, detracta una ſyllaba, vocitari.

2. *Barbariſmus*. Eſt locutio barbara. De illo Cinnamo eſt epigramma in Lib. VII. ordine 53.

XV.

Conſolatio de patris obitu.

1. Sancta Salonini terris requieſcit Iberis,
2. Quà melior Stygias non videt umbra domos.
3. Sed lugere nefas: nam qui te, Priſce, reliquit,
4. Vivit quâ voluit vivere parte magis.

V. 1. *Iberis*. Hiſpanis, ab Ibero fluvio, *Ebro*. Saloninus in Hiſpania tumulatus eſt.

3. *Priſce*. Filium Salonini fuiſſe apparet, vel amicum.

4. *Quâ parte*. Nempe in te ſuperſtite Adhuc in te vivit: non totus eſt mortuus.

XVI.

Ineptus cauſidicus.

1. Non de vi, neque cæde, nec veneno,
2. Sed lis eſt mihi de tribus capellis:
3. Vicini queror has abeſſe furto.
4. Hoc judex ſibi poſtulat probari:
5. Tu Cannas, Mithridaticúmque bellum;
6. Et perjuria Punici furoris,

7. Et Sullas, Marióſque, Mucióſque
8. Magna voce ſonas, manúque totâ.
9. Jam dic, Poſtume, de tribus capellis.

Vers 3. Queror illas mihi à vicino ſubreptas.

5. *Cannas*. Cannæ, oppidulum eſt Apuliæ, ubi Romani magnâ clade affecti ab Annibale fuerunt circa annum ab U. C. 540.

Mithridaticum. Mithridates res Ponti (eſt Aſiæ regio) gravia cum Romanis bella geſſit. Vide orationem Ciceronis pro lege Manilia. Illum penitus debellavit Pompejus anno U. C. 691.

6. *Punici furoris*. Pœni ſive Carthaginienſes erant perfidi ac fœdifragi: tria bella cum Romanis maximè geſſerunt, de quibus diximus Libro II. Epig. 2.

6. *Syllas*. L. Corn. Sylla bellum civile contra Marium geſſit circa annum U C. 660. Marium in Africam fugere compulit, qui Romam paulò poſt rediens urbem cædibus complevit, & Syllam ex Aſia Mithridatico bello revertentem pertimeſcens, voluntaria crapula perit: Sylla rerum potiùs dictatorem ſe creari curavit, ac ſubinde ſponte abdicata dictatura, pediculari morbo confectus eſt Puteolis prope Neapolim.

Mucios. Mucius Scævola, inter ceteros Mucios illuſtris fuit. Laudatur Ep. 22. Lib I.

XVII.

Qui cito dat, bis dat.

1. Mutua te centum ſeſtertia, Phœbe, rogavi:
2. Cùm mihi dixiſſes; exigis ergo nihil?
3. Inquiris, dubitas, cunctaris, méque diebus
4. Téque decē crucias: jam, rogo, Phœbe, nega.

Vers. 1. 2. Cùm aliquando mihi ultro dixiſſes, Phœbe, (nomen eſt aliquod fictum) ô Martialis, nihilne tandem à nobis petis? ſenties me amicum & liberalem ſi quid exigas: ego rogavi te mutua centum ſeſtertia: tu continuò cœpiſti, inquirere, nempe quando vellem illa dari, & alia id genus à me petere, dubitare, tergiverſari, &c.

Centum ſeſtert. Nummi ſunt Francici 10000.

4. *Nega*. Apertè nega, noli te ampliùs méque macerare ac vexare, quærendo varias negandi cauſas.

XVIII.

Male togatus.

1. Nil laſcivius eſt Chariſiano,
2. Saturnalibus ambulat togatus.

VERS. 1. 2. Senatores & equites Saturnalibus togam deponebãt ac ſumebant ſyntheſes, de quibus antea dictum: Cariſianus pauper eum ſyntheſim non haberet, retinebat togam: poëta ridens hoc aſcribit laſciviæ, id eſt, arrogantiæ & putidę elegantię, quaſi ille cives ſuos, & morem publicum contemneret.

XIX.

Cauta fortitudo.

1. Marcelline, boni ſoboles ſincera parentis,
   2. Horrida Parrhaſio quem tegit Urſa jugo:
3. Ille vetus pro te patriúſque quod optat amicus
   4. Accipe, & hæc memori pectore vota tene:
5. Cauta ſit ut virtus, nec te temerarius ardor
   6. In medios enſes ſævàque tela ferat.
7. Bella velint, Martémque ferũ rationis egentes:
   8. Tu potes & patriæ miles, & eſſe decus.

VERS. 1. *Sincera*. Vera, genuina. *Parentis*. Marcellinum hunc ſæpe celebrat, virum bello bonum, qui tunc in oris ſeptentrionalibus militabat. Eſt enim urſa ſignum ſeptentrionale, prope Plauſtrum, ſeu currum Bootæ, quod jugum hic appellat (lib. Spectac. 14.) Mulierem Arcadiam, Calliſto dictam, in urſam cęleſtem mutatã fuiſſe Poëtæ finxerunt. Arcadia autem, Græciæ regio, Parrhaſia olim eſt appellata.

3. *Ille*. De ſe loquitur ipſe Martialis, ac ſe vocat patrium, id eſt, patris Marcellini amicum. Accipe igitur quid optem, quid te monitum velim.

7. Senſus eſt; Homines imprudentes, ſapientiâ & bonis artibus deſtituti, temerè in mortem ac ferrum ruant: tu potes patriæ eſſe propugnator in bello, ac *miles*, pro illa moriendo: & idem ipſe potes patriæ eſſe *decus*, pro illa vivendo, & eam pacis ac bonarum artium ornamentis illuſtrando: itaque vitæ & ſaluti conſule, quæ non minorem patriæ gloriam & utilitatem afferet, quàm mors tua.

XX.

In avaros parentes.

1. Bis vicine Nepos (nam tu quoq; proxima Florę
   2. Incolis, & veteres tu quoque Ficelias)
3. Eſt tibi, quæ patriâ ſignatur imagine vultus,
   4. Teſtis maternæ nata pudicitiæ.

5. Tu tamen annoſo nimiùm ne parce Falerno:
6. Et potiùs plenos ære relinque cados.
7. Sit pia, ſit locuples, ſed potet filia muſtum.
8. Amphora cum dominâ, nunc nova, fiat anus,
9. Cæcuba non ſolos vindemia nutriat orbos:
10. Poſſunt & patres vivere, crede mihi.

VERS. 1. *Bis vicine*. Qui ædes meis vicinas & in urbe, & ruri habes: in urbe, prope templum Floræ, cui proxima loca, ut ego, tenes; ruri, in pago Ficeliis: fuit ille in via Nomentana, ſic dictus à copia ficorum arborum.

3. 4. Habes filiam tibi ſimillimam: quæ ſimilitudo ſignificat eſſe illam ex te genitam: atque adeo eſſe tibi uxorem pudicam: *Laudantur ſimili prole puerperæ*: Horat. l. 4.

6. *Æra*. Pecunia. Nummos tuos filiæ relinque, non vina: hæc bibe & genio indulge, illos natæ ſerva.

7. *Muſtum*. Vinum recens, & hornum.

8. Tua filia condat ipſa ſibi vinum, & ſervet illud in amphoris, quæ nunc novæ ſunt & recentes, ſed cum ipſa, illarum domina fiant vetulæ, & ſeneſcant.

9. 10. Vinum generoſum & nobile, quale in Cæcubo Campaniæ monte colligitur, (Lib. 2. Ep. 34.) non tantùm ab iis bibendum eſt qui liberis carent, ſed ab iis etiam qui habent. Non debent parentes parcè ac duriter vivere in gratiam liberorum. *Vivere*. Genio indulgere.

XXI.

Epitaphium.

1. Libertus Melioris ille notus,
2. Totâ qui cecidit dolente Româ,
3. Cari deliciæ breves patroni,
4. Hoc ſub marmore Glaucias humatus
5. Juncto Flaminiæ jacet ſepulcro:
6. Caſtus moribus, innocens pudore,
7. Velox ingenio, decore felix;
8. Bis ſenis modò meſſibus peractis
9. Vix unum puer applicabat annum.
10. Qui fles talia, nil fleas viator.

VERS. 1. *Melioris*. Nomen eſt divitis Romani ac nobilis Libertus, eſt ſervus donatus libertate.

3. *Patroni*. Servi heros à quibus donati fuiſſent liber-

tate, in patronorum loco habebant.

5. *Juncto*. Vicino. Propter vias ponebantur ſepulcra. De via Flaminia dictū ep.51.l.4.

9. *Applicabat*, addebat. Decimum tertium annum nondum expleverat.

10. *Talia*. Glaucię mortem. *Nil fleas*. Eſto ſemper felix.

XXII.

Quæ cara, non diuturna.

1. Non de plebe domus, nec avaræ verna cataſtæ,
2. Sed domini ſancto dignus amore puer:
3. Munera cùm poſſet nondum ſentire patroni,
4. Glaucia libertus jam Melioris erat.
5. Moribus hoc formæque datū: quis blandior illo?
6. Aut quis Apollineo pulcrior ore fuit?
7. Immodicis brevis eſt ætas, & rara ſenectus:
8. Quidquid ames, cupias non placuiſſe nimis.

Vers. 1. *&c*. Glaucia nó erat de grege ac turba domeſticorum ſervorum, qui vulgò malè nati & corpore & animo ſunt; non erat verna, (Lib. I. Ep. 36.) qualis proponitur ab avaris venditoribus venalium ſervorum, in cataſta: quæ machina erat lignea, inſtar caveæ, in qua mancipia vendenda proſtabant.

2. Vide ſuperius Epigr.

3. 4. Eâ ætate, quâ nondum poterat manumiſſionis ſuæ beneficium intelligere, ſcilicet annum duodecim vix egreſſus, jam libertate donatus erat.

5. *Hoc*. Libertas.

6. *Apollineo*. Apollinis intonſa cæſaries & forma laudatur.

7. *Immodicis*. Inſigni aliqua dote præſtantibus.

XXIII.

Gratia tarda, ingrata.

1. Sex ſeſtertia ſi ſtatim dediſſes,
2. Cùm dixti mihi; ſume, tolle, dono:
3. Deberem tibi, Pæte, pro ducentis.
4. At nunc cùm dederis diú moratus,
5. Poſt ſeptem puto, vel novem Kalendas,
6. Vis dicam tibi veriora veris?
7. Sex ſeſtertia, Pæte, perdidiſti.

Vers. 1. Si mihi ſtatim dediſſes ſex ſeſtertia, quando illa mihi promiſiſti, cùm dixiſti, ſume, do illa tibi: de-

berem tibi tantas gratias, quantas ſi dediſſes ducenta. Sex ſeſtertia valēt libras Gallicas 600. Rom. ſcutatos circiter 135.

5. *Kalendas*. Menſes. Kalendæ ſunt prima dies cujuſque menſis. Lib. 4. Ep 54.

7. *Perdidiſti*. Quia beneficium iſta mora corrupiſti: neque tibi quidquam debere me puto pro munere tam tardo, tantâ morâ redempto.

XXIV.

Otho Catone major.

1. Cùm dubitaret adhuc belli civilis Enyo,
2. Forſitan & poſſet vincere mollis Otho;
3. Damnavit multo ſtaturum ſanguine Martem,
4. Et fodit certâ pectora nuda manu.
5. Sit Cato, dum vivit, ſanè vel Cæſare major:
6. Dum moritur, numquid major Othone fuit?

V. 1. *&c.* Cùm Enyo, ſive belli civilis exitus eſſet adhuc in dubio poſitus, cùm adhuc Otho poſſet vincere, cùm nondum ejus res & fortuna eſſet deſperata, ipſe condemnavit bellum quod tam cruentum patriæ futurum videret, ac ſe ferro confodit. *Enyo*. Vide lib. 4. Ep. 54.

2. *Otho*. Romanus fuit Imperator octavus. Adi Suetonium in ejus vita.

3. *Staturum*. Conſtaturum. Res magno ſtare dicitur, quæ grandi pretio emitur.

5. 6. Eſto ſanè fuerit major & laudabilior ipſo Cæſare Cato dum vitam duxit, & impendit in ſalutem reipublicæ: at in ipſa morte, dum ſe ipſe interfecit, an non ipſo inferior Othone fuit? Certè fuit: Otho enim rebus adhuc integris ſibi manus attulit; Cato, perditis ac deſperatis. Ille odio belli civilis; hic vitæ tædio, ac victoris metu. Cornel. Tacitus de Othone: *Alii diutius imperium tenuerunt, nemo tam fortiter reliquit*.

XXV.

In moleſtum cauſidicum.

1. Septem clepſydras magnâ tibi voce petenti
2. Arbitrer invitus, Cæciliane, dedit.
3. At tu multa diu dicis, vitreíſque tepentem
4. Ampullis potas ſemiſupinus aquam.
5. Ut tandem ſaties vocémque, ſitímque, rogamus
6. Jam de clepſydra, Cæciliane, bibas.

Vers. 1... Arbiter cujuſdam litis, invitus, quia tuam in dicendo prolixitatem norat, tibi totas ſeptem horas ad perorandam cauſam, ut petebas, conceſſit: tu ad ſatietatem dicis, & identidem ad reficiendam vocem potas aquam tepidam: deſine tandẽ aliquando loqui, & de ipſa clepſydra, quæ ſpatium temporis tibi conceſſi metitur bibe, ut ea citiùs exhauſta, demum finias.

Clepſydras. Clepſydra vaſculum erat perſimile horologiis noſtris pulvereis, ſeu arenariis: in eo aqua includebatur, quæ guttatim per anguſtum foramen exſtillans, tempus metiebatur: unaquæque vulgò horam integram continebat. Itaque ſeptem clepſydræ ſunt horæ ſeptem. Nomen græcum eſt à verbo κλέπτειν, abſcõdere, furari, & ὕδωρ, aqua, in eo quippe vaſculo latebat aqua, & furtim exſudabat. Porro ſex horæ ex lege concedebantur accuſatori, novem reo. Iſte cauſidicus addi ſibi horam unam petierat. Vide Plinii Ep. 9. Lib. 4., & Raderum in ſuis Analectis.

Arbiter. Vulgò eſt judex ab utraque parte contendentium electus, qui litem amicè componat.

4. *Ampullis.* Phialis. Cùm oratores diu dicebant, ſolebant, rejecto in tergum capite, aquam tepentem potare ab ſovendam vocem.

XXVI.

Vota pro pueri incolumitate.

1. Aſpicis ut parvus, nec adhuc trieteride plenâ,
2. Regulus auditum laudet & ipſe patrem;
3. Maternóſque ſinus viſo genitore relinquat,
4. Et patrias laudes ſentiat eſſe ſuas.
5. Jam clamor, centúmque viri, desúmque coronæ
6. Vulgus, & infanti Julia tecta placent.
7. Acris equi ſoboles magno ſic pulvere gaudet,
8. Sic vitulus molli prælia fronte cupit.
9. Dî, ſervate, precor, matri ſua vota, patríque;
10. Audiat ut natum Regulus, illa duos.

V. 1. *Nec adhuc &c.* Nondum triennis. Trieteres eſt annorum trium ſpatium. Τρεῖς, tres, τρία, tria, ἔτος annus.

2. *Auditum.* Erat quippe inſigni cauſidicus: *Et ipſe.* Cum ceteris applaudentibus.

5. *Clamor.* Forenſis. *Centumviri.* Subſellia Centumviralia & judicia. Erant Romæ tribus quinque ac triginta: terni judices è ſingulis

tribubus eligebantur, ad certas cauſas dijudicandas, v.g. uſucapionum, tutelarum, nexorum, &c. de quibus Cicero agit l. 1. de Oratore Judices illi, Centumviri dicebantur, quamvis eſſent centũ & quinque. *Coronæ*. Populi, judicum ſubſellia circumſtantis. 6. *Julia tecta*. Intelligitur domus, ſeu baſilica, Julii Cæſaris, in quam Centumviri conveniebant, ad exercenda judicia.

9. *Sua vota*. Filium incolumem, id quod unicè cupiunt ac precantur.

10. *Audiat*. Aliquando cauſas agentem. *Duos*. Filium & maritum.

XXVII.

Poeta raucus & declamans.

1. Qui recitat lanâ fauces & colla revinctus,
2. Hic ſe poſſe loqui, poſſe tacere negat.

VERS. 1. *Lana*. Focali, & pannis ad ſovendum guttur adhibitis. Ep. 33. Lib 4.

2. *Hic*. Significat ſe loqui non poſſe, quia raucus: non poſſe tacere, quia gloriæ cupidus, & oſtentator eſt. Si enim tacere vellet, facile eſſet raucedinem excuſare.

XXVIII.

Laus Thermarum.

1. Etruſci niſi thermulis lavaris,
2. Illotus morieris, Oppiane.
3. Nullæ ſic tibi blandientur undæ:
4. Nec fontes Aponi rudes puellis,
5. Non mollis Sinueſſa, fervidíque
6. Fluctus Paſſeris, aut ſuperbus Anxur,
7. Non Phœbi vada, principéſque Bajæ.
8. Nuſquam tam nitidum micat ſerenum:
9. Lux ipſa eſt tibi longior, diéſque
10. Nullo tardius à loco recedit.
11. Illic Taygeti virent metalla,
12. Et certant vario decore ſaxa,
13. Quæ Phryx, & Lybis altiùs cecîdit.
14. Siccos pinguis onyx anhelat æſtus,
15. Et flammâ tenui calent Ophitæ.
16. Ritus ſi placeant tibi Laconum,
17. Contentus potes arido vapore
18. Crudâ Virgine, Marciáve mergi:

Quæ tam candida, tam ſerena lucet,
Ut nullas tibi ſuſpiceris undas,
Et credas vacuam nitere Lygdon.
Non attendis, & aure me ſupinâ
Jam dudum quaſi negligenter audis.
Illotus morieris, Oppiane.

Vers. 1. 2. Niſi utaris thermis Etruſci, nullis lavari aliis aquis, ita ut morbum ſanes, poteris. Accipi hoc poteſt quaſi dictum jocosè & hyperbolicè: nunquam bene lotus eris, licèt utaris aliis balneis, niſi laveris balneis Etruſci: in his tantùm verè lavantur homines, non in aliis. Exponi etiam poteſt ita, ut reprehendatur illuvies & agreſtis inſulſitas iſtius Oppiani, qui lautus & politus fieri non poſſet ullis balneis niſi Etruſci, quaſi illæ balneæ hominem illotum & omni rure inficetiorem, lautum & nitidum poſsēt facere. *Etruſci.* Quis ille fuerit dicetur commodiùs Epig. 58.

Blandientur. Erunt utiles.

4. *Aponi*. Fons Aponus, *Abano*, eſt Patavio vicinus: in eo non lavabant feminæ, ſed ſol viri, & aquæ mulieribus noxiæ eſſe dicebantur: hinc rudes puellis, id eſt incognitæ, intactæ, dicuntur.

5. *Sinueſſa*. Urbs Campaniæ Italæ maritima, ad radices montis Maſſici, thermis ſuis celebrata. Mollis vocatur ob amœnitatem cæli, & ſalubritatem aquarum. In ejus deſtructæ loco eſt oppidum incolis dictum *Rocca di Mondragone*, inter oſtia Liris & Vulturni.

6. *Paſſeris*. Eſt locus ejuſdem Campaniæ, ubi aquę itidem ſalubres, ut Anxure, de quo dictum Ep. 1. lib. 5.

7. *Phœbi vada*. Littus & oppidum Cumanum, in quo templum Apollinis nobile, de quo Virgilius Lib. VI.

Principes. Id eſt, quarum aquæ principatum obtinent inter ſalubres aquas. l. 1 ep. 51.

9. *Dieſque*. Et nullus eſt Italiæ locus ubi dies tardiùs deſinat, quia ſemper eſt purum & innubæ cælum.

11. *Illic*. Viſuntur in balneis Etruſci marmora eruta è Taygeto. Taygetus eſt mons Laconiæ in Peloponneſo, nunc dictus *Portes*: prope Spartam & Amyclas. Marmora pretioſa in eo effodiuntur, quæ vates metalla vocat per catachreſim. De thermis dixi lib. ſpect. Ep. 2.

12. 13. *Vario decore*. Pulcra colorum varietate.

Saxa. Marmora exciſa in Phrygia, quæ purpurei coloris erant; & in Libya, Africæ parte, quæ flavi.

Altiùs cecīdit. Ex intimis & altiſſimis montium viſceribus ſecuti, effodit.

14. *Onyx*. Lapis pretioſus, aut marmoris genus, quo fortaſſe parietes erant incru-

ſtati, aut ex quo facta vaſcula unguentaria, quorum uſus in thermis: ſenſus eſt, ipſum Onychem calore thermarum ſudare,& quaſi anhelare ęſtū, id eſt, æſtum indicare velut anhelando & ſudando. *Siccos*. Non humidos & graves.

15. *Ophite*. Opnites genus eſt marmoris: à maculis quibus ſerpentium pellem variam imitatur, nomen habet: ὄφις, ſerpens.

16. *Ritus &c.* Si tibi Lacedæmoniorum conſuetudo placet, qui ſudabant in cellulis quibuſdam clauſis (qualia ſunt Germanorum hypocauſta) aquâ calidâ ad ſudorem provocandum non adhibitâ, tum corpus frigidâ lavabant: poteris iſtud facere in iiſdem Etruſci thermis, & contentus eſſe arido vapore, qualis eſt aër calidus ejuſmodi cellularum: tum lavari aquâ virgine crudâ, id eſt, valde gelidâ. Erat in urbe fons, ſive aqua, Virgo dicta proprio nomine, de qua mentio facta l.5.ep.20.

18. *Marcia*. Ancus Marcius,rex quartus Rom. & poſtea Q. Marcius prætor aquā in urbem invexere, Marciam ideò nuncupatam. Eſt ille Aquæductus ad ſeptentrionem Urbis. Vide l.9. Ep.15.

19. *Quæ*.Quæ aqua Virgo, aut Marcia, tam pura eſt in iſtis thermis, ut vix aquam in vaſis putes ullam eſſe, ac vaſa ingentia è Lygdino facta marmore (de quo ſupra Ep 11.) vacua credas.

22. *Supina*. Geſtus eſt contemnentium.

XXIX.

Otium valetudini amicum.

1. Dum tibi felices indulgent, Caſtrice, Bajæ,
2. Canáque ſulfureis Nympha natatur aquis:
3. Me Nomentani confirmant otia ruris,
4. Et caſa jugeribus non oneroſa ſuis.
5. Hîc mihi Bajani ſoles, mollíſque Lucrinus;
6. Hîc veſtræ mihi ſunt, Caſtrice, divitiæ.
7. Quondam laudatas quocunque libebat ad undas
8. Currere, nec longas pertimuiſſe vias:
9. Nunc Urbi vicina juvant, faciléſque receſſus;
10. Et ſatis eſt, pigro ſi licet eſſe mihi.

Vers. 1. 2. Dum aquæ Bajanæ omnes ſuas tibi delicias largiuntur liberaliter; dum natare amas in aquis, ob admixtum ſulphur albicantibus: ego valetudinem recupero & confirmo in mea villa Nomentana, ubi Bajas & Lucrinum lacum lib.1.Ep.54. reperio.

2. *Nympha*. Aqua. Præerant enim aquis Nymphæ.

Adde quod aquam ipſam veteres nympham vocabant, quam poſtea dixere una littera mutata lympham.

4. Domuncula non major quàm quæ ali poſſit è fructibus vicinorum jugerum & prædiorum. Vel: mihi non onerosa, non moleſta propter ampla latifundia, quæ coli & nitida eſſe, niſi magnis ſumptibus, & onere magno, nequeunt.

6. *Divitiæ*. Lautitiæ Bajarum & luxus.

7. 8. &c. Olim ſatis habebam virium, ut aquas ob ſalubritatem laudatas, ubicumque forent, quantumcumque eſſent disjunctæ, adirem, & amœna iſta loca frequentarē: nunc facilè careo illis deliciis, nihilque aliud præter honeſtam quietem ac otium deſidero. Pro omnibus deliciis eſt, nihil agere. Vel: ſatis habeo, ſi nullo alio quam inertiæ morbo laborem.

XXX.

In ſcurram malè olentem.

1. Feſtivè credis te, Calliodore, jocari;
2. Et ſolum multo permaduiſſe ſale.
3. Omnibus adrides; dicteria dicis in omnes:
4. Sic te convivam poſſe placere putas.
5. At ſi ego non bellè, ſed verè dixero quiddam;
6. Nemo propinabit. Calliodore, tibi.

Vers. 2. Et putas te ſolum eſſe madidum, imbutum, ſalibus ac leporibus.

5. At ego, ſi verè dicam, etſi non admodum tibi jucundè, *quiddam*, nempe te os habere ſpurcum & grave olens, nemo tibi propinabit, nemo convivam volet. Qui propinabant alii aliis, ex eodem vulgò bibebant ſcypho.

XXXI.

Auriga malè ſtrenuus.

1. Vapulat aſſiduo Veneti quadriga flagello,
2. Nec currit; magnam rem, Catiane, facit.

Vers. 1. Aurigæ cujuſdam Veneti, hoc eſt, è factione Veneta, currus & equi continuis verberibus ab eo percutiuntur, nec tamen celerius currunt. Aurigam enim verò ſtrenuum & meritum. Ironia. Vel: non emerè id auriga facit: Vult Domitiano placere, hanc metam conſequetur.

Veneti &c. Romani maximè delectabantur certaminibus curulibus: genera verò quædam ſeu factiones aurigarum numerabantur præci-

puè quatuor, ſuis quæque coloribus diſtinctæ. Factio Venetorum, qui cæruleum ferebant, erat cælo & mari ſacra: Praſinorum, qui viridem; terræ, ſeu veri & floribus dicata: Ruſſatorum, qui igneum, Marti & Igni conſecrata, denique Alborum, qui album viridi mixtum colorem gerebant. Veneta factio erat inviſa Domitiano: cui fortè vates hîc, ut alibi ſæpe, adulatur.

XXXII.

Ad fontem, ut ſit ſalubris.

1. Nympha, meo Stellę quæ fonte domeſtica puro
   2. Laberis, & domini gemmea tecta ſubis:
3. Sive Numæ conjux Triviæ te miſit ab antro;
   4. Sive Camœnarum de grege nona venis:
5. Exſolvit votis hâc ſe tibi virgine porcâ
   6. Marcus, furtivam quòd bibit æger aquam.
7. Tu contenta meo jam crimine, gaudia fontis
   8. Da ſecura tui; ſit mihi ſana ſitis.

VERS. 1. 2. O Nympha, quæ præſides fonti domeſtico amici mei Stellæ, quæque in ejus ornatiſſimam domum ſubis. *Gemmea.* Nitida, elegantia.

3. Sive Ægeria, coniux Numæ, te miſit ab antro Dianę Aricinæ. In valle prope Ariciam, *la Riccia*, urbem olim Latii, ubi Diana colebatur, rivus erat ſeu fons, unde iſta Stellæ aqua manare dicitur à Martiale.

4. Prope portam Capenam erant aquæductus ingentes, nec procul ædes Camœnarum ſeu Muſarum, è quibus una forſan eſſe Nympha iſtius fontis dicitur.

5. Et fonte Stellæ Martialis ægrotans aquam ſuffuratus erat, clam biberat; mox timens ne illa noceret ſibi, promiſit fontis numini, ſacrificaturum ſe porcam nondum fœtam, idque facit & voto ſe ſolvit.

7. *Meo crimine.* Furto, ſive aqua furtim ex alieno fonte hauſta. Placata ſacrificio, quod pro meo crimine obtuli, pœnam debitam indulge, ac remitte.

Gaudia. Uſum aquæ tuæ: vel; fac ut impunè lęter meo furto.

8. *Sit mihi ſana ſitis.* Aqua illa quam ſitiens bibi, non officiat ſanitati. Vel; quando ſitiã, poſſim bibere ita, ut aqua valetudini non incommodet. Vel: poſſim ſine nullo periculo ſitire. Sive bibam, ſive non bibam, utrumque impunè faciam. In vulgatis inſcrip-

tionibus hujus epigrammatis, vocatur hæc Nympha, hinc fons, Janthis, quam vocem ex duabus Græcis ἴον, viola, & ἄνθος flos, videtur finxiſſe Martialis in gratiam uxoris Stellæ: quæ Violantilla vocabatur, cujus nomen accommodare fonti voluit.

XXXIII.

Diſerta cœna.

1. Quod tã grãde ſophos clamat tibi turba togata;
2. Non tu, Pomponi; cœna diſerta tua eſt.

V e r s. 1. *Sophos*. Græca vox eſt, σοφῶς, ſapienter, bellè. Ea Latini, cùm applaudebant, cùm acclamabant, utebantur. Iſte Pomponius cùm à ſe factos verſus amicis recitare vellet, eos invitaret ad cœnam: illi bonum hoſpitem & poëtam peſſimum fictis laudibus proſecuti erant: Ridet hominem Martialis.

Togata. Civium Rom. veſtis toga vulgò erat.

XXXIV.

Conviva non vocatus.

1. Quòd convivaris ſine me tam ſæpe, Luperce,
2. Inveni, noceam quâ ratione tibi.
3. Iraſcar, licet uſque voces, mittaſque, rogéſque.
4. Quid facies? inquis: quid faciam? veniam.

V e r s. 3. 4. *Iraſcar.* Ulciſcar te quòd me non invites, & quamvis voces me deinceps ſemel, iterùm, tertio... expectabat Lupercus dum Martialis diceret ſe non venturum, quod homini avaro gratiſſimum accidiſſet; contrarium facetè reſpondet.

XXXV.

Tonſoris Epitaphium.

1. Hoc jacet in tumulo raptus puerilibus annis
2. Pantagathus, domini cura dolórque ſui,
3. Vix tangente vagos ferro reſecare capillos
4. Doctus, & hirſutas excoluiſſe genas.
5. Sis licet, ut debes, tellus placata, levíſque;
6. Artificis levior non potes eſſe manu.

V e r s. 3. 4. *Doctus.* Peritus capillos vagos & nimios tondere, genas piloſas radere ita molliter, ut vix tangi ferro viderentur.

5. *Sis licet &c.* O tellus,

licet, fas eſt, ut ſis illi levis, ac minimè onerosa. Legitur vulgò, & ſi mendosè, *ſis licet inde ſibi levis*. Ubi vocem *ſibi* poſitam volunt pro *illi*: ita enim loquuntur aliquando Latini more Græcorum, ut pronomen poſſeſſivum pro demonſtrativo ponant. De hac formula bene mortuis precandi, *ſi illi in terra levis*, Vide Librum V. Ep. 35.

6. Quantumlibet levis fueris, non eris levior, quàm erat ipſius tonſoris manus, dum tondêret.

XXXVI.

In medicum imperitum.

1. Lotus nobiſcum eſt, hilaris cœnavit, & idem
2. Inventus manè eſt mortuus Andragoras.
3. Tam ſubitæ mortis cauſam, Fauſtine, requiris?
4. In ſomnis medicum viderat Hermocratem.

Vers. 4. Adeo infeliciter ſuos ægrotos tractat Hermocrates, ut eum vel in ſomnis vidiſſe ſatis fuerit Andragoræ ad mortem obeundam.

XXXVII.

Bene olere, nihil olere.

1. Quòd ſemper caſiâque, cinnamóque,
2. Et nido niger alitis ſuperbæ,
3. Fragras plumbea Nicerotiana;
4. Rides nos, Coracine, nil olentes:
5. Malo, quàm bene olere, nil olere.

Vers. 1. *Caſia*. Caſia & cinnamum, ſive cinnamomũ, ſunt odorati frutices, unde unguẽta & odores cõficiebãtur.

2. Et delibutus unguentis quæ conficiuntur ex odoratis fruticibus & floribus, quibus phœnix moriturus nidum ſuum extruit.

3. Redoles unguenta Nicerotis (Erat ille Niceros myropola celebris) quæ aſſervantur in vaſculis plumbeis. In plumbo, ut docet Plinius l. 13. cap. 2. commodiùs coquuntur unguenta, & ſervantur.

5. Homo enim impurus & olidus, unguentis emendare & compeſcere gravitatem odoris nativi debet: iſtis non eget homo purus, & nullo fœtore inquinatus.

XXXVIII.

In Calvum.

1. Mentiris fictos unguenta, Phœbe, capillos,

2. Et tegitur pictis ſordida calva comis.
3. Tonſorem capiti non eſt adhibere neceſſum:
4. Radere te meliùs ſpongia, Phœbe, poteſt.

Vers. 1. *Unguento*. Calvi ſolebant aream nudi capitis oleo odorato ac pigmento inungere, & capillos in calva ſic delibuta pingere; qui capilli non egebant novacula, qua tonderentur; ſed ſpongia, qua delerentur.

XXXIX.

Vota pro amici reditu.

1. Cernere Parrhaſios dum te juvat, Aule, Triones
2. Cominus, & Getici ſidera pigra poli:
3. O quàm pænè tibi Stygias ego raptus ad undas,
4. Elyſiæ vidi nubila fuſca plagæ!
5. Quamvis laſſa tuos quærebant lumina vultus,
6. Atque erat in gelido plurimus ore Pudens.
7. Si mihi lanificæ ducunt non pulla ſorores
8. Stamina, nec ſurdos vox habet iſta Deos;
9. Soſpite me ſoſpes Latias revêheris ad urbes,
10. Et referes pili præmia clarus eques.

Vers. 1. Dum tu, ô Aule Pudens, (erat ille, vir bello clarus, amicus Martialis) in Sarmatia & plagis ſeptentrionalibus bello diſtineris, ego pænè confectus morbo perii. De voce *Parrhaſius* vide ſupra Ep. 19.

Triones Ita vocatur ſignum cæleſte, quod alio nomine appellant Plauſtrum, ſive urſam minorem, de qua dixi l. Spect. Ep. 14. & lib. 4. Ep. 3. compoſitum è ſtellis ſeptem, quarum anteriores ſpeciem boum plauſtrum trahentium exhibent: boves autem à ruſticis apud Latinos veteres, vocabantur triones, quaſi terriones, id eſt, agrum terentes & ſcindentes aratro. Hinc toti ſigno inditum nomen, ut Septentrio, ſeu ſeptem triones diceretur. Eodem nomine appellatur etiam Urſa major, quia ſeptem clariores ſtellas habet, inter 27. è quibus conſtat. Hinc Virgilius *geminos triones* vocat.

2. *Getici*. Getæ populi Daciæ erant, Scythis vicini, ubi nunc ferè ſunt Moldavi.

Elyſiæ. Elyſii campi erant apud poëtas, inferorum regio quædam amœnior, piis & probis hominibus deſtinata. *Fuſca*. Omnia enim ſunt in inferis nigra.

5. Oculi mei, licet morbo gravati, te nihilominus requirebant.

7. Si parcæ nondum tra-

hunt mihi nigra ſtamina. Morituris nigra, victuris alba fila nere dicebantur Parcæ ſupra, lib. 4. Ep. 42. 60.

8. Si cælites vocem hanc meam, & concepta pro te vota audiunt.

9. Vivam ad illud uſque tempus, quo in patriam redibis.

10. Creaberis primus Centurio, & ornamentis equeſtribus donaberis. Statim atque primipilatu aliquis donabatur, fiebat eques non titulo tantùm, ſed equeſtri etiam cenſu. De Primipilo vide Lib. I. Ep. 76.

XL.

In oſtentatorem.

1. Et dolet, & queritur, ſibi non contingere frigus
 2. Propter ſexcentas Baccara gauſapinas:
3. Optat & obſcura luces, ventóſque, nivéſque:
 4. Odit & hibernos, ſi tepuére, dies.
5. Quid fecére mali noſtræ tibi, ſæve, lacernæ,
 6. Tollere de ſcapulis quas levis aura poteſt?
7. Quantò ſimpliciùs, quantò eſt humaniùs illud
 8. Menſe vel Auguſto ſumere gauſapinas?

VERS. 1. 2. Baccara, propterea quod vult oſtẽtare ſexcẽtas, quas domi ſervat, gauſapinas, dolet hyemem non adeſſe, odit calidos dies. Erat Gauſapina veſtis villoſa, & craſſa penula, quæ geſtabatur hyeme, & ab illis oſtentatoribus ſæpe mutabatur.

5. 6. Quid noſtræ lacernæ, ſive, quid nos lacernis induti, fecimus tibi mali, ô homo crudelis, quid in te peccavimus, ut nobis optes hyemem? quæ profectò nobis non poteſt non eſſe incommoda, qui lacernis adeò levibus utimur, ut eas ventus excutere ab humeris noſtris queat.

Lacernæ. Lib. 2. Ep. 26.

7. Quantò ſimpliciùs ad teſtandam omnibus oſtentationem tuam faceres, ſi menſe Auguſto ſumeres tuas gauſapinas? omnes enim ſtatim intelligerent quo id conſilio faceres. Sed eſſet hoc ipſum humaniùs, quia non optares, & votis tuis velut acerſeres hyemem nobis leviter veſtitis valde incommodam.

XLI.

Victurus liber.

1. Rem factam Pompillus habet, Fauſtine; legetur
 2. Et nomen toto ſparget in orbe ſuum:
3. Sic leve flavorum valeat genus Uſipiorum,

4. Quſquis & Auſonium non amat imperium,
5. Ingenioſa tamen Pompilli ſcripta feruntur:
6. Sed famæ non eſt hoc, mihi crede, ſatis.
7. Quàm multi tineas paſcunt, blattáſque diſerti!
8. Et redimunt ſoli carmina docta coci!
9. Neſcio quid plus eſt, quod donet ſęcula chartis,
10. Victurus genium debet habere liber.

V. 1. *&c.* Pompillus voti eſt compos, legetur illius liber, auctoriſque fama orbe toto ſpargetur: ac ni eſt ita, valeat ac floreat Uſipiorum natio, & quicumque Romani nominis hoſtis eſt. Hoc totũ ironicè eſt accipiendum. Uſipii ſunt populi Germaniæ ad Rhenum prope Lupiam fluv. in Weſtphalia; vel, ut alii malunt, in Belgio, ubi nunc eſt comitatus Zutphanię. *Leves* appellantur, quia defecerant à Romanis: *Flavi*, quia erant Germanorum flavæ ut plurimum comæ. De locutione iſta, *rem factam habere*, conſule Epig. 26. Lib. 1.

5. *Ingenioſa.* At enim, inquiet aliquis, nonne confiteris eſſe ingenioſum librum Pompilli? Fateor, inquit Martialis, ſed hoc ſatis non eſt.

8. *Redimunt.* Emunt, ad involvẽdos v. g. piſciculos &c.

9. *Sęcula.* Immortalitatẽ.

10. *Genium.* Numinis boni favorem. Debet propitio Genio natus eſſe: habere neſcio quid quod placeat &c. Genius erat Deus, quaſi lætitiæ dator; ac fortunæ ſingulorum, felicitatiſque velut arbiter. Eo irato nihil ſuccedebat.

XLII.

Magna laus, invidis diſplicere.

1. Laudat, amat, cãtat noſtros mea Roma libellos:
2. Méque ſinus omnes, me manus omnis habet.
3. Ecce rubet quidam, pallet, ſtupet, oſcitat, odit.
4. Hoc volo: nunc nobis carmina noſtra placẽt.

V. 2. *Sinus.* In ſinu aliquid ferre; eſt, amare magni pendere.

3. *Quidam.* Invidus. *Pallet.* Livor pallidos facit.

Oſcitat. Quaſi faſtidiret.

Hoc volo. Bene habet: iſtud perplacet, nũc ſentio bona eſſe mea carmina, quippe quæ invidis & malis diſpliceant.

XLIII.

In heredipetam.

1. Amiſit pater unicum Silanus;

2. Ceſſas mittere munera, Oppiane;
3. Heu crudele nefas, malæque Parcæ!
4. Cujus vulturis hoc erit cadaver.

VERS. 1. *Unicum.* Filium. Itaque jam orbus eſt, & dives: ô Oppiane, quid moraris eum muneribus devincire, ut te ſuum heredem ſcribat; ô Parcæ, factum crudeliter à vobis eſt! unicum enim patri miſero filium abſtuliſtis, & ipſum patrem tanquam mortuum cadaver, heredipetis & vulturibus vorandum objeciſtis!

XLIV.

Veræ lachrymæ.

1. Scis te captari; ſcis hunc, qui captat, avarum;
2. Et ſcis qui captat, quid, Mariane, velit:
3. Tu tamẽ hunc tabulis heredem, ſtulte, ſupremis
4. Scribis, & eſſe tuo vis, furioſe, loco.
5. Munera magna tamen miſit, ſed miſit in hamo:
6. Et piſcatorem piſcis amare poteſt!
7. Hiccine deflebit vero tua fata dolore?
8. Si cupis, ut ploret; des, Mariane, hihil.

VERS 1. *Captari.* Muneribus doloſis tuam hereditatem & mortem peti.

7. Sunt qui ſic legant & interpungant. *Hiccine? deflebit verò mea fata dolore.* An hunc ita culpas, ô Martialis? hicinne eſt quem ſic accuſas? Ille verò dignus eſt hereditate meâ, novi hominis memorem animum & pium, me mortuum flebit ex animo.

8. *Des nihil.* Tunc enim deceptus verè flebit.

XLV.

In obtrectatorem & invidum.

1. Cùm ſis nec rigidâ Fabiorum gente creatus,
2. Nec qualem Curio, dum prandia portat arãti,
3. Hirſutâ peperit rubicunda ſub ilice conjux;
4. Sed patris ad ſpeculũ tonſi, matríſque togatæ
5. Filius, & ſponſam poſſit te ſponſa vocare:
6. Emendare meos, quos novit fama, libellos,
7. Et tibi permittis felices carpere nugas:
8. Has, inquã, nugas, quibus aurẽ advertere totam
9. Non aſpernantur proceres urbíſque foríque:

10. Quas & perpetui dignantur ſcrinia Silî,
11. Et repetit toties facundo Regulus ore;
12. Quíque videt propiùs magni certamina circi
13. Laudat Aventinæ vicinus Sura Dianæ:
14. Ipſe etiam tanto dominus ſub pondere rerum
15. Non dedignatur bis térque revolvere Cæſar.
16. Sed tibi plus mentis,tibi cor,limãte Minervâ,
17. Acrius, & tenues finxerunt pectus Athenæ.
18. Ne valeam, ſi non multò ſapit altiùs illud
19. Quod cum panticibus laxis,& cũ pede grandi,
20. Et rubro pulmone vetus, naſíſque timendum,
21. Omnia crudelis lanius per compita portat.
22. Audes præterea, quos nullus noverit, in me
23. Scribere verſiculos,miſeras & perdere chartas:
24. At ſi quid noſtræ tibi bilis inuſſerit ardor,
25. Vivet; & hærebit, totóque legetur in orbe;
26. Stigmata nec vafra delebit Cinnamus arte.
27. Sed miſerere tui, rabido nec perditus ore
28. Fumantem vivi naſum tentaveris urſi:
29. Sit placidus licet,& lambat digitóſq; manûſq;
30. Si dolor, & bilis, ſi juſta coëgerit ira,
31. Urſus erit: vacuâ dentes in pelle fatiges,
32. Et tacitam quęras, quam poſſis rodere, carnẽ.

VERS. 1. *Rigida*. Bellicoſa,ſevera. Fabiorum gens, id eſt,familia & domus,illuſtris Romæ fuit:ex ea cùm trecenti contra Vejentes pugnarẽt, unâ die omnes cæſi ſunt,prę ter unum.

2 Cùm non ſis ſimilis filio M. Curii, qui cùm de Samnitibus, de Sabinis, de Pyrrho triumphaſſet,in ruſticana villa & vita conſumpſit extremum ætatis. Cic. de ſenect. *Rubicunda*. Peruſta ſolibus & æſtu.

4. Sed patris effeminati filius. *Togatæ*. Adulteræ. Vide Lib. II. Epig. 33.

5. *Sponſam &c.* Cùm ſis adeo pexus & comptus,ut mulieri propior quàm viro ſis.

6. *Nugas*. Ludicra epig.

10. Quas Silius Italicus, poëta nobilis, lib 4. Ep. 11. & perpetuâ famâ victurus, dignatur in ſuis ſcriniis ſervare. *Scrinia*. lib. 1. Ep. 3.

11. *Regulus*. Patronus percelebris. Supra, Ep. 26.

12. Et quas laudat clariſſimus orator Palfurius Sura, qui ædes habet in Aventino monte, unde propiùs ſpectat certamina & ludos Circen-

ſes, quia prope abeſt Circus ab ejus domo. In vertice Aventini erat Dianæ, templũ: nunc ædes Divæ Sabinæ dicata, unde monti nomen, *Di Santa Sabina*.

Circi. Lege lib. Spect. Ep. 26. Tres erant Romæ Circi: Circus maximus inter Palatium & Aventinum: Circus Flaminius, qui etiam dictus eſt Apollinaris; & Circus Neronis, in Vaticano.

16. Sed tibi videlicet judicium eſt acrius, Palladis artium bonarum præſidis ope ac beneficio, & mens ſanior quàm Cęſari, Regulo &c.

Limante. Poliente Pallade, acuente illud tuum judicium & cor.

17. *Athenæ*. Ubi artes omnes florebant.

18. Diſpeream, ni plus ſapit cor pecudis mortuæ putridũ, quàm tuum: ni ſanius eſt jecur, ac pernæ rancidæ, & pantices, (inteſtina ſunt, cum adipe & omaſo) ac pulmo jam corruptus & fœtens, quem naſi omnes ob fœtorem fugiunt, & alia id genus quæ lanii portant per cõpita.

22. *Noverit*. Legerit.

23. *Perdere*. Quia nemo eas volvet.

24. At ſi quid ego juſtâ bile & iracundiâ incitatus in te ſcripſero, illud vivet, ac celebrabitur; & ſtigmata, ſeu notas infamiæ, quę tibi à me, ut ferro candenti, in fronte inurentur, nullus Cinnamus, (erat ille tonſor famoſus) delebit.

27. Noli irritare urſum iratum, id eſt, me laceſſere, ulturum ſcilicet ac remorſurum. Irę ſedem vulgò ponunt in naſo, quam prodit flatus vehementior & calidior ex eo erumpens Urſus autem animal iracundum.

29. *Placidus*. Cicur.

31 *Urſus erit &c.* Redibit ad ingenium: nativum furorem reſumet.

Vacua pelle. Tomento fartâ & ſtramine: vel, mortua, & animæ vacua.

32 Quære alium quem tuis maledictis carpas; qui nec ſentire tuam obtrectationẽ, nec ulciſci queat.

XLVI.

Epigrammata longiora.

1. Hexametris epigrãma facis, ſcio dicere Tuccã.
2. Tucca, ſolet fieri: denique, Tucca, licet.
3. Sed tamen hoc longum eſt: ſolet hoc quoque, Tucca, licétque:
4. Si breviora probas, diſticha ſola legas.
5. Conveniat nobis: ut fas epigrammata longa
6. Sit tranſire tibi; ſcribere, Tucca, mihi.

Vers. 1. Ordo verborum eſt. Scio Tuccam, invi dum & cri-

ticum quemdam, dicere & objicere mihi quod longa epigrãmata (quale eſſe ſuperius) verſibus hexametris ſcribam.

2. O Tucca, reſpondeo id fieri ſolere, tum etiam licere.

3. 4. Atenim ſunt iſta epigrammata longiora: ſed longiuſcula licet facere: quæ ſi tibi diſplicent, ea ſolùm legas quæ duobus verſibus continentur.

5. Ita inter nos, quæſo, conveniat, ita litem componamus, ut mihi fas ſit longa ſcribere epigrammata; tibi illa tranſire, & non legere.

XLVII.

Epitaphium Eutychi pueri.

1. Flete nefas veſtrum, ſed toto flete Lucrino,
2. Najades, & luctus ſentiat ipſa Thetis.
3. Inter Bajanas raptus puer occidit undas
4. Eutychus, ille tuum, Caſtrice, dulce latus,
5. Hic tibi curarum ſocius, blandúmque levamẽ.
6. Hic amor, hic noſtri vatis Alexis erat.

VERS. 1. *Lucrino*. Vide lib. 1. Ep. 54. Najades, Deæ fontium præſides. De Baiis actum Ep. 51. ejuſd. lib. 1.

4. *Latus*. Tuus comes, amicus, ſodalis. Quia ſtipare latus ſolent amici & deductores.

6. *Alexis*. Domino carus puer: ut Alexis Virgilio, qui mentionem de eo facit in 2. Ecloga. *Vatis*. Caſtrici,

XLVIII.

Valere vivere eſt.

1. Sexageſima, Martiane, meſſis
2. Acta eſt, &, puto, jam ſecunda Cottæ,
3. Nec ſe tædia lectuli calentis
4. Expertum meminit die vel uno.
5. At noſtri bene computentur anni,
6. Et, quantùm tetricæ tulêre febres,
7. Aut languor gravis, aut mali dolores,
8. A vita meliore ſeparentur;
9. Infantes ſumus, & ſenes videmur.
10. Ætatem Priamíque, Neſtoríſque
11. Longam qui putat eſſe, Martiane,
12. Multùm decipitúrque fallitúrque:
13. Non eſt vivere, ſed valere, vita.

VERS. 1. 2. &c.

VERS. 1. 2. 3. *&c.* Cotta jam ſexageſimum & ſecundum, ut puto, annum, ò Martiane, confecit, neque adhuc vel uno die ægrotavit. At ſi numerentur anni noſtri, atque ſeparentur ab aliis dies illi, quibus febre vel alia vexati fuimus ægritudine, videbimur infantes, & recens nati, quamvis jam ob canos videamur ſenes, diuque vixerimus. Errat qui longam vitam putat eam quæ Priami vel Neſtoris numeret annos; ea longa eſt quæ multùm habet valetudinis ac ſanitatis: hæc dos eſt vitæ potiſſima, & ipsâ potior vitâ.

3. *Calentis* In quo æger calet febri.

10. *Neſtoris.* Vixiſſe tres ætates dicitur: Priamus quoque ad ſummam pervenit ſenectutē. Hic rex Trojæ; ille dux Græcorum prudentiſſimus.

XLIX.

In furem.

1. Fur notæ nimiùm rapacitatis
2. Compilare Cilix volebat hortum:
3. Ingenti ſed erat, Fabulle, in horto
4. Præter marmoreum nihil Priapum;
5. Dum non vult vacuâ manu redire;
6. Ipſum ſurripuit Cilix Priapum.

V. 2. *Compilare.* Spoliare. *Cilix.* Nomen eſt propriū: aliàs gentile. Cilicia pars Aſiæ minoris.

4. *Priapum.* Erat ille hortorum Deus cuſtos: qui tunc non modo hortum, ſed ne ſe ipſe quidem potuit cuſtodire. Deum hunc ligneum ridet. Hor. Sat. 8. Lib. I.

L.

Ficti dentes.

1. Medio recumbit imus qui lecto,
2. Calvam trifilem ſemitactus unguento,
3. Fodítque tonſis ora laxa lentiſcis;
4. Mentitur, Eſculane: non habet dentes.

V. 1. *Medio &c.* In tricliniis vulgò tres lecti erant: in ſingulis terni convivæ ut plurimum, quorū ſummus ille dicebatur, qui ad lecti caput accubabat: medius, qui in medio lecto; eratque locus honoratiſſimus: imus, qui poſt medium jacebat.

2. Qui habet caput calvū, diſcretum tamen pictis & fluentibus pingui unguento tribus aut quatuor pilis, inſtar filorum. Suprà, Epig. 38. *Semitactus.* ἡμίχριστος, leviter tactus ac delibutus: nā

tangere oleo, tangere unguẽto, dixerunt optimi ſcriptores Cato, Varro, Propertius Legunt nõnulli *ſemitatus*, quaſi ſulcatum eſſet unguento & exaratum caput; ſed vereor ut iſta vox latina ſit.

3. *Fodit*. Purgat, fodicat. *Lentiſcis*. Dentiſcalpiis è ramulis acutis lentiſci, (arbuſcula quædam eſt, factis. *Non habet*. Aut nullus habet, aut emptos. Recalvaſtrũ & edentulum deridet ſenem.

LI.

Veneficæ munera.

1. Cùm mittis turdúmve mihi, quadrãve placẽtæ,
2. Sive femur leporis, ſive quid his ſimile;
3. Bucellas miſiſſe tuas te, Pontia, dicis:
4. Has ego nec mittam, Pontia; ſed nec edam.

VERS. 1. *Quadram*. Partem quartam; fruſtum.
2. *Bucellas*. Propriè buccella ſeu buccea, eſt particula cibi vel panis: quantum capere bucca poteſt.
4. *Mittam*. Amicis: ſunt enim veneno infectæ.

LII.

Epitaphium Fuſci.

1. Ille ſacri lateris cuſtos, Martíſque togati,
2. Credita cui ſummi caſtra fuêre ducis;
3. Hic ſitus eſt Fuſcus: licet hoc Fortuna fateri;
4. Non timet hoſtiles jam lapis iſte minas.
5. Grande jugum domitâ Dacus cervice recepit,
6. Et famulum victrix poſſidet umbra nemus.

VERS. 1. *Ille &c.* Fuerat Cornelius Fuſcus præfectus pretorii, cuſtos corporis Domitiani. Vide Tacitum lib. 2. & 3. hiſt.

Martis togati. Domitiani, qui licet in urbe ſit, ac togatus, vincit tamen hoſtes per ſuos duces, ac Mars Romanorum eſt veluti domeſticus, ac urbanus. Poſſunt etiam per Martem togatum intelligi milites Prætorianæ cohortis, quæ ad Imperatoris palatium excubabat quorùm Fuſcus præfectus fuit.

2. Cui Domitianus caſtra ſua & exercitum contra Dacos commiſerat. Ab iis Fuſcus poſtea cæſus eſt: victi tamen ſubinde Daci, ac de illis Domitianus triumphavit.

3. *Licet hoc &c.* Poſſumus jam impunè, ô Fortuna, cladem iſtam confiteri, quam abundè compenſavit noſtra de Dacis victoria: Fuſci tumulus eorum vim & crudeli-

tatem non reformidat, & victrix ejus umbra placidè conquieſcit in hoc nemore, quod olim Dacorum, nunc Romanorum eſt, nunc Romanis ſervit. Pars magna victoriæ, vel cladis ſolatium cenſebatur, ſi cadavera & ſepulcra mortuorum non eſſent in hoſtium poteſtate: id nunc vates gratulatur. Daci quinam eſſent dixi Ep. 23. lib. 1. & Ep. 2. lib. 2.

LIII.

Pauper ſuperbus.

1. Cùm ſis tam pauper, quã nec miſerabilis Irus;
2. Tam juvenis, quàm nec Parthenopæus erat;
3. Tã fortis, quàm nec, cũ vinceret, Artemidorus;
4. Quid te Cappadocum ſex onus eſſe juvat?
5. Rideris, multóque magis traduceris Afer,
6. Quàm nudus medio ſi ſpatiêre foro.
7. Non aliter mõſtratur Atlas cum cõpare ginno,
8. Quæque vehit ſimilem bellua nigra Libyn.
9. Invidioſa tibi quàm ſi lectica, requiris?
10. Non debes ferri mortuus hexaphoro.

VERS. 1. *Irus.* Mendicus, apud Homerum, & conſequentes deinde poëtas decantatus.

2. *Tam juvenis.* Tam ætate florenti quàm Parthenopæus, imo etiam illo junior. Is fuit Antiopæ filius, floruit in bello Thebano, & ab Æſchylo laudatur in ſua *Septem ad Thebas*. Et à Papinio, Lib. IV. Thebaïdos.

3. *Artemidorus.* Pugil fuit egregius, Galbæ, Vitelliíque temporibus, patria Trallianus, qui, ut narrat Pauſanias in Eliacis Lib. 2. cùm in certaminibus Olympicis admodum adoleſcens parum feliciter pugnaſſet ob ætatis imbecillitatem, confirmatis poſtea viribus, cùm Smyrnæi publicos ederent ludos, in arenam deſcendit, & eodem die non ſolùm eos à quibus antea in Olympicis victus fuerat, verùm etiam adoleſcentes alios, ac viros omniũ valentiſſimos, pancratio ſuperavit. Hinc vocem illam explicabis, *cùm vinceret*.

4. Quid opus eſt te ferri in lectica hexaphoro (Lib. II. Ep. 59.) & onerare ſex ſervos? Frequentes ſervi è Cappadocia, minoris Aſiæ regione, mittebantur.

5. *Traduceris.* Haberis ludibrio. Lege lib. Spectac. Ep. 4. lib. 1. 47.

6 *Spatiere.* Ambules.

7. 8. Non aliter ac tu, ridetur ille nanus, quem joco vocamus Atlantem, quando per urbem vectatur illo ſuo exiguo mulo, qui illi par eſt,

& æque pumilus: aut quando aliquis Afer portatur ab elephante, cui eſt ſimili, nempe fuſcus, ſubniger. Cinnus eſt parvus mulus, teſte Plinio lib. 8. c. 48. & Ariſtotele de hiſt. anim. lib. 6. ca. 24. Libs, ſive Libys, idem eſt ac Africanus.

9. *Invidioſa &c.* Quæris cur tantam tibi apud omnes invidiam conciliet hæc tua lectica? nempe cùm ſis vivum cadaver, & indignus qui lucem intuearis, non debes hexaphoro geſtari, ſed feretro & vili ſandapila. Habes epigramma ſimile num. 59. Epig. 54.

LIV.
Vinum venenum.

1. Potor nobilis, Auje, lumine uno
2. Luſcus Phryx erat, alteróque lippus:
3. Huic Heras medicus, bibas caveto;
4. Vinum ſi biberis, nihil videbis.
5. Ridens Phryx, oculo, valebis, inquit.
6. Miſceri ſibi protinus deunces,
7. Sed crebros jubet: exitum requiris?
8. Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

VERS. 1. Ordo eſt. Phryx quidam, egregius potor, erat oculo uno luſcus, & lippus altero.

3. *Heras.* Nomen medici tunc celebris: legitur etiam Eros, utraque vox græca Ἡρᾶς, Ἔρως.

4. *Nihil videbis.* Oculos perdes.

5. At Phryx ridens, oculum ſuum ſic eſt allocutus, ô mi ocule, vale, nullus eſto, pereas ſanè. lib. 2. 67.

6. *Deunces.* Explicui hanc vocem lib. 1. Ep. 26.

8. Vinum hoc Phrygi aliud nihil quam vinum fuit, & quidem ſuave: at ejus oculo fuit venenum & peſtiferum, quia oculus eo, tanquam veneno, eſt extinctus.

LV.
Malè fortunatus.

1. Triſtis es, & felix: ſciat hoc Fortuna caveto:
2. Ingratum dicet te, Lupe, ſi ſcierit.

VERS. 2. *Ingratum.* Qui ſua beneficia animo iniquo accipias: lætum te ac hilarem in rebus bonis ac lætis facito.

LVI.

Romanæ roſæ.

1. Ut nova dona tibi, Cæſar, Nilotica tellus
2. Miſerat hibernas ambitioſa roſas:
3. Navita deriſit Pharios Memphiticus hortos,
4. Urbis ut intravit limina prima tuæ.
5. Tantus veris honos, & odoræ gratia Floræ,
6. Tantáque Pæſtani gloria ruris erat.
7. Sic qnacunq; vagus greſsúmq;oculóſq;ferebat,
8. Sutilibus ſertis omne rubebat iter.
9. At tu Romanæ juſſus jam cedere brumæ,
10. Mitte tuas meſſes; accipe, Nile, roſas.

VERS. 1. 2. Ægyptus tibi, ô Cæſar, miſerat roſas hibernas, ut mira quædam & inſolita munera, eas ambitioſè, quaſi magnum aliquid, venditans. *Nilotica*. Nilus Ægypti fluv. notiſſimus.

3. 4. Sed Ægyptii nautæ, cùm Romam venerunt, cœperunt ſuam Ægyptum, ejuſque hortos & roſas contemnere. Pharus, quid eſſet expoſui Ep. 13. lib. 1. Quid Memphis, lib. Spect. Ep. 1.

5. Tot videbant Ægyptii, vel media in hyeme, flores & roſas Romæ. Flora erat hortorum & florum Dea.

6 Tanta erat roſarum copia ex agro Pæſtano (Lib IV. Ep. 48.) advectarum.

8. *Sutilibus* Inter ſe nexis & conſutis. Legitur etiam, *textilibus*.

9. *Juſſus cedere &c.* Coactus fateri roſas, vel in ipſa bruma, eſſe Romæ plures ac præſtantiores, quàm in Ægypto, ubi æſtas aſſidua.

10. Contentus eſto nobis frumentum mittere, roſis tuis carere poſſumus, imo tibi noſtras mittere.

LVII.

Mendicat eleganter.

1. Quidàm me modò, Rufe, diligenter
2. Inſpectum, velut emptor, aut laniſta,
3. Cùm vultu digitóque ſubnotaſſet,
4. Túne es, túne, ait, ille Martialis,
5. Cujus nequitias jocóſque novit
6. Aurem qui modò non habet Batavam?
7. Subriſi modice, levíque nutu
8. Me, quem dixerat eſſe, non negavi.

9. Cur ergo, inquit, habes malas lacernas;
10. Reſpondi: quia ſum malus poëta.
11. Hoc ne ſæpiùs accidat poëtæ,
12. Mittas, Rufe, mihi bonas lacernas.

VERS. 2. *Velut emptor*. Quaſi vellet emere mancipium aliquod. Qui emebant ſervos, eos diligenter inſpiciebant, ne quid lateret vitii: item laniſtæ, qui gladiatores emebant, ut eos alerent domi, exercerentque ad mutuam lanienam.

3. *Subnotaſſet*. Quum me, vultu admirantis in ſpeciem compoſito, & producto digito commonſtraſſet.

5. *Nequitias*. Epigrammata ludicra & improba.

6. Modò ille jocari paululum amet ac ſciat. Auris Batava in hoc loco eſt, rudis jocorum & imperita. Nempe rigidi & bellicoſi erant Batavi, atque adeo minimè iſtarum amãtes nugarum. Nunc inter illos multi ſunt politioribus litteris in primis exculti.

9. *Lacernas*. De hac voce dictum Ep. 26. lib. 2. & 2. lib. 4.

11. Ne quis mihi paupertatem exprobret, ac ſterilem poëſim objiciat.

LVIII.

Principis clementia.

1. Quantum ſollicito fortuna parentis Etruſco,
2. Tantum, ſumme ducum, debet uterque tibi.
3. Nam tu miſſa tuâ revocaſti fulmina dextrâ:
4. Hos cuperem mores ignibus eſſe Jovis.
5. Si tua ſit ſummo, Cæſar, natura Tonanti,
6. Utetur toto fulmine rara manus.
7. Muneris hoc utrumque tui teſtatur Etruſcus,
8. Eſſe quod & comiti contigit, & reduci.

VERS. 1. Quantum Etruſcus pater debet filio ſuo, qui parentis fortunam & calamitatem in meliorem ſtatum mutavit; tantùm uterque, pater nempe & filius, tibi debet, ô Cæſar, qui preces filii audiveris, & patrem ab exilio revocaveris.

Sollicito. De patris exilio & calamitate. *Fortuna* Sors, reſtitutio ab exilio.

Etruſco. Etruſcus pater, ſive Hetruſcus, primùm Tiberii Cæſar libertus fuit, deinde Caligulam minùs faventem expertus, ab eo pulſus aula; mox tamen revocatus eſt, & in ejus comitatu profectus ad Germanicam expeditionem; ſub aliis deinde Cæſaribus varia fortuna uſus, ad magnos honores, & majores opes eva-

ſit: annos demum 80. natus, à Domitiano juſſus exulare, filium habuit comitem exilii voluntarium, ſed ejus operâ revocatus, non ita multò poſt deceſſit. Hunc laudat egregio carmine Statius l. 3. Silvarū.

3. *Fulmina* Exilii decretū.

6. Jupiter nunquam aut rarò fulmina vibraret totâ vi, totâ manu. Eſſet in reos mitior.

7. 8. Etruſcus filius utrumque hoc beneficium à te acceptum confitetur, & quod non ægrè tuleris ipſum patri comitem ſponte in exilium ire; & quod cum patre redire ab exilio juſſeris.

LIX.

Sanus non ſanus.

1. Octaphoro ſanus portatur, Avite, Philippus:
2. Hunc tu ſi ſanum credis, Avite, furis.

VERS. 1. *Octaphoro* Octaphorus erat lectica quam ſervi octo ferebant: eâ utebantur interdum ægroti ut mollius geſtarentur.

2. Jocus eſt in voce *ſanus*: iſte, ſano licèt corpore, licèt valens ac robuſtus, tamen octaphoro vehitur: an credis eum eſſe ſanum? Id ſi credis, inſanis ipſe: ægrotat certè, non corpore, at animo, propter arrogantiam & amorem deliciarum.

LX.

Epitaphium.

1. Editur heu! ſextus ſine te mihi, Ruſe Camoni,
2. Nec te lectorem ſperat, amice, liber.
3. Impia Cappadocum tellus, & numine lævo
4. Viſa tibi, cineres reddit & oſſa patri.
5. Funde tuo lachrymas orbata Bononia Ruſo:
6. Et reſonet tota planctus in Æmilia.
7. Heu qualis pietas! heu quàm brevis occidit ętas!
8. Viderat Alphei præmia quinque modò.
9. Pectore tu memori noſtros evolvere luſus,
10. Tu ſolitus totos, Ruſe, tenere jocos.
11. Accipe cum fletu mœſti breve carmen amici,
12. Atque hæc abſentis thura fuiſſe puta.

VERS. 1. O Ruſe Camoni, hunc ſextum librum edidi, te abſente.

3. 4. Ruſus Camonius in Cappadocia deceſſit; ejuſque cineres Romam ad ipſius patrem ſunt reportati.

4 *Numine lævo* Quam adii-

ſti adverſis, iratiſque ſuperis, nempe in ea moriturus.

5. *Bononia*. Urbs Italiæ in Æmilia ſeu Longobardia, cis Padum: *Bologna*.

8. Vixerat per quinque tãtùm Olympiadas, id eſt annos 20. ad Olympiam (quæ olim etiam Piſa dicta eſt) urbem Græciæ in Peloponneſo, celebrabantur clariſſima certamina ad fluvium Alpheum, quarto quoque anno ineunte; quod ſpatiũ propterea Olympias vocatum eſt. Vide Ep. 35. lib 4.

12. Accipe hęc carmina loco thuris, quod in tuo funere ſuperis adoleviſſem, ſi adfuiſſem.

LXI.

Vinum nivibus temperatum.

1. Setinum, dominæque nives, denſíque trientes,
2. Quando ego vos, medico non prohibẽte, bibã?
3. Stultus, & ingratus, nec tanto munere dignus,
4. Qui mavult hæres divitis eſſe Midæ.
5. Poſſideat Libycas meſſes, Hermũq; Tagũque,
6. Et potet calidam, qui nihil livet, aquam.

Vers. 1. *Setinum*. Subaudi *Vinum*. Setia Campaniæ eſt oppidum, *Sezza*.

Dominæ. Quæ inter ceteras menſarum delicias veluti principatum obtinetis, quia vinum refrigeratis.

Denſi. Crebri. De triente vide Ep. 26. lib. 1.

3. Eſt ille profectò inſanus & ingratus pro acceptis Fortunæ munere opibus, qui eſſe ſimilis Midæ, & ejus eſſe heres, id eſt, eſſe æquè dives mavult, quàm vina bona bibere.

5. Quicumque mihi invidet, ille ſanè Africæ meſſes, aureas Hermi ac Tagi fluviorum arenas poſſideat: ſed aquam calidam ipſe bibat, mihi vinũ & nives relinquat. Hermus nunc *Sarabat*, eſt in Aſia minori, devolvitur in Pactolum, & vicinos. Smyrnæ campos alluit. Tagus in Hiſpania. *Tajo*. Ambo aureis arenis inclyti.

LXII.

Emax precatio.

1. Dî tibi dent, & tu Cæſar, quæcumque mereris:
2. Dî mihi dent, & tu, quæ volo, ſi merui.

LXIII.

Damnoſa familiaritas.

1. Manè ſalutavi vero te nomine caſu;

2. Nec dixi dominum, Cæciliane, meum.
3. Quanti libertas conſtet mihi tanta, requiris?
4. Centum quadrantes abſtulit illa mihi.

VERS. 1. Manè te tuo nomine ſalutavi, idque caſu, non dedita opera; te Cæcilianum appellavi, non dominum meũ, ut patronos appellare ſolent clientes.

3. At carò iſta mihi ſalutandi libertas & familiaritas conſtitit: nam abſtuliſti mihi ſtatim ſportulam, quam antea dare conſueveras.

4. De centum illis quadrantibus & ſportula vide Ep. 51. lib. 1. & 6. lib. 3.

LXIV.

Vinum pateræ congruens.

1. Cælatus tibi cùm ſit, Ammiane,
2. Serpens in patera Myronis arte;
3. Vaticana bibis: bibis venenum.

VERS. 1. Siquidem habes pateram in qua cælatus eſt ſerpens, & bibis vinum Vaticanum (quod erat peſſimum) certè venenum bibis, & cum iſto ſerpente tuum vinum congruit, ita ut ſerpens cælatus extra, indicare videatur toxicum intra latens.

2. *Mironis.* Erat ſculptor egregius de quo Plinius multa.

3. *Vaticana.* Mons Vaticanus, *il Vaticano*, prope Romam erat, nunc in ipſa Roma: in eo condita eſt admirabilis Baſilica S. Petri. In agro vicino colligebatur vinum deterrimum.

LXV.

Mulier unguentis delibuta.

1. Tam malè Thaïs olet, quàm non fullonis avari
2. Teſta vetus, mediâ ſed modò fracta viâ:
3. Pullus abortivo nec cùm putreſcit in ovo;
4. Amphora corrupto nec vitiata garo.
5. Virus ut hoc alio fallax permutet odore,
6. Depoſitâ quoties balnea veſte petit;
7. Pſilothro viret, aut acidâ latet oblita cretâ:
8. Aut tegitur pingui térque quatérque fabâ.
9. Cùm bene ſe tutam per fraudes mille putavit,
10. Omnia cùm fecit, Thaïda Thaïs olet.

VERS. 1. Pejus olet Thaïs quàm teſtâ in qua fullones urinam

ad expurgandas veſtes utilem, excipiunt; cùm recentiſſimè eſt fracta illa teſta, & in vicum projecta.

3. Ova vetera, maximè ſi per aliquot dies illis gallina incubuerit, ſunt odoris graviſſimi.

4. *Garo*. Eſt garum liquamen quoddam, & muriæ ſalſæ genus, factum ex inteſtinis piſciculorum, putridis, & ſale maceratis.

5. Ut odorē ſuū tetrū, alieno ſuavi permutet ac obruat.

7. Pſilothro utitur, quoties petit balnea: aut apponit affatim ori pigmentum confectum è creta aceto diluta. Eſt pſilothrum unguenti odorati genus, quo cutis lævigatur & politur detractis pilis; à verbo græco ψιλόω: nudo, pilis ſpolio. *Viret*, quia juvenilem quandam ori viriditatem conciliat.

Acida creta. Creta aceto diluta.

8. Farina è fabis expreſſa, vultum totū tegit, oblinitque.

9. *Tutam*. A fœtore. Bene olentem.

10. Quidquid agat, malè ſemper olet.

LXVI.

Splendidus alienis opibus.

1. Ponuntur ſemper chryſendeta Calpetano,
2. Sive foris, ſeu cùm cœnat in urbe domi.
3. Sic etiam in ſtabulo ſemper, ſic cœnat in agro.
4. Non habet ergo aliud? non habet imò ſuum.

VERS. 1. *Ponuntur*. In menſa apponuntur. *Chryſendeta*. Explicui Ep. 36. lib 2.

3. *Stabulo* Diverſorio, publico hoſpitio: ſic vocatur, quia ibi ſtatur de via. *Sic*. Cū iſtis poculis. *Agro*. Villa.

4. Nonne habet alia vaſa? aliam ſupellectilem? Imò non habet aliam ſuam, alienā habet. Nihil habet quod ſuū ſit, adeo eſt pauper; ſi quid habet, aut commodatū ſumpſit ab aliis, aut furto ipſe ſuſtulit.

LXVII.

Vis exempli.

1. Non miror quod potat aquā tua Baſſa, Catulle;
2. Miror quod Baſſi filia potat aquam.

VERS. 1. *Tua*. Filia: quæ ſobrium patrem imitatur.

2. *Baſſi*. Ebrii parentis. Imitamur autem faciliùs exempla deteriora, quare magis mirandum eſt, ebrii hominis filiam non eſſe ebriam, quam ſobrii parentis prolem eſſe ſobriam.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER VII.

EPIGRAMMA I.

Lorica Domitiani.

1. ACCIPE belligerę crudũ thoraca Minervę, 2. Ipſa Meduſææ quem timet ira comæ:
3. Dum vacat hæc, Cæſar, poterit lorica vocari;
4. Pectore cùm ſacro ſederit, ægis erit.

Vers. 1. O Cæſar, qui ad bellum Sarmaticum es profecturus, ſume thoracem qualem Minerva gerit, è crudo & rigido confectum ferro.

2. Quem vel ipſa ægis Minervæ, horrida & terribilis ob Meduſæ caput in ea ſculptum ac iratis ſerpentibus hirſutum, timeat. Qui terribilior eſt Ægide Minervæ. Alii ſic legunt hunc verſum: *Ipſa Meduſæa quo tumet ira coma*. Nempe; quo in thorace cernitur Meduſæ caput iratis ac tumentibus anguibus, inſtar comarum, hirſutum. Alii ſic: *Ipſa Meduſæę quem timet ira Deæ*. Eſt adeo terribilis thorax, ut ipſa Pallas irata hunc formidare poſſit.

Meduſeæ. Meduſa fuit una è Gorgonibus, cujus crines aureo priùs colore inſignes, Minerva ipſi infenſa mutavit in colubros, quibus ea vis ineſſet, ut quicumque illos aſpiceret, in lapidem verteretur. Perſeus accepto Palladis ſcuto, ubi repercuſſos in ſplendido ære colubros impunè aſpiceret, Meduſæ caput abſcidit. Illud Minerva, aut illius effigiem, poſtmodum ſuo thoraci vel clypeo inſervit.

3. Quando loricam hanc non geſtabis; dum illa, te à bellis vacante, veluti ceſſabit ac feriabitur, lorica vocari poterit, & mortalis thorax: quæ

do illam indues, tunc Ægis vocabitur, & Jovis aut Palladis thorax.

4. *Ægis*. Erat Deorum, vel lorica, vel clypeus, maximè, Jovis & Minervæ. Id nominis illi factũ eſt, ex eo quod narrẽt poëtę, hunc thoracem, ſive clypeum tectũ fuiſſe pelle Amaltheæ capræ, à qua Jupiter nutritus eſt, vox enim græca αἰγὶς pellem caprinam ſignificat. Innuit Martialis hoc epigrammate Domitianum eſſe Deum non inferiorem Jove aut Minervâ.

II.

Vota pro Domitiani reditu.

1. Invia Sarmaticis Domini lorica ſagittis,
2. Et Martis Getico tergore fida magis:
3. Quam vel ad Ætolæ ſecuram cuſpidis ictus
4. Texuit innumeri libricus unguis apri:
5. Felix ſorte tuâ! ſacrum cui tangere pectus
6. Fas erit, & noſtri mente calere Dei.
7. I comes, & magnos illæſa merere triumphos,
8. Palmatæque ducem, ſed cito, redde togæ.

Vers. 1. O lorica Domitiani, quam nullæ Sarmatarum ſagittæ pervadere poterunt ac perrumpere. Sarmatæ populi Europæ ad Septentrionẽ, nũc Poloni, Moſchi, &c.

2. *Tergore*. Loricâ, quæ olim è tergore & corio pecudum fiebat. Dicitur Mars loricam habere Geticam, quia Getæ, populi barbari ad ſeptentrionalem Europæ plagã, (pag. 306.) ſunt admodum bellicoſi. Senſus eſt: quâ indutus Cæſar tutior erit quàm ſi gereret Martius ipſius loricam.

3. 4. Quæ eſt texta & conſerta è ſquamis æneis, aprorum ungues imitantibus; vel ex ipſiſmet aprugnis ungulis, veris ac nativis atque adeo tuta eſt contra ictus lanceæ vel acutiſſimæ. Ætoli enim, teſte Plinio, lanceas invenere: adde quod celebris ille Meleager, qui telis aprum interemit, Ætolus fuit. Vide ep. 14. Libri Spect.

8. Victis hoſtibus Cęſarem urbi cito reſtitue triumphantem, & toga palmara indutum. Veſtis palmata triumphantium erat propria: ſic dicta eſt à ramis palmarum in ea intextis, ſive pictis; toga geſtabatur à civibus in urbe; ut in acie ſagum à militibus; paludamentum, ab Imperatoribus.

III.

Ad malum Poëtam.

1. Cur non mitto meos tibi, Pontiliane, libellos?
2. Ne mihi tu mittas, Pontiliane, tuos.

IV.

Vates pallidus.

1. Eſſet, Caſtrice, cùm mali coloris,
2. Verſus ſcribere cœpit Oppianus.

VERS. 1. Oppianus pallebat morbo: putavit oblatam ſibi eſſe commodam occaſionē colligendæ famæ: cœpit verſus facere, ut è ſtudio & labore pallere crederetur. Vel, putavit ſatis eſſe, ut poëta fieret, ſi eſſet pallidus. Vide Horatium in Arte Poetica, ſub finem.

V.

Ad Domitianum, ut in urbem redeat.

1. Si deſiderium, Cæſar, populíque, patrúmque
2. Reſpicis, & Latiæ gaudia vera togæ;
3. Redde Deum votis poſcentibus: invidet hoſti
4. Roma ſuo, veniat laurea multa licet:
5. Terrarum dominum propius videt ille, tuóque
6. Terretur vultu barbarus, & fruitur.

VERS. 3. *Deum*. Te: ſic enim ſe appellari edicto ſāxit. *Invidet hoſti*. Qui te præſente fruitur.
4. *Laurea*. Corona è lauru, ſignum victoriæ: litteræ laureatæ, de quibus vide ſequens Ep. Quamvis de tuis victoriis felices & crebrinūcii Romam afferantur.

VI.

Ab eundem.

1. Ecquid Hyperboreis ad nos converſus ab oris
2. Auſonias Cæſar jam parat ire vias?
3. Certus abeſt auctor, ſed vox hoc nunciat omnis:
4. Credo tibi: verum dicere, Fama, ſoles.
5. Publica victrices teſtantur gaudia chartæ:
6. Martia laurigerâ cuſpide pila virent.
7. Rurſus, io, magnos clamat tibi Roma triūphos,
8. Invictuſque tuâ, Cæſar, in urbe ſonas.

9. Sed jam lætitiæ quo ſit fiducia major,
10. Sarmaticæ laurus nuncius ipſe veni.

VERS. 1. Ergòne tandem Cæſar in Italiam à ſeptĕtrione revertitur? De voce *Hyperboreus* vide Ep. 3. Lib 4.

2. *Auſonias* Italas. Auſon, vel Auſonius, Italiæ rex priſcus fuit.

4. O fama, credo tibi, redire Domitianum: vox enim publica & fama ſolet vera eſſe.

5. *Chartæ*. Illigatæ lauro literæ, quas duces, reportatâ victoriâ, mittere ſolebant ad ſenatum.

6. *Pila*. Jacula brevia, Romanis uſitata. Illa poſt victoriam partam, lauro implicabantur.

8. *Sonas*. Diceris, prædicaris.

VII.

Domitiani abſentis deſiderium.

1. Hiberna quamvis Arctos, & rudis Peuce,
2. Et ungularum pulſibus calens Iſter,
3. Fractuſque cornu jam ter improbo Rhenus,
4. Teneat domantem regna perfidæ gentis
5. Te ſumme mundi rector, & parens orbis:
6. Abeſſe noſtris non tamen potes votis.
7. Illic & oculis & animis ſumus, Cæſar:
8. Adeóque mentes omnium tenes unus,
9. Ut ipſa magni turba neſciat circi
10. Utrúmne currat Paſſerinus, an Tigris.

VERS. 1. *Arctos*. Vide Librum Spectac. Ep. 14.

Peuce. Inſula eſt, in Iſtri oſtio: *Rudis*, Barbara, inculta.

2. *Iſter*. Fluvius idem prope fontem. Danubius; prope oſtia, Iſter vocatur. Calêre dicitur ungularum equinarum pulſibus, quia gelu conſtrictus equos tranſeūtes impunè admittit. Sic à Virgilio fervere via dicitur, in qua multi ultro citróque commeant: calor quippe in motu maximè eſt. Pag. 236.

3. *Cornu*. Dantur fluviis taurorum cornua, ob ſtrepitum fluctuum, qui mugitum taurorum imitatur. Ob eam rem Achelous fluvius, in taurum ſe ipſe dicitur convertiſſe, ut cum Hercule dimicaret, à quo victus & uno cornu truncatus eſt. Rhenus dicitur hic ter exutus cornibus, ob triplicem Domitiani victoriam de Germanis.

7. *Illic*. Ibi, ubi es.

8. Ita te unum cogitamus, licèt abſentem, ac videmus, ut cùm Paſſerinus &

Tigris, illi egregii curſores, in circo incredibili velocitate currunt, eos nemo aſpiciat, & uter illorum currat, ignoremus, omnes in tui deſiderio, & cogitatione defixi. Quid eſſet circus dixi Pagina 25.

VIII.

Domitiani reditus.

1. Nunc hilares, ſi quando, mihi nunc ludite Muſæ:
2. Victor ab Othryſio redditur orbe Deus.
3. Certa facis populi tu primus vota December:
4. Jam licet ingenti dicere voce, venit.
5. Felix ſorte tuâ, poteras non cedere Jano,
6. Gaudia ſi nobis, quæ dabit ille, dares.
7. Feſta coronatus ludet convicia miles,
8 Inter laurigeros cùm comes ibit equos.
9. Fas audire jocos, levioráque carmina, Cæſar,
10. Et tibi; ſi luſus ipſe triumphus amat.

Vers. 2. *Othryſio.* Othryſii, ſive Odryſii, populi fuerunt Thraciæ circa Hebrum, aut inter Abderam & Iſtrum. *Deus.* Supra, Ep 5.

3. Perlatus eſt menſe Decembri certus nuncius, quo affirmatur Romam redire; id quod omnes optant.

6. Si Decembri menſe poſſet venire in urbem, ut certò venturus eſt Januario. Huic menſi Janus præeſt.

7. *Convicia.* Solebant milites in Imperatorem triumphantem dicta dicere & jacere convicia per jocum, magnâ libertate, ac ſæpe protervia.

9. Liceat tibi, ô Cæſar, hæc jocoſa carmina æquis auribus accipere, qui convicia ludentium militum non reſpuis. Sit mihi fas ludere, ſi fas eſt militi cavillari.

IX.

Malus orator.

1. Cùm ſexaginta numeret Caſſelius annos,
2. Ingenioſus homo eſt: quando diſertus erit?

Vers. 1. Caſſelius eſt ſexagenarius, non caret ingenii laude: eloquentiâ certè caret. Quandonam erit eloquens? nunquam: quia eloquentia laboris multùm operæque poſtulat, neque naſcuntur oratores, ſed fiunt.

X.

Aliena curans, ſua negligens.

1. In lucem cœnat Sertorius: Ole, quid ad te?
2. Cùm liceat totâ ſtertere nocte tibi.
3. Septingenta Tito debet Lupus: Ole, quid ad te?
4. Aſſem ne dederis, credideríſve Lupo.
5. Illud diſſimulas ad te quod pertinet, Ole,
6. Quódque magis curæ convenit eſſe tuæ;
7. Pro togula debes; hoc ad te pertinet, Ole;
8. Quadrantem nemo jam tibi credit: & hoc.
9. Uxor mœcha tibi eſt: hoc ad te pertinet, Ole;
10. Poſcit jam dotem filia grandis: & hoc.
11. Dicere quindecies poterã quod pertinet ad te:
12. Sed quid agas, ad me pertinet, Ole, nihil.

VERS. 1. Cœnam uſque in lucem protrahit: nocte totâ pergræcatur.

3. *Septingenta*. Subaudi ſeſtertia, id eſt, libras Turon. 70000.

4. Cave tu tãtùm, ne quidquam credas Lupo, ſcilicet malo debitori, ne quid illi des: noli eſſe ſollicitus, an alius ei det, credátve.

7. *Debes*. Nempe nummos.

8. *Quadrantem*. Quartam aſſis partem. Pag. 249.

12. Quemadmodum ad te nihil pertinet quid agant alii, ſic ad me nihil ſpectat, quid agas tu; vereórque ne illud meum mihi reponas, *Quid ad te?*

XI.

Verſus archetypi.

1. Cogis me calamo; manúque noſtrâ
2. Emendare meos, Pudens, libellos:
3. O quàm me nimium probas, amáſque,
4. Qui vis archetypas habere nugas!

VERS. 1. Poſtulas à me meos libellos, ſed meâ manu emendatos, ut illos nempe in tuis ſcriniis ſerves: deamo te, ac demiror, qui rem tantillam, quales ſunt mei verſus, tanti facias, ut velis eorũ primariũ exemplar domi habere. Eſt archetypum, primum rei exemplum, primum opus ad cujus ſimilitudinẽ fiũt alia. ἀρχὴ, initiũ: τύπος, typus, forma, exemplar.

XII.

Liber innoxius.

1. Sic me fronte legat Dominus, Fauſtine, ſerenâ,
2. Excipiátque meos quâ ſolet aure jocos:
3. Ut mea, nec juſte quos odit, pagina lædit,
4. Et mihi de nullo fama rubore placet.
5. Quid prodeſt? cupiant cùm quidam noſtra videri
6. Si qua Lycambeo ſanguine tela madent:
7. Vipereúmque vomant noſtro ſub nomine virus,
8. Qui Phœbi radios ferre diémque negant.
9. Ludimus innocui; ſcis hoc bene: juro potentis
10. Per Genium famæ, Caſtaliúmque gregem,
11. Pérque tuas aures, magni mihi numinis inſtar
12. Lector, inhumanâ liber ab invidiâ.

VERS. 1 *Dominus.* Cęſar.

3. Sic me libenter à Domitiano legi velim, ut lædo neminem in meis ſcriptis, ne illos quidem in quos odio juſto ſum incenſus.

4. Nec placet mihi fama quæſita ex aliquo epigrammate, quod alicui ruborem & pudorem afferat.

5. Quid hoc mihi tamen prodeſt, quod vel inimicis temperem, ſi nihilominus quidem mihi attribuunt, & pro noſtris venditant carmina nōnulla maledica, qualia edita olim fuere in Lycamben? Archilochus poëta græcus lyricus inſignis fuit: huic Lycambes Neobulen filiam cùm deſpondiſſet, eandem mutato conſilio alteri nuptum dedit. Iratus Archilochus tam amaros in Lycambē jambos ſcripſit, ut ille ſibi laqueo vitam eripuerit.

8. Qui non audent ſuum nomen prodere, qui lucem oderunt: atque adeo ſub meo nomine ſua maledicta pervulgant.

10. *Genium Famæ* Per illum Deum qui famæ præſidet, qui eruditorum laudi conſulit. Lege lib. 6. Ep. 41.

11 Et per tuas aures quibus benignè me audis, ô lector candide, & ab omni invidia disjuncte, qui mihi inſtar magni Apollinis, & Muſarum es; cujus favorem pluris facio, quàm omnes Muſas.

XIII.

In mulierem formæ ſtudioſam.

1. Dum Tiburtinis albeſcere ſolibus audit
2. Antiqui dentis fuſca Lucoris ebur

3. Venit in Herculeos colles: quid Tiburis alti
4. Aura valet? parvo tempore nigra redit.

VERS. 1. 2. Ordo eſt. Dum Lycoris fuſca, audit Tiburtino ſole, & cælo fieri album ebur, etſi vetus & nigrum, eo acceſſit. Sed nigra rediit quæ nigra venerat.

Antiqui dentis ebur. Ebur eſt dens elephantinus.

3. *Herculeos*. Pagina 39. 213. 216.

XIV.

Munera bis utilia.

1. Æra domi non ſunt: ſupereſt hoc, Regule, ſolũ
2. Ut tua vendamus munera: numquid emis?

VERS. 1. Nulla mihi domi eſt pecunia: ſũt multa quę à te accepi munera; cogor ea vendere, ut nempe ex iis venditis cõficiam nummos. Num vis ea emere? Expectat nempe vates dum Regulus dicat, parce hoc facere, retine mea munera: do illam tibi, quam ex iis vendicis redigeres, pecuniam: hanc habe, cum muneribus.

XV.

Suos libellos amico mittit.

1. Ruris bibliotheca delicati,
2. Vicinam videt unde lector urbem;
3. Inter carmina ſanctiora ſi quis
4. Laſcivæ fuerit locus Thaliæ,
5. Hos nido licet inſeras vel imo
6. Septem quos tibi mittimus libellos,
7. Auctoris calamo ſui notatos:
8. Hæc illis prætium facit litura.
9. At tu munere dedicata parvo,
10. Quæ cantaberis orbe nota toto,
11. Pignus pectoris hoc mei tuere,
12. Julî bibliotheca Martialis.

VERS. 1. *Ruris*. Villulæ elegantis. Illam fusè deſcribit Lib. 4. Epig 52.

2. *Vicinam* Erat enim iſta villa in Janiculo, qui colliculus imminet Romæ.

3. *Sanctiora*. Severiora, graviora. Pag. 238.

4. *Thaliæ*. Uni è Muſis, quæ jocis & ludicris verſibus gaudet; θάλλω, *floreo*.

5. *Nido*. Loculo, ſcrinio.

7. *Notatos*. Scriptos à me & emendatos, atque adeo non carentes lituris.

5. Lituræ bona carmina commendant, quia indicant eſſe emendata & ſcripta diligenter.

9. *Dedicata*. Donata, conſecrata.

11. *Pectoris*. Amoris.

XVI.

Antiqua in pretio.

1. Fragmento quod vile putas, & inutile lignum,
2. Hæc fuit ignoti prima carina maris.
3. Quam nec Cyaneæ quondam potuêre ruinæ
4. Frangere, nec Scythici triſtior ira freti,
5. Sæcula vicerunt: ſed quamvis ceſſerit annis,
6. Sanctior eſt ſalvâ parva tabella rate.

Vers. 1 Quod vides navis fragmentum, ac putas vile eſſe lignum, eſt carina, ſeu trabs infima, navis Argûs, quæ Argo fuit prima ratis commiſſa mari adhuc ignoto & intentato.

3. Quam navim procellę ac tempeſtates graviſſimæ excitatæ ad inſulas Cyaneas non potuerunt frangere, hanc vicit vetuſtas. Cyaneæ, ſunt inſulæ duæ, ſeu potiùs ſcopuli, ad os Boſphori Thracii prope Pontum Euxinum, quem in ſequenti verſu Scythicum appellat fretum. Dictæ ſunt etiam à veteribus Symplegades, Planetæ, Syndromades, quod eminus intuentibus videntur moveri loco & in ſe incurrere: ab incolis vocantur *Jarcazes*.

5. *Sed &c.* Quamvis ſæculis & vetuſtate fracta ratis & victa ſit: hæc tamen unica quæ ſupereſt tabula exigua & trabs, propter antiquitatem eſt venerabilior, quàm ipſa tota fuerit olim Argo ſalva, & recens: imò quam alia quælibet ratis intega. De Argo navi, & Argonautis dixi pag. 177.

XVII.

In guloſum.

1. Nihil eſt miſerius, nec guloſius Sanctrâ:
2. Rectam vocatus cùm cucurrit ad cœnam,
3. Quam tot diebus noctibuſque captavit;
4. Ter poſcit apri glandulas, quater lumbum,
5. Et utrámque coxam leporis, & duos armos:
6. Nec erubeſcit pejerare de turdo,
7. Et oſtreorum rapere lividos cirros.
8. Dulci placentâ ſordidam linit mappam:
9. Illic & uvæ collocantur ollares,

Et Punicorum pauca grana malorum,
Et lippa ficus, debilíſque boletus.
Sed mappa cùm jam mille rumpitur furtis,
Roſos tepenti ſpondylos ſinu condit,
Et devorato capite turturem truncum.
Colligere longâ turpe nec putat dextrâ
Analecta, quidquid & canes reliquerunt.
Nec eſculenta ſufficit gulæ præda;
Miſt o lagenam replet ad pedes vino.
Hæc per ducentas cùm domum tulit ſcalas,
Séque obſeratâ clauſit anxius cellâ
Guloſus ille, poſtero die vendit.

VERS 2. *Rectam*. Cœna recta, ſive honeſta liberaliſque vocabatur ea, in qua cliẽtes cum patronis accumbebebant. Lib II. Ep. 50. Lib. 3. Ep 6.24.

4. *Glandulas*. Sunt carnes quędam calloſæ, circa collum apri, ac delicatæ.

6. *Coxam*. Coxa eſt poſteriorum pedum pars ſuperior: armus, anteriorum.

6. *Pejerare.* Negando ſe illum attigiſſe, quem tamen ſurripuit.

7. *Cirros*. Partes extremas quæ, inſtar cirrorum criſpãtur in oſtreis generoſis. Vel pedunculos caudaſque cancrorum, quæ, ut cirri, protenduntur. Cancri, ſquillæ &c. in oſtreis etiam numerantur. *Lividos*. Elixos, inde enim lividum colorem habent.

8. *Linit* Inquinat: mappâ placentam furtivam involvendo. Legit Scriverius: *Buccis placentæ ſordidam linit mappam.* Buccę panis, placẽtæ &c. ſunt fruſtula demorſa: hęc fruſta indebat in mappã.

9. *Ollares*. In ollis ſervatæ.

10. *Punicorum &c.* Lib. I. Epig. 38.

11. *Lippa.* Matura. Tunc enim humor aquoſus ex illa, ut ex oculis lipporum, fluit.

Debilis. Non integer, truncus, ſemeſus. *Boletus*. Lib. 3. Ep. 47.

13. *Spondylos*. Spondyli ſunt vertebræ, è quibus conſtat dorſi ſpina. Has, agni v. g. aut vituli, vertebras arroſas ſuo ipſe in ſinu condit.

14. *Devorato*. Comeſo Turturem cui eſt caput ablatum.

15. *Longa*. Dicũtur eſſe longæ furibus manus.

16. *Analecta*. Sunt reliquiæ quæ convivis excidunt, aut ab iis projiciuntur ἀναλέγω, *colligo*.

17. *Eſculenta*. Non eſcas tantùm, & cibos furatur.

18. *Vino ad pedes*. Ex vino quod ad pedes miſcetur: nempe in menſa ſervorum aut puerorum, qui ad pedes aliorũ

convivarum poſiti cænant & vile potant vinum. Vel: lagenam, quam habet paratam ad pedes, optimo vino implet.

19. *Ducentas ſcalas* P... centos gradus, quia prope ... gulas habitat.

XVIII.

De natali die Lucani.

1. Hæc eſt illa dies, quæ magni conſcia partûs,
 2. Lucanum populis, & tibi, Polla, dedit.
3. Heu! Nero crudelis, nullâque invîſior umbrâ:
 4. Debuit hoc ſaltem non licuiſſe tibi.

V e r s. 2. *Polla.* Uxor Lucani fuit.

3. Crudelem te, Nero, qui hunc mori juſſeris! Nullâ umbrâ, nullius cæde, majorem tibi invidiam concitaſti. Natus eſt Lucanus Cordubæ in Hiſpania. Cum ipſi Nero invideret ob famam ingenii & eruditionis, ſentiens hoc Lucanus de tollendo ipſo Nerone conjuravit: re detectâ, morte multatus eſt. Pag. 69.

4. Alludens Martialis indicat Neronis vocem, qui cùm plurimos egregios cives impunè de medio ſuſtuliſſet, ajebat ſe neſciſſe hactenus quantùm Imperatori liceret. Utinam, inquit Martialis, tibi tantum poëtam interficere non licuiſſet!

XIX.

De eodem.

1. Vatis Apollinei magno memorabilis ortu
 2. Lux redit: Aonidum turba favere ſacris.
3. Hæc meruit, cùm te terris, Lucane, dediſſet,
 4. Mixtus Caſtaliæ Bætis ut eſſet aquæ.

V e r s. 2. *Aonidum turba.* Muſæ vocantur Aonides ab Aonia regione Bæotiæ, ubi maximè colebantur.

Sacris. Sacrificio in Lucani honorem faciendo.

4. Meruit iſta dies, Lucani videlicet natalis, ut Bætis, (Hiſpaniæ flumen, Andaluſiam, in qua eſt Corduba Lucani patria, perfluens, nunc *Guadalquivir*,) jungeretur cum aqua fontis Caſtalii, eodemque honore celebraretur. Fons Caſtalius eſt in Phocide ad radices Parnaſſi montis, Muſis ſacer.

XX.

De eodem.

1. Phæbe veni, ſed quantus eras cùm bella canēti

2. Ipſe dares Latiæ plectra ſecunda lyræ.
3. Quid tantâ pro luce precer? tu, Polla, maritum
4. Sæpe colas, & ſe ſentiat ipſe coli.

Vers. 1. *Veni*. Ad ſacra, pro colendo natali die Lucani celebranda.

2. *Bella*. Civilia inter Cæſarem & Pompejum.

Canenti. Lucano. Scripſit verſibus hiſtoriam belli civilis. Legitur in quibuſdam codicibus *tonanti*: quæ vox indicat ſtilum Lucani inflatum, ac ſæpe fragoris plus quàm dignitatis habentem.

2. *Secunda &c.* Cùm ipſi ſecundùm à Virgilio carminis Latini palmam concederes; cùm unum illi Virgilium anteferres. Plectrum eſt pecten ſeu inſtrumentum quo fila lyræ feriuntur: πλήττω, percutio.

4. *Colas*. Mariti memoriam ſacris anniverſariis ſæpe recolas & renoves, atque adeo vivas diu: & ipſe ſe à te coli, ubi ubi eſt, ſentiat, & hac ſuaviſſimâ voluptate poſt obitum perfruatur.

XXI.

In obtrectatorem.

1. Cum Juvenale meo quæ me committere tẽtas,
2. Quid non audebis, perfida lingua, loqui?
3. Te fingente nefas, Pyladen odiſſet Oreſtes:
4. Theſea Pirithoi deſtituiſſet amor.
5. Tu Siculos fratres, & majus nomen Atridas,
6. Et Ledæ poteras diſſociare genus.
7. Hoc tibi pro meritis, & talibus imprecor auſis;
8. Ut facias illud quod mala lingua facis.

V. 1. *Committere*. Quaſi pugnaturum componere: cõmitti enim & componi propriè dicuntur gladiatores certaturi. Quæ diſſidii cauſas inter nos & inimicitiarum ſeris, quæ noſtram conaris amicitiam diſcindere.

3. *Fingente nefas*. Criminante: odia inter amicos excitante fictis criminibus.

Pyladen. Vide Lib. 6. Ep. 9.

4. *Theſea*. Vid. lib. 10. Ep. 11.

5. *Siculos fratres*. Nominãtur illi à Strabone Lib. VI. Amphinomus & Anapias, qui ob mutuum amorem tota Sicilia fuere celeberrimi.

Atridas. Agamemnonem & Menelaum Atrei regis Mycænarum filios. *Majus nomen*. Illuſtriores Siculis iſtis fratribus.

6. *Ledæ genus* Caſtorem & Pollucem. Lib. V. Ep. 38.

8. *Ut facias &c* Nempe ut pergas maledicere. Quid enim maledicentia odioſum hominibus magis & inviſum?

XXII.

Acuta epigrammata.

1. Dulcia cùm tantũ ſcribas epigrãmata ſemper,
 2. Et ceruſſatâ candidiora cute;
3. Nulláque mica ſalis, nec amari fellis in illis
 4. Gutta ſit; ô demens! vis tamen illa legi.
5. Nec cibus ipſe juvat morſu fraudatus aceti;
 6. Nec grata eſt facies, cui gelaſinus abeſt.
7. Infanti melimela dato, fatuâſque mariſcas:
 8. Nam mihi, quæ novit pungere, Chia ſapit.

V. 2. *Ceruſſata.* Ceruſſa pigmentũ eſt eximii candoris, quo feminæ os oblinunt.

3. *Salis.* Ad oblectandum. *Fellis.* Ad pungendum.

5. Non delectat cibus niſi addatur aliquid acidum, quo guſtus acuatur.

6. *Gelaſinus.* Ita vocantur rugæ, quibus inter ridendum frons ſulcatur: Gelaſini etiam dicuntur illi dentes anteriores, qui ridendo nudantur. Denique eſt geſtus omnis qui editur à ridente: γέλως, riſus.

7. *Melimela.* Sic vocantur poma dulcia, & quaſi mellita: μέλι, mel; μῆλον, pomum. Mariſcæ ſunt ficus inſulſæ, & languidi ſaporis, fatuæ idcirco hîc dictæ.

8. *Chia.* Ficus advecta ex inſula Chio, (eſt illa in Ægeo mari, nunc *Scio*,) quæ multũ ſalis, & acuti ſaporis habet.

XXIII.

Libro patronum quærit.

1. Apollinarem conveni meum Scazon,
2. Et ſi vacabit (ne moleſtus accedas)
3. Hoc qualecunque, cujus aliqua pars ipſe eſt,
4. Dabis: hoc facetum carmen imbuant aures.
5. Si te receptum fronte videris totâ,
6. Noto rogabis ut favore ſuſtentet.
7. Quanto mearum ſcis amore nugarum
8. Flagret: nec ipſe plus amare te poſſum.
9. Contra malignos eſſe ſi cupis tutus,
10. Apollinarem conveni meum Scazon.

V. 2. Si erit otioſus, nolo enim moleſtum te illi eſſe: eſſes autem ſi feria occupatione diſtrictum adires.

3. *Hoc &c.* Hunc libellum, cujus pars aliqua ipſe eſt, ſiquidem ejus nomen in eo legitur; in hoc ſcilicet epigrammate: vel quia ipſe librum emendaverat.

4. Illius aures imbuant hoc meum carmen. Videtur eſſe hypallage, pro *Carmen aures imbuat*, id eſt, impleat: auribus avidis, & attentis hauriatur. Sic animus dicitur imbui opinione, doctrinâ.

5. Si te videris ab eo accipi fronte penitus exporrectâ & hilari, eum rogabis ut ſolito favore tueri te pergat.

XXIV.

Aper dono miſſus.

1. Tuſcæ glandis aper populator, & ilice multa
2. Jam piger, Ætolæ fama ſecunda feræ,
3. Quem meus intravit ſplendẽti cuſpide Dexter,
4. Præda jaces noſtris invidioſa focis.
5. Pingueſcant madido læti nidore Penates,
6. Flagret & exciſo feſta culina jugo.
7. Sed coquus ingentem piperis conſumet acervũ,
8. Addet & arcano mixta Falerna garo.
9. Ad dominum redeas, noſter te non capit ignis,
10. Conturbator aper: vilius eſurio.

VERS. 1. *Tuſcæ &c.* Qui glande ſilvarum Tuſciæ paſtus es. In Tuſcia, *la Toſcana*, Italiæ parte, apri erant præſtantes.

2. *Piger.* Ob adipem & ſaginam.

Ætolæ &c. Proximus Ætolo illi apro, quem Meleager occidit. Vide Lib. Spectac. Ep. 14. Omnium ferociſſimus ſecundùm aprum Ætolum.

3. *Intravit.* Intrante & adacto per medium corpus venabulo, interfecit.

Dexter. Martialis amicus quidam.

4. *Invidioſa.* Quæ mihi aliorum accerſes invidiam; invidebitur enim mihi penes quem regiæ iſtæ ſint dapes. Nobis oneroſa & gravis.

5. Age igitur, tam opimus cibus, ut par eſt, torreatur, & mei Penates (erant Dii domeſtici, quorum ſimulacra proſtabant ad focum) rudes, inculti, nec lautis id genus opſoniis aſſueti, fumo iſtius apri madeant ac pingueſcãt. Fuligo & nidor pingue quiddam & unctum habent.

6. *Jugo.* Lignis è montis jugo exciſis.

8. *De garo.* Vide Lib. VI. Ep. 65. *Arcano.* Clam infuſo. De vino Falerno dictum pag. 43. 123.

9. Non capit te anguſta mea culina, egentior ſum quàm

quàm ut te condiam pro dignitate.

10. *Conturbator.* Quaſi decoctor, qui faceres ut ego conturbare cogerer, & omnes meas fortunas unum in opſonium conferre.

Vilius eſurio. Fames mea placari poteſt, ac ſolet, viliori cibo & minoris impenſæ.

XXV.

Lectorem qualem velit.

1. Sic Tiburtinæ creſcat tibi ſilva Dianæ,
 2. Et properet cæſum ſæpe redire nemus:
3. Nec Tarteſſiacis Pallas tua, Fuſce, trapetis
 4. Cedat, & immodici dent bona muſta lacus:
5. Sic fora mirentur, ſic te palatia laudent,
 6. Excolat & geminas plurima palma fores:
7. Otia dum medius præſtat tibi parva Decẽber,
 8. Exige, ſed certâ, quos legis, aure, jocos.
9. Sciret libet verum: res eſt hæc ardua; ſed tu
 10. Quod tibi vis dici, dicere, Fuſce, potes.

VERS. 1. Precor, optoque ut ſilva cæſa, quàm prope Tibur habes, (de Tibure actum pag 39. 213 216.) cito revireſcat; ut Pallas tua, id eſt, olivæ tuæ, Pallas enim oleę inventrix, non cedant trapetis Tarteſſiacis, hoc eſt, tantam olei copiam tibi reddant, quantam exprimunt è ſuis oleis trapeto, ſeu pręlo & molæ ſubjectis Hiſpani prope oppidum Tarteſſum. Hæc, inquam, precor tibi omnia, eâ lege & conditione, ut meum libellum evolvas, expendáſque.

Tarteſſiacis. Tarteſſus fuit olim oppidum Hiſpaniæ Bæticæ, ad oram maritimam; prope fretum Gaditanum, & vocąbatur *Tariffa*, cùm illud à Mauris Hiſpani receperunt, nunc eſt dirutum. Sunt qui Tartaſſum velint eſſe urbem primariam Gadium inſulæ, nunc *Caliz* & *Cadix*.

4. *Lacus.* Sunt ingentia vaſa & dolia, quæ liquorem à trapetis expreſſum excipiunt.

5. *Mirentur.* Ter dicentem & cauſas agentem. Erat ille orator bonus. Fora Romæ plurima erant. Lege pag. 33. 78. *Palatia.* Aula, Imperator, aulici.

6. Palmæ præfigebantur januis cauſidicorum qui viciſſent cauſam.

7. *Medius December.* Tunc enim agebantur Saturnalia, & ſilebat forum.

8. *Exige.* Examina, excute. *Certâ aure.* Certo & ſagaci judicio.

9. 10. Pervelim veritatem ex te reſcire: aperi mihi candidè & verè quid ſentias de

meis epigrammatis & jocis. Scio rem eſſe arduam Poteſt hoc ipſum exponi quaſi à Fuſco diceretur. Rem magnam petis, ô Martialis: veritatis odium parit. Sic eſt, (reponit Martialis:) tu tamen potes id mihi dicere, quod tibi velles dici, ſi ipſe quempiam rogares quid de aliqua cauſa à te perorata ſentiret: dic mihi quod tibi dici velles; id eſt, lauda me, ut velles laudari.

XXVI.

Villa ſterilis.

1. Raucæ cortis aves, & ova matrum,
2. Et flavas medio vapore Chias,
3. Et fetum querulæ rudem capellæ,
4. Nec jam frigoribus pares olivas,
5. Et canum gelidis olus pruinis
6. De noſtro tibi rure miſſa credis:
7. O quàm, Regule, diligenter erras!
8. Nil noſtri, niſi me, ferunt agelli.
9. Quidquid villicus Umber, aut colonus,
10. Aut rus marmore tertio notatum,
11. Aut Tuſci tibi, Tuſculíve mittunt;
12. Id totâ mihi naſcitur Suburra.

Vers. 1. *Aves.* Gallinas, columbas, anates &c. quæ in ruſtica ſtrepitant corte. *Matrum.* Galinarum.

2. Et ficus Chias (de quibus Ep. 21) mediocri ac temperato calore! vel, meridiano ſole, ſiccatas. 3. Hœdum.

4. Et olivas jam frigore contractas, ac ei ferendo non pares.

7. *Diligenter.* Quaſi dedita opera, & diſſimulans ruris mei notam ſterilitatem.

9. *Umber.* Umbria, pars Italiæ ad mare Adriaticum, nunc vocatur *il Ducato di Spoleto.*

10. *Marmore.* Lapide. Ad ſingulos mille paſſus lapis in via publica erigebatur, quo in lapide locorum intervalla & leucæ notabantur. pag. 39.

11. *Tuſci, Tuſculi.* Subaudi, coloni, clientes Tuſculum urbs aliàs Latii, nunc Campaniæ Romanæ; *Fraſcati.* Tuſcia, Italię pars, *la Toſcana.*

12. Id omne in urbe, in vico Suburra, emo. De Suburra notam habes in Epig. 15. Lib. II.

XXVII.

Laudat currendi exercitationem.

1. Attice, facundæ renovas qui nomina gentis,

2. Nec ſinis ingentem conticuiſſe domum:
3. Te pia Cecropiæ comitatur turba Minervæ,
4. Te ſecreta quies, te ſophos omnis amat.
5. At juvenes alios fracta colit aure magiſter,
6. Et rapit immeritas ſordidus unctor opes.
7. Non pila, non follis, non te paganica thermis
8. Præparat, aut nudi ſtipitis ictus hebes:
9. Vara nec injecto ceromate brachia tendis,
10. Non harpaſta vagus pulverulenta rapis:
11. Sed currris niveas tantū prope Virginis undas,
12. Aut ubi Sidonio taurus amore calet.
13. Per varias artes, omnis quibus area fervit,
14. Ludere, cùm liceat currere, pigritia eſt.

V. 1. *Attice.* Erat è ſtirpe Pomponii Attici, cujus extat vita apud Corneliū Nepotē.

2. Qui non ſinis ut laus Atticorum in tua domo conticeſcat: qui gloriam & famam eruditionis, à majoribus partam, egregiè ſuſtines.

3. Semper habes in tuo comitatu Athenienſes philoſophos. Cecrops fuit rex primus Athenienſium Minerva litterarum præſes.

4. Colunt, amantque te, qui ab omni amb.tione & negotiis remoti, otium ſectantur. Te ſophi, id eſt, ſapientes omnes ambiunt. Sophos, greca terminatio, pro ſophus; σοφὸς, ſapiens, philoſophus.

5. At alios juvenes, tui videlicet diſſimiles, magiſter aliquis, qui fractas & contuſas plagis aures habet, excolit, docetque illos pugilatum, ſive artem athleticam. Pugiles, cùm inter ſe luctantur, ferè caput, aureſque adverſariorum petunt. Voces illæ *fracta aure*, poſſunt referri ad aures juvenum crebro exercentis magiſtri pulſu, vel præceptis, contritas.

6 Spoliat illos unctor opibus quas non meretur. In palæſtris præſto erant ſervi, qui corpora ſudore diffluentia fricarent, ungerentque; unctores & aliptæ dicebantur, ac plurimam à pugilibus pecuniam corradebant, homines viliſſimi.

7. *Paganica* Erat pila quædam, plumâ vel tomento farta, quam nudis manibus ruſtici pulſare in pagis ſolebāt, unde illi nomen paganicæ. Pag. 193.

8. *Præparat.* Antequam in thermis corpora lavarent, quod paulò ante cœnam factitabant, aliquâ exercitatione utebantur, maximè pilâ pulſanda, folle, &c.

Nudi ſtipitis. Aliud exercitationis genus. Pali defigebantur in terram, ita ut ſex

pedibus extarent humo: hos cominus ſudibus, id eſt, baculis ligneis; eminus, telis & jaculis, tanquam ſi veri hoſtes fuiſſent petebât. *Ictus hebes*. Quia non ferro ſed ligno, ſive ligneis gladiis & telis, lignum & ſtipitem laceſſebât, hoſtis veri ſimulacrum.

9. Non injicis, non alliuis tuis brachiis ceroma, ut luctaris. Qui luctabantur, varis, id eſt, diverſis, contortis, divaricatis brachiis dejicere ſe nitebantur; cùm quæ nudi ferè pugnarent, oleo quodam craſſo (ceroma vocabatur, de quo vide Lib. IV. Ep. 4.) corpus inungebant.

10. *Harpaſtâ*. Vide Lib. IV. Epig. 14.

11, 12. Sed te tãtùm exerces curſu, ad aquam Virginem (de illa dictum Lib. V. Epig. 20.) vel ad porticum Europæ (de qua vide Epig. 12. Lib. 2.) ubi Jupiter pingitur mutatus in taurum, & vehens Europam regis Sidoniorum filiam.

13. Cùm alicui liceat currere, ille ſi malit variis artibus quibus area, id eſt Campus Martius & palæſtræ fervent, ludere; dicendus piger eſt: pigritia mera eſt uſurpare alios ludos; ſola currendi exercitatio plena eſt alacritatis & utilitatis, ac ceteris eſt meritò præferenda. Vulgò legitur: *Omnis quibus area ſervit*: lego, fervit à fervo, fervis, quo poëtæ utuntur pro, ferveo, ferves.

XXVIII.
Malè concinnus.

1. Sordidior cœno cùm ſit toga, calceus autem
2. Candidior primâ ſit tibi, Cinna, nive:
3. Dejecto quid, inepte, pedes perfundis amictu?
4. Collige, Cinna, togam; calceus, ecce perit.

V. 3. Meritò reprehendit Cinnam, qui majorem calceorum, quàm togæ rationem haberet: vel, qui inquinaret, perderétque calceos, ut togam malè oſtentaret, ac longo fluentem ſyrmate per cœnum traheret.

XXIX.
A malis aliquid boni fieri poteſt.

1. Quo poſſit fieri modò, Severe,
2. Ut vir peſſimus omnium Charinus
3. Unam rem bene fecerit, requiris?
4. Dicam, ſed citò. Quid Nerone pejus,
5. Quid thermis melius Neronianis?

6. Non deeſt protinus ecce de malignis,
7. Qui ſic rancidulo loquatur ore:
8. Ecquid tu Domini Deique noſtri
9. Præfers muneribus Neronianas?
10. Thermas præfero balneis Charini.

V. 3. *Unam rem*. Thermas populo utiles.
4 *Dicam*. Reſpondet exemplo. Nero fuit peſſimus, optimas tamen thermas extruxit. Quid eſſent Thermæ explicui pag 5.
6. Video non defuturos quoſdam ex invidis & mali gnis, qui omnia in pejorem partem interpretantur, qui me accuſent quaſi præferam Neronis thermas operibus publicis à Domitiano in uſum & gratiam populi extructis: ego verò id non ago: præfero tãtùm Neronianas thermas balneis Charini hominis impuri & obſcuri, Domitiani munera colo & veneror. Ille ſe Deum vocari, ut jam dixi, juſſerat.

XXX.

Domus dives, pauper dominus.

1. Cùm pluvias madidũque Jovẽ perferre negaret,
2. Et rudis hibernis villa nataret aquis;
3. Plurima, quæ poſſet ſubitos defendere nimbos,
4. Muneribus venit tegula miſſa tuis.
5. Horridus, ecce, ſonat Boreæ ſtridore Decẽber;
6. Stella, tegis villam, non tegis agricolam.

V. 1. *&c.* Cum mea villa rudi & agreſti opere ſtructa undique perplueret, miſiſti ad me tegulas, quibus pluviam arcerem: tecta eſt & ſecura nunc villa; ſed ego ejus dominus, & mei coloni, nudi adhuc ſumus, nos tege.
Agricolam. Villę dominũ, qui agrum & domum colit.

XXXI.

Naſus homicida.

1. Noſtri mortiferum quæſtoris, Caſtrice, ſignum?
2. Eſt operæ pretium diſcere theta novum.
3. Exprimeret quoties rorantem frigore naſum,
4. Lethalem juguli juſſerat eſſe notam.
5. Turpis ab inviſo pendebat ſtiria naſo,
6. Cùm ſtaret madidà fauce December atrox:

7. Collegæ tenuêre manus: quid plura requiris?
8. Emungi miſero, Caſtrice, non licuit.

Vers. 1. 2. Quæſtor quidam, homo crudelis & in proſcriptionibus, tempore, ut ajunt, Vitellii, verſatus, cùm aliquem vellet interfici, hoc dabat lictoribus ſuis ſignum, ut naſum ſibi emungeret. Is cùm verſaretur per hiemem inter amicos aliquando, ac naſus illi muco & ſtiria gravis eſſet, manum naſo admovit, quaſi emuncturus. Qui aſtabant, ferale ſignum veriti, eum prohibuerũt, atque adeo mucoſum & fœde ſtillantem naſum circumferre coactus eſt, vetituſque naſum ſibi abſtergere, qui jugulum aliis præcidebat. Sententia primi hujus diſtichi eſt: ô Caſtrice, numquid audiviſti de ſigno, quo utebatur quæſtor ad homines condemnandos? juvat novam hanc hominum morti addicendorum ſignificationẽ, & quaſi Theta, tibi narrare.

Quæſtoris. Quæſtores apud Romanos alii dicti ſunt *Capitales*; eorum erat in parricidia, perduellionem, & alia crimina inquirere: abrogati ſunt anno U.C 465. & eorum munus Triumviris Capitalibus demandatum. Alii *Ærarii*, ſive *Urbani*; præerant ærario, curabãt vectigalia, &c. Alii *Militares*: annonam & ſtipendia exercitui ſuppeditabant, manubias recipiebant, &c. Alii denique *Provinciales*: Vectigalia, tributa, portoria, frumenta, colligebant &c. Quæſtura primus ad honores alios gradus erat: eam capiebat nemo niſi annos circiter 28. natus, & niſi ſtipendia per annos decem feciſſet.

Theta. In Græcia, judices reum condemnaturi, litteram Θ in tabellis ſcribebant, quia prima litt. eſt vocis Θανάτος, mors. Apud Latinos adhibebatur condemnandis reis littera C. abſolvendis A.

4. *Juguli.* Feriendi, ſecandi; hominis necandi.

6. Cùm pluvius December malas tuſſes faucibus & epiphoras, importaret.

7. *Collegæ.* Alii quæſtores: collegæ vocantur qui eumdem gerunt magiſtratum, aut munus.

XXXII.

Servi monſtrorum ſimiles.

1. Tantus es, & talis, noſtri Polypheme Severi,
2. Ut te mirari poſſit & ipſe Cyclops.
3. Sed nec Scylla minor: quod ſi fera mõſtra duorũ
4. Junxeris, alterius fiet uterque timor.

Severus, Martialis amicus, ſervum habebat miræ ma-

gnitudinis, quem idcirco Polyphemum vocaverat: eidem erat ancilla æquè procera, & mirè deformis, eam Scyllam vocitabat. Affirmat vates, ſi jungantur ambo,& opponantur, alterum alteri metuendum & horridum fore, ita ut non aliis tantùm & ignotis, ſed ſibi ipſis terrori eſſe poſſint. De Polyphemo dictum pag. 207. Scylla verò, fuit monſtrũ in mari Siculo, Charybdi oppoſitum: Virgilio III. Æneidem.

VERS. 1. Polypheme, mancipium amici mei Severi, tam inuſitatę magnitudinis ac deformitatis es, ut movere admirationem vero Cyclopi Polyphemo poſſes.

3. *Minor*. Minùs procera, & deformis. *Monſtra duorum*. Id quod ambo habent portentoſum & horribile: proceritatem ac deformitatem.

XXXIII.

Morbus ex ficto verus.

1. Diſcurſus varios, vagùmque mane,
2. Et faſtus, & ave potentiorum,
3. Cùm perferre patíque jam negaret,
4. Cœpit fingere Cælius podagram:
5. Quam dum vult nimis approbare veram,
6. Et ſanas linit obligatque plantas,
7. Incedítque gradu laborioſo;
8. (Quantùm cura poteſt, & ars doloris!)
9. Deſit fingere Cælius podagram.

VERS. 1. *Vagum mane*. Salutationes matutinas, cùm clientes patronos ſalutaturi vagantur per totam urbem.

5. Dum contendit probare omnibus verè ſe podagra laborare.

7. *Laborioſo*. Difficili, moleſto, lento & ceſpitante.

8. *Ars doloris*. Induſtria in fingendo ſcitè, quem verè non habeas, morbo ac dolore.

9. Reipſa podagrâ laboravit; ita ut non eſſet opus fingere: didicit podagrâ laborare. *Deſit*. Deſiit.

XXXIV.

Filii pietas in patris funere.

1. Hîc jacet ille ſenex Auguſtâ notus in aulâ,
2. Pectore non humili paſſus utrumque Deum:
3. Natorum pietas ſanctis quem conjugis umbris
4. Miſcuit: Elyſium poſſidet umbra nemus.
5. Occidit illa prior viridi fraudata juventâ.

6. Hîc prope ter ſenas vixit Olympiadas.
7. Sed feſtinatis raptum tibi credidit ànnis,
8. Adſpexit lacrymas quiſquis, Etruſce, tuas.

Vers. 1. *Senex.* Etruſcus. Ep. 58. lib. 6.

2. *Utrumque Deum.* Faventem & iratum Jovem, proſperam & adverſam Fortunam forti animo paſſus. Quidam explicant hoc de Caligula, vel de Nerone & Claudio Imperatoribus, quos Romani in Deos retulerant pro more, ſub quibus ita ſe geſſerat ut magnas opes colligeret, ac invidiam effugeret. Alii de uno, eodemque Domitiano, qui iratus Etruſcum ejecit in exilium; poſtea placatus revocavit.

4. Pro *umbra.* Legunt nonnulli *ambo*, in accuſandi nempe caſu. Elyſii campi ambos nunc habent: obierunt ambo.

6. *Ter ſenas.* Annos 72. Quid eſſet Olympias explicui pag. 104. Ep. 35. Lib. IV. Licèt ſit ſpatium annorum quatuor, eam tamen aliquando poëtæ pro quinquennio & Romano luſtro accipiunt. Atque ita vixerit Etruſcus annos ferè 90. quod Statius aſſerit, ut dixi lib 6. ep. 58.

7. Sed quiſquis tuas, ô Etruſce fili, de patris obitu lacrymas vidit, is eum non ſenectute ſummâ, ſed juvenem, & immaturâ morte raptum putet: adeo piè illum luges.

XXXV.

Mundi civis.

1. Coſmicos eſſe tibi, Semproni Tucca, videris:
2. Coſmica, Semproni, tã mala, quám bona ſunt.

Vers. 2. *Coſmicos.* Græca vox eſt, à κόσμος, mundus. Stoïci affectabant hanc appellationem, ut Coſmici, hoc eſt, mundi cives dicerentur, erat enim hoc eorum effatum: *Omne ſolum forti patria eſt.* Tucca, Socraticus videri volens, ſe Coſmicum jactabat: bene eſt, inquit vates, civem te mundi eſſe dicis, at in mundo multa bona, mala itidem multa, imò plura ſunt; multi ſunt in tanta orbis civitate cives peſſimi. Vide ne unus iſtorum ſis.

XXXVI.

Amico poëtæ mittit carmina.

1. Muneribus cupiat ſi quis contendere tecum;
2. Audeat hic etiam, Caſtrice, carminibus.
3. Nos tenues in utroque ſumus, vincíque parati:

4. Inde ſopor nobis, & placet alta quies.
5. Tã mala cur igitur dederĩ tibi carmina, quęris?
6. Alcinoo nullum poma dediſſe putas?

VERS. 1. 2. Ita dives es, ut nemo tecum audeat certare muneribus; ita doctus, ut nemo contendere carminibus. Itaque ſi quis velit te provocare muneribus, aut verſibus, utrumque temerè faciet, ac irrito conatu.

4. Hinc fit ut quieſcam, & dormire malim, quàm laborare verſibus tibi mittendis.

5 Cur igitur præter conſuetudinem hæc tibi mitto carmina?

6. Alcinous rex Phæacum in inſula Corcyra (*Corfù*) inter Italiam & Epirum ſita, hortos habuiſſe dicitur cultiſſimos, & pomis omnibus refertos. Ad eum tamẽ miſſa ſunt aliquãdo ab amicis poma, inquit Martialis, & quidem iis quibus abundabat, deteriora, quæ ille bonam in partem accepit: ſic tibi homini erudito inerudita mitto carmina.

XXXVII.

Aut dandum, aut citò negandum.

1. Primum eſt, ut præſtes, ſi quid te, Cinna, rogabo;
2. Illud deinde ſequens, ut citò, Cinna, neges.
3. Diligo præſtantem; non odi, Cinna, negantem:
4. Sed tu nec præſtas; nec citò, Cinna, negas.

XXXVIII.

Amicus fidelis.

1. Maximus ille tuus, Ovidi, Cęſonius hic eſt;
2. Cujus adhuc vultum vivida cera tenet.
3. Hunc Nero damnavit; ſed tu damnare Neronẽ
4. Auſus es, & profugi, non tua, fata ſequi.
5. Æquora per Scyllæ magnus comes exulis iſti;
6. Qui modò nolueras conſulis ire comes;
7. Si victura meis mandantur nomina chartis,
8. Et fas eſt cineri me supereſſe meo:
9. Audiet hoc præſens, venturáque turba; fuiſſe
10. Illi te, Senecæ quod fuit ille ſuo.

VERS. 1. Maximus Cæſonius, vir conſularis, à Nerone damnatus, & in exilium pulſus, habuit voluntarium exilii comitem Ovidium quemdam, non

illum poëtam vulgò notum, ſed amicum Martialis, ad quē hi verſiculi, cum imagine cerea Cæſoni in exilio mortui, videntur à vate noſtro miſſi. *Hic eſt.* In ea ſcilicet effigie cerea quam ad te mitto; vel quam tu ad me mittis.

3. *Damnare Neronem.* Quaſi rem injuſtam faceret, Cęſonium pellendo in exilium.

4. *Non tua fata.* Quia tu damnatus exilio non eras.

Profugi. Cæſonii fugientis, exulis; eum comitando.

5. *Æquora per Scyllæ.* Per mare Siculum, ubi Scylla & Charybdis, duæ voragines famoſæ. *Iſti.* Iviſti.

6. Cæſonius poſt conſulatum, in Africam fuerat miſſus, ut illi præeſſet, cum ſecutus nō erat Ovidius, at exulantem ſecutus eſt. Amicus nimirum certus in re incerta, & afflicta fortuna cernitur.

7. 8. Si eorū nomina quos meis verſibus mando, victura ſunt, & apud poſteros celebranda: ſi mea fama mihi mortuo ſuperſtes erit.

9. 10. Prædicabo te talem erga illum fuiſſe, qualis ille fuerat erga ſuum amicum Senecam: te eamdem erga Cæſonium fidem adhibuiſſe in tuenda amicitia, quam ipſe Cæſonius erga Senecam adhibuerat: ut enim Cæſonius damnatum Senecam, & à Claudio Imperatore in Corſicam relegatum eſt ſecutus; ita tu Cæſonium exſulem comitatus es. *Seneca.* Lib. 1. Ep. 53. IV. 32.

XXXIX.

Romanus Pylades.

1. Facundi Senecæ potens amicus,
2. Caro proximus aut prior Sereno,
3. Hic eſt maximus ille, quem frequenti
4. Felix littera paginâ ſalutat.
5. Hunc tu per Siculas ſecutus undas,
6. O nullis Ovidi tacende linguis,
7. Spreviſti Domini furentis iras.
8. Miretur Pyladen ſuum vetuſtas,
9. Hæſit qui comes exuli parentis:
10. Quis diſcrimina comparet duorum?
11. Hæſiſti comes exuli Neronis.

Vers. 1. Ordo eſt. Hic eſt, in hac imagine expreſſus, (vide ſuperius Epigr.) ille Maximus Cæſonius, amicus Senecæ, quem Seneca aut proximè poſt Serenum ſibi cariſſimum, aut illo etiam magis amavit.

3. *Quem frequenti &c.* Ad quem maximum tot epiſto-

las ſcripſit Seneca.

7. *Domini*. Neronis.

8. *Pyladen*. Vide Epig. 9. Lib. 6.

9. *Exuli parentis*. Oreſti, à parente ſua pulſo. Oreſtes cùm audiviſſet Clytemneſtrã Ægiſtho adultero ſeipſam ac regnum ſuum dediſſe, matrem timens, ac Deos conſulturus, domo profugit: mox tamen reverſus matrem & adulterum interemit.

10. 11. Quis par fuiſſe dicat periculum amborum?, Pyladis nempe ac tuũ? vel, Oreſtis ac Cæſonii. Oreſtes à matre pellebatur, Cęſonius à Nerone immaniſſimo tyranno: Pylades nihil habebat à Clytemneſtra metuendũ; tu meritò metuebas, ne in te quoque ſæviret Nero Itaque Pyladen longo intervallo ſuperaſti.

XL.

Munus utile ſit.

1. Commendare tuũ dũ vis mihi carmine munus,
2. Mæonióque cupis doctius ore loqui;
3. Excrucias multis pariter me, téque diebus;
4. Et tua de noſtro, Priſce, Thalia placet.
5. Divitibus poteris Muſas, elegóſque ſonantes
6. Mittere: pauperibus munera pexa dato.

VERS. 1. 2. Promiſiſti aliquid mihi muneris, quod ut exornes, cogitas illi jungere carmina elegantia, ipſis Homericis præſtantiora. Homerus Mæonius vocatus eſt vel à patre Męone, vel à patria Lydia, in Aſia minori, quæ dicta quoque fuit Mæonia.

3. 4. Tu mihi ac tibi incõmodus es; maceras te condendis verſibus; defraudas me tuis muneribus. Placet tibi tua Muſa, de noſtro incommodo: verſus: cum tua voluptate magna facis, ſed cum meo detrimento & impendio; interim enim tuis muneribus nõ fruor. Mallem ſtatim mitteres munera, carmina omitteres. Sic Terentius ait: *Oleo de meo*, id eſt, meis ſumptibus & impenſis unguẽta cõparat.

5. 6. Serva tua iſta munera ornata, & carmina divitibus; at pauperibus, qualis ego ſum, da munera utilia: mitte illis non verſus, & bona verba, ſed bonas & bene pexas veſtes. Ea vox *pexus* pro lauto & compto ſumitur, & præcipuè in re veſtiaria uſurpatur. Pag. 127. 131. *Elegos*. Pag. 154.

XLI.

Valetudinem amico reſtitutam gratulatur.

1. Doctorum Licini celeberrime Sura virorum,
2. Cujus priſca graves lingua reduxit avos:

3. Redderis, heu! quanto fatorum munere nobis,
4. Guſtatâ Lethes pænè remiſſus aquâ!
5. Perdiderant jam vota metum, ſecuràque flebat
6. Triſtitia, & lacrymis jámque peractus eras.
7. Non tulit invidiam taciti regnator Averni;
8. Et raptas fatis reddidit ipſe colos.
9. Scis igitur quantas hominū mors falſa querelas
10. Moverit, & frueris poſteritate tuâ.
11. Vive velut rapto, fugitiváque gaudia carpe:
12. Perdiderit nullum vita reverſa diem.

VERS. 1. Licinus Sura vir fuit eloquentiſſimus & eruditiſſimus.

2. Qui antiqua & germana eloquentia tua, revocas & repræsētas nobis priſcos illos oratores, majores noſtros.

4. *Lethes*. Lethe fluvius eſt inferorum, cujus aqua, eorum omnium, quæ quis apud apud ſuperos egiſſet, oblivionem afferebat: λήθη, oblivio. Ordo verborum eſt iste: remiſſus, & redonatus nobis aquâ Lethes propemodum guſtatâ: hoc eſt, inſtanti morti ereptus.

5. 6. Jam vota faciebamus pro tua incolumitate ſine metu eam non impetrandi, ut ſine ſpe impetrandi, quia conclamata videbatur, ac deplorata. Secura triſtitia vocatur quæ nihil habet quod perdat, jam enim perditus, & ut ait poſtea, *peractus*, id eſt, conclamatus ac depoſitus omniū lacrymis Licinius plorabatur. *Jamque*, pro *jam*, ponitur, ut *dumque*, pro *dum*. Lib. 9. Ep. 46. X. 44.

7. Non potuit Pluto Silentum & Umbrarum rex, ferre convicia quibus obruendum ſe videbat, ſi te damnaret leto, itaque colos jam ereptas Fatis, id eſt hoc in loco, Parcis, quæ Fatorum juſſu vitæ noſtræ ſpatium metiuntur, (pag 210.) ipſis reddidit, ac longiorem tibi vitam ut nerent, imperavit.

9. *Falſa* Falſo vulgata.

10 *Frueris &c* Frueris vivus ea gloria, quam olim mortuus apud poſteros conſequuturus es.

12. *Perdiderit* Auctor tibi ſum ut nullum vitę tibi reſtitutæ diem perdas; ſed omnes bene colloces, & genio indulgeas.

XLII.

Cœna ambulatoria.

1. Cùm menſas habeat ferè trecentas,

2. Pro menſis habet Annius miniſtros:
3. Tranſcurrunt gabatæ, volántque lances.
4. Has vobis epulas habete lauti,
5. Nos offendimur ambulante cœnâ.

VERS 1. Annius licet menſas plures habeat: in iis tamẽ cibos convivis nullos ſtabiles apponit, ſed jubet eos offerri à miniſtris tranſcurrentibus, qui ſic prætervolant, ut non dent ſpatium ac moram dapes accipiendi.

3. *Gabatæ*. Genus eſt lancis concavæ. *Lances*. Vaſa eſcaria latiora.

4. *Lauti*. Divites, qui oculos ferculorum quaſi ſcena gaudetis paſcere; nos tenuiores aliud quærimus.

XLIII.

Dona ruſticana.

1. Parva ſuburbani munuſcula mittimus horti:
2. Faucibus ova tuis; poma, Severe, gulæ.

VERS 2. *Faucibus*. Ova enim raucis vel exulceratis faucibus medentur: poma, famem acuunt.

XLIV.

Liber vivus.

1. Mercari noſtras ſi te piget, Urbice, nugas?
2. Et laſciva tamen carmina noſſe libet:
3. Pompejum quæras (& noſti forſitan) Auctum,
4. Ultoris primâ Martis in æde ſedet.
5. Jure madens, varióque togæ limatus in uſu,
6. Non lector meus hic, Urbice, ſed liber eſt.
7. Sic tenet abſentis noſtros cantátque libellos;
8. Ut pereat chartis littera nulla meis.
9. Denique, ſi vellet, poterat ſcripſiſſe videri;
10. Sed famæ mavult ille favere meæ.
11. Hũc licet à decima (nec enĩ ſatis ante vacabit)
12. Sollicites: capiet cœnula parva duos.
13. Ille leget bibe tu: nolis licet, ille ſonabit;
14. Et cùm, jam ſatis eſt; dixeris: ille leget.

VERS. 1. 2. Si non vis emere mea epigrammata, & cupis tamen cognoſcere qualia ſint, indicabo tibi hominem qui ea memoriter omnia tenet, à quo illa audire poſſis.

3. Quære Pompejum Au-

ctum, & eum forſitan noſti: habitat in aditu templi Martis ultoris. Primum forum, prima via, &c. ſæpe ſignificat initium fori, viæ, &c. Templum Martis ultoris ædificatum ab Auguſto fuit, ex voto quod ediderat Philippenſi prælio, ſi Julium Cæſarem ulciſceretur, ejus percuſſoribus interfectis.

5. *Jure madens*. Pompejus Auctus juris civilis ſcientiâ planè imbutus eſt, non leviter tinctus. *Togæ &c.* Exercitatiſſimus idem eſt in forenſibus cauſis.

6. Non tam eſt lector meorum verſuum, quam vivens liber: omnes enim memoria comprehenſos tenet.

7. *Noſtros abſentis*. Meos, etſi abſim: legitur etiam *abſentes*, id eſt, non inſpectos, non præſente libro.

8. Ut ne minima quidem ſyllaba quæ ſit in meis chartis, aut littera, ipſi excidat.

10. Mavult me illorum auctorem haberi, quos vindicare ſibi poſſet, ac jactare pro ſuis.

12. Licebit illum provoces; poteris illum provocare ad mea carmina tibi recitanda: vocare ad cenam circa horam ab orto ſole decimam. Ep. 89. Lib. I. 7. IV.

13. *Sonabit*. Recitabit, etiam injuſſus, etiam deſinere monitus; ita illos amat.

XLV.

Lector judex.

1. Gratum eſt, quod Celeri noſtros legis, Aucte, libellos,
2. Si tamen & Celerem quod legis, Aucte, juvat.
3. Ille meas gentes, & Celtas rexit Iberos,
4. Nec fuit in noſtro certior orbe fides.
5. Major me tanto reverentia turbat: & aures
6. Non auditoris, judicis eſſe puto.

V. 2. Si tamen illum ea lectio, mea carmina delectant.

3. *Meas*. Hiſpanas. Celtiberiam proconſul adminiſtraverat. De Celtiberis facta mentio pag. 58.

4. Nec in noſtra Hiſpania fuit quiſquam majori integritate & fide.

5. Quo major & venerabilior eſt hominis dignitas ac virtus, eò magis revereor illius judiciũ; eò gravius perturbor; cùm illi mea carmina recitantur, nec tam illum auditorem eſſe, quàm judicem cenſeo.

XLVI.

Parva munera & ambitioſa.

1. Omnia miſiſti mihi Saturnalibus, Umber,
2. Munera, contulerant quæ tibi quinque dies;
3. Bis ſe nos triplices, & dentiſcalpia ſeptem:

4. His comes acceſſit ſpongia, mappa, calix;
5. Semodiúſque fabæ cum vimine Picenarum,
6. Et Laletanæ nigra lagena ſapæ:
7. Parvâque cum canis venerunt coctana prunis,
8. Et Libycæ fici pondere teſta gravis.
9. Vix puto triginta numniorum tota fuiſſe
10. Munera, quæ grandes octo tulêre Syri.
11. Quantò commodiùs nullo mihi ferre labore
12. Argenti potuit pondera quinque puer?

Vers. 1. Ordo eſt: miſiſti mihi omnia munera, quæ tibi contulerant, congeſſerant, dies quinque, Saturnalibus, id eſt, per feſta Saturnalia, quę diebus quinq; peragũtur. 3. *Triplices* Subaudi, pugillares: qui à tribus foliis ſeu tabellis, triplices: à quinque quincuplices, &c. dicebantur. *Biſſenos*. Duodecim.

Vimine. Vaſe vimineo pleno Picenarum olivarum. Picenus ager oleis abundat. Pagina 55. 206.

6. *Laletanæ ſapæ*. Vini cocti peſſimi, è Laletania, Hiſpaniæ Tarraconenſis regione, advecti. Sapa eſt propriè vinum decoctum ad tertias; id eſt, ita ut ejus tertia tantùm pars ſuperſit.

7. *Coctana*. Ficus quædam ſunt. Cana vocantur pruna, hoc eſt, rugoſa, durata ſole aut igne.

9. Vix puto hęc omnia munera valuiſſe triginta nummos ſeſtertios: hoc eſt tres libras Turonicas, ſive unum, ut ajunt, Gallicum ſcutatum, quem Romanus tribus admodum aſſibus ſuperat.

10. *Syri*. Servi è Syria.

12. *Pondera quinque* Quinque libras. Pag. 137. *Puer*. Servulus.

XLVII.

Somnia damnoſa.

1. Semper manè mihi de me mera ſomnia narras,
2. Quæ moveant animum ſolliciténtque meum.
3. Jam prior ad fæcem, ſed & hæc vindemia, venit;
4. Exorat noctes dum mihi ſaga tuas:
5. Conſumpſi, ſalſaſque molas, & thuris acervos;
6. Decrevêre greges, dum cadit agna frequens.
7. Non porcus, non cortis aves, non ova ſuperſunt:
8. Aut vigila; aut dormi, Naſidiene, tibi.

Vers. 1. 2. Semper mihi dicis manè, te aliquid intauſtum ſomniaſſe de me.

3. 4. Ego, dum per ſagam,

id eſt, fœminam ſomniorum interpretem, & magicæ artis peritam, expiare conor illa infauſta ſomnia, & exorare ſuperos, ne quid illa mihi afferant detrimenti, vinũ prioris vindemiæ, imò hujus anni, libationibus & ſacrificiis totum, ad fecem uſque, conſumpſi.

5. Mola ſalſa, erat far toſtum, ſale permixtum, quo aiã & victimas cõſpergebant.

6. *Decrevére*. Diminuti ſunt: à verbo decreſco.

Cadit. Immolatur.

7. *Cortis* Cors cortis, ſive cohors, *una baſſa corte*.

8. *Dormi tibi*. Id eſt: ſi qua ſomnia procudis infauſta, in tuum ſint caput. De te, non de aliis ſomnies licet.

XLVIII.

Architectus nobilis.

1. Aſtra polúmque percepiſti mente, Rabiri,
2. Parrhaſiam mirâ qui ſtruis arte domum.
3. Phidiaco ſi digna Jovi dare templa parabit
4. Has petat à noſtro piſa Tonante manus.

VERS. 1. O Rabiri, (Domitiani architectus erat) dum in monte Palatino extruis. Imperatori domum aſtris æmulam, oportet te aſtra ipſa mente complexum eſſe, qui ſimillimam illis domũ feceris.

2. *Parrhaſiam*. Palatinam. Evander ex Arcadia in Italiam advectus, in eo loco, ubi mons Romæ Palatinus eſt, ędificavit palatium: Arcadia autem dicta olim eſt Parrhaſia. Pag 188.

3. Si Piſa velit Jovi Olympico templa nova extruere, aut inſtaurare vetera, Rabirium artificem à Jove noſtro: id eſt, Domitiano, poſtulet, eſt ille multò, quàm Phidias, & artifices omnes Græciæ, præſtantior. *Percepſti* pro percepiſti; ut *dixti* pro, dixiſti, &c. *Phidiaco*. Ep. 26. Lib. III.

4. *Piſa*. Urbs Peloponneſi ad Alpheum fluvium, dicta etiam Olympia, nunc *Langanico* vocata. Prope illam erat inſigne templum Jovis Olympici. Pag. 204.

XLIX.

Bellus conviva.

1. Non cœnat ſine apro noſter, Tite, Cæcilianus:
2. Bellum convivam Cæcilianus habet.

VERS. 1 Cæcilianus ſemper apponit in cœna aprum, ſed eo ſolus veſcitur, ita ut nullos alios adhibeat convivas, aut ſi quos adhibet, illi ex apro nihil attingant, atque adeo ejus conviva dici aper ille poſſit; næ convi-

vam elegantem! Nonnulli hoc intelligunt de homine inſulſo & inconcinno, qui Aper diceretur, qui tamen (ironicè videlicet) bellus conviva nominetur. Sumptuoſa autem convivia putabantur, in quibus aper apponeretur; at hic aper, non ferculum, ſed conviva, erat.

L.

Vota pro Cæſare.

1. Tarpejæ venerande rector aulæ,
2. Quem ſalvo Duce credimus Tonantem;
3. Cùm votis ſibi quiſque te fatiget,
4. Et poſcat dare, quæ Dei poteſtis;
5. Nil pro me mihi, Jupiter, petenti,
6. Ne ſuccenſueris velut ſuperbo:
7. Te pro Cæſare debeo rogare,
8. Pro me debeo Cæſarem rogare.

VERS. 1. O Jupiter, qui coleris in Tarpejo Monte, ubi capitolium eſt. Mons Tarpejus, ante dictus Saturnius, nomen id habuit à Tarpeja virgine Veſtali, quæ arcem in eo poſitam Sabinis prodidit, ac deinde ab illis interfecta, in eodem ſepulta eſt. Pag. 209.

2. Quem Deũ & Jovẽ credimus, ſi ſervas Imperatorem.

8. Impia & turpis aſſẽtatio.

LI.

Laxatæ urbis viæ.

1. Abſtulerat tota temerarius inſtitor urbem,
2. Inque ſuo nullum limine limen erat.
3. Juſſiſti tenues, Germanice, creſcere vicos:
4. Et, modò quæ fuerat ſemita, facta via eſt.
5. Nulla catenatis pila eſt præcincta lagenis:
6. Nec prætor medio cogitur ire luto.
7. Stringitur in denſâ nec cæca novacula turbâ;
8. Occupat aut totas nigra popina vias.
9. Tonſor, caupo, coquus, lanius ſua limina ſervãt:
10. Nunc Roma eſt; nuper magna taberna fuit.

VERS. 1. 2. *Abſtulerat.* Ita occupabant mercatores totas urbis vias, tabernis & tentoriis ſuis ut urbem civibus abſtuliſſe viderentur, & in domibus nullum limen, janua nulla appareret, præſtructis ubique officinis & pergulis. Mercatores appellantur inſtitores eò quòd negotio geren-

do inſtent.

3. *Germanice*. Pag.235.

4. Semita eſt anguſtum Iter: via; latum & patens.

5. Pila, eſt poſtis ſeu columna, ſive pars quædam tabernæ aut officinæ, in viam projecta & prominens, ad quam ſolent opifices appendere inſtrumenta, aut ſpecimina ſuæ artis.

6. *Prætor*. Vide pag.222.

7. Sectores zonarii, exertâ clam novaculâ, marſupiâ non præcîdunt.

LII.

Poëta ex oratore.

1. Perpetui nunquam moritura volumina Silî
2. Qui legis, & Latiâ carmina digna togâ;
3. Pierios tantùm vati placuiſſe receſſus
4. Credis, & Aoniæ Bacchica ſerta comæ?
5. Sacra cothurnati non atigit ante Maronis,
6. Implevit magni quàm Ciceronis opus.
7. Hunc miratur adhuc centũ gravis haſta virorũ;
8. Hunc loquitur grato plurimus ore cliens.
9. Poſtquam bis ſenis ingentem faſcibus annum
10. Rexerat, aſſerto qui ſacer orbe fuit;
11. Emeritos Muſis, & Phœbo tradidit annos,
12. Próque ſuo celebrat nunc Helicona foro.

Vers. 1. *Perpetui*. Qui perpetuò florebit. De Silio Italico dixi plura pag.190.

2. Quicumque legis verſus Silii, dignos Romanâ eloquentiâ & dignitate, dignos Romano conſule & oratore, qualis fuit Silius. Toga pacis, fori, & bonarum artium eſt ſymbolum. Pag 60. 91.

3. 4. Credis illum poëtam ſemper fuiſſe, & amaſſe ſemper hederas, quibus poëtæ coronatur?

Pierios. Pierus Mons Theſſaliæ, Muſis, quòd in eo natæ dicerentur, ſacer: hinc Pierides vocantur. *Aonia* regio eſt Bœotiæ, ubi eædem Muſæ colebantur: hinc Aonides dictæ: & hoc in loco Aonia coma vocatur poëtarum eruditorum caput. *Bacchica ſerta*. Hederæ. Pag.77.

5. Ille verò non priùs ſacra & divina Virgilii carmina imitari cœpit: ingredi ſacra vatum penetralia, quibus Maro veluti præſidet. *Cothurnati*. Pag.237.

6. Quàm artem oratoriam & eloquentiam, quæ Ciceronis opus dici poteſt, ad plenum excoluit.

7. Hunc mirantur cives adhuc, & meminerunt egiſſe cauſas centumvirales, haſtâ poſitâ, quæ illorum judiciorum quaſi inſigne fuit. De Cẽtumviris vide Lib.VI. Ep.26.

8. *Cliens*. Cujus egit cauſam, quem periculo liberavit.

9. Poſtquam fuit conſul eo anno, qui Romanum orbem, occiſo Nerone, in libertatem veluti aſſeruit, quique idcirco Ingens dictus eſt. Faſcibus regere annum Conſul ibi dicitur, quia inibant Conſules magiſtratum menſe Januario, & ſumebant faſces, ſive illis præibant lictores cum faſcib. 12. Erat faſcis ille, virgarum ſeu bacillorum manipulus, loro revinctus: in medio manipulo erat ſecuris, cujus ferrũ extabat in ſumma parte manipuli. Per ſecurim ſignificabatur poteſtas interficiẽdi: per virgas, levius animadvertendi; pro criminum videlicet gravitate aut levitate. Pag 41.

11. *Emeritos*. Defũctos honoribus. Emeriti propriè dicebantur gladiatores, qui, acceptâ miſſione, rude donabantur. Pag. 160.

12. *Helicona*. Pag. 77. Forenſi arte depoſita, ſe ad poëſim contulit.

Suo. In quo tandiu floruit.

LIII.

Eques ex tonſore, tonſor ex equite.

1. Qui tonſor fueras totâ notiſſimus urbe,
2. Et poſt hoc, dominæ munere, factus eques,
3. Sicanias urbes Ætnæáque regna petiſti
4. Cinname, cùm fugeres triſtia jura fori:
5. Quâ nunc arte graves tolerabis inutilis annos?
6. Quid facit infelix & fugitiva quies?
7. Non rhetor, non grammaticus, ludíve magiſter,
8. Non Cynicus, non tu Stoïcus eſſe potes:
9. Vendere nec vocẽ Siculis plauſumq; theatris;
10. Quod ſupereſt, iterum, Cinname, tõſor eris.

Vers. 2. *Dominæ* Herę, à qua libertate donatus fuerat, & ad equitum ordinem provectus.

3 *Sicanias*. Siculas. Ætna mons Siciliæ: *Mongibello*.

4. Cùm vocatus eſſes in jus, & ſcelerum pænas jure metueres, exilium voluntarium ſuſcepiſti.

5. 6. Quid facies nunc otioſus in exilio Siculo, & fugitivus?

7. *Ludi*. Litterarii ſcilicet; ſcholæ puerilis.

9. *Cynicus*. Pag. 209. De Stoïcis facta mentio pag. 37. Fuere philoſophi celeberrimi, quorum ſectam, & placita deſcribit elegantes Tullius orat. pro Muræna: illorum auctor & conditor Zeno. Nomen habuerunt ab ingenti porticu, in quam convenire Athenis ſolebant ad differendũ Στοὰ, porticus: Στωικοὶ.

9. Non potes eſſe præco,

citharœdus, aut hiſtrio, in Sicilia, & quęſtum aliquem iſtis artibus facere. De Præcone theatrali vide pag. 102.

LIV.

In litigatorem.

1. Lis te bis decimæ numerantem frigora brumę
2. Conterit una tribus, Gargiliane, foris.
3. Ah miſer, & demens! viginti litigat annis
4. Quiſquam, cui vinci, Gargiliane, licet?

V. 2. *Conterit*. Opibus exhaurit; macerat te, ac fatigat. *Tribus foris*. Vide pag 33. 78.
4. *Vinci*. Litem perdere. Satiùs nimirum eſt ſemel cauſâ cadere, quàm per tot annos vitam & pecuniam diſperdere.

LV.

Heredipeta deceptus.

1. Heredem Fabius Labienum ex aſſe reliquit:
2. Plus meruiſſe tamen ſe Labienus ait.

V. 1. *Ex aſſe*. Bonorum omnium. Pag 150.
2. Tamen Labienus tot munera viventi Fabio dederat, ac Fabius tam macram illi reliquit hereditatem, opibus nempe abſumptis dum viveret, ut Labienus multò plus damni quàm lucri fecerit: majorem hereditatē ac mercedem meritus ſit. Acumē & jocus in eo eſt, quòd qui totā habeat hereditatem, nihil habere plus poſſe videatur.

LVI.

De ſuis verſiculis.

1. Commendare meas, Inſtanti Ruſe, Camœnas
2. Parce precor ſocero: ſeria forſan amat.
3. Quòd ſi laſcivos admittit & ille libellos,
4. Hæc ego vel Curio Fabricióque legam.

Vers. 1. Noli precor, ô Ruſe Inſtanti (eſt vocandi caſus, à recto inſtantius) legere & laudare meos verſiculos tuo ſocero, forſan eſt homo ſeverus, quem iſtæ nugæ non delectent: quod ſi tamen illas non reſpuit, nullum exiſtimabo eas rejecturum, licet Curiis omnibus & Fabriciis graviorem ac auſteriorem. Nemini non probabuntur ea carmina quę illi placuerint.

LVII.

Mulier erudita & proba.

1. Hæc eſt illa tibi promiſſa Theophila, Cani,
   2. Cujus Cecropià pectora dote madent.
3. Hanc ſi jure petat magni ſenis Atticus hortus,
   4. Nec minùs eſſe ſuam Stoïca turba velit.
5. Vivet opus quodcunque per has emiſeris aures,
   6. Tam non femineum, nec populare ſapit:
7. Non tua Pantænis nimiùm ſe præferat illi,
   8. Quamvis Pierio ſit bene nota choro.
9. Carmina fingentem Sappho laudabit amatrix:
   10. Caſtior hæc, & non doctior illa fuit.

Vers. 1. Hæc illa uxor tibi dudum promiſſa, ô Cani, quæ Græcorum litteris, urbanitate, ceteriſque dotibus egregiè eſt inſtructa. De Canio vide Lib. I. Ep. 60.

3. Hanc ſibi jure vendicet Platonis Academia: eâ diſcipulâ jure ille glorietur. Plato doctorum cœtus quoſdam inſtituit in hortis civis Athenienſis, nomine Academi: inde huic loco & iſtis eruditorum congreſſibus datum nomen Academiæ. Deceſſit annos natus ferè 90. unde magnus ſenex vocatur hoc in verſiculo, vel ob famam ingenii & doctrinæ.

4. *Stoica turba.* Vide ſupra, Epig. 53.

5. Laudem perpetuam habebunt ea carmina quæ illi legeris, quæ emendarit, quæ probaverit.

6. Adeo ſupra ſexum, ſupra communem vulgi captum eſt erudita.

7. *Pantænis*. Mulier item docta fuit, Canio nota.

9. Mirabitur Theophilam ſcribentem Sappho poëtria, quæ verſus amatorios ſcripſit. Hæc patriam habuit Leſbon inſulam Ægei maris, & lyricos verſus obſcenos, licèt elegantes, edidit. De illa egi pluribus in Horatio, ad oden 10. Lib II.

10. Theophila eſt caſtior quàm Sappho: & Sappho doctior Theophilâ non fuit.

LVIII.

Ficoſi ficis carentes.

1. Ficoſa eſt uxor, ficoſus & ipſe maritus;
   2. Filia ficoſa eſt, & gener, atque nepos:
3. Nec diſpenſator, nec villicus ulcere turpi,
   4. Nec rigidus foſſor, ſed nec arator eget.
5. Cùm ſint ficoſi pariter juvenéſque ſenéſque,

6. Res mira eſt; ficos non habet unus ager.

VERS. 1. *Ficoſa.* Lib. I. Epig. 57.
6. *Ficor.* Fructus intellige: ſolus illorum ager ficoſus non eſt: ficis caret. Luſus eſt in vocum ſimilitudine.

LIX.

Libri patronus & vindex.

1. Gratus ſic tibi, Paulle, ſit December;
2. Nec vani triplices, brevéſque mappæ,
3. Nec thuris veniant leves ſelibræ;
4. Sed lances ferat, aut ſcyphos avorum,
5. Aut grandis reus, aut potens amicus:
6. Seu quod te potiùs juvat, capítque,
7. Sic vincas Noviumque Publiumque
8. Mandris & vitreo latrone clauſos:
9. Sic palmam tibi de trigone nudo
10. Unctæ det favor arbiter coronæ,
11. Nec laudet Polybî magis ſiniſtras.
12. Si quiſquam mea dixerit malignus
13. Atro carmina quæ madent veneno;
14. Ut vocem mihi commodes patronam,
15. Et, quantùm poteris, ſed uſque, clames;
16. Non ſcripſit meus iſta Martialis.

VERS. 1. *December.* Quo Saturnalia celebrantur. Faxint ſuperi ut tunc tibi multa & magna mittantur munera. Pag. 140.

2. *Vani triplices.* Pugilla res trium tabellarum ſeu foliorum; munuſcula vilis pretii. Supra, Epig. 46.

3. *Selibræ.* Libræ dimidiæ. Pag. 89 137 249.

4. Sed aliquis potens reus, cujus cauſam agas, tibi muneri ferat lances argenteas, avorum ſcyphos aureos, &c.

6. *Capit.* Oblectat, placet.

7. 8. Sic vincas Novium & Publium ludo calculorum: eorum latrunculi à tuis clauſi, & in arctum compulſi, à te capiantur. Calculi luſorii, ſive ſcrupi, latrones appellantur, quòd aliis alii velut inſidientur, inſtar latronum: vocantur etiam canes, quod alios alii allatrare videantur. Loculus verò & ſedes calculorum in abaco, ſeu tabula luſoria, mandra vocabatur. Ea verò ludi lex erat ut ſi quis calculus inter duos diverſi coloris, & velut agminis calculos deprehenſius eſſet ſolus, & à ſuis deſertus; periret, ac auferretur. Vitreus appellatur calculus, quia cæ-

cæruleo colore fortaſſe tinctus erat, aut è vitro factus.

9. 10. Sic tibi præmmiũ pilæ trigonalis, (de qua conſule lib. IV. Epig. 14.) adjudicent gymnaſtæ, ſeu colluſores nudi, & olea inũcti. *Coronæ*. Multitudinis. *Arbiter*. Penes quem eſt judicium de præmio alicui tribuendo: illud enim favoris vulgò munus eſt.

1. Nec tibi circumſtantium corona, & ludi arbitrorum, præferat Polybium, ob agilitatem ſiniſtræ mânûs in excipienda, remitendáque pila.

12. *Mea*. Eſſe à me ſcripta.

12. Carmina maledica, famoſa.

15. *Uſque*. Aſſiduè, ſemper.

LX.

Qui ubique eſt, nuſquam eſt.

1. Eſquilis domus eſt, domus eſt tibi colle Dianæ,
2. Et tua Patricius culmina vicus habet:
2. Hinc viduæ Cybeles, illinc ſacraria Veſtæ;
4. Inde Novum, Veterem proſpicis inde Jovē.
5. Dic, ubi conveniam? dic, quâ te parte requiram?
6. Quiſquis ubique habitat, Maxime, nuſquam habitat.

V. 1 *Eſquiliis*. Eſquiliæ, ſivæ Equiliæ, nomen eſt unius è ſeptem Romæ colliculis, qui à rege Tullo Hoſtilio urbi adjectus fuit, & ſepius excubiis, à quibus, detortâ pauliſper voce, nomen invenit. pag. 218. norâ 11. *In colle Dianæ*. In monte Aventino, ubi Dianæ templum. pag. 219.

2. *Patricius vicus*. Erat ſubjectus Exquiliis, à patriciis ita dictus, quod Servius Tullius eos ibi habitare juſſerit. Jactabant patricii ſe genus ducere à centum primis illis ſenatoribus, quos Romulus primùm creavit, & Patres honeſtiſſimo nomine appellavit. Ex eo vico ſpectabantur templa Cybeles ac Veſtę. *Culmina*. Domum.

3. *Viduæ*. Quæ Atym amiſerat. Pag. 141.

4. *Inde &c.* Per novum Jovem inteliigit capitolium novum: per veterem, capitolium vetus. Hoc cernebatur ex Avẽtino colle; illud ex Eſquiliis & vico Patricio: hujus cõditor Nũma; illius Tarquinius Priſcus. Vide Lipſium de Magnitudine Romana Lib. III. c. 5. Niſi fortè per *Novum*. *Jovem*, intelligit Domitiani palatium, ut conjectat Lipſius

LXI.

In ſcurram.

1. Quod te diripiunt potentiores
2. Per convivia, porticus, theatra:

3. Et tecum, quoties ita incidiſti,
4. Geſtari juvat, & juvat lavari:
5. Nolito nimiùm tibi placere:
6. Delectas, Philomuſe, non amaris.

Vers. 1. *Diripiunt.* Simul diverſi invitant, domum trahunt, ac certatim ad ſe rapiunt: certant quis te ſit habiturus convivam.

4. Quod unuſquiſque ambit, quoties ita caſus tulit ut in eum incideres, tecum geſtari, in ſuum te currum admittere, ac balneum.

6. non faciunt hoc amore tui, ſed ſuæ oblectationis causâ: non coleris ut amicus, ſed expeteris ut ſcurra.

LXII.

Munerum venditor.

1. Exigis ut noſtros donem tibi, Tucca, libellos:
2. Non faciam; nam vis vendere: non legere.

LXIII.

Saxetani Pauper munificus.

1. Cùm ſaxetani ponatur cauda lacerti;
2. Et bene ſi cœnas, conchis inuncta tibi eſt:
3. Sumen, aprum, leporem, boletos, oſtrea, mullos
4. Mittis: habes nec cor, Papile, nec genium

V. 2. &c. Cùm apponatur tibi tantùm domi tuæ lacerti ſaxetani cauda, & uncta oleo conchis, idque, cũ opiparè cœnas; tamen mittis aliis, ſumẽ, mullos &c. Nę tu ſtultus es & miſer. Cares corde, id eſt, ſapientia: cares genio, id eſt, miſerè facis, quia ut aliis bene facias, genium defraudas, & fame cõficeris *Saxetani.* Lacertus, ceu ſtellio, eſt terreſtre animalculũ, vel piſciculus; uterque in ſaxis ferè deliteſcit.

2. *Conchis.* Eſt fabæ genus. Pag. 264. Vile opſonium.

3. *Sumen, Mullos.* Pag. 121. *Boletos.* Pa. 44.

LXIV.

Vinum conſulare.

1. Potavi modò conſulare vinum:
2. Quæris quàm vetus atque liberale?
3. Ipſo conſule conditum: ſed ipſe,
4. Qui ponebat, erat, Severe, conſul.

Vers. 1. Vinum Conſulare vulgò dicebatur vinum Opimio conſule conditum ante annos ferè ab nato Martiale ducentos.

ducentos. Pag. 46.

2. *Liberale*. Homine lauto & liberali dignum.

3. *Ipſo Conſule*. Videtur conſulem Opimium ſignificare; ſub quo vinum Conſulare fuerit conditum: tamen ille conſul erat is ipſe à quo vocabatur ad cœnam; atque adeo vinum erat illo ipſo anno natum, conſules enim ſingulis annis mutabantur, ut dixi ſupra, Epigram 52. pag. 355.

LXV.

Servus utilis.

1. Quatenus Othryſios jam pax Romana Triones
2. Temperat, & tetricæ conticuêre tubæ,
3. Hunc Marcellino poteris, Fauſtine, libellum
4. Mittere: jam chartis, jam vacat ille jocis.
5. Sed ſi parva tui munuſcula quæris amici
6. Commendare; ferat carmina noſtra puer,
7. Non qualis Geticæ ſatiatus lacte juvencæ
8. Sarmaticâ rigido ludit in amne rotâ;
9. Sed Mitylenæi roſeus mangonis ephebus,
10. Vel non cæſus adhuc matre jubente Lacon.
11. At tibi captivo famulus mittetur ab Iſtro,
12. Qui Tiburtinas paſcere poſſit oves.

V. 1 Siquidem confecto ſeptentrionali bello pax eſt compoſita. *Tetricæ*. Triſtes, diræ. *Triones*. Pa. 306. De Othryſiis vide Ep. 8. hujus libri.

6. *Puer*. Servulus. Mitte illi eum meo libello, elegans & venuſtum aliquod mancipiũ

7. Non puer barbarus, quales Sarmatarum filii, qui rotâ, id eſt, circulo ligneo vel ferreo, quem vulgò trochum vocabant, ludunt in flumine concreto gelu. Exponi etiam poteſt: Qui habitat in vago curru, impoſito amni glacie aſtricto. *Sarmatica*. Pag. 6. Duplex fuit Sarmatia, altera in Europa, altera in Aſia: nunc Polonia, Moſcovia, Tartariæ pars.

Juvencæ. Pueri Getarum equino lactæ alebantur: viri, ſanguine interdum. De Getis dixi Libro VI. Ep. 39.

9. 10. Sed juvenis emptus recens à Mitylenæo mangone, id eſt, mancipiorum venditore, (Mitylene, *Metlin*, eſt urbs primaria Lesbi inſulæ:) vel puer Lacedæmonius aliquis, nondum juſſu matris verberatus. Lacedæmonii crebris plagis pueros ſuos ad patientiam erudiebant, adeo ut pueruli loris, alapiſq; contuſi ne ingemiſcerent quidem.

11. Tibi verò non ejuſmo-

di puer comptus & elegans, at bubulcus, è captivis populis ad Iſtrum poſitis emptus, mittetur, quo utêris non ad miſcenda pocula, ſed ad paſcenda pecora, quibus abundas in agro Tiburtino. De Tibure vide pag. 38. 213. De Iſtro, pag. 236. Laudat Fauſtini parſimoniam, qui non ſervos elegantes, ſed utiles optaret.

LXVI.

Bonus liber.

1. Triginta toto mala ſunt epigrammata libro;
2. Si totidem bona ſunt, Lauſe: liber bonus eſt.

Vers. 1. 2. Poteſt accipi primus verſiculus quaſi loquatur Lauſus, idque Martiali objiciat, eſſe in ejus libro mala epigrammata 30. Tum illi reſpondeat vates ſecundo verſiculo.

LXVII.

Tonſor lentus.

1. Eutrapelus tonſor dum circuit ora Luperci,
2. Expungítque genas: altera barba ſubit.

V. 1. *Circuit*. Tondet accuratè, pilos omnes veſtigando & expungendo, id eſt, eradendo: interim nova barba jam ſuccrevit; adeo tardus & lentus eſt. Legitur in aliquot libris, *expingitque*, id eſt, expolit & quaſi pingit.

LXVIII.

Imago nunquam delenda.

1. Dum mea Cæcilio formatur imago Secundo,
2. Spirat & argutâ picta tabella manu;
3. I liber ad Geticam Peucen, Iſtrúmq; tacentem:
4. Hæc loca perdomitis gentibus ille tenet.
5. Parva dabis caro, ſed dulcia, dona ſodali;
6. Certior in noſtro carmine vultus erit.
7. Caſibus hic nullis, nullis delebilis annis
8. Vivet, Apelleum cùm morietur opus.

V. 1. Dum ego curo pingendam meam imaginem, quam C. Plinio Cæcilio Secundo mittam. De Peuce dictum ſupra Epig. 7. *Cæcilio Secundo.* Plinio ju-

niori. Plinii fuere duo, alter ſenior dictus, patriâ Veronenſis, qui Verpaſiano imperante vixit, cujus negotiis adminiſtrandis vacabat interdiu, noctu verò & horis ſubceſivis, dabat litteris operam, ac hiſtoriam illam ſuam de rebus naturalibus, conſcribebat. Periit in Veſuvi montis incendio, dum ejus cauſam propius indagare geſtit. Pag. 203. Alter C. Plinius Cæcilius Secundus, Plinii Secundi ſenioris è ſorore nepos, qui panegyricum Trajano dixit, & cujus extant epiſtolæ cultiſſimæ. Illi carus Martialis fuit.

3. *Tacentem*. Aquas latiſſimo alveo volventem nullo ſtrepitu. Pag. 236. Vel: pace compoſitâ, quieſcentem.

4. *Tenet*. Illi regioni præfuit Plinius cum proconſulari poteſtate.

6. *Certior*. Firmior, diuturnior erit imago mea in carmine meo, quàm in tabellis pictis, quæ vetuſtate ac ſitu deteruntur ſcilicet.

7. *Hic*. Vultus in meis verſibus expreſſus.

8. *Apelleum opus*. Picta tabula. Apelles pictor egregius, patriâ Cous, floruit ſub Alexandro Magno.

LXIX.

Librum ſcribere.

1. Quòd non inſulsè ſcribis tetraſticha quædam;
2. Diſticha quod bellè pauca, Sabelle, facis:
3. Laudo, nec admiror: facile eſt epigramma, Sabelle,
4. Scribere: ſed librum ſcribere difficile eſt.

Vers. 1. Tetraſticha epigrammata verſibus quatuor conſtant: diſticha, duobus στίχος, verſus, ordo; δύω, duo τέσσαρα, ſeu τέτταρα, quatuor.

LXX.

Illiberalis & avarus.

1. Ad natalitias dapes vocabar,
2. Eſſem cùm tibi, Sexte, non amicus:
3. Quid factum eſt, rogo, quid repentè factum eſt?
4. Poſt tot pignora noſtra, poſt tot annos,
5. Quòd ſum præteritus vetus ſodalis?
6. Sed cauſſam ſcio; nulla venit à me
7. Hiſpani tibi libra puſtulati;
8. Nec tenuis toga, nec rudes lacernæ.

Non eſt ſportula quæ negotiatur:
Poſcis munera, Sexte, non amicos.
Jam dices mihi; vapulet vocator.

V. 1. Olim cùm tibi nondum eſſe amicus ac familiaris, tamen à te invitabar ad cœnam, cùm diem tuum natalem celebrabas.

4. *Pignora*. Significationes amicitiæ.

5. *Prætetitus*. Non vocatus ad cœnam.

7. *Hiſpani*. Subaudi, argenti, vel auri *Libra*. Vide pag. 137 *Puſtulati*. Optimi, probè excocti: argentum enim purum intumeſcit in puſtulas, cùm coquitur. Svet. in Neron. cap. 44 *Exegit argentum puſtulatum, aurum ad obruſam* Legunt nonnulli, *puſulati*, vel *puſilati*, quod idem eſt ac *puſtulati*.

8. *Toga*. Pag. 58. 88.

Lacernæ Pag. 84 116. 182.

Rudes. Novæ: vel pingui & craſſo filo textæ.

9. 10. Ea ſportula dicenda non eſt, quæ à patrono non datur gratis, ſed eâ lege, ut qui illam accipit, rependat munera. Nundinatio quædam potiùs, & negociatio dicenda eſt. Cùm mihi das ſportulam, non tam mihi das, quàm vendis, & mecum negotiaris. De Sportula lege pag. 66. 148.

11. Jam video quid dicturus ſis, per te non ſtetiſſe quin vocarer, & adeſſem, at prætetitū me fuiſſe à vocatore. Ita dicebatur qui convivas invitabat. Dabit ille pœnas, inquis, neque hoc inultum feret, qui te, licèt à me juſtus, non vocaverit. Bellam ſcilicet excuſationem!

LXXI.

Puer eruditus.

Si meus auritâ gaudet glaucopide Flaccus;
 Si fruitur triſti Canius Æthiope:
Publius exiguę ſi flagrat amore catellæ;
 Si cronius ſimilem cercopithecon amat:
Delectat Marium ſi perniciosus ichneumon;
 Pica ſalutatrix ſi tibi, Lauſe, placet:
Si gelidum collo nectit Gratilla draconem,
 Luſciniæ tumulum ſi Theleſina dedit;
Candida Apollinei cur non amet ora Labycæ,
 Qui videt hæc dominis mōſtra placere ſuis?

V. 1. *Glaucopide*. Bubone, noctua. Vox eſt græca, γλαυκῶπις, à γλαυκὸς glaucus, & ὤψ viſus, oculus. Fortè ſic

dicitur, quòd ſacra ſit noctua Minervæ, quæ ſolenni epitheto vocatur apud Homerum, Γλαυκῶπις. *Aurita* Bubo extantes, ut felis, auriculas habet.

2 *Fruitur*. Delectatur.

Æthiope Servo nigro ac deformi, ex Æthiopia, quę eſt pars interioris Africæ.

3. *Catelle* Caniculæ.

4. *Cercopithecon*. Eſt cercopithecus animal ſimiæ ſimile, nigro capite, pilo aſinino: vocatur etiam ſimia caudata: κέρκος cauda πίθηκος ſimius. *Similem*. Sibi: nigrum & deformem, ut ipſe Cronius eſt. Vel, ſimilem catellæ, de qua fit mentio in verſiculo ſuperiori.

6. *Ichneumon*. Mus indicus vulgò appellatur: felis magnitudine, & muris formâ. Eſt crocodili hoſtis infenſiſſimus, cum quo ſic pugnat. Luto ſe totum oblinit: mox in fauces apertas crocodili dormientis inſiliens, in ejus viſcera penetrat, ea lacerat ac pertundit.

6 *Salutatrix*. Quæ voces humanas docetur, eáſque præſertim, *Ave*, χαῖρε.

9. *Apollinei*. Eruditi.

10 Qui noctuas, Æthiopes, &c. placere poſſe intelligit, cur bene iſtitorum ſervum & adoleſcentem in pretio non habeat?

LXXII.

Sibi de ſuis libris gratulatur.

1. Fertur habere meos, ſi vera eſt fama libellos
 2. Inter delicias pulchra Vienna ſuas.
3. Me legit omnis ibi ſenior, juvenîſque, puérquè,
 4. Et coram tetrico caſta puella viro.
5. Hoc ego maluerim, quã ſi mea carmina cantent
 6. Qui Nilum ex ipſo protinus ore bibunt:
7. Quã meus Hiſpano ſi me Tagus impleat auro,
 8. Paſcat & Hybla meas, paſcat Hymettos apes.
9. Nõnihil ergo ſumus, nec blãdæ munere linguæ
 10. Decipimur: credam jam puto, Lauſe, tibi.

VERS. 2. *Vienna*. Urbs Galliæ antiquiſſima, in Delphinatu, *Vienna*.

6. *Ex ipſo ore*. Fonte. Populos intelligit Africæ remotiſſimos, ubi Nilus naſcitur.

7. *Tagus*. Fluvius Hiſpaniæ. Pag 58. Is arenas, aureas volvere dicebatur.

8. *Hybla*. Mons Siciliæ: *Hymettus*, Atticæ, uterque floribus abundans, & apibus.

9. 10. Non igitur tam futmus contemnendi quàm di-

cebas, ô Lauſe (ſupra, Ep. 66.) neque adulantibus plus juſto credimus, quaſi ab iis decipiamur. I nunc, carpe mea carmina, ô Lauſe, & quære, qui tibi ea vituperanti credat: non ego certè. Vel ſimplicius; ô Lauſe, qui mea laudas epigrammata, jam tibi credam.

LXXIII.
Corona è roſis.

1. I felix roſa, mollibúſque ſertis
2. Noſtri cinge comas Apollinaris,
3. Quas tu nectere candidas, ſed olim,
4. (Sic te ſemper amet Venus) memento.

VERS. 3. *Candidas*. Caneſcentes, canas. *Olim*. Poſt multos annos, ita ut ſerò fiat ſenex, diu vivat & valeat. 4 *Venus*. Cui roſa eſt conſecrata.

LXXIV.
Liber inæqualis.

1. Jactat inæqualem Matho me feciſſe libellum:
2. Si verum eſt, laudat carmina noſtra Matho.
3. Æquales ſcribit libros Calvinus, & Umber:
4. Æqualis liber eſt, Cretice, qui malus eſt.

V. 1. *Inæqualem*. In quo non omnia æquè culta & bona. Lege epigramma 66. hujus Libri: & 17. Libri I. 3. *Calvinus, Umber*. Mali poëtæ.

LXXV.
Promiſſor.

1. Si quid opus fuerit, ſcis me non eſſe rogandum,
2. Bis nobis dicis, Baccara, térque die.
3. Appellat rigidâ triſtis me voce Secundus:
4. Audis; ſed neſcis, Baccara, quid ſit opus.
5. Eſſe queror gelidáſque mihi tritáſque lacernas;
6. Audis; ſed neſcis, Baccara, quid ſit opus.
7. Hoc opus eſt, ſubitò fias ut ſidere mutus;
8. Dicere ne poſſis, Baccara, quid ſit opus.

Vers. 1. Ordo verborum eſt. Dicis mihi, ô Baccara, ſingulis diebus bis, terque: O Martialis, noſti me, ſi quid opus tibi fuerit, dabo meâ ſpŏte, neque opus erit ut roges.

3. *Secundus*. Nomen eſt creditoris. Pecuniam à me Secundus exigit, te audiente, & diſſimulante quid mihi ſit opus: opus eſſet ut pro me ſolveres. *Rigida*. Nempe litem minitans & nervum.

5. *Penſio*. Pretium ædium conductarum.

9. Utinam aliqua ſiderum vi arcanâ, mutus fias, ut ne fruſtra mihi ſemper promittas. Homines, plantę & animalia interdum, cæli vitio, tabem contrahunt, ita ut pars eorum aliqua inareſcat ac ſenſum amittat, oſſa ipſa carie conficiantur. Hic morbus ſideratio vocatur, & homines ita percuſſi appellantur ſiderati, quaſi maligno afflati ſidere.

LXXVI.

Amicus abſens.

1. Narnia, ſulfureo quam gurgite candidus amnis
2. Circuit, ancipiti vix adeunda jugo,
3. Quid tam ſæpe meum nobis abducere Quinctũ
4. Te juvat, & lentâ detinuiſſe morâ?
5. Quid Nomentani cauſam mihi perdis agelli,
6. Propter vicinum qui prætioſus erat?
7. Sed jã parce mihi, nec abutere, Narnia, Quincto,
8. Perpetuo liceat ſic tibi ponte frui.

Vers. 1. *Narnia* Eſt Italiæ civitas, in Umbria, *Narni*. Eam rogat ut ne diutius detineat Quintum Ovidium. Habebat ille villam in agro Nomentano; prope villam Martialis, à quo ſæpe inviſebatur. *Amnis*. Nar, nunc *la Nera*.

2. *Jugo*. Quæ difficilem aditum habes, eò quod in gemino & arduo montis cacumine ſis ædificata. Eſt in parte montis Apennini.

5. Cur eum abducis, cujus unius cauſâ tam libenter moror in villa mea Nomentana, quæ mihi propter tam ſuavem vicinum eſt cara?

7. *Abutere*. Eum diutius remorando.

8. Id ſi feceris, præcor ut æternum duret pons tuus. Ille duos montes, quibus erat impoſita Narnia, ſeparatos jungebat, flumine ſubterlabente inter duplex jugum montis. Adhuc viſuntur ejus pontis ruinæ ac rudera.

LXXVII.

Anima fœtens.

Unguẽtũ fuerat,quod onyxmodò parva gerebat;
Olfecit poſtquam Papılus; ecce, garum eſt.

V e r s. 1 Vaſculum ex onyche factum,gerebat modò unguentum odoris ſuaviſſimi: Papilus illud olfecit, & fœtente halitu ſic ſtatim corrupit, ut ex unguento garum factum ſit. Eſt garum, muriæ genus è piſciculorum ſale maceratorum ſanie confectũ, odoris graviſſimi, maximè ubi eſt corruptum. Onyx, gemma eſt, unguis humani colorem referens Onyx,Græcis unguis eſt.

LXXVIII.

Nimis officioſus.

Bruma eſt, & riget horridus December;
Audes tu tamen oſculo nivali
Omnes obvius hinc & hinc tenere,
Et totam, Line, baſiare Romam.
Quid poſſis graviúſque ſæviúſque
Percuſſus facere atque verberatus?
Cujus livida naribus caninis
Dependet glacies, rigétque barba,
Qualem forficibus metit ſupinis
Tonſor Cinyphio Cilix marito.
Quare ſi tibi ſenſus eſt, pudórque,
Hibernas, Line, baſiationes
In menſem, rogo, differas Aprilem.

V e r s. 3. *Tenere*. Morari ſalutando.

4. *Baſiare*. Oſculari. Obvios amicos ſalutando ſolebant oſculari. Pag.115.

5. An poſſes inimicos, à quibus eſſes verberatus,ulciſci graviore ſupplicio.

6. *Livida*. Coloris ſulphurei. *Caninis*. Canibus ſunt nares frigidæ ac mucoſæ. *Glacies*. Stiria.

9. 10. Qualem barbam hircus, cùm tondetur, habet. Vocatur *maritus*, ut à Virgilio vir gregis appellatur: Cinyphius dicitur, quia ſunt majores hirci prope Cinyphẽ Africæ fluvium, *Macres*, qui ſe exonerat in mare mediterraneum in regno Tripolitano *Cilix tonſor*. Cilices, (populus Aſiæ minoris in ora meridiana maritima (plurimùm

utuntur veſtibus confectis è pilo hircino. *Forficibus ſupinis*. Extrema pars forficum & acies, deprimitur inter tondendum; manubrium attollitur.

13. Ore te, ut in mitiorem & calidiorem tempeſtatem tua illa oſcula & frigidas ſalutationes differas.

LXXIX.

Epitaphium infantis.

1. Conditus hîc ego ſū Baſſi dolor Urbicus infans:
2. Cui genus & nomen maxima Roma dedit.
3. Sex mihi de prima deerant trieteride menſes,
4. Ruperunt tetricæ cùm mala penſa deæ.
5. Quid ſpecies, quid lingua mihi, quid profuit ętas?
6. Da lacrymis tumulo, qui legis iſta, meo.
7. Sic ad Lethæas, niſi Neſtore ſerior, undas
8. Non eat, optabis quem ſupereſſe tibi.

VERS. 1. *Baſſi*. Parentis mei, vel domini.

2. In urbe natus, & ab urbe dictus Urbicus. Roma urbs antonomaſticè dicitur.

3. Confeceram annos duos & dimidium. De Trieteride vide Lib. VI. Ep. 26.

4. *Deæ*. Parcæ. Lib. IV. Epigr. 42.

7. Precor viciſſim ut ſervus, aut amicus quem diligas, & quem tibi eſſe ſuperſtitem velis, diutiùs vivat quam Neſtor. Pag. 271. *Lethæas*, Epig. 41. ſupra.

LXXX.

Librum amico mittit.

1. Noſti ſi bene Cæſium, libelle,
2. Montanæ decus Umbriæ Sabinum,
3. Auli municipem mei Pudentis;
4. Illi tu dabis hæc vel occupato:
5. Inſtent mille licet premántque curæ,
6. Noſtris carminibus tamen vacabit.
7. Nam me diligit ille, proximúmque
8. Turni nobilibus leget libellis.
9. O quantùm tibi nominis paratur!
10. O quæ gloria! quam frequens amator!
11. Te convivia, te forum ſonabit,
12. Ædes; compita, porticus, tabernæ.
13. Uni mitteris, omnibus legêris.

Vers. 1. *Cæſium.* Cæſius Sabinus, vir fuit omni laude præſtans, ad quem extant multę Plinii epiſtolæ.

2. *Umbriæ*. Pars eſt Italiæ infra Venetos, ad mare Adriaticum, motibus aſpera. P.338.

3. *Municipem*. Ejuſdem, ac Pudens, municipii, ſeu oppidi. De hac voce dictum pag.210. De Pudente incidit mentio Lib IV. Ep.10 & 22.

8. *Turni*. Nomen eſt poëtæ ſatyrici tunc florentis.

10. *Amator*. Lector benevolus & cupidus.

12. *Legêris*. Solebat Cæſius omnibus legere & recitare Martialis epigrammata: tanti ea faciebat.

LXXXI.

In emacem.

1. Omnia, Caſtor, emis: ſic fiet ut omnia vendas.

Vers. 1. Caſtor, cum ditiſſimus non ſit, emit tamen omnia: cogetur brevi omnia, vel illa quæ emerat, vel etiam ſua, vendere, ut vitam toleret.

LXXXII.

Pro verſibus nummos petit.

1. Sic placidum videas ſemper, Criſpine, Tonantē;
2. Nec te Roma minùs, quā tua Mēphis amet:
3. Carmina Parrhaſiâ ſi noſtra legentur in aula;
4. (Namque ſolent ſacrâ Cæſaris aure frui:)
5. Dicere de nobis, ut lector candidus, aude,
6. Temporibus præſtat nonnihil ille tuis;
7. Nec Marſo nimiū minor eſt, doctóque Catullo.
8. Hoc ſatis eſt; ipſi cetera mando Deo.

Vers. 1. *Criſpine*. Fuit Ægyptius quidam, obſcuro loco natus, princeps equitum à Domitiano factus, quem Juvenalis lacerat Satyra 1. & 4. Quem hoc in epigrammate vates adulator laudat.

2. *Memphis*. Pag.2.

3. *Parrhaſia*. Imperatoria. Vide ſupra Ep.48.

5. 6. Hoc de me, ut candidi & benevoli lectores ſolent, qui libros quos probant, laudare geſtiunt, dices Domitiano: ô Cæſar, iſte Martialis aliquid ornamenti affert ævo tuo, rebus tuis geſtis.

7. *Marſo*, *Catullo*. Epigrammatum ſcriptoribus celeberrimis. Pag. 35. 134.

8. Cetera permitto & relinquo facienda ipſi Domitiano, ut nempe aliquid mihi muneris largiatur. Tu me laudabis, ille remunerabitur.

LXXXIII.

Omnis homo, nullus homo.

1. Pontice, per reges diſcurris & omnia luſtras;
 2. Magna quidem ſequeris, Pontice, magnus homo es.
3. Pontice, ſi qua facis, ſine teſte facis, ſine turba,
 4. Nō adhibes multos; Pontice, cautus homo es.
5. Pontice, te celebrem formâ natura creavit,
 6. Dignus eras Helena; Pōtice, pulcher homo es.
7. Pontice, voce tuâ poſſes adamanta movere,
 8. Vox tua dulce ſonat; Pontice, dulcis homo es.
9. Pontice, ſic alios, ſic te quoque decipit error:
 10. Vis dicam verum; Pontice, nullus homo es.

Vers. 1. *Per reges*. Per domos potentiorum.
2. Magnifica & ſplendida conſectaris.
4. Non te impertis multis & communicas, in quo ſanè cautus es: homo es, ut ille Terentianus, paucorum hominum.
6. Martius Helenâ dignus, ipſo Paride pulcrior.
10. *Nullus*. Dum vis eſſe omnia; nihil es. Dum vis in omnibus videri magnus & excellens, in omnibus parvus, vel potius, nullus es. Sunt qui hoc epigramma Martiali abjudicent.

LXXXIV.

Pro Caro & Norbana, Mercurio votum.

1. Cyllenes cælique decus, facunde Miniſter,
 2. Aurea cui torto virga dracone viret:
3. Sic tibi jucundi non deſit copia furti,
 4. Et ſenior parcâ mole prænatur avus:
5. Hūc ſemper Norbana diem cum conjuge Caro
 6. Leta colat, primis quem coluere toris.
7. Hic pius antiſtes Sophiæ ſua dona miniſtrat:
 8. Hic te ture vocat, fidus & ipſe Jovi.

Vers. 1. *Cyllenes*. Cyllene mons Arcadię, in quo Mercurius genitus eſt. Hinc vocatur ipſe, Cyllenius.
Celi decus. Magnam Superis navabat operam Mercurius, quippe cæli curſor, & tabellarius. *Facunde*. Mercurius eſt eloquentiæ præſes, Vide oden. 9. Libri I. Hora-

tiani. *Mercuri Facunde, &c.*

Miniſter. Quia Deorum, ut dixi, eſt nuncius, ac publicus quaſi proxeneta.

2. Virga Mercurii vulgò Caduceus nuncupatur. Bacillus eſt quem hinc inde amplectuntur duo angues, commiſſis, interjectiſque in ſumma bacilli parte capitibus, caudis, in ima: cetero corpore in hemicylum circa virgam utrimque circumfuſo. Ajunt Mercurium, cùm virgam tenens manu iret per Arcadiam, incidiſſe in duos ſerpentes inter ſe colligatos ac depugnantes; virgàque interpoſitâ, ſtatim pugnam diremiſſe. Inde bacillum pacis, fœderiſque ſymbolum eſt, & oratores ac legati miſſi ad pacem conficiendam, Caduceatores vocantur.

3. *Furti*. Præerat etiam furibus Mercurius.

4. Et Atlas minùs laboret in terendo cælo. Atlas, avus Mercurii fuit; Mauritaniæ, ut ajunt, rex, qui humeris cęlum ſuſtinuiſſe dicitur, quod primus aſtrorum curſus varios obſervaverit. Eumdem à Perſeo mutatum fuiſſe ferunt in montem altiſſimum; cujus cacumen cùm inter nubila condatur, hinc fortaſſe locus fabulæ factus, ut Atlas cælũ humeris ferre diceretur.

Parcâ mole. Exiguo, minori pondere; nempe cæli humeris impoſiti.

6. Quo die matrimonio juncti fuerunt.

7. Carus, eſt ſapientiæ, cui tu quoque præſides, deditus: eique ſuum ingenium, otium, curas, impendit.

Antiſtes. Propriè eſt præfectus ſacrorum, ædi ſacræ præpoſitus, ſacerdos primarius. Sapientia, ceu, græcâ voce, Sophia, Dea quædam eſt; cujus ſacerdotes eſſe dicuntur viri docti. Per metaphoram *antiſtes* ſæpe dicitur quicumque in re aliqua excellit, ac principatum obtinet, aliiſque velut anteſtat. Sic Plato vocatus olim eſt Sapientiæ antiſtes.

8. *Jovi*. Domitiano, quem ſuum ſæpe Jovem Noſter appellat. Eſt Carus, fidus miniſter Jovi Romano, ut tu cæleſti Jovi.

M. VAL. MARTIALIS EPIGRAMMATUM LIBER VIII.

EPISTOLA.

IMPERATORI Domitiano Cæſari Auguſto, Germanico, Dacico, Valerius Martialis ſalutem.

OMNES quidem libelli mei, Domine, quibus tu famam, id eſt, vitam, dediſti, tibi ſupplicant; &, puto, propter hoc leguntur. Hic tamen, qui operis noſtri octavus inſcribitur, occaſione pietatis frequentiùs fruitur. Minùs itaque ingenio laborandum fuit, in cujus locum materia ſucceſſerat: quam quidem ſubinde aliqua jocorum miſtura variare tentavimus, ne cœleſti verecundiæ tuæ laudes ſuas, quæ faciliùs te ſatiare poſſunt, quàm nos fatigare, omnes verſus ingererent. Quamvis autem epigrammata ſeveriſſimis quoque & ſupremæ fortunæ viris ita ſcripta ſint, ut mimicam verborum licentiam affectaſſe videantur: ego tamen illis non permiſi tam liberè loqui, quàm ſolent; cùm pars libri & major & melior ad majeſtatem ſacri nominis tui allegata ſit. Meminerit non niſi religionis purificatione luſtratus accedere ad templa debere. Quod

ut cuſtoditurum me lecturi ſciant, in ipſo libelli hujus limine profiteri breviſſimo placuit epigrammate.

Tibi ſupplicant. Te ut patronum, ac numen quoddam ſuum appellant.

Occaſione pietatis &c. Verſatur in eo argumento, eas res (nempe tuas laudes) celebrat, quæ dant ipſi occaſionem frequentiorẽ ſignificandę ſuę erga te pietatis & obſequii.

Minus &c. Minori contentione ingenii opus fuit, quia ingenii vices materiæ dignitas & amplitudo ſupplebat; quia ejus tenuitatem & penuriam, argumẽti gravitas, ubertaſque compenſabat. Tenuia ingenia in magnis rebus fœcunda & facũda eſſe poſſunt.

Ne cæleſti &c. Ordo verborum eſt. Ne omnes verſus ingererent tuæ verecundiæ laudes ſuas, quæ &c. Sententia verò hæc: Ne in quolibet epigrammate tuas tibi laudes quaſi obtruderem, ac pudori tuo moleſtus eſſem; ne cogerem te ſæpius erubeſcere laudes tuas audientem.

Mimicam. Mimus non ſolùm ſignificat hominem qui alios ſcuriliter ferè imitatur: ſed eſt etiam ſermo quilibet, ſive actio & imitatio, quæ fit geſtibus ſolutis & illiberalibus. Qua in ſignificatione fermè uſurpantur in plurali numero. Ovid. *Scribere ſi fas eſt imitantes turpia Mimos;* & alibi: *Mimos obſcena jocantes.*

Allegata. Miſſa.

Meminerit, &c. Meminiſſe quippe debet hic liber tuũ palatium eſſe inſtar templi; nemini autem fas eſſe inire templa, niſi puro & caſto, niſi qui priùs aliqua religioſa ceremonia fuerit expiatus, & purgatus. Solebat ſacrificulus eos qui templa ingrederẽtur, injectâ leviter aquâ, religionis ergo, aſpergere: aut alia id genus ceremonia luſtrare.

EPIGRAMMA I.

Liber verecundus.

1. LAurigeros Domini liber intrature Penates,
2. Diſce verecundo ſanctius ore loqui.
3. Nuda recede Venus; non eſt tuus iſte libellus,
4. Tu mihi, tu Pallas Cæſariana, veni.

VERS. 1. *Laurigeros Domini Penates.* Domitiani victoris laureatã domũ. Triumphantium ædibus appendebantur laureæ: Domitianus de Cattis, Dacis, Sarmatis, &c. triumphaverat. Pag. 235.

4. *Cæſariana.* Caſta Pallas, à Domitiano inprimis culta.

II.

Jano, pro Imperatore, votum.

1. Faſtorum genitor parénſque Janus
2. Victorem modò cùm videret Iſtri,
3. Tot vultus ſibi non ſatis putavit,
4. Optavítque oculos habere plures:
5. Et lingua pariter locutus omni
6. Terrarum domino, Deóque rerum
7. Promiſit Pyliam quater ſenectam.
8. Addas, Jane, pater, tuam rogamus.

VERS. 1. *Faſtorum*. Faſti erant libri ſingulorum annorum & rerum publicè geſtarum memoriam complectentes. In eorum prima pagina ſcribebatur nomen conſulum qui anno ineunte ſumebant faſces ex more. Quia verò annus à Januario menſe, cui Janus præeſt, ducitur, vocatur idem Janus, faſtorum genitor.

2. *Victorem Iſtri*. Domitianum, victis Sarmatis, qui ad Iſtrum habitant, redeuntem. De Iſtro facta mentio pag 236. 326.

3. *Tot vultus* Bifrons vulgò pingitur: interdum quadrifrons. Janus Italiæ rex fuit prudentiſſimus. Prudentia res præteritas & futuras, antrorſum quaſi & retrorſum, in omnem partem, circumſpicit.

7 *Pyliam*. Neſtoream: Neſtor Pyli rex fuit in Græcia. Pag. 31?. tres hominum ætates vixiſſe fertur.

Quater. Quia quatuor vultus, ut dixi, habebat; ora quatuor. Vel, *quater*, id eſt, ſæpiùs.

8. *Tuam*. Quę immortalis. Cæſari precatur immortalitatem.

III.

Epigrammata ſua modeſtè prædicat.

1. Quinque ſatis fuerāt:nam ſex,ſeptémve libelli,
2. Eſt nimiùm:quid adhuc ludere,Muſa,juvat?
3. Sit pudor, & finis: jam plus nihil addere nobis
4. Fama poteſt; teritur noſter ubique liber.
5. Et cùm rupta ſitu Meſſalæ ſaxa jacebunt,
6. Altáque cùm Licini marmora pulvis erunt:
7. Me tamen ora legent, & ſecū plurimus hoſpes
8. Ad patrias ſedes carmina noſtra feret.
9. Finieram; cùm ſic reſpondit nona ſororum,

10. Cui coma & unguento ſordida veſtire erat:
11. Túne potes dulces, ingrate, relinquere nugas?
12. Dic mihi, quid melius déſidioſus ages?
13. An juvat ad tragicos ſoccũ trãſferre cothurnos?
14. Aſpera vel paribus bella tonare modis?
15. Prælegat ut tumidus raucâ te voce magiſter,
16. Oderit & grandis virgo, bonúſque puer.
17. Scribant iſta graves nimiũ, nimiúmque ſeveri,
18. Quos mediâ miſeros nocte lu erna videt:
19. At tu Romano lepidos ſale tinge libellos:
20. Agnoſcat mores vita, legátque ſuos.
21. Anguſtâ cantare licet videaris avenâ,
22. Dum tua multorum vincat avena tubas.

VERS. 2. *Eſt nimiùm*. Satis ſuperque ſunt ad noſtram gloriam, ad lectorum ſatietatem Legis Raderus è codicibus antiquis. *Vel ſex ſeptémque libelli; Et nimium*. Quinque vel ſex, aut ſeptem libelli epigrammatum ſatis erant: ſatis verò? imò & nimiùm. *Ludere*. Jocoſa carmina ſcriptitare.

5. *Meſſalæ*. M. Valerius Corvinus Meſſala, clariſſimus orator fuit, Auguſti ævo, ac ditiſſimus: ædes magnificentiſſimas habebat Romæ. Licinus, ejuſdem Auguſti tonſor ac libertus, cujus marmoreum ſepulcrũ exquiſito ſtructum opere, prope urbem, viâ Salariâ, viſebatur.

Situ. Situs ſignificat pædorem & ſqualorem, qui innaſcitur locis humidioribus, & incultis.

9. *Nona ſororum*. Una de novem Muſis: Thalia fortaſſe quæ jocis ac deliciis gaudet, quæ conviviis præeſt; quam delibutam unguentis deſcribit ſequenti verſiculo. Vide pag 187.

11. *Nugas*. Epigrammata.

13. An præſtat ſoccum, id eſt, hoc in loco, leve iſtud & penè comicum (nam ſoccus erat comicorum actorum calceus humilior) ſcribendi genus in quo verſaris, transferre ad trágicum? An ſatius putas pro epigrammatis tragœdias ſcribere? *Cothurnos* Pag. 154.

14. Aut etiam bella canere. heroïco & tonanti carmine: *modis paribus*, verſibus qui reſpondeant bellorum aſperitati, amplitudini, majeſtati.

15. *Prælegat*. Pueris explanet: diſcendum tradat.

16. *Oderit*. Cùm jubebitur te mandare memoriæ, recitare, &c.

18. Qui pernoctant ſcribendo ad lucernam.

20. Mores hominum, &

quotidianam vitam deſcribe in tuis nugis. 21. 22. Eſto ſanè, videaris per me licet cantare avena tenui, modò poëtas heroïcos ſuperes bene multos, qui tubam videntur inflare. Dum tu brevia & acuta carmina, illorum operoſas lucubrationes vincant.

IV.

Adventus Domitiani in urbem.

1. Quantus, io, Latias mundi conventus ad aras
2. Suſcipit, & ſolvit pro Duce vota ſuo!
3. Non ſunt hęc hominũ, Germanice, gaudia tãtũ,
4. Sed faciunt ipſi nunc, puto, ſacra Dei.

Vers. 1. *Conventus.* Concurſus, frequentia. *Mundi* Non tantùm urbis, ſed orbis totius: nec terræ modo, ſed ipſius etiam cæli.

3. *Germanice.* Domitianum cur ſic appellet, jam dixi pluribus locis.

4. Ipſi Dii te, quaſi majorem Deum, colunt facien dis ſacrificiis, & adventu gratulantur tuo.

V.

In prodigum.

1. Dum donas, Macer, annulos amicis,
2. Deſîſti, Macer, annulos habere.

Vers. 2. Amiſiſti equeſtrem dignitatem. Equitum Rom. inſigne erat annulus: illis detrahebatur qui cenſum equeſtrem non haberent, aut è ſuo gradu & loco moverentur. Poteſt hoc idẽ de quolibet alio divite intelligi, nam lauti homines annulos etiam gerebant, eritque ſententia: Dum vis eſſe plus æquo liberalis, ad inopiam es redactus.

VI.

Antiqua pocula, vinum recens.

1. Archetypis vetuli nihil eſt odioſius Eucti,
2. Ficta Saguntino cymbia malo luto.
3. Argenti fumoſa ſui cùm ſtemmata narrat
4. Garrulus, & verbis mucida vina facit.
5. Laomedonteæ fuerant hæc pocula menſæ:
6. Ferret ut hæc, muros ſtruxit Apollo lyrâ.
7. Hoc cratere ferox commiſit prælia Rhœtus
8. Cum Laphitis; pugnâ debile cernis opus.

9. Hi duo longævo cenſentur Neſtore fundi;
10. Pollice de Pylio trita columba nitet.
11. Hic ſcyphus eſt, in quo miſceri juſſit amicis
12. Largius Æacides, & bibit ipſe merum.
13. Hâc propinavit Bytiæ pulcherrima Dido
14. In patera, Phrygio cùm data cœna viro eſt.
15. Miratus fueris cùm priſca toreumata multùm,
16. In Priami cyathis Aſtyanacta bibes.

VERS. 1. *Archetypis*. Poculis & vaſis antiquis. Vide Lib VII. Epig. 11. ubi ea vox explicatur.

2. Fictiles cyathos ex argilla Saguntina prætulerim poculis Eucti. De Sagunto dixi pag. 206. Cymbia ſunt oblongæ pateræ, inſtar cymbularum.

3. 4. Cùm nobilitatem & antiquitatem vaſorum ſuorum, ex argento factorum denarrat, tunc ita verboſus eſt, ut interim aceſcat vinum & mucidum evadat.

Stemmata. Pag. 202. Fumoſa dicuntur, id eſt, ob vetuſtatem pretioſa, quia nobilium ſtatuæ & imagines in atriis ſervari ſolitæ, ab igne, qui in atriis vulgò erat, & fumo, atque adeo ab ipſa vetuſtate, nigrorem ducebant: eóque cenſebantur vetuſtiores ac nobiliores, quò plus haberent iſtius coloris & fumi. Legitur vulgò, *furioſa*; ſed opinor, mendosè: niſi quis velit eâ voce ſignificari inſanam Eucti garrulitatem.

5. Decem, qui ſequuntur, verſus dicere Euctus fingitur. Laomedon Priami pater, his uſus eſt poculis.

6 Ut hæc pocula obtineret mercedis loco, Apollo Trojæ muros ſtruxit, ſaxis ad lyræ ſonum convenientibus. Apollo quòd in Jovem conjuraſſet, cælo pulſus, ne nihil ageret in terris, operam ſuam Laomedonti locavit ad extruenda Trojæ mœnia, interpoſita certi pretii pactione.

8. *Lapithis*. Lapithæ, populi Theſſaliæ, orta in Hippodamiæ nuptiis rixa, manus cum Centauris vicinis populis, qui ad eaſdem invitati nuptias fuerant, conſervere: horum unus erat Rhœtus, ſive Rhœcus. Vide Ovid. 12. Met.

Opus debile. Poculum colliſum & truncum, quia in rixa uſi ſunt illo ad pugnam committendam, Baccho arma miniſtrante.

9. 10. Iſtud poculum duplici fundo inſtructum, cenſetur, id eſt, magni æſtimatur, quòd Neſtor illo ſit uſus: & columbæ anſis inſculptæ, ab Neſtore tractatæ, tritu crebro nitent. De ſignificatione hujus vocis *cenſentur*, conſule Lib. I Epig. 53 Deſcribit hoc Neſtoris poculum Homerus l.b. Iliad. XI. verſu

631. *Fundi.* Fundus maſculino genere dicitur pro ima parte rei cujuslibet; non fundum, ut perperam contendunt quidam grammatici.

12. *Æacides.* Achilles Æaci nepos, Pelei filius. *Largius.* Lætus v.g. ob Hectorem interfectum.

13. 14. In hac patera bibit olim Dido, & eamdem Bytiæ dedit hauriendam, cùm Phrygium virum, id eſt Ænean, accepit. Vide Lib. I. Æneid. ſub finem.

14. *Toreumata.* Pag. 159. 206.

15. *Priami cyathis.* Antiquis. Priamus enim ad ſummam uſque ſenectutem vixit. *Aſtyanacta.* Aſtyanax fuit unicus Hectoris filius, quem Ulyſſes adhuc puerulum, incenſa Troja, præcipitem è turri dedit, ne Trojanæ cladis ultor aliquando foret. Hic pro vino recẽti & quaſi puero, atque adeo nõ optimo, ponitur.

VII.

Cauſidicus elinguis.

1. Hoc agere eſt cauſas, hoc dicere, Cinna, diſertè,
2. Horis, Cinna, decem dicere verba novem?
3. Sed modò clepſydras ingenti voce petîſti
4. Quatuor: ô quantùm, Cinna, tacere potes!

Vers. 1. 2. O te, Cinna, tardum & in dicendo moleſtum, qui horis decem vix novem parturias verba! Hoccine eſt cauſidicum & eloquentem eſſe, qualem te eſſe venditas?

3. Petiiſti ut horæ tibi quatuor ad dicendum concederentur; conceſſæ ſunt: ſed hoc toto tempore, ita nihil dixiſti, ut non tam dixiſſe quàm tacuiſſe videaris. Prætor ſpatium quo patronus quiſque diceret, definiebat. De Clepſydris vide Lib. VI. Ep. 25.

VIII.

Ad Janum de adventu Domitiani.

1. Principium des, Jane, licet velocibus annis,
2. Et revoces vultu ſæcula longa tuo;
3. Te primùm pia thura rogent, te vota ſalutent;
4. Purpura te felix, te colat omnis honos:
5. Tu tamen hoc mavis, Latiæ quòd contigit urbi
6. Menſe tuo reducem, Jane, videre Deum.

Vers. 1. *Jane.* Vide ſupra, Ep. 2.

3. Quamvis accipias prima ſacrificia, & vota hominum

cùm videlicet annum recentem, à ſacris & precibus auſpicantur. In publicis, privatiſque ſacris,quolibet ea tempore fierēt, primus ante ceteros Deos Janus invocabatur. Macrob. Lib I. Sat.c 9. affert cauſam hujus moris:quia Janus in Italia primus Diis templa feciſſe, & ſacrorum inſtituiſſe ritus dicebatur; ideo eum in ſacrificiis præfationem meruiſſe perpetuam.

4. *Purpura, honos.* Magiſtratus,ordines omnes civitatis. Purpureis veſtibus, purpurâ prætextis aut ornatis, magiſtratus utebantur, præſertim cùm inibant publicum munus, nempe menſe Januario.

5. 6. Multò feliciorem te putas, quòd Cæſarem videris reducem Januario menſe,cui præſides; quàm quòd primus ab omnibus colaris.

IX.

Ad creditorem.

1. Solvere dodrātem nuper tibi, Quincte, volebat
2. Lippus Hylas: luſcus vult dare dimidium.
3. Accipe quamprimùm: brevis eſt occaſio lucri.
4. Si fuerit cæcus, nil tibi ſolvet Hylas.

V.1. *Dodrantem.* Novem uncias: novem partes ſummæ debitæ. Pag.248. Quinctus pecuniam Hylę crediderat: Hylas lippire incepit, ac morbum aut inopiam excuſans, negavit ſe totam ſummam poſſe ſolvere; paratum ſe eſſe ad ſolvendas novem ejus partes. Quincto recuſante, factus eſt Hylas luſcus, dimidiumque ſe duntaxat ſoluturum dixit. Monetur Quinctus, ut dimidium accipiat:(ne totum perdat, ſi debitor cæcus fiat, Quid ſi Quinctus iſte, non creditor aut fœnerator, ſed medicus dicatur eſſe, qui cùm ægrotum oculis laborantem malè curaret, ab eo mulctatus eſt, detractâ parte pecuniæ promiſſæ, totâ cariturus, ſi morbus ingraveſceret?

3. *Brevis eſt.* Brevi durat, citò elabitur.

X.

Emptor felix.

1. Emit lacernas millibus decem Baſſus
2. Tyrias coloris optimi: lucrifecit.
3. Adeo bene emit? inquis: imò non ſolvit.

V.1. *Millibus decem* Subaudi, ſeſtertiorum minorum, ſeu decem ſeſtertiis majoribus, quæ faciunt ſummam

librarum mille Turon. *Lacernas*. Pag. 84. 114. 182.

2. *Tyrias*. Purpureas. Tyrus, urbs Phœniciæ: hinc optima purpura.

Lucrifecit. Ingens lucrum fecit.

3. Adeóne vili pretio tam pretioſas veſtes emit, inquis? Reſpondet vates, non emit, nondum enim pecuniam numeravit: imò fortaſſe nunquam numerabit, quia ſolvendo non eſt; vel, quia fur eſt. Itaque meliùs emi nihil potuit. Latina locutio eſt *Bene emere*, pro æquo aut vili pretio emere.

XI.

Princeps populo carus.

1. Perveniſſe tuam jam te ſcit Rhenus in urbem:
2. Nam populi voces audit & ille tui.
3. Sarmaticas etiam gentes, Iſtrúmque, Getáſque
4. Lætitiæ clamor terruit ipſe novæ.
5. Dum te longa ſacro venerantur gaudia circo,
6. Nemo quater miſſos currere ſenſit equos.
7. Nullum Roma ducē, nec te ſic, Cæſar, amavit:
8. Te quoque jam non plus, ut velit ipſa, poteſt.

V. 2. Nam tantus fuit plauſus civium, tibi in urbem reverſo plaudentium, ut ab Rheno & ultima Germania ſit exauditus.

3. Sarmatæ ſunt Europæ populi, & Aſiæ ad Septentrionem. Pag. 6. & 361. De Getis egimus pag. 306. de Iſtro 236. 326.

5. *Circo*. Adi pag. 24. & 311. Illic quid eſſet circus: hîc, quotuplex; expoſui. Senſus verſiculi eſt: dum populus ſua de tuo reditu gaudia plena venerationis & amoris longo plauſu teſtatur in circo.

6. Currus è carceribus quater emiſſos. Nam ſæpius emittendi erant, & meta ſepties circumradenda, ut palmam obtinerent. Carceres porro vocabantur ea repagula quibus apertis & reſeratis, erumpebant currus in circum.

7. *Nec te &c.* Ante hunc diem, antequàm redires.

8. *Ut velit*. Quamvis amare plus vellet, non poteſt. Simillimum eſt epigramma 7. Lib. VII.

XII.

Uxor locuples.

1. Uxorem quare locupletem ducere nolim
2. Quæritis? uxori nubere nolo meæ.

R v

3. Inferior matrona ſuo ſit, Priſce, marito:
4. Non aliter fiunt femina vírque pares.

Vers. 2. Nolo habere uxorem, quæ mihi imperet, quę viri, dominíque locum obtineat. In latino ſermone verbum *nubere* dicitur tantùm de muliere quæ virum accipit: *ducere*, de viro, qui uxorem aſſumit. Nubit femina viro: vir uxorem ducit. Itaque dum ſe negat velle nubere, negat velle eo eſſe numero & officio, quo eſſe debet femina, cujus partes ſunt ut viro morem gerat ac ſerviat.

4. Tunc erunt pares vir & femina, quando erunt quodammodo impares; cùm erit obediens uxor, & vir imperans ac dominus. At ſi ambo præſſe velint, peſſimè agetur cum utroque, & infelix erit matrimonium, quod laudatur cum par jungitur pari.

XIII.

Morio ſapiens.

1. Morio dictus erat: viginti millibus emi.
2. Redde mihi nummos, Gargiliane: ſapit.

V. 1 Emi à te ſervum hebes & morio eſſe dicebatur: decepiſti me, nam eſt ſapiens & cordatus: jam vilis eſt mihi, & nullius pretii. Stoliditas caros moriones facit. Morio nomen habet à voce græca μωρὸς ſtultus. Ita dicitur, qui fatuâ ſtoliditate, ſive naturali, ſive per artem ſimulatâ, riſum ciet.

2. *Millibus*. Libris Franciſcis 2000.

LIV.

Arbor homine carior.

1. Pallida ne Cilicum timeant pomaria brumam,
2. Mordeat & tenerum fortior aura nemus;
3. Hibernis objecta Notis ſpecularia puros
4. Admittunt ſoles, & ſine fæce diem.
5. At mihi cella datur non totâ clauſa feneſtrâ.
6. In qua nec Boreas ipſe manere velit.
7. Sic habitare jubes veterem crudelis amicum?
8. Arboris ergo tuæ tutior hoſpes ero.

V. 1. *&c.* Ne tua pomaria è Cilicia in Italiam advecta, hieme lædantur, habes cellas vitreis ſpecularibus tectas, clauſas vento, ſoli meridiano uni patentes, in quas abdis arbores: das mihi cellam ventis omnibus perviam: præ-

ſtaret me eſſe hoſpitem arboris tuæ, id eſt, habitare in ea domo, in eo loco, ubi tuæ degunt arbores, quàm domi tuę.

Pallida. Ob hibernum frigus pallent frondes.

Cilicum pomaria. Pretioſæ arbores, natæ in Cilicia, parte meridionali & maritima minoris Aſiæ: putà citri, mali Punicæ.

3. *Specularia*. Sunt vitrei clathri & feneſtræ: fiebant olim ex lapide quodam pellucido.

4. *Sine fæce*. Sine nube, pluviâ, nive, quibus aditus per ſpecularia non eſt.

XV.

Populus principi carus.

1. Dum nova Pannonici narratur gloria belli,
2. Omnis & ad reducem dum litat ara Jovem;
3. Dat populus, dat gratus eques; dat thura ſenatus,
4. Et ditant Latias tertia dona tribus.
5. Hos quoq; ſecretos memorabit Roma triũphos,
6. Nec minor iſta tuæ laurea pacis erit.
7. Quid tibi de ſancta credis pietate tuorum?
8. Principis eſt virtus maxima, noſſe ſuos.

Vers. 1. *Pannonici*. Pannonia, regio eſt Europæ ampla inter Danubium, Noricum, & Illyricum: nunc, ad occaſum, continet partem Auſtriæ, Stiriæ, Carinthiæ, Sclavoniæ, &c. ad ortum verò; quę inferior Pannonia dicebatur; partem Hungariæ & Sclavoniæ quæ regiones quia vicinæ ſunt Sarmatiæ Europææ, pro ea ſumuntur hoc in loco.

2. Et ad omnes templorum aras Jovi reduci, qui te videlicet ſalvum & incolumem reduxit Romam, litatur, id eſt, fiunt ſacrificia fauſta, & Superis accepta. Extat vetus inſcriptio quæ teſtatur ipſi Domitiano poſitum fuiſſe tunc templum ſub nomine Jovis Reducis; de quo templo fortaſſe hic verſus intelligendus eſt.

4 Et populus ditatur, gaudet epulo, & congiario quod hac vice tertia ipſi dediſti. Ter, ut dixi, victor in urbem rediit: ſemel, iterumque cum de Dacis & Catiis triũphavit; tertiò, cùm victoriam de Sarmatis, ſeu Pannonibus retulit, de quibus triumphare noluit, lauream duntaxat Jovi Capitolino intulit: de qua nunc agit Martialis, & hunc ſecretum triumphum verſu 5. appellat, Domitiani modeſtiam laudans. Per *tribus* viliſſimi quique & pauperrimi notantur: unde etiam *tribulis* pro capite cenſo ponitur apud Horatium & alios. De Tribubus dictũ pag. 126.

6. Nec minùs celebris erit

hæc laurea, quâ pacem nobis attuliſti: victoria tua pacifica, & modeſta, quàm ſi triumphum egiſſes juſtum & magnificum.

7. Quàm hæc tibi grata populi pietas accidere debet, qui tuum reditum & victoriam, publicis ſacrificiis, laudibuſque tuis ita celebrat.

8. *Noſſe ſuos*. Eorum erga ſe amorem perſpicere: & ſentire illum juſtum eſſe ac debitum. Tunc ſe verâ & magnâ præditum virtute credere Imperator poteſt, cùm à ſuis publicè & ex animo laudatur.

XVI.

Cauſidicus è piſtore.

1. Piſtor qui fueras diu, Cipere,
2. Nunc cauſas agis, & ducenta quæris:
3. Sed conſumis, & uſque mutuaris.
4. A piſtore, Cipere, non recedis;
5. Et panem facis, & facis farinam.

Vers. 2. Quæris ducenta ſeſtertia, (libras Gallicas 20000.) id eſt, quæris à quo accipias illa vel gratis, vel commodatò, vel fraude.

4. Retines morem priſtinum; idem facis modò cauſidicus, quod olim piſtor.

5. Ut priùs panem faciebas è farina mutuò ſumpta; rurſumque pane facto & vendito, farinam mutuabaris; ita nunc quæris & conſumis, & rurſum quæris ut conſumas: eandemque, ſemper inops, molam verſas lauto victu partas opes abſumis.

XVII.

Malæ cauſæ patronus.

1. Egi, Sexte, tuam, pactus duo millia, cauſam.
2. Miſiſti nummos quot mihi? mille: quid eſt?
3. Narraſti nihil, inquis, & à te perdita cauſa eſt:
4. Tantò plus debes, Sexte, quòd erubui.

Vers. 1. *Pactus*. Factâ pactione, fore ut mihi dares duo millia ſeſtert. (Francicos nummos 200.)

2. *Quid eſt*. Cur mihi tantum mille nummos miſiſti?

3. *Narraſti nihil*. Malè peroraſti: nihil ad rem dixiſti. *Perdita*. Per tuam imprudentiam, inſcitiam, &c.

4. Plus debes mihi ob amiſſam cauſam: erubui enim mentiri, id quod hominis probi fuit. Vel, erubui & iratus ſum ob cauſam malam malè peroratam, quæ bene defendi, & jure, non poterat.

XVIII.

Rara amicitia.

1. Sic tua, Cirini, promas epigrammata vulgò,
2. Ut mecum poſſis, vel prior ipſe, legi.
3. Sed tibi tantus ineſt veteris reſpectus amici,
4. Carior ut mea ſit, quàm tua fama, tibi.
5. Sic Maro nec Calabri tentavit carmina Flacci,
6. Pindaricos poſſet cùm ſuperare modos:
7. Et Vario ceſſit Romani laude cothurni,
8. Cùm poſſet tragico fortiùs ore loqui.
9. Aurũ,& opes,& rura frequens donabit amicus:
10. Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

VERS. 1. 2. Cirinius amicus Martialis, idemque poëta bonus, ne amico noceret, ſua in vulgus edere carmina fugiebat. Utinam, inquit vates, promas, pervulgare velis tua epigrammata; ſaxint Superi ut meis exæquentur, vel etiã præſerantur. Legitur in codicibus nonnullis: *Si tua &c. vel mecum poſſis &c.* hoc ſenſu. Si edere cogitas tuos libros, opto ut eâdem famâ & favore vulgi legantur atque mei, vel etiam majore.

3. Sed ita me, veterem amicum, obſervas & colis...

5. 6. 7. 8. Sic Virgilius non ſcripſit odas, quamvis Horatium & Pindarum ſuperare poſſet: non tragœdias, licèt Varium poëtam tragicum poſſet vincere.

Calabri. Erat Horatius Venuſinus; & Venuſia urbs eſt in Apuliæ finibus & Lucaniæ, prope Calabriam.

6. *Pindaricos.* Fuit Pindarus poëta Græcus Thebanus, Lyricorum facilè princeps, floruit annis ante Chriſtum 440. Vide Oden Horatii primam, libro IV.

7. *Cothurni*. Pag. 154. De Vario, vide Horat. lib. I.

XIX.

Paupertas ſimulata.

1. Pauper videri Cinna vult, & eſt pauper.

VERS. 1. Ita ſe gerit Cinna quaſi opes diſſimulet, ac ſit revera dives: incedit pannoſus, pauperem ſe eſſe ſimulat; verè eſt pauper, opes nullas habet. Cave ne tibi hominis modeſtia & ſimulatio imponat.

XX.

Verſus extemporales.

1. Cùm facias verſus nullâ non luce ducentos,
2. Vara, nihil recitas: non ſapis, atque ſapis,

VERS. 2. *Non ſapis.* Qui verſus ineptos tam multos ſcribas. *Sapis*, qui mala carmina recitare nolis, ac te aliis meritò deridendum præbere.

XXI.

Cæſaris in urbem adventus.

1. Phoſphore, redde diem, quid gaudia noſtra moraris?
2. Cæſare venturo, Phoſphore, redde diem:
3. Roma rogat, placidi numquid te pigra Bootæ
4. Plauſtra vehunt, lēto quòd nimis igne venis?
5. Ledæo poteras abducere Cyllaron aſtro;
6. Ipſe ſuo cedet nunc tibi Caſtor equo.
6. Quid cupidum Titana tenes? jam Xanthus & Æthon
8. Frema volunt: vigilat Mēnonis alma parens.
9. Tarda tamen nitidæ non cedunt ſidera luci,
10. Et cupit Auſonium Luna videre Ducem.
11. Jam, Cæſar, vel nocte veni: ſtent aſtra licebit,
12. Non deerit populo, te veniente, dies.

V. 1. *Phoſphoro.* Ita vocatur græco nomine ſtella Veneris, cùm ſolem orientem antecedit; Φωσφόρος: latinè Lucifer: φῶς lumen: φέρω, fero Eadem ſtella cùm ſolem ſequitur occidentem & ſerò lucet, vocatur Heſperus: à voce græca ἑσπέρα, veſpera. Circa ſolem enim vertitur, & cum ſole circa terram.

3. *Bootæ.* Bootes, qui latinè Bubulcus dicitur, ſidus eſt Majorem Arcton, ſive Urſam, ſequens, quę urſa ob ſeptem ſtellas ita diſpoſitas ut tres priores temonem, quatuor aliæ rotas, & currum imitentur, Plauſtrum, appellatur, quod plauſtrum iſte Bootes videtur agitare. Piger appellatur, quia breviſſimum circulum conficit, quippe polo vicinus Vide lib 4. Epig. 3.

5. Phoſphore, poteras, ut citiùs diem veheres, ac venires ipſe, eripeṛe Caſtori ſuum equum Cyllarum, libenter hunc tibi conceſſiſſet.

Ledæo aſtro. Caſtor & Pol-

lux Ledæ filii fuerunt. Caſtor eques & bellicæ rei peritus: Pollux pugil & in palæſtra verſatus. Vide Lib. V. Epig 38. Ambo in ſidera ſunt relati, & *Gemini* apud aſtrologos nuncupatur.

7. Quid ſolem properantem retardas?

. *Xanthus*, *Æton* Solis equi. Ovid. 11. Metamorph.

8. *Memnonis parens*. Aurora. Illa jam è lecto ſe proripuit, ac ſurrexit.

9 Sed aſtra tamen nocturna ſoli recuſant cedere.

11. *Stent*. Perſeveret nox cum ſuis aſtris, abſitque cum ſole dies. Diſcedere dicuntur ſidera cùm obſcurante prodeunte ſole.

12. Solis vicem & locum obtinebis Diem ſolus, inſtar ſolis facies.

XXII.

Cœna mendax.

1. Invitas ad aprum, ponis mihi, Gallice, porcum:
2. Hybrida ſum, ſi das, Gallice, verba mihi.

V. 1. *Ponis*. Apponis epulandum.

2 *Hybrida*. Ita vocatur qui è parentibus diverſæ conditionis, aut nationis ortus eſt: ut ſi quis è patre Græco, Romanâ matre ſit ed tus; è ſervo & libera. Si mihi das verba, inquit Martialis, ſi putas me aprũ à porco non internoſcere, non diſtinguere, hybrida ſum tuo judicio, ac tam ſtolidus, quàm ſi eſſem verè animal è porco & apro conflatum. Vel: homo ſum minimè ingenioſus, ac Romani lepôris parum gnarus, quales vulgò hybridæ ſunt Sanè Bilbilitanus Martialis erat, idẽque ob diuturnam in urbe Roma morã, & jus civitatis, quo donatus fuerat, Romanus dici poterat, unde hybrida fortè per jocum appellatus fuerit, quaſi è Bilbilitano & Romano mixtus.

XXIII.

Coquus vapulans.

1. Eſſe tibi videor ſævus, nimiúmque guloſus,
2. Qui propter cœnam, Ruſtice, cæde cocum?
3. Si levis iſta tibi flagrorum cauſa videtur,
4. Eſt qua vis cauſa vapulet ergo cocus?

V. 2. *Cœnam*. Negligentiùs videlicet apparatam.

4 Quid graviùs à coco, & plagis dignius peccari poteſt?

XXIV.

Vis precum.

1. Si quid fortè petam timido gracilíque libello,
2. Improba non fuerit ſi mea charta: dato.

3. Et ſi non dederis, Cæſar, permitte rogari:
4. Offendunt nunquam thura precéſque Jovem.
5. Qui fingit ſacros auro vel marmore vultus,
6. Non facit ille Deos: qui rogat, ille facit.

VERS. 2. Si ego magna non peto: ſi non impudenter & importunè.

Dato. Annue, da quod peto.

5. *Fingit*. Componit, conflat.

6. Ego igitur te Deum facio & puto, cùm peto. Luculenta ratio cur debeam impetrare.

XXV.

Parum urbanus.

1. Vidiſti ſemel, Oppiane, tantùm
2. Ægrum me malè: ſæpe te videbo.

V. 1. Me ægrotantem inviſiſti tantùm ſemel: ego te non ſemel at ſæpe inviſam: ero humanior quàm tu & urbanior. Innuit ac videtur ſperare Oppianum ſæpe ægrotaturum, quem videlicet ſæpe talem ſit viſurus, qualem ſe tum fuiſſe dicit, cùm ab Oppiano neglectus eſt.

XXVI.

Domitiano Baccho anteponit.

1. Non tot in Eois timuit Gangeticus arvis
2. Raptor, in Hyrcano qui fugit albus equo,
3. Quot tua Roma novas vidit, Germanice, tigres:
4. Delicias potuit nec numerare ſuas.
5. Vicit Erythræos tua, Cæſar, arena triumphos,
6. Et victoris opes divitiáſque Dei.
7. Nam cùm captivos ageret ſub curribus. Indos.
8. Contentus geminâ tigride Bacchus erat.

V. 1. 2. Non tot tigres timet venator, cum tigridis catulos rapit in ſilvis orientis prope Gangem, & equo admiſſo fugit, præ timore pallidus. In Hyrcania (pag. 16.) equi erant velociſſimi.

Eois. Orienti: ἠῷος; ἠώς, aurora.

3. *Germanice*. Ita vocari amabat Domitianus ob relatas de Germanis victorias.

4. *Delicias*. Feras ad ſpectaculum & voluptatem in arenam productas.

5. Bacchum de vicinis mari Erythræo (pag. 262.) populis triumphantem viciſti illis ſpectaculis, hac multitudine tigrium, quas in tua a-

rena exhibuiſti. De voce *are-na* conſule pag. 10.

Indos. India Orientem ſpectans, de qua hîc agitur, habet ad ortum Sinenſe regnũ; ad ſeptẽtrionem, Tartariam; ad occaſum, Perſidem; ad meridiem, Oceanum Indicum. Ejus fluvii præcipui ſunt Indus & Ganges.

7. *Sub curribus.* Moris erat captivos curru victoris alligatos in triumpho ducere.

8. *Gemina.* Quæ traheret ejus currum. Tu innumeras exhibuiſti.

XXVII.

Dona letifera.

1. Munera qui tibi dat locupleti, Gaure, ſeníque,
2. Si ſapis, & ſentis, hic tibi ait, morere.

XXVIII.

Lacernam argutè poſcit.

1. Dic toga, facundi gratum mihi munus amici,
2. Eſſe velis cujus fama decúſque gregis?
3. Apula Ledæi tibi floruit herba Phalanti,
4. Quà ſaturat Calabris culta Galæſus aquis?
5. An Tarteſſiacus ſtabuli nutritor Iberi
6. Bœtis in Heſperiâ te quoque lavit aquâ?
7. An tua multifidum numeravit lana Timavũ,
8. Quem pius aſtrifero Cyllarus ore bibit?
9. Te nec Amycleo decuit livere veneno:
10. Nec miletus erat vellere digna tuo.
11. Lilia tu vincis, nec adhuc dilapſa liguſtra,
12. Et Tiburtino monte quod albet ebur,
13. Spartanus tibi cedet olor, Paphiæque colũbę,
14. Cedet Erythræis eruta gemma vadis.
15. Sed licet hæc primis nivibus ſint æmula dona,
16. Non ſunt Parthenio candidiora ſuo.
17. Non ego prætulerim Babylonis picta ſuperbæ
18. Texta, Semiramiâ quæ variantur acu.
19. Non Athamanteo potiùs me mirer in auro,
20. Æolium dones ſi mihi, Phryxe, pecus.
21. O quantos riſus pariter ſpectata movebit
22. Cùm Pallatinâ noſtra lacerna togâ!

VERS. 1. *Amici*, Parthenii, qui erat Domitiani cubicula-

rius, idemque vir doctus & loquens.

2. Dic quã tandem è lana confecta fueris,& cui pecudi, cui gregi tantus honor obtigerit.

3. An te, an lanam tuam, ovem unda ſumpta es, aluerunt herbæ (Pag 124.) & paſcua Tarenti, quam urbem condidit Phalantus,qui vocatur hìc Ledæus, id eſt, Lacædemonius, Leda enim mater Pollucis & Caſtoris in Laconia regnavit.

4. Ubi Galæſus fluvius, *Galaſo*. (pag.124.) è Calabria ortus,irrigat culta,id eſt, agros: arva culta & ſata.

5. An Bætis (fluvius Hiſpaniæ Andaluſiam ſecans, *Guadalquivir*) qui nutrit greges Hiſpanorum, & optimis velleribus veſtit, te ſuis aquis lavit? Tarteſſus, vulgò *Tariffa* eſt Hiſpaniæ Bæticæ oppidum. Pag. 337.

7. An tua lana verſata eſt in agris Aninis, (pag.195.) ubi numeravit oſtia fluvii Timavi, (pag.196.) qui in oſtia multa finditur, per quæ exonerat ſe in mare? quem olim fluvium Cyllarus bibit, Caſtoris equus,de quo ſupra, Epig. 21. & lib.4. Ep.19.

Aſtrifero. Cyllarus in aſtra fuit relatus.

9. Ita colore nativo tuo, & candore nites, ut minus fueris habitura gratiæ, ſi tincta fores Amyclis, aut Mileti: Amyclæ, urbs fuit Laconiæ in Græcia. Caſtoris & Pollucis patria nunc *Verdon* dicitur. Miletus, nunc *Melaſſo*, urbs Joniæ,non procul Smyrna; in ora maris Ægæi: ſuis velleribus & infectoribus nobilis Venenum vulgò ponitur pro fuco & colore adulterino, quo panni inficiuntur.

Livere. Tingi, imbui: propriè ſignificatur hac voce color Pallidus & lividus, qualis eſt purpuræ.

11. *Dilapſa.* Nondum marceſcentia, antequam decidant.Sunt liguſtra flores præſtanti candore. De Tiburtino ebore lege Lib. IV. Epig. 50.

13. *Spartanus*. Lacedæmonius, Ledæus; Jupiter Ledam Spartanam adiit mutatus in cygnum, aut fabulæ narrant.

Paphie. Paphus eſt urbs in inſula Cypro, *Cypro*, ſacra Veneri, cui ſacræ ſunt etiam columbæ. Eſt autem Cyprus poſita è regione Ciliciæ. De Mari Erythræo vide pagina 252.

15. *Hæc dona*. Iſta toga.

17. *Texta.* Pannos, pictu-ratas, veſtes.

18. *Semiramiade*. Babylonica.Quia Semiramis, regina Babylonis fuit. Babylonii telas acu eximiè pingebant: nec non Phryges: eorum opus Galli vocant *de la brode-rie*, *panno ricamato*.

19. Non magis mihi placeam in auro Phryxi vellere. Pater Phrixi (de quo dictum Lib VI.Epigram. 2.) fuit Athamas; Athamantis, Æolus: itaque *Æolium* ex-

pone, avitum, domeſticum. *Pecus.* Arietem aurei velleris.

21. O quàm me ridebunt cives, quando cernent hanc elegantem, & ab aulico palatino (pag. 237.) datam togam, impoſitam vili & tritæ meæ lacernæ! Adde novam lacernam, Partheni, ut munus ſit omni ex parte perfectum. De Lacerna vide 4. lib. Ep. 2.

XXIX.

Brevis liber.

1. Diſticha qui ſcribit, puto, vult brevitate placere.
2. Quid prodeſt brevitas, dic mihi, ſi liber eſt?

Vers. 2. Nihil prodeſt ſingula carmina brevia eſſe, ſi multa ſint, & librum faciant: perinde eſt eſſe pauca epigrãmata longiora, aut multa breviora in libro: intereſt, quàm ſint eleganter & acutè ſcripta.

XXX.

Novus Scævola.

1. Qui nunc Cæſareæ luſus ſpectatur arenæ,
2. Temporibus Bruti gloria ſumma fuit.
3. Adſpicis ut teneat flammas, pœnâque fruatur
4. Fortis, & attonito regnet in igne manus!
5. Ipſe ſui ſpectator adeſt, & nobile dextræ
6. Funus amat, totis paſcitur illa ſacris.
7. Quòd niſi rapta foret nolenti pœna, parabat
8. Sævior in laſſos ire ſiniſtra focos.
9. Scire piget, poſt tale decus, quid fecerit ante:
10. Quam vidi ſatis eſt hanc mihi noſſe manum.

Vers. 1. 2. Quod ſpectaculum & fortitudinis ſpecimen, quaſi per ludum exhibetur nunc in amphitheatro Domitiani; illud tempore Bruti rarum & admirabile videbatur. Reo cuipiam ob ſcelus damnato hæc impoſita pęna fuerat, ut in amphitheatro, exemplo Mucii Scævolæ, dextram foculo injiceret Hujus cõſtantiã Martialis laudat.

2. *Bruti.* Primi Romanorum poſt exactos reges conſulis, quo tempore Mucius Scævola Porſenæ caſtra petiit. Vide Lib. I. Ep 22.

3. *Teneat.* Quaſi ſtupentes detineat: vel, flammas totas occupet, iis ſe immergens, non eas ſtrictim tantùm ac leviter attingens.

Fruatur. Laudem ac voluptatem è dolore & cruciatu ſuo capiat.

4. *Attonito.* Quaſi mi-

ſante hominis fortitudinem. 5. Otioſus, velut alienæ rei & periculi ſpectator, ſe, dum exuritur, aſpicit.

6. *Totis, &c.* Ejus manus crudeli iſto ſacrificio ſponte paſcitur, tota illo abſumitur.

8. 9. Si non fuiſſet ſubducta igni dextera velut invita, ſiniſtra ipſa manus parabat ſe eādem in ignem jam laſſum, jam emortuum, & exurendâ dextrâ propè conſumptum, conjicere.

10. Poſt egregium iſtud facinus, non quæro, quid ille vir antea fecerit: ex hac una quam video, quam tam fortiter exurit, manu, conjicio inſigni fortitudine præditum eſſe, & nihil vulgare ab eo factum unquam fuiſſe.

XXXI.

Jus quatuor liberorum.

1. Neſcio quid de te non bellè, Dento, fateris,
   2. Conjuge qui ductâ jura paterna petis.
3. Sed jam ſupplicibus Dominum laſſare libellis
   4. Deſine, & in patriam ſerus ab urbe redi.
5. Nam dum tu longè desertâ uxore, diuque
   6. Tres quæris natos, quatuor invenies.

VERS. 1. *Neſcio quid.* Te v. g. eſſe libidinoſum; ſterilem, &c. aut tuam uxorem: Tibi cum ea non convenire. De jure trium liberorum vide pag. 141. 142.

3. *Dominum.* Imperatorem. *Libellis.* Quibus petis jus trium liberorum.

4. *Serus.* Tua enim longior abſentia dabit uxori occaſionem flagitii.

6. *Tres quæris natos:* Dum fingis te habere tres natos, & quæris quomodo id perſuadeas. Dum jus trium liberorum poſtulas, quaſi eos haberes.

Quatuor. Nempe ex adulterio uxoris, te abſēte, ſuſceptos.

XXXII.

Columba auſpicata.

1. Aëra per tacitum delapſa, ſedentis in ipſos
   2. Fluxit Aretullæ blanda columba ſinus.
3. Luſerat hoc caſus, niſi inobſervata maneret,
   4. Permiſsâque diu nollet abire fugâ.
5. Si meliora piæ fas eſt ſperare ſorori,
   6. Et dominum mundi flectere vota valent;
7. Hæc à Sardoïs tibi forſitan exulis oris,
   8. Fratre reverſuro, nuncia venit avis.

VERS. 2. *Aretullæ*. Illius frater exulabat in Sardinia: cujus reditum bene ominatur vates, ex eo quod columba in ſororis ſinum devolans, in illo ſponte conſederit.

3. Hoc mero caſu factum videri poterat, niſi quòd avis, cum avolare ſineretur, & nemo eam obſervaret, in Aretullæ gremio remanſerit.

6. *Dominum mundi*. Domitianum.

7. *Sardoïs oris*. E Sardinia, quæ inſula prope Corſicam eſt. *La Sardaigne. Sardegna*.

8. *Nuncia*. Veteres utebantur columbis ad nuncios in loca diſſita, in urbes obſeſſas, perferendos, idque etiam nunc uſurpatur in Syria.

XXXIII.

Nihil, quàm parum, dare præſtat.

1. De Prætoritiâ folium mihi, Paulle, coronâ
2. Mittis, & hoc phialæ nomen habere jubes.
3. Hac fuerat nuper nebulâ tibi pegma perunctum,
4. Pallida quam rubri diluit unda croci.
5. An magis aſtuti deraſa eſt ungue miniſtri
6. Bractea, de fulcro quam reor eſſe tuo?
7. Illa poteſt culicem longè ſentire volantem,
8. Et minimi pennâ papilionis agi.
9. Exiguæ volitat ſuſpenſa vapore lucernæ,
10. Et leviter fuſo rumpitur icta mero.
11. Hoc linitur ſputo Jani caryota Kalendis,
12. Quam fert cum parvo ſordidus aſſe cliens.
13. Lenta minùs gracili creſcunt colocaſia filo:
14. Plena magis nimio lilia ſole cadunt.
15. Nec vaga tam tenui diſcurrit aranea telâ:
16. Tam leve nec bombyx pendulus urget opus.
17. Craſſior in facie vetulæ ſtat creta Fabullæ:
18. Craſſior offenſæ bulla tumeſcit aquæ.
19. Fortior & tortos ſervat veſica capillos,
20. Et mutat Latias ſpuma Batava comas.
21. Hâc cute Ledæo veſtitur pullus in ovo:
22. Talia lunatâ ſplenia fronte ſedent.
23. Quid tibi cũ phiala, ligulã cùm mittere poſſes?
24. Mittere cùm poſſes vel cochleare mihi?
25. Magna nimis loquimur, cochleam cũ mittere poſſes;

26. Denique cùm poſſes mittere, Paulle, nihil.

Vers. 1. 2. Mittis mihi phialam argenteam, ex argenti lamina tam ſubtili ac delicata confectam, ut videatur eſſe bracteola, ex qua factum fuerit folium coronæ alicujus, victori datæ à Prætore ludos edente.

3. Similibus laminis, & argenteis ramentis, quæ inſtar nebulæ diſflantur, perunxiſti & inauraſti nuper in ſpectaculis pegma; ita ut, aquâ croceâ in pegma paulò poſt fuſâ, totum illud argentum tuum, inſtar nebulæ, evanuerit ac diſſipatum fuerit. De Pegmatibus, de croco & odoratis illis nimbis, vide librum Spectac. Epig. 2. 3.

4. *Pallida*. Crocus eſt flavi coloris.

5. An potius hæc phiala cõſecta eſt ex aliqua bractea, quã puto fulcro tui lecti olim appoſitam fuiſſe, & à ſervulo dereptam, denique in morem phialæ formatam eſſe? Pedes lectulorum ſeu fulcra, aureis ornari bracteolis ſolebant. In editione Aldina priore ſic extat ille verſiculus. *Bractea de fulcro* (*quod reor eſſe*) *tuo?*

7. 8. 9. 10. Hanc phialam tuam culex volans evertet: abripiet papilio: lucernæ fumus attollet: ac ſi leviter in eam vinum fuderis, frãgetur

11. Caryotæ (ſunt palmarum fructus) ejuſmodi laminis auri, tunicíſque obducuntur, quando Kalendis Januariis ferũtur patronis cum exigua pecunia. Ineunte Januario dabant clientes ſua munera, eáque cum ornatu aliquo; v. g. inauratos fructus, minio pictos, aut bracteolis aureis leviſſimis, quas appellat vates ſputum, tectos: non enim purum illud erat aurum, ſed glutine & viſco mixtum, &c vel etiam admota ſaliva inductum & oblitum. *Sordidus*. Pauper, incultus, pannoſus.

13. Colocaſia non tam graciles habent fibras; liliorum folia nimio ſole exſiccata cùm decidunt, pleniora & craſſiora ſunt. Colocaſia, colocaſiæ: vel colocaſium, colocaſii, eſt faba Ægyptia, cujus ſiliquæ, ſive folliculi, quibus fabæ involvuntur, tenuiſſimis fibris conſtringuntur.

17. Fucus, ſive ceruſſa, (candidum pigmentum, unde hic vocatur creta) eſt craſſior cum fronti Fabullæ apponitur: craſſior ea bulla quæ in aquâ offenſâ, id eſt, percuſſâ, intumeſcit, quàm tua phiala.

19. *Veſica*. Reticulum, inſtar veſicæ factum, comam colligens. *Tortos*. Cincinnatos, criſpatos.

20 Eſt craſſior illa ſpuma, ſive unguentum apud Batavos uſitatum, quo latinæ feminæ comas mutant, id eſt, adulterino colore pingunt, rufant.

21 Craſſior eſt tenuis pellicula, quá involvitur ovum cygneum. Poſt putamen extimum, eſt in ovis membra-

na quædam delicatiſſima. De Jove in cygnum mutato cùm ad Ledam adiit, antea dictū.

22. *Splenia*. De illis fusè dixi Lib.II. Ep.26. *Lunata*. Quia ex ſplenia ita diſponebantur, ut à geminis temporibus ad ſummam frontem ducta, lunam creſcentem imitarentur.

23. Cur ad me mittis phialam, cùm poſſis ligulam mittere? hæc mihi eſſet utilior, licèt videatur eſſe vilioris quàm phiala pretii. Ligula quid eſſet, dixi Lib.V. Ep.18.

24. *Cochleare*. Vaſis genus quoddam eſt. Sic dictum à cochleæ ſimilitudine.

25. *Cochleam*. Limacis teſta eſt. Sic bellè per gradationem ridiculam concludit.

XXXIV.
Vaſa archetypa.

1. Archetypum Myos argentum te dicis habere:
2. Quod ſine te factum eſt, hoc magis archetypum eſt.

V e r s. 1. Jactas te habere vaſa vetera, quæ Mys cælaverit, (erat ille vetus artifex & ſculptor eximius:) ſed illa tu ipſe feciſti, ſeu facienda curaviſti, quæ proinde recentia ſunt, quamvis à te obtrudantur & oſtententur pro vetuſtis. Ego illa puto archetypa quæ ſine te ſunt facta; quæ, antequam ea vel haberes, vel facienda curares, extiterunt. De Archetypis poculis conſule ſupra, Ep. 6. & Lib.VII. Epig.11.

XXXV.
In conjuges diſcordes.

1. Cùm ſitis ſimiles paréſque vitâ
2. Uxor peſſima, peſſimus maritus:
3. Minor non bene convenire vobis.

V e r s. 1. *Non bene vobis convenire*. Quod vobis non conveniat: quod concordes non ſitis.

XXXVI.
Domus domino minor.

1. Regia pyramidum, Cæſar, miracula ride:
2. Jam tacet Eoum barbara Memphis opus.
3. Pars quota Parraſiæ labor eſt Mareoticus aulæ?
4. Clarius in toto nil videt orbe dies.

5. Septenos pariter credas aſſurgere montes:
6. Theſſalicum brevior Pelion Oſſa tulit.
7. Æthera ſic intrat, nitidis ut conditus aſtris
8. Inferiore tonet nube ſerenus apex:
9. Et priùs arcano ſatietur lumine Phœbi,
10 Naſcentis Circe quàm videt ora patris.
11. Hæc, Auguſte, tamẽ quæ vertice ſidera pulſat,
12. Par domus eſt cælo: ſed minor eſt domino.

Vers. 1. *Ride.* Contemnas licet, potes jam ſpernere. De Pyramidibus, & Memphi, vide lib. Spectac. Ep 1. *Eoum*. Ægyptium. Vide ſupra, Ep 26. Ægyptus ſpectat orientem, ut Roma occidentem.

2. Ille Ægyptius labor, ſubſtructiones inſanę pyramidũ, quãtula ſunt pars domus imperatoriæ? De voce *Parrhaſius* ut hic ſumitur, Vide Lib. VII. Epigr. 48. Mareotis, eſt palus, ſive lacus, in Ægypto, prope Alexandriam: *Lago di Buchiara.* Eſt etiam ejuſdem Ægypti regio, vini optimi ferax.

5. 6. Cùm cernis excelſitatem & altitudinem illius domûs, dicas ſeptem ipſos Romæ montes alios aliis fuiſſe impoſitos: certè inferior ac humilior Oſſa mons erat, impoſitus Pelio à Gigantibus. Oſſa, Pelium, ſunt montes Theſſaliæ in Græcia.

7. 8. Sic altum caput inter nubila domus illa condit, ut ejus apex ſemper ſerenus & ſupra tempeſtates erectus *tonet*, id eſt, audiat tonantes nubes inferiùs poſitas.

9. 10. Et idem apex palatii priùs abundè fruatur ſole arcano, id eſt, uni illi domui viſo, reliquis orbis partibus ignoto; quàm eundem ſolem videat mons Circæus. De illo monte conſule pag. 234. *Patris*. Circe fuit ſolis filia: hęc iſti monti, & urbi vicinæ, nomen dedit.

XXXVII.

Malè liberalis.

1. Quod Cajetano reddis, Polycarme, tabellas
2. Millia te centum num tribui ſſe putas?
3. Debuit, hæc, inquis: tibi habe, Polycarme, tabellas:
4. Et Cajetano millia crede duo.

Vers. 1. &c. *Quod &c.* Polycarmus dederat Cajetano cuidam,

cuidam, ſeu crediderat centum millia ſeſtertiorum, ſive 100.ſeſtertia, Francicos nummos 10000. cùm cerneret illum ſolvendo non eſſe, ac famâ liberalitatis captare vellet, finxit ſe illi dare ultrò, & tabellas ſeu ſyngrapham, in qua ſe accepiſſe hanc pecuniam, & debere Cajetanus profitebatur, eidem remiſit. Num idcirco te liberalem putas, ô Polycarme? inquit vates. Non es. At mihi debebat, inquis, hanc ſummam Cajetanus. Omnino, ſed ſolvere tantam ſummam non poterat. Si vis eſſe liberalis, ſerva ſanè tabellas tuas, ſed millia duntaxat duo, crede eidem iſti Cajetano, & mutuò da, quam ille ſummam leviorem poſſit reddere cùm erit commodùm; quàm tu non acerbè repetas, imò dones fortaſſe, quamvis habeas penes te tabellas, quibus eum poſſis cogere ad ſolvendum. Tunc enim verò te liberalem putabo.

XXXVIII.

Vera liberalitas.

1. Qui præſtat pietate pertinaci
2. Senſuro bona liberalitatis,
3. Captet forſitan, aut vicem repoſcat.
4. At ſi quis dare nomini relicto
5. Poſt Manes tumulúmque perſeverat,
6. Quærit quid niſi parcius dolere?
7. Refert ſis bonus, an velis videri.
8. Præſtas hoc, Melior, ſciente famâ:
9. Qui ſolennibus anxius ſepulti
10. Nomen non ſinis interire Blæſi;
11. Et de munificâ profuſus arcâ
12. Ad natalitium diem colendum,
13. Scribarum memori piæque turbæ
14. Quod donas, facis ipſe Blæſianum.
15. Hoc longum tibi, vita dum manebit,
16. Hoc & poſt cineres erit tributum.

Vers 1. *&c.* Qui præſtat, id eſt, beneficium dat, ei qui ſenſum eſt habiturus liberalitatis & gratiam parem redditurus; eum non immeritò putes captare, id eſt, munere dato aliud munus, beneficio beneficium emere, ac vicem quodammodo repoſcere: at ſi quis det aliquid nomini relicto, id eſt, homini demortuo, cujus memoria & nomen

S

prope jam obliteratum eſt, ac ſepultum, is quid aliud ſpectat, niſi ut ſuum dolorem de amici morte, faciat iſtâ liberalitate, & pietate leviorêm? *Pertinaci*. Conſtanti, aſſiduâ. *Præſtat*. Pag 217.

7. Hæc vera liberalitas eſt, quâ qui non videri vult, ſed eſſe liberalis ac bonus, quod multùm ad veræ virtutis gloriam refert.

8. 9. *&c.* Hoc tu facis, ô Melior, (Romanus civis de quo antea) neque id fama tacet: nam ſollicitus de amico tuo Blæſo ſolennibus ſacris colendo, ejus ſepulti memoriam perire non ſinis, ſed inſtauras eam, celebraſque illius natalem diem, ac feſtum quoddam Blæſianum facis: facis autem donando toti ſcribarum collegio munera, in Blæſi honorem.

15. Hæc veræ liberalitatis gloria erit inſtar tributi, quod ex tua munificentia & vivus & mortuus colliges.

XXXIX.

Domitiani domus, & epulæ.

1. Qui Pallatinæ caperet convivia menſæ,
2. Ambroſiáſque dapes, non erat ante locus.
3. Hîc haurire decet ſacrum, Germanice, nectar,
4. Et Ganymedeâ pocula mixta manu.
5. Eſſe velis, oro, ſervus conviva Tonantis.
6. At tu ſi properas Jupiter, ipſe veni.

Vers. 1. Antequam domum magnificam Cæſar ædificaſſet (de qua vide Epig. 36. hujus Libri, & 48. Lib. VII.) non erat locus ullus ſatis amplus, in quo epulari commodè poſſet. Ambroſia, Deorum eſt cibus; nectar verò, potus. ἀμβρόσιος immortalis.

Palatinæ menſæ. Imperatoriæ *Germanice*. Supra, Ep. 36.

4. Ganymedes Jovis pincerna fuit. Pag. 34.

5. 6. Cœnare apud Jovem, uſitatâ locutione, idem erat ac mori. Diu nobiſcum igitur vive, Cæſar; potes hic uſurpare convivia nihilo cæleſtibus deteriora. Quod ſi tu, ô Jupiter, properas amb'ſque habere Domitianum convivam, venias ipſe in hanc ejus domum potiùs, quàm ille in tuam migrare feſtinet.

XL.

Ad Priapum.

1. Non horti, neque palmitis beati,
2. Sed rari nemoris, Priape, cuſtos,

3. Ex quo natus es, & potes renaſci,
4. Furaces, moneo, manus repellas,
5. Et ſilvam domini focis reſerves.
6. Si defecerit hæc, & ipſe lignum es.

Vers. 1. *&c.* Palmes eſt ramus vitis: hîc vinea intelligitur tota. Ordo ſententiæ eſt. O Priape, qui es cuſtos, non horti, &c. ſed nemoris, quo ex nemore es factus, & ex quo fieri ac naſci iterũ potes: nempe erat lignea ſtatua: quæ ſi periret, ſimilis alia, ex nemoris arbore fieri poterat.

4. Moneo te ut fures arceas ab hoc nemore. De Priapo vide Lib. VI. Ep 49.

5. *Reſerves.* Serves ſilvam unde focum accẽdam meum.

6. Ni facias, ſi nemus defecerit, ſi ſucciſum à furibus fuerit, tu ipſe fervies foco accendendo, ligneum numen. Pag. 313.

XLI.

Cur ſit triſtis.

1. Triſtis Athenagoras non miſit munera nobis,
2. Quæ medio brumæ mittere menſe ſolet.
3. An ſit Athenagoras triſtis, Fauſtine, videbo:
4. Me certè triſtem fecit Athenagoras.

Vers 2. Saturnalibus, quæ Decembri celebrabantur.

3. Neſcio an ſit tam triſtis, quàm ſe eſſe ſimulat: ego certè ſum triſtis, quod nihil acceperim.

Triſtis. Fingebat fortaſſe Athenagoras ſe triſtem, & iratum eſſe, ut nihil daret.

XLII.

Suas Mathoni Balneas offert.

1. Si te ſportula major ad beatos
2. Non corruperit, ut ſolet: licebit
3. De noſtro, Matho, centies laveris.

Vers. 1. 2. Si majoris ſportulę ſpes ad captandas beatorum, id eſt, lautorum & divitum cœnas, atque adeo balneas eorum uſurpandas, te nõ pellexerit, oblitum priſcæ frugalitatis & modeſtiæ; ut fieri ſolet. *Sportula.* Pag 64.

3. *De noſtro.* Subaudi, sũptu, vel balneo. Fas tibi erit lavari domi meæ, nullo impendio, ſummâ libertate, centies, millies, ſi libuerit: quæ libertas divitum cœnis & balneis, meo judicio, anteponenda eſt.

XLIII.

Conjuges pares.

1. Effert uxores Fabius, Chreſtilla maritos,
2. Funereámque toris quaſſat uterque facem.
3. Victores committe Venus: quos iſte manebit
4. Exitus, una duos ut Libitina ferat.

Vers. 1. *Effert*. Nempe ad rogum. Sepelit, enecat Fabius quaſcumque ducit uxores; Chreſtilla, viros quibus nubit.

2. Et in genialibus toris, pro nuptiali face, funeream facem quaſſat. Præferebantur tædæ & nubentibus, & morituris: illis, ornatæ ramis virentibus, floribus, lemniſcis, &c. his, atratæ, nudæ, &c. Item in nuptiis ſternebatur in aula, ſive atrio domûs lectus ornatior, qui genialis vocabatur.

3. *Committe*. Compone illos, ô Venus, & matrimonio utrumque junge. Digna eſt uxor talis hoc marito, talis vir hac conjuge Olim gladiatores *committi* & *componi* dicebantur, qui inter ſe erant digladiaturi. *Victores*. Qui tot jam homines interfecere. *Quos &c.* Nempe idem illis accidet quod ſæpe gladiatoribus fortiſſimis evenit, ut cùm diu depugnaverint, alter alterum interimat. Sic una Libitina, id eſt, eadem mors, idem feretrum, Fabium & Chreſtillam tollet.

4. *Libitina*. Erat funerum præſes Dea: in ejus templo vendebatur neceſſaria funeri ſupellex: pro morte vulgò ponitur. Teſtatur S. Hieronymus ſe Romæ vidiſſe maritum, qui viginti uxores ſepeliverat, uxorem verò quæ viros viginti duos: ambo demũ matrimonio junctos, & uxorem à marito ſepultam. Vide infra, Lib. IX. Epig. 12.

XLIV.

Vivendum.

1. Titulle, moneo, vive ſemper: hoc ſerum eſt:
2. Sub pædagogo cœperis licet, ſerum eſt.
3. At tu, miſer Titulle, nec ſenex vivis:
4. Sed omne limen conteris ſalutator,
5. Et manè ſudas urbis oſculis udus,
6. Foróque triplici ſparſus ante equos omnes,
7. Ædémque Martis, & Coloſſon Auguſti,
8. Curris per omnes tertiáſque, quinctáſque.
9. Rape, cõgere, aufer, poſſide: relinquendum eſt.

10. Superba denſis arca palleat nummis,
11. Centum explicentur paginæ Kalendarum:
12. Jurabit heres te nihil reliquiſſe.

Vers. 2. Licèt à puero, cùm eſſes in pædagogi diſciplina, vivere, id eſt, geniò indulgere cœperis, ſerum tamen eſt.

5. *Oſculis*. Cùm alii aliis occurrebant, inter ſe oſculabantur. Tu igitur tot oſcula civium ſalutantium, ac totius pænè urbis, excipis ut genæ tuæ ac ora ſint humida.

6. *Foro triplici*. Pag. 31. 74. *Sparſus*. Anxiè circumcurſans. *Equos omnes*. Statuas omnes equeſtres quæ sũt in foro veteri.

7. *Coloſſon*. Pag. 5. Ante Auguſti ſtatuam ingentem, quæ eſt in ipſius Auguſti foro.

8. *Tertias &c.* Subaudi, decurias judicum, quas adis, ut litiges, vel ſalutes. Erant olim decuriæ judicium (curias ſive cubicula Galli vocant) tantùm tres: Auguſtum adjecit quartam: quintam Caligula. Quidam hoc de horis tertia, quinta, &c. interpretantur.

9. Rapias licet, congeras opes, auferas ab omnibus, poſſideas omnia; tamen omnia ſunt aliquando, cùm morieris, relinquenda.

10. *Palleat*. Auro ſit referta. Color auri eſt pallidus.

11. *Paginæ*. Centum tabulæ & ſyngraphæ plurium debitorum. Debitores ſolebant ſingulis Kalendis, id eſt, prima cujuſque menſis die, debita ſolvere. *Kalendarum*. Pag. 221.

12. Etſi parcè ac duriter vixeris, quo tuum heredem opulentes; ille tamen adhuc de te conquereturr, etſi immeritò; dicet nihil ſibi à te relictum fuiſſe: fac ut jure hoc dicat, nihil revera illi relinque, fruere, vive.

XLV.

Pro amicorum felici reditu.

1. Priſcus ab Ætnæis mihi, Flacce, Terentius oris
2. Redditur; hanc lucem lactea gemma notet.
3. Defluat, & lento ſplendeſcat turbida limo
4. Amphora centeno conſule facta minor.
5. Continget nox quando meis tam candida mẽſis?
6. Tam juſto dabitur quando calere mero?
7. Cùm te, Flacce, mihi reddet CythereïaCypros,
8. Luxuriæ fiet tam bona cauſa meæ.

Vers. 1. *Ætneis*. Siculis. Ætna mons Siciliæ. Pag. 355.

2. *Lactea*. Candida Thraces notabant fauſtos dies la-

pillo candido in ciſtam conjecto: inſauſtos, nigro: tum numeratis utriſque, tot ſe diebus duntaxat vixiſſe, quot erant notæ candidæ, cenſebant.

3. 4. Amphora, in qua vinum ante centum Conſules, id eſt, annos, (ſiugulis enim annis conſules novi creabantur) fuit conditum, & quod ipsâ vetuſtate pauliſper decrevit, (vinum vetuſtate dêſatur ac minuitur) nunc fluat, & vina promat, quæ per linum, ſeu colum lentè tranſmiſſa, & purgata, ſplendidiora fiant ac puriora. De lino, & ſacco per quem vina percolantur, vide plura Lib XIV.

5. Quando ego iſtas epulas proferam in multam noctem? nempe id jure fiet, cùm tu ipſe, ô Flacce, revertêris ex inſula Cypro Veneri ſacra? tunc juſta & bona erit cauſa iſtius meæ luxuriæ, id eſt, comeſſationis. Venus vocatur Cytherea, ab Cytheris, *Cerigo*, inſula, ubi præcipuè colebatur.

XLVI.

Homo multiceps.

1. Pars maxillarum tonſa eſt tibi, pars tibi raſa eſt:
2. Pars vulſa eſt: unum quis putet eſſe caput?

Vers. 1. Objurgat hominem delicatum, qui comæ & barbæ partem attôderet, partem raderet, partem velleret: negat illi eſſe unum & conſtans caput, ſed varium & mutabile.

XLVII.

In furem.

1. Neſcit cui dederit Tyriam Criſpinus abollam,
2. Dum mutat cultus, induitúrque togam.
3. Quiſquis habes, humeris ſua munera redde, precamur:
4. Non hoc Criſpinus te, ſed abolla rogat.
5. Non quicunque capit ſaturatas murice veſtes;
6. Nec niſi deliciis convenit iſte color.
7. Si te præda juvat fœdíque inſania lucri,
8. Quâ poſſis meliùs fallere, ſume togam.

Vers. 2. *Cultus.* Veſtes, ornatum corporis. Abolla genus veſtis: vide lib. 4. Ep. 41.

4. *Sed abolla.* Quæ furem prodet, tibique non convenit: quæ ſe tuam non eſſe clamat.

5. Non cujuſvis eſt capere & geſtare veſtem purpuream, hæc omnibus non congruit.

6. *Deliciis.* Delicatis ho-

minibus oſtentatoribus.

8. Furare Criſpino togam: hac meliùs latebis Erant cives omnes vulgò togati Fortè innuit Criſpini detritam fuiſſe togam, pexam abollam, quam ille oſtentaret, veſtes dives; re pauper.

XLVIII.

Epulum datum populo.

1. Quanta Gigantei memoratur menſa triumphi,
2. Quantâque nox Superis omnibus illa fuit;
3. Quà bonus accubuit genitor cum plebe Deorũ,
4. Et licuit Faunis poſcere vina Jovem:
5. Tanta tuas; Cæſar celebrant convivia laurus;
6. Exhilarant ipſos gaudia noſtra Deos.
7. Veſcitur omnis eques tecum, populúſq; patréſq;
8. Et capit ambroſias cum duce Roma dapes.
9. Grandia pollicitus, quanto majora dediſti!
10. Promiſſa eſt nobis ſportula, recta data eſt.

Vers. 1. Quam fuit illa cœna magnifica, quâ poſt reportarum de Gigantibus triũphum, Jupiter Deos accepit.

4. *Faunis.* Diis agreſtibus, & in cælo cum Jove accumbere non ſolitis.

5. Tantum eſt illud convivium quo tua laurus, tua de Sarmatis victoria celebrata eſt, ornatáque.

6. Ipſi Superi videntur in partem lætitiæ venire.

8. *Ambroſias.* Vide Ep. 39. ſupra. *Duce.* Domitiano.

9. Sperabamus à te datũ iri ſportulam duntaxat, & nummorum aliquid: tu verò nos ad menſam tuam, tuo juſſu inſtructã, accumbere juſſiſti. *Sportula.* Pag. 64. *Recta.* Cœna recta, Pag. 133.

XLIX.

Laus phialæ ab amico miſſæ.

1. Quis labor in phiala? docti Myos, ánne Myronis:
2. Mentoris hæc manus eſt, an Polyclete tua?
3. Liveſcit nullâ caligine fuſca, nec odit
4. Exploratores nubila maſſa focos.
5. Vera minùs flavo radiant electra metallo;
6. Et niveum felix puſtula vincit ebur.
7. Materiæ non cedit opus: ſic alligat orbem,
8. Plurima cùm totâ lampade Luna nitet.
9. Stat caper Æolio Thebani vellere Phryxi

S iv

10. Cultus: ab hoc mallet vecta fuiſſe ſoror.
11. Hunc ne Cinyphius tonſor violaverit, & tu
12. Ipſe tuâ paſci vite Lyæe velis.
13. Terga premit pecoris geminis Amor aureus alis,
14. Palladius tenero lotos ab ore ſonat:
15. Sic Methymneo gaviſus Arione delphin
16. Languida non tacitum per freta vexit onus.
17. Imbuat egregium digno mihi nectare munus
18. Nō grege de domini, ſed tua, Ceſte, manus:
19. Ceſte, decus menſæ; miſce Setina: videtur
20. Ipſe puer nobis, ipſe ſitire caper.
21. Det numerum cyathis Inſtantî littera Rufi:
22. Auctor enim tanti muneris ille mihi.

V. 1. Quis artifex in hac cælanda phiala laboravit? Mys, an Myro? Mentor, an Polycletus? Fuerunt illi artifices inſignes cælādis poculis.

3 Non eſt inquinata ullo nævo. Maculæ ſunt fermè coloris lividi & fuſci.

4 Nec timet ignes à quibus explorari ſolet aurum.

5. Electra minùs auro iſto nitent, minùs flava ſunt.

6. *Felix puſtula*. Aurum iſtius phialæ expurgatum, & bene coctum vincit puriſſimum ebur De auro puſtulato dixi Lib. 7. Ep. 70.

7. 8. *Opus*. Signa, emblemata, &c. addita ornandæ materiæ causâ. *Sic &c.* Ita concinnè & aptè luna orbem ſuū implet in cælo, cornua quaſi alligans, ducenſque in circulum, ut eadem in hac phiala cernitur.

9. 10. Cælatus eſt caper aureo tectus vellere, & ornatus; à quo Helle, Phryxi ſoror, mallet fuiſſe vecta, quàm ab ariete qui Phryxum fratrem, ipſamque tulit. De Phryxo, & aureo vellere, vide Lib. VI. Epig. 2. Cur Æolium vocetur dixi ſupra, Epig. 28. Thebanus hoc in verſu appellatur Phryſus quòd Athamas Phryxi pater, Thebarum rex eſſet.

11. 12. Hunc caprum nunquam tondebit Cinyphius agricola (vide Lib. VII. Epig. 78. ubi vox illa *Cinyphius* explicata eſt) & quamvis Bacchus capros oderit, quia vitem ſolent arrodere, ideoque illi vulgo immolentur; hunc tamen, etiam ſuis vitibus ultro paſcet, ac veſci impunè illis ſinet.

13. Hujus capri tergo vehitur Cupido, videturque ori admovere lotum. Eſt lotus, tibia quædam in canendis epithalamiis adhiberi ſolita, & facta ex loto, quæ arbor naſcitur affatim in Africa, juxta Tritonem lacum

Palladi ſacrum. Hinc Palladia fiſtula vocatur.

15. Sic Arionem Lesbium vexit olim delphin, ut hic Amorem caper. Methymna, Lesbi inſulæ urbs primaria, patria fuit Arionis, qui cum à nautis in mare dejectus fuiſſet, exceptus eſt à Delphine.

16. *Nō tacitum*. Canorum. Arionem ſuaviter canentem

17. 18. Hanc phialam muneri mitti datam ab inſigni amico, impleat vino generoſo, & patera ipſa digno, non quivis ſervulus, ſed Ceſtus ceteris elegantior.

19. *Setina*. Vina nobiliſſima Pag 220.

20. *Puer*. Amor. *Caper*. Quo vehitur Amor.

21. Numerum cyathorum definiat nomen Inſtantii Rufi, à quo munus illud, phialam iſtam, accepi; ut toties bibamus, tot hauriamus cyathos, quot ſunt in ejus nomine literæ: ita mos erat, ut alibi diximus.

L.

Barba expicta.

1. Tonſorem puerum, ſed arte talem
2. Qualis nec Thalamus fuit Neronis,
3. Druſorum cui contigêre barbæ;
4. Æquandas ſemel in genas rogatus,
5. Rufo, Cæditiane, commodavi:
6. Dum juſſus repetit pilos eoſdem
7. Cenſura ſpeculi manum regente,
8. Expingîtque cutem, facîtque longam
9. Detonſis epaphæreſim capillis;
10. Barbatus mihi tonſor eſt reverſus.

Vers. 1. &c. Nuper ſervum tonſorem meum à Rufo rogatus, ipſi commodavi, ut illi genas æquaret, detracta & detonſa barba: eſt ille tonſor puer ætate, ſed arte adeo peritus ut ſuperet Thalamum Neronis tonſorem, qui Neronis familiæ (illi Druſorum nobile cognomen erat) barbas ſolebat tondere.

6. Dum tonſor, à Rufo juſſus, pilos eoſdem ſemel, iterum, tertiò, tondet, conſulens identidem ſpeculum, quo cenſore utebatur Rufus, ut de ſua barba judicaret: dum cutem expolit, & diuturnâ, lentâque epaphæreſi, id eſt, detractione, ἐπαφαιρέσει, pilos ſingulos emendat; tandiu moratus eſt, ut qui domo meâ imberbis exierat, cũ barbâ reverſus ſit, è puero penè ſenex.

LI.

Forma & pudicitia.

1. Formoſiſſima quæ fuere, vel ſunt;
2. Sed viliſſima quæ fuere, vel ſunt,
3. O quam te fieri, Catulla, vellem
4. Formoſam minùs, aut magis pudicam.

Vers. 1. O Catulla, mulierum omnium quæ fuere vel ſunt, formoſiſſima, ſed omnium etiam, propter improbitatem, turpiſſima, &c. Pudicitiæ lis eſt cum forma.

LII.

Princeps & populus.

1. Magna licèt toties tribuas, majora daturus
2. Dona, ducum victor, victor & ipſe tui:
3. Diligeris populo non propter præmia, Cæſar;
4. Propter te populus præmia, Cæſar, amat.

Vers. 1. *Magna*. Domitianus populo nummos viritim ter dedit; ſpectacula ſæpæ & munera edidit, &c.
2. *Tui*. Qui cupiditates tuas, non minùs quàm hoſtes vincis. Adulatio fœda.
3. *Præmia.* Munera ſpectacula, &c.

LIII.

Leo à Domitiano cæſus.

1. Auditur quantum Maſſyla per avia murmur,
2. Innumero quoties ſilva leone furit:
3. Pallidus attonitos ad Pœna mapalia paſtor
4. Cùm revocat tauros; & ſine mente pecus:
5. Tantus in Auſonia fremuit modò terror arenâ;
6. Quis non eſſe gregem crederet? unus erat.
7. Sed cujus tremerent ipſi quoque jura leones,
8. Cui diadema daret marmore picta Nomas.
9. O quantum per colla decus, quē ſparſit honorē,
10. Aurea lunatæ cùm ſtetit unda jubæ!
11. Grandia quàm decuit latum venabula pectus,
12. Quantáque de magnâ gaudia morte tulit!
13. Unde tuis, Libye, tam felix gloria ſilvis?
14. A Cybeles numquid venerat ille jugis?

15. An magis Herculeo, Germanice, miſit ab aſtro
16. Hanc tibi vel frater, vel pater ipſe, feram?

Vers. 1. *Maſſyla.* Libyca. Maſſylia eſt Africæ regio. *Avia.* Loca invia, & deſerta.

2. Quoties multi leones in eadem verſantur ſilva.

3. 4. *Pœna.* Punica, Carthaginienſia. *Mapalia* Caſas *Sine mente.* Brutum: pavidum.

8. Cui nomas, marmore vario & picturato abundans, regnum in reliquos leones daret. Nomas, regio eſt Africæ; ejus incolæ Nomades quoque vocantur.

10. Cùm jubam fluctuantem & undantem leo erexit, ita tamen ut pars jubæ ultima recumberet ac reflecteretur, atque adeo juba inſtar lunæ creſcentis curvaretur.

12. Quàm decebat tantam feram Imperatoriis venabulis confici? Quàm gaviſus eſt ipſe leo, quòd non alicujus beſtiarii, aut gladiatoris manu, ſed tua caderet?

13. 14. Unde iſte leo venerat in Africæ ſilvas? an ab Ida monte Phrygiæ, ubi Cybele colitur, cujus currum trahunt leones?

15. 16. An potiùs eſt leo ipſe cæleſtis, quem frater tuus Titus, vel pater Veſpaſianus tibi ab aſtris, ubi ſunt, nimirum conſecrati, & inter Deos poſt mortem repoſiti, miſerint? De leone quem Hercules interemit, quique cęlo donatus eſt ab aſtrologis & poëtis, lege plura pag. 215.

LIV.

Cur poëtæ rari.

1. Temporibus noſtris ætas cùm cedat avorum,
2. Creverit & major cum duce Roma ſuo:
3. Ingenium ſacri miraris abeſſe Maronis,
4. Nec quemquam tantâ bella ſonare tubâ.
5. Sint Mæcenates, nõ deërunt, Flacce, Marones;
6. Virgiliúmque tibi vel tua rura dabunt.
7. Jugera perdiderat miſeræ vicina Cremonæ,
8. Flebat & abductas Tityrus æger oves:
9. Riſit Tuſcus eques, paupertatémque malignam
10. Reppulit, & celeri juſſit abire fugâ.
11. Accipe divitias, & vatum maximus eſto,
12. Tu licet & noſtrum, dixit, Alexin ames.
13. Adſtabat domini menſis pulcherrimus ille,
14. Marmoreâ fundens nigra Falerna manu;
15. Excidit attonito pinguis Galatea poëtæ,

16. Theſtylis & rubras meſſibus uſta genas:
17. Protinus Italiã concepit, & *Arma Virumque*,
18. Qui modò vix Culicem fleverat ore rudi.
19. Quid Varos, Marſóſque loquar, ditatáq; vatum
20. Nomina, magnus erit quos numerare labor?
21. Ergo ero Virgilius, ſi munera Mæcenatis
22. Des mihi, Virgilius non ero, Marſus ero.

VERS. 2. *Major*. Quàm eſſet olim *Duce*. Domitiano.

4. *Sonare*. Canere. Neminem verſus tam bonos, tam ſonantes facere.

5. Mæcenas Virgilii, ac doctorum omnium ætatis ſuæ, patronus fuit.

6. Ipſi ruſtici, evadent Virgilii: ingenio illi non concedent.

7. 8. *&c.* Virgilius agrum habebat & prædium prope Mantuam: Mantuæ vicina urbs erat Cremona, quæ cùm Bruti & Caſſii partes contra Auguſtum ſecuta fuiſſet, ejus ager veteranis Auguſti, militibus diſtributus fuit, cúmque eſſet anguſtior, additus eſt ager Mantuanus, atque ita ſuo prædiolo Virgilius ſpoliatus eſt: eam ob rem venit Romam, ubi calamitatem ſuam bucolico carmine deſcripſit ſub Tityri perſona. (vide primam ejus eclogam) Id carmen cùm oblatum fuiſſet Mæcenati, effecit ille ut ereptus ager Virgilio redderetur; ipſumque Virgilium Auguſto commendavit.

9. *Tuſcus eques*. Mæcenas è Tuſciæ regibus editus, in equeſtri tamen ſẽper ordine, præ modeſtia conſtitit. Tuſcia, ſive Hetruria, regio eſt Italiæ, *la Toſcana*.

11. Verba ſunt Mæcenatis ad Virgilium.

12. *Alexin* Puerum Mæcenati carum, ejuſque pincernam.

14. *Marmorea*. Candida.

15. Virgilius Mæcenatis liberalitate attonitus, ac promiſſis excitatus, oblitus eſt ſuæ Galateæ, id eſt, omiſit eclogas, reliquit carmen bucolicum, & Italiam totam, ac res in ea geſtas, arma, Æneam, concepit mente, ac ore cecinit.

16. *Meſſibus*. Æſtivis ſolibus peruſta & caloribus.

18. *Culicem*. Culex, Maronis adhuc tironis opuſculum eſt, in quo funus culicis deſcribitur.

19. Varus, Marſus, fuere vates egregii, Virgilii ævo. *Nomina* ... Quid commemorem poëtas opibus auctos?

20. Adeo multi ſunt ut operoſum ſit eos numerare.

21. 22. Quid igitur, dixerit aliquis, eriſne alter Virgilius, ſi alter tibi Mæcenas contingat? Si Virgilio par nõ ſum, inquit, ero certè Marſo non impar. Erat ille vates id ætatis non aſpernandus.

LV.

Seipſum ſepeliens.

1. Tres habuit dentes, pariter quos exſpuit omnes,
2. Ad tumulum Picens dum ſedet ipſe ſuum;
3. Collegítque ſinu fragmenta noviſſima laxi
4. Oris, & aggeſtâ contumulavit humo.
5. Oſſa licet quondam defuncti non legat heres:
6. Hoc ſibi jam Picens præſtitit officium.

V. 1. *Picens.* Quidã, natus in agro Piceno, de quo vide P. 55. 3. *Fragmenta &c* Dentes ultimos & ſolos. *Laxi.* Dentibus vacui. 5. *Non legat.* Oſſa defunctorum, poſt cremata corpora, colligebantur. 6. Jam oſſa ſua, nempe dentes, collegit ac ſepelivit.

LVI.

Artemidori lacerna.

1. Cùm tibi tam craſſæ ſint, Artemidore, lacernæ,
2. Poſſim te Sagarum jure vocare meum.

VERS. 1. Artemidorus iſte ante Martialem, in ſpectaculis, ſtabat vel ſedebat, amplâ & craſsâ lacernâ indutus; ita ut illi ſpectanti officeret. Vocat eum ſagarum. Sagari appellabantur, qui vela ſeu ſaga theatri ſuſpendebant & adducebant. Tu verus es ſagarus, & tua lacerna omni ſago & velo craſſior eſt.

LVII.

In furem luſcum.

1. Adſpicis hunc uno contentum lumine, cujus
2. Lippa ſub attritâ fronte lacuna patet:
3. Ne contemne caput; nihil eſt furacius illo:
4. Non fuit Autolyci tam piceata manus.
5. Hunc tu convivam cautus ſervare memento:
6. Tunc furit, atque oculo luſcus utroque videt.
7. Pocula ſolliciti perdunt ligulásque miniſtri,
8. Et latet in tepido plurima mappa ſinu.
9. Lapſa nec à cubito ſubducere pallia neſcit,
10. Et tectus lænis ſæpe duabus abit:
11. Nec dormitantem vernam fraudare lucernâ
12. Erubuit fallax, ardeat illa licet:

13. Si nihil invaſit; puerum tunc arte doloſâ
14. Circuit, & ſoleas ſurripit ipſe ſuas.

Vers. 2 *Lippe lacuna*. Locus oculi ſtillantis & fœdè excavati.

3. Noli hominem, quaſi minimè malum, contemnere.

4. *Autolyci*. Autolycus Mercurii, teſte Euſtathio, filius fuit, ac fur parenti æquiparandus.

Piceata. Sic vocantur furum manus, quæ veluti viſcoſæ ſunt, & pice oblitæ, quibus adhæreſcunt omnia.

7 *Ligulas*. Pag. 247.

9 *A cubito*... Quæ deciderunt convivis accubantibus.

Non neſcit... Callet artem ea ſubtrahendi.

10. *Lænis*. Læna veſtis eſt craſſior & villoſa.

11. Subripere famulo lucernam, dum, v. g. herum foris cenantem præſtolatur cum face, quâ illum redeuntem deducat noctu.

13. Si nihil furatus eſt, tunc circumvenit uſitatis dolis aliquem è ſervulis qui ſoleas convivarum accumbentium ad lectorum pedes poſitas, cuſtodiunt; & inter crepidas illas quas furatur, ipſe ſuas ſæpe, cum aliis mixtas, ſurripit.

LVIII.

In proceram mulierem.

1. Summa Palatini poteras æquare Coloſſi
2. Si fieres brevior, Claudia, ſeſquipede.

Vers. 1. O Claudia, faſtigium ſtatuæ illius in palatio poſitæ, quæ coloſſus appellatur, (pag 5.) poſſes æquare; nec ob eam rem, oporteret aliquid addi tuæ ſtaturæ, ſed detrahi ſeſquipedem: es enim toto ſeſquipede major quàm ille coloſſus. Hyperbole.

LIX.

In invidum.

1. Livet Charinus, rumpitur, furit, plorat,
2. Et quærit altos, unde pendeat, ramos:
3. Non jam quòd orbe cantor & legor toto,
4. Nec umbilicis quòd decorus & cedro
5. Spargor per omnes, Roma quas tenet, gentes:
6. Sed quòd ſub urbe rus habemus æſtivum,
7. Vehimúrque mulis non, ut ante, conductis.
8. Quid imprecabor, ô Severe, liventi?
9. Hoc opto: mulas habeat, & ſuburbanum.

VERS. 2. *Pendeat*. Gulam ſibi laqueo frangat.

4. *Umbilicis*. Ep. 58. Lib. I.

7. *Non conductis*, ſed meis; jam ditior videlicet.

9. Hoc præcor, ut ſit æquè dives ac ego ſum. Bene precatur invido præter expectationem. Poteſt & hic ſubeſſe ſenſus. Dives ſit, hoc illi ſatis erit mali & miſeriæ. Vel: ſit olitor, & mulas agat,

LX.

Poëta copioſus.

1. Scribit in averſâ Picens epigrammata chartâ:
2. Et dolet averſo quod facit illa Deo.

VERS. 1. Picens non tantùm in adverſa, & interiori charta ſuos verſus ſcribit, ſed in averſa, & in tergo libri: & dolet quod mali ſint, & averſo velut Apolline, irato Genio, facti. Nihil mirum, difficile eſt multa carmina ſcribere, quæ itidem ſint bona.

LXI.

Sæpius naſcens.

1. Ut poſcas, Clyte, minus, exigáſque,
2. Uno naſceris octies in anno.
3. Et ſolas, puto, tréſve, quatuórve
4. Non natalitias habes Kalendas.
5. Sit vultus tibi lævior licebit
6. Tritis litoris aridi lapillis;
7. Sit moro coma nigrior caduco;
8. Vincas mollitie tremente plumas,
9. Aut maſſam modò lactis alligati;
10. Tu nobis, Clyte, jam ſenex videris.
11. Tam multos quis enim fuiſſe credat
12. Natales Priamíve, Neſtoríſve?
13. Sit tandem pudor, & modus rapinis.
14. Quòd ſi ludis adhuc, ſemélque naſci
15. Uno jam tibi non ſat eſt in anno;
16. Natum te, Clyte, nec ſemel putabo.

VERS. 1. *Naſceris*. Natalem tuum celebras.

3. 4. Treſque aut, ad ſummam, quatuor ſunt menſes, quibus non naſcaris. *Kalendas*. Pag 221.

5. 6. Quamvis planè ſis imberbis, habeaſque genas tam politas, quàm ſunt politi lapilli litorei.

8. 9. 10. Licèt molliorem habeas cutem plumâ, & la-

ᵹe recéns coagulato : tamen ita ſæpe natales tuos celebraſti, ut ſenex meritò videaris.

16. Nihil tibi mittam deinceps, ne ſemel quidem in anno, tanquam ſi nunquam eſſe natus. Solebant in amicorum aut patronorum natalitiis munera illis miſſitare.

LXII.

Arcus triumphalis.

1. Hîc ubi Fortunæ Reducis fulgentia latè
2. Templa nitent, felix area nuper erat.
3. Hîc ſtetit Arctoï formoſus pulvere belli
4. Purpureum fundens Cæſar ab ore jubar:
5. Hîc lauro redimita comas, & candida cultu
6. Roma ſalutavit voce manúque Ducem.
7. Grande loci meritum teſtantur & altera dona;
8. Stat ſacer, & domitis gentibus arcus ovat.
9. Hîc gemini currus numerãt elephanta frequẽtẽ:
10. Sufficit immenſis aureus ipſe jugis.
11. Hæc eſt digna tuis, Germanice, porta triũphis:
12. Hos aditus urbem Martis habere decet.

VERS. 1. Reverſus à bello Sarmatico Domitianus, extrui juſſit in platea ingenti, ubi à populo primùm exceptus & ſalutatus fuerat, templum Fortunæ Reduci, quaſi ad gratias illi agendas quod ſe incolumem reduxiſſet; deinde arcum lapideum in monumentum victoriæ.

2. *Felix area.* Locus patens & vacuus, quem ideo felicem vocat, quod ibi extructum ſit Fortunæ templum, & arcus triumphalis.

3. *Arctoï:* Septentrionalis, Sarmatici. Vide pag. 188.

4. Vultu cæleſtibus quaſi radiis micante.

5. *Candida cultu.* Veſtibus candidis, ad lætitiam ſignificandam, induta.

6. *Manu.* Plaudendo.

7. Auget illius loci dignitatem, alterum monumentum, nempe arcus ovans, ſeu triũphalis; ſignificans relatũ de gentibus domitis triũphũ.

9. Impoſitæ ſunt illi arcui, in faſtigio, quadrigæ duæ, quas non equi trahunt, ſed elephanti plures: in medio inter illas quadrigas, triumphantis cultu viſitur ſtatua Imperatoris aurei, id eſt, auro collucentis, qui jugis duobus alligatos elephantes unus regit, eorumque habenas tenet. Vel, uno ex illis curribus, triumphans invehitur, ac jugum ſeu currum totum quodammodo implet, tanta ejus majeſtas, & amplitudo. Duæ quadrigæ ſigni-

ſicabant geminam de Dacis victoriam. *Urbem Martis*. Romam à Romulo Martis filio conditam.

LXIII.

De Silii filio conſule creatò.

1. Auguſta pia thura, victimáſque
2. Pro noſtro date Silio, Camœnæ.
3. Bis ſenos jubet en redire faſces
4. Nato conſule, nobiliſque virgâ
5. Vatis Caſtaliam domum ſonare
6. Rerum prima ſalus & una Cæſar.
7. Gaudenti ſupereſt adhuc quod optet,
8. Felix purpura, tertiúſque conſul.
9. Pompejo dederit licèt ſenatus,
10. Et Cæſar genero ſacros honores:
11. Quorum pacificus ter ampliavit
12. Janus nomina; Silius frequentes
13. Mavult ſic numerare conſulatus.

Vers. 1. 2. O Muſæ, Domitiano date thura (ſe ut Deum coli volebat) nomine Silii, cujus filium conſulem creavit. *Silio*. 190. 354.

2. 3. Jubet Auguſtus in Silii domum redire honorem conſulatus. Faſces duodecim, quos lictor conſulem præcedens geſtabat, erant inſignè conſulatus. Pag. 355.

4. *Nato conſule*. Silii filio conſule creato.

Nobili virga. Quoties conſul aliquis domum ſuam aut alienam iniret, lictor virgâ fores pulſabat.

6. Cæſar, qui eſt reipublicæ ſalus.

7. Unum adhuc reſtat quod optet Silius pater, lætus munere Cæſaris, & conſulatu majoris filii. Quid autem? nempe reſtat optanda felix purpura, & tertius conſulatus: optat ut minorem ſuum filium conſulari quoque purpura coboneſtet Cæſar, atque ita tres in eadem familia conſules numerentur, Silius pater, ejuſque duo filii.

9. &c. Quamvis ſenatus uni eidemque Pompejo tres dederit conſulatus; ſicut M. Vipſanio Agrippæ ſuo genero Cæſar Auguſtus; adeo ut Pompeii & Agrippæ nomina in faſtis fuerint ter ſcripta primo anni menſe cui Janus præſidet, quo tempore beata pax Romano in Imperio florebat: tamen Silius pater mavult ſic habere tres conſulatus, ut eos cum filiis partiatur, quàm iis ornari ſolus, ut Pompejus & Agrippa.

12. *Janus pacificus*. Flagrante bello, Jani templum

apertum erat; confectò, clauſum: Auguſti tempore ter clauſum fuit. *Ampliavit* Illuſtravit: vel, ter ſcripſit.

13. *Sic*. Ita, ut expoſui verſu 6. 7. 8 nimirum non ſuos unius tres conſulatus: ſed unū ſuum; alios duos, filiorū.

LXIV.

Conviva diligens.

1. Horas quinque puer nondum tibi nunciat, & tu
2. Jam conviva mihi, Cæciliane, venis.
3. Cùm modò diſtulerint raucę vadimonia quartę,
4. Et Floralitias laſſet arena feras.
5. Curre, age, & illotos revoca, Calliſte, miniſtros:
6. Sternantur lecti; Cæciliane, ſede.
7. Caldam poſcis aquā; nondū mihi frigida venit:
8. Alget adhuc nudo clauſa colina foco.
9. Manè veni potiùs: nam cur te quincta moretur?
10. Aut cur non ſerò, Cæciliane, venis?

Vers. 1. Nondum ſervus te admonuit effluxiſſe horas quinque ab orto ſole.

3. Cùm modò dimiſſa ſint vadimonia, & fuerint cauſæ forenſes in diem ſequentem rejectæ. Agebantur cauſæ horâ ferè tertiâ (nempè poſt ſolem ortum tertia,) ut dictum Lib. IV. uſque quartam, qua ineunte omittebantur, & in ſequentem diem vulgò differebantur.

Raucæ quartæ. Eſt in recto caſu pluralis numeri. Eodem modo ſuperiùs dixit *tertias*, *quintas*, Epig. 44. Ordo igitur eſt: cùm horæ quartæ diſtulerint, differri juſſerint, vadimonia in aliud tempus. Cùm à raucis cauſidicis lites horâ quartâ omiſſæ fuerint. Vadimonium propriè eſt promiſſio quâ vas, id eſt, is qui pro alio ſpondet, cum certâ die adfuturum in judicio pollicetur; pro ipſo ſæpe judicio accipitur. Legitur in aliquot recentioribus codd. *chartæ* pro *quartæ*, quod ſi tibi arridet, explica ſic, *chartæ*, patroni rauci, defatigati, cum ſuis chartis, & libellis vadimonia diſtulerunt.

4. Cùm modò peragantur Florales ludi, per quos feræ in arena exhibentur ac mactantur. De iſtis Ludis vide pag. 29.

Curre &c. Vocat Martialis ſervulum ſuum Calliſtum. *Illotos*. Nondum uſos balneis. Lavare octavâ tantùm horâ ſolebant. Vel, ſordidos: quales ferè ſunt miniſtri & coqui.

Revoca. Qui domo, fortaſſe ad ſpectandos ludos, exivere.

Vel, iterum voca.

6. Lecti. Quibus ad menſam accumbamus. Sternebantur illi veſte ſtragulâ.

Sede. Accumbe; epulemur. Vel: ſede paulisper, donec paratur cœna.

7. Caldam. Calidam aquam: fortaſſe in hieme, tunc enim maximè calidâ vinum temperabant.

9 10. Cur quinctam expectabas horam? Quin veniebas ſummo mane? ſiquidem adeo es avidus ac diligens. Cur potiùs non venis ſerò, jā peractâ cœnâ? Id meretur tua gula.

LXV.

Uvæ hibernæ.

1. Qui Corcyrei vidit pomaria regis,
2. Rus, Entelle, tuæ præferat ille domus.
3. Invida purpureos urat ne bruma racemos,
4. Et gelidum Bacchi munera frigus edat;
5. Condita perſpicua vivit vindemia gemmâ,
6 Et tegitur felix nec tamen uva latet.
7. Quid non ingenio voluit natura licere?
8. Autumnum ſterilis ferre jubetur hiems.

VERS. 1.2. Qui hortos Alcinoï viderit, in inſula Corcyra, (Lib. VII. Ep. 36) illis tuam domum profectò ante ponet.

4. *Bacchi munera*. Uvas.

5. *Perſpicua gemma*. Vitro pellucido.

7 8. Quanta vis eſt induſtriæ, quæ fructus autumni recentes ac vividos, vel in ſterili hieme, conſervat!

LXVI.

Laudator veterum.

1. Miraris veteres, Vacerra, ſolos,
2. Nec laudas niſi mortuos poëtas.
3. Ignoſcas petimus, Vacerra: tanti
4. Non eſt, ut placeam tibi, perire.

VERS. 3. 4. Non tanti facio tuas laudes, tuam approbationem: ut ejus obtinendæ causâ, mori properem: hac mercede mors nulla mihi placeat.

LXVII.

Laus Nervæ Imperatoris.

1. Quanta quies, placidi tanta eſt facundia Nervę;
2. Sed cohibet vires ingeniúmque pudor.

3. Cùm ſiccare ſacram largo Permeſſida poſſet
4. Ore, verecundam maluit eſſe ſitim:
5. Pieriam tenui frontem redimere coronâ
6. Contentus, famæ nec dare vela ſuæ.
7. Sed tamen hunc noſtri ſcit tẽporis eſſe Tibullũ,
8. Carmina qui docti nota Neronis habet.

VERS. 1. *Quies*. Comitas, humanitas. Tantâ eſt eloquentiâ, quantâ comitate. Vixit Nerva circa annum à Chriſto nato 100. ſucceſſit Domitiano.

2. *Pudor*. Nervæ modeſtia, verecundia, impedit quominus id omne, quod poteſt, faciat: quominus ingenium & artem oſtentet.

3. Cùm potuiſſet ſolus exhaurire fontem Permeſſida (Pag. 77.) id eſt, ceteros poëtas vincere: tamen parce illum & modicè delibavit. Non ſcripſit ingentia poëmata, in levibus tantùm argumentis verſatus eſt.

5. *Pieriam*. Pag. 354 Corona. Pag 75.

7. Nerva tamen appellatus eſt à Nerone, noſtri temporis Tibullus, ob elegantiam carminis & ingenii: hoc non ignorat qui legit Neronis carmina, in quibus Nervam ille ſic appellat. Nero Imperator, fuit poëta non contemnendus.

LXVIII.

Stare debent munera, aut creſcere.

1. Quatuor argenti libras mihi tempore brumæ
2. Miſiſti ante annos, Poſtumiane, decem.
3. Speranti plures (nam ſtare, aut creſcere debent
4. Munera) venerunt plúſve minúſve duæ.
5. Tertius & quartus multò inferiora tulerunt.
6. Libra fuit quincto Septitiana: quid eſt?
7. Beſſalem ad ſcutulam ſexto pervenimus anno.
8. Poſt hunc in cotulâ raſa ſelibra data eſt.
9. Octavus ligulam miſit ſextante minorem.
10. Nonus acu levius vix cochleare tulit.
11. Quod mittat nobis decimus jã nõ habet annus;
12. Quatuor ad libras, Poſtumiane, redi.

VERS 1. *Libras*. Vide hanc vocem Lib. II. Ep. 54. Libro V. Epig. 19. Lib. VII. Epig. 70.

3. *Stare*. Deſinere, ceſſare.

4. *Plus*, *minus*. Circiter.

5. Anno tertio & quarto pauciora & deteriora à te ac-

cepi munera.

6. Anno quinto dediſti mihi libram argenti, at Septitianam. Hæc uncias pauciores habebat, octo tantùm, ut quidam volunt, vel novem, cùm vulgò libra duodecim contineret uncias Itaque Septitiana multò levioris erat pōderis licèt valoris & pretii ejuſdem. Ob difficultatem rei nummariæ ita diminutam fuiſſe ajunt à Septitio quodam tribuno plebis. Aliam ejus vocis explicationem vide pag. 231.

Quid eſt? Unde iſta imminutio tuorum munerum?

7. Sexto anno dediſti mihi ſcutulam; Genus eſt vaſculi concavi & rotundi.

Beſſalem. Unciarum octo. Bes, octo ſunt unciæ p. 248.

8. Anno ſeptimo cotulam dediſti unciarum ſex, ſive libræ dimidiæ. Raſam vocat ſelibram, id eſt, juſtam, parcam. Cotula poculum quoddam erat, vel menſura, cyathorum ſex.

9. *Ligulam* Pag. 247.

Sextante. Sextans eſt ſexta pars libræ: pag. 46. hoc eſt, unciæ duæ.

10. *Acu levius*. Atque adeo vix unius unciæ.

11. Non potes inferiùs deſcendere, ſiquidem unciâ nihil eſt minus, & acu: redi ad primum quæſo munus, & circulum decennalem illum tuum inſtaura.

LXIX.

Amico peregrè proficiſcenti.

1. Nondum murice cultus, aſperóque
2. Morſu pumicis aridi politus,
3. Artanum properas ſequi, libelle:
4. Quem pulcherrima jam redire Narbo,
5. Docti patria Narbo Votieni,
6. Ad leges jubet, annuóſque faſces:
7. Votis quod paribus tibi petendum eſt,
8. Continget locus ille, & hic amicus.
9. Quàm vellem fieri meus libellus!

VERS. 1. 2. *Murice*. Purpura, minio ornatus. Vide lib. 1. Epigr. 58. ubi fusè de libris veterum egimus.

3. *Artanum*. Cui proficiſcenti libellum dono dabat.

4. Quem Artanum cives Narbonenſes elegêre, ac Româ evocarunt, *ad leges*, id eſt, ad jus dicendum civitati ſuę, & faſces annuos gerendos. Narbo civitas Galliæ nobiliſſima, *Narbona*, Votieni poëtæ clariſſimi patria, Romanorum colonia fuit. Porro in coloniis erant decuriones, qui inſtar ſenatorum Romanorum præerant conſilio pu-

blico. Ex illis duo, tres, quatuórve, pro loci & urbis amplitudine legebantur, qui eſſent principes conſilii publici, ut Romæ conſules: iique Duumviri, vel Quatuorviri, &c. vocabantur.

7. 8. 9 Tu duplici voluptate perfruêris, quam ex æquo debes optare: videbis Narbonem, urbem pulcherrimam: & Artano amico eris in deliciis: ô utinam tuo ire loco poſſem!

LXX.

Gladiator è medico.

1. Hoplomacus nũc es, fueras ophthalmicus ante:
2. Feciſti medicus, quod facis hoplomachus.

V. 1. Hoplomachi vocabantus gladiatores, qui omnibus inſtructi armis, & quaſi cataphracti, pugnabant ὅπλα arma; μάχη, pugna Lege Ep. 24. Lib V.

Ophthalmicus. Ita vocantur propriè medici qui oculos curant: à voce græca ὀφθαλμὸς, oculus: pro quolibet medico hic ſumitur.

2. *Feciſti &c.* Homines videlicet interfeciſti.

LXXI.

Jocus in Gallum.

1. Dum repetit ſerâ conductos nocte Penates
2. Lingonus, à Tecta, Flaminiáque recens;
3. Expulit offenſo vitiatum pollice talum,
4 Et jacuit toto corpore fuſus humi.
5. Quid faceret Gallus, quâ ſe ratione moveret?
6. Ingenti domino ſervulus unus erat,
7. Tam macer ut minimã poſſet vix ferre lacernã:
8. Succurrit miſero caſus, opémque tulit.
9. Quatuor inſcripti portabant vile cadaver,
10. Accipit infelix qualia mille rogus.
11. Hos comes invalidus ſubmiſsâ voce precatur,
12. Ut quocunque velint corpus inane ferant.
13. Permutatur onus; ſtipatâque tollitur altè
14. Grandis in anguſtâ ſarcina ſandapilâ.
15. Hic mihi de multis unus, Lucane, videtur;
16. Cui meritò dici, *mortue Galle*, poteſt.

V. 1. 2. 3. Dum Gallus quidam, patriâ Lingonenſis (Lingones, Galliæ civitas, *Langres*) conductam domũ-

culam ſuam noctu repeteret, à Tecta via, quæ proxima eſt Flaminiæ, recens progreſſus, removit loco ſuo talum luxatum, & pollice, ſive extremo pede, offendit, v. g. ad lapidem.

Tecta. Viæ Tectæ meminit Seneca in ſuo de morte Claudii Ludo: quamquam ibi vulgò legatur *Rectam*, ſed omnes libri veteres habent *Tectam*. Ideo fortè dicta ſic eſt, quod fornicata eſſet: nam viã Fornicatam junctam fuiſſe viæ Flaminiæ, & Campo Martio Livius auctor eſt, lib. XXII. & Plinius. Itaque via Tecta & Fornicata duo nomina ſunt ejuſdem viæ.

7. *Lacernam.* Servuli circumferebant lacernas ad uſum dominorum, ſi pluvia v. g. ingruiſſet, &c. Legunt aliqui *lucernam*. Gallum enim noctu præcedebat iſte ſervulus.

8. *Succurrit.* Cùm à ſervo macro & debili, obeſus ipſe, ſublevari non poſſet.

9. *Inſcripti.* Servi notis in fronte inuſtis ſpectandi. Servis fugitivis, aut alia quapiã de cauſa damnatis inſcribebantur in fronte, ferro candẽti, literæ, unde ſtigmatiæ & literati à Plato vocãtur. Quatuor ejuſmodi mancipia cadaver alicujus pauperis fortè per eandem viam ad rogum efferebant.

10. *Qualia.* Nempe pauperum, quæ magno ſæpe numero in eundem rogum conjiciebantur.

11. 12. Illos rogat Galli ſervus ut dominum ſuum, quem fingebat mortuum, attollant. *Inane.* Extinctum: vacuum animâ.

13. Pro cadavere quod ſervi geſtabant, Galli corpus ingens & vivum in exiguam ſandapilam (erat feretrum pauperum) vix ſtipatur, id eſt, contruditur.

15. 16. Iſte Gallus, è multis unus videtur mihi eſſe, cui verè dici poſſit illud tritum in Gallos, Cybeles ſacerdotes, *mortue Galle*. Ita per contemptum vocabantur, quia erant ſemiviri. IX. 17.

LXXII.

Odioſa veritas.

1. Dic verum mihi, Marce, dic, amabo:
2. Nil eſt quod magis audiam libenter:
3. Sic & cùm recitas tuos libellos,
4. Et cauſam quoties agis clientis,
5. Oras, Gallice, me, rogáſque ſemper.
6. Durum eſt me tibi, quod petis, negare.
7. Vero verius ergo quid ſit audi:
8. Verum, Gallice, non libenter audis.

V. 1 &c. Hoc à me ſemper petis, & cùm recitas mihi tuos

verſiculos, & cùm agis cauſas: Nempe, dic mihi verè, ô Martialis, & ſine fuco, num bellè verſus faciam, causas agam. Dicam. Quid? Hoc dico, te verum non libenter audire. Verum enim eſt, te malè ſcribere, peſſime cauſas agere: at hoc verum libenter non audis. Laudes audire vis non veritatem.

LXXIII.

Vita longa.

1. Liber, amicorum dulciſſima cura tuorum;
2. Liber in æternâ vivere digne roſâ:
3. Si ſapis, Aſſyrio ſemper tibi crinis amomo
4. Splendeat, & cingant florea ſerta caput.
5. Qui ſic vel medio finitus vixit in ævo,
6. Longior huic facta eſt, quàm data vita fuit.

VERS. 1. *Liber*. Nomen eſt amici, ad quem ſcribit hoc epigramma.

3. *Amomo*. Eſt frutex odoratus, ex quo unguentum optimum conficiebatur. Epulabantur coronati roſis, unguentis delibuti.

5. Qui ſic genio indulgens, medio in ævo finiatur, moriatur; hic longiorem vitam ſuam fecit, quàm erat ipſi à ſuperis conceſſa. Vita enim non dierum quorumcumque, ſed felicium, & genialium numero eſt cenſenda. Epicurea ſententia.

LXXIV.

Ludi à Cæſare ſpectati.

1. Quos cuperet Plegræa ſuos victoria ludos,
2. Indica quos cuperet pompa, Lyæe, tuos:
3. Fecit Hyperborei celebrator Stella triumphi;
4. O pudor! ô pietas! & putat eſſe parum.
5. Non illis ſatis eſt turbato ſordidus auro
6. Hermus, & Heſperio qui ſonat orbe Tagus.
7. Omnis habet ſua dona dies, nec linea dives
8. Ceſſat; & in populum multa rapina cadit.
9. Nunc veniſit ſubitis laſciva numiſmata nimbis,
10. Nunc dat ſpectatas teſſera larga feras.
11. Nunc implere ſinus ſecuros gaudet, & abſens
12. Sortitur dominos, ne laceretur, avis.
13. Qui numerē currus ter denáq; præmia palmæ,
14. Quæ dare non ſemper conſul uterque ſolet:

15. Omnia

15. Omnia ſed, Cæſar, tanto ſuperantur honore,
16. Quod ſpectatorem te tua laurus habet.

Vers. 1 &c. Stella, cupiens celebrare Domitiani triumphum de Sarmatis, fecit ludos adeo magnificos, ut iis meritò Hercules, & Bacchus invideant. Hercules dicitur, cùm veniſſet in Italiam, Gigantes reperiſſe prope Cumas in planitie, quæ Phlegra vocabatur, eò quòd ex illa ignes ſubterranei interdũ erumperent, (à φλέγω uro) eoſque debellaſſe. Fuit etiã in Theſſalia campus ejuſdem nominis, ubi Gigantes iidem cum Diis cõflixiſſe narrantur. Bacchus victor ab India rediit. *Lyei* Pag.72. *Hyperborei*. 183.

4. O miram Stellæ reverẽtiam in Cæſarem, ô modeſtiam hominis ſingularem, qui cùm ludos tanto apparatu, ſumptuque ediderit, tenues & exiles eſſe putat! Propriè, pietas, eſt cultus qui Deo, parẽtibúſque adhibetur.

5. Non ſatis eſt Stellę, non ſufficit ad ludorum ſumptus, omne aurum quòd Hermus, & Tagus volvunt. De illis fluviis vide pag. 320. Aureis ramentis, ornamẽtiſque theatrum ſæpe ſternebant: ſæpe nummos aureos effundebant in ſpectatores.

7. *Linea dives*. Ordo divitum, ſenatorum v. g. ſpectantium in orcheſtra, (qui longam lineam repræſentant, cũ omnes perpetuã ſerie ſedent) non ceſſat; non quieſcit; ſed ipſe quoque miſſilia dona rapit, perinde ac populus, in quem pariter *cadit, multa rapina*, id eſt, multa rapienda ſparguntur. Solebant res variç in ſpectantem populum è ſuperiore loco projici, nummi, aves, &c. Per iſtam divitem lineam aliqui ſignificari volunt longam & perpetuam ſeriem miſſilium, id eſt, munerũ ſpargendorum in plebẽ.

9. *Numiſmata*. Nummi ſeſtertii: aureæ principis imagines, &c.

Laſciva. Huc illuc temerè ſubſilientia & cadentia, inſtar nivis aut pluviæ.

10. Nunc projicitur teſſera, (erat ligni fruſtulum, in quo inſcriptum nomen aut imago feræ alicujus v. g. quæ in amphitheatrum ad ſpectaculum fuiſſet producta, mancipii, domus, &c.) & illis à quibus rapitur, ſpectatas feras tribuit. Quod enim quiſque in rapta teſſera ſignum habebat, illam rem ab Imperatore, vel munerario, id eſt, ludorum editore, accipiebat; v. g. cervum, ſi pictus aut ſcriptus cervus foret; domum, ſi domus, &c.

11. 12. Nunc in iiſdem teſſeris promittuntur, & quaſi dantur aves abſentes, quæ, in illis teſſeris, vicem, & locum avium obtinentibus, ſecuræ veniunt in manus ſpectatorum, aliter ab iis lacerandæ, ſi præſentes darentur.

13. *Currus*. Certamina curulia. Currus triginta ejuſmodi Stella unus in circum produxit, quot à duobus, cùm ludos ſimul edunt, conſulibus vix producuntur.

16. *Laurus*. Ludi ob tuam victoriam celebrati. Illorum ludorum Cæſar ſpectator præcipuum decus fuit.

LXXV.

Puella, & vetulæ.

1. Omnes aut vetulas habes amicas,
2. Aut turpes, Vetulíſque fœdiores:
3. Has ducis comites trahíſque tecum
4. Per convivia, porticus, theatra;
5. Si formoſa, Fabulla, ſic puella es.

Vers. 1. *&c.* Fabulla, deformis vetula, aniculas ſecum lippas, gibboſáſque, comites ubique circumferebat, ut junior, ac minus deformis eſſe videretur, illis videlicet collata.

5. *Sic*. Nempe cùm iſtis vetulis comparata: ex quarum ſenio, & deformitate laudem captas, quia te ſunt deformiores & ſeniores, non quod formoſa ipſa ſis aut puella.

LXXVI.

Cæſaris munificentia.

1. Sanctorum nobis miracula reddis avorum,
2. Nec pateris, Cæſar, ſæcula cana mori:
3. Cùm veteres Latiæ renovantur arenæ,
4. Et pugnat virtus ſimpliciore manu.
5. Sic priſcis ſervatur honos, te præſide, templis;
6. Et caſa tam culto ſub Jove numen habet.
7. Sic nova dum condis, revocas, Auguſte, priora;
8. Debentur quæ ſunt, quæque fuêre, tibi.

Vers. 3. Pugillatum olim inventum à Græcis, à veteribus Latinis frequentatum, & intermiſſum poſtea, Domitianus revocaverat. Hoc laudat vates. Pugiles vocantur, qui ſe invicem manibus dejicere ad humum nituntur.

4. *Simpliciore*. Nuda. Non armata ferro, tridente, cæſtibus. Explicat hoc epigramma Scaliger in ſua contra Marcilium diatriba, non de pugilibus, ſed de gladiatoribus. Illi ſolebant olim pugnare armati parma & ſica: poſtea rejecta parma, binis ſicis depugnarunt: quæ dimicatio plena crudelitatis erat,

quia ſine parma pugnãtes reſiſtere diu alter alteri non poterant. Hanc Domitianus ſuſtulit, revocans morem antiquum arenæ, edixitque ut jã non utrâque, ſed unica manu pugnarent: ſicam ſimplicem una manu, nempe dextera, tenentes, parmam ſiniſtra.

5. Ut veterem illum morem ludorum renovas; ita priſca templa colis, atque inſtauras.

6. Et caſa quælibet, ac ruſticana domus, hoc tempore, quo pietas adeo floret quo Jupiter ubique tam ſplẽdidè colitur, ſuum quoddam habet numen, cui cultum ac venerationem privatim adhibeat: caſæ ſunt ſimiles templis. Poteſt hoc ipſum exponi de veteri & pęnè ruſtico templo Jovis in capitolio, de quo dictum pag. 359. Non ſpernitur vetus illud Jovis templum, licèt aliud in eodem capitolio tam dives, cultúmque ſit.

LXXVII.

Gelliæ uniones.

1. Non per myſtica ſacra Dindymenes,
2. Nec per Niliacæ bovem juvencæ,
3. Nullos denique per Deos, Deáſque
4. Jurat Gellia, ſed per uniones.
5. Hos amplectitur, hos peroſculatur:
6. Hos fratres vocat, hos vocat ſorores:
7. Hos natis amat açriùs duobus.
8. His ſi quo careat miſella caſu;
9. Victuram negat eſſe ſe nec horam.
10. Eheu, quàm bene nunc, Papiriane,
11. Annæi faceret manus Sereni!

VERS. 1. *Dindymenes* Cybeles, quæ in monte Phrygiæ Dindymo colebatur. Illi, ſub nomine Bonæ Deæ, fiebant Romæ ſacra valde myſtica, id eſt, arcana, quæ viris nefas videre.

2 Io filia Inachi mutata in vaccam venit in Ægyptum, ibi ſub Iſidis nomine eſt culta. Pag 109.

10. 11 *Quàm bene faceret.* Nempe ſi gemmas & uniones eriperet Gelliæ, quę fratribus, natis ac Diis nugas iſtas præfert. *Annæi ſereni.* Erat ille ſector zonarius ſpectatæ induſtriæ.

LXXVIII.

Princeps poëtarum patronus.

1. Dante tibi turba querulos, Auguſte, libellos,

2. Nos quoque quòd Domino carmina parva damus:
3. Poſſe Deum rebus pariter Muſíſque vacare
4. Scimus; & hæc etiam ſerta placere tibi.
5. Per vates, Auguſte, tuos: nos gloria dulcis,
6. Nos tua cura prior, deliciæque ſumus.
7. Non quercus te ſola decet, nec laurea Phœbi:
8. Fiat & ex hederâ civica noſtra tibi.

VERS. I. &c. Dum tibi populus promiſcuè libellos ſupplices offert, in quibus queritur, putà, de illata ſibi injuria, damno facto, &c. Nos qui verſiculos eidem tibi offerimus, intelligimus poſſe te publicis negotiis tractandis, & Muſis vacare audiendis.

3. *Deum*. Ita vocari ſe jubebat Domitianus.

7. *Quercus*. Corona quæ dabatur alicui publicè propter ſervatos cives, Civica dicebatur, & fiebat è quercu; quæ dabatur ob ſuperatos hoſtes, laurea vocabatur, & fiebat è lauro. Patere, inquit Martialis, ut dum tibi ob hoſtes domitos corona laurea offertur; dum quercea, ob cives ſervatos, nos poëtæ civicam coronam tibi faciamus ex hedera, ſacra nobis arbore. Poëtas tueris, & foves, coronam tibi civicam debent, at ex hedera ſua factam, quæ te ſuum ſervatorem ac parentem agnoſcant. Hedera caput cingebant poëtæ, hæc enim, præter quam quod perpetuò viret, Baccho etiam eſt ſacra, in cujus tutela ſunt poëtæ: utpote qui vino generoſo ad ſpiritum poëticum excitandum uti ſolent.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER IX.

EPIGRAMMA I.

Inſcriptio ſtatuæ Martialis.

1. NOTE, licèt nolis, ſublimi pectore vates,
    2. Cui referet ſerus præmia digna cinis:
3. Hoc tibi ſub noſtra breve carmẽ imagine vivat,
    4. Quam non obſcuris jungis, Avite, viris.
5. *Ille ego ſum nulli nugarum laude ſecundus,*
    6. *Quem non miraris; ſed, puto, lector, amas.*
7. *Majores majora ſonent: mihi parva locuto*
    8. *Sufficit in veſtras ſæpe redire manus.*

VERS. 1. *&c.* O Avite, omnibus ſatis cognite ob ingenii excelſitatem, licèt nolis noſci & laudari; cui debitũ eruditionis & ingenii præmiũ immortalis poſt cineres fama reddet: rogo te, ut ſub mea imagine, quam in tua bibliotheca vis jungere imaginibus clariſſimorũ virorum, apponas iſtud carmen, nempe quatuor ſequẽtes verſiculos, *Ille ego*..

4. *Avite.* Nomen iſtud à Martiale ponitur pro vero nomine illius ad quem ſcribit, & cujus nomẽ Stertiniũ fuiſſe ipſe teſtatur in epiſtola quam de hoc epigrammate dedit ad Turanium, ſive Torannium quemdam, amicum ſuum. Eam nonnulli codices huic epigrammati ſubjiciunt: eſtque ejuſmodi.

AVE, mi Turani, frater cariſſime. Epigramma quod extra ordinem paginarum eſt, ad Stertinium clariſſimũ virum ſcripſimus, qui imaginem meam ponere in bibliotheca ſua voluit. De quo ſcribendũ

tibi putavi, ne ignorares, Avitus iſte quis vocaretur: Vale, & para hoſpitium. Stertinius igitur iſte nolebat ſe appellari in Martialis libris, ſive ob modeſtiam, ſive alia quapiam de cauſa. Illum vates in hoc loco, & in aliis fortaſſe, ſub Aviti nomine compellat. Hinc explicabis voces iſtas primo in verſu: *Note, licet nolis*, quas legere eſt mirè depravatas in variis codicibus.

Apparet miſſum fuiſſe hūc librum Turanio, & primum illud epigramma ſeorſim ab aliis epigrammatis fuiſſe poſitum, v g ad calcem epiſtolæ.

5. *Nugarum.* Sic vocat ſua epigrammata.

6. *Non miraris.* Ut eximium vatem: *ſed amas*, ut feſtivum poëtam, quem proinde ſæpe lectitas; ut ait poſtremo verſu. Similis eſt ſententia & clauſula in epigrammate 3. l. 8. & 38. lib. 4.

II.
Templum ſemper ſtaturum.

1. Dum Janus hiemes, Domitianus autumnos,
2. Auguſtis annis commodabit æſtates;
3. Dum grande famuli nomen aſſeret Rheni
4. Germanicarum magna lux Kalendarum:
5. Tarpeja ſummi ſaxa dum patris ſtabunt:
6. Dum voce ſupplex, dúmque thure placabit
7. Matrona divæ dulce Juliæ numen:
8. Manebit altum Flaviæ decus gentis,
9. Cum ſole, & aſtris, cúmque luce Romanâ.
10. Invicta quidquid condidit manus, cælum eſt.

Vers. 1. 2. Tandiu dum Janus nomen ſuum hiemi & menſi Januario; ſuum Domitianus, autumno; Auguſtus æſtati ſuum dabit. Menſem Septembrem Germanicum appellari juſſerat Domitianus, nempe ut memoriam victoriarum quas de Germanis retulerat, eo nomine conſecraret: Octobri verò ſuum ipſius nomen impoſuerat; quemadmodum antea menſis Sextilis in honorem Auguſti, Auguſtus fuerat appellatus.

3. 4. Dum prima Dies Septembris (quem Germanicum appellari dixi) ſervabit memoriam Rheni à Domitiano in Romanam veluti ſervitutem aſſerti Rhenus *le Rhein, il Reno*, maximus Germanię occidentalis fluvius. *Kalendarum*. Pag 221.

5. Dum ſtabit templum Jovis in Capitolio. *Tarpeja*. Pag. 209. 353.

6. 7. Dum matronæ vota & thura offerent Juliæ. Erat hæc Titi filia, neptis Domitiani, quam ipſe mortuam inter Deas retulit. Vide Lib. 6. Epig. 2.

8. Templum ædificatum à Domitiano in honorem Flaviæ gentis, manebit ac ſtabit. De Flavia gente conſule Svetonium in vita Veſpaſiani ca. 1. De iſto templo vide eundem Svet. in Domitiano.

9. *Cum ſole*. Id eſt, tandiu durabit, quamdiu ſol, aſtra, & nominis Romani gloria.

10. Quidquid invicta Domitiani manus condidit, vinci vetuſtate non poteſt: eſt ſimile cælo, quod æternum, & mutationis expers.

III.

Princeps in ſuperos ipſos munificus.

1. Quantum jam ſuperis, Cæſar, cælóque dediſti
 2. Si repetas, & ſi creditor eſſe velis;
3. Grandis in ætherio licet auctio fiat Olympo,
 4. Cogantúrque Dei vendere quidquid habent;
5. Conturbabit Atlas, & non erit uncia tota,
 6. Decîdat tecum quâ pater ipſe Deûm.
7. Pro Capitolinis quid enim tibi ſolvere templis,
 8. Quid pro Tarpejæ frondis honore poteſt?
9. Quid pro culminibus geminis matrona Tonãtis?
 10. Pallada prætereo: res agit illa tuas.
11. Quid loquar Alciden, Phœbúmque, pióſque Laconas.
 12. Addita quid Latio Flavia Templa polo?
13. Exſpectes & ſuſtineas, Auguſte, neceſſe eſt:
 14. Nam tibi quod ſolvat non habet arca Jovis.

Vers. 1. 2. Si repetas à Superis quantum tibi debent, quantum illis dediſti. Dederat multa templa ab integro ædificata; multa reſtituta & refecta: varia ornamenta, &c.

3. 4. Quamvis Superi, veluti conſtitutâ auctione, vendant ſua bona omnia, ut inde redigatur pecunia tibi annumeranda. Auctio eſt publica bonorum venditio à præcone facta: ejus indicium & ſymbolum haſta erat in platea aliqua aut loco, ubi fiebat auctio, erecta. Nomen auctionis inde factum, quòd ementes augeant pretium rei quæ auctioni ſubjicitur, quęque illi addicitur qui pretium præ ceteris auxerit.

Conturbabit. Conturbare dicuntur mercatores, qui cùm ſe vident impares ſolvendo, foro cedunt, & omnes ſuas

fortunas creditoribus dedũt. Atlas igitur, licèt totum geſtet humeris cælum, ſi illud vendat auctione factâ, cogetur fateri, ſe ſolvendo non eſſe.

Et non erit &c. Si Jupiter litem iſtam nummariam decidere tecum velit atque cõponere, non habebit unciam integram quam numerare poſſit: ne duodecimam quidem partem ſummæ debitæ, totam à ſe ſolvi poſſe deprehendet. Uncia erat aſſis pars duodecima.

7. *Templis.* Incenſum capitolium Domitianus inſtauraverat.

8. Quinquennale certamen Jovi Tarpejo, id eſt, capitolino, inſtituit triplex, muſicum, equeſtre, & gymnicum, in quo victores querna fronde coronabantur. Svet. c. 5. vide epig. 1. Lib IV. & 42. ubi etiam explicatur iſta vox, *Tarpejæ.*

9. Quid Juno pro delubris ſibi à te poſitis.

10 Omitto Palladem, neque illam inter debitores tuos Deos numero; licèt obligata tibi ſit multis nominibus: tamen digna eſt quam immunem ab omni debito eſſe jubeas; tuas enim res curat, tua quaſi eſt procuratrix & villica. Ea patrona imprimis gloriabatur Domitianus. Pag. 235.

Alciden. Herculem. p. 15.

11. *Lacônas.* Caſtorem & Pollucem. *Pios.* Quia unus alteri immortalitatem magnâ pietate tribuit. Lib. V. Epig. 38.

12 Quid templum erectum à te Flaviæ genti (de quo ſupra, Epig. 2.) additum polo Latio, id eſt, additum aliis templis conſecratis in honorem divorum è Latina gente prognatorum, hoc eſt, hominũ qui è Latio traſcripti ſunt inter Deos, quales Cæſares fuere: vel, *polo* dixit propter operis altitudinem. Sunt qui legant *foro*, quia hoc templũ putant non abſuiſſe longè à Latio foro, ſeu Romano, de quo actum pag. 31. 75.

IV.

Sponſi ſapientes.

1. Nubere vis Priſco: non miror, Paulla: ſapiſti.
2. Ducere te non vult Priſcus; & ille ſapit.

V. 1. *Sapiſti.* Quia ille eſt dives & nobilis.

2. *Sapit.* Quia tu es improba, & pauper. De verbis *ducere* & *nubere* vide paginam. 382.

V.

Ave, vale.

1. Dicere de Libycis reduci tibi gentibus, Afer,
2. Continuis volui quinque diebus ave.

3. Non vacat, aut dormit, dictum bis térq; reverſo:
4. Jam ſatis eſt: non vis, Afer, avere; vale.

Vers. 3. *Non vacat.* Afer eſt occupatus. Hoc mihi, domum tuam bis, térque revertenti, dixit ſervus.
4. *Vale.* Hac utebantur voce cum faceſſere jubebant aliquem, aut in malam rem abire: eâdem mortuos ſuprémùm compellabant.

VI.

Captator eluſus.

1. Nil tibi legavit Fabius, Bithynice, cui tu
2. Annua, ſi memini, millia ſena dabas.
3. Plus nulli dedit ille: queri, Bithynice, nolis;
4. Annua legavit millia ſena tibi.

Vers. 1. *Legavit.* Reliquit teſtamento.
2. *Millia ſena.* Sex millia ſeſtertiorum; ſive ſex majora ſeſtertia. Pag 69. Nummos Francicos 600. *Dabas.* Ad captandam ejus gratiam & hereditatem.
3. 4. *Plus nulli dedit.* Noli conqueri. Dabas illi antea ſex millia: non dabis amplius: ergo illa tibi legaſſe cenſendus eſt. Lucratus es ſena millia ſeſtertiûm.

VII.

Nemo guloſus, liber.

1. Cœnes, Canthare, cum foris libenter;
2. Clamas, & maledicis, & minaris.
3. Deponas animos truces monemus:
4. Liber non potes & guloſus eſſe.

Vers. 2. *Maledicis.* Illis qui te non invitant, aut malè accipiunt.
Minaris. Te non venturum, te illos ulturum.
4. *Liber.* Is eſt hoc in loco, qui quæ ſentit, liberè & audacter eloquitur: guloſi debent adulari, blandiri, &c. ſi cœnare foris amant.

VIII.

Nominis encomium.

1. Nomen cum violis roſíſque natum,
2. Quo pars optima nuncupatur anni,
3. Hyblam quod ſapit, Atticóſque flores.
4. Quod nidos olet alitis ſuperbæ:
5. Nomen nectare dulcius beato,
6. Quo mallet Cybeles puer vocari,

7. Et qui pocula temperat Tonanti:
8. Quod ſi Parrhaſiâ ſones in aulâ,
9. Reſpondent Veneres, Cupidinéſque:
10. Nomen nobile, molle, delicatum
11. Verſu dicere non rudi volebam:
12. Sed tu ſyllaba contumax repugnas.
13. Dicunt Earinon tamen poëtæ,
14. Sed Græci, quibus eſt nihil negatum,
15. Et quos ἄρες, ἄρες, decet ſonare:
16. Nobis non licet eſſe tam diſertis,
17. Qui Muſas colimus ſeveriores.

V. 1. 2. Libertus quidam Domitiano carus, Earinus vocabatur, ejus nomen vates celebrat, aïtque illud cum violis eſſe natum, quia Earinus, græca vox, ἐαρινὸς, idē eſt ac vernus, ab ἔαρ, ἔαρος, ver: ver autem violis & roſis abundat: & anni pars eſt pulcherrima.

3. *Hyblam.* In Hybla, monte Siciliæ, flores lectiſſimi naſcebantur: item in Hymetto monte Atticæ.

4. Quod tam ſuave olet, quàm amomum & caſia, quibus phœnix nidum ſuum ſtruit, ac ſternit. Pag. 239.

6. *Cybeles puer.* Atys. 139.

7. Ganymedes. Pag. 34.

8. *Parraſia.* Imperatoria. Pag. 188. 352.

12. Sed ſyllabæ repugnant, nolunt in verſum venire, quia in voce ἐαρινὸς, omnes ſunt breves.

13. Tamen poëtæ Græci dicunt ἐαρινὸν, ita ut tres primæ ſyllabæ Dactylum efficiant. Legitur etiā εἰαρινὸν, addito jota ut fiat diphthongus. Apud Græcos poëtas in vocibus quarum tres ſyllabæ priores ſunt breves, prima interdū producitur metri causâ: quod imitari quoque Latini ſunt, in Priamides, Delphobus, &c.

15. Et qui primam literam in voce Ἄρες, nunc producunt, nunc corripiunt. Ἄρης, græcè, Martem ſignificat: Homerus verſum hexametrum ab iſta gemina voce incipit in Iliade: Ἄρες, ἄρες..... ita ut vox eadem ſyllabam eandem priore loco producat, poſteriore corripiat.

16. *Diſertis.* Copioſis, liberis.

17. *Severiores.* Latinas, quæ minus habent licentiæ.

IX.

Earini nomen.

1. Si daret autumnus mihi nomen, ὀπωρινὸς eſſem;

2. Horrida ſi brumæ ſidera χειμερινὸς
3. Dictus ab æſtivo θερινός: tibi menſe vocarer.
4. Tempora cui nomen verna dedêre, quis eſt?

V. 1. Si nomen ab autumno traherem, vocarer ὀπωρινὸς, id eſt, autũnalis: ſi ab hieme, χειμερινὸς, hoc eſt, hibernus: ſi ab æſtate, θερινὸς, æſtivus: qui à vere nomen habet, quomodo vocatur; Nimirum ἐαρινὸς, vernus. Sic appellat, ac celebrat Earinum, quamvis ejus nomen non exprimat.

X.

Earinus.

1. Nomẽ habes, teneri quod tẽpora nũcupat anni,
2. Cùm breve Cecropiæ ver populantur apes:
3. Nomen, Acidalia meruit quod arundine pingi,
4. Quòd Cytherea ſuâ ſcribere gaudet acu:
5. Nomen, Erythræis quod littera facta lapillis,
6. Gemma quod Heliadum pollice trita notet:
7. Quod pennâ ſcribente grues ad ſidera tollant;
8. Quod decet in ſola Cæſaris eſſe domo.

Vers. 2. *Cecropiæ*. Atticæ. Pag 49 235. In Attica erat mons Hymettus, ubi flores exquiſiti, optimæ apes, ac mella mellitiſſima.

3. Acidalia arundine. Calamo Veneris: Acidalius, fons Bœotiæ Veneri ſacer. Pag. 291. Vel, ut vult Gruterus, Cupidinis ſagitta, cujus cuſpis calami vicem obtineat.

4. *Acu*. Crinali acu; vel, ſtilo, graphio. *Cytherea*. 402.

5. 6. Dignum quod ſcribatur literis factis ex unionibus maris Erythræi (Pag. 262.) vel è ſuccino. *Gemma Heliadum*. Electrũ. Pag. 214. Succinum autem, ſeu electrum, pollice & crebro tritu ſplendeſcit.

7. Grues adventu ſuo ver denunciant: eædem altiſſimè volant, ac ferè gregatim: tunc verò ita ſe invicem componunt, ut litteræ cujuſdam formam effingant, quam Y vel Δ eſſe quidam putant. Dignum eſt igitur Earini nomen, cujus litteras ſingulas vernæ volucres, ut ſuum illud Y vel Δ, deſcribant, ac in cælum uſque tollant.

XI.

Amicus fictus.

1. Hunc, quẽ mẽſa tibi, quem cœna paravit amicũ,

2. Eſſe putas fidæ pectus amicitiæ?
3. Aprū amat,& mullos,& ſumē,& oſtrea: nō te.
4. Tam bene ſi cœnem: noſter amicus erit.

VERS. 2. Putas eſſe verum & fidum amicum. 3. *Mullos.* Exquiſitos piſces. Pag. 121. *Sumen.* Porcinam alvum. Pag. 119. Simile eſt epig. 33. Lib. VI.

XII.

In Chloen ſeptimùm viduam.

1. In ſcripſit tumulo ſeptem ſcelerata virorum
2. Se feciſſe Chloë: quid pote ſimplicius?

VERS. 1. 2. Chloë, celebrata illa & famoſa mulier, ſeptem virorum ſeu maritorum quos habuit, tumulo inſcripſit pro more, *ſe feciſſe:* hæc verba ſolemnia inſcripſit, CHLOE FECIT. Id eſt, poni tumulum juſſit. Aliter autem hoc intelligi vult Martialis; nempe eam feciſſe ut morerentur. Quid fieri ſimplicius, quid apertius dici poteſt? Poteráſtne clarius ſignificare ſe auctorem eſſe illorum mortis, à ſe illos, putà veneno, interfectos? In monumentis, ſive epitaphiis iſtæ compendiariæ litteræ apponebantur F. C. id eſt, *fieri curavit:* vel F. *fecit:* addito ejus nomine, qui monumentum extruendum curaviſſet. Rurſum qui, quæve hominem interfecerat, ſolebat proclamare, *Feci*, ſi fateretur; vel *Non feci;* ſi negaret: ipſi etiam judices in hæc verba ſententiā ferebant, *Feciſſe videtur*.

XIII.

Earini coma.

1. Conſiliū formæ, ſpeculum; dulcéſque capillos
2. Pergameo poſui dona ſacrata Deo
3. Ille puer totâ Domino gratiſſimus aulâ,
4. Nomine qui ſignat tempora verna ſuo.
5. Felix, quæ tali cenſetur munere telllus!
6. Nec Ganymedeas mallet habere comas.

V. 1. *&c.* Ille puer Domitiano & aulæ toti gratiſſimus, qui ſuo nomine ver ſignat, qui vocatur Earinus. ἔαρ ver, ἐαρινός, vernus: poſuit & dedicavit Deo Pergameo ſuum ſpeculum, quo ad comam componendam & formam fingendam utebatur quaſi conſiliario & arbitro, &c.

2. *Pergameo Deo.* Æſculapio, qui Pergami artem medicam exercuit. Romani ſole-

bant comam nutrice, quam grandiores facti, reſecabant, ac Deo cuipiam cõſecrabant. Pergamus, *Pergamo*, fuit urbs Troadis ſeu Myſiæ in Aſia minori, patria Galeni: diverſa ab Troja, cujus arx, Pergamus quoque dicebatur.

5. *Cenſetur*. Eſt in pretio, quæ ſit vis hujus vocis docui Libro I. Ep. 53.

Tellus. Pergamea.

5. *Ganymedeas*. Pag. 34.

XIV.

Ad Æſculapium, pro Earino votum.

1. Latonæ venerande nepos, qui mitibus herbis
 2. Parcarum exoras penſa, brevéſque colos;
3. Hos tibi, laudatos Domino, ſua vota, capillos
 4. Ille tuus Latiâ miſit ab urbe puer:
5. Addidit & nitidum ſacratis crinibus orbem,
 6. Quo felix facies judice tota fuit.
7. Tu juvenale decus ſerva, ne pulcrior ille
 8. In longa fuerit, quàm breviore comâ.

VERS. 1. *Nepos Latonæ*. Latona enim Apollinis eſt mater; Æſculapius autem Apollinis filius.

2. *Parcarum*. Pag. 210. 224. *Penſa* Pag. 210. *Exoras*. Impetras ne abrumpantur, ne tam citò evolvantur, ac noſtræ vitę breviſſimæ finem imponant.

3. *Domino*. Domitiano.

Capillos, ſua vota. Quos nempe vovit, quos tibi conſecravit.

5. *Orbem nitidum*. Speculum rotundum, è nitente cryſtallo factum. Illud addidit crinibus, illud cum capillis reſectis obtulit. *Sacratis*. Æſculapio conſecratis.

6. *Felix tota*. Formoſa, terſa & lævis.

7. 8. *Juvenale*. Juvenile: ô Æſculapi ſerva ſuam Earino formam & venuſtatem, ut æquè pulcher ſit tonſus, quàm erat intonſus.

XV.

Fontis publici particulam petit.

1. Eſt mihi, ſítque precor lõgùm te præſide, Cęſar,
 2. Rus minimum; parvi ſunt & in urbe Lares.
3. Sed de valle brevi, quas det ſitientibus hortis,
 4. Curva laboratas antlia tollit aquas.
5. Sicca domus queritur nullo ſe rore foveri,
 6. Cùm mihi vicino Marcia fonte ſonet.

7. Quã dederis noſtris, Auguſte, Penatibus undã,
8. Caſtalis hæc nobis, aut Jovis imber erit.

Vers. 1. 2. *Longùm* Diu: diu poſſideam illud, ac proinde vivam diu.

Te præſide. Te imperante ac vivente. *Lares*. Villa, domus. Pag. 159. 171.

7. *Antlia*. Machina quædam eſt ad aquam è loco inferiore attollendam. Facta vox ab ἀντλέω, haurio.

Laboratas. Cum labore hauſtas.

6. Quamvis propius abſit ab aquæductu celeberrimo, aquam cognomento Marciam, in urbem invehente. *Marcia*. Vide pag. 301. Item Plinium Lib. 31. c. 3. Frontinum Lib. 1.

7. *Penatibus*. Domui meæ. Pag. 73.

8. Tam pretioſa mihi erit quàm aqua fontis Caſtalii (pag 333) aut cœleſtis imber.

XVI.

Laus inſidioſa.

1. Laudas balnea verſibus trecentis
2. Cœnantis bene Pontici, Sabelle:
3. Vis cœnare, Sabelle, non lavari.

V. 1. Paraſitus, ut vocaretur ad cœnam, laudabat Pontici hominis divitis, & epulari lautè ſoliti, balneas; ait vates eum non tam de balneis quàm de cæna eſſe ſollicitũ.

XVII.

Domitiani natalis domus.

1. Hæc quæ tota patet, tegitúrque & marmore, & auro,
2. Infantis Domini conſcia terra fuit.
3. Felix quæ tantis ſonuit vagitibus, & quæ
4. Vidit reptantes, ſuſtinuítque manus!
5. Hîc ſteterat venerãda domus, quę pręſtitit orbi,
6. Quod Rhodos, aſtrifero quod pia Creta polo.
7. Curetes texere Jovem crepitantibus armis,
8. Semiviri poterant qualia ferre Phryges.
9. At te protexit Superûm pater, & tibi, Cæſar,
10. Pro jaculo & parma fulmen & ægis erat.

V. 1. 2. Hæc terra, pars illa urbis, quæ olim privata domus, nunc templum publicum & omnibus patens

eſt ubi nùnc viſitur templum Flaviæ gentis: in ea, inquam, natus eſt Domitianus, hæc illum infantem vidit.

5. 6. 7. In hac area domus erat quæ Domitianum terris dedit, eáſque non minori affecit beneficio quàm Rhodus, cùm edidit Neptunum; Creta, cùm Jovem. *Rhodos*. Pag. 211. *Creta*. 102.

7. *Curetes.* Sacerdotes fuere Cybeles; ſic appellati à voce græca *κυρεῖν*, tondêre; quia partem capitis anteriorem detonſam gerebant: vel à *κῦρος* puer, quia Jovem puerum aluerunt. Iidem Phryges dicti, quia in Phrygia Cybele præſertim colebatur. De illis plura vide pag. 119. notâ 4. pag. 73. notâ 10. *Texere Jovem.* Curetes Jovem è Cybele, ſeu Rhea natum, Saturno liberos devoranti ſubduxerunt, ac deportarunt in Cretam: ubi, ne pueri vagitus exaudiret Saturnus, clypeolos inter ſe complodebant, ſaltantes in numerum Jovem porro aluerunt lacte Amaltheæ capræ quam poſtea Jupiter, beneficii memor, inter ſidera mortuam retulit, ejuſque pelle ſcutum ſuum texit, quod vocatum eſt idcirco Ægis, ut dixi pag. 324.

8. *Semiviri.* Virilitatem ſibi adimebant iſti Phryges.

9. *Protexit.* Contra varios caſus & pericula quibus infeſta eſt infantia.

10. *Pro jaculo & parma* Illis armis Curetes armati pinguntur. Parma eſt ſcutum breve, & rotundum. Curetes igitur armati jaculo & parma Jovem protexerunt; te ipſe Jupiter fulmine & ægide armatus. Ita majorem Jove Domitlanum eſſe innuit.

XVIII.

Opes cur optandæ.

1. Credis ob hoc me, Paſtor, opes fortaſſe rogare,
2. Propter quod vulgus, craſſáque turba rogat:
3. Ut Setina meos conſumat gleba ligones,
4. Et ſonet innumerâ compede Tuſcus ager:
5. Ut Mauri Libycis cêtum ſtent dentibus orbes,
6. Et crepet in noſtris aurea lamna toris:
7. Nec labris niſi magna meis cryſtalla terantur,
8. Et faciant nigras noſtra Falerna nives.
9. Ut Canuſinatus noſtro Syrus aſſere ſudet,
10. Et mea ſit culto ſella cliente frequens.
11. Ut lutulêta linat Tyrias mihi mula lacernas,
12. Et Maſſyleum virga gubernet equum:
13. Eſt nihil ex iſtis; Superos ac ſidera teſtor:

14. Ergo quid? ut donem, Paſtor, & ædificem.

Vers. 1. Ut arem & colam vineas in agro Setino: de quo vide pag. 220.

Conſumat. Glebis enim frangendis, ac verſandis, ligones atteruntur & imminuuntur.

4. Et multa mancipia mea faciant opus in agro Tuſco. Pag. 336. Servi compedibus ne effugerent, agros exercebant.

5. *Mauri orbes*. Menſæ rotundæ factæ è citro. In Mauritania ſunt frequentes citri. *Libycis dentibus ſtent*. Sint eburneis fultæ pedibus. Ebur, eſt dens elephantis, qui plurimus in Libya, parte Africæ.

6. Et fulcra, ſpondæ, &c. meorum lectorum, ornentur bracteis aureis. *Lamna*, pro, lamina.

7 Ut labra non admoveam, niſi vaſis cryſtallinis ingentibus.

8. *Nigras*. Falernum erat rubri quidem coloris vinum, at ſaturi & nigricantis. Pag. 223. nivibus, ut refrigeraretur, mixtum, illis eundem colorem aſpergebat.

9. Syrus, (mancipia, plurimùm è Syria petebantur) canuſinatus, id eſt, indutus veſte aliquâ eleganti, quæ texta fuerit Canuſii, (eſt urbs Apuliæ, *Canoſa*) ſudet ſub noſtro aſſere, ferat gravem lecticam ex aſſeribus compactam.

10. Et eandem meam lecticam comitentur clientes nitidi.

11. Ut incedam per vicos lacernâ purpureâ indutus, quàm mula, cui inſideam, aut aliæ per vicum mulę currentes, luto inquinent: vel, ut vehar mula tecta Tyriis veſtibus, & tapete inſtrata pretioſo, quem ipſa lutulenta, oblinat, fœdetque.

12. *Maſſyleum*. Numidicum. Maſſyli, gens Africana: illi equos frænis vulgò carentes, virgulâ regebant.

14 Ut donem; quod eſt liberalitatis: *ædificem*; quod eſt magnificentiæ ac ſplendoris.

XIX.

Corona ſtatuæ Domitiani impoſita.

1. O cui Virgineo flaveſcere contigit auro,
2. Dic ubi Palladium ſit tibi, Care, decus?
3. Aſpicis en Domini fulgentes marmore vultus;
4. Venit ad has ultrò noſtra corona comas.
5. Albanæ livere poteſt pia quercus olivæ,
6. Cinxerit invictum quòd prior illa caput.

V. 1. O Care, qui coronatus es aureâ coronâ in ludis Virginis, id eſt, Minervæ: quæ innupta De iſtis ludis vid. p. 18.

2. *Palladium decus.* Corona in ludis Palladis data. Tum olea Palladi eſt ſacra: iſtarum autem coronarum folia ex auro facta imitabantur olivæ frondes.

3. Reſpondet Carus; Aſpicis marmoream Imperatoris ſtatuam, quam ſervo domi meæ? Ego meam coronam impoſui comis illius, eâ Cæſarem coronavi.

5. Hoc diſtichum Martialis dicit. Quercus pia, id eſt ſacra, veneranda, (quia ſolebat Cæſar ea coronari, pag. 281. notâ 6.) Invidere poteſt olivæ, ex qua coronam in feſtis Minervæ, ab Domitiano celebrari ſolitis in Albano monte, accepiſti; ſiquidem ea maluiſti ornare comas Cæſaris, quàm coronâ quernâ.

XX.

Statua Domitiani.

1. Qui Pallatinos imitatus imagine vultus
2. Phidiacum Latio Marmore vicit ebur?
3. Hæc mundi facies, hæc ſunt Jovis ora ſereni;
4. Sic tonat ille Deus, cùm ſine nube tonat.
5. Non ſolam tribuit Pallas tibi, Care, coronam;
6. Effigiem Domini, quam colis, illa dedit.

Vers. 1. 2. Quis artifex imitatus Imperatoris vultum in ſtatua Domitiani marmorea quam habes in tuis ædibus, ô Care, (de qua vide ſuperius epig.) vicit ſtatuam Jovis Olympici factam ex ebore, à Phidia? *Palatinos.* Imperatorios, Cæſareos. Pag. 237.

3. Nō eſt pulcrior facies mūdi ſereni, aut Jovis pacati, quā hæc facies Domitiani.

4. Sic Jupiter, cùm tonat in cęlo ſereno ac puro, junctam majeſtate clementiam præ ſe fert.

5. 6. Non ſolùm coronam oleagineam Pallas, cujus in ludis & feſtis viciſti, tibi dedit; ſed eadem illa Pallas, ut opinor, hanc Domitiani ſtatuam, quàm domi tuæ colis, elaboravit, ac tibi donavit: à mortali enim arte ac manu fieri tam egregia ſtatua non potuit.

XXI.

Lectoris eruditi judicium.

1. Audet facundo qui carmina mittere Nervæ.
2. Pallida donabit glaucia, Coſme, tibi.
3. Peſtano violas & cana liguſtra colono,
4. Hyblæis apibus Corſica mella dabit.
5. Sed tamen & parvæ nonnulla eſt gratia Muſæ:

6. Appetitur poſito vilis oliva lupo.
7. Nec tibi ſit mirum, modici quòd conſcia vatis,
8. Judicium metuat noſtro Thalia tuum.
9. Ipſe tuas etiam veritus Nero dicitur aures,
10. Laſcivum juvenis cùm tibi luſit opus.

Vers. 1. 2. Qui Nervæ (de quo Libro VIII. Ep 6.) mitrit carmina, tam præſtanti poëtæ; idem facit, ac ille qui mitteret Coſmo vilia unguenta. Glaucium, ſive glaucinum, eſt ſuccus expreſſus ex herba quam papaveri ſimilem, & pallidi ſeu crocei coloris eſſe Dioſcorides affirmat. Erat ille porro Coſmus myropola celebris, qui exquiſitos ſuccos & unguenta pretioſa vendebat, cui proinde non conveniebant iſta glaucia, & viles, amarique ſucci legunt nonnulli. *Pallia glaucina*: Id eſt, veſtes glauci coloris; volúntque iſtum Coſmum eſſe infectorem aliquem locupletem, aut interpolatorem: vel hominem lautum, & veſtibus eximiis ut ſolitum. Sed hanc vocem *glacinuus* eâ ſignificatione uſurpatam, reperiri nuſquam puto: & Coſmum pro myropola ſemper accipit Martialis.

3. De agro Pæſtano vide Lib. IV. Ep. 48.

4. *Hyblæis*. In Hybla, monte Siciliæ, mel naſcebatur ſuaviſſimum: ut amariſſimum in Corſica inſula prope Sardiniam, ob amaros flores.

6. *Lupo*. Exquiſito piſce. *Poſito*. Appoſito menſæ.

7. *Conſcia vatis modici*. Mea Muſa meæ imbecillitatis in verſibus condendis conſcia.

Thalia. Pag. 187. 330.

9. *Nero*. Non malus poëta, & ſuo judicio etiam optimus. Imperare Nero cæpit anno Chriſti 54. Nerva, 96.

10 *Tibi luſit*. Tibi, à ſe ſcriptum, recitavit; vel, dedicavit.

XXII.

Epitaphium hiſtrionis.

1. Dulce decus ſcenæ, ludorum fama, Latinus
2. Ille ego ſum; plauſus deliciæque tuæ:
3. Qui ſpectatorem potui feciſſe Catonem,
4. Solvere qui Curios, Fabriciósque graves.
5. Sed nihil à noſtro ſumpſit mea vita theatro,
6. Et ſola tantùm ſcenicus arte feror:
7. Nec poteram gratus Domino ſine moribus eſſe,
8. Interiùs mentes inſpicit ille Deus.

9. Vos me laurigeri paraſitum dicite Phœbi,
10. Roma ſui famulum dum ſciat eſſe Jovis.

Vers. 1. *Scenæ*. Theatri & ludorum ſcenicorum. Propriè ſcena eſt umbraculum è ramis arborum, quibus theatra veterum decorabantur. Hinc iſta vox, ſcena, theatrum ac tragœdias ſignificat.

2. *Tuæ*. O Roma, ô ſpectator.

3. Qui Catoni & ſeveriſſimis Romanis injicere potui cupiditatem ſpectandi ludos: qui illis placere potui.

4. Curius fuit Romanus civis ſpectatæ frugalitatis ac probitatis; primus de Samnitibus triumphavit, quorum rejecit munera, cùm diceret malle ſe imperare aurum habentibus, quàm aurum habere: Pyrrhum Epirotarum regem ab Italia repulit, &c. Floruit circa annum ab U. C. 440. celebratur in eodem bello Fabricii virtus & abſtinentia. Vide Plut. in Pyrrhi vita.

Solvere. Oblectare, laxare illorum animos.

5. Nihil à theatri licentia in meam vitam tranſtuli. Ipſe probus, mores hominum improbos in theatro ſũ imitatus.

7. *Scenicus*. Hiſtrio liberior ac ſolutior. Solent hiſtriones eſſe non admodum probi & pudici. Exercui procacem, & protervam artem, at vitam vixi gravem, & ſeveram.

7. *Domino*. Domitiano.

Moribus Bonis & integris.

8. Ille Deus, Domitianus videlicet, non capitur frontis integumentis, virtutiſque fucata ſpecie: mentes ipſas introſpicit ac penetrat.

9. 10. Eſto ſane, Phœbi fuiſſe paraſitus dicar, at norint me omnes Domitiani famulum extitiſſe. Paraſiti vocantur, qui alienâ menſâ vivunt. Hiſtriones vulgò paraſiti Phœbi dicebantur, quia verſus recitabant ſibi à poëtis datos, iiſque recitandis vitam tolerabant; & apud ipſos poëtas ſæpe cœnitabant. Quod hiſtrio fuerim non contemnendus, ea levis eſt gloria: quod Domitiani auribus, oculiſque ſervierim, & placuerim, hoc verò ingens decus.

XXIII.

Epitaphium anus garrulæ ac veneficæ.

1. Sæcula Neſtoreæ permenſa, Philœni, ſenectæ,
2. Rapta es ad infernas tam citò Ditis aquas!
3. Euboïcæ nondum numerabas longa Sibyllæ
4. Tempora: major erat menſibus illa tribus.
5. Heu quæ lingua ſilet! non illam mille cataſtæ
6. Vincebant; nec quæ turba Serapin amat:

7. Nec matutini cirrata caterva magiſtri,
8. Nec quæ Strymonio de grege ripa ſonat.
9. Quæ nunc Theſſalico lunā deducere rhombo,
10. Quæ ſciet hos illos vendere lena toros?
11. Sit tibi terra levis, mollíque tegaris arenâ,
12. Ne tua non poſſint eruere oſſa canes.

VERS. 1. O Philœni, quæ conſeceras tot ſæcula, quot Neſtor vixit. (De illo vide pag. 271.) *Permenſa* à permetior, id eſt, abſolvo, conficio. *Philæni*. Vocandi caſus à recto Philœnis Philœnidis.

2. *Tam cito*. Ironicè. *Ditis*. Orci, Plutonis. *Aquas*. Stygem, Lethen.

3. Nondum implebas ætatem Sibillæ Cumanæ. Eubęa, eſt inſula maris Ægæi contra Atticam, à qua dirimitur tenui Euripo, hodie *Negroponte*, Ejus incolæ Cumas in Italia condiderunt. Porro iſtà Cumæa Sibylla, ſi qua eſt fides Ovidio, 14. Metamor. mille annis vixit.

Sibyllæ. Sibyllæ virgines erant fatidicæ, quæ ob integritatem ac pudicitiam eo divinitus præmio donatæ fuerunt, ut multa de Chriſto & Chriſtianæ religionis myſteriis prædixerint, ac veluti facem ethnicis ad amplectendam fidem veram prætulerint. Decem fuiſſe vulgò perhibentur.

5. 6. O Superi, quàm loquax mulier periit! tantùm garriebat quantùm mille venalium ſervorum cataſtæ, id eſt, quantum mancipia clauſa in mille cataſtis, ſive ergaſtulis, (De cataſta vide epigram. 22. Lib. VI. pag. 296.) Quantùm mille ſacerdotes Ægyptii. Serapis Deus Ægyptiorum fuit, in cujus ſacris incōditi clamores edebantur. Idem eſt atque Apis & Oſiris. Colebatur ſub vituli forma certis quibuſdam notis inſigniti, quem, poſt aliquot annos exactos, necabant ſacerdotes, & alium ſimilem tota Ægypto quærebant, ingenti planctu huc illuc circumcurſantes.

7. 8. Erat loquacior puerulis in ludo litterario manè præceptorem expectantibus: gruibus, ad Strymonem fluvium Macedoniæ, (*Stromona*, vel, *Radini*,) clangentibus. Cirri, ſunt capillorum annuli, & nodi: hinc cirratus, qui comam criſpat, flectit in cincinnos, &c. quales pueri nobiles.

9. Quæ nunc ſaga, vice ac loco Philœnidis, lunam excantatam in terras devocare ſciet? Deripi è cælo tunc lunam putabant à ſagis, quando deficiebat: nulla tunc enim videtur. Rhombus, eſt magicus turbo, quem incantatores illi rotabant, ad magica ſacra perficienda. Vide Horatium noſtrum ode 12. libri Epodon.

Theſſalico. Theſſalia vene-

natis herbis abundabat: eſt Græciæ regio, prope *Macedoniam*.

10. Quæ lena & meretrix, improbos amores conciliabit? *Toros*. Thalamos: adulteria.

11. Bene precabantur mortuis, hac ſolenni voce: *Sit tibi terra levis*, ut dixi Lib. V. Epig. 34. Hoc in imprecationem ſcitè vates convertit. Leviter humo tegaris, ut oſſa tua faciliùs canes effodiant ac diſſipent.

XXIV.

Bis vidua.

1. Cappadocum ſævis Antiſtius occidit oris
2. Ruſticus: ô triſti crimine terra nocens!
3. Rettulit oſſa ſinu cari Nigrina mariti,
4. Et queſta eſt longas non ſatis eſſe vias:
5. Cúmque daret ſanctam tumulis, quibus invidet, urnam,
6. Viſa ſibi eſt rapto bis viduata viro.

Vers. 1. Cappadocia eſt in Aſia minori: inter Armeniam, Pontum Euxinium, & Ciliciam. Vocatur ſæva, quòd in ea perierit Antiſtius Ruſticus.

2. *Crimine* Morte Antiſtii.

4. *Et queſta, eſt &c.* Nimirum voluiſſet diutiùs hærere in itinere, ut mariti oſſa ſemper haberet in ſinu & ob oculos: ea quippe humo erat mandatura ſtatim atque Romam rediiſſet.

Quibus invidet. Quaſi ſe, felicioribus, quippe qui reliquias viri ſui complectantur. *Urnam*. In qua oſſa mortui collecta erant.

6. *Bis*. Semel quidem, cùm virum mortuum vidit: iterum autem, cum ejus oſſa tumulo condidit: in oſſibus quippe ſervandis, virum aliqua ex parte retinebat; quem totum amittere, illis ereptis, tumulatiſque, videbatur.

XXV.

Victima pacifica.

1. Dum comes Arctoïs hæreret Cæſaris armis
2. Vibius, hanc Marti pro duce vovit avem.
3. Luna quater binos non tota peregerat orbes,
4. Debita poſcebat jam ſibi vota Deus:
5. Ipſe ſuas anſer lætus properavit ad aras;
6. Et cecidit ſanctis hoſtia parva focis.
7. Octo vides patulo pendere numiſmata roſtro
8. Alitis? hæc extis condita nuper erant.

9. Quæ litat argento pro te non ſanguine, Cæſar,
10. Victima, jam ferro non opus eſſe docet.

Vers. 1. 2. Vibius dum comitaretur Domitianum in bello ſeptentrionali, ſeu Sarmatico, vovit hanc avem: nempe anſerem, pro Duce, id eſt, Domitiano, ut ſalvus è bello rediret. Anſeres tanquam imperii Romani cuſtodes, in pretio habebantur, ex quo ſervatum ope anſeris bello Gallico capitolium fuerat. Flor. Lib I. c. 13. *Arctois*. Pag. 188.

3. 4. 5. 6. Vix erant octo menſes tranſacti, & jam, confecto bello, Mars promiſſam voto avem ſibi poſcebat. Anſer ad aras productus, ſponte in focum inſiliit, ac periit. Poſt paulò eviſceratus ex more cùm fuiſſet, in ejus alvo reperti ſunt nummi argentei octo, quos hianti roſtro in hac effigie tenet, ut cernis. iſtos nummos Vibius, ut opinor, adulandi cauſâ in alvum alitis immiſerat, ut ſignificaret octo menſes in patrando bello conſumptos: utque iſtius quaſi prodigii memoriam ſervaret, imaginem illius anſeris in templo Martis poſuerat, ſummo roſtro tenentis octo numiſmata, id eſt, nummos ſeſtertios. Imagini hoc epigramma ſubjeciſſe Martialis videtur.

9. *Litat*. Sacrificium facit Superis gratum, ac auſpicatum. Videbantur enim illi octo nummi deſignare numerum annorum totidem, per quos bellum hoc geſtum revera fuerat, ſimulque abundantiam & copiam rei nummariæ portendere. Concludit vates, ferro non eſſe jam opus, pace confecta. Legitur vulgò *cæſa*, emendat, *Cæſar*, ex optimis codd. Petrus Scriverius quem libenter ſequor.

XXVI.

Templum Flavium.

1. Jupiter Idæi riſit mendacia buſti,
2. Dum videt Auguſti Flavia templa tholi.
3. Atque inter menſas largo jam nectare fuſus,
4. Pocula cùm Marti traderet ipſe ſuo:
5. Reſpiciens Phœbum pariter Phœbíque ſororē,
6. Cùm quibus Alcides, & pius Arcas erat;
7. Gnoſſia vos, inquit, nobis monumenta dediſtis:
8. Cernite quàm plus ſit Cæſaris eſſe patrem.

Vers. 1. 2. Jupiter cernēs templum Flaviæ genti ædificatum à Domitiano, & auguſtum ejus tholum; riſit, ſplendorem, & magnificentiam ſui ſepulcri, quod eſt

in Creta inſula, prope Idam montem. Mendacia buſti appellat, ſeu mendax buſtum, quia oſtendebant Cretes tumulum Jovis quaſi eſſet mortuus, quod eſſe nequaquã poterat, quia immortalis & immortalium omnium pater ab iis credebatur. *Buſti.* Pag 262.

Flavia templa. Supra, Epig 1. *Tholi*. Pag. 73 notâ 10. Si legas *Poli*, ut eſt in quibuſdam libris, expones in eum ſenſum quem explicuimus ſupra, Epig 3. ubi de *Latio polo* diximus, nota ultima.

3. *Fuſcus*. Perſuſus: madidus: vel, jacens ac ſupinus.

6. *Alcides*. Hercules. Pag. 15. *Arcas*. Mercurius, qui natus in Arcadia, Græciæ parte. Pag. 372.

7. 8. Vos, inquit, tumulum in Creta (ubi eſt urbs Gnoſſus) mihi condidiſtis; at longè auguſtiorem ſuo patri Veſpaſiano Domitianus poſuit, in cujus demortui honorem templum illud, quod videtis extruxit.

Plus ſit. Quàm eſſe veſtrum patrem, qualis ego ſum. Plus eſt, præſtat eſſe, Domitiani patrem, quàm Martis, Phœbi, &c. præſtat Veſpaſianum eſſe, quàm Jovem.

XXVII.

Paraſitus garrulus.

1. Artibus his ſemper cœnam, Philomuſe, mereris;
2. Plurima dum fingis, ſed quaſi vera refers.
3. Scis quid in Arſacia Pacorus deliberet aulâ,
4. Rhenanam numeras Sarmaticámque manũ.
5. Verba ducis Daci chartis mandata reſignas:
6. Victricem laurum quàm venit ante vides.
7. Scis quoties Phario madeat Jove fuſca Syene:
8. Scis quota de Lybico littore puppis eat.
9. Cujus Juleæ capiti naſcantur olivæ:
10. Deſtinet ætherius cui ſua ſerta pater.
11. Tolle tuas artes, hodie cœnabis apud me
12. Hâc lege, ut narres nil, Philomuſe, novi.

Vers. 3. *Arſacia*. Parthica: Arſaces enim Parthorum rex priſcus ſuum nomen regibus poſteris velut hereditarium reliquit.

Pacorus. Parthorum rex, filius Orodis, qui Orodes Craſſum ad Carrhas, urbem Meſopotamiæ, cecidit: ac ſubinde Pacorum ſuum filium in Romanos immiſit, à quo illi cladibus aliquot affecti anno U. C. 702. Ante Chriſti ortum 52. De Parthis vide plura, pag 128. 271.

4. Noſti quot milites ſint

in Romano exercitu, ad Rhenum; quot in Sarmatico. Sarmatia Europæa obtinebat eum ferè tractum qui nunc Tartaria minor appellatur. Pag 6. 324. 361.

5. Reſignas, id eſt, aperis, epiſtolas miſſas à Duce Dacorum. Sic illi nunciorum architecti & ſatores ſolent: proferunt litteras virorum principum, quas in circulis recitant. *Daci.* Pag 43. 103.

6. Epiſtolam laureatam vides antequam Romam mittatur: vel, certo tempore mittendam pronuncias, quaſi jam eſſet miſſa, & à te viſa. Epiſtolæ lauro vinctæ mittebantur ab Imperatoribus ad ſenatum; victoriæ teſtes & nunciæ. Pag. 326.

7. Scis quoties in Ægypto pluat. Nunquam aut rarò id contingit. *Syene.* Pag 79. *Fuſca.* Ubi hominum color eſt fuſcus: ab æſtu ſcilicet. *Phario.* Pag. 32.

8. Quot naves ſolvant ex Africæ littore.

9 Tenes quinam ſint à Domitiano coronandi in Albanis quinquatribus. Supra Ep. 19. Cæſarum familia ab Julo Ænea filio, dicta eſt Julia & Julæa.

10. *Pater ætherius.* Jupiter. Illi certamen quinquennale Domitianus inſtituit. Pag. 181. Noſtri quis palma ſit donandus in ludis Jovi Capitolino conſecratis.

11. 12. Omitte iſtas artes tuas & captationes: rem factam habes, cœnabis mecum, ſed eâ conditione, ut iſtas tuas narrationes, nuncios, literas, &c. ex te non audiam. Habetur epigramma ſimile pag. 115.

XXVIII.

In citiſſimum ventilatorem.

1. Summa licet velox, Agathine, pericula ludas,
2. Non tamen efficies, ut tibi parma cadat:
3. Nolentem ſequitur, tenuéſque reverſa per auras
4. Vel pede, vel tergo; crine, vel ungue ſedet.
5. Lubrica Corycio quamvis ſint pulpita nimbo,
6. Et rapiant fortes vela negata Noti:
7. Securos pueri neglecta perambulat artus,
8. Et nocet artifici ventus & unda nihil.
9. Ut peccare velis, cùm feceris omnia, falli
10. Non potes: arte opus eſt, ut tibi parma cadat.

VERS. 1. Gladiatores parmas, gladios, aut haſtas ſublime jaciebant, & cadentes recipiebant ſumma cum venuſtate; idque dicebatur *ventilare.* Senſus diſtichi eſt: licèt ludas non ludos, ut alii, ſed ipſa pericula,

cula, id eſt, cum ſummo periculo ludas, nempe nudum enſem, aut gravem parmam jactando revocando, &c. parmam tamen amittere non potes.

5. Quamvis theatrum ſit madidum croco, & odoratis liquoribus, atque ideo facilè ſit prolabi. Pulpitum locus editor theatri erat, in quo cantores, &c. *Corycio*. Pag. 7. De illis nimbis vide Lib. Spectac. Ep 3.

6. Et venti vela rapiant, quæ theatro obtenduntur, antequam exhibeatur fabula. *Negata*. Ipſis ventis non permiſſa, hoc eſt, diligenter alligata ne auferantur à ventis.

7. *Securos*. Sine periculo amittendæ parmæ: ſtabiles, firmos. *Neglecta*. Velut negligenter ac remiſsè projecta & excepta.

8. *Artifici*. Agathino ſumma cum arte ac dexteritate ventilanti.

9. *Ut*. Quamvis.

10. *Arte opus eſt*. Non potes parmam amittere, niſi de induſtria & conſultò niſi eam ſponte projicias.

XXIX.

Dies natalis.

1. Prima Palatino lux eſt hæc orta tonanti,
   2. Optaſſet Cybele qua peperiſſe Jovem.
3. Hâc & Santonici genita eſt Cæſonia Ruſi:
   4. Plus debet matri nulla puella ſuæ.
5. Lætatur geminâ votorum ſorte maritus,
   6. Contigit hunc illi quòd bis amare diem.

Vers. 1. &c. Hic dies eſt natalis Romani Iovis, id eſt, Domitiani: idem eſt natalis Cæſoniæ uxoris Rufi. *Palatino*. Pag. 237. *Tonanti*. Pag. 372. nota 8.

2. *Cybele*. Jovis mater.

3. *Santonici*. Santones in Gallia ſunt, prope agrum Pictavienſem: *la Saintonge*. Hinc oriundus Rufus. Legunt aliqui: *Hinc & ſancta mei &c.* Sancta verò, id eſt, caſta uxor, proba.

4. Plus debet Cæſonia ſuæ matri, quàm ceteræ matribus ſuis debeãt puellæ, quòd nimirum eo die ſit nata, qui natalis eſt imperatoris: quo die aliis puellis naſci non contigit.

5. 6. Lætatur Rufus, quòd eodem hoc die duo vota, faciat, ambo lætiſſima: unum pro ſalute Imperatoris, alterum pro uxoris incolumitate: & bis hunc diem colat; duabus de cauſis hunc amet.

XXX.

Vota pro amici conſulatu.

1. Campis dives, Apollo, ſic Myrinis,
2. Sic ſemper ſenibus fruare cycnis,
3. Doctæ ſic tibi ſerviant ſorores;
4. Nec Delphis tua mentiatur ulli,
5. Sic Pallatia te colant, améntque:
6. Bis ſenos citò, me rogante, faſces
7. Det Stellæ bonus annuátque Cæſar.
8. Felix tunc ego, debitórque voti
9. Caſurum tibi ruſticas ad aras
10. Ducam cornibus aureis juvencum.
11. Nata eſt hoſtia, Phœbe, quid moraris?

VERS. 1. O Apollo, velim, optoque, ut colaris ſemper in Lycia. Eſt Lycia regio Aſiæ minoris: ejus oppidum primarium, Myra, à qua voce appellantur Myrini campi; de quibus mẽtio eſt apud Virgilium Lib. XII. *Hic fratres Lycia miſſos, & Apollinis agris*. Pro *campis Myrinis* legendũ pugnat Scriverius *campis marinis* ſeu *murinis*, quod idem eſt, quia in veteribus libris *u* pro *a* ſcribi ſæpe ſolet. Campas Latini vocãt omnes piſces majores. Per marinas autem campas intelligendum hîc docet Delphinos, qui ſunt Apollini ſacri, ut diſertè Servius teſtatur in III. Æneïd. & patet è veteribus nummis.

2. Sic tibi ſemper dicati & cari ſint ſenes cycni: ſic eorum cantu oblecteris. Feruntur illi canere ſuaviſſimè, præſertim leto imminente. Hinc ſacri ſunt Phœbo.

3. *Doctæ ſorores*. Muſæ.

4. Nec tua ſacerdos templi Delphici (Delphis, Delphidis) falſa cuiquam promat oracula. Pythia vulgò illa vocabatur.

5. *Pallatia*. Romana aula. Illic bibliotheca locupletiſſima, dicata Apollini.

6. *Bis ſenos faſces*. Conſulatum. Quia duodecim faſces à lectore geſtabantur ante conſulem. Pag. 355.

7. *Stellæ*. Poëtæ bono, ſummo amico Martialis.

8. *Voti*. Hoſtiæ promiſſæ.

9. *Ruſticas*. Immolandum in mea villa.

10. *Aureis*. Floribus & inauratis lemniſcis victimarum ornabant capita.

11. *Nata*. Parata, prompta.

XXXI.

Hercules Epitrapezius.

1. Hic qui dura ſedens porrecto ſaxa leone
 2. Mitigat exiguo magnus in ære Deus,
3. Quæque tulit ſpectat reſupino ſidera vultu;
 4. Cujus læva calet robore, dextra mero:
5. Non eſt fama recens, nec noſtri gloria cæli,
 6. Nobile Lyſippi munus opúſque vides.
7. Hoc habuit numen Pellæi menſa tyranni,
 8. Qui citò perdomito victor in orbe jacet.
9. Hunc puer ad Libycas juraverat Annibal aras:
 10. Juſſerat hic Syllam ponere regna trucem.
11. Offenſus variæ tumidis terroribus aulæ,
 12. Privatos gaudet nunc habitare Lares.
13. Utque fuit quondã placidi conviva Molorchi,
 14. Sic voluit docti Vindicis eſſe Deus.

VERS. 1. Hic Deus, iſte exiguus Hercules, ex ære, qui ſedens in ſaxo videtur illud mollius facere, inſternendo; & ſuper porrigendo leonem, id eſt, pellem leonis.

2. *Exiguo*. Solebant collocare in mẽſa ſtatuas exiguas Deorũ, qui eſsẽt quaſi pręſides convivii: illos ἐπιτραπεζίους vocitabant.

3. *Tulit*. Dicitur Hercules, cùm Atlas ferendo cælo laboraret, huic oneri humeros ſuppoſuiſſe. *Reſupino*. In tergum reflexo.

4. *Robore*. Clava è quercu facta. *Calet* Laborat geſtando robore, & quaſi æſtuat.

Mero. Scypho, in quo merum.

5. Non eſt recens opus aut hodiernæ famæ, artiſque.

Cæli. Scalpri. *Noſtri*. Romani: aut noſtræ memoriæ.

6. Lyſippus ſtatuarius floruit Alexandri Magni ævo: qui ſe ab alio fingi in ęre, prętèrquam à Lyſippo, vetuit.

7. *Pellæi*. Alexandri Magni, qui natus eſt Pellæ, in Macedonia. *Tyranni*. Regis.

8. Qui mortuus eſt in Perſide, & orbis illa parte, quam paucis annis perdomuerat.

9. Per hunc Herculem, ante aras Africanas, Annibal juravit olim. Narrant Annibalem adhuc novennem à patre ſuo Hamilcare adactum eſſe, ut ante aras juraret ſe nunquam pacem aut fœdus cum Romanis facturum. Plura de illo legere potes pag. 102. 190.

10. Eundem Herculẽ Sylla domi ſuæ habuit, & ab eo juſſus eſt dictaturam deponere. De Sylla egi pluribus

pag. 293. Dictaturam ejus invidioſè regnum hoc loco vocat Martialis. *Trucem*. Crudelem: ſæviſſimam enim proſcriptionem inſtituit.

11. 12. Idem Hercules exoſus aulam principum, ſuperbiæ, tumultus, & impietatis plenam, gaudet in privatorum eſſe domo ac poteſtate.

13. *Molorchi*. Pagina 219. notâ 30.

14. *Vindicis*. Nomen eſt proprium eruditi poëtæ, Martialis amici.

XXXII.

Statua affabrè facta.

1. Alciden modò Vindicis rogabam
2. Eſſet cujus opus, labórque felix.
3. Riſit (nam ſolet hoc) levíque nutu:
4. Græcè numquid ait, poëta, neſcis?
5. Inſcripta eſt baſis, indicátque nomen.
6. Λυσίππου lego, Phidiæ putavi.

VERS. 1. 2. Rogabam nuper Alciden, quē domi ſuę amicus meus Vindex habet, ac petebam, à quo elaboratus fuiſſet.

3. *Solet*. Statuæ in menſa collocari ſolitæ, de quibus diximus in ſuperiori epigr. vulgò pingebantur hilari vultu, conviviis idoneo.

5. *Baſis*. Lapis oblongus, aut quadratus, cui ſtatua imponitur.

6. Lego ſanè hanc in baſi vocem Λυσίππου. Subaudi, ἔργον, opus Lyſippi. At illa tamen ſtatua tam affabrè eſt facta, ut non à Lyſippo, ſed ab ipſo Phidia ſtatuariorum principe confecta eſſe meritò videatur. Phidias Jovis Olympici ſtatuam ex ebore fecerat arte tantâ, ut inter orbis miracula numeraretur.

XXXIII.

Prometheus.

1. Miles hyperboreos modo, Marcelline, Triones,
2. Et Getici tuleris ſidera pigra poli.
3. Ecce Prometheæ rupes, & fabula montis,
4. Quàm prope ſunt oculis nunc adeunda tuis.
5. Videris immenſis cùm conclamata querelis
6. Saxa ſenis; dices durior ipſe fuit.
7. Et licet hoc addas: potuit qui talia ferre,
8. Humanum meritò finxerat ille genus.

VERS. 1. 2. O Marcelline, modò tuleris, id eſt, brevi

continget ut feras aſperitatem cœli, & ſoli Getici. Ad Getas & Scythas brevi iturus es, ut ibi bellum geras. De bello Sarmatico, ſeu Getico quod geſſit Domitianus, ſæpè antea dictum.

Triones. Pag. 306. *Getici*. Pag. 324. *Hyperboreos*. Pag. 183.

3. Quàm prope accedes ad illas rupes, illos montes, quos fabulæ celebrarunt, quibus affixus eſt Prometheus? eos oculis ipſis cernes. De Prometheo dictum pag. 9.

5. Cũ videris illa ſaxa quę adhuc Promethei, ſenis miſeri, de Jove & ſuarum pœnarũ diritate cõquerẽtis, gemitibus perſonant, dies profectò duriorem illum ſaxis fuiſſe, qui tã dira ſupplicia pati potuerit.

7. 8. Poteris hoc addere: jure homines, durum genus, & ad mala toleranda natum, ab homine tam duro formatos jactari.

XXXIV.

Ædificator.

1. Gellius ædificat ſemper: modò limina ponit;
2. Nunc foribus claves aptat, emítque ſeras:
3. Nunc has, nunc illas reficit mutátque feneſtras:
4. Dum tantum ædificet, quidlibet ille facit:
5. Oranti nummos ut dicere poſſit amico
6. Unum illud verbum Gellius, ædifico.

Vers. 4. Nihil recuſat laboris ac operæ: modò ædificet.

6. *Ædifico*. Atque adeo nihil tibi largiri, nihil mutuò dare poſſum.

XXXV.

Heredipeta deceptus.

1. Heredem cùm me partis tibi, Gallice, quartæ
2. Per tua jurares ſacra, capútque tuum,
3. Credidimus, (quis enĩ damnet ſua vota libẽter?)
4. Et ſpem muneribus fovimus uſque datis.
5. Inter quæ rari Laurentem ponderis aprum
6. Miſimus, Ætolâ de Calydone putes.
7. At tu continuò populúmque, patréſque vocaſti,
8. Ructat adhuc aprum callida Roma meum:
9. Ipſe ego (quis credat?) conviva nec ultimus hæſi:
10. Sed nec coſta data eſt, caudáve miſſa mihi.
11. De quadrante tuo quid ſperem, Gallice? nulla
12. De noſtro nobis uncia venit apro.

VERS. 1. *Partis quartæ*. Tuorum bonorum. Subaudi, fore. Cùm jurares me certò à te inſtitutum iri tuum heredem.

2. *Sacra*. Deos penates & domeſticos. Et erant propria quædam atque avita in certis familiis ſacrificia, religiones, ac cerimoniæ.

3. *Quis enim &c.* Facilè enim credimus quæ cupimus.

4. Et munera tibi aſſiduè dando efficere conati ſumus, ut ſpem nobis à te injectam, ratam eſſe velles, aliquando impleres.

5. *Inter quæ*. Subaudi, munera. *Laurentem*. In Laurente ſilva captum. Erat illa in Latio, & præſtantes apros paſcebat. *Rari ponderis*. Inuſitatæ molis.

6. *Ætola &c.* Jure credas illum in ſilvis ad urbem Ætoliæ Calydonem poſitis, captū; quales ille fuit aper à Meleagro interfectus. Conſule Librum Spectac. Ep. 14.

7. *Vocaſti*. Ad cœnam.

8. *Callida*. Quaſi gauderet eſſe me deceptum. *Meum* A me tibi miſſum.

9. *Heſi*. In ultimo lecto ad menſam cum aliis accubui. Lege Lib. VI. Ep. 50.

11. 12. De quarta parte tuæ hereditatis quam mihi promittebas quid mihi ſperandum eſt, cùm de meo apro, ne minima quidem particula ad me pervenerit? De quadrante, & uncia lege pag. 248.

XXXVI.

Ab amico togam argutè petit.

1. Hæc eſt illa meis multùm cantata libellis,
2. Quam meus edidicit lector amátque togam.
3. Partheniana fuit, quondam memorabile vatis
4. Munus; in hac ibam conſpiciendus eques:
5. Dum nova, dum nitidâ fulgebat ſplendida lanâ
6. Dúmque erat auctoris nomine digna ſui.
7. Nunc anus, & tremulo vix accipienda tribuli,
8. Quam poſſis niveam dicere jure tuo.
9. Quid non longa dies, quid non conſumitis anni?
10. Hæc toga jam non eſt Partheniana: mea eſt.

VERS. 1. *Hæc eſt &c.* Vide Lib. VIII. Ep 28.

2. Cujus laudes illi, qui mea legunt carmina, didicerunt, & memoriter tenent.

3. *Vatis munus*. Mihi à Parthenio data, vate optimo. De illo extat Epigr. 6. Lib. V. & Libro XII. Eprig. 11. Legunt nonnulli: *Memorabile viſu munus*. Explicare etiam poſſis *vatis munus*, minùs datum vati, nempe mihi: *memorabile*, quia mirum quiddam ac novum eſt dari vatibus munera.

4. *Eques*. Lege Lib. V. Epig. 19.

7. *Tribuli*. Tribulis vocatur qui eſt in aliqua tribu Romana: civis Romanus quilibet, præſertim pauper & obſcurus: quia plebeii ſuo nomini vulgò addebant nomen ſuę tribus. Pag 126.

8. *Niveam*. Panni detriti candidum ferè colorem habent; alio illo colore, quem recentes induerant, excuſſo & dilapſo.

XXXVII.

Liber magnus, liber malus.

1. Ingenium mihi, Gaure, probas ſic eſſe puſillum,
2. Carmina quòd faciam quę brevitate placent.
3. Confiteor: ſed tu bis denis grandia libris
4. Qui ſcribis Priami prælia, magnus homo es.
5. Nos facimus Bruti puerum, nos Lagona vivũ:
6. Tu magnus luteum, Gaure, Giganta facis.

Vers. 4. *Magnus*. Egregius, ingenioſus: ironicè.

Priami prælia Iliadem aliquam latinam fecerat, aut Homericam in verſus latinos verterat.

4. Mea carmina ſimilla ſunt exiguis ſtatuis, ſed vivis ac ſpirantibus; qualis fuit ea pueri quam Brutus tanto in pretio habuit, aut Lagonis. Tu longa carmina moliris, ſed exanguia & lutea, ut Gigantum ſtatuas.

Bruti puerum. Lib II Ep. 55. *Lagona* Erat Lagon puer feſtivus ac ſubdolus, cujus ſtatuam Lyciſcus quidem teſte Plinio lib. 34. c. 8. fecerat inſigni artificio.

XXXVIII.

Fraterna pietas.

1. Quòd ſemper Superos invito fratre rogaſti.
2. Hoc, Lucane, tibi contigit, ante mori.
3. Invidet ille tibi: Stygias nam Tullus ad undas
4. Optabat, quamvis ſit minor, ire prior.
5. Tu colis Elyſios, nemoríſque habitator amœni
6. Eſſe tuo primùm nunc ſine fratre cupis;
7. Et ſi jam nitidis alternus venit ab aſtris,
8. Pro Polluce mones Caſtora ne redeat.

Vers. 1. 2. Quod ſæpe à Diis petieras, hoc tibi demum contigit, ut ante fratrem morereris. De iſtis fratribus vide lib. I. Ep. 32.

5. *Elyſios*. Pag. 306.

6. Cùm viveres, non poteras ab eo ſejungi; at nunc obitâ morte, times ne tibi jungatur, ne moriatur.

8. Si Caſtor, qui alternis obit pro fratre (Pag. 48. 263.) in Elyſium redit, moriturus nempe & petiturus inferos, interim dum Pollux ſuperos petet ac vivet: tu Caſtorem exemplo tuo mones ne ad ſuperos redeat pro Polluce, ne vivere velit loco Pollucis fratris, ſed mori amet, ac ſemper in Elyſiis campis tecum eſſe velit. Sic pietas tua, vel ipſos erudire Deos poteſt. Pag. 263.

XXXIX.

Amicitia vitâ potior.

1. Si credis mihi, Quincte, (quod mereris)
2. Natales, Ovidi, tuos Apriles,
3. Ut noſtras amo Martias Kalendas.
4. Felix utráque lux, diéſque nobis
5. Signanda melioribus lapillis!
6. Hic vitam tribuit, ſed hic amicum:
7. Plus dant, Quincte, mihi tuæ Kalendæ.

VERS. 1. Si credis mihi dicenti verum, quod mereris audire, ô Quinte Ovidi.

2. Amo tuum diem natalem qui incidit in menſem Aprilem; non ſecus ac meum qui in Martias Kalendas incurrit.

3. *Kalendas*. Pag. 221.

4. *Lapillis*. Conſule Lib. VIII. Epig. 45.

7. *Plus dant*. Quia dant amicum, mihi vitâ meâ cariorem.

XL.

Munus eleganter petit.

1. Natalí tibi, Quincte, tuo dare parve volebam
2. Munera, tu prohibes: imperioſus homo es.
3. Parendũ eſt monitis: fiat quod uterque jubemus;
4. Et quod utrumq; juvat: tu mihi, Quincte, dato.

V. 3. 4. Fiat quod utrique placet: recuſas tu mea munera, hoc putas ad magnificentiæ tuæ commendationem pertinere; non accipies; nulla dabo: me juvat, mihi utile eſt nec injucundum, à te accipere: da, mitte. Hoc ambobus erit percommodũ, tibi ad gloriam, mihi ad rem & lucrum.

XLI.

Excuſat agreſtia munera.

1. Si mihi Picenâ turdus palleret olivâ,
2. Tenderet aut noſtras ſilva Sabina plagas,

3. Aut creſcente vadis traheretur arundine prędа,
4. Pinguis & implicitas virga teneret aves:
5. Cara daret ſolenne tibi cognatio munus;
6. Nec frater nobis? nec prior eſſe avus
7. Nunc ſturnos inopes, fringillarúmque querelas
8. Audit, & arguto paſſere vernat ager:
9. Inde ſalutatus picę reſpondet arator;
10. Hinc prope ſumma rapax milvus in aſtra volat.
11. Mittimus ergo tibi parvæ munuſcula cortis,
12. Qualia ſi recipis, ſæpe propinquus eris.

VERS. I. Si eſſet mihi copia turdorum oliva ſaginatorum. *Picena.* Pag. 53.

Palleret. Pingnis & obeſus eſſet: adeps enim pallidi & flavi fermè coloris eſt, eumque colorem affert.

2. Aut ſi venarer in ſilva Sabina. Plagæ, ſunt retia arctiora. Venatoris eſt retia tendere; hoc ſilvæ tribuitur, poëtico more.

3. Si piſcarer. Arundines aut virgæ ſalignæ captandis piſcibus idoneæ, creſcunt in vadis ſeu ripis fluviorum, utpote locis humidioribus.

4. *Pinguis.* Viſco imbuta.

5. Mitterem tibi ſolennia munera è convivio, quo ſe cognati ſemel in anno pro more accipiunt eâdem menſâ. Vel exciperem te opipara cœna, ut cognati ſolent. Moris erat, inquit Val. Max. Lib. II. c. I. ut XI. Kalend. Martias cognati omnes idem celebrarent convivium, Chariſtia vocatum, ut ſi qua inter neceſſarios querela eſſe orta, id inter ſacra menſæ, & animorum hilaritatem, tolleretur.

7. Sturni, fringillæ, aviculæ viles. *Querelas.* Imitatur avium illarum cantus vocem quiritantium.

8. *Vernat.* Verno tempore perſonat.

11. *Cortis.* Cors, cortis, ſive, cohors, locus eſt in villa ubi altilia ſervantur: *la baſſe cour.*

10. Si hæc vilia munera non contemnis, illa ſæpe tibi mittam, ac te inſtar propinquì crebrò accipiam.

XLII.

Cur amicis non mittat munera.

1. Luce propinquorum, qua plurima mittitur ales.
2. Dum Stellæ turdos, dum tibi, Flacce, paro:
3. Succurrit nobis ingens, oneroſáque turba;
4. In qua ſe primum quíſque meúmque putat.
5. Demeruiſſe duos, vòtum eſt: offendere plures

6. Vix tutum, multis mittere dona, grave eſt.
7. Qua poſſum ſolâ veniam ratione merebor:
8. Nec Stellæ turdos, nec tibi, Flacce, dabo.

V. 1. *Luce propinquorum*. In Chariſtiis, cùm ad ſe invicem propinqui ventitare, & ſolennem diem epulis muneribuſque celebrare ſolent. Vide ſuperius epigramma.

3. *Succurrit*. Venit in mentem: ſe nobis offert.

4. *Meum*. Mihi cognatum.

5. Mihi eſſet in votis, nihil mihi eſſet optatius, quàm duos amicos mittendis muneribus conciliare.

7. Nulli dabo munera, ita neminem offendam: nemo de me coqueretur.

Stellæ. Pag. 35. *Flacce* pag. 66. not. 4.

XLIII.

Nymphæ ſua carmina dedicat.

1. Nympha ſacri regina lacus, cui grata Sabinus,
2. Et manſura pio munere templa dedit,
3. Sic montana tuos ſemper colat Umbria fontes,
4. Nec tua Bajanas Sarſina malit aquas:
5. Excipe ſollicitos placidè, mea dona, libellos:
6. Tu fueris Muſis Pegaſis unda meis.
7. Nympharũ tēplis quiſquis ſua carmina donat,
8. Quid fieri libris debeat, ipſe monet.

V. 1 *Nympha &c.* Pag. 302.

2. *Templa*. Intellige cryptam aliquam, aut ſuperimpoſitum capiti lacus ædificium, cum aliquot ornamentis. *Sabinus*. Amicus Martialis, de quo plura vide Lib. 7. Epig 80.

3. *Umbria*. Pag. 338.

Sarſina. Pag. 172. *Bajanas*. Pag. 64. 213.

6. Eodem eris loco apud me, quod eſt apud poëtas Hippocrene, ſeu fons Caballinus, à Pegaſo terram ungula ſcalpente, productus. Eſt ille fons in Bœotia, prope Heliconem; Muſis ſacer.

8. Nempe monet aquâ eſſe delenda, in undas abjicienda. Nymphæ enim propriè ſunt aquarum Deæ.

XLIV.

Emptor magnificus.

1. In ſeptis Mamurra diu multúmque vagatus,
2. Hîc ubi Roma ſuas aurea vexat opes;
3. Ingentes menſas & opertos exuit orbes,
4. Expoſitúmque altè pingue popoſcit ebur.

Et teſtudineum menſus quater hexaclinon,
Ingemuit citro non ſatis eſſe ſuo.
Conſuluit nares, an olerent æra Corinthon:
Culpavit ſtatuas &, Polyclete, tuas.
Et turbata brevi queſtus cryſtallina vitro,
Myrrhina ſignavit ſepoſuítque decem.
Expendit veteres calathos, ſi qua fuerunt
Pocula Mentorea nobilitata manu.
Et virides picto gemmas numeravit in auro:
Quidquid & in nivea grandius aure ſonat.
Sardonychas veros menſa quæſivit in omni,
Et pretium magnis fecit jaſpidibus.
Undecimâ laſſus cùm jam diſcederet horâ,
Aſſe duos calices emit, & ipſe tulit.

V. 1. 2. *In ſeptis*. P. 109. notâ

5. *Vexat opes*. Merces pretioſas, exponendo, deportando, oſtentando, quaſi fatigat.

3. Exuit menſas velo quodam, quo pretioſe vulgò merces teguntur, ne pulvere, aut aurâ corrumpantur.

4. Mercatorem, ut opus aliquod ex ebore inſigniter elaboratum, & expoſitum in ſuperiori aliqua parte officinæ demitteret rogavit, quaſi ſpectaturus & empturus.

5. Quater menſus eſt hexaclinon, id eſt, ſex lectulos diſcubitorios inter ſe ſimul cōpactos, & in circuli, ſeu ſemicirculi formam factos, teſtudinū putaminibus ſectis ornatos ſed eam, cur illos non emeret, ingēmiſcens cauſam edidit, quod iſte hexaclinus non eſſet ſatis amplus, ut ambiret menſam citream, quam habere ſe domi dictitabat ἕξ, ſex κλίνη lectus: ἑξάκλινος, torus major, ſex minores continens. Stibadium etiam vocabatur.

7. Admovit naribus vaſa pretioſa, ut olfaciendo cognoſceret an eſſent ex ęre Corinthiaco. L. Mummius Corinthum cepit & incendit an. ab U. C. 608. in ea erant innumeræ ex omni metallo ſtatuæ, quæ incendio conflatæ, in rivos urbe totâ fluxerunt: ex ea metallorum permixtione natum eſt æs Corinthiacum, ſive Ephyreïum, tanto apud veteres in pretio.

8. Statuas Polycleti, ſtatuarii eximii, quaſi durè fuſas, & infabrè, contempſit.

9. Queſtus eſt cum mercatore vaſorum cryſtallinorū, & contendit ea non è purâ cryſtallo cōſtare, ſed vitiatâ, ſcilicet ad mixto vitro. Gruterus aït legendum eſſe, *nitro*: nitrum enim admixtum liquidæ materiæ, ſive expreſſo-

è lapillis æquoreis, calculiſque ſucco, ex quo fit vitrum, conciliat illi dignitatem aliquam, ac ſpeciem cryſtalli ſimillimam.

10. De poculis Myrrhinis vide Lib. IV. Epig. 71. *Sepoſuit*. Quaſi ea demum vellet emere, ac domum ferre.

11. *Calathos*. Vel ſunt elegantia vaſa è vimine, quibus mulieres lanam, fila flores, &c. deponunt: vel calices quidam in ſacris adhiberi ſoliti.

12. *Mentorea*. Pag. 162.

13. In poculis aureis quæ gemmis erant quaſi piſturata & variata, numera vituniones.

14. Inaures è gemmis majoribus.

15. 16. *Sardonycas*. P. 216. jaſpis gemma eſt coloris viridis ut plurimùm.

17. *Undecima*. Altera ante ſolis occaſum. Duodecim horas diei ſemper numerabant, ac totidem noctis.

18. *Ipſe tulit*. Quia ſervo carebat.

XLV.

Corona è roſis.

1. Seu tu Pæſtanis genita es, ſeu Tiburis arvis,
2. Seu rubuit tellus Tuſcula flore tuo:
3. Seu Præneſtino te villica legit in horto,
4. Seu modò Campani gloria ruris eras:
5. Pulcrior ut noſtro videare corona Sabino:
6. De Nomentano te putet eſſe meo.

V. 1. *Peſtanis*. Pag 214. *Tiburis*. Pag 38. 213.

2. 3. *Tuſcula*. 338. *Præneſtino*. 220. *Campani*. Campania, pars eſt Italię, ubi Roma &c.

5. *Sabino*. Pag. 369.

6. *Nomentano meo*. Villa quam habeo, prope Nomentum. Eſt urbs Latii, nunc *Lamentana*.

XLVI.

Arbor feliciter ſata.

1. In Tarteſſiacis domus eſt notiſſima terris,
2. Quà dives placidum Cordũba Bætin amat:
3. Vellera nativo pallent ubi flava metallo,
4. Et linit Heſperium bractea viva pecus;
5. Ædibus in mediis totos amplexa Penates
6. Stat platanus denſi Cæſariana comis:
7. Hoſpitis invicti poſuit quam dextera felix,
8. Cæpit & ex illa creſcere virga manu.

9. Auctorem, dominúmque nemus ſentire videtur
10. Sic viret, & rami ſidera celſa petit.
11. Sæpe ſub hac madidi luſerunt arbore Fauni:
12. Sæpe ſub hac latuit ruſtica fronde Dryas
13. Dúmq; fugit ſolos nocturnum Pana per agros,
14. Terruit & tacitam fiſtula ſera domum:
15. Atque oluêre Lares commiſſatore Lyæo,
16. Crevit & effuſo lætior umbra mero:
17. Heſterníſque rubẽs dejecta eſt herba coronis,
18. Atque ſuas potuit dicere nemo roſas.
19. O dilecta Deis, ô magni Cæſaris arbos,
20. Ne metuas ferrum, ſacrilegóſque focos.
21. Perpetuos ſperare licet tibi frondis honores:
22. Non Pompejanæ te poſuêre manus.

VERS. 1. *Tarteſſiacis*. Hiſpanis. Adi pag. 337.

2. *Corduba*. Pag. 69. *Bætis*. Pag. 262. notà 7.

3. 4. Ubi ovium vellera nativo quodam auri colore tincta ſunt, adeo ut videantur oves laminis, & bracteolis aureis indutæ. Pag. 84.

Amplexa. Quæ ramos totam in domum latè fundit. *Penates*. Pag. 73

6. *Cæſariana*, à Cæſare dictatore plantata.

8. *Virga*. Tenuis arbuſculæ ſurculus.

9. 10. *Nemus*. Arbor ingens, toti ſilvæ par, quaſi conſcia, ſe à Cæſare plantatam fuiſſe, læta creſcit, ac in cœlum uſque tollitur.

11. *Fauni*. Nemorum Dii. Oblongis auribus, villoſo corpore, pedibus caprinis pingebantur. *Madidi*. Ebrii.

12. *Dryas*. Pag. 196.

13. *Nocturnum*. Noctu obambulantem. *Dumque* in hoc verſu poſitum eſt pro *Dum*. Sic *quandoque* pro *quando* reperitur non ſemel apud Horat. *Jamque* pro *jam* apud Martialem, Lib. VII. Ep. 41. *Quumque* pro *quum* apud Catonem, &c.

14. *Fiſtula*. Panos. Dum fugit Pana Dryas, venit in domum iſtam, ibique latuit ſub arbore: venit & Pan cum ſuâ, quam ſemper geſtat, fiſtula, & familiam ſomno ſepultam excitavit, ac terruit repentino cantu.

15. Domus tota ſæpe oluit odore vini, cùm Bacchus ſub arbore illa comeſſaretur, epuliſque indulgeret. *Lyæo* Pag. 72. *Lares*. Pag. 159. 171.

16. Et irrigata mero humi fuſo arbor crevit, umbramque hoſpitalem auxit.

17. 18. Herba rubens, id eſt, ſparſa rubris & roſeis coronis, quæ pridie ab epulantibus Faunis ac Satyris geſtatæ fuerant, quæque illis dor-

miĉtibus & ſtertĉtibus capiti deciderant, herba, inquam, ab iiſdem jacĉtibus dejecta fuit, id eſt, proculcata, protrita; & coronæ ipſæ roſeæ promiſcuè humi jacuerunt, ita ut nemo ſuas coronas & roſas à vicinis roſis, coroniſque diſtingueret.

20. Non Pompeii victi & infelicis, ſed Cæſaris victoris manu ſata es.

XLVII.

Olens purpura.

1. Tinctis murice veſtibus quòd omni
2. Et nocte utitur & die Philænis,
3. Non eſt ambitioſa, nec ſuperba:
4. Delectatur odore, non colore.

Vers. 4. Non amat purpuram ut eam oſtentet, & ejus colore aliis placeat; verùm ut ejus odore obruat ac mitiget fœdum, quo laborat ipſa, odorem. Eſt autem purpuræ præſertim recens infectæ, aut bis tinctæ, gravis odor.

XLVIII.

Statua Domitiani.

1. Herculis in magni vultus deſcendere Cæſar
2. Dignatus, Latiæ dat nova templa viæ:
3. Quâ Triviæ nemoroſa petit dum regna viator,
4. Octavum dominâ marmor ab urbe legit.
5. Ante colebatur votis, & ſanguine largo:
6. Majorem Alciden nunc minor ipſe colit.
7. Hunc magnas rogat alter opes, rogat alter honores;
8. Illi ſecurus vota minora facit.

Vers. 1. Cæſar non dedignatur Herculis cultu, vultúque poni, eidem Herculi templum extruxit in Latia, hoc eſt, Appia via.

3. 4. Quâ viator petens nemus ingens Dianæ Aricinæ, in quo illa veluti regnat, colitúrque; legit octavum lapidem ab urbe. Lapides in publicis viis ponebantur, in iiſque ſcribebatur quot eſſent ab urbe paſſuum millia. Pag. 38. *Triviæ*. Pag. 3. *Regna*. Sacerdos Dianæ Aricinæ vocabatur rex nemorum: eratque vulgò ſervus aliquis fugitivus, qui tandiu regnum illud obtinebat, dum fortior alius fugitivus ſuperveniens, eum ſingulari certamine ſuperaſſet.

5. 6. Antea colebatur Hercules votis hominum, & victimarum ſanguine. Nunc ipſe ſe minorem Domitiano

ſatetur,& eum tanquam majorem Herculem colit.

7.8. Hunc (majorem nempe Herculem, ſive Cæſarem) alius opes poſcit, alius honores, alius alia, illi, (minori, ſeu vero Herculi) facit quilibet vota minora, res viliores ab eo petit, *ſecurus*, id eſt, minimè dubitans qu'n Hercules verus & minor, id in bonam partem accipiat; conſcius nimirum ſe minus poſſe, inferiorem eſſe Domitiano. Vel; *ſecurus*, id eſt: Cùm opes, honores, & alia id genus majoris momenti à Domitiano poſtulentur, meritò quiſque timet, ne illa non impetret: verùm cùm ab Hercule minora dona poſcit, parum laborat, utrum eadem obtineat, necne. Vel, facilè ſperat ſe illa conſecuturum, cum ſint minoris momenti, dari facile poſſint ac Herculem ea negare.

XLIX.

Herculis ſtatua Domitiani vultum gerens.

1. Alcide, Latio nunc agnoſcende Tonanti,
2. Poſtquam pulcra Dei Cæſaris ora geris,
3. Si tibi tunc iſti vultus, habitúſque fuiſſent,
4. Ceſſerunt manibus cùm fera monſtra tuis;
5. Argolico famulum non te ſervire tyranno
6. Vidiſſent gentes, ſæváque regna pati:
7. Sed tu juſſiſſes Euryſthea, nec tibi fallax
8. Portaſſet Neſſi perfida dona Lichas.
9. Oetæi ſine lege rogi ſecurus adiſſes
10. Aſtra patris ſummi, quæ tibi pœna dedit.
11. Lydia nec dominæ traxiſſes penſa ſuperbæ:
12. Nec Stygia vidiſſes Tartareúmque canem.
13. Nunc tibi Juno favet, nūc te tua diligit Hebe:
14. Nunc te ſi videat Nympha, remittet Hylan.

V. 1. 2. O Hercules, quem nunc Jupiter, qui præcipuè in Latio, in Capitolio colitur, meritò agnoſcat pro ſuo filio, cùm ora Domitiani geris. Herculē pro Jovis filio agnoſcere negabat Juno: ille ut hoc probaret, orbem peragravit, mōſtra domuīt, &c. Nunc iſtis opus non erit, inquit Martialis, facilè Jovis filius agnoſcēris.

5. *Argolico tyranno.* Euryſtheo Argivorum regi. Erat ille Stheneli filius, Perſei nepos. Cùm eodem ferè tempore naſciturus eſſet, atque Hercules Jovis & Alcmenæ filius Juno impetravit à Jove, ut ille alteri imperaret qui prior amborum naſceretur: cúmque prior in lucem venturus eſſet Hercules, fecit ut Euryſtheus ſeptimo menſe edere-

tur: itaque illi addictus in ſervitutem Hercules fuit, ac, eo jubente, graviſſima in domandis orbe toto monſtris adiit pericula. Vide Ovid. Metamor.

7. *Juſſiſſes Euryſthea.* Imperaſſes Euryſtheo: eum juſſiſſes id facere quod præcepiſſes. Euryſthea, pro, Euryſtheum, græcâ terminatione poſuit.

8. *Neſſi dona.* Neſſus, unus è Centauris, cùm Dejaniram uxorem Herculis abripere tentaret, ab Hercule ſagittâ confixus eſt. Neſſus moriens & ultionem ſpirans veſtem quandam ſuo ſanguine, qui præſentiſſimum venenũ erat, imbutam, Dejanirę dedit, futurum affirmans, ut ſi veſtem hanc Hercules indueret, nunquam alterius feminæ amore caperetur. Dejanira tunicam hanc ad virum ferendam dedit Lichę Herculis ſervo: vix illam humeris Hercules impoſuerat, cum igne ſacro & furore correptus, Licham in flumen præcipitavit, ipſe in rogum, quem in Oeta monte ſtruxerat, inſiluit: Dejanira laqueo ſibi fauces fregit.

9. 10. Non fuiſſet opus tibi rogo, morte, ac ſupplicio, ut fieres immortalis.

11. Hercules Omphalæ, regis Lydorum filiæ, amore demens, lanam cum ea traxit, & colum tractavit.

12. Cerberum ex inferis eduxit, Euryſtheo jubente. Styx palus inferorum eſt.

13. *Tibi favet.* Juno Herculi recepto in cælum tandem reconciliata, ſuam filiam, Heben dictam, juventutis præſidem Deam, illi nuptum dedit. Martialis idcirco placatam Herculi Junonem affirmat, quia vultum Cæſaris geret: aut certè, illi magis quàm antea idcirco favere dicit.

14. Hylas puer carus Herculi, ab Nympha Amphidatia raptus eſt. Nunc, inquit Noſter, cum vultu Cæſaris adeo eſt formoſus Hercules, ut ipſum, Hyla remiſſo & valere juſſo, Amphidatia ſit amatura.

L.

In clamoſum ludimagiſtrum.

1. Quid tibi nobiſcum eſt ludi ſcelerate magiſter,
2. Inviſum pueris virginibúſque caput?
3. Nondum criſtati rupére ſilentia galli:
4. Murmure jam ſævo verberibúſque tonas.
5. Tam grave percuſſis incudibus æra reſultant,
6. Cauſidicum medio cum faber aptat equo.
7. Mitior in magno clamor furit amphitheatro,
8. Vincenti parmæ cùm ſua turba favet.

9. Vicini ſomnum non totâ nocte rogamus:
10. Nam vigilare leve eſt, pervigilare grave.
11. Diſcipulos dimitte tuos: vis, garrule, quantum
12. Accipis ut clames, accipere ut taceas?

Vers. 2. *Inviſum*. Ob ferulam & plagas.
5. *Tam grave*. Tam graviter, (neutrum pro adjectivo) æra impoſita incudibus reſonant.
6. Cùm faber ferrarius imponit ſtatuam Cauſidici alicujus ex ære factum, equo itidem æreo. Cauſidici nobiles equeſtri ſtatuâ ſæpe donati fuere: Juvenalis Sat. VII.
7. *Amphitheatro*. Pag. 4.
8. *Parma*. Gladiatori parma inſtructo. Gladiatores quidam parmâ utebantur, quos ob eam rem parmularios quoque nuncupabant. Vulgò Thraces appellabantur. Vide pag. 17. 100. 254.
Sua turba. Populus benevolus.
10. *Pervigilare*. Per noctem totam vigilare. Rogamus te nos vicini tui, ut per te liceat nobis aliqua ſaltem noctis parte dormire; ſi tota non licet.
12. *Clames*. Docendo diſcipulos. Viſne tibi dem tantundem pecuniæ, ut quieſcas & taceas; quantùm à tuis diſcipulis accipis, ut te noſque clamando defatiges?

LI.

O mores! ô tempora.

1. Dixerat, *ô Mores! ô Tempora!* Tullius olim,
2. Sacrilegum ſtrueret cùm Catilina nefas:
3. Cùm gener, atque ſocer diris concurreret armis,
4. Mœſtáque civili cæde maderet humus.
5. Cur nunc, *ô Mores!* cur nunc, *ô Tempora!* dicis?
6. Quod tibi non placeat, Cæciliane, quid eſt?
7. Nulla ducum feritas, nulla eſt inſania ferri:
8. Pace frui certâ, lætitiâque licet.
9. Non noſtri faciunt, tua quod tibi tẽpora ſordẽt.
10. Sed faciunt mores, Cæciliane, tui.

Vers. 2. Catilina bellum civile movit anno U. C. 690. Hoc Cicero conſul extinxit. Vide Saluſtium, & ipſum Ciceronem multis in locis, ac præcipuè initio primæ Catilinariæ, ubi hæc habet verba. O tempora! ô mores! ſenatus hæc intelligit, conſul videt, &c.
3. *Gener atque ſocer*. Pompejus & Cæſar; filiam enim Cæſaris duxerat Pompejus. Exortum eſt hoc civile bellum anno U.C. 700.
10. Tempora, & noſtri mo-

res publicè ſunt optimi; tu privatim ſunt pravi.

LII.

Leo & aries.

1. Maſſyli leo fama jugi pecoríſque maritus
2. Lanigeri, mirum quâ coïere fide.
3. Ipſe liceat videas: caveâ ſtabulantur in unâ,
4. Et pariter ſocias carpit uterque dapes.
5. Nec fœtu nemorũ gaudent, nec mitibus herbis:
6. Concordem ſatiat ſed rudis agna famem.
7. Quid meruit terror Nemees, quid proditor Helles,
8. Ut niteant celſi lucida ſigna poli?
9. Sidera ſi poſſent pecudéſque feræque mereri:
10. Hic aries aſtris, hic leo dignus erat.

V. 1. Leo quidam inſignis & famoſus è Maſſylis montibus, (ſunt in Africa) & aries, (qui vir gregis à Virgilio dicitur) mirificam inter ſe amicitiam exercent.

3. Potes frui hoc admirabili ſpectaculo: accede, contemplare.

5. 6. Glande non veſcuntur, aut herbis; agna pariter ſaturantur.

Rudis. Cruda: an tenera potiùs? *Sic rudem capella fœtum* hœdum lactentem vocat Lib VII. Ep 26.

7. *Nemees terror*. Leo Nemeæus. Pag. 8. 215.

ProditorHelles. Aries à quo Helle in mare excuſſa fuit. Pag. 286.

LIII.

A Libero Liberi dona petit.

1. Liber, Amyclæâ frontem vittate coronâ,
2. Qui quatis Auſoniâ verbera Graja manu,
3. Clauſa mihi texto cùm prandia vimine mittas,
4. Cur comitata dapes nulla lagena venit?
5. Atqui digna tuo ſi nomine munera ferres,
6. Scis, puto, debuerint quæ mihi dona dari.

Vers. 1. O liber (nomen eſt pugilis) coronâ donate ob victoriam pugilatu reportatam. Pugilatum exercuere maximè Spartani, eâque laude imprimis floruit Pollux, natus Amyclis: Amyclæ porro urbs Peloponneſi prope Spartam. Pag. 390. De pugillibus. pag. 340.

2. Qui Latinus cùm ſis Græcorum ludos exerces arte pari, & laude eadem atque Græci, qui non minus

ſcitè ac valenter pugno verberas adverſarium, atque aliquis pugil Græcus.

3. Cùm mihi cibos mittas in ſportula. Erat illa calathus vimineus in quo dapes olim clientibus à dominis & patronis mittebantur. Pag. 67. 145.

5. *Tuo nomine.* Liber enim Bacchum ſignificat. Magna quippe in vino libertas, vel potiùs licentia.

6. *Quæ dona.* Nempe vina.

LIV.

Sutores diteſcunt; egent poëtæ.

1. Dentibus antiquas ſolitus producere pelles,
2. Et mordere luto putre vetúſque ſolum:
3. Præneſtina tenes decepti regna patroni,
4. In quibus indignor ſi tibi cella fuit.
5. Rumpis & ardenti madidus cryſtalla falerno,
6. Et cœnas domini cum Ganymede tui.
7. At me literulas ſtulti docuêre parentes:
8. Quid cùm grammaticis rhetoribúſque mihi?
9. Frāge leves calamos, & ſcinde Thalia libellos,
10. Si dare ſutori calceus iſta poteſt.

VERS. 1. *Producere.* Extendere: eas mordicus apprehendēdo. *Pelles antiquas.* Soleas vetuſtate detritas, quibus uti ſolent illi veteramentarii.

2. *Solum.* Soleam: coriū durius quod calceo ſubſternitur.

3. Poſſides in agro Præneſtino (Pag. 220.) villam tibi legatam à tuo patrono, cujus hereditatem captaſti: quo in agro mirum eſt & indignum ſi cellam habuiſti antea. Servi in cellis, id eſt, anguſtis & obſcuris cubiculis, & angulis cubabant. Ne tali quidem cella dignus erat iſte ſutor.

5. *Rumpis.* Ita ut nimio vini pondere frangantur. *Madidus.* Ebrius. *Cryſtallina.* Scyphos è cryſtallo. *Falerno.* Pag. 41. 121.

6. *Ganymede.* Servo elegante ac lauto: qualis Ganymedes fuit, Jovis pincerna. Pag. 34.

7. *Literulas.* Studia humanitatis, poëſim, &c.

8. *&c.* Quid Muſas coluiſſe mihi prodeſt? ſi dives eſt ſutor cum ſuis calceis, ſi tam liberales patronos invenit: dum ego ſum literis, & calamis meis, aut avaros, aut nullos habeo; egeo & eſurio. *Thalia.* Pag. 187. 330.

LV.

Effigies adoleſcentis mortui.

1. Effigiem tantùm pueri pictura Camoni

2. Servat, & infantis prima figura manet.
3. Florentes nulla ſignavit imagine vultus,
4. Dum timet ora pius muta videre pater.

VERS. 1. 2. Hæc imago Camoni mortui, eum exhibet puerili duntaxat cultu, & habitu: qualis infans erat.

3. 4. Pater Camoni nullam imaginem pingi voluit, in qua idem Camonus repræſentaretur, qualis erat cùm obiit, nẽpe florenti, juvenilique vultu: ne illa imago filium grandiorẽ, ſed mutum & tacitũ exhibens, paternũ dolorẽ augeret: maluit puerſi quàm adoleſcentem pingi. Vide epig. 57. infra.

LVI.

Balneum ligneum, thermæ marmoreæ.

1. Non ſilice duro, ſtructilíve cæmento,
2. Nec latere cocto, quo Semiramis longam
3. Babylona cinxit, Tucca balneum fecit:
4. Sed ſtrage nemorum, pineâque compage,
5. Ut navigare Tucca balneo poſſit.
6. Idem beatas lautus exſtruit thermas
7. De marmore omni, quod Caryſtos invenit,
8. Quod Phrygia Synnas, Afra quod Nomas miſit,
9. Et quod virenti fonte lavit Eurotas.
10. Sed ligna deſunt: ſubice balneum thermis.

VERS. 1. Cæmentum ſunt lapides minutatim cęſi, fragmina ſaxorum, quæ maximè in fundamentis ædificiorum ponuntur.

2. 3. Babylon urbs Aſiæ celeberrima, quam Semiramis latere cocto, qui hæc regio lapide caret, cinxit. Vide Lib. Spectac. Ep. 1.

Balneum. Accipit hoc in loco balneum pro receptaculo aquæ frigidæ, thermas pro receptaculo aquæ calidæ. Cõveniebat porrò ut thermæ fierent ligneę, & ita eſſent aquis calefaciendis aptiores; balnea verò marmorea, quia marmor ligno frigidius eſt 6. *Thermas*. Pag. 5.

7. *Caryſtos*. Eſt inſulę Eubœæ (*Negroponte*) oppidũm, marmore ſuo inclytum.

8. *Synnas*; vel Synnada, eſt urbs Phrygiæ. *Sinada*. *Nomas*, ſive Numidia, regio Africæ. Nomades interdum appellantur ipſi incolæ & populi Numidiæ

9. *Eurotas*. Eſt fluvius Peloponneſi, prope quem marmor eruitur.

10. Deficiunt ligna quibus thermæ calefiant: ligno utere quo balneum eſt conſtructũ. *Subice*. Subijce, ſuppone.

LVII.

Imago adoleſcentis mortui.

1. Hæc ſunt illa mei, quæ cernitis ora Camoni:
2. Hæc pueri facies primáque forma fuit.
3. Creverat hic vultus bis denis fortior annis,
4. Gaudebátque ſuas pingere barba genas,
5. Et libata ſemel ſummos modò purpura cultros
6. Sparſerat: invidit de tribus una ſoror.
7. Et feſtinatis incîdit ſtamina penſis,
8. Abſentémque patri rettulit urna rogum.
9. Sed ne ſola tamen puerum pictura loquatur,
10. Hæc erit in chartis major imago meis.

VERS 5. Et purpura, hoc eſt, barba purpurea, ſive ſubruſa, ſemel libata, id eſt, detonſa, ſparſerat ſummam novaculam; deciſa fuerat acie novaculæ.

6. *Soror*. Parca. Tres numerantur. Pag. 210. 224. 307.

7. Et ſecuit ſtamina, ſeu fila, de colu, quam deproperabat, ſeu celerius evolvebat. *Penſis*. Pag. 210.

8. Et urna retulit Camoni oſſa ejus patri, qui exequiis filii nō interfuerat. *Rogum* Pag. 262. *Urna*. Supra, Epig. 24.

10. *Major*. Quia meę chartæ immortales erunt. P. 362.

LVIII.

Muſica in epulis ingrata.

1. Quod optimum ſit diſputat convivium,
2. Facunda Priſci pagina:
3. Et multa dulci, multa ſublimi refert,
4. Sed cuncta docto pectore.
5. Quod optimum ſit quæritis convivium?
6. In quod choraules non venit.

VERS. 1. *&c.* Priſcus ingentem, & eruditum librum ſcripſit, in quo diſputat quodnam convivium ſit optimum, in eóque libro multa ſuaviter, multa ſplendidè ac magnificè, omnia doctè diſſerit: ego illud optimum cōvivium arbitror, quod ſuis dapibus ſeipſum commendat, neque externis & adſcititiis indiget ſubſidiis, puta, muſica, organis, choraule.

Choraules. Pag. 270.

LIX.

Conjugum par egregium.

1. Funera poſt ſeptem nupſit tibi Galla virorum,
2. Picentine, ſequi vult puto Galla viros.

Vers. 1. 2. Galla venefica, poſt ſeptem funera virorum ſuorum à ſe occiſorum, tibi venefico & parricidæ nupſit, ô Picentine: vult, opinor viros ſequi, id eſt, mori; & virorum ſuorum experiri ſortem, quia tu illam interficies, ut ipſa viros interfecit: es enim in uxoribus tollendis æquè verſatus, atque illa in viris enecandis. Eſt huic Epigramma ſimile lib. 8. Pag. 400.

LX.

Familia Principis.

1. Oderat ante ducum famulos turbámque priorũ,
2. Pallatinum Roma ſupercilium:
3. At nunc tantus amor cunctis, Auguſte, tuorum;
4. Ut ſit cuique ſuæ cura ſecunda domus.
5. Tam placidæ mentes, tanta eſt reverẽtia veſtri,
6. Tam pacata quies, tantus in ore pudor.
7. Nemo ſuos (hæc eſt aulæ natura potentis)
8. Sed Domini mores Cæſarianus habet.

Vers. 2. *Pallatinum ſupercilium* Aulicorum faſtum, impotentiam, &c.

4. Ut cuique major familiæ tuę cura & amor ſit quàm ſuæ.

7. 8. Nemo Cæſarianus, id eſt, domeſticus, comes, libertus, Cæſaris, habet ſuos mores, ſua vitia: ſed ipſius Imperatoris virtutes. Ita fit cùm Imperator ſummam in aula ſua auctoritatem obtinet: cùm ſuos fingit ſibi, ac regit; non à ſuis regitur, fingitúrque.

LXI.

In criticum.

1. Lector & auditor noſtros probat, Aule, libellos:
2. Sed quidam exactos eſſe poëta negat.
3. Non nimiùm curo: nam cœnæ fercula noſtræ
4. Malim convivis quàm placuiſſe coquis.

Vers. 1. Quicumque meos libellos ſive legunt, ſive, dum ab aliis leguntur, audiunt: eos probant.

2. Tamen poëta quidam, cujus nomen conſultò reticeo, ait illos eſſe parum accuratos, & emendatos.

4. *Coquis*. Criticum iſtum comparat coquo, lectores verò, convivis. Ut enim in convivio magis ſpectandum eſt, quid convivis placeat, quàm quid poſtulent artis coquinariæ ſcita: ſic in libris ſerviendum eſt lectoris palato magis, quàm iis quæ vulgò traduntur, artis regulis.

LXII.
In decoctorem.

1. Dixerat aſtrologus periturum te citò, Munna,
2. Nec, puto, mentitus dixerat ille tibi.
3. Nā tu dum metuis, ne quid poſt fata relinquas;
4. Hauſiſti patrias luxurioſus opes.
5. Bíſque tuum decies non toto tabuit anno:
6. Dic mihi, non hoc eſt, Munna, perire citò?

Vers. 5. Et bis decies, id eſt, vicies centena millia ſeſtertiûm, non toto anno conſumpſiſti. Et ſumma librarum Turonenſ. 200000. Perit ille qui opes perdit, ſine opibus enim vita vitalis non eſt. *Tabuit*. Dilapſum eſt, inſtar nivis, quæ ad ſolis aſpectum liquitur, & contabeſcit. *Tuum*. Tibi à patre relictum.

LXIII.
Recitatores tacere juſſi.

1. Inter tanta tuæ miracula, Cæſar, arenæ,
2. Quæ vincit veterum munera clara ducum,
3. Multùm oculi, ſed plus aures debere fatentur
4. Se tibi, quod ſpectant, qui recitare ſolent.

Vetuit Domitianus ne Romani equites operam in theatro recitandis carminibus, & agendis fabulis darent: hoc edictum laudat. Multùm tibi debēt oculi noſtri, quos paſcis tam ſplēdidis ſpectaculis: ſed plus aures noſtræ, quia nobiliſſimos equites recitātes amplius non audient: quia erunt ſpectatores equites, qui ante actores erant. Simplicius exponi poteſt de poëtis ſua carmina moleſtè recitantibus: qui dum ſpectandis ludis ipſi quoque detinebantur, aures auditorum non defatigabant. Eo nos onere, inquit Martialis, liberaſti; ſpectant ludos poëtæ, qui nos recitando ſolebant enecare. *Arenæ*. P. 10. *Munera*. Ludos ſcenicos, gladiatorios, &c. Vide Librum Spectac.

LXIV.

Libros amico mittit.

1. Cùm tua ſacrilegos contra, Norbane, furores
2. Staret pro domino Cæſare ſancta fides:
3. Hæc ego Pieriâ ludebam tutus in umbra,
4. Ille tuæ cultor notus amicitiæ.
5. Me tibi Vindelicis raptum narrabat in oris,
6. Neſcia nec noſtri nominis Arctos erat.
7. O quoties veterem non inficiatus amicum
8. Dixiſti: meus eſt iſte poëta, meus!
9. Omne tibi noſtrum, quòd bis trieteride junctâ
10. Ante dabat lector, nunc dabit auctor opus.

VERS. 1. Cùm tua fidelitas, ô Norbane, Domitiani partes tueretur contra furorem L. Antonii Saturnini: De illo vide plura pag. 187.

3. Ego iſthæc epigrammata, hos libellos, componebam. *Pieriâ*. Pag. 354.

Umbra. Otio; umbroſis Parnaſſi ſilvis.

5. Arctos narrabat tibi Vindelicis in oris degenti, me eſſe raptum, id eſt, mortuum: & illa licet tam diſſita regio, nomen meum non ignorabat. Sententia eſt: audiebas nuper, cùm in arctoïs, ſive in ſeptentrionalibus terris eſſes, me tibi fato ereptum fuiſſe. Vindelici erant populi Germaniæ, intra Danubium, OEnum, & Rhætiam. Nunc *la Baviera*, *la Souabe*, &c.

6. *Arctos*. Pag. 14 188.

Non inficiatus. Non negās, non erubeſcens me inter veteres amicos numerare.

9. Omnia mea carmina quę per ſex annos ſcripta, plerique tibi legebant, offerebantque meo nomine, cuncta jam ipſe offero.

Trieteride. Pag. 298.

LXV.

Fictus morbus.

1. Languidior noſtri ſi quando eſt Paullus Atili,
2. Non ſe, convivas abſtinet ille ſuos.
3. Tu languore quidem ſubito, fictóque laboras,
4. Sed mea porrexit ſportula, Paulle, pedes.

VERS. 1. Paullus, ille amicus Atilii noſtri, aut libertus, ſi quando leviter ęgrotat, non ſe abſtinet cibo, ſed convivas ſuos, non eos vocat ad cœnam, nullas ipſis dapes, nullam ſportulam impertitur.

3. O Paule noſter, tu fingis morbum, & tuos clientes à conviviis repellis: heu! dum fingis te ægrotare, mea ſportula non levi morbo, non fictâ, ſed verâ morte conficitur: perit mihi, à te non datur. Porrigere pedes mortui dicuntur cum efferuntur, cum verſis in publicum pedibus, ad januam deponuntur.

LXVI.

Conſolatio de morte filii.

1. Feſtinata ſui gemeret cùm fata Severi
2. Silius, Auſonio non ſemel ore potens,
3. Cum grege Pierio mœſtus Phœbóque querebar:
4. Ipſe meum flevi, dixit Apollo, Linon:
5. Reſpexítque ſuam, quæ ſtabat proxima fratri,
6. Calliopen, & ait; tu quoque vulnus habes.
7. Adſpice Tarpejum, Pallatinúmque Tonantem:
8. Auſa nefas Lacheſis læſit utrumque Jovem.
9. Numina cùm videas duris obnoxia fatis,
10. Invidiâ poſſis exonerare Deos.

VERS. 1. 2. Cùm Silius fleret immaturam mortem Severi uniusè duobus ſuis liberis. De Silio facta mentio pag. 190. 354.

2. Qui ſæpius ob eloquentiæ latinæ laudem celebratus fuit. Vel, qui orator bonus æquè ac poëta eſt.

3. *Grege Pierio.* Muſis. 354.

4. *Linon.* Fuit Apollinis filius Græca eſt inflexio, pro, Linum. Is autem Linus ab Hercule occiſus fertur. Virgil. ecloga 4. verſ. 55.

5. *Fratri.* Apollini.

6. *Vulnus habes.* Defles mortem filii tui Orphei.

7. *Tarpejum Tonantem.* Jovem Capitolinum, cujus filii periere; putà Sarpedon in bello Trojano, &c. De voce *Tarpejus* diximus pag. 209. 353.

Pallatinum Tonantem Domitianum. Pag. 237. Is amiſit etiam filium. De quo eſt Ep. 3. Lib. IV.

8. *Lacheſis.* Pag. 210.

9. 10. Potes jam deſinere de Superis queri: noli jam eos accuſare, quaſi, hominum odio, liberos parentibus eripiant: ſiquidem ſuos ipſi liberos à Parcis, & fato ſibi ereptos lugent. Aliquem onerare invidiâ facti alicujus, eſt, eum propterea in odium vocare; contra eſt, exonerare invidiâ.

LXVII.

Teſtis ebrius.

1. Septem poſt calices Opimiani,
2. Denſo cùm jaceam triente blæſus,
3. Adfers neſcio quas mihi tabellas:
4. Et dicis, modò liberum eſſe juſſi
5. Naſtam (ſervulus eſt mihi paternus)
6. Signa. Cras meliùs, Luperce, fiet:
7. Nunc ſignat meus annulus lagenam.

VERS. 1. *Opimiani*. Subaudi, *vini*. De illo conſule pag.45.

2. *Triente*. Vaſe quatuor cyathos capiente. Pag.46.

Blæſus. Balbutiens, ſubebrius.

3. *Affers &c* Affers mihi libellum obſignandum, in quo profiteris Naſtam quemdam, unum è tuis ſervis, à te donatum eſſe libertate. Non eſt tempus obſignandi; ea res hominem ſobrium poſtulat.

6. *Signa*. Teſtis eſto, & ſignum tuum annulo appone, unde agnoſcatur iſte Naſta jure ac more manumiſſus fuiſſe.

7. In convivio non utor annulo ad ſignanda teſtamenta, aut alios id genus libellos; ſed ad lagenas obſignandas, ne à ſervis exhauriantur. Os lagenæ obturabant vulgò pice, cui ſignum annulo imprimebant, ita ut, niſi effracto ſigno, aperiri lagena non poſſet.

LXVIII.

Beneficia beneficiis alenda.

1. Dum me captares, mittebas munera nobis:
2. Poſtquam cepiſti, das mihi, Rufe, nihil.
3. Ut captum teneas, capto quoque munera mitte:
4. De caveâ fugiat ne malè paſtus aper.

VERS. 1. *Captares*. Amicitiam meam coleres, opibus inhians & hereditati.

2. *Cepiſti*. Bonis potitus es meis: extorſiſti ut in meo teſtamento heredem te ſcriberem.

4. Ne ego mutem teſtamentum, & alium heredem ſcribam: inſtar feræ, quæ malè à domino paſta, fugit, *Cavea*. Pag.55.

LXIX.

Poëta extemporalis.

1. Lege nimis durâ convivam ſcribere verſus
2. Cogis, Stella: licet ſcribere, nempe malos.

Jubes me facere verſus in convivio: faciam ſanè, at malos: hoc diſtichum habe tibi. Bona carmina fieri, niſi à ſobrio, & ſumpto ad cogitandum, ſcribendúmque ſpatio, vix poſſunt. Horat. Lib. I. Serm. Sat 4.

LXX.

Ad amicum, ut valetudinem curet.

1. Sic in gramine floreo reclivis,
2. Quâ gemmantibus hinc & inde rivis
3. Curvâ calculus excitatur undâ;
4. Excluſis procul omnibus moleſtis,
5. Perfundas glaciem triente nigro,
6. Frontem ſutilibus ruber coronis:
7. Infamem minio calore Cypron
8. Obſerves, moneo, precórque, Flacce,
9. Meſſes area cum teret crepantes,
10. Et fulvi juba ſæviet leonis.
11. At tu, diva Paphi, remitte noſtris
12 Illæſum juvenem, remitte votis,
13. Sic Martis tibi ſerviant Kalendæ,
14. Et cum thure, meróque, victimâque
15. Libetur tibi candidas ad aras
16. Sectâ plurima quadra de placentâ.

V ERS. 1. *&c.* Quàm opto ut genio indulgeas, ac epulis, in floreo gramine &c. tam hortor te, moneóque ut ab æſtu nimio caveas. Degebat Flaccus iſte in inſula Cypro, caloribus æſtivis infeſtâ, quos ut caveat, illum hortatur.

3. *Calculus.* Lapillus, quales in rivulis protruduntur. *Excitatur.* Emovetur, impellitur. *Curva.* Intumeſcente.

5. Infundas vinum in glaciem. Triens pro ipſo vino quod in triente continetur, hic ſumi debet, niſi malit aliquis id per hypallagen dici, pro; perfundas trientem & vinum glacie. Aliquando nivem ſuperaddebant vino, ſeu glaciem; aliquando implebant calicem nive, eamque vino ſēſim ſuperfuſo ſolvebant. Itaque libenter hîc legam cum Grutero, & Scriverio, *pertundas*, id eſt, frangas, diluas, excaves: pertunditur enim nix, dum ex alto vinum in ipſam decidit, ut guttæ ſtillatim decidentes lapidem cavant. Pag. 273. De triente dictum ſupra, ep. 67.

6. *Sutilibus.* Philyra conſutis: *Ruber.* Coronatus rubris è roſa ſertis.

7. *Cypron.* Inſulam è re-

gione Ciliciæ, in mari Carpathio; *Cypro*.
8. *Obſerves*. Vites, fugias.
9. *Crepantes*. Siccas.
10. *Leonis*. P 213.215.278.
11. *Diva Paphi*. Venus, Paphus oppidum eſt Cypri, Veneri ſacrum.
13. Id ſi feceris, opto ut ſemper colaris Martiis kalendis. Martiæ kalendæ fœminis erant ſacræ, ut dixi jam in ultimo ep l.5. atque adeo Veneri. Tum Venus amica Marti fuit, à quo Martius mẽſis nomen habet. *Kalendæ*. Pag. 221.
16. *Quadra*. Vide Lib. 6. Ep. 51. *Placenta*. Pag. 264.
Libetur. Sacrificetur.
Candidas. Diis ſuperis candidæ aræ ponebatur: in feris nigræ.

LXXI.

Domitiani conviva.

1. Ad cœnam ſi me diverſa vocaret in aſtra
2. Hinc invitator Cæſaris, inde Jovis:
3. Aſtra licet propiùs, Pallatia longiùs eſſent,
4. Reſponſa ad Superos hæc referenda darem:
5. Quærite, qui malit fieri conviva Tonantis;
6. Me meus in terreis Jupiter ecce tenet.

VERS. 1. *Diverſa*. Semota procul à terris, & disjuncta.
5. Quid eſſet *cœnare apud Jovem*, explicui pag. 110.

LXXII.

Servitutis commoda.

1. Quę mala ſint domini, quę ſervi cõmoda neſcis,
2. Condyle: qui ſervum te gemis eſſe diu.
3. Dat tibi ſecuros vilis tegeticula ſomnos:
4. Pervigil in plumâ Caïus ecce jacet.
5. Caïus à primâ tremebundus luce ſalutat
6. Tot dominos: at tu, Condyle, nec dominum.
7. Quod debes, Caï, redde, inquit Phœbus, & illinc
8. Cinnamus: hoc dicit, Condyle, nemo tibi.
9. Tortorem metuis? podagrâ, cheragrâque ſecatur
10. Caïus; & mallet verbera mille pati.

VERS. 3. *Tegeticula*. Exigua teges, ſtorea.
4. *Caïus*. Tuus dominus. *Pervigil*. Somni expers.
6. *Dominos* Patronos ſuos, judices &c. *Nec dominum*. Subaudi, *ſalutas*.
7. *Phœbus*, *Cinnamus*. Duo fœneratores, aut creditores.
9. *Tortorem* Si quid peccaſſent ſervi, vapulabãt à lorario, vel carnifice. *Cheragra*, P. 85.

LXXIII.

Certus cyathorum numerus.

1. Addere quid ceſſas puer, immortale Falernum?
2. Quadrantem duplica de ſeniore cado.
3. Nũc mihi dic, quis erit, cui te, Calociſſe, Deorũ
4. Sed jubeo cyathos fundere? CÆSAR erit.
5. Sutilis aptetur decies roſa crinibus, ut ſit
6. Qui poſuit ſacræ nobile gentis opus.
7. Nunc bis quina mihi da pocula, fiat ut illud
8. Nomen, ab Othryſio quod Deus orbe tulit.

VERS. 1. *Addere*. Superioribus cyathis. *Falernum*. P. 41. *Immortale*. Multos enim annos vivebat, & vim ſuam retinebat hoc vinum.

2. *Quadrantem*. Pag. 46. Vas continens tres cyathos.

3. Quis ille Deorum eſt, ô Calociſſe, (nomen eſt ſervuli) cujus in honorem ſex miſceri mihi à te jubeo cyathos? Cæſar eſt; in Cæſaris nomine ſex literæ ſunt, CÆSAR: ac toties bibere ſolebant quot eſſent literæ in ejus nomine, cujus in honorem biberent.

5. *Sutilis*. Conſuta & colligata filo aliquo.

6. Ut reſpondeat numerus coronarum, atque cyathorum, qui poſt unamquamque coronam capiti impoſitam haurientur, numero literarum, quibus conſtat Domitiani nomen, qui Domitianus Flaviæ genti templum poſuit. De illo templo vide Ep. 2. hujus Libri.

7. Alios decem rurſum cyathos da.

8. *Nomen*. Germanicus. Id ſibi nomen cur Domitianus adſciverit, dixi pag. 235. *Othryſio*. Septentrionali. Pag. 327. *Deus*. Domitianus, Pag. 325.

LXXIV.

Pro felle, mel.

1. Santonicâ medicata dedit mihi pocula virga,
2. Os hominis! mulſum me rogat Hippocrates.
3. Tã ſtupidus nũquam nec tu, puto, Glauce, fuiſti,
4. Chalcea donanti, Chryſea qui dederas.
5. Dulce aliquis munus pro munere poſcit amaro?
6. Accipiat; ſed ſi potat, in elleboro.

VERS. 1. Hippocrates mihi ægrotanti dedit temperatam & condîtam Santonicâ virgâ, id eſt, frutice, potionem medicam. Abſinthium indicat, quod naſcitur ex-

quiſitum apud Santonas in Gallia *la Saintonge*. Eſtque herba amariſſima.

2. *Os hominis*. O impudentia hominis ſingularem! qui à me, loco mercedis, mulſi cadum petat.

Mulſum. Eſt vinum melle conditum, atque adeo dulciſſima potio.

3. *Chalcea*. Χάλκεα, ęrea: Χρύσεα, aurea. Glaucus, ut eſt apud Homerum Libro V. Iliad. arma ſua aurea, cùm æreis Diomedis permutavit. Hoc alludens Noſter innuit.

6 Accipiat ſane mulſum quod poſcit, ſed eâ lege ut potet, ut bibat ſimul elleborum, quo purget ſuam inſaniã, qui ita deſipit, ut me permutationem hãc facturum eſſe crediderit. Elleborum eſt herba inſignem purgandi cerebri vim habens: naſcebatur optimum in inſula Anticyra. Elleborum bibere inſani jubebantur.

LXXV.

Medicus fur ingenioſus.

1. Clinicus Herodes trullam ſubduxerat ægro :
2. Deprenſus dixit ; ſtulte, quid ergo bibis?

Herodes medicus ex eorum genere quos Clinicos vocant, trullam argenteam (vas potorium eſt) ęgro furatus erat: deprehenſus in furto, finxit ſe non furari velle trullam, ſed eam ægroto ſubducere, ne biberet, ac ſtatim increpare cępit ægroti intemperantiam: egónè ut te bibere ac valetudinem affligere patiar! Non feram, trullam ipſam tibi auferam. De clinicis dictum Libro I. Ep. 29.

LXXVI.

In invidum.

1. Rumpitur invidiâ quidam, cariſſime Juli,
2. Quòd me Roma legit, rumpitur invidiâ.
3. Rumpitur invidiâ, quòd turba ſemper in omni
4. Monſtramur digito; rumpitur invidiâ.
5. Rumpitur invidiâ, tribuit quòd Cæſar uterque
6. Jus mihi natorum; rumpitur invidiâ;
7. Rũpitur invidiâ, quod rus mihi dulce ſub urbe eſt,
8. Parváque in urbe domus; rumpitur invidiâ.
9. Rumpitur invidiâ, quòd ſum jucundus amicis,
10. Quòd conviva frequens; rumpitur invidiâ.
11. Rumpitur invidiâ, quòd amamur, quòdque probamur:

12. Rumpatur quiſquis rumpitur invidiâ.

Vers. 6. *Ius trium liberorum* quodnam eſſe dixi Lib. II. Epig. 66. 67.
7. *Res ſub urbe*. Suburbana villa.

12. Pergat ſanè nobis invidere, crepet ac diſrumpatur invidia: fiat infelix noſtrâ felicitate.

LXXVII.

Perfidus caupo.

1. Vindemiarum non ubique proventus
2. Ceſſavit, Ovidi: pluvia profuit grandis.
3. Centum Coranus amphoras aquæ fecit.

Non ubique ceſſit infeliciter vindemia ob crebros imbres. Pluvia vindemiæ profuit: nam Coranus centum totas fecit amphoras, ſed vini adeo diluti & inſulſi, ut aquæ verius quàm vinum dici poſſit: quod tamen non minori pretio divendet, quàm ſi eſſet optimum.

LXXVIII.

Liber ab auctore ipſo datus.

1. Marcus amat noſtras Antonius, Attice, Muſas,
2. Charta ſalutatrix ſi modò vera refert;
3. Marcus Palladiæ non inficianda Toloſæ
4. Gloria, quem genuit pacis alumna quies.
5. Tu qui longa potes diſpendia ferre viarum,
6. I, liber, abſentis pignus amicitiæ.
7. Vilis eras, fateor, ſi te nunc mitteret emptor:
8. Grande tui pretium muneris auctor erit.
9. Multùm, crede mihi, refert, an fonte bibatur
10. Qui fluit, an pigro quæ ſtupet unda lacu.

V. 1. Si ipſe mihi non blanditur, ſi verra narrat, M. Antonius In iis quas ad me ſcribit epiſtolis, quibus me ut amicum ſalutat identidem.
3. 4. Dignus qui Toloſæ, (eſt urbs Galliæ) ubi ſtudia pacis vigent ac literæ, civis dicatur; quippe amans quietis ac pacis, adeo ut ab ipſa quiete genitus videatur. Innuit eum longè diſſimilem eſſe M. Antonio Triumviro, qui belli civilis dira fax fuerat (Pag. 276.) Aut Antonio Saturnino, qui ſeditiones graviſſimas accenderat, (Pag. 187.) Is enim de quo agitur, M. Antonius Primus. Veſpaſianum inprimis adjuvit ad capeſſendum imperium: & ad bella quibus orbis terrarum labo-

rabat ob Galbæ, Othonis, & Vitellii factiones, componenda. Tacit. Lib. II. Hiſt.

4. *Alumna*. Nutricula, vel filia.

5. *Diſpendia*. Incommoda, ſumptus.

7. *Eras*. More Græcorum dixit eras, pro, eſſes.

8. Ab auctore mittente ſuum librum accedet commendatio major eſt gratia muneri.

9. 10. Permagni intereſt ad bonitatem aquæ, utrum bibatur ex ipſo, qui ſemper fluit, ac movetur, fonte: an è lacu. Fons enim ſemper eſt purior. Tum aqua motu viget, ac fit ſalubrior. Sic longè melior eſt liber ab auctore ipſo datus. *Stupet*. Languet: ſtagnat.

LXXIX.

Valere patronum jubet.

1. Denariis tribus invitas, & manè togatum
2. Obſervare jubes atria, Baſſe, tua:
3. Deinde hærere tuo lateri, præcedere ſellam,
4. Ad viduas tecum plùs minùs ire decem.
5. Trita quidem nobis togula eſt, vilíſque, putríſq;
6. Denariis tamen hanc non emo, Baſſe, tribus.

Vers. 1. *Denariis tribus*. Denarius primò decem aſſibus, poſtea 12. æſtimatus eſt: reſpondet octo ſolidis Turonenſibus, ut Galli vocant. Itaque denarii tres aſſibus 24. Francicis ęſtimantur: quæ ferè ſumma erat ſportulæ, ut diximus ſæpiùs.

Invitas. Me, ut te colam, aſſecter, deducam, &c.

2. *Obſervare*. Aſſidere tuis foribus, ut obſervem quando evigilabis, prodibis, &c.

3. *Sellam*. Lecticam. Pag. 160. 164.

4. *Viduas*. Quarum hereditates, ſalutando illas, viſendoque, captas.

6. Plus impendii & damni, quàm lucri facio: conſumo enim togam, dum te inviſo & aſſector, quæ non conſtat tribus duntaxat denariis, ſed multò pluribus. Vide pa. 196. ſimile epigramma. Togati clientes erant, ut dixi pag. 58.

LXXV.

Domitianum Herculi anteponit.

1. Appia, quâ ſimili venerandus in Hercule Cęſar
2. Conſecrat, Auſoniæ maxima fama viæ,
3. Si cupis Alcidæ cognoſcere facta prioris,
4. Diſce. Lybin domuit: aurea poma tulit.
5. Peltatam Scythico diſcinxit Amazona nodo:
6. Addidit Arcadio terga leonis apro.

Æripedem ſilvis cervam, Stymphalidas undis
Abſtulit: à Stygia cum cane venit aquâ.
Fecundam vetuit reparari mortibus Hydram.
Heſperias Tuſco lavit in amne boves.
Hæc minor Alcides: major quæ geſſerit, audi,
Sextus ab Albanâ quem colit arce lapis.
Aſſeruit poſſeſſa malis Pallatia regnis:
Prima ſuo geſſit pro Jove bella puer.
Solus Jüleas cùm jam retineret habenas
Tradidit, ínque ſuo tertius orbe fuit.
Cornua Sarmatici ter perfida contudit Iſtri:
Sudantem Geticâ ter nive lavit equum.
Sæpe recuſatos parcus duxiſſe triumphos,
Victor hyperboreo nomen ab orbe tulit.
Templa Deis, mores populis dedit, otia ferro,
Aſtra ſuis, cælo ſidera, ſerta Jovi.
Herculeum tantis numen non ſufficit actis:
Tarpejo Deus hic commodet ora patri.

VERS. 1.2. O Appia via, quam conſecrat, ſacram, ſanctiorem, facit Cæſar Domitianus colendus ſub imagine Herculis, in templo nuper ædificato. Quę imago & ſtatua, quod templum, eſt fama tua, id eſt, ornamẽtum tuum maximum. Appia via Româ Brũduſium uſque pertinebat: eam ſilice ſtraverat Clodius Appius cæcus; hinc illi nomẽ. Eam hoc in loco Martialis vocat *Auſoniam viam*, quia viarum latinarum primaria & quaſi regina erat. *Auſoniæ* Pag. 8.

4. *Libyn*. Afrum. Nempe Antæum gigantem Africæ, qui cùm eſſet terrę filius, quoties humum corruens tangebat, toties exurgebat valentior, matre ipſum reficiente. Eum Hercules ſublimem tenens, præfocavit. Pag. 274.

Aurea &c. Ex horto Heſperidum Atlantis filiarum, poma aurea ſuſtulit, interfecto dracone pervigil, qui ea ſervabat. Pag. 18.

5. Hippolytæ Amazonum reginæ bello victæ detraxit militare cingulum, ſive balteum loro & nodo revinctũ. Pelta eſt clypei lunati genus. Menalippe fuit alia earumdem Amazonum regina, quã idem Hercules vicit.

Scythico. Scythiam incoluerunt Amazones prope fluvios Tanaïm & Thermodontem. Erant virgines bello aſſuetæ: utebantur maximè arcu, quem ut commodiùs torquerent, dexteram ſibi mamillam oburebant: unde fa-

ctum illis nomen ab α privãte ſeu ἄνευ, ſine; & μαζὸς, mammâ: ἀμάζων, mammâ carens.

6. Ad aprum in Erimantho monte Arcadiæ cæſum, adjunxit victoriam de Leone Nemæo. Pag. 8. 22.

7. Cerva quædã Dianæ ſacra, in monte Mænalo erat, incredibili velocitate prædita, ita ut non carneos, ſed æreos habere pedes videretur; quã idcirco vocabãt æripedẽ: hãc aſſecutus Hercules cepit.

Stymphalidas. Proditum fabulis eſt, illas volucres fuiſſe humanâ præditas formâ, inſtar Harpyiarum, & humanis carnibus veſci ſolitas, ad lacum Stymphalum in Arcadia. Inde illas Hercules amovit, ac ſagittis petiit; aut ęnei crotali ſtræpitu, ut quidam malunt, fugavit. Pro *undis*, aliquot exemplaria præferunt *Aſtris*, quia Hercules Stymphalidas volantes dejeciſſe ab ipſis nubibus dicitur.

8. *Cane*. Cerbero.

9. *Hydram*. Lege Lib Spectac. Epig. 25.

10. *Boves*. Geryonis Hiſpaniæ regis. pag. 275.

Heſperias. Hiſpania vocata eſt Heſperia, à ſtella Heſpero, ſeu Veſpero, quia eſt ad occidẽtem poſita. *Lavit &c.* Vaccas victi Geryonis abactas, in Italiam duxit, atque in Tiberi lavit. Tiberis è Tuſcia ſive Etruria fluere incipit. Pag. 336.

11. *Minor*. Verus, ſive Alcides. *Major*. Dominitianus. Vide ſupra. Ep. 48. 49.

12. Quem homines ſub Herculis imagine colunt in templo quod ipſe condidit, ſexto lapide (pag 38.) ſeu milliario ab Albana villa. De qua conſule Pag. 181.

13. A Vitellio imperium per ſcelus adepto; ſeu à Vitellianis occupata palatia, id eſt, domum imperatoriam, in libertatem quaſi vindicavit.

14. Eodem bello Vitelliano Capitolium tutatus eſt, contra furorem perduellium.

15. Cùm ſolus, cæſo Vitellio, imperium Romæ adminiſtraret, & habenas orbis terrarum regeret: (vocat Juleas, quia C. Julius Cæſar ab Julo Æneæ filio ſic appellatus, primus imperium invaſit) eas tamen, quas retinere poterat, ſuo patri, Romam ex oriente venienti, tradidit ſponte, & in orbe Romano, quem ſuum dicere poterat, cui poterat imperare, voluit præ modeſtia eſſe tertius tantùm, & patri, fratrique decedere. Veſpaſianus enim ſolus imperavit, ac poſt illum ſolus Titus, cui Domitianus, ejus frater natu minor, ſucceſſit, qui ſolebat jactare, patri ſe & fratri imperium dediſſe.

17. Ad Iſtium, ſive Danubium, (pag. 236. 226.) ter vicit: bis in Dacia, ſemel in Sarmatia. Cur dentur fluviis cornua, vide Ep 7. Libri VII.

18. *Getica*. Pag. 306 314.

19. 20. *Domitianus de Cattis, Daciſque poſt varia prælia duplicem triumphum egit De Sarmatis lauream modo Ca-*

pitolino Jovi retulit. Ita Svet. c. 6. Sarmatis igitur victis, triumphum recuſavit,& rejectâ triumphi pompâ,Germanici duntaxat nomen ſumpſit. *Hyperboreo*. Sarmatico, ſeptentrionali. Pag. 183. *Parcus duxiſſe*. Locutio eſt græca;id eſt,abſtinens à ducendis triumphis,eos per modeſtiam recuſans.

21. *Deis*. Jovi,Herculi,&c. *Mores*. Vide pag. 286. Epig. 3. Lib. VI. *Otia*. Pacem, bellis compoſitis.

22. *Suis*. Patri,fratri,uxori, quos in numerum Deorum retulit, ac veluti *cælo ſidera* nova, intulit.

23. *Serta*. Laurum Sarmaticam. Vide ſupra, verſ. 19

24. Minor eſt Hercules quàm ut tot rebus præclarè gerendis par ſit.

25. *Hic Deus*. Domitianus. Sua Cæſar potiùs ora Jovi commodet: imponat ſtatuæ Jovis ſuum vultum, ut colatur ſub Jovis imagine meliùs, quàm ſub imagine Herculis, quem tanto intervallo ſuperat. Vel: Hercules non ſufficit tot rebus preclarè geſtis, vincitur à Domitiano: itaque *Deus hic* nempe Hercules commodet ora ſua patri Tarpeio, nempe ipſi Domitiano,qui alter Jupiter eſt. Ambiat Domitiani vultu cõſpici & coli.

Tarpejo. Capitolino Pag. 209. 353.

LXXXI.
Nihil debens.

1. Quadringẽtorum reddis mihi,Phœbe,tabellas;
 2. Centum da potiùs mutua, Phœbe, mihi.
3. Quære alium, cui te tam vano munere jactes:
 4. Quod tibi non poſsũ ſolvere,Phæbe,meũ eſt.

Vers. 1. O Phœbe, (nomen eſt fœneratoris, vel creditoris alicujus) reddis mihi tabellas & ſyngrapham meã, quâ teſtabar me à te accepiſſe ſeſtertia 400. (efficiunt libras, ſeu Francicos 40000.) rectius faceres & liberaliùs ſi centum ſeſtertia mutua (libras 10000.) mihi dono dares.

3. 4. Noli putare te liberalem eſſe, remittendo & donando mihi tot ſeſtertia: quęre alium à quo iſtam liberalitatis laudem; colligas. Nihil mihi das, nihil tibi debeo, quia non poſſum ſolvere tantam ſummam. Eſt epig. ſimillimum pag. 103.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER X.

EPIGRAMMA I.

Liber brevis.

1. SI nimius videor, ſeràque coronide longus
2. Eſſe liber: legito pauca, libellus ero.
3. Térque quatérque mihi finitur carmine parvo
4. Pagina: fac tibi me quam cupis eſſe brevem.

VERS. 1. *Coronide*. Fine. Coronis eſt nota quædam, ſive ornatus, operi abſoluto additus, quo totum opus quaſi coronatur. Hinc adagium, *Coronidem imponere*, id eſt, finire.

3. *Ter &c.* Toties videtur finiri pagina, quot in ea continentur epigrammata.

4. *Quàm cupis*. Quantùm cupis: tam ero brevis quàm volueris: epigrammate uno duntaxat perlecto, poteris finem libro imponere.

II.

Soli libri non moriuntur.

1. Feſtinata prior decimi mihi cura libelli
2. Elapſum manibus nunc revocavit opus.
3. Nota leges quædam, ſed limâ raſa recenti;
4. Pars nova major erit: lector, utrique fave:
5. Lector, opes noſtræ; quem cùm mihi Roma dediſſet,
6. Nil tibi quod demus majus habemus, ait.
7. Pigra per hunc fugies ingratę flumina Lethes,

8. Et meliore tui parte ſuperſtes eris.
9. Marmora Meſſalæ findit caprificus, & audax
10. Dimidios criſpi mulio ridet equos.
11. At chartis nec furta nocent, nec ſęcula pręſunt;
12. Soláque non norunt hęc monumenta mori.

VERS. 1. Ordo eſt: cura prima libelli decimi edendi, nimis feſtinata, revocavit opus elapſum mihi manibus: hoc eſt, Ego qui curam & laborem in hoc decimo libro cùm primùm factus eſt, ſive editus, poſueram nimis feſtinanter: curavi ut idem liber, qui mihi velut è manibus erat elapſus, revocaretur ad limam. *Cura prior*. Dicuntur vulgò curæ ſecundæ eſſe meliores & ſapientiores.

3. *Nota*. Jam edita *Lima* Vide ſuper hac voce pag. 283. *Utrique*. Parti jam editæ & illi quæ recèns addita eſt: veteribus verſiculis emendatis & novis adjectis de integro.

5. *Opes noſtræ*. O Lector, quem ego ſi candidum nanciſcor, ſatis me beatum & divitem puto. Cujus favore vivo & regno.

Ait. Roma, cum te mihi, ô Lector, daret.

7. Ille tuum nomen ab oblivione vindicabit: donabit te immortalitate.

Lethes. Pag. 348.

8. *Meliore parte*. Ingenii fama.

9. Marmoreas ædes Meſſalæ vetuſtas evertet, ſubnaſcentibus inter lapides caprificis, & eos emoventibus.

Meſſalæ. Pag. 376. *Caprificus*. Eſt ſilveſtris ficus, nunquam matureſcens: è muris veteribus erumpit, eoſque disjicit. Pag. 208.

10. *Dimidios equos*. Statuas equeſtres; vel, equos quadrigis lapideis junctos alterâ parte annis exesâ diminutos.

Criſpi. Pag. 210. *Mulio*. Ponitur hic pro quolibet è vulgo.

11. *Furta*. Quibus opes ſurripiuntur. *Præſunt*. Imperant: chartæ, libri, ſunt extra jus & imperium vetuſtatis. Vide Ovid. Lib. ult. Metamorph. Horatium noſtrum od 7. & 8. Lib. IV. Legunt quidam, *& ſecula proſunt*. Earum pretium vetuſtâs auget.

III.

Scriptor innoxius.

1. Vernaculorum dicta, ſordidum dentem,
2. Et fœda linguæ probra circulatricis,
3. Quę ſulphurato nolit empta ramento
4. Vatiniorum proxeneta fractorum,
5. Poëta quidam clancularius ſpargit;

Et vult videri noſtra : credis hoc, Priſce,
Voce ut loquatur pſittacus coturnicis?
Et concupiſcat eſſe Canus aſcaules?
Procul à libellis nigra ſit meis fama,
Quos rumor albâ gemmeus vehit pennâ.
Cur ego laborem notus eſſe tam pravè,
Conſtare gratis cùm ſilentium poſſit?

Ordo ſententiæ totius ducendus eſt à verſu 5. Poëta quidam occultus, & ſine nomine, ſpargit neſcio quæ carmina plena jocis illiberalibus, & ſordidâ maledicentiâ, & ea ſub noſtro nomine, tanquã eſſent noſtra, circumfert.

VERS. 1. *Dicta vernaculorum*. Sales ineptos, verba ſcurrilia. De vernis, ſeu vernaculis lege epig. 36. Libri I. notâ 2.

Sordidum dentem. Fœdam dicacitatem.

2. *Linguæ circulatricis*. Circulatoris maledici. Circulator vocatur mercator circumforaneus, præſtigiator, qui remedia, cantilenas, ſuccos, &c. in circulis urbanæ fæcis, & agreſtium concione vendit.

3. 4 Quæ dicta, quas argutias, nolit emere ſulphurato uno, is qui vitra cum ſulphuratis permutat. Solebant Romani fractis vitris emere ſulphurata. Pag. 50 notâ 4. Inter vitreos calices erant uſitatiſſimi Vatiniani, ſeu Vatinii, ab Vatinio quodam ſutore Beneventano inventi. *Proxeneta*. Ponitur hoc loco pro emptore, ſeu permutatore vitrorum cum ſulphuratis. προξενήτης: à προξενέω, interpres ſum & conciliator duorum in aliquo negotio. Ramentum porro eſt pars exigua ligni, qualis intingitur ſulphure ad ignem è carbone vel ignario excipiendum.

7. Crediſne, ô Priſce, pſittacum poſſe abſurda coturnicis voce canere? me ineptos poſſe verſus condere?

8. *Canus*. Nomen eſt proprium tibicinis Imperatori Galbæ cari. Aſcaules vocatur, qui utrem inflat, utricularius agreſtis. ἀσκὸς uter, utris, & ἀυλὸς tibia, vel fiſtula. Senſus eſt: Crediſne fieri poſſe ut Canus imperiti aſcaulæ gloriam & nomen ambiat? neutiquam ſanè. Ita ego hujus poëtæ clancularii verſus mihi nolim aſcribere.

9. 10. Abſit ut ego ſordidâ mordacitate, verſibus nigris, quales ille ineptus facit, colligere mihi famam turpem velim.

11. *Laborem*. Enitar, ſatagam. *Notus*. Famoſus, celebris.

12. Cum poſſim ſilere, quod ſilentium nullo mihi labore conſtabit. Cur malim ſudare, ac vexare me ſcribendis ver-

ſibus maledicis, cùm tacere & feriari tutò poſſim?

IV.

Carmina utilia.

1. Qui legis Oedipoden, caligãtémque Thyeſten,
2. Colchidas, & Scyllas, quid niſi mõſtra legis?
3. Quid tibi raptus Hylas, quid Parthenopæus, & Atys?
4. Quid tibi dormitor proderit Endymion?
5. Exutúſve puer pennis labentibus? aut qui
6. Odit amatrices Hermaphroditus aquas?
7. Quid te vana juvant miſeræ ludibria chartæ?
8. Hoc lege, quod poſſit dicere vita, meum eſt
9. Non hic Centauros, non Gorgonas, Harpyjáſq;
10. Invenies: hominem pagina noſtra ſapit.
11. Sed nõ vis, Mamurra, tuos cognoſcere mores,
12. Nec te ſcire, legas αἴτια Callimachi.

VERS. 1. *Oedipoden*. Eſt quartus caſus à recto Oedipodes Oedipodæ. Dicitur etiam Oedipus, Oedipi. Fuit ille Lai Thebanorum regis & Jocaſtæ filius, qui patrem ignotum imprudens interemit, Jocaſtamque matrem inſcius duxit, argumẽtum ingens fabularum. *Caligantem* In tenebris trepidantem: ſole nimirũ abdito, & ad Atrei ſcelus refugiente, ut explicui pag. 164. *Thyeſten*. Pag. 164. 269.

2. *Colchides*. Tragœdias de Medea. pag. 23. 269. *Scyllas*. Pag. 343 346.

3. *Hylas*, Pag. 153. Puer Herculi carus, quicùm aquã fortè hauriret, decidit in fontem, & ab Najadibus nymphis raptus fuiſſe dicitur. *Parthenopeus*. Pag 315. *Atys*. Pag. 139.

4. *Endymion*. Aſtrologiæ peritus fuit, quem, quòd noctes totas ſolus in Latmo Cariæ monte, obſervandis aſtris, contemplandíſque traduceret, finxerunt, à luna fuiſſe adamatum, & ſomno gravi obrutum periiſſe.

5. *Puer*. Icarus. Pag. 207.

6. *Hermaphroditus*. Fuit filius Mercurii, qui Græcis Ερμῆς; & Veneris, quæ Αφροδίτη, dicitur: is ab fonte Salmacide amatus perhibetur, cujus tamen amore capi non potuit.

7. Quid te juvant, ô Lector, fabuloſi verſus & ludicri? hos lege de quibus quiſque poſſis dicere, mei ſunt, ad me, moréſque meos, ad vitam quotidianam rectè inſtituendam pertinent.

9. *Centauros*. Pag. 378. Centauri artem domando-

ium equorum primi invenenere: cùmque in iis hærentes eminus primùm ſunt aſpecti, putati ſunt eſſe monſtra quædam ex hominibus & equis conſtantia. Ovid. Lib. XII. Metamorph. Ita ſunt appellati à verbo græco κεντέω ſtimulo & ταῦρος taurus; cùm enim tauri quidam in Theſſalia, furore correpti montē Pelion vaſtarēt, & obvios peterent, eos domuere Centauri, & ſtimulis, jaculiſque abegerunt, equis inſidentes.

Gorgonas. Gorgones fuere tres ut fabulis proditum eſt, Phorci filię; earum una Meduſa fuit, de qua dictum Ep. 1. Libri VII. Harpyjæ, mōſtra quędam erāt virgineo vultu, uncis manibus, alato tergo. Vide Virgil. III. Æneid.

10. Noſtra carmina, mores hominum pingunt & monēt: nō feras & mōſtra deſcribūt.

11. *Mamurra*. Pro nobili quolibet improbo ponitur. Mamurrarum familia Romæ in primis erant nobilis.

12. Ἄιτια. Principia, cauſas, à recto ἄιτιον αἰτίυ. Librum ſcripſerat Callimachus (pag. 195.) in quo rerum cauſas & origines explicabat. Quod argumentū nullius eſt profectò ad mores emēdādos utilitatis.

Te ſcire. Tua condere vitia. Id ſi ita eſt, cenſeo legas Callimachum.

V.

Diræ in poëtam maledicum.

Quiſquis ſtolæve, purpuræve contemptor,
Quos colere debet, læſit impio verſu:
Erret per urbes pontis exul & clivi,
Intérque raucos ultimus rogatores
Oret caninas panis improbi buccas:
Illi December longus, & madens bruma,
Clauſuſque fornix triſte frigus extendat.
Vocet beatos, clamitétque felices,
Orcinianâ qui feruntur in ſpondâ.
Et cùm ſupremæ fila venerint horæ,
Diéſque tardus: ſentiat canum litem,
Abigátque moto noxias aves panno.
Nec finiantur morte ſimplices pœnæ;
Sed modò ſeveri ſectus Æaci loris,
Nunc inquieti monte Siſyphi preſſus,
Nunc inter undas garruli ſenis ſiccus,
Delaſſet omnes fabulas poëtarum:
Et, cum fateri Furia juſſerit verum,

19. Prodente clamet conſcientia, SCRIPSI.

VERS. 1. Stola erat veſtis matronarum: pag. 122. purpura verò, magiſtratuum. Pag. 380. Si quis igitur matronas petulanter pulſat, magiſtratus quos colere debet, contemnit, is erret &c.

3. *Pontis exul.* In pontibus vulgò ſtabant mendici ſtipem à prætereuntibus rogitantes. Iidem in clivis deſidebant. Romæ vici quidam celeberrimi erant declives, ut via ſacra. In clivo Aricino plurimus mendicorum grex. Pag. 112. 303.

Exul. Erro & vagus, nullo certo lare. Mendici, vel in urbe media, exulare dici poſſunt, qui domum & quaſi ſolum ſemper vertant. Legitur alibi aliter hic verſus. *Pontes per urbis exul erret & clivos.*

4. *Rogatores.* Mendicos.

5. *Caninas buccas.* Offas atri panis, qualis canibus datur.

7. *Fornix.* Cella obſcura & clauſa, nempe obſtructo, ad vim venti arcendam, aditu ac feneſtris. *Extendas.* Longiorẽ hiemẽ ac moleſtiorẽ efficiat.

9. Mortuos qui ad rogum efferuntur: ſive gladiatores & beſtiarios in arena interfectos, qui ſandapila in ſpoliarium abjiciuntur inſepulti. Feretrum autem ſive ſandapilam vocat ſpondam orcinianam, id eſt, feralem ſeu avernalem lectum; à voce Orcus, id eſt, Pluto, cujus in ditione ſunt mortui. Sponda propriè latus eſt lecti; ſive aſſeres, qui utrinque lectum ſuſtinent.

10. *Fila.* Parcæ hominum vitam nere dicebantur. Pag. 210 224.

11. *Dies tardus.* Mors diu expectata. *Canum litem.* Canes litigantes de ſuis oſſibus, quinam ea eruta ſepulcro ſint voraturi. Canis latrans, omen infauſtum morientibus eſſe ferebatur.

12. Ita ſit ab omnibus in ſupremo illo die ac morbo deſtitutus, ut cogatur noctuas, corvos, vultures, abigere à ſuo lectulo, quaſſando pannum. Vel, ipſe mortuus, projecto cadavere, & appẽſo ſublimè pãno volãte, illas abigat.

13. *Simplices.* Unâ & ſimplici morte non finiantur, durent etiam poſt mortem.

14. *Æaci.* Unius è judicibus inferorum. Tres vulgò nominantur, Æacus. Minos, & Radamantibus.

15. *Siſyphi.* Pag. 283.

16 *Garruli ſenis.* Tantali. Is enim, cùm Jovis arcanis & convivio Deorum adhibitus, multa quæ audierat, perperam denarraſſet, eâ pœna in inferis cruciari dicebatur ut mediis in undis ſitiat; aquis, cùm eas appetit, fugientibus, ac ſubſidentibus.

17. Fatiget poëtas ſuis illis pœnis narrandis occupatos.

19. *Scripſi.* Ego ſum iſtorum auctor verſuum. Furiæ in inferis extorquent à ſceleratis criminum confeſſionem. Virg. VI. Æn. verſu 568.

VI.

Trajani in urbem adventus.

1. Felices, quibus urna dedit ſpectare coruſcum
2. Solibus arctoïs ſideribúſque ducem!
3. Quando erit ille dies, quo campus, & arbor, & omnis
4. Lucebit Latiâ culta feneſtra nuru?
5. Quãdo moræ dulces, longúſq; à Cæſare pulvis,
6. Totâque Flaminiâ Roma videnda viâ?
7. Quãdo eques, & picti tunicâ Nilotide Mauri
8. Ibitis? & populi vox erit una, VENIT?

VERS. 1. 2. *Urna*. Sors fortuna. Felix ille, cui hoc datum eſt ut clariſſimum ducem Trajanum in ſeptentrionalibus ſideribus, id eſt regionibus viderit. Ibi verſabatur quando eſt adoptatus à Nerva. Poteſt hoc intelligi de legatis ad eundem miſſis, ut delatum ipſi Imperium ſignificarent: nam legati ad principem mittendi, conjectis in urnam nominibus ſorte legebantur. *Arctois*. Pag. 188. *Coruſcam arctois ſideribus*. Qui Germaniam & ejus aſtra velut illuſtrabat ſuis virtutibus, ſuâ præſentiâ.

Ducem. M. Ulpium Nervam Trajanum Cæſarem. Interfecto à ſuis Domitiano, ſucceſſit Nerva, Nervæ Trajanus, anno Chriſti 98.

3. 4. *Campus*. Quando obviam effuſi prodibunt cives ex urbe in campos; & arbores viſendi ſtudio cõſcẽdent: quãdonam omnes feminę lautius ornatæ & cultæ, ex ædibus proſpectabũt? *Nuru*. pag. 225.

5. *Moræ dulces*. Per quas Cæſarem diutiùs licebit contemplari, lentiùs præ multitudine populi occurrentis & ſtipati, procedentem. *à Cæſare*. Ab eo, ejuſque comitibus excitatus inter eundum.

6. Quando Roma tota conſpicietur in via Flaminia. Pag. 219. Hæc via ſpectabat ſeptentrionem; atque adeo per eã Trajanus erat ingreſſurus, è Germania veniens.

7. *Nilotide*. In Ægypto, ubi Nilus eſt, texta: Equites Mauri adhibebantur, pompæ causâ, qui præirent triumphantibus, &c.

VII.

Ad Rhenum, pro reditu Imperatoris.

1. Nympharum pater amniúmque Rhene,
2. Quicunque Othryſias bibunt pruinas,
3. Sic ſemper liquidis fruaris undis.

4. Nec te barbara contumelioſi
5. Calcatum rota conterat bubulci;
6. Sic & cornibus aureus receptis,
7. Et Romanus eas utrâque ripâ:
8. Trajanum populis ſuis, & urbi,
9. Tybris te dominus rogat, remittas.

VERS. 2. Quicunque amnes aluntur, & augentur imbribus plagæ ſeptentrionalis. Rhenus illorum pater vocatur, quia major ceteris & nobilior.

Othryſias. Septentrionales. Pag. 327. *Liquidis*. Nunquam gelu adſtrictis.

5. *Calcatum* Per hiemem, dum gelu fluvios conſtringit. *Bubulci*. Plauſtrum ſupra glaciem agentis.

6. *Aureus*. Pulcher. victor. *Cornibus receptis*. Pag. 326. notâ 3. Rhenus prope oſtium in duos alveos, & duo brachia velut in bina cornua finditur; unum ex his alveis cum vicina regio ne hoſtes populi Romani obtinebant, & ipſi Rheno quaſi unũ cornu eripuerant: alter autem alveus Romanę ditionis erat.

7. *Romanus.* Romano imperio ſubjectus, & quaſi donatus civitate. Germaniacis, tranſque Rhenum Romanis pareat.

9 *Tybris &c.* Nerva Imperator cùm ſe propter ſenectutem & facilitatem contemni videret, Trajanum evocavit è Germania, & Imperii ſocium adſcivit. *Rogat.* Quaſi amicus & cognatus.

Dominus. Quia Romæ urbium principis fluvius.

VIII.

Uxor anus.

1. Nubere Paulla cupit nobis, ego ducere Paullam
2. Nolo; anus eſt: vellem, ſi magis eſſet anus.

VERS. 2. *Vellem.* Si enim eſſet magis anus, citiùs moreretur, ac me ſuorum bonorũ heredem relinqueret. Jocus eſt ab inexpectato; nolo eam ducere: quid ita? ſcilicet quia eſt anus? imò ſatis anus non eſt. *Nubere, Ducere.* Pag. 362.

IX.

Contemptæ literæ.

1. Undenis pedibúſque, ſyllabíſque,
2. Et multo ſale, nec tamen protervo,
3. Notus gentibus ille Martialis,
4. Et notus populis: quid invidetis.

5. Non ſum Andremone notior Caballo.

V. 1. *Undenis*. Verſibus Phaleuciis qui conſtant undecim ſyllabis, ũde Ενδεκασυλλαβοὶ vulgò appellantur: quales iſti modò, & alii quidam ſunt. *Undeni pedes* accipi poſſunt pro diſticho, conſtante verſu Hexametro, cujus ſex pedes; & Pentametro, cujus quinque. Epigrammata porro diſtichis vulgò conſtant.

2. *Sale*. Jocis, dicacitate. *Protervo*. Illiberali, maligno.

5. Andremon Caballus, fuit ſcurra famoſus temporibus Veſpaſiani. Nonnulli volunt Andremonem, eſſe nomen celebris equi circenſis. Qualis Hirpinus ille erat, de quo mentionem facit Libro III. Ep. 50. verſu 12. & Juvenalis, initio SatyręVIII. Sententia eſt: quamvis multùm gloriæ meis carminibus ſim adeptus, tamen multò plus Andremon (ſive equus, ſive ſcurra) eſt conſecutus; adeò jacent hac tempeſtate literæ & artes bonæ!

X.

Divitum ſervilis avaritia.

1. Cùm tu laurigeris annum qui faſcibus intras,
2. Manè ſalutator limina mille teras.
3. Hîc ego quid faciã? quid nobis, Paulle, relinquis,
4. Qui de plebe Numæ, denſáque turba ſumus?
5. Qui me reſpiciat, dominum regémque vocabo?
6. Hoc tu (ſed quantò blandiùs!) ipſe facis.
7. Lecticam, ſellámve ſequar? nec ferre recuſo:
8. Per medium pugnas ſed prior ire lutum.
9. Sæpius aſſurgam recitanti carmina? tu ſtas,
10. Et pariter geminas tendis in ora manus.
11. Quid faciet pauper, cui non licet eſſe clienti?
12. Diviſit noſtras purpura veſtra togas.

VERS. 1. Cùm tu, qui conſulatum hoc anno geris, &c. *Faſcibus*. Pag. 355. 375.

4. Qui de plebe Romanâ ſumus. Numa ſecundus Romanorum rex fuit. *Denſa turba*. Nos numerus ſumus, inquit Horatius, Ep. 2. Lib. I.

5. *Reſpiciat*, Arridendo, ut lauti ſolent alios cives tenuiores reſpicere. Ego igitur patronum qui me aſpicere dignabitur appellabo dominum & regem.

6. *Hoc tu &c.* Hoc idem tu facis: ſed multò blandiùs ac ſerviliùs.

7. *Lecticã*. Vide l. 3. ep. 27 36.

9. *Aſſurgam*. Ut ſolent qui applaudunt.

10. *In ora*. Patroni recitantis: ſic illi applaudis, nempe jactando, & protendendo manus. Erat illa gaudii, & admirationis ſignificatio uſitata.

11. *Non licet*. Quia locum clientium, & munia omnia invadunt, ac ſibi vendicant divites.

12. Veſtra purpura, id eſt, vos, ô patroni, ô nobiles purpurati, diviſiſtis noſtram togam, hoc eſt, noſtram togatorum (clientes enim erant vulgò togati) officia partiti eſtis: partem nobis reliquiſtis, partem vobis eamque meliorem ſumpſiſtis. Sunt qui ſcribant *dimiſit* eo ſenſu: ô divites patroni, feciſtis ut dimitteremus, coëgiſtis nos dimittere noſtras togas, & clientium officia prorſus abjicere.

XI.

Omnia inter amicos communia.

1. Nil aliud loqueris, quàm Theſea, Pirithoũque,
2. Téque putas Pyladi, Calliodore, parem.
3. Diſpeream, ſi tu Pyladi præſtare matellam
4. Dignus es, aut porcos paſcere Pirithoi.
5. Donavi tamen, inquis, amico millia quinque,
6. Et lotã (ut multum) térque quatérque togã.
7. Quid? quod nil unquã Pyladi donavit Oreſtes.
8. Qui donat quamvis plurima, plura negat.

Vers. 1. Theſeus & Pirithous ob mutuam amicitiam celebrantur. Fuit Theſeus Ægei regis Athenarum filius Cũ amico ſuo Pirithoo Ixionis filio deſcendit ad inferos Proſerpinã rapturus, ſed à Plutone conjectus in vincula, vix ab Hercule liberatus eſt: Pirithous à Cerbero interſectus.

2. *Pyladi*. Pag. 289.

3. Indignus es qui Pyladis, aut Phiritoï mancipium ſis, qui miniſtres ipſis in rebus deſpicatiſſimis, nedum eorum ſis amicus.

5. *Millia quinque*. Subaudi, ſeſtertiorum libras Turon. 500.

6. *Ut multum*. Enimverò munus ingens, (inquit Martialis) ſanè prædicanda liberalitas! Domitius exponit iſtud *Ut multum*, ad ſummũ. *Lotam*. Pexam, recentem: nitidam, purgatam ſordibus.

7. 8. Atqui Oreſtes, reponit Martialis, nihil unquam Pyladi donavit. Cur? Quia ſcilicet habebant omnia communia. Qui verò aliquid amico donat, quamvis donet plurima, plura tamen illi negat, nempe ea omnia quæ cum eo non habet communia; alioquin dare non poſſet, neque haberet aliquid, quo amicus careret.

XII.

Urbanus aër.

Æmiliæ gentes, & Apollineas Vercellas,
Et Phaëtonthei qui petis arva Padi:
Ne vivam, niſi te, Domiti, dimitto libenter,
Grata licet ſine te ſit mihi nulla dies.
Sed deſiderium tanti eſt, ut meſſe vel unâ
Urbano releves colla peruſta jugo.
I precor, & totos avidâ cute combibe ſoles,
Quàm formoſus eris, dum peregrinus eris!
Et venies albis non cognoſcendus amicis,
Livebítque tuis pallida turba genis!
Sed via quē dederit, rapiet citò Roma colorē,
Niliaco redeas tu licet ore niger.

VERS. 1. 2. 3. O Domiti, qui populos Æmiliæ ac Vercellas petis, patior te abire, ut valetudini conſulas, &c. *Æmiliæ*. Pag. 145.

Vercellas. Oppidum olim Inſubriæ, ubi Apollo præcipuè colebatur. Nunc eſt in Pedemontio, *Vercelli*.

Padi. Padus, eſt fluvius Italiæ maximus, *il Po*, ab Alpibus ad mare Adriaticum defluens, aliter Eridanus. In eum Phaëthon curru ſolis excuſſus, fertur cecidiſſe. *Dimitto*. Mavult Gruterus, *permitto*: hoc enim verbum ferè idem atque adeo plus aliquāto ſignificat, quàm dimitto: ſic Ovidius dixit: *Onus permittere in hoſtem*, pro, penitùs ac longiùs mittere. Metam. IV.

5. 6. Ac licet cruciandus ſim tui abſentis deſiderio, tamen abſentia tua mihi erit tanti: hoc eſt, potior mihi erit voluptate, quam ex tua præſentia caperem, quia tu illud commodi ex hoc itinere capies, ut ſaltem per æſtatem unam, te curis urbanis oppreſſum relaxes ac recrees. *Peruſta*. Attrita, vexata. *Jugo*. Moleſtis occupationibus.

7. *Soles*. Amabant: valetudinis causâ, ſedere in aprico ad ſolem, & ejus vitali calore ſe reficere.

8. *Formoſus*. Ironicè. Nempe fuſcus, ater.

9. *Albis*. Nobis Romæ degentibus, non peruſtis ſole, ut tu. Vel, pallidis propter ſollicitudinem & moleſtiam.

10. Ori tuo fuſco ac rubicundo invidebunt cives, macie & pallore confecti, ob curas ſcilicet urbanas. Vulgò legitur: *Libabitque tuas pallida turba genas*. Id eſt, amici pallidi te redeuntem oſculabuntur.

11. 12. Sed [quamvis Æ-

thiope nigrior ſis, colorem hunc nigrum quem tibi dederit via & peregrinatio ab æſtu & itinere collectum, citò Romanus aër deteret, ac mutabit: priſtinum pallorem, & candorem brevi recipies *Niliaco*. Pag.*66*. 317. Ægyptii ſunt fuſci.

XIII.

Felicitas miſera.

1. Cùm cathedralitios portet tibi rheda miniſtros,
2. Et Libys in longo pulvere ſudet eques;
3. Stratáque non unas cingant triclinia Bajas,
4. Et Thetis unguento palleat uncta tuo;
5. Candida Setini rumpant cryſtalla trientes,
6. Dormiat in pluma nec meliore Venus:
7. Urere nec miſerum ceſſant ſuſpiria pectus.
8. Vis dicam, malè ſit cur tibi, Tucca? bene eſt.

VERS. 1. 2. Cùm habeas tecum in curru, quoties iter facis pueros elegantes: ac ſervos delicatos; cùm Afri equites te præcurrāt honoris causâ. Cathedralitii miniſtri, ſervi ſunt effeminati, quales miniſtrant feminis; quia cathedra propriè eſt ſella muliebris. *Rheda*. Currus rotarum quatuor.

3. Cùm prope thermas tuas & balnea (Baïas illas vocat, quia Bajanæ thermæ erant laudatiſſimæ P.64 211.) extructa ſint multa triclinia in quibus ſcilicet opipare cœnes, recens à balneo.

4. Et balneas, ſive piſcinas marinis aquis plenas, (Thetis, Dea maris fuit; pro aqua ponitur) unguentis perfundas. Sæpe ipſas, ubi lavabant, aquas unguento odorato reſpergebant.

5. *Setini trientes*. Pocula plena vino Setino Triens eſt poculum majus cyathos 4. continens. Pag 46. è trientibus in minores cryſtallinos calices vinum fundebatur. Rumpi dicuntur pocula cum ita implentur, ut oneri & vino ferendo paria non eſſe videantur.

7. *Urere*. Vexare, angere. Tamen ingemiſcis, triſtis es identidem ſuſpiras, &c.

8. Tibi malè eſt, quia nimis benè eſt: laboras nimiâ felicitate.

XIV.

Putida familiaritas.

1. Cedere de noſtris nulli te dicis amicis.
2. Sed ſit ut hoc verum, quid, rogo, Criſpe, facis?

3. Mutua cùm peterem ſeſtertia quinque, negaſti:
4. Non caperet nummos cum gravis arca tuos.
5. Quando fabæ nobis modium farríſve dediſti;
6. Cùm tua Niliacus rura colonus aret?
7. Quando brevis gelidæ miſſa eſt toga tempore brumæ?
8. Argenti quando miſſa ſelibra mihi eſt?
9. Nil aliud video, quo te credamus amicum,
10. Quàm quòd me coram pedere, Criſpe, ſoles.

Vers. 3. Quinque ſeſtertia libræ ſunt Turonicæ 500.
6. Cũ tu in Ægypto plena abis & farre rura poſſideas.
8 *Selibra*. Dimidia libra. Pag. 87. 248.
10. *Pedere*. Crepitum alvo edere.

XV.
Ludus crudelis.

1. Dotatæ uxori cor arundine fixit acutâ:
2. Sed dum ludit Aper, ludere novit Aper.

Vers 1.2. Aper (viri nomen) dum inter ludendum, ſagittas, quaſi joco, in uxorem bene dotatam, & divitẽ conijceret, illi cor transfixit: certè egregiè ſcit Aper ludere qui ludo facili opes uxoris ac dotem ſibi comparaverit: dũ ludit, novit quid ludat, & ſerio agit. Legunt aliqui: *Lædere novit Aper*. Dum ludit, lædit.

XVI.
Dare verba.

1. Si donare vocas promittere, nec dare, Caï,
2. Vincam te donis muneribúſque meis.
3. Accipe Callaïcis quicquid fodit Aſtur in arvis,
4. Aurea quicquid habet divitis unda Tagi;
5. Quicquid Erythrêâ niger invenit Indus in algâ,
6. Quicquid & in nidis unica ſervat avis;
7. Quicquid Agenoreo Tyros ĩproba cogit aëno:
8. Quicquid habẽt omnes, accipe, quomodo das.

V. 3. *Callaicis*. Pag. 202. *Aſtur*. Aſturia eſt Hiſpaniæ regio ſeptentrionalis inter Gallæciam, & Biſcajam, *les Aſturies*.
4. *Tagi*. Pag. 57. 211.
5. *Quidquid &c.* Gemmas omnes Indiæ *Erythræâ*. 262.

Alga

Alga. Eſt herba inutilis quam æſtus maris in littora projectat cum lapillis & ſpuma. *Indus*. Pag. 389.

6. *Avis*. Phœnix, qui unicus orbe toto eſſe dicitur Pag. 239.

7. Omnes purpuras quæ Tyri inficiuntur & tinguntur in ahenis. *Tyros*. Pag. 124. 290. 381. Improbam Tyrũ vocat, quæ colores purpureos mitteret, quibus delicati & effeminati vulgò utebãtur. *Agenoreo*. Agenor, Phęnitia rex, Tyrum condidit.

8. *Quomodo das*. Nempe verbis & promiſſis, quæ ſola das. Nihil das, nihil accipe: das verba, do verba.

XVII.

Nugæ ab occupatis non legendæ.

1. Saturnalitio Macrum fraudare tributo,
   2. Fruſtra, Muſa, cupis: non licet, ipſe petit.
3. Sollennéſque jocos, nec triſtia carmina poſcit;
   4. Et queritur nugas obticuiſſe meas.
5. Menſorum longis ſed nunc vacat ipſe libellis:
   6. Appia, quid facies ſi leget iſta Macer?

Vers. 1. O Muſa, fruſtra cupis fraudare Macrum eo munere, quod ipſi ſoleo mittere Saturnalibus, inſtar annui tributi. *Saturnalitio*. Pag. 138. 284.

3. *Solennes*. Solitos quotannis ipſi dari. *Non triſtia*. Feſtiva, ludrica epigrammata, quas nugas verſu 4. vocat.

5. Sed ille nunc geometrarum, & eorum qui metiuntur itinera, libros legit. Præfectus fuerat Macer Appiæ viæ reficiendæ, ac ſternendæ.

6. Si meos libellos Macer legit, ô Appia via, detrimentum inde capies, ac de me populus conqueretur. *Appia*. Vide l. 9. ep. 80. P. 477.

XVIII.

Patronus illiberalis.

1. Nec vocat ad cœnã Marius, nec munera mittit,
   2. Nec ſpondet, nec vult credere; ſed nec habet.
3. Turba tamen nõ deeſt, ſterilẽ quæ curet amicũ.
   4. Eheu quàm fatuæ ſunt tibi, Roma, togæ.

Vers. 2. *Nec ſpondet*. Non ſe prædem pro amicis offert creditori, aut fœneratori. *Credere*. Mutuam dare pecuniam. *Habet*. Quod credat. quod donet.

3. *Turba*. Clientium.

4. Heu quàm fatui ſunt Romani clientes, qui navent operam adeo ſibi inutilem! Diximus jam ſæpius, eos in patronorum honorem, togâ

uti ſolitos, quippe quæ lautior, & honeſtior veſtis eſſet.

XIX.

Librum Plinio, quem laudat, mittit.

1. Nec doctum ſatis, & parum ſeverum,
2. Sed non ruſticulum nimis libellum,
3. Facundo mea Plinio, Thalia,
4. I perfer: brevis eſt labor peractæ
5. Altum vincere tramitem Suburræ.
6. Illîc Orphea protinùs videbis
7. Udi vertice lubricum theatri,
8. Mirantéſque feras, avémque regis
9. Raptum quæ Phryga pertulit Tonanti.
10. Illîc parva tui domus Pedonis
11. Cælata eſt aquilæ minore pennâ.
12. Sed ne tempore non tuo diſertam
13. Pulſes ebria januam, videto:
14. Totos dat tetricæ dies Minervæ,
15. Dum centum ſtudet auribus virorum,
16. Hoc quod ſæcula, poſteríque poſſint
17. Arpinis quoque comparare chartis.
18. Seras tutior ibis ad lucernas:
19. Hæc hora eſt tua, cùm furit Lyæus,
20. Cùm regnat roſa, cùm madent capilli:
21. Tunc me vel rigidi legant Catones.

VERS. 3. *Plinio*. Vide Lib.VII. Epig.68. *Thalia*. Pag. 187. 330.

4. Non eſt longa via ad Plinii domum, & poſt peractam, hoc eſt, emenſam Suburram (vicus erat Romæ celebris, pag. 111. 251.) facile eſt tramitem altum ſuperare, ſeu jugum & clivum Eſquiliarum. Pag. 359.

6. Tranſibis prope theatrum, cujus in vertice ſtatua eſt Orphei tota madida ob pluviam è ſummo theatro defluentem: & feras videbis lapideas, quas ille ſuavitate cantûs illectas trahere videtur. Lubricus etiam dici poteſt Orpheus, ſive ejus ſtatua, eò quod croco & odoratis aquis perfunderetur, ut diximus Lib. Spectac. Ep. 3. Scriverius negat poſitã fuiſſe in aliquo theatro ſtatuã hanc Orphei, ſed aliquod è ligno theatrum, ſeu ſolarium inſtar theatri vult extructum

fuiſſe in ſummo domus Plinianę faſtigio,in quo theatro hæc ſtatua viſeretur, ut & aquila, de qua mox. Affert in hanc ſententiam Plinii locum Lib.35.c.12. *Dibutades Sicyonius figulus plaſtes, primus perſonas, tegularum extremis imbricibus impoſuit, &c.*

8. *Avem regis*. Aquilam Jovis miniſtram. Solebant in ædium ſacrarum, ac privatarum interdum, faſtigiis aquilę imponi,unde ἀετωμα culmen domûs ſignificat, à voce ἀετὸς, aquila. *Phryga*. Ganimedem, Trois Phrygiæ regis filium. Pag.34.

10. Non procul aſpicies domum tui amici Pedonis (poëtæ præſtantis, ſeu oratoris) cujus in faſtigio eſt aquila,nõ tanta illa quidem, quanta eſt ea quæ in ſummo ædiũ Plinii tecto viſitur;quia minor eſt Pedonis domus Cęlaram dicit,id eſt, ſculptam; fictili quodam ac cælato opere factam: effigies enim iſtas faſtigiis domorũ imponi ſolitas, factas fuiſſe ſimplici, at mira cælatura Plinius docet eo,quem ſuprà laudavi,loco.

12. Sed cave ne Plinii januam alieno tempore, malè petulans ac ebriorum inſtar, pulſes. Thalia ceteris Muſis hilarior, vino, & unguentis gaudebat. Pag.376 notâ 9.

14. *Tetricæ Minervæ*. Studiis ſeverioribus; philoſophiæ, vel foro.

15.16.17 Dum elaborat orationes recitandas coram Centumviris; (de illis fusè dictum Lib.VI. Epigr.26.) quas poſteri *chartis arpinis*, hoc eſt, orationibus Tullianis, meritò comparabunt. Arpinum, *Arpino*, Italiæ oppidum, patria Ciceronis.

18. Commodius illum adibis ſub noctem:cum cęnabit.

19. *Lyeus*.Bacchus. P 72.

20. *Roſa*. Quâ coronati potabant. *Madent*. Unguentis, quibus crines perfundebantur.

21. *Tunc &c.* Inter vina poſſum Plinio, poſſum Catonibus placere. *Catones*. Pag. 30. 36.

XX.

Cum amico locus omnis gratus.

1. Ducit ad auriferas quòd me Salo Celtiber oras,
2. Pendula quòd patriæ viſere tecta libet,
3. Tu mihi ſimplicibus, Mani, dilectus ab annis,
4. Et prætextatâ cultus amicitiâ,
5. Tu facis; in terris quo non eſt alter Iberis
6. Dulcior, & vero dignus amore magis.
7. Tecum ego vel ſicci Getula mapalia Pœni,
8. Et poteram Scythicas hoſpes amare caſas.
9. Si tibi mens eadem, ſi noſtri mutua cura eſt,

10. In quocunque loco Roma duobus erit.

Vers.1. Quod velim Hiſpaniam reviſere, & Bilbilim quam rigat Salo. Pag. 57. *Celtiber*. Pag. 56.

Auriferas. Tagus Hiſpanię fluvius aureas arenas volvere dicebatur. Pag. 60. 211.

2. *Pendula*. In edito, & declivi loco ſita.

3. *Simplicibus*. Puerilibus.

4. Et à me cultus quando gerebam adhuc prætextam. Erat veſtis ornata limbo purpureo: geſtabant eam pueri uſque ad annum 17. quo virilem togam ſumebant.

5. *Tu facis*. Tu unus in cauſa es: nempe cur redire velim in patriam, &c.

7. Getulia eſt regio Africæ: *mapalia* ſunt caſæ ruſticorum. *Sicci*. Siticuloſa eſt, ob æſtum, Africa.

Pœni. Cartaginienſes ita ſunt vocati quaſi Phœni venerunt enim è Phœnicia, parte olim Syriæ, duce Didone. Pag. 102. 190. 293.

8. *Scythicas*. Scythia, regio fuit Aſiæ ad ſeptentrionem longè lateque patens. Eam nunc obtinent Tartari.

10. Perinde vivemus ac ſi eſſemus Romæ: nullo in loco Romam deſiderabimus. Amor mutuus Romę deſiderium leniet, Romæ inſtar nobis erit.

XXI.

Liber obſcurus.

1. Scribere te, quæ vix intelligat ipſe Modeſtus,
2. Et vix Claranus; quid, rogo, Criſpe, juvat?
3. Non lectore tuis opus eſt, ſed Apolline, libris:
4. Judice te, major Cinna Marone fuit.
5. Sic tua laudentur: ſanè mea carmina, Criſpe,
6. Grammaticis placeant, & ſine grammaticis.

Vers.1. 2. Modeſtus, & Claranus, grammatici fuere celebres. De Modeſto agit Suet. lib. de illuſtribus Grammaticis. Adi Voſſium de Hiſtoricis lat. c. 20.

3. *Apolline*. Qui tua carmina velut ænigmata explicet.

4. *Cinna*. Scripſit ille novennio toto egregium, at perobſcurũ poëma, quod Smyrnam inſcripſit: hunc Virgilius laudat ecloga nona. Præfers igitur Cinnam Virgilio, quia eſt obſcurior: Virgilius verò apertior & clarior.

5. *Sic*. Propter obſcuritatẽ.

6. *Placeant grammaticis*. Hoc eſt, nihil habeant mendoſum quod arguere meritò grãmatici poſſint. *Et ſine grãmaticis*. Hoc eſt, neque tam ẽ ita ſint obſcura, ut egeāt grãmaticis, qui ſolent obſcuros auctorum locos explanare.

XXII.

Bis vivere.

1. Jam numerat placido felix Antonius ævo
2. Quindecies actas Primus Olympiadas;
3. Præteritóſque dies, & tutos reſpicit annos:
4. Nec metuit Lethes jam propioris aquas.
5. Nulla recordanti lux eſt ingrata, gravíſque:
6. Nulla fuit, cujus non meminiſſe velit.
7. Ampliat ætatis ſpatium ſibi vir bonus: hoc eſt
8. Vivere bis, vitâ poſſe priore frui.

VERS. 1. 2. Antonius Primus jã vixit annos ſexaginta. Lib. IX. Ep. 78.

Olympiadas. Pag. 204. 320. 344.

3. *Tutos.* Quaſi extra fortunæ aleam poſitos, cui nihil juris eſt in præterita.

4. Mortem imminentem non reformidat. *Lethes.* 348.

7. *Ampliat.* Amplificat, duplicat. *Unus dies eruditorum plus patet quàm imperiti longiſſima ætas.* Senec. Ep. 79. quod de viris probis longè certiùs dici poteſt.

8. *Frui.* Voluptatem ex ea percipiendo. Improbi non fruuntur iis annis, quos in ſcelere traduxerint: eos enim, ſi quid ſapiunt, nullos fuiſſe velint.

XXIII.

Vitam longiorem fruſtra petit.

1. Natales mihi Martiæ Kalendæ,
2. Lux formoſior omnibus Kalendis,
3. Quâ mittunt mihi munus & puellæ,
4. Quinquageſima liba, ſeptimámque
5. Veſtris addimus hanc focis acerram.
6. His vos (ſi tamen expedit roganti)
7. Annos addite bis, precor, novenos:
8. Ut nondum nimiâ piger ſenectâ,
9. Sed vitæ tribus aureis peractis,
10. Lucos Elyſiæ petam puellæ.
11. Poſt hæc tempora, nec diem rogabo.

VERS. 1. &c. O Martiæ Kalendæ, quâ die ſum natus, jam veſtris aris quinquagies ſepties placentas ac thura obtuli: his 57. annis addite anno 18. ut tres quaſi aureos annorum expleam.

Kalendæ. Pag. 221.

naſcerentur. De vero Mucio Scævola habes Ep. 22. Lib. I. De iſto ficto, 30. Lib. VIII. pag. 391.

5. Qui enim jubetur manum urere & foculo imponere, eâ conditione, ut niſi manum urat, induatur tunica moleſta, in eâque vivus comburatur; ille ſi nolit urere manum, ſi malit tunicam moleſtam induere, certè fortior & generoſior erit, quàm ſi manum igni imponeret. Videbat iſte gladiator præſentem tunicam moleſtam ſibi imponendam niſi manum foco injiceret, injecit, ne indutus moleſtâ tunicâ, ureretur; ignavus fuit: fortis fuiſſet, ſi juſſus dexteram urere, dixiſſet, non faciam, non uram, malo tunicam moleſtam induere. *Tunica moleſta* Erat illa imbuta & contexta muſco, pice, reſina, & aliis id genus rebus quæ ignem facilè concipiunt. Indutus eâ reus torrebatur lento igne. Vide Lib IV. Ep. 72. pag 230. necnon Juvenalem Satyra I. ſub finem, item VIII.

XXV.

Amici mortem deflet.

1. Vare, Paretonias Latiâ modò vite per urbes
2. Nobilis, & centum dux memorande viris:
3. At nunc Auſonio fruſtra promiſſe Quirino,
4. Hoſpita Lagæi littoris umbra jaces!
5. Spargere non licuit frigentia fletibus ora,
6. Pinguia nec mœſtis addere thura rogis:
7. Sed datur æterno victurum carmine nomen.
8. Numquid & hoc, fallax Nile, negare potes?

VERS. 1. 2. O Vare, qui centurionis munere nuper in Ægypto functus es.

Paretonias. Ægyptias. Paretonium, urbs Ægypti, *Berton.*

Vite. Vitis ſeu virgula è ſarmento, erat inſigne centurionum. Illi centum olim militibus præerant: *centum dux memorande viris*. Poſtea paucioribus.

3. At nunc licet fruſtra promiſſus fueris nobis rediturus Romam, tamen mortuus jaces in Ægypto, terra peregrina & aliena. Quirinus idē eſt ac Romulus, Romæ conditor. *Lagæi littoris*, Ægypti. Nam Lagus fuit pater Ptolemæi regum Ægyptiorum primi, poſt Alexandri Magni mortem.

Auſonio. Pag. 8.

4. *Hoſpita umbra.* Quaſi exul & peregrina.

7. Sed per me immortalis tibi gloria & fama datur in meis carminibus.

8. Hoc meum carmen æternum fore, ne ipſa quidem Ægyptus negabit, ſed verè

fatebitur, etſi fallax & mentiri ſolita. Ægyptii mendaces, & perfidi habebantur. Vel: O Ægypte, an quemadmodum potuiſti prohibere, ne Romam rediret Varus, ita quoque impedies quominus eum hoc munere & carmine proſequar? Ipſi hoc ſolatium non negabis, non eripies, etſi reditum & vitam eripueris.

XXVI.

Natalis hominis nunquam nati.

1. Natali, Diodore, tuo conviva ſenatus
2. Accubat, & rarus non adhibetur eques;
3. Et tua tricenos largitur ſportula nummos.
4. Nemo tamen natum te, Diodore, putat.

Vers. 2. *Non rarus*. Frequens, plurimus eques adhibetur convivio.

3. Triginta viritim nummos das clientibus tuis. Vulgò deni tantùm ſeſtertii, ſive centum quadrantes pro ſportula dabantur. Conſule Epig. 51. Lib. I. & 6. Libri III.

4. Nemo te dignum luce putat. Ita Seneca de homine improbo: *Nemo illum unquã natum putavit*. Vel: nemo de tuis natalibus curat, adeo viles, obſcuri, fortaſſe ſpurii, ſunt. Tuam omnes cœnam, tua munera, magni faciunt, te, nihil.

XXVII.

Ad Janum, pro pace.

1. Annorum nitidíque ſator pulcherrime mundi,
2. Publica quem primum vota precéſq; vocant,
3. Pervius exiguos habitabas ante penates,
4. Plurima quà medium Roma terebat iter:
5. Nunc tua Cæſareis cinguntur limina donis,
6. Et fora tot numeras, Jane, quot ora geris.
7. At tu, ſancte pater, tanto pro munere gratus,
8. Ferrea perpetuâ clauſtra tuere ſerâ.

Vers. 1. Janus annorum & mundi ſator, id eſt, pater vocatur, quia Januarius primus eſt menſium anni: vide Lib. VIII. Ep. 2. & 8. vel, quia Janus idem erat ac tempus, & cælum, à quo omnia procreata cenſebant.

2. *Publica &c.* Explicui jam, Lib. VIII. Ep. 8. verſu 3.

3. Antea templum habuiſti exiguum. Nempe in foro tranſitorio, quod ita vocabatur, quia ex eo in alia vicina facilis tranſitus erat. pag. 31. 75.

4. Ac per tuum templum ultro, citróque cives commeabant.

5. *Cæſareis*. Domitiani, qui templum Jani refecit, ac donis ornavit; Nervæ, qui illud amplificavit, &c.

6. In eo templo erant portæ quatuor, quia Jani ſtatua quadrifrons inventa fuerat: & è portis proſpiciebantur totidem fora: nimirum Vetus, Julium, Auguſtum, & Tranſitorium. Pag. 31. 75.

8. Serva portas tui templi ſemper clauſas: id eſt: Præſta nobis æternam pacem. Solebant Jani valvæ bello aperiri; pace, claudi Pag. 414.

XXVIII.

Servi dominis feliciores.

O temperatæ dulce Formiæ littus!
Vos, cùm ſeveri fugit oppidum Martis,
Et inquietas feſſus exuit curas,
Apollinaris omnibus locis præfert.
Non ille ſanctæ dulce Tibur uxoris,
Nec Tuſculanos Algidóſve ſeceſſus,
Præneſte nec ſic, Antiúmve miratur.
Non blanda Circe, Dardaníſve Cajeta
Deſiderantur, nec Marica, nec Liris,
Nec in Lucrinâ lota Salmacis venâ.
Hîc ſumma leni ſtringitur Thetis vento,
Nec languet æquor; viva ſed quies ponti
Pictam phaſelon adjuvante fert aurâ:
Sicut puellæ non amantis æſtatem
Motâ ſalubre purpurâ venit frigus.
Nec ſeta longo quærit in mari prædam,
Sed à cubili lectulóque jactatam
Spectatus altè lineam trahit piſcis.
Si quando Nereus ſentit Æoli regnum,
Ridet procellas tuta de ſuo menſa.
Piſcina rhombum paſcit, & lupos vernas:
Natat ad magiſtrum delicata muræna.
Nomenculator mugilem citat notum,
Et adeſſe juſſi prodeunt ſenes mulli.
Frui ſed iſtis quando Roma permittis?
Quot Formianos imputat dies annus

27. Negotioſis rebus urbis hærenti?
28. O janitores, villicíque felices!
29. Dominis parantur iſta: ſerviunt vobis.

Vers. 1. &c. O Formiæ temperatæ, dulce littus, id eſt, quarum littus eſt amœnum, & jucundum ad ruſticationem; vos Apollinaris, ubi *Martis oppidum*, id eſt, Romam (pag. 413) fugit, locis omnibus præfert. Formiæ, vox pluralis numeri, Latii oppidum fuit, Læſtrigonum olim ſedes, inter Cajetam, & Minturnas, à Saracenis exciſum. Eſt in ejus loco pagus *Mola* nuncupatus.

5. Non ille ita miratur & amat Tiburtinos colles, patriam caſtæ ſuæ uxoris Formias Tiburi præfert. *Tibur.* Pag 38. 213. 216. *Tuſculanos* Pag 338 Algidum, mons eſt prope Romam, Dianæ olim ſacere ubi aura frigidior & ſalubrior. In hoc monte eſt nemus, Algidum quoque dictum, nunc *Selva dell'Aglio*: & oppidum ejuſdem etiam nominis; quod vocatur hodie *Rocca di Papa*.

6. *Præneſte*. Pag. 220.

Antium. Pag. 233. Cùm verſatur Apollinaris in ſua villa Formiana, non requirit, non deſiderat, amœnos ſeceſſus qui ſunt prope oppidum Circæum, (pag. 234.) aut prope Cajetam Dardanidem, id eſt, conditam ab Ænea & Trojanis (Pag 234.)

9. *Marica*. Fauni conjux fuit: hujus templum erat ad ripam Liris fluvii, qui nunc dicitur Italiæ *Carigliano*.

10. Nec Baïani fontes. Eos hîc vocat *Salmacida lotam in Lucrinâ venâ*, id eſt, in lacu Lucrino, qui non procul Baiis abeſt. Pag. 67. Salmacis enim fons fuit in Caria, fabulis inclytus, cujus aqua effeminare hominum animos & corpora jactabatur: huic aptè comparat Baïanos fontes, ſuis deliciis & Romanorum luxu nobiles.

11. Hic leni ventorum flamine mulcetur aquæ ſuperficies, & placidum æquor.

Thetis. Pelagi Dea: pro mari ponitur.

12. *Viva quies ponti*. Non languidæ & ſtagnantis aquę, ſed fluctuantis leniter grata tranquillitas.

13. *Phaſelon*. Phaſelus eſt cymba exigua.

14. 15. Aura propellens phaſelum, & quietem illam pelagi velut animans, ſimilis eſt ventulo, quem puella, calorem æſtivum temperans, facit, mota veſte purpureâ, & ante frontem ventilatâ.

18. *Trahit*. Ut eſcam hamo inſertam voret. *Setam*. Lineam piſcatoriam. *Altè ſpectatus*. Viſus è ſuperiore loco Vel; in aqua pellucida, licèt alta & profunda, facilè apparens.

19 20. Si quando mare ventis agitatur, nec piſcari licet. Æolus præeſt ventis, qui turbant mare.

Nereus. Deorum marino-

rum antiquiſſimus. Menſa de ſuo tuta, id eſt, de piſcibus qui domi ſervantur in piſcinis & vivariis, procellas ridet, non eſt ſollicita utrum mare ſit procelloſum necne; paratas dapes ac tutas habet. Rhombi, lupi, murenæ, mugiles, mulli, piſcium ſunt nomina, de quibus ſparſim ante dictum.

21. *Vernas.* Domi natos 52.

23. *Nomenculator*, ſive Nomenclator, is eſt qui appellat nomina, eratque certorum apud Romanos ſervorum nomen & munus, qui dominis ſuis civium nomina, ut quiſque occurrebat, ac ſalutandus erat, ſugererent. Porrò piſcibus quibuſdam inſignioribus, quos alerent domi, nomina imponebat: & vocati ſic piſces, prodibant, ſéque ſiſtebant.

26. Quàm pauci dies Formiani numerantur, & tanquam candidi, & felices ponuntur in beneficii loco, ab Apollinare aut alio urbanis negotiis affixo? Pauci certè: illæ omnes deliciæ in ſervorum villicorum gratiam videntur eſſe comparatæ! *Imputat* Pag. 147. notâ 3. 228. 250. notâ 13. 283.

XXIX.

Ἀνθρωποφάγος.

1. Addixti ſervum nummis here mille ducentis,
2. Ut bene cœnares, Calliodore, ſemel;
3. Nec bene cœnaſti: mullus tibi quatuor emptus
4. Librarum, cœnæ pompa capútque fuit.
5. Exclamare libet; non eſt hic, improbe, non eſt
6. Piſcis, homo eſt: hominem, Calliodore, voras.

Vers. 1. *Addixti*. Pro, addixiſti, id eſt, dediſti, vendidiſti. Propriè dicitur aliqua res addici, cùm in auctione traditur pluris licitāti. Nummi ſeſtertii mille & ducenti conficiunt libras Turonicas 120. *Here*. Heri Pag 52.

2. Ut conficeres pecuniam, quam in cœnam oppiparam impenderes.

3. 4 Tamen magnificè, & lautè non cœnaſti, ſiquidem primarium & palmarium cœnæ tuę ferculum, fuit unus tantùm mullus, librarum quatuor.

Mullus. Piſcis: *un barbone*.

6. *Homo eſt*. Quia hominis pretiū eſt: vitā ſervi conſtitit.

XXX.

Imago viri probi.

1. Hæc mihi quæ colitur violis pictura, roſiſque,
2. Quos referat vultus, Cæciliane, rogas?

3. Talis erat Marcus mediis Antonius annis
4. Primus: in hoc juvenem ſe videt ore ſenex.
5. Ars utinã mores, animúmque effingere poſſet!
6. Pulchrior in terris nulla tabella foret.

Vers. 3. De illo M. Antonio Primo vide pag. 475. & Ep. 22. hujus libri. *Mediis annis*. Florenti ætate.

XXXI.

Vita culpanda: perſonis parcendum.

1. Simplicior priſcis, Munati Galle, Sabinis,
2. Cecropium ſuperas qui bonitate ſenem:
3. Sic tibi conſoceri claros retinere Penates
4. Perpetuâ natæ det face caſta Venus:
5. Ut tu, ſi viridi tinctos ærugine verſus
6. Forte malus livor dixerit eſſe meos,
7. Ut facis, à nobis abigas: nec ſcribere quemquã
8. Talia contendas carmina, qui legitur.
9. Hunc ſervare modum noſtri novere libelli;
10. Parcere perſonis, dicere de vitiis.

Vers. 1. *Sabinis*. Fuerunt in media Italia versùs mare Adriaticum: viri antiquæ probitatis & ſimplicitatis laude præſtantes.

2. *Senem Cecropium*. Socratem, qui Apollinis oraculo vir optimus eſt judicatus.

Cecropium. Pag. 49. 235.

3 4. Sic tibi det, faxit Venus, perpetuâ face, id eſt, perpetuo matrimonio (Pag. 400. tuæ natæ, ut retineas, & habites Penates, domum, tui conſoceri. Conſoceri dicuntur illi, quorum alter filium ſuum alterius filiæ dat in matrimonium. Æternum ſit, abſque divortio & repudio, matrimonium tuæ filiæ cum filio tui conſoceri; & ita in eadem domo cum eo conjunctiſſimus ſemper vivas.

5. *Ut tu &c.* Iſtud *ut* reſpondet particulæ *ſic*, poſitæ in diſticho ſuperiori. Ita opto te in conſoceri ædibus ſemper eſſe, ut tu velim abigas, eâ conditione ut abigas &c. *Ærugine*. Eſt tabes æris; quemadmodum rubigo, ferri: hæc rubra: illa viridis: utraque æs aut ferrum corrodit. Pro invidia interdum metaphoricè uſurpatur, quâ invidus arroditur & conficitur. In hoc loco ſignificat maledicentiam & obtrectationem, quæ eſt invidiæ partus.

7. *Abigas*. Meos eſſe neges: expungas è meis libris.

8. *Qui legitur*. Quemquam qui probetur, qui multos habeat lectores.

XXXII.

Patroni & clientes à Trajano ſervati.

1. Dî tibi dent quicquid, Cæſar Trajane, mereris:
2. Et rata perpetuò, quę tribuêre, velint:
3. Qui ſua reſtituis ſpoliato jura patrono:
4. Libertis exul non erit ille ſuis.
5. Dignus es, ut poſſis totum ſervare clientem,
6. Et (liceat tantùm vera probare) potes.

Vers. 2. *Rata.* Faxint ut quæ tibi ſunt largiti beneficia, ea ſint perpetua. Conſtantem tibi felicitatem largiantur.

3. *Jura.* Poterat patronus ſive dominus, à libertis ſuis clientibus (liberti omnes erant clientes, licèt non omnes clientes liberti forent) certam in rebus quibuſdam operam exigere; alimenta, ſi egeret, bonorum ſemiſſem, id eſt, dimidiam partem, cùm teſtamentum conderent; denique revocare illos poterat in ſervitutem, ſi in officio & fide non manerēt. Hoc jure (quod Trajanus reſtituit) patronos nos Domitianus ſpoliaverat, volveratque ut libertini, hoc eſt libertorum filii, in quos idem atque in libertos jus erat, pares eſſent militibus, qui hoc jure ſoluti erant.

4. Non erit deinceps patronus libertis ſuis pro exule, non tractabitur ab iis ut exul; non ſpoliabitur bonorum ſemiſſe. Exulibus nullum jus erat gaudendi teſtamento, aut bonis defunctorum fruendi. Exules etiam & proſcripti carebant omni civium jure. Talis eſſe patronus videbatur, ſuo privatus jure.

5. Dignus es qui omnes viciſſim clientes ſerves, & ab omni patronorum vindices injuria: hoc tuâ magnificentiâ & bonitate dignum.

6. Omnino id facies, ſi modò clientes juſta probabunt illa eſſe, quæ à patronis petent: aut verè ſe læſos ab iis fuiſſe oſtendent.

XXXIII.

Laus Sulpitiæ poëtriæ.

1. Omnes Sulpitiam legant puellæ,
2. Uni quæ cupiunt viro placere.
3. Omnes Sulpitiam legant mariti,
4. Uni qui cupiunt placere nuptæ.
5. Non hæc Colchidos aſſerit furorem,
6. Diri prandia nec refert Thyeſtæ?

Scyl'am, Byblida, nec fuiſſe credit:
Sed caſtos docet & pios amores,
Luſus delicias, facetiáſque.
Cujus carmina qui bene æſtimarit,
Nullam dixerit eſſe nequiorem,
Nullam dixerit eſſe ſanctiorem.
Tales Ægeriæ jocus fuiſſe.
Udo crediderim Numæ ſub antro.
Hâc condiſcipulâ vel hac magiſtrâ
Eſſes doctior & pudica, Sappho.
Sed tecum pariter ſimúlque viſam
Durus Sulpitiam Phaon amaret;
Fruſtra: námque ea nec Tonantis uxor,
Nec Bacchi, nec Apollinis puella
Erepto ſibi viveret Caleno.

VERS. 1. *Sulpitiam.* Matrona fuit è nobiliſſima Sulpitiorum familia, & eodem quo Martialis, ævo floruit. Poëma ſcripſit, præter alia, egregium, de amore conjugali Hinc ait vates eam eſſe legendam illis puellis quæ uni viro ſervare fidem, quæ caſtæ conjuges eſſe velint.

5. 6 Non deſcribit Sulpicia Medeæ ſcelera, quæ filios trucidavit, &c nec Thyeſtæ dapes. Pag 104. 269. *Colchidis.* Pag. 24. *Aſſerit.* Tuetur ac defendit, laudando comprobat.

7 Imo ne credit quidem unqnam extitiſſe Scyllam: (pag. 342.) aut Byblidem. Hæc in fontem converſa fuiſſe fingitur à poëtis. Ovid. IX. Metamorph.

11. *Nequiorem.* Feſtiviorem, jocoſiorem.

13. *Ægeriæ.* Numa ſecundus Romanorum rex ſimulabat ſe ab illa Dea doceri & accipere leges quas Romanis imponebat, & cum ipſa colloqui in quodam antro prope Ariciam Vide Ep 32. lib. VI.

16. *Sappho.* Pag. 357.

18. *Phaon* Phaonem amabat Sappho, nec ab eo redamari poterat: Phaon tamen, inquit Noſter, Sulpitiam diligeret æquè ac tu, ſimul atque ipſam vidiſſet, optarétque ſibi conjugem tam caſtam: ſed fruſtra; nec enim erepto ſibi viro ſuo Caleno, vellet eſſe puella, id eſt, uxor, pellex, ipſius Jovis, Apollinis, aut Bacchi.

XXXIV.

Vinum peſſimum.

Improba Maſſiliæ quicquid fumaria cogunt,

Accipit ætatem quiſquis ab igne cadus:
A te, Munna, venit: miſeris tu mittis amicis
Per freta, per longas toxica ſæva vias.
Nec facilis pretio, ſed quo contenta Falerni
Teſta ſit, aut cellis Setia cara ſuis.
Non venias quare tam longo tempore Romã,
Hæc puto cauſa tibi eſt, ne tua vina bibas.

Vers. 1. 2. Quidquid vini in horreis Maſſiliæ ſervatur, & fumo cogitur; id eſt, penſatur, miteſcit ac ſeneſcit. Vel *cogunt*, id eſt, continent, ſtipant.

Fumaria. Sunt apothecæ, ubi vinum ætatem, id eſt, maturitatem quandam & properatam vetuſtatem à fumo & igne accipit. *Improba* vocantur, quia illa vina fumo excocta, parum ſalubria ſunt. Maſſilia, *Marſeglia*, eſt urbs Galliæ Narbonenſis, ad mare Mediterraneum, portu ampliſſimo.

4. *Toxica*. Venena: vinum peſtiferum. Pag. 280.

5. 6. Nec vina iſta Maſſilitana vili pretio vendis, ſed tanto, quanto ſi venderetur amphora vini Falerni, aut Setini, ſatis caro vendita putaretur.

Falerni Pag. 41. 123.

Setia. Pag. 220.

Cellis. Apothecis vinariis.

XXXV.

In Hiſpaniam profecturus.

Juris & æquarum cultor ſanctiſſime legum,
Veridico Latium qui regis ore forum,
Municipi, Materne, tuo veterique ſodali,
Gallaïcum mandas ſi quid ad Oceanum.
An Laurentino turpes in littore ranas,
Et ſatiùs tenues ducere credis acos?
Ad ſua captivũ quàm ſaxa remittere mullum,
Viſus erit libris qui minor eſſe tribus?
Et fatuam ſummâ cœnare pelorida menſâ,
Quóſque tegit levi cortice concha brevis:
Oſtrea Bajanis quàm non liventia teſtis,
Quæ domino pueri non prohibente vorent?
Hic olidam clamoſus ages in retia vulpem,
Mordebítque tuos ſordida præda canes:
Illic piſcoſo modò vix educta profundò
Impedient lepores humida lina meos.

17. Dum loquor, ecce, redit ſportâ piſcator inani:
18. Venator captâ marte ſuperbus adeſt.
19. Omnis ab urbano venit ad mare cœna macello.
20. Callaïcum mandas numquid ad Oceanum?

VERS. 2. *Qui regis &c.* Dum jus reſpondes. Erat inſignis juriſperitus. *Municipi.* Pag. 220 Mihi, qui ex eodem ſum ortus ac tu, municipio; nempe Bilbili.

4. Si quid habes quod in Hiſpania curatũ velis dicito. *Callaicum.* Pag. 202.

5. 6. 7. 8. An præſtat ranas & acos prope Romã in Laurentino littore piſcari, (acus eſt piſcis viliſſimus) quàm ingentes mullos in Hiſpania capere (piſces eximios; ſupra, Ep. 29.) qui cùm ſunt capti & captivi, remittuntur tamen ad litorea ſaxa unde capti ſunt, ſi videantur eſſe minores tribus libris, niſi ſint trilibres.

Ducere. Trahere lineâ piſcatoriâ.

9. *Fatuam.* Inſulſam. *Summa.* Extrema, poſt alias dapes. *Pelorida.* Peloris eſt è cancrorum genere, ſeu oſtreorum; vilis quoque piſciculus. Pag. 290.

10. Et oſtrea parva, ſeu piſciculos; qui concha, tanquam cortice, teguntur.

11. 12. Num præſtat Romę cœnare peloridas &c. quàm in Hiſpania cœnare oſtrea non liventia, id eſt, non invidentia, nihil cedentia, Bajanis oſtreis, quæ optima: quorum tamen in Hiſpania tanta copia eſt, ut ſervi & mancipia illis ad ſatietatem, annuentibus dominis, veſci poſſint. *Bajanis.* pag. 67. 213.

13. *Hic &c* Romæ, ſi venari voles, vulpem aliquam fortè capies, idque magno cum clamore & ſudore. *Olidam.* Pag. 185. notâ 10.

15. *Illic &c.* In Hiſpania tendam retia, in quibus paulò ante piſcatus fuerim, quæ recens ex aqua educta ſint, in iiſque lepores pulcherrimi confeſtim capientur.

17. Ecce, dum hæc ſcribo, fidem illis facit iſte piſcator, qui ſportâ (eſt vas vimineũ) vacuâ redit; adeo vacui ſunt & ſteriles Italiæ fluvii: & venator, qui captam martem reportat, ac tam exigua præda ſuperbus eſt. Martes, martis, *una martora*, eſt muſtelæ genus, de quo Plin. Lib. 39. c. 4. Legunt nonnulli *mele.* Meles animal eſt mordax, & altibus infeſtum, *une foüine.*

19. Ipſum Italiæ mare adeo ſterile eſt, ut piſces ab ipſa urbe Roma veniant ac deportandi ſint ad naves, ad urbes maritimas, ſi quis in iis cœnare piſces velit. Vides quàm jure Oceanum Callaïcum repetam; tu ſi quid curatum iſthic à me velis, ſignifica. Cùm diſcedentes aliquem, ſalutarent, iſtis vulgò

vocibus utebantur, *Numquid vis? numquid rogas?*

XXXVI.

Fortunati conjugis epitaphium.

1. O molles tibi quindecim, Calene,
2. Quos cum Sulpitia tua jugales
3. Indulſit Deus & peregit annos!
4. Vixiſti tribus, ô Calene, luſtris.
5. Ætas hæc tibi tota computatur;
6. Et ſolos numeras dies mariti.
7. Ex illis tibi ſi diu rogatam
8. Lucem redderet Atropos vel unam,
9. Malles quàm Pyliam quater ſenectam.

Vers. 1. *Calene.* Fuit Sulpitiæ vir, de qua ſuprà, Ep. 33.

2. *Jugales.* Conjugales. Quibus in eodem cum Sulpitia jugo, ſeu conjugio fuiſti. Matrimonium jugum vocatur, quia jugum & grave eſt, & à duobus fertur, eoſque ex æquo alligat, oneratque.

3. *Peregit.* Copiam tranſigendi dedit: peractos & plenos conceſſit.

4. *Luſtris.* Pag. 88. 181.

5. Omne illud ſpatium tẽporis putas bene tranſactum; in vitæ rationibus veluti ponis. Lege ſupra Ep. 22. & 28. verſu 26.

6. Solos illos numeras dies. candidos, fortunatos arbitraris, quibus Sulpitiæ maritus fuiſti. Lib. VIII. Epig. 45. notâ 2.

7. 8. 9. Si unum ex illis diẽ, poſt multas ac diuturnas preces, à Parca Atropo, exorare poſſes, illum anteponeres Neſtoris ſenectuti, qui tres ætates confeciſſe dicitur. pag. 271. Pylius vocatur, quia rex Pyli erat, in Græcia. *Atropos.* 210.

XXXVII.

Anus annoſa.

1. Conſule te Bruto quid juras, Lesbia natam?
2. Mentiris, nata es, Lesbia rege Numa.
3. Sic quoq; mentiris, namq;, ut tua ſęcula narrãt,
4. Ficta Prometheo diceris eſſe luto.

Vers. 1. *Bruto.* Primus, poſt exactos reges, conſul Romanus fuit anno U. C. 245. Numa rex ſecũdus Rom. prior Bruto annis ferè ducentis.

3. *Ut tua &c.* Ut eſt hæc tua ætas, & ſenectus, quæ

multa ſæcula præ ſe fert. narum; illa ipſa, quam è luto

4. Prima es omnium femi- finxit Prometheus. pag. 9.

XXXVIII.

Divortium utile.

1. Menſe novo Jani veterem, Proculeja, maritum
2. Deſeris; atque jubes res ſibi habere ſuas.
3. Quid rogo, quid factum eſt? ſubitique cauſa doloris?
4. Nil mihi reſpondes, dicam ego: prętor erat.
5. Conſtatura fuit Megalenſis purpura centum
6. Millibus, ut nimiùm munera parca dares:
7. Et populare ſacrum bis millia dena tuliſſet.
8. Diſcidium non eſt hoc, proculeja; lucrum eſt.

VERS. 1. Menſe quolibet Januario, initio cujuſque anni, repudias maritum.

2. Erant hæc divortii concepta verba, quæ conjux conjugem repudians apud prætorem dicebat: *Res tibi tuas habe.* Id eſt, ſarcinas collige, faceſſe.

4. *Prætor erat.* Ea cauſa fuit mariti deſerendi, quòd prætor eſſet; quo in magiſtratu ſumptus magni erant faciendi, quos ille facere non poterat, niſi uxor nummos de ſuo daret.

5. 6. Conſtitiſſet centum millibus ſeſtertiûm, (id eſt, libris Francicis 10000.) veſtis purpurea, quam, utpote prætor, geſtare debebat in ludis Megalenſibus. In honorem magnæ Deorum matris, ſive Cybeles celebrabantur iſti ludi pridie Non. April. uſque ad quintum Idus. Et munera quædam populo tunc diſtribui ſolebant à prætore. Cybele, Mater μεγάλη, id eſt, magna, dicebatur: unde vox Megalenſis facta. Illos ludos celebrabant prætores, aliique magiſtratus, purpurati, in toga & prætexta, ceteroque ornatu exquiſito: unde purpura Megalenſis in proverbium abiit.

7. *Populare ſacrum.* Sacrificium pro populo peragi ſolitum in Megalenſibus *bis dena*, ſeu viginti millia ſeſtertiorum (ſunt libræ Francicæ 2000.) *tuliſſet.* Abſtuliſſet. Conſtitiſſet 20. millibus nummûm.

8. Divortium hoc appellandum non eſt, ſed lucium.

XXXIX.

Ager fœcundus.

1. Septima jam, Phileros, tibi cōditur uxor in agro.
2. Plus nulli, Phileros, quàm tibi, reddit ager.

Vers. 2. *Plus &c.* Quia tibi ſingulæ dotem opeſque uxores in eo ſepultæ amplam reliquerunt.

XL.

Sibi amicus.

1. Quinte Caledonios Ovidi viſure Britannos,
2. Et viridem Tethyn, Oceanúmque patrem;
3. Ergo numæ colles, & Nomentana relinques
4. Otia? nec retinet rúſque focúſque ſenem?
5. Gaudia tu differs: at non & ſtamina differt
6. Atropos; atque omnis ſcribitur hora tibi.
7. Præſtiteris caro (quis non hoc laudet?) amico,
8. Ut potior vitâ ſit tibi ſancta fides:
9. Sed reddare tuis tandem manſure Sabinis,
10. Téque tuas numeres inter amicitias.

Vers 2. *Ovidi.* De illo vide Lib. VII. Ep 38. Cæſonium exulantem voluntarius comes in Britanniam eſt ſecutus. P. 345. *Caledonios.* P. 9.
3. *Colles Numæ.* Romam. Numa rex Romanorum ſecundus. *Nomentana.* P. 94.
4. *Otia.* Villam in qua otiaris.
5. *Stamina.* Pila: colum. Pag. 224.
6. *Atropos.* Pag. 210. 224.
Scribitur. In tuis rationibus veluti perſcribitur.
7. 8. Eſto ſanè, concedo tibi ut in gratiam amici tui Cæſonii, fidem & amicitiam vitâ ipſâ ducas potiorem: ut perire malis quã eũ deſerere.
9. 10. Sed velim tamen ut redeas in Italiam, & villam tuam Sabinam: ac te ipſum inter tuos amicos numeres. Non te ipſe deſeras, qui aliis deeſſe non vis.

XLI.

Lector faſtidioſus.

1. Si quid lene mei dicunt & dulce libelli,
2. Si quid honorificum pagina blanda ſonat:
3. Hoc tu pingue putas, & coſtam rodere mavis,
4. Ilia Laurentis cùm tibi demus apri.
5. Vaticana bibas, ſi delectaris aceto:
6. Non facit ad ſtomachum noſtra lagena tuũ.

Vers. 3. *Pingue.* Rude, inelegans. *Coſtam rodere.* Oſſa rodere, in quibus nihil carnis ſuccique ſit, mavis; cùm apri eximii ilia, inteſtina mollia, & bene condita,

tibi apponamus. Præfers carmina maledica & aſpera, noſtris dulcibus & innoxiis.

4. *Laurentis*. Libro IX. Epig. 35.

5. *Vaticana*. Vina peſſima.

XLII.

Laudanda negligentia.

1. Omnia vis bellè, Matho, dicere: dic aliquando
2. Et bene: dic neutrum: dic aliquando malè.

VERS. 1. *Bellè*. Elegantèr, ingenioſè, acutè.

2. *Bene*. Mediocriter, utcumque. *Malè*. Negligenter, omiſſis pigmentis & oratorio fuco Pag. 366.

XLIII.

Vita felix.

1. Vitam quæ faciunt beatiorem,
2. Jucundiſſime Martialis, hæc ſunt:
3. Res non parta labore, ſed relicta;
4. Non ingratus ager; focus perennis;
5. Lis nunquam; toga rara; mens quietâ,
6. Vires ingenuæ; ſalubre corpus;
7. Prudens ſimplicitas; pares amici;
8. Convictus facilis; ſine arte menſa;
9. Nox non ebria, ſed ſoluta curis;
10. Non triſtis torus, & tamen pudicus:
11. Somnus qui faciat breves tenebras;
12. Quod ſis, eſſe velis, nihilque malis:
13. Summum nec metuas diem, nec optes.

VERS. 2. *Martialis*. Alloquitur amicum cognominem. Pag. 218.

3. *Res*. Opes, fortunæ. *Relicta*. Patrimonio, teſtamento. Propriè dicitur hereditas relinqui.

5. *Toga rara*. Rara urbana officia, ſalutationes, obſequia, &c. ad quæ obeunda togis utebantur, ut veſte honeſtiori.

10. *Torus*. Conjugium.

11. Somnus lenis & arctus. adeo ut nox brevis appareat.

12. Tuâ ſorte ſis contentus.

13. *Summum diem*. Mortē. Eam qui metuit, anxius eſt, dū ſpoliari bonis, quibus fruitur, timet: qui eādem optat, id vitę preſētis odio, vel faſtidio facit, quod ipſum eſt miſerū.

XLIV.

Frugale convivium.

1. Nunciat octavam Phariæ ſua turba juvencæ,
2. Atque pilata redit jámque ſubítque cohors.
3. Temperat hæc thermas, nimios prior hora vapores
4. Halat, & immodico ſexta Nerone calet.
5. Stella, Nepos, Cani, Cerealis, Flacce, venitis?
6. Septem ſigma capit: ſex ſumus; adde Lupum.
7. Exoneraturas ventrem mihi villica malvas
8. Attulit, & varias quas habet hortus opes.
9. In quibus eſt lactuca ſedens, & ſectile porrum:
10. Nec deeſt ructatris mētha, nec herba ſalax.
11. Secta coronabunt rutatos ova lacertos;
12. Et madidum thynni de ſale ſumen erit.
13. Parvus in his unâ ponetur cœnula menſâ
14. Hœdus, inhumani raptus ab ore lupi.
15. Et quæ non egeant ferro ſtructoris ofellæ,
16. Et faba fabrorum, prototomíque rudes.
17. Pullus ad hæc cœniſq; tribus jã perna ſuperſtes
18. Addetur: ſaturis mitia poma dabo.
19. De Nomentanâ vinum ſine fæce lagenâ,
20. Quæ, bis Frontino conſule, plena fuit.
21. Accedent ſine felle joci, nec mane timenda
22. Libertas: & nil quod tacuiſſe velis.
23. De Praſino cōviva meus Venetóque loquetur;
24. Nec facient quemquã pocula noſtra reum.

VERS. 1. Iſidis ſacerdotes ſacris abſolutis pulſant tintinnabulum de more, ac horã eſſe octavam, id eſt, ſecundam poſt meridiē, admonent. Octavâ horâ exercebant Romani corpora. P 186. *Juvencæ* Pag. 109. *Phariæ*. P. 83.

2. *Pilata*. Raſa: calva, pilis vulſis è capite. *Redit*. Sacerdotes Iſidis poſtquam ejus templum aperuerant manè, totã urbem circumcurſabant, fingentes ſe quærere filium Iſidis, ab ea olim amiſſum, quàm ceremoniam, in Ægypto ſolennem, Romę repręſentabant. Mox ad templum redibant, & ſacris quibuſdam peractis, templum claudebāt. Sunt qui legant: *Et pilata redit &c.* explicántque de militum prætorianorum cohorte pilis, id eſt, brevibus jaculis

armata, quæ peractis excubiis rediret in prætoriana caſtra, dum ſubiret altera cohors, illius vices exceptura. *Iamque* ponitur pro *jam*, ut dixi pag. 457.

3. Hâc horâ octavâ thermæ ſunt temperatæ, & tepidæ, quæ, horâ ſeptimâ, plus nimio adhuc calidę ſunt; calidiores etiā, ſexta. *Prior hora*. Septima, quę octavā pręcedit.

4. *Immodico Nerone*. Immodico calore, quo æſtuant thermæ Neronianæ. P. 341.

5. O amici, num tandem venitis? Ecquid ad cœnam properatis?

6. *Sigma*. Lectus erat diſcubitorius, factus in morē literæ gręcę ſigma, quę, ut priſco more ſcribebatur, accedebat ac ſimilitudinem lIterę latinæ *c*. Itaque lectus ille hemicyclum, id eſt, ſemicirculū, imitabatur. Septem convivas ſigma capiet; eſtis jam quinque, nēpe Stella, Nepos, Canius, Cerealis & Flaccus: ſextus ego ſū; addatur Lupus (nomē eſt viri) ſeptimus erit.

7. Malvæ ſolvunt alvum ac lubricant.

9. *Sedens*. Seſſilis, capitata. Porrum aliud ſectivum, aliud capitatum. P. 165.

10. *Ructatrix*. Quæ ructus ciet. *Salax* Eruca, quæ libidinem proritare dicitur.

11. *Rutatos*. Rutâ condītos. In orbem igitur compoſita ova dura & ſecta, patinæ oras ambient &c.

Lacertos. Pag. 360.

12. *Sumen*. Mamillæ ſunt porcinæ. Pag. 121. *Madidum thynni ſale*. Conditum garo, ſeu muria confecta eſt ilibus thynnorum. Pag. 321.

13. Inter illas dapes, unà & eadem in menſa, ponetur hœdus. Legitur etiam, *Guſtus in his*: *&c.* quaſi dicat. Priora illa, erunt leviora ineuntis cœnæ fercula: ſequetur cœnæ caput, hædus &c. Quid ſit *guſtus* vide l. 11. ep. 17.

15. *Structoris*. Structor dividebat carnes, &c. Vide Juvenalem Sat. xj.

Ofellæ. Sunt carnium particulæ aſſatæ in craticula, vel in olla elixæ.

16. *Et faba &c.* Nempe cibus fabrorum, & deliciæ. Vel, faba certo modo condîta, qualem fabri adamant.

Prototomi. Braſicarum cymæ, cauliculi delicatiores, primo vere deciſi, Italis *broccoli*: πρωτότομοι; πρῶτος. *primus*, τέμνω, *ſeco*.

17. *Perna*. Suilla coxa.

19. *Nomentana*. Pag. 89.

20. Quæ prima omnium lagenarum impleta eſt vino, cùm Frontinus iterum conſul fuit. Ille Martialis ævo floruit, ac librum de Strategematis ſcripſit.

21. *Mane timenda*. Poſtridie, inſequenti mane. Domitiani ævo fiebat ſæpè, ut quę in cōviviis dicta erāt liberius, ad Imperatorē deferrentur, & rei fierent mane qui ſimul pridiano cōvivio indulſerant.

23. *De Praſino &c.* Confabulabimur de aliquo aurigâ factionis Praſinæ, vel Venetæ. Vide Lib. VI. Ep 31.

XLV.

Vina plumbea, aureum vas.

1. Cùm potes amethyſtinos trientes,
2. Et nigro madeas Opimiano:
3. Propinas modò conditum Sabinum:
4. Et dicis mihi, Cotta, Vis in auro?
5. Quiſquam plumbea vina vult in auro?

VERS. 1. *Amethyſtinos trientes*. Calices ornatos lapide amethyſto. Is ebrietatem impedire putabatur, unde illi nomen, ab α privante nimirum & μεθύω ebrius sũ De triẽtibus dictum eſt p. 46.
2. *Opimiano*. Subaudi, *vino*. Pag. 47.
3. *Modo conditum*. Recéns, nuperrimè, in amphoras fusũ.
Sabinum. Deterrimum: natum in Sabinorum regione, poſita ad mare Adriaticum è regione Latii.
4. *Vis*. Subaudi, bibere. *In auro*. poculis aureis.
5. *Plumbea*. Peſſima Pag. 89. notâ 15.

XLVI.

In mortem aurigæ.

1. Frangat Idumæas triſtis Victoria palmas:
2. Plange Favor ſævâ pectora nuda manu.
3. Mutet Honor cultus; & iniquis munera flammis
4. Mitte coronatas, Gloria mœſta, comas.
5. Heu facinus! primâ fraudatus, Scorpe, juventâ
6. Occidis; & nigros tam citò jungis equos.
7. Curribus illa tuis ſemper properata, brevíſque,
8. Cur fuit & vitæ tam prope meta tuæ?

VERS 1. *Idumeas*. P. 103.
2. *Plange*. Tunde, percute.
3. *Cultus*. Veſtes: pullas v. g. pro candidis induat.
Et iniquis &c. Gloria tondeat capillos, (id in luctu fieri ſolebat) & eos in ignem projiciat, cum laureis ſuis coronis.
6. *Nigros*. Nempe iturus ad Plutonẽ. Omnia inferis nigra.
7. 8. Qui metam in circo tam properè, tam breviter, attingebas; cur vitæ metam, id eſt mortem, tam feſtinanter attigiſti?

XL VII.

Mors decepta.

1. Ille ego ſum Scorpus, clamoſi gloria circi,
2. Plauſus Roma tui, deliciæque breves:
3. Invida quem Lacheſis raptum trieteride nonâ,
4. Dum numerat palmas, credidit eſſe ſenem.

Vers 1. *Ille ego ſum &c.* Videtur carmen hoc epitaphii loco poſitum fuiſſe.
Circi. Pag.25. 311.
3. *Lacheſis*. Pag.210.224.
Trieteride nonâ. Anno ætatis 27. Vide Pag, 298.
4. *Palmas*. Quas in circo ſum adeptus. Lege p.222.

XLVIII.

Laus vitæ ruſticæ.

1. Sidera jam Tyrius Phryxæi reſpicit agni
2. Taurus, & alternum Caſtora fugit hiems.
3. Ridet ager, veſtitur humus, veſtitur & arbos:
4. Iſmarium pellex Attica plorat Ityn.
5. Quos, Fauſtine, dies, qualem tibi Roma Ravennam
6. Abſtulit! ô ſoles! ô tunicata quies!
7. O nemus, ô fontes, ſolidúmque madentis arenæ
8. Littus, & æquoreis ſplendidus Anxur aquis!
9. Et non unius ſpectator lectulus undæ,
10. Qui videt hinc puppes fluminis, inde maris.
11. Sed neq; Marcelli, Pompejanúmque, nec illic
12. Sūt triplices thermę, nec fora juncta quater:
13. Nec Capitolini ſummum penetrale Tonantis,
14. Quæque nitent cælo proxima templa ſuo.
15. Dicere te laſſum quoties ego credo Quirino:
16. Quę tua ſunt, tibi habe: quę mea, redde mihi.

Vers. 1. Jam ſignum Tauri oritur, & Arietis ſidus antea exortum reſpicit. Aries primum eſt Zodiaci ſignum, & initium anni aſtronomici, ac veris: hunc proximè conſequitur Taurus; quem Tyrium appellat, quia fabulis proditum eſt, eum in ſidera relatum fuiſſe, poſtquam Europam Agenoris, qui Tyrum condidit, filiam per mare in Cretam vexiſſet. Aries verò cur *Phryxæus* vocetur, explicui pag. 286. Oritur ille die 21. Martiis:

Taurus

Taurus 21. Aprilis: Gemini 21. Maii. Ita vernos tres menſes complectitur ac deſcribit hoc diſticho.

2. *Alternum &c* Jam Maius menſis inſtat, quo Geminos, ſignum cæleſte in Zodiaco tertium, ſol ingreditur, & hiems omnino abſcedit. Sūt autem illi Gemini, Caſtor & Pollux, alternis vivere & mori dicti, ut explicatum Ep. 38. Lib V. & 51. Lib. VIII.

4. *Pellex Attica* Philomela Pandionis enim Athenienſium regis erat filia Pellex dicitur, nempe Terei, à quo temerata eſt.

Ityn. Filium ſororis ſuæ Procnes, quem ipſa Procne, illatam ſorori ſuæ Philomelæ injuriam non ferens, ſectum in fruſta & elixum, Tereo marito ſuo epulandum appoſuit Pag. 276

Iſmarium. Thracium, quia Tereus ejus pater, Thraciæ rex erat, in qua mons Iſmarus.

5. Quàm candidis & amœnis diebus caruiſti, quibus Ravennæ, (Pag 168) in tua villa frui poteras, & quos tibi Roma, dū te occupatum tenet, malè invidit & abſtulit!

Tunicata quies Libera à negotiorum tumultu, ambitione, &c. Populus, Romæ; cives in municipiis, ruſtici in pagis, erant ferè tunicati.

7. 8 *Solidum littus*. Non molle & paludoſum, ſed arena duriore, licèt madida, firmum & ſtipatum.

Anxur. Pag 214.

9. 10. O rem ſuavem, cum è ſuo lectulo poteſt aliquis mare, & circumfuſa flumina contemplari, ut Anxure licet. *Non unius* Non tantùm fluvialis, ſed etiam marinæ.

11. Arqui nō eſt ill e theatrum Marcelli, & Pompeii. Auguſtus in honorem Marcelli, filii Octaviæ ſororis ſuæ theatrum extruxit inter Capitolium & Tiberim: *Pompejanum* Pag. 288.

12. *Thermæ*. Pag. 5. *Triplices*. Triplici contignatione ædificatæ: vel, tres maximè celebres, Agrippæ, Neronis, & Titi. De foris quatuor dictum ſupra, ep 27. Lipſium ad Lib. V. de admirandis Romæ.

13. Non templum Jovis Capitolini. Pag. 209. 241. 359.

14. Templum Flaviæ gentis, quo lege plura Lib. IX. Ep. 2. & 3.

15. O quoties Romulo & Romæ dicis, ut opinor, ſerva tibi tuos honores, curas, templa magnifica, & theatra: orium, rus, villam meam, mihi redde. *Quirino*. Romulus cum haſta ferè pingebatur, utpote bellator; haſta autem Sabinorum linguâ vocabatur quiris. Inde Romulo nomen Quirini.

XLIX.

Oculorum dapes.

1. Menſas, Ole, bonas ponis; ſed ponis opertas.
2. Ridiculum eſt: poſſum ſic ego habere bonas.

VERS. I. *Opertas.* Tectas, clauſis lancibus, quas aperire nemini licebat, præter Olum fortaſſe.

2. *Ego.* Licèt pauper, tales habere menſas poſſum, nempe ubi lances opertę ſint, ac vacuæ.

L.

Clientes ægroti.

1. Totis, Galle, jubes tibi me ſervire diebus,
2. Et per Aventinum ter qnater ire tuum.
3. Eximit aut reficit dentem Caſcellius ægrum;
4. Infeſtos oculis uris, Higine, pilos.
5. Non ſecat, & tollit ſtillantem Fannius uvam:
6. Triſtia ſervorum ſtigmata delet Eros.
7. Enterocelarum fertur Podalirius Hermes.
8. Qui ſanet ruptos, dic mihi, Galle, quis eſt?

VERS. I. *Servire.* Officia clientium, & obſequia, vel ſervitia potius, præſtare.

2. *Aventinum.* Pag. 111. *Tuum.* In quo habitas.

4. *Pilos.* Cùm pili palpebrarum ſunt longiores, eas vellicant, ac lædunt, itaque uri debent, aut evelli: hoc præſtabat egregiè Higinus quidam, medicus ophthalmicus. Pag. 418.

5. *Uvam.* Eſt morbus quidam, cùm in faucibus naſcitur tuberculum, ab uvæ ſimilitudine, uva dictum; quod, niſi à peritiſſimis medicis, ſanari ſine ſectione non poteſt. Fannius ſanat uvam, eam non ſecando.

6. Eros chirurgus quidam, delet notas ferro cadenti ſervis inuſtas. Pag. 419.

7. Hermes medicus, fertur eſſe Podalirius, id eſt, non inferior Podalirio, antiquo & celebri medico, Machaonis fratre, Æſculapii filio, in ſanandis Enterocelis, ἔντερον Græcis, inteſtinum eſt: κήλη, tumor. ἐντεροκήλη, morbus Hernia vulgò dictus, quo inteſtina in ſcrotum decidunt, diductâ & fracta pellicula interiore, qua continentur.

8. *Ruptos.* Hoc in loco non videtur ea vox poni pro homine graviori hernia laborante, id quod vulgò ſignificat; ſed pro cliente qui currendo, & ſerviendo patronis, ruptus, fatigatus ac fractus eſt, cujus rupta toga, rupti calcei, &c. Talis ego ſum, inquit, neque hujus mali remedium eſt invenire.

LI.

Pretioſum piper.

1. Argenti libram mittebas: facta ſelibra eſt,
2. Sed piperis: tanti non emo, Sexte, piper.

Vers. 1. *Argenti libram*. Pag. 136. *Selibra*. Pagina 87. 248. *Facta*. Mihi à te miſſa eſt, pro argenti libra, ſemilibra piperis.

2. *Tanti*. Tot laboribus, quot ſumo in te ſalutando, comitando, &c.

LII.

Amor non officioſus.

1. Anxuris æquorei placidos, Frontine, receſſus,
2. Et propius Bajas, litoreámque domum,
3. Et quod inhumanæ Cancro fervente cicadæ
4. Non novêre nemus, flumineóſque lacus
5. Dum colui, doctas tecum celebrare vacabat
6. Pieridas: nunc nos maxima Roma terit.
7. Hîc mihi, quãdo dies meus eſt? jactamur in alto
8. Urbis, & in ſterili vita labore perit;
9. Dura ſuburbani dum jugera paſcimus agri,
10. Vicinóſque tibi, ſancte Quirine, Lares.
11. Sed non ſolus amat, qui nocte diéque frequẽtat
12. Limina: nec vatem talia damna decent.
13. Per veneranda mihi Muſarũ ſacra, per omnes
14. Juro Deos, & non officioſus amo.

Vers 1. 2. *Anxuris*. P. 234. *Bajas*. 67. 213. Ducenda ſententia eſt à verſu 5. *Dum colui*. Dum habitavi Anxur, Bajas, & loca maritima.

3. Quando frequentabam illud nemus, illos lacus, quos facit flumen Alix, ubi cicadæ, vel media in æſtate, ſilent. Eſt illud nemus in agro Rhegino, ubi ultima Italia Siciliam reſpicit. Ibi Alix agros Locrenſem, & Rheginum dividit, cujus in ripa, quæ Rhegium ſpectat, cicadas obmuteſcere Plinius teſtatur Lib. XI. cap. 27. in ea verò, quæ Locros, canere. Sed cur inhumanæ cicadæ? an quia ſtridore querulo obſtrepunt? an legendum, ut Scaliger putat, *inhumano Cancro*? id eſt, æſtuanti, ſævo *Cancro*. Pag. 278. *Cicadæ*. Cicada inſectum quoddam eſt è genere locuſtarum, canorum, & ſtreperum.

6. *Terit*. Vexat, fatigat.

Pieridas. Pag 354.

7. Hic, in urbe, quando diem habeo meum? id eſt, in quo mihi, & meis amicis vacare poſſim? nullum.

8 *In alto urbis* In urbe, tanquam in mari jactor. *Et in ſterili &c* In illis urbanis curis & procellis vitam laborioſam, nullo fructu & operæ pretio totam perdo.

9. Maneo autem Romæ, ut colam domum ſuburbanam vicinam templo Romuli: quæ adeo ſterilis eſt, ut à me paſcatur potiùs magno ſumptu, quàm me fructibus ſuis paſcat. Sic infra. *Paſcitur, hic ibi paſcit ager*. Epig 82

11 *Amat*. Amici veri partes implet.

12. *Limina* Domum amici. *Vatem*. Scribendo occupatum. *Damna*. Temporis.

14. *Et non officioſus* Licèt urbanitate operoſa te non proſequar; amo te tamen. Multi amicitiam inanibus officiis malè metiuntur.

LIII.

Lector delicatus.

1. Conſumpta eſt uno ſi lemmate pagina, tranſis,
2. Et breviora tibi, non meliora placent.
3. Dives & ex omni poſita eſt inſtructa macello
4. Cœna tibi; ſed te mattya ſola juvat.
5. Non opus eſt nobis nimiùm lectore guloſo.
6. Hunc volo qui fiat non ſine pane ſatur.

VERS. 1. Cùm vides paginam repletam uno tantùm epigrammate, quod proinde longiuſculum ſit, hanc tranſis non legis. *Lemma* eſt inſcriptio carminis, titulus & ſumma ſive comprehenſio: λῆμμα, à λήβω, capio, comprehendo; pro toto epigrammate hic ſumitur.

4. *Mattya*. Significat ea vox cupedia, cruſtula delicata, & alia id genus quæ à piſtoribus dulciariis confici ſolent, à voce greca ματτύη, quam vocem Athenæus l. 14. ait ſignificare, omne opſonium exquiſitius. Μάττω, pinſo, ſubigo. Ita uſurpat Suet. in Calig. *Multis venenatas mattyas miſit*.

5. *Guloſo*. Cupediarum amante.

6. Hunc probo, qui ſolidis etiam cibis, & pane delectetur: qui nolit epulari, niſi apponatur panis.

LIV.

In ludimagiſtrum.

1. Jura trium petiit à Cæſare diſcipulorum,
2. Aſſuetus ſemper Munna docere duos.

Qui tres habebant liberos certo gaudebant jure. Pag 143. Quidam inductus ludimagiſter ad ſimilitudinem illius juris trium liberorum, trium diſcipulorum jus petebat à Cæſare, quamvis adeo eſſet deſertus & contemptus, tu nunquam diſcipulos plures duobus habuiſſet.

LV.

Epitaphium.

1. Hîc feſtinatâ requieſcit Erotion umbrâ,
2. Crimine quam fati ſexta peremit hiems.
3. Quiſquis eris noſtri poſt me regnator agelli,
4. Manibus exiguis annua juſta dato.
5. Sic lare perpetuo, ſic turba ſoſpite, ſolus
6. Flebilis in terrâ ſit lapis iſte tuâ.

VERS. 1. *Erotion*. Puella, de qua vide L.b.V. Ep. 34.37 *Feſtinata umbrâ*. Morte immatura.

2. Quam confecit ſextus annus crudeli fato, & prope ſcelerato. Legitur etiam *peregit*; id eſt, cujus vitam abſolvit.

4. *Manibus*. Umbræ Erotii. *Juſta*. Sic vocabantur ſacrificia pro mortuis fieri ſolita, quia iſto, qui defunctis habetur, honore nihil eſt juſtius.

5. 6. Precor viciſſim ut ſis ipſe tota cum domo tua, & familia, ſalvus & incolumis; nullumque tumulum præter hunc, in agro tuo videas. *Eare*. P.159. 169. Lapidem ſive cippum tumulis imponebant, in quo ſcriberent aliquid, epitaphii loco. Similem habes clauſulam Epig. 21. Lib. VI.

LVI.

Æſtas puerorum ſtudiis inopportuna.

1. Ludi magiſter parce ſimplici turbæ:
2. Sic te frequentes audiant capillati,
3. Et delicatæ diligat chorus menſæ;
4. Nec calculator, nec notarius velox
5. Majore quiſquam circulo coronetur:
6. Albæ leone flammeo calent luces,
7. Toſtámque fervens Julius coquit meſſem.
8. Cirrata loris horridi Scythæ pellis,
9. Quâ vapulavit Marſyas Celænæus,
10. Ferulæque triſtes, ſceptra pædagogorum,
11. Ceſſent, & Idus dormiant in Octobres:
12. Æſtate pueri ſi valent, ſatis diſcunt.

Vers. 2. *Capillati*. Cincinnati, & nobiles pueri. P. 571. not. 30.

3. *Chorus menſæ*. Pueri, in chorum, & inſtar coronæ, cingentes menſam, in qua legunt, ſcribunt, audiunt.

4. *Calculator*. Qui tradit putandi & numerãdi artem; qui arithmeticam docet. *Notarius*. Pag. 268.

5. *Majore circulo*. Pluribus diſcipulis in orbem circumſtantibus cingatur.

6. Dies calidi ſunt ac puri; æſtate ſicca. Leo, ſidus æſtivum, quintum in Zodiaco. Pag. 8 215 407.

8. *Scythæ horridi pellis*. Corium, quo utitur immanis Scytha, ad conficienda lorea flagra, ſeu ſcuticas. Dicitur iſta pellis, ſive ſcutica *loris cirrata*: nempe loris è manubrio, tanquam cirris, capilliſque ex capite, pendentibus. *Scythæ horridi*, qui horridus eſt ob lora immania, quibus ſervos caſtigare ſolet. Scythæ enim crudeles admodum erant, & loris ac pellibus plurimùm utebantur. De illis habita mentio ſuprà, Ep. 20.

9. *Marſyas*. Paſtor Phrygius fuit, qui auſus Apollinẽ fiſtulâ provocare, propè Celænas oppidum Phrygiæ, victus ab eo, loris cæſus, demum pelle ipſa ſpoliatus eſt. Ovid. 6. Metam.

11. *Dormiant*. Quieſcant, non tractentur uſque ad medium Octobrem: cùm remittet æſtus. Tota æſtate pueri ne vapulent, ne laborare cogantur.

Idus. Pag. 147. 221.

LVII.

Epitaphium nobilis matronæ.

1. Marmora parva quidem, ſed nõ ceſſura, viator,
2. Mauſoli ſaxis, Pyramidúmque legis.
3. Bis mea Romano ſpectata eſt vita Terento;
4. Et nihil extremos perdidit ante rogos.
5. Quinque dedit pueros, totidẽ mihi Juno puellas:
6. Clauſerunt omnes lumina noſtra manus.

Vers 1. Tumulum parvum è marmore vides: nõ cedet ille tamen Mauſoleis omnibus & Pyramidibus. De utriſque vide pag. 3. 4.

3. Quo vixi tempore, bis celebrati fuere ludi ſæculares. Oportet vixerit hæc matrona ferè annis 110. Nam totidem interceſſere inter ludos ab Auguſto celebratos, & eos quos Domitianus edidit, ut dixi Libro IV. Ep. 1. Recèns nata erat ſæcularibus Auguſti ludis; ſenio confecta ludis Domitiani: unde non ait utroſque ſibi ſpectatos fuiſſe, ſed in utriſ-

que ſe vixiſſe, ſpectatam ſe fuiſſe, id eſt, fuiſſe admirationi omnibus, ob diuturnitatem vitæ. In illis ſæcularibus ludis fiebant ſacra quædam Diti, in Terento. De illo habui mentionem pag. 71. 181.

4. *Nil perdidit*. Non dentes, non uſuram oculorum, aut alia id genus, quæ anni adimunt. *Rogor.* Pag. 262.

6. Clauſerunt mihi morienti oculos omnes mei liberi. Hoc votum parentum eſt, ut liberos ſibi ſuperſtites relinquant.

LVIII.

In hominem effeminatum.

1. Cùm te municipem Corinthiorum
2. Jactes, Carmenion, negante nullo;
3. Cur frater tibi dicor, ex Iberis
4. Et Celtis genitus, Tagíque civis?
5. An vultu ſimiles videmur eſſe?
6. Tu flexâ nitidus comâ vagaris:
7. Hiſpanis ego contumax capillis.
8. Levis dropace tu quotidiano;
9. Hirſutis ego cruribus, geníſque.
10. Os blæſum tibi, debilíſque lingua eſt;
11. Nobis filia fortiùs loquetur.
12. Tam diſpar aquilæ columba non eſt;
13. Nec dorcas rigido fugax leoni.
14. Quare deſine me vocare fratrem,
15. Ne te, Carmenion, vocem ſororem.

VERS. 1. Municipes erant cives quarumdam urbium, jure civitatis Romanę fruentium. Pag. 220. Municeps aut civis Corinthius hoc loco ſignificat hominem improbum & mollem, quia Corinthus (Pag. 260.) deliciarum & nequitiæ famâ laborabat.

2. *Negante nullo.* Quoniam id mores tui ſatis loquuntur & probant.

3. 4. Ego natus in Celtiberia provincia Hiſpaniæ, Pag. 57. *Tagi.* 57. 211.

6. *Flexa.* Criſpata, calamiſtrata. Pag 119. *Nitidus.* Unguentis delibutus.

7. *Contumax.* Incultus, aſper, hirſutus.

8. *Dropace*. Dropax medicamenti quoddam genus eſt, è pice conflatum, quo pili è cute velluntur.

11. Apud nos, Hiſpanos videlicet, filia, puella, fortiori voce ac magis virili, quàm tu, loquetur.

13. *Dorcas*. Silveſtris caprea.

Sororem. Nempe femina quàm viro ſimiliorem.

LIX.

Elegans coquus.

1. Qui rogo tam durus, quis tam fuit ille ſuperbus,
2. Qui juſſit fieri te, Theopompe, cocum?
3. Hanc aliquis faciem nigrâ violare culinâ
4. Suſtinet? has uncto polluit igne comas?
5. Quis potiùs cyathos, aut quis cryſtalla tenebit?
6. Qua ſapient melius mixta Falerna manu?
7. Si tam ſidereos manet exitus iſte miniſtros,
8. Jupiter utatur jam Ganymede coco:

V. 4 *Uncto igne*. Nidore: igne culinario fumo & pingui.

5. *Potiùs*. Potiori jure. Decentiùs.

6. *Falerna*. Pag. 43. 123.

7. *Sidereos*. Dignos ſideribus, elegantes.

Exitus iſte. Culina.

8 Poterit ipſe quoque Ganymedes eſſe coquus Jovis, neque illum culina dedecebit. *Ganymede*. Pag. 36.

LX.

Epitaphium vetulæ.

1. Pyrrhæ filia, Neſtoris noverca,
2. Quam vidit Niobe puella, canam,
3. Laërtes aviam ſenex vocavit,
4. Nutricem Priamus, ſocrum Thyeſtes,
5. Jam cornicibus omnibus ſuperſtes,
6. Hoc tandem ſita conditur ſepulcro
7. Calvo Plotia cum Melanthione.

Vers. 1. *Pyrrhæ*. Fuit Pyrrha uxor Deucalionis. Neſtor multò ante Homerum, bello Trojano vixit.

2. *Niobe*. Uxor Tantali, quæ dicitur hîc fuiſſe puella, cùm jam unus eſſet iſta Plotia.

3. *Laërtes*. Pater Ulyſſis.

Avia. Eſt patris vel matris mater.

4. *Socrum*. Eſt ſocrus, uxoris, aut mariti mater, *belle mere*.

Thyeſtes. P. 164. 207. 269.

5. *Cornices*. Diutiſſimè vivere feruntur.

8. *Melanthione*. Suo viro.

LXI.

Uxor imperitans viro.

1. Cuſtodes das, Polla, viro; non accipis ipſa:
2. Hoc eſt uxorem ducere, Polla, virum.

VERS. 1. *Cuſtodes*. Apponebantur à viris interdum cuſtodes uxoribus, ut eas obſervarent: hæc Polla viro apponebat, licèt illo fortaſſe non caſtior.

2. Id cùm facis, virum ducis, viro imperitas; cùm tamen uxorem vir ducere, illi imperare debeat. Lux affulgebit huic epigrammati ex Ep. 12. lib. 8. pag. 381.

LXII.

Quare ſegnior in ſcribendo ſit.

1. Quòd mihi vix unus toto liber exeat anno,
2. Deſidiæ tibi ſum, docte Potite, reus.
3. Juſtiùs at quantò mirere, quòd exeat unus,
4. Labantur toti cùm mihi ſæpe dies.
5. Nunc reſalutantes video nocturnus amicos,
6. Gratulor & multis; nemo, Potite; mihi.
7. Nunc ad luciferam ſignat mea gemma Dianã:
8. Nunc me prima ſibi; nunc ſibi quinta rapit.
9. Nunc conſul, prętór ve tenet, reducéſq; choreæ:
10. Auditur toto ſæpe poëta die.
11. Sed nec cauſidico poſſis impunè negare,
12. Nec ſi te rhetor grammaticúſve rogent:
13. Balnea poſt decimam laſſo, centúmq; petuntur
14. Quadrantes. fiet quando, Potite, liber?

VERS. 1. *Exeat*. In lucem edatur.

4. *Labantur*. Inanes, vacui à Muſis litteriſque, dilabantur & effluant: cùm ſim totos ſæpe dies otioſus.

5. Nunc reſalutor ab amicis veſperi, quos manè ſalutavi.

6. *Gratulator*. Convenio multos, ut iis vel honores ipſis oblatos, vel opes, &c. gratuler, cùm nemo iſtis de cauſis mihi gratuletur.

7. Nunc vocor in montem Aventinum, ubi Diana colitur, ut ſignem annulo, tabulas, teſtamentum, &c. Lucifera vocatur Diana, quòd pueris in lucem edendis præſit: qua etiam de cauſa Lucina nuncupatur. Pag. 13.

8. *Prima*. Diei hora prima poſt ortum ſolem.

Rapio. Ad varia negotia obeunda. Vide Lib. IV Ep. 7.

9. *Conſul*, *Prætor &c.* Comitandi, reducendi, obſervandi, conſulendi de jure. De Conſulibus plura ſi cupis quære pag. 355. De Prætoribus, pag 222.

Choreæ. Vel hiſtrionum; vel ſacerdotum Iſidis, de quibus ſit ſupra mentio Epig. 44.

10. Sæpe operam do per totum diem alicui poëtæ ſuos verſus recitanti.

11. 12. *Negare*. Te ad futurum illi agenti cauſam in foro, rhetori declamanti, grammatico aliquid artis ſuæ proprium edenti.

13. Balneis utor duabus horis tardiùs quàm ceteri, nempe hora decima, (id eſt, quarta. poſt meridiem) & ſportulam peto. *Quadrantes*. Pag. 64. 148.

14. In tot iniquis occupationibus ecquod ſpatium ſupereſt libro ſcribendo?

LXIII.

Epitaphium ſenis.

1. Quiſquis læta tuis & ſera parentibus optas
2. Fata, brevem titulum marmoris hujus ama.
3. Condidit hâc caras tellure Rabirius umbras:
4. Nulli ſorte jacent candidiore ſenes.
5. Bis ſex luſtra tori nox mitis & ultima clauſit:
6. Arſerunt uno funera bina rogo.
7. Hos tamen ut primis raptos ſibi quærit in annis,
8. Improbius nihil his fletibus eſſe poteſt.

VERS. 2. *Rabirius*. Quis ille ſit diſces pag. 352.

3 *Umbras*. Utriuſque ſui parentis.

4. Nulli ſenes feliciore mortis conditione ſunt uſi, quàm pater & mater Rabiri.

5. Annos ſexaginta, eodem toro & matrimonio juncti peregerunt. *Luſtra*. Pag 88. 181. *Rogo*. 262.

7. Tamen Rabirius illos ita deſiderat, lugetque, ut ſi florentes ætate ac juvenes, ſibi erepti forent.

8. Non rectè facit, qui eos longâ & felici vitâ functos ploret; gaudeat potiùs tandiu tam beatè utrumque vixiſſe.

LXIV.

Ingenioſè Trajano blanditur.

1. Fruſtra, Blanditiæ, venitis ad me.
2. Attritis miſerabiles labellis:
3. Dicturus Dominum Deúmque non ſum:
4. Jam non eſt locus hâc in urbe vobis,

5. Ad Parthos procul ite pileatos,
6. Et turpes, humiléſque, ſupplicéſque
7. Pictorum ſola baſiate regum.
8. Non eſt hic dominus, ſed Imperator,
9. Sed juſtiſſimus omnium Senator;
10. Per quem de Stygia domo reducta eſt
11. Siccis ruſtica Veritas capillis.
12. Hoc ſub principe, ſi ſapis, caveto
13. Verbis, Roma, prioribus loquaris.

VERS. 3. *Dominum, Deumque.* Qualem antea ſe Domitianus appellari jubebat.

5. *Ad Parthos.* Vel quia in Oriente longè ſunt poſiti: vel quia gens impenſè adulatrix. Pag. 128. 271. Pileos autem gerebant, quales nunc ferè Armeni, ut patet ex antiquis numiſmatis.

7. *Pictorum.* Auro & purpurâ, pictâ & ſuperbâ veſte, indutorum.

Sola. Pedes, calceos, qui ſubſunt pedibus. Parthorum regum faſtus inſignis perhibetur, qui ſe regum reges dictitabant, & duplex gerebant diadema &c. *Baſiate,* Oſculamini.

11. *Siccis.* Non madidis unguento *Ruſtica.* Inculta: ſine fuco. Ruſtici ſunt vulgò candidi ſimplicéſque.

13. *Prioribus.* Adulatoriis, ſervilibus De modeſtia Trajani & moribus plura vide in aureo, quem ſcripſit Plinius, panegyrico.

LXV.

Amici eruditi donum.

1. Littera facundi gratum mihi pignus amici
2. Pertulit, Auſoniæ dona ſevera togæ:
3. Quâ non Fabricius, ſed vellet Apicius uti,
4. Vellet Mæcenas Cæſarianus eques.
5. Vilior hæc nobis alio mittente fuiſſet:
6. Non quacunque manu victima cæſa litat:
7. A te miſſa venit: poſſem niſi munus amare,
8. Marce, tuum, poteram nomen amare meũ.
9. Munere ſed plus eſt, & nomine gratius ipſo,
10. Officium docti judiciúmque viri.

V. 1. Significavit mihi per literas amicus, miſſam à ſe mihi fuiſſe togam.

2. *Auſoniæ.* Quâ Romani utuntur. Pag. 8. *Severa dona.* Quia toga veſtis erat di-

gnitatis & gravitatis plena, cum qua prodibant in publicum, quam in honorem amicorum, cùm eos exciperent aut convenirent, adhibebant, &c.

3. *Fabricius*. Romanus homo, admirandæ frugalitatis: de quo libro IX. facta mentio. Pag. 439. *Apicius*. Helluo celebris. Pag. 133.

4. *Mæcenas*. Fuit in corporis cultu lautitiiſque nimius. Pag. 407. *Cæſarianus*. Sic appellatur, quia Cæſari Auguſto sẽper addictiſſimus fuit. *Eques*. Pag. 408. notâ 9.

6. *Litat*. Superos placat. Superis placet. Ita multũ intereſt à quo munus donetur.

8. *Nomen*. Et amici, & meo ſimile, qui Marcus, itidem, ut tu, vocor. Is erat Marcus Antonius Primus.

10. *Officium*. Urbanitas, liberalitas. *Judicium*. De me exiſtimatio. Eſt mihi perhonorificum tanti fieri à tanto viro, & iſto coli munere.

LXVI.

Poëta laboris pertæſus.

1. Jam parce laſſo, Roma, gratulatori,
2. Laſſo clienti: quamdiu ſalutator.
3. Anteambulones & togatulos inter
4. Centum merebor plumbeos die toto;
5. Cùm Scorpus unâ quindecim graves horâ
6. Ferventis auri victor auferat ſaccos.
7. Non ego meorum præmium libellorum
8. (Quid enim merẽtur?) Apulos velim campos,
9. Non Hybla, non me ſpicifer capit Nilus,
10. Nec quæ paludes delicata Pomptinas
11. Ex arce clivi ſpectat uva Setini.
12. Quid concupiſcam quæris ergo? dormire.

V. 1. *Gratulatori*. Qui patronos obſervat, colit, iis gratulatur.

3. *Anteambulones*. Pag. 144. *Togatulos*. Ita clientes vocat, qui togati fermè ſemper erant. Pag. 58.

4. *Plumbeos centum*. Subaudi, nummos. Centum quadrantes. Pagina 65. Erant ii nummuli vulgo ex ære, raro plumbei. Sic illos ergo per contemptum vocat. pag. 87.

5. *Scorpus*. Supra Ep. 46. 47. *Ferventis*. Recentis à camino: nitidi.

8. *Apulos*. Frumenti feraces. pag. 126.

9. *Hybla*. Mons Siciliæ, dives mellis. *Spicifer Nilus*. Ægyptus frumenti ferax.

10. *Paludes Pomptinas*. Eſt palus Pomptina, ſeu Pontina (*Paludi Pontine*) in Latio, ad oramq́ maris Tyrrheni, inter Setiam, Privernum,

Norbam, &c.

11. *Setini*, Pag. 220. 320.

12. *Dormire*. Otiari, quieſcere.

LXVII.

Poëſis contempta.

1. Hoc Fortuna tibi videtur æquum?
2. Civis non Syriæve, Parthiæve,
3. Nec de Cappadocis eques cataſtis,
4. Sed de plebe Remi, Numæque verna,
5. Jucundus, probus, innocens, amicus,
6. Linguâ doctus utrâque; cujus unum eſt,
7. Sed magnum vitium, quod eſt poëta,
8. Pullo Mævius alget in cucullo:
9. Cocco mulio fulget Incitatus.

VERS I. 2. *&c.* Hoccine eſt juſtum, ô Fortuna? Mævius, homo Romanus, non è Syro mancipio, vel Partho factus civis; non eques è ſervo, at ingenuus.

Syriæ. Eſt pars Aſiæ, prope Palæſtinam & Phæniciam. Inde multa mancipia. *Parthiæ*. Pag. 128. 271.

3. *Cataſtis*. Pag. 296. Cappadocæ vocantur, quia è Cappadocia, regione minoris Aſiæ, multa mancipia Romam deportabantur.

4. *Remi*. Qui Romam cum Romulo fratre condidi. *Numæ*. Pag. 509. *Verna*. pag. 50.

6. *Utraque*. Latina & græca.

8. *Cucullo*. Eſt capitis tegmen vile ac plebejum. P. 61.

9. *Incitatus*. Equorum agitator, quem per contemptum vocat mulionem. Ille, inquit, coco & purpura veſtitus lucet; locuples & lautus eſt. *Cocco*. Pag. 120. Fuit etiam *Incitatus*, equus Caligulæ, cui domum, familiam, & ſupellectilem eburneam dedit, conſulatum etiam deſtinavit, &c. Sveton. c. 55. Quamobrem legunt quidam in hoc verſu, *mulio Incitati*, id eſt, equiſo, hippocomos Incitati.

LXVIII.

In medici mortem.

1. Nequius è Caro nihil unquã. Maxime, factũ eſt,
2. Quàm quòd febre perît: fecit & illa nefas.
3. Sæva, nocens, febris ſaltem quartana fuiſſet!
4. Servari medico debuit illa ſuo.

V. 1. Nihil fecit unquam Carus quod medicum vete- ratorem & aſtutum deceret magis, quàm cùm febrem

paucorum dierum quaſi elegit, qua periret.

2. *Fecit & illa nefas* Fecit improbè febris quæ citò, leniterque ſuſtulit hominem, qui lentá morte, & multo petire cruciatu debuerat.

3. Utinam febris illa fuiſſet quartana, diu illum torſiſſet. Quartanæ vix remedium invenitur.

4. Debuit febris quartana medico ſervari, ut eum puniret, à quo tot homines necati ſunt.

LXIX.

Ad amicum peregrè proficiſcentem.

Ibis litoreas, Macer, Salonas:
Ibit rara fides, amórque recti,
Et ſecum comitem trahet pudorem.
Semper pauperior redit poteſtas.
Felix auriferæ colone terræ,
Rectorem vacuo ſinu remittes,
Optabíſque moras, & exeuntem
Udo Dalmata gaudio ſequeris.
Nos Celtas, Macer, & truces Iberos
Cum deſiderio tui petemus.
Sed quæcunque tamen feretur illinc
Piſcoſi calamo Tagi notata
Macrum pagina noſtra nominabit.
Sic inter veteres legar poëtas,
Nec multos mihi præferas priores,
Uno ſed tibi ſim minor Catullo.

V. 1. Salonæ, (*Salona*) urbs olim Dalmatiæ, in ora maris Hadriatici.

4. Magiſtratus probus, & pecuniæ abſtinens, (qualem Macrum deſcripſit) ſemper è provincia redit pauperior, quàm iverat. Quia multa largitur, nihil rapit.

5. *Colone*. Pag. 107. 213.

Aurifere. Aurum à Dalmatis in ſumma tellure colligi teſtis eſt Plin. lib. XXXIII. cap. 4.

6. *Rectorum*. Macrum, tuum præfectum. *Vacuo ſinu*. Non onuſtum tuis ſpoliis, ut ceteros.

8. *Udo*. Madido lacrymis. *Dalmata*. Dalmatæ, populi ſunt Europæ, ad ſinum Hadriaticum, in eo tractu qui Italiæ partem Orientalem reſpicit.

9. 10. Nos Celtiberiam repetemus. De illa mentio jam habita pag. 56. *Deſiderio tui*. Dolore tuæ abſentiæ.

11. Sed quæcunque tamen è Celtiberia mittetur à me Epiſtola, in ea de te loquar. Utebantur aliquando ad ſcribendum arundinibus, ſive calamis, qui in piſcoſis locis & ripis fluviorum naſcuntur. *Tagi*. pag 57. 211.

Notata. Exarata, ſcripta.

14. 15. 16. Ita me ſuperi ament, ac me locum inter veteres habere poëtas velint. Ita nulli priorem, niſi forte Catullo, judice te, cedam: ut tui ſemper memor ero. *Catullo*. Pag. 35.

LXX.

Stulta æmulatio.

1. Ad Lapidem Torquatus habet prętoria quartũ:
2. Ad quartum breve rus emit Otacilius.
3. Torquatus nitidas vario de marmore thermas
4. Extruxit: cucumam fecit Otacilius.
5. Diſpoſuit daphnona ſuo Torquatus in agro:
6. Caſtaneas centum ſevit Otacilius.
7. Conſule Torquato, vici fuit ille magiſter,
8. Nec minor in tanto viſus honore ſibi.
9. Grandius ut exiguam bos ranam ruperat olim;
10. Sic puto Torquatus rumpet Otacilium.

V. 1. Ad quartum ab urbe milliarium, ad paſſus quater millenos. Vide pag. 18.

Pretoria. Villam magnificam. Quales erant baſilicæ prætorum. pag. 222.

3. 4. *Thermas*. Pag. 5.

Cucumam. Cucuma, cucumella, propriè vaſis genus eſt, idoneum ad aquam calefaciendam: hic pro balneolo, vel tuguriolo ponitur.

5. *Daphnona*. Lauretum, agrum lauris conſitum. δάφνωνα: δάφνη laurus, δαφνών, lauretum.

7. *Conſule*. Pag. 40. 355.

Vici magiſter. Singulis vicis in urbe curatores quidam præponebantur, qui dicti etiam Vicuri.

Minor. Inferior.

8. *In tanto honore*. Ironicè.

9. *Grandis &c*. Eſt ea fabula lib I. apud Phædrum: eſt apud Horat. Lib. II. Serm. Sat. 3.

10. *Rumpet*. Coget omnes fortunas ſuas impendere in ſumptus inutiles, & luxum ſibi non congruentem.

LXXI.

Riſus foris, intus lacrymæ.

1. Plorat Eros, quoties maculoſæ pocula myrrhæ
2. Inſpicit, aut pueros, nobiliúſve citrum.
3. Et gemitus imo ducit de pectore, quod non

4. Tota miſer coëmat Septa, ferátque domum.
5. Quã multi faciunt quod Eros, ſed lumine ſicco!
6. Pars major lacrymas ridet, & intus habet.

VERS. 1 *Myrrhæ*. P. 229.
2. *Pueros*. Mancipia. *Citrum*. Menſas citreas.
4 *Septa*. Pag. 109. Merces omnes in ſeptis proſtare ſolitas.
5. *Faciunt quod Eros*. Vellent lauti eſſe, ac ſumptuoſi.
6. Pauperes egeſtatem deplorantes irridentur à multis, qui ipſimet intus & in ſinu plorant. Quia etſi nobiles ſunt, tamen pecuniâ carent: aut certè non eam habent, quæ ſufficiat illorum luxui, ambitioni, cupiditati.

LXXII.

Obſequia inutilia & damnoſa.

1. Si quid noſtra tuis adicit vexatio rebus,
2. Manè, vel à media nocte, togatus ero.
3. Stridentéſque feram flatus Aquilonis iniqui,
4. Et patiar nimbos, excipiámque nives.
5. Sed ſi non fias quadrante beatior uno,
6. Per gemitus noſtros, ingenuáſque cruces.
7. Parce precor feſſo, vanóſque remitte labores,
8. Qui tibi non proſunt, & mihi, Galle, nocent.

V. 1. Si labor quo me vexo & macero ut te ſalutem, colam, &c. tibi, rebus tuis, ac negotiis prodeſſet, non dubitarẽ apparêre tibi togatus, ut clientes ſolent, (pag. 60.) mane ſummo, &c.
5. *Quadrante* Quartâ parte aſſis. pag. 46. 248.
6. *Cruces ingenuas*. Moleſtias, quas ego ingenuus patior: dignas ſervis & mancipiis; non autem hominibus liberaliter inſtitutis.

LXXIII.

Calvus comatus.

1. Raròs colligis hinc & hinc capillos,
2. Et latum nitidæ, Marine, calvæ
3. Campum temporibus tegis comatis:
4. Sed moti redeunt jubente vento,
5. Redduntúrque ſibi, capútque nudum
6. Cirris grandibus hinc & inde cingunt.
7. Inter Spendophorum Teleſphorúmque
8. Cydæ ſtare putabis Hermerotem.

9. Vis tu ſimpliciùs ſenem fateri;
10. Ut tandem videaris unus eſſe?
11. Tonſor jam reliquos metat capillos.
12. Calvo turpius eſt nihil comato.

Vers. 1. *Colligis*. A temporibus in medium caput calvum reducis.

6. *Cirris*. Tenuibus capillis tortis, & criſpis. Illi vento flante in tempora repellūtur.

7. Cùm video caput tuum calvum, & in medio, & hinc inde circa tempora, comatum; videre mihi videor Hermerotem Cydæ filium, qui calvus eſt, ſtantem inter duos adoleſcentes bene capilatos, Spendophorum & Teleſphorum. Is enim ſi inter ambos illos ſteterit, repræſentabit mediam tui capitis aream candidam & calvam; illi verò ambo, tua tempora comata. Cydas iſte, Cretenſis fuit, quem Tullius Philippica 5. n. 13. vocat audaciſſimum & perditiſſimum. Hermeros porro dubium eſt an puer Cydæ fuerit, an ſtatua Nam Cicero in Epiſt. ad Atticum lib. 1. Ep 7. ita loquitur: *Signa noſtra & Hermerotas &c.* Quo nomine innuit ſtatuas quaſdam, quę ſimul juncto forent, ac in uno & eodem lapide Mercurium & Cupidinem exhiberent: quod ipſa vox *Hermeros*, indicat: coaleſcit enim ex Ἑρμῆς Mercurius, & Ἔρως, Amor, Cupido. *Sic Hermathena* Mercurii & Minervæ juncta in eodem lapide ſimulacra ſignificat.

12. *Comato*. Qui comas habeat paucas, calvitiemque diſſimulet.

LXXIV.

Navis demerſa, nautæ aſylum.

1. Jam ſenior Ladon Tiberinæ nauta carinæ,
   2. Proxima dilectis rura paravit aquis.
3. Quę cùm ſæpe vagus premeret torrẽtibus undis
   4. Tybris, & hiberno rumperet arva lacu:
5. Emeritam puppim, ripâ quæ ſtabat in altâ,
   6. Implevit ſaxis, oppoſuítque vadis.
7. Sic nimias avertit aquas: quis credere poſſet?
   8. Auxilium domino merſa carina tulit.

Vers. 1. 2. Ladon quidam nauta, qui cymbulam in Tiberi agitabat, poſtquam ſenectute præpeditus artem nauticam exercere ampliùs non potuit, coëmit ſibi villulam prope eundem Tiberim.

5. *Emeritam*. Quaſi defunctam ſuo tempore & labore.

Emeriti vocabantur milites qui certa & legibus definita ſtipendia confecerant ; quique ea de cauſa, militiâ ſolvebantur. Pag. 355.

8. Carina merſa vulgò perdit dominum : hîc ſervat.

LXXV.

Luſor ludibrium factus.

1. Nemo novo caluit ſic inflammatus amore,
2. Flagravit quanto Laurus amore pilæ.
3. Sed qui primus erat luſor, dum floruit ætas,
4. Nunc, poſtquam desît ludere, prima pila eſt.

V. 1. *Novo amore.* Rei alicujus recens dilectæ.

4. *Prima pil a eſt.* Omnibus eſt ludibrio. Inſtar pilæ compitalis, ab omnibus vexatur primus & rejicitur. Solebant in comptis, uti hodiéque fit, pilam pulſare. Vel: Similiter vexatur atque prima ex illis pilis quæ ſolent objici feris in amphitheatro. Conſule pag. 11. 17. 193.

LXXVI.

Poëtæ munus, carmina.

1. Octobres age ſentiat Kalendas
2. Facundi pia Roma Reſtituti.
3. Linguis omnibus & favete votis;
4. Natalem colimus, tacete lites.
5. Abſit cereus aridi clientis,
6. Et vani triplices, brevéſque mappæ
7. Expectent gelidi jocos Decembris.
8. Certent muneribus beatiores:
9. Agrippæ tumidus negotiator
10. Cadmi municipes ferat lacernas.
11. Pugnorum reus, ebriæque noctis
12. Cœnatoria mittat advocato.
13. Infamata virum puella vicit?
14. Veros Sardonychas, ſed ipſa, tradat.
15. Mirator veterum ſenex avorum,
16. Donet Phidiaci toreuma cæli.
17. Venator leporem, colonus hœdum,
18. Piſcator ferat æquorum rapinas.
19. Si mittit ſua quiſque: quid poëtam,

20. Miſſurum tibi, Reſtitute, credis?

Vers. 1. 2. Age ſentiat pia Roma eſſe Octobris Kalendas, quibus natus eſt Reſtitutus. Omnes diem hunc ſacrificiis, & muneribus colant. *Pia*. Grata, memor. Erat quippe Reſtitutus, patronus & cauſidicus eloquentiſſimus: cujus proinde multi clientes.

3. *Favete linguis*. Adeſte ſacris cum ſilentio, & attentione. Vota piè ac reverenter nuncupate. Nihil profanum, turpe, mali ominis dicite.

5. 6. 7. Sint procul minuti clientes cum ſuis illis munuſculis, cereo, pugillaribus, &c. Iſta leviora munera in menſem Decembrem reſerventur, quando per jocum miſſitari ſolent. *Triplices*. Pag. 351.

8. Locupletes, lauti, certatim Reſtituto dona mittãt.

9. Negotiator dives, ac ſuperbus, qui tabernam ſuam habet in porticu Agrippæ. De hac porticu dixi Libro I. Ep. 89. & Lib. III. 15.

10. Ferat lacernas purpureas, Tyrias. *Cadmi*. Pag. 124. *Municipes*. P. 220. & ſuprà, Ep. 58.

11. Aliquis reus factus de illata vi, quòd pugnos adhibuerit ad aliquem pulſandum nocte, cùm eſſet ebrius, mittat ſuo cauſidico Reſtituto veſtes cœnatorias, ſive ſyntheſes. De illis egimus p. 125. & Lib. IV. Ep. 36.

13. 14. &c. Puella, mulier recèns nupta, quæ infamata & inſimulata de adulterio, vicit cauſam, te defendente, contra virum à quo accuſabatur; mittat tibi, ſed ipſa, ut munus tutius ſit, ſardonychas non adulterinos, at veros. De illis facta mentio pag. 216. notâ 6.

15. 16. Senex aliquis vetuſtatis laudator, & veterum poculorum mirator, mittat tibi vas à Phidia cælatum. Cælum, eſt inſtrumentum ſculptorum; ut celtis, latomorum. *Toreuma*. P. 159. 206. *Phidiaci*. Pag. 159.

19. *Quid &c.* Nempe mittet carmina. Hęc habe.

LXXVII.

Homo nequiter officioſus.

1. Omnes perſequeris prætorum, Cotta, locellos;
2. Accipis & ceras: officioſus homo es.

Vers. 1. Affectaris prætores omnes, & eorum loculos, id eſt, crumenas, ſacculos, geſtare cupis, quaſi ut ipſos onere leves, reipsâ ut fureris, & aliquid ſurripias. *Pretorum*. Pag. 212.

2. Tabulas eorumdem accipis portandas, ut eas corrumpas. Nimiùm es officioſus, omitte iſtam urbanitatem. *Ceras*. Pag. 224. Aliter

explicat Scriverius vocem *Officioſus* aitque officium prætoris vocari, & locum ubi jus reddit; & eos qui illi aſſident. Cottâ fuiſſe legulejum quẽdam, qui omnia armaria, & loculos Prætoriani officii, tabellas & ceras excuteret, ſi poſſet aliquam litem nanciſci, unde proficeret ac lucri quidpiam faceret: ideo vocari Officioſum, ab Officio prætoris: non quòd bene alicujus cauſa vellet, qui nihil quærebat aliud, niſi ut rem faceret.

LXXVIII.

Statua Junonis.

1. Juno, labor, Polyclete, tuus, & gloria felix
2. Phidiacæ cuperent quam meruiſſe manus,
3. Ore nitet tantò, quantò ſuperaſſet in Ida
4. Judice convictas non dubitante Deas.
5. Junonem, Polyclete, ſuam niſi frater amaret,
6. Junonem poterat frater amare tuam.

Vers. 2. Quam gloriam cuperet meruiſſe, quàm ſtatuam vellet elaboraſſe ipſe Phidias, cui prima laus inter ſtatuarios tribuitur.

3. 4. Tam inſigni eſt forma, ut, ſi hanc habuiſſet, quando in Ida Phrygiæ monte certavit de pulchritudine cum Venere & Minerva, eas proculdubio fuiſſet ſuperatura, convictas, & fatentes jure ſe vinci; ipſo judice Paride annuente.

5. *Suam*. Sororem. *Frater*. Jupiter.

6. *Tuam*. A te ac in ſtatua poſitam. Quamvis odiſſet Junonem Jupiter, hanc tamen uti exhibetur in hac ſtatua, hanc ejus imaginem, non amare non poſſet.

LXXIX.

Suam villam amico peregrè profecturus commendat.

1. Mari, quietæ cultor & comes vitæ,
2. Quo cive priſca gloriantur Atina;
3. Has tibi gemellas, barbari decus luci,
4. Commendo pinus, ilicéſque Faunorum;
5. Et ſemidoctâ villici manu ſtructas
6. Tonantis aras, horridíque Silvani,
7. Quas tinxit agni ſæpe ſanguis, aut hædi:
8. Dominámque ſancti Virginem Deam templi,
9. Et quem ſororis hoſpitem vides caſtæ

10. Martem, mearum principem Kalendarum,
11. Et delicatæ laureum nemus Floræ.
12. Hoc omne agelli mite parvuli numen
13. Seu tu cruore, ſive thure placabis:
14. Ubicunque noſter Martialis eſt, dices,
15. Hìc, ecce, mecum dexterâ litat vobis
16. Abſens ſacerdos; vos, putate præſentem,
17. Et date duobus, quicquid alter optarit.

VERS. 2. *Atina*. Urbes olim Latii: juxta Pontinas paludes, *Atino*; nunc vicus.

4. *Faunorum* Pinus vulgò Pani; ilices, ſive quercus, Faunis ſacræ erant.

5. 6. Et eras agreſti opere ab indocto villico Jovi extructas, & Silvano.

6. *Silvani*. Silvarum Deus erat.

Horridi Ob dumos & ſenticeta quæ in ſilvis. Tum iſti agreſtes Dii hiſpida facie, & villoſa pingebantur.

8 Dianam hujus ruſticani ſacelli præſidem.

9. Et ſtatuam Martis, qui in Dianæ ſororis æde, ut hoſpes & inquilinus, manet.

10. Qui præſidet menſi Martio, cujus Kalendis natus tum *Kalendarum* Pag. 221.

11. *Floræ*. Hortorum & florum Deæ.

15.16 Sacrificat vobis hac manu meâ, licèt abſens.

17. *Duobus*. Mihi & illi.

Alter optarit. Ego illi, ille mihi.

LXXX.

Liber recens.

1. Si prior Euganeas Clemens Helicaonis oras,
2. Pictáque pampineis videris arva jugis:
3. Perfer Ateſtinæ nondum vulgata Sabinæ
4. Carmina, purpureâ ſed modo culta togâ.
5. Ut roſa delectat metitur quæ pollice primo;
6. Sic nova nec mento ſordida charta juvat.

VERS. 1. O Clemens, ſi prior veneris in regionem quam Veneti & Patavini colunt, quam olim obtinuere Euganei, (Pag. 196.) & ubi regnavit Antenor, (Pag 75.) ejuſque filius Helicaon.

2. Arva vitibus conſita.

3. 4. Fer tecum hos recentes meorum carminum libellos, quos tradas Sabinæ Erat Clementis uxor.

Ateſtinæ. Ateſte, urbs Italiæ, in agro Patavino (*Eſte*)

Togâ purpureâ Membranâ minio pictâ: involucro purpureo.

Culta. Ornata, veſtita.

6. *Mento non ſordida* Quæ quaſi barbam nondum habet:

nondum eſt detrita. Lege ep. 58. Libri primi, notâ 8. pag. 72. & Epig 8. Libro IV. pag. 187.

LXXXI.

Pomorum munuſculum.

1. Non mea Maſſylus ſervat pomaria ſerpens,
2. Regius Alcinoï nec mihi ſervit ager:
3. Sed Nomentanâ ſecurus germinat hortus
4. Arbore, nec furem plumbea mala timent,
5. Hęc igitur mediâ quæ ſunt modò nata Suburrâ,
6. Mittimus autumni cerea poma mei.

VERS. 1. *Maſſylus.* Afer. Pag. 407. *Serpens.* Qui poma Heſperidum ſervabat. P. 18.
2. *Alcinoi.* Regis Corcyræ. Vide pag. 219. 345.
3. *Securus.* A furibus. *Nomentana.* Pag. 91.
4. *Plumbea.* Vilia, deterioris notæ. Pag. 87. notâ 15.
5. *Suburra.* Pag. 111. In foro pomario, prope Suburram poſito: qui meus autumnus & hortus eſt.
6. *Cerea.* Flava, matura.

LXXXII.

Regio beata.

1. Sæpe loquar nimiũ gẽtes quod, Avite, remotas,
2. Miraris Latiâ factus in urbe ſenex;
3. Auriferũmque Tagũ ſitiã, patriũmque Salonẽ,
4. Et repetam ſaturæ ſordida rura caſæ.
5. Illa placet tellus, in qua res parva beatum
6. Me facit, & tenues luxuriantur opes.
7. Paſcitur hîc, ibi paſcit ager: tepet igne maligno
8. Hîc focus; ingenti lumine lucet ibi.
9. Hîc pretioſa fames, conturbatórque macellus;
10. Menſa ibi divitiis ruris operta ſui.
11. Quatuor hîc æſtate togæ pluréſve teruntur:
12. Autumnis ibi me quatuor una tegit.
13. I, cole nunc reges: quidquid nõ prçſtat amicus,
14. Cùm præſtare tibi poſſit, Avite, locus.

VERS. 1. 2. Miraris quod ego, licèt Romæ ad ſenectutem uſque vixerim, tamen loquar ſæpè ac prædicem diſjunctas regiones.
3. *Sitiam.* Reviſere cupiam. *Salonem.* 59. *Tagum.* 60. 211.
5. *Res parva.* Exiguus cẽſus, anguſta res familiaris.

6. *Luxuriantur*. Abundant. Vel, æquant luxum, copiam, & magnificentiam Romanam. Ubi exiguis opibus poteſt aliquis eſſe ſplendidus & lautus.

7. Romæ, in Italia, alitur & quaſi paſcitur fundus. Magnis ſumptibus colitur prædium aliquod &c. In mea Hiſpania alit me fundus, & multa mihi ad vitam neceſſaria ſufficit. *Maligno*. Parco, tenui.

9. Hic, Romæ, caro eſuritur; cibi & diliciæ menſarum magno pretio emuntur; quibus tamen fames non niſi ægrè placatur. *Conturbator Macellus*. Opſonia lautiora quæ cariùs Romæ in macello veneunt, in cauſa ſunt cur multi conturbent, decoquant, fortunis evertantur. Quæ ſit vitio, & notio hujus verbi *conturbare*, explicui Lib. IX. Epig. 3.

13. *Reges.*] Viros nobiles, potentes amicos, & patronos.

LXXXIII.

Captator deceptus.

1. Dum levis arſurâ ſtruitur Libitina papyro,
2. Dum myrrham & caſiam flebilis uxor emit:
3. Jam ſcobre, jam lecto, jam pollinctore parato,
4. Heredem ſcripſit me Numa: convaluit.

Vers. 1. *Libitina*. Id eſt, in hoc loco, funeris apparatus: rogus. Pag. 400.

Papyro. Ut faciliùs ligna arida ignem concipiant.

2. Unguenta, & odores, qui in rogum conjiciebantur. *Caſiam*. Pag. 105.

3. *Scrobe*. Foſſa, tumulo. *Lecto*. In eo cadaver ad rogum efferebatur.

Pollinctore. Is erat qui mortuorum corpora pollinebat, id eſt, ungebat, lavabat, &c.

4. *Convaluit*. Ita me decepit, ac propemodùm occîdit, cum revixit.

LXXXIV.

Servi, dominorum opprobria.

1. Addit cur mihi Cæcubum miniſter
2. Idæo reſolutior miniſtro?
3. Præſta de grege, ſordidáque villa
4. Tonſos, horridulos, rudes, puſillos
5. Hircoſi mihi filios ſubulci.
6. Perdit te pudor hic: habere, Publi,
7. Mores non potes hos; & hos miniſtros.

Vers. 1. *Addit*. Miſcet, temperat. *Cæcubum*. P. 121.

2. *Reſolutior*. Ipſo Ganymede ſolutior, nequior, petulantior *Ideo*. Ab Ida monte Phrygię raptus fuit Ganymedes. Pag. 34.

3. *Præſta mihi*. Adhibe incultos miniſtros, nec ita lautos.

5. *Hircoſi*. Olidi. Hircus eſt admodum olidus.

6. *Perdit*. Ille pudor, quo afficeris, dum metuis ne, ſi tui ſervi parum ſint eleganrtes & compti, habearis ipſe pro homine ruſtico, & ſordido, tibi exitialis, & damnoſus eſt. E ſervis enim plerumque dominus ęſtimatur. Vel, *pudor hic*, quem eſſe in te ſimulas, cùm te vis probum credi.

7. Non potes habere mores iſtos probos quos ſimulas; & iſtos improbos ſervos.

LXXXV.

Romanus Socrates.

1. Si Romana forent hæc Socratis ora, fuiſſent
2. Julius in Satyris qualia Rufus habet.

V**ERS**. 1. Si Socrates, qui Græcus fuit, habitu & cultu Romano pingeretur; non alio eſſet ore, ac Julius Rufus, qualis pingitur in Satyris *Socratis*. Fuit philoſophus Athenienſis, Apollinis oraculo ſapientiſſimus mortalium judicatus: philoſophiam moralem præſertim excoluit: nunquam colorem mutaſſe lætis in rebus aut adverſis dicitur. Idem fuit admodum deformis, naſo ſimo, recalva fronte, diſtortis cruribus, &c. Unde ſuſpicari poſſet aliquis jocari Martialem in Rufum, & ejus notare deformitatem, dum videtur ſapientiam prædicare.

2. *In Satyris*. Vel eſt locus quidam Romę, prope Romanū foū, ſic dictus à Satyris quatuor in eo poſitis, quorum ſtatuas deſcribit Plinius lib. 36. c. 5. n. 8. quibus fortaſſe iſte Rufus ſimilis eſſe dicitur. Vel, accipe hanc vocem propriè pro Satyris, dicaci carminis genere, in quo idem iſte Rufus deſcriptus fuiſſet, à ſe aut ab alio poëta ſatyrico.

LXXXVI.

Poëta plagiarius.

1. Quid, ſtulte, noſtris verſibus tuos miſces?
2. Cum litigante quid tibi miſer libro?
3. Quid congregare cum leonibus vulpes,
4. Aquilíſque ſimiles facere noctuas quæris?
5. Habeas licebit alterum pedem Ladæ,
6. Inepte, fruſtra cure ligneo curres.

V**ERS**. 2.

VERS. 2. Quid tibi rei & negotii eſt cum meo libro? *Litigante*. Qui tecum quaſi litigat, teque accuſat ut furem & plagiariũ. *Ladę*. P. 141.
5. Quamvis alterum pedem habeas tam agilem, tam expeditum, quàm Ladas: ſi alter ſit ligneus, fruſtrà voles currere. Ita nihil tibi proderit verſibus tuis malis bonos aliquot meos admiſcere.

LXXXVII.

In bellè dicacem.

1. Elyſio redeat ſi fortè remiſſus ab agro
2. Ille ſuo felix Cæſare Galba vetus;
3. Qui capitolinum pariter Galbámque jocantes
4. Audierit; dicet, ruſtice Galba, tace.

VERS. 1. 2. *Elyſio*. P. 206. *Galba*. Inſignis ſcurra, Auguſto cariſſimus. P. 50.
4. Galba præ Capitolino (nomen eſt urbani hominis & argutè falſi) ruſticus & inſulſus eſſe videbitur, ac jubebitur tacere.

LXXXVIII.

Ad ſuos cives, in patriam rediturus.

1. Municipes Auguſta mihi quos Bilbilis acri
2. Monte creat, rapidis quem Salo cingit aquis:
3. Ecquid læta juvat veſtri vos gloria vatis?
4. Nam decus, & nomẽ, famáque veſtra ſumus,
5. Nec ſua plus debet tenui Verona Catullo,
6. Méque velit dici non minus illa ſuum.
7. Quatuor acceſſit triceſima meſſibus æſtas,
8. Ut ſine me Cereri ruſtica liba datis.
9. Męnia dũ colimus dominę pulcherrima Romę:
10. Mutavêre meas Itala regna comas.
11. Excipitis reducem placidâ ſi mente, venimus:
12. Aſpera ſi geritis corda, redire licet.

VERS. 1. O Bilbilitani municipes mei, quos mihi dat Bilbilis poſita in alto monte, quem fluvius Salo ambit. *Mons acer* pro prærupto, & ſcrupoſo Latinis auctoribus eſt in uſu. Gruterus legit *anguſta agri*: quaſi anguſto agro prædita: ſic dicitur, felix animi, fortunatus laborum. *Municipes*. Cives, ſuprà, ep. 58. *Bilbilis*. *Salo*. Pag. 56. *Auguſta*. Bilbilis fuit colonia Romana, & Auguſta quoque vocata eſt.
3. Annon vate me, cive veſtro, læti & ſuperbi meritò eſtis?
5. *Verona Catullo*. Pag. 35. *Tenui*. Subtili, terſo, eleganti.

6. Nec minùs me vate gloriaretur Verona ipſa, quàm ſuo Catullo.

7. 8. Ex quo abſui ab urbe veſtra, jam per annos 34 Cereri poſt meſſem, ruſtica ſacrificia, & placentas obtuliſtis.

10. *Mutavere &c.* Canas è nigris reddiderunt.

LXXXIX.

Liber navigaturus.

I noſtro comes, i, libelle, Flacco
Longum per mare, ſed faventis undæ;
Et curſu facili, tuiſque ventis
Hiſpanæ pete Tarraconis arces.
Illinc te rota tollet, & citatus
Altam Bilbilin, & tuum Salonem
Quinto forſitan eſſedo videbis.
Quid mandem tibi quæris? ut ſodales
Paucos, & veteres, & ante brumas
Triginta mihi quatuòrque viſos
Ipſe protinus à via ſalutes;
Et noſtrum admoneas ſubinde Flaccum,
Jucundos mihi nec laborioſos
Seceſſus ſpatio paret ſalubri,
Qui pigrum faciant tuum parentem.
Hæc ſunt. jam tumidus vocat magiſter,
Caſtigátque moras; & aura portum
Laxavit melior. vale, libelle.
Navem, ſcis puto, non moratur unus.

VERS. 2. Per tranquillum mare, ventis placidum.

3. *Tuis.* Secundis, ferẽtibus.

4. *Tarraconis.* Pag. 57.

5. Tarraconem uſque navigabis, deinde currum è navi conſcendes, ac terreſtri itinere Bilbilim petes. *Bilbilim. Salonem.* Pag. 56.

7. *Eſſedo quinto.* Quinta ſtatione, ſeu diverſorio, ubi commorantur noctu eſſeda.

11. *Protinus à via.* Statim atque adveneris.

13. 14. Ut mihi domum in ſalubri, & quieto loco paret, adornetque.

15. Ubi otio & inertiæ indulgere poſſim.

16. *Hæc ſunt.* Subaudi: quæ tibi mandata velim.

18. *Laxavit.* Vacuum & inanem fecit, emiſſis, quas continebat, navibus.

19. Si tu deſis unus, nihil erit moræ, quin ſine te, navis ſolvat: propera. Unus vir, nullus vir: ut fert parœmia.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER XI.

EPIGRAMMA I.

Ad librum exire geſtientem.

1. QUò tu, quò, liber otioſe, tendis
2. Cultus ſindone non quotidianâ?
3. Numquid Parthenium videre tentas?
4. Vadas, & redeas inevolutus.
5. Libros non legit ille, ſed libellos:
6. Nec Muſis vacat, aut ſuis vacaret.
7. Ecquid te ſatis æſtimas beatum,
8. Contingunt tibi ſi manus minores?
9. Vicini pete porticum Quirini:
10. Turbam non habet otioſiorem
11. Pompejus, vel Agenoris puella,
12. Vel primæ dominus levis carinæ.
13. Sunt illic duo tréſve qui revolvant
14. Noſtrarum tineas ineptiarum:
15. Sed cùm ſponſio, fabulæque laſſæ
16. De ſcorpo fuerint & Incitato.

VERS. 2. Non vulgari veſte tectus, at purpurea, eleganti, &c. Vide pag. 70. 187. *Sindone*. 111. 194.

3. *Parthenium*. Pag. 238.

4. *Involutus* Non evolutus, non lectus.

6. *Vacat*. Non habet ſatis otii ut Muſis operam det, ac libris legendis; aut certè

ſuos libros legeret, aliquid ipſe componeret, non alienis lucubrationibus operã daret.

7. Annon ſat præclarè tecum agitur, ſi legeris ab hominibus aliis, minoris, quàm Parthenius, notæ ac nobilitatis: ſi te vulgus in manibus & ſinu fert?

8. *Quirini.* Martis. P 517. Hujus templum, & porticus templo adjuncta, erat in mõte Quirinali, nunc *Monte Cavallo.* Pete igitur Martis porticum: ibi reperies homines otioſos qui te legant, & quibus non ſunt otioſiores illi qui ſpatiantur in Pompeii, Europæ, vel Argonautarum porticu. Tales tibi lectores conveniunt, non homo occupatiſſimus.

9. *Pompejus.* Porticus Pompeii, de qua meminit Lib. II. Ep. 12. verſ. 10.

Agenoris puella. Europa, filias Agenoris. De Europe porticu conſule idem Ep. XII. Lib. II. verſu 3.

12. Jaſon, qui dux fuit Argonautarum De iſta porticu vide pag. 109. *Levis.* Inconſtans. Deſerta enim Medea, duxit Creüſam. *Primæ carinæ.* Navis Argûs, quæ aut prima omnium navium, aut primæ & nondum antea viſæ magnitudinis, fuit. Hujus dux & magiſter Jaſon.

14. *Tineas.* Epigrammata levia corrodenda à tineis.

15. 16. Sunt qui noſtros verſiculos legant, ſed tantùm poſt peractos ludos Circẽſes, cùm delaſſati fuêre ſpectatores narrandis fabulis, faciendis ſponſionibus, &c. In Ludis Circenſibus (pag. 24. 311.) faciebant ſæpè ſpectatores inter ſe ſponſionẽ, v. g. uter equos peritius agitaret, Scorpus an Incitatus, aurige duo præſtantes, de quibus vide Lib. X. Epigram. 46 47. 67. De aurigarum variis factionibus facta eſt mentio Lib. VI. Ep. 31. & infra, 19.

II.

Verſus liberiores.

1. Triſte ſupercilium, duríque ſevera Catonis
2. Frons, & aratoris filia Fabricii,
3. Et perſonati faſtus, & regula morum,
4. Quidquid & in tenebris non ſumus; ite foras.
5. Clamant, ecce, mei, Iô Saturnalia verſus;
6. Et libet; & ſub te præſide, Nerva, licet.
7. Lectores tetrici, ſalebroſum ediſcite Sanctram;
8. Nil mihi vobiſcum eſt: iſte liber meus eſt.

VERS. 1. Procul eſt homines ſeveri, triſti ſupercilio, tetrica fronte, &c.

Catonis. Pag. 30. 35.

2. Faceſſite puellæ, ſi quę eſtis ſimiles filiæ Fabricii. Il-

le, dictator licèt conſulque, ſuos tamen agros arabat, ac liberos educabat ſanctiſſimè & ſeveriſſimè. Adi Ep. 22. Libri IX.

3. Gravitas non nativa & inſita, ſed ad tempus aſſumpta, inſtar perſonæ & larvæ. Talis eſt in multis, qui foris graves & modeſti; introrſum turpes, domi diſcincti ac diſſoluti ſunt.

Regula morum. Cenſura: Cenſoria ſeveritas. Cenſores enim emendabant mores civitatis. Pag. *66.68.*

4. Longè ſit quæcumque virtus tenebras odit. Nempe pudor & verecundia. Quid quid non amamus clam, & in tenebris. Qui peccant, lucem odêre.

5. Apti ſunt mei verſus Saturnalibus (feſta erant liberiora. Pag. 139.284.) & hæc vocem quaſi mittunt *Jo bona Saturnalia*. Ita pueri tunc plaudentes clamitabant.

6. *Libet.* Sic ſcribere. *Licet.* Quia libere ſub te loqui & ſentire fas eſt.

7. *Sanctram* Erat iſte Sanctra ſcriptor obſcurus, & ſtili aſperioris. Salebræ, ſunt propriè loca aſpera, inæqualia, & confragoſa.

8. *Meus.* Me dignus parente. Feſtivus, & lepidus, &c.

III.

Poëta celebris & pauper.

1. Non urbana meâ tantùm Pimpleïde gaudent
   2. Otia, nec vacuis auribus iſta damus:
3. Sed meus in Geticis ad Martia ſigna pruinis
   4. A rigido teritur centurione liber.
5. Dicitur & noſtros cantare Britannia verſus.
   6. Quid prodeſt? neſcit ſacculus iſta meus.
7. At quàm victuras poteramus pangere chartas,
   8. Quantâque Pieriâ prælia flare tubâ!
9. Cùm pia reddiderint Auguſtum numina terris,
   10. Et Mæcenatem ſi mihi Roma daret.

VERS. 1. Non tantùm Romani cives, mea Pimpleïde, mea muſa, meis verſibs legẽdis delectãtur, & ii quibus vacuæ, otioſæ, ſunt aures. Muſæ vocatę ſunt Pimplęę vel Pimpleïdes, à Pimpla fonte, vel vico Macedoniæ, ipſi ſacro.

3.4. *Ad Signa.* Inter vexilla bellica, in caſtris. *Geticis.* Pag. 306. 324.

Rigido. Auſtero, gravi, hirſuto. *Centurione.* Militaris magiſtratus erat. Sex erant centuriones in cohorte, &c. Pag. 83.

6. *Sacculus.* Crumena. Nõ fio iſtis laudibus ditior.

7.8. Poteramus, & melius erat, aliquod heroicum poëma componere, non iſtas nugas. Id verò libenter fa-

ciemus cùm erit Imperator amans literarum, ut Auguſtus fuit: cùm erit alter Mæcenas, eruditorum patronus. Pag. 408. In hanc fere ſententiam ſcriptū eſt Ep. 54. lib 8.

IV.

Pro Imperatore, votum.

1. Sacra Laréſque Phrygum, quos Trojæ maluit heres
2. Quàm rapere arſuras Laomedontis opes:
3. Scriptus & æterno nunc primùm Jupiter auro:
4. Et ſoror, & ſummi filia tota patris:
5. Et qui purpureis jam tertia nomina faſtis,
6. Jane, refers Nervæ; vos precor ore pio:
7. Hunc omnes ſervate Ducem, ſervate Senatum:
8. Moribus hic vivat Principis, ille ſuis.

VERS. 1. 2. O vos Trojæ ſacra, & religiones ſanctiſſimæ, quas Æneas maluit rapere & in Italiam deferre, quàm opes Laomedontis,(regis Troję, Priami Patris) quas igni abſumendas reliquit.

3. Et tu Jupiter auro, pictus, effictus; cui ſtatuam, ex auro ſolido nunc primum Imperator poſuit, æternum duraturam. Primis reipub. temporibus ſtatuæ Jovis fictiles tantùm erant.

Soror. Juno. *Filia.* Pallas. *Tota* Quia ex uno Jovis cerebro prodiit.

5. 6. Et tu, ô Jane, qui jam ter Nervæ nomen vides in faſtis. Pag 375. *Purpureis.* Ornatis purpura, minio pictis, quales ſunt elegantes libri Nerva. primo Imperii anno tertium geſſit conſulatum cum Virginio Rufo, anno Chriſti 97. ab U.C. 850.

8. *Hic.* Senatus. *Illo.* Nerva. Senatus & cæteri cives Nervam imitentur.

V.

Laus Cæſaris.

1. Tanta tibi eſt recti reverentia, Cæſar, & æqui,
2. Quãta Numę fuerat: ſed Numa pauper erat.
3. Ardua res hæc eſt, opibus non tradere mores;
4. Et cùm tot Crœſos viceris, eſſe Numam.

VERS. 2. *Numæ.* Rex fuit Rom. ſecundus: pietatis famâ & æquitatis clarus.

3. Difficile eſt ſanctè vivere in magnis opibus, &, ut ait Seneca, pati poſſe divitias; *Tradere mores*, corrumpendos ſcilicet.

4. Crœſus Lydiæ rex fuit ditiſſimus. *Eſſe Numam.* Virtute Numam æquare; opibus Crœſum ſuperare.

VI.

In eundem.

1. Si redeant veteres, ingentia nomina, patres?
2. Elyſium liceat ſi vacuare nemus:
3. Te colet invictus pro libertate Camillus:
4. Aurum Fabricius, te tribuente, volet.
5. Te duce gaudebit Brutus; tibi Sylla cruentus
6. Imperium tradet, cùm poſiturus erit.
7. Et te privato cum Cæſare Magnus amabit:
8. Donabit totas & tibi Craſſus opes.
9. Ipſe quoque infernis revocatus Ditis ab umbris
10. Si Cato reddatur, Cæſarianus erit.

V. 1. Si Priſci illi Romani redeant ad ſuperos, reviviſcant. *Elyſium.* Pag. 306.

3. Te ultro imperatorem eliget Camillus vindex libertatis acerrimus & invictiſſimus. Legunt quidam *pro libertate*, id eſt, malit eſſe ſubjectus tibi, quàm liber, & ſuis juris. Anno ab U.C. 363. Romam Galli Senones Brenno duce incenderunt: ægrè à capitolio per Manlium repulſi, tandem à Camillo profligati ſunt. De illo vide Florum lib. 1. c. 12. 13. Livium lib. 5.

4. Non recuſabit aurum accipere Fabricius, ſi modò illud accipiat à te, à quo nihil tribui cuiquam mali, aut malè, poteſt. Fabricius legatos Pyrrhi, cùm ad ipſum veniſſent, aurique magnam vim offerent, valere cum auro ſuo juſſit.

6. Brutus te ducem & regē non nollet. Ille reges Romā ejecit. Pag. 391. *Sylla.* 293. Is dictaturam quam invaſerat, poſt annos quatuor depoſuit. Sylla igitur ſummum imperium, id eſt, dictaturam, depoſiturus, illam tibi tradet.

7. *Privato.* Privatus erit C. Jul. Cæſar; imperium deponet, ac vitam privatam ſub te Imperatore deget. *Magnus.* Pompejus: cui Magni cognomentum à Sylla datum. Is ſuas de Imperio orbis terrarum cum Cæſare controverſias ultro deponet, ac privati ſubditique ſorte contentus erit.

8. *Craſſus.* Romanorum ditiſſimus fuiſſe prædicatur. Neminem divitem cenſebat eſſe, niſi qui ſuis ſumptibus exercitum alere poſſet. Cùm Parthis, eorum opes ſitiens, bellum intuliſſet, ab iis captus, & cæſus eſt: truncatum e jus caput in utrem liquefacto plenum auro, conjectum.

9. *Ditis.* Plutonis: Erebi.

10. Cato, ne Cæſarem dictatorem, poſt pugnam Pharſalicam victorem, aſpiceret, ſibi manus attulit. Pag. 35.

Erit Cæſarianus. Te Cæ-

ſarem, te imperantem amabit; à te ſtabit, ac tuus erit. Ita omnes ſibi vera virtus adjungit.

VII.

Poëta hilarior.

1. Unctis falciferi ſenis diebus,
2. Regnator quibus imperat fritillus,
3. Verſu ludere non laborioſo
4. Permittis, puto, pileata Roma.
5. Riſiſti: licet ergo, nec vetamur.
6. Pallentes procul hinc abite curæ.
7. Quicquid venerit obvium, loquamur
8. Moroſâ ſine cogitatione.
9. Miſce dimidios puer trientes,
10. Quales Pythagoras dabat Neroni:
11. Miſce, Dindyme, ſed frequentiores.
12. Poſſum nihil ego ſobrius: bibenti
13. Succurrent mihi quindecim poëtæ.

. VERS. 1. *Unctis*, lætis, pinguibus. Convivia tunc celebrabantur. *Falciferi ſenis*. Saturni Saturnalibus. Pingebatur cum falce Saturnus, quia Italos artem agros colendi docuiſſe dicebatur. Prætereà tempus, cui Saturnus præeſt, omnia demetit, reſecatque.

2. Quibus aleà luditur liberiùs. Erat illa vulgò vetita. *Fritillus*. Pag. 191.

4. *Pileata*. Romani per Saturnalia pileati erant; etiam ſervi, quibus uti pileo non licebat, niſi cum libertate à dominis donabantur.

5. *Riſiſti*. Ridendo annuis.

7. Quicquid in buccam venerit, dicamus.

8. *Moroſa*. Anxia, faſtidioſa. Moroſus dicitur qui mores habet duros, difficiles, iracundos.

9. Dimidius triens eſt ſextans, ſive duo cyathi. Pag. 48. Sorbillare vult leniter paucos cyathos, ut longior ſit hilaritas, ebrietas tardior.

10. *Pythagoras*. Pincerna quidam, miniſter Neronis.

12. 13. Siccus & jejunus nil poſſum ſcribere & dicere: ſi bibero, poëtis vel quindecim par ero: illi ſtatim præſto erunt ac in me uno exiſtent, jocabuntur, ludent. Vel, Poëtarum quindecim odæ, carmina ludicra, ſe offerent cantanda in mentem oſque venient.

VIII.

Spirans imago.

1. Clarus fronde Jovis, Romani fama cothurni,
 2. Spirat Apelleâ redditus arte Memor.

Memor ſæpe in Capitolinis certaminibus coronatus, (Pag. 181. 209.) & poëtarum Roman. tragicorum celeberrimus hic pingitur. *Cothurni.* P. 154. *Apellea.* 363.

IX.

Amor fraternus.

1. Contulit ad ſatyras ingentia pectora Turnus:
 2. Cur non ad Memoris carmina? frater erat.

V. 1. Turnus frater Memoris, (de quo eſt epigramma ſuperiùs) ad ſcribendas ſatyras operã ingeniumq; cõtulit: ſatyricus poëta eſſe maluit.

2. Cur non tragicum carmen, ut Memor, ſcripſit? Nimirum quia fratri hanc laudẽ relinquere integrã voluit, quam ipſi præripere poterat.

X.

Antiqua ſimplicitas.

1. Tolle puer calices, tepidíque toreumata Nili,
 2. Et mihi ſecurâ pocula trade manu,
3. Trita patrum labris, & tonſo pura miniſtro:
 4. Antiquus menſis reſtituatur honor.

V. 1. O puer, ò ſervule, auſer pretioſos calices ex Ægypto Romam ferri ſolitos. *Toreumata*, Pag. 159. 206. Eadem vox poſteriori ævo uſurpata etiam eſt pro veſte ſtragula, pictis acu figuris extantibus ornata.

2. *Secura manu.* Parum timens, ne illa frangas. *Pocula*, Scilicet fictilia, fagina.

3. *Tonſo*. Non comato & calamiſtrato, quales modò ſunt. Lege Epig. 84. Libri X.

Pura. Non cœlata, non ornata.

XI.

Homo obſcurus.

1. Jus tibi natorum vel ſeptem, Zoïle, detur;
 2. Dum matrem nemo det tibi, nemo patrem.

Adeo ignotus & obſcurus es, ut nemo ſciat quo ſis patre natus, qua matre, & jus tamen trium liberorum petis: prius ipſe parentes quàm natos, quære: proba te eſſe liberum, non ſpurium, &c. antequàm jus trium liberorum petas. De jure trium liberorum dixi pag. 143.

XII.

Paridis hiſtrionis epitaphium.

1. Quiſquis Flaminiam teris, viator,
2. Noli nobile præterire marmor.
3. Urbis deliciæ, ſaléſque Nili,
4. Ars & gratia, luſus & voluptas,
5. Romani decus & dolor theatri,
6. Atque omnes Veneres, Cupidinéſque,
7. Hoc ſunt condita, quo Paris, ſepulcro.

Vers. 1. *Flaminiam*. Pag. 219.
2. *Marmor*. Sepulcrum è marmore.
3. *Urbis*. Romæ. *Nili*. Ægypti.
7. *Paris*. Hiſtrio Ægyphis carus Domitiano.

XIII.

In nanum mortuum.

1. Heredes, nolite brevem ſepelire Colonum:
2. Nam terra eſt illi quantulacunque gravis.

Vers. 1. *Colonum*. Nomen eſt proprium. Legunt aliqui *Colonem*.
2. *Nam &c.* Adeo eſt puſillus & nannus, ut terræ vel minima pars gravis ipſi futura ſit. Solebant cùm aliquis terræ mandabatùr, ita illi bene precari, *ſit tibi terra levis*, (Pag. 260.) Non poteſtis id modò dicere, ô Coloni heredes: illum itaque inſepultum potiùs relinquite.

XIV.

Sobria carmina.

1. Non omnis noſtri nocturna eſt pagina libri,
2. Invenies & quod mane, Sabine, legas.

Vers. 1. *Nocturna*. Epulantibus grata, ebrioſis, improbis. Vide ſuprà Epig. 2. verſ. 4.
2. *Mane*. Quæ ſiccus & ſobrius legas.

XV.

Prædium exiguum.

1. Donaſti, Lupe, rus ſub urbe nobis.
2. Sed rus eſt mihi majus in feneſtra.
3. Rus hoc dicere, rus potes vocare?
4. In quo ruta facit nemus Dianæ,

5. Argutæ tegit ala quod cicadæ,
6. Quod formica die comedit uno;
7. Clauſæ cui folium roſæ corona eſt:
8. In quo non magis invenitur herba,
9. Quàm coſti folium, pipérve crudum.
10. In quo nec cucumis jacere rectus,
11. Nec ſerpens habitare tota poſſit.
12. Erucam malè paſcit hortus unam;
13. Conſumpto moritur culex ſalicto;
14. Et talpa eſt mihi foſſor atque arator.
15. Non boletus hiare, non mariſcæ
16. Ridere, aut violæ patêre poſſunt.
17. Fines mus populatur, & colono
18. Tanquam ſus Calydonius timetur.
19. Et ſublata volantis ungue Procnes
20. In nido ſeges eſt hirundinino.
21. Non eſt dimidio locus Priapo.
22. Vix implet cochleam peracta meſſis,
23. Et muſtum nuce condimus picatâ
24. Erraſti, Lupe, litterâ ſed unâ:
25. Nam quo tempore prædium dediſti;
26. Mallem tu mihi prandium dediſſes.

VERS. 2. *In feneſtra*. Ubi hortuli nonnunquam imponuntur in teſtis, aut in ligneis capſulis.

4. *Ruta*. Vilis herba. In hoc tuo prædio ruta inſtar nemoris eſt. De nemore Dianæ Aricinæ lege Lib. IV. Ep. 52. Adde quòd ſylvę omnes Dianæ erant ſacræ.

5. *Argutæ*. Canoræ. *Cicadæ*. Lib. X. Ep. 52.

7. In quo vix una reperiatur roſa, eáque non aperta; imò roſæ folium ſit inſtar coronæ integræ, è multis roſis confici ſolitæ.

8. In quo rure non plus herbarum eſt quàm coſti, aut piperis, hoc eſt, nihil. Coſtum enim eſt frutex odore eximio, qui in Arabia naſcitur: piper item peregrina eſt arbuſcula. *Crudum* Acre, pungens. Vel: Quale ab ſua editur arbore; viride; non rugoſum, & vetus.

10. *Rectus*. Neque enim ſatis illi eſt ſpatii; ſed contrahitur & quaſi colligitur in ſeſe.

13. *Moritur*. Cibo deficiente ac ſalicto Salictum eſt locus conſitus ſalicibus.

14 Talpe humum emovent ac vertunt.

15. *Boletus*. Fungus *Hiare*, aperiri, naſci. *Mariſcæ*. Ficus eluti ſaporis.

16. *Ridere*. Cùm matureſcunt ficus, extremo cortice leniter aperiuntur, & quaſi ridem: in riſu enim labia diducuntur.

18. *Sus Calydonius*. P. 14.

19. 20. Totam ſegetem quæ eſt in hortulo iſto, aufert unica hirundo tranſvolans, ac in nidum ſuum deportat. Procne uxor Terei mutata eſt in hirundinem, & ejus ſoror Philomela in luſciniam. Pag. 207. 276.

21. *Priapo*. Hortorum Deo. 272. 313.

23. *Picata*. Pice oblita & obturatâ. Nucis putamen inſtar dolii eſſe poteſt.

XVI.

Poeta paraſitus.

1. Dum te proſeqnor, & domum reduco,
2. Aurem dum tibi præſto garrienti,
3. Et quicquid loqueris, facíſque laudo;
4. Quot verſus poterant, Labulle, naſci!
5. Hoc damnum tibi non videtur eſſe,
6. Si quod Roma legit, requirit hoſpes,
7. Non deridet eques, tenet ſenator,
8. Laudat cauſidicus, poëta carpit,
9. Propter te perit? hoc, Labulle, verum eſt?
10. Hoc quiſquam ferat, ut tibi tuorum
11. Sit major numerus togatulorum,
12. Librorum mihi ſit minor meorum?
13. Triginta prope jam diebus una eſt
14. Nobis pagina vix peracta. ſic fit,
15. Cùm cœnare domi poëta non vult.

VERS. 1. *Proſequor*. Honoris causâ comitor, ut cliens patronum ſolet.

6. Si, ut tibi navem operam & obſequar, pereunt mihi verſus boni, &c.

8. *Poëta*. Invidus. Non exigua laus eſt dignum videri invidiâ & improborum odio.

9. *Verum eſt?* Æquum eſt. an hoc juſtum cenſes?

11. *Togatulorum* Clientiũ toga indutorum. Pag. 58. i

12. *Minor*. Numerus.

14. *Sic fit &c.* Nempe otii & ſtudiorum jacturam facia neceſſe eſt poëta cœnarum captator.

XVII.

Convivium unius aſſis.

1. Atreus Cæcilius cucurbitarum,

Sic illas quaſi filios Thyeſtæ
In partes lacerat ſecátque mille.
Guſtu protinus has edes in ipſo
Has primâ feret, alterâve cœnâ;
Has cœnâ tibi tertiâ reponet.
Hinc ſeras epidipnidas parabit;
Hinc piſtor fatuas facit placentas;
Hinc & multiplices ſtruit tabellas;
Et notas caryotidas theatris:
Hinc exit varium coco minutal
Ut lentem poſitam, fabámque credás,
Boletos imitantur, & botellos,
Et caudam cybii brevéſque mænas:
Hinc cellarius experitur artes,
Ut condat vario vafer ſapore
In ruta folium capelliana.
Sic implet gabatas, paropſidéſque,
Et leves ſcutulas, caváſque lances.
Hoc lautum putat, hoc putat venuſtum,
Unum ponere ferculis tot aſſem.

Vers. 1. Cæcilius, qui eſt Atreus, id eſt, interfector & quaſi parricida, cucurbitarum; qui cucurbitis utitur pro ferculo quotidiano, & illas trucidat, ut Atreus fratris ſui Thyeſtæ filios interfecit. De Atreo ejuſque fratreo dixi, pag. 164. 207. 269.

4. *Guſtu in ipſo* Guſtus ſive guſtatio, eſt id quod ponitur in aditu & exordio convivii; levius aliquod ferculum, hevellæ, acetaria, &c. Poſt guſtum ſequebatur prima cœna, ſecunda, tertia; hoc eſt, prima fercula, ſecunda, &c. Iſta autem prima, ſecunda, tertia fercula apud Cæcilium, erant cucurbitæ.

7. *Epidipnidas*. Bellaria. Græca vox: ἐπιδειπνὶς, ferculum quod ultimo loco editur: nēpe quia ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ſub cœnæ finem & poſt ſolidiores dapes, ponitur.

8. *Fatuas*. Nullius ſaporis.

9. *Tabellas*. Liba tenuia & delicata, inſtar tabellarum.

10. Caryotides ſunt fructus palmarum Æthiopicarum, quæ ſpectanti populo inter alia miſſilia ſpargebantur. Illas cucurbitis imitatur.

11. *Minutal*. Intritum ferculum è cibis minutatim cōciſis. Ejuſmodi minutal ex iiſdem cucurbitis conficitur à coco Cæcilii.

12. Adeo ut pultem è lente aut faba factam credas.

13. *Boletos.* Fungos, *Botellos* Farcimina quędã ex ovorum vitellis coctis, cepa, porro, &c.

14 *Cybii*. Vide pag. 281. notâ 5. Mæna eſt vilis piſciculus.

15. *Hinc*. Ex his cucurbitis varias artes, hoc eſt, varias placentas & edulia vario artificio confecta experitur ac tentat fingere is qui cellæ ſeu penus curam habet: eaſdem cucurbitas vario ſapore & modo condit, ac transformat in illud ipſonii genus quod fit vulgò ex rutæ foliis: vel in tot formas, ac edulia, quot ex rutæ folio ſolent fieri. Capellia na ruta dicitur, ſive capraria, quòd à capellis depaſcatur: vel quod capillos imitetur foliis.

18. *Gabatas*. Sunt eſcariæ lances: item paropſides. Scutulæ, catini ſunt depreſſi leviter in medio, ut ſcuta.

20. Putat eſſe hoc hominis magnifici, & ſplendidi.

21 *Unum &c.* Videtur eſſe hypallage: uno âſſe tot ponere fercula.

XVIII.

In mendicum.

1. Nec toga, nec focus eſt, nec tritus cimice lectus,
2. Nec tibi de bibulâ ſarta palude teges:
3. Nec puer, aut ſenior; nulla eſt ancilla, nec infãs,
4. Nec ſera, nec clavis, nec canis, atque calix.
5. Tu tamen affectas, Neſtor, dici atque videri
6. Pauper, & in populo quæris habere locum.
7. Mentiris, vanóque tibi blandiris honore:
8. Non eſt paupertas, Neſtor, habere nihil.

Vers. 1. *Cimice*. Cimex genus eſt vermiculi fœtidi, ſubrubri & plani, quod lectis ligneis vulgò innaſcitur.

2. Nec teges, ſeu lodix, id eſt, veſtis lecti; ſtorea, facta è ſcirpo, aut ſparto: ſcirpus, ſpartum, naſcuntur in humidis paludibus.

6. *In populo*. Populus erat honoratior plebe, quæ fex civitatis.

8. *Non eſt paupertas*. Sed mendicitas mera. Pauperi deeſt aliquid, imò multa; mendico omnia.

XIX.

Praſinus victor.

1. Sæpius ad palmam Praſinus poſt fata Neronis
2. Pervenit, & victor præmia plura refert.
3. I nunc, Livor edax, dic te ceſſiſſe Neroni:
4. Vicit nimirum, non Nero, ſed Praſinus.

Vers. 1. 2. Aurigæ factionis praſinæ, qui vivo Nerone vin-

cebant, vincunt etiã mortuo. 3. Ite nunc aurigæ aliarũ factionum, qui invidetis factioni Praſinæ, jactate, id quod olim dictitabatis, Praſinos non ſua virtute vincere, ſed Meronis favore & gratia: voſque Praſinis ideo tantùm ceſſiſſe & inferiores viſos eſſe, quòd ipſis faveret Nero. Jam obiit ille, adhuc tamen vincunt Praſini; ſua igitur virtute vincebant anteà, ut nunc vincunt, non Cæſaris favore. Dixi Libro VI. fuiſſe varias aurigarum factiones, ſuis quaſque coloribus diſtinctas: Praſini utebantur viridi colore. Ruſſati, rubro; Veneti, cæruleo: Albi, candido: color viridis, terræ; ruber, igni; cæruleus, mari; albus, aëri ſacer erat. Plura vide apud Bulengerum de Circo c. 47. 48.

XX.

Bella cæna, mala cœnatio.

1. Ædes emit Aper, ſed quas nec noctua vellet
   2. Eſſe ſuas: adeo nigra vetúſque caſa eſt.
3. Vicinos illi nitidus Maro poſſidet hortos.
   4. Cœnabit bellè, non habitabit Aper.

4. *Cœnabit bellè.* An quia hortos amœnos è ſua cœnatione, id eſt, triclinio, proſpiciet? an quia veſcetur fructibus illius horti? an denique quod apud vicinum Maronem cœnabit, in ejus hortis, ab eo ſæpè invitatus?

XXI.

Solus in frequenti convivio.

1. Ignotos mihi cùm voces trecentos,
2. Quare non veniam vocatus à te
3. Miraris, quereríſque, litigáſque.
4. Solus cœno, Fabulle; non libenter.

4. *Solus.* Mihi ſolus videor eſſe, licèt multi mecum ſint ac frequentes convivæ, cùm ignoti mihi ſunt, quia non poſſum cum illis colloqui liberè, &c.

XXII.

Pro amico ſoteria:

1. Caïus hanc lucem gemmâ mihi Julius albâ
   2. Signat, io, votis redditus, ecce, meis.
3. Deſperaſſe juvat; veluti jam rupta ſororum
   4. Fila: minùs gaudent, qui timuêre nihil.
4. Hypne, quid expectas piger? immortale Falernũ
   6. Funde: ſenem poſcunt talia vota cadum.

7. Quin cũces,& ſex cyathos,beſsémque bibamus,
8. Cajus ut fiat Julius & Proculus.

V. 1. *Gemma alba.* Candido lapillo. Pag. 401.

3. Major eſt lætitia de amico recepto, cujus vitam & valetudinem pænè deſperatam flevimus: veluti jam fuiſſet à Parcis condemnatus. *Sororum.* Pag. 210. 224. 307.

5. *Hypne.* Servi nomen eſt

6. *Talia vota.* Tantum beneficium meis votis precibuſque conceſſum. Vita & ſanitas amico reſtituta.

7. *Quincunces* Pag. 48. Cyathos quinque, quot nempe literas habet vox Caïus, *Sex*, quot literas Julius: *beſſem*, id eſt, octo cyathos, Pag. 46. quot elementa ſunt in voce Proculus. Diximus ſuprâ, pag. 405. ſolenne Romanis fuiſſe ut tot biberent cyathos, quot eſſent in eorum nominibus literæ, in quorum gratiam bibebant.

XXIII.

Eques è ſervo.

1. Zoïle, quid totâ gemmam præcingere librâ
2. Te juvat, & miſerum perdere ſardonycha?
3. Annulus iſte tuis fuerat modò cruribus aptus:
4. Non eadem digitis pondera conveniunt.

Vers 1. Cur, ô Zoïle, habes gemmam præcinctam, circumdatam, incluſã, in annuli aurei pala tam gravi, ut libram pendat?

2. *Perdere.* Quia in tam vaſta auri mole quaſi obruitur gemma, nec videtur. Vel, quia perditur gemma dives, cùm ignobilis & furcifer eà utitur.

3. 4. Tam gravis anulus, (at ferreus) conveniſſent paulò ante tuis pedibus: jam manibus non congruit Mancipia, cùm opus ruri faciebant, catenis alligabantur, ne fugerent. Annuli dicuntur in catena circuli ferrei quibus conſtat, & ſunt etiam annuli digitorum. Ludit in ambigua voce.

XXIV.

De mulione ſurdo.

1. Mulio viginti venit modò millibus, Aucte.
2. Miraris pretium tam grave? ſurdus erat.

Vers. 1. *Venit.* Emptus eſt viginti millibus H S. libris Turon. 2000.

2. *Surdus erat.* Muliones ferè ſunt fures, ac tales certè audiunt. Iſte igitur, quia ſurdus erat, non poterat reſpondere de ſuis aut domini ſui furtis; itaque eò melior, quò ſurdior; hinc tam carò venit.

XXV.

Paſtor nimium diligens.

1. Indulget pecori nimiùs dum paſtor Amyntas,
2. Et gaudet famâ luxuriâque gregis:
3. Cedentes oneri ramos, ſilvámque fluentem
4. Vicit; concuſſas ipſe ſecutus opes.
5. Triſte nemus diræ vetuit ſupereſſe rapinæ
6. Damnavítque rogis noxia ligna pater.
7. Pingues, Lygde, ſues habeat vicinus Jolas:
8. Te ſatis eſt nobis annumerare pecus.

Vers. 1. 2. Dum Amyntas nimio ſtudio gregem ſaturare cupit, quem bene ſaginatum eſſe, ac laudari, gaudet.

Luxuria. Nitore, numero.

2. Aſcendit in quercum glande onuſtam, ut eam porcis excuteret; at eum arboris brachia non ſuſtinuêre, illa ipſe vicit fortiori pondere, ac depreſſit ramos mole corporis, glandeſque concuſſas ac decidentes ſecutus, ipſe quoque humi obtritus decidit.

5. 6. Amyntæ pater ſuccidit quercũ, noluitque eam vivere, rapto ſibi filio: imo eam ſui filii rogo ſervire juſſit.

7. O Lygde, amice paſtor, (fortè villicus Martialis erat) patere ut Jolas, vicinus ille ſubulcus, ſuas ſaginet ſues excuſſa glande, cum tãto cadendi periculo: tu id ſatis habeto ſi reddas numerum pecudum quæ tibi ſunt creditæ, quamvis illæ non ſint adeo ſaginatæ ac paſtæ: tu mihi illis potior es.

XXVI.

Carmina vivida.

1. Vivida cùm poſcas epigrammata, mortua ponis
2. Lemmata: quî fieri, Cæciliane, poteſt?
3. Mella jubes Hyblea tibi vel Hymettia naſci,
4. Et thyma Cecropiæ Corſica ponis api.

Vers. 1. 2. Lemmáta diximus ſuprà Lib. X. Epig 53. eſſe inſcriptiones carminum, ſive ſententias breves quę argumentum comprehendant paucis: hîc pro argumento & materia carminis ea vox adhibetur. Petis verſus elegantes; & proponis ſiccam, jejunam, mortuam materiam.

3. 4. Ex argumento frigido & exili non poteſt magis fieri acutum carmen & vividum, quàm è thymo & floribus peſſimis, quales effert Corſica, (Pag. 438.) fieri poteſt mel optimum, quale eſt Hyblæum, vel Hymettium

etiamſi apis Cecropia ſit, id eſt, Attica, & ſcientiſſima conficiendi mellis. Hybla mons Siciliæ, pag. 127. 430. Hymettus, Atticæ. *Cecropiæ* Pag. 49. 235. Corſica inſula adjacet Sardiniæ ad Boream.

XXVII.

Divitis ſenis amicus.

1. Orbus es, & locuples, & Bruto conſule natus,
2. Eſſe tibi veras credis amicitias,
3. Sũt veręſed quas juvenis,quas pauper habebas:
4. Qui novus eſt, mortem diligit ille tuam.

VERS. 1. *E Bruto &c.* Et admodum ſenex. Eſt hyperbole:nam Brutus, qui Reges exegit,florebat anno ab U.C ferè 250. Martialis 850.

4. *Novus.* Qui te ſenem primùm colere incipit. *Mortem* Ut ſit heres tuus.

XXVIII.

Virgilii & Ciceronis heres.

1. Silius hæc magni celebrat monumẽta Maronis,
2. Jugera facundi qui Ciceronis habet.
3. Heredem dominúmque ſui tumulíve laríſve
4. Non alium mallet nec Maro, nec Cicero.

VERS. 1. 2. Silius qui villam Ciceronis poſſidet, colit etiã hoc Virgilii ſepulcrum. Dicitur Silius Poëta, (de quo plura vide pag. 190 354. 483.) Virgilium,ut Deum aliquem, coluiſſe, ejuſque tumulum, prope Neapolim, inſtar templi frequentaſſe. De Cicerone vide pag. 176. 276. 495. De Virgilio, pag. 408.

4. *Non alium &c.* Quia Silius Italicus, optimus orator & poëta fuit.

XXIX.

Maronis monumentum.

1. Jam prope deſertos cineres, & ſancta Maronis
2. Nomina qui coleret, pauper, & unus erat.
3. Silius optatæ ſuccurrere cenſuit umbræ,
4. Silius & vatem, non minor ipſe, colit.

VERS. 1. 2. Nemo, niſi fortè unus aliquis,& pauper, colebat tumulum & nomen Virgilii.

3. Silius tandem opem tulit umbræ cariſſimæ: ſtatuit deſertos Maronis manes ab injuria & ſolitudine vindicare.

4 Et vatem colit Virgilium,ipſi par,eodem Virgilio nullatenus inferior.

XXX.

Poetam amicum ad cœnam invitat.

1. Cœnabis bellè, Juli Cerealis, apud me:
2. Conditio eſt melior ſi tibi nulla, veni.
3. Octavam poteris ſervare: lavabimur unà:
4. Scis quàm ſint Stephani balnea juncta mihi.
5. Prima tibi dabitur ventri lactuca movendo
6. Utilis, & porris ala reſecta ſuis.
7. Mox vetus, & tenui major cordylla lacerto,
8. Sed quam cum rutæ frondibus ova tegant.
9. Altera non deerunt tenui verſata favillâ:
10. Et velabrenſi maſſa recocta foco.
11. Et quæ Picenum ſenſerunt frigus olivæ.
12. Hec ſatis in guſtu. cetera noſſe cupis?
13. Mentiar, ut venias: piſces, conchylia, ſumen,
14. Et cortis ſaturas atque paludis aves:
15. Quæ nec Stella ſolet rarâ niſi ponere cœna.
16. Plus ego polliceor: nil recitabo tibi.
17. Ipſe tuos nobis relegas licet uſque Gigantas,
18. Rura vel æterno proxima Virgilio.

VERS. 2. Si nullam habes cœnam potiorem, ad quam vocatus fueris.

3. Potes horam octavam totam tuis negotiis impendere: vel *ſervare*, id eſt, reſervare ad balneum, quo eodem ambo utemur: vel; notare, ut illâ horâ ad me venias.

4. *Juncta mihi*. Ædibus meis vicina.

5. *Movendo*. Ciendo, & ſolvendo.

6. *Fila*. Porri, in longa & minuta, inſtar filorum, fruſta ſecabantur, & patinis imponebantur.

7. *Vetus*. Durata fumo, aut muriâ incocta.

Cordylla. Piſciculi eſt genus: item lacertus. Pag. 306.

9. *Altera*. Nempe ova, quæ ſorbeantur, atque adeo leviter cocta.

10. *Maſſa*. Caſei. *recocta* fumo indurata. Velabrum, fuit Romæ celebris vicus, ubi caſei præſtantes fiebant. Dicitur etiam nunc *Velabro*.

11. *Picenum* P. 53. 231. 281.

12. *In guſtu* Hæc ſatis erunt in cœnæ limine, & quaſi ingreſſu. Suprà. Ep. 17.

13. Non verebor mentiri, & fercula mea plus æquo venditare, ut venias, ut ſic te alliciam. Piſces habeo exquiſitos, tibi apponendos.

Conchylia. Oſtrea, piſces

teſtis incluſos. *Sumen.* P. 119. 14. E corte, (pag. 453.) & paludibus petitas; domeſticas, & externas.

15. Qualia fercula nec ipſe Stella convivis apponit, niſi rarò: erat ille poëta dives, amicus Martialis.

16. *Nil recitabo.* Non te fatigabo verſibus meis recitandis: tuos nobis, quãdiu libuerit, leges, utpotè præſtantiſſimos.

17. *Gigantas* Carmen à te iſcriptum de Gigantibus.

18. Vel tua Georgica, id eſt, carmina de re ruſtica, de colendis agris, &c. paria & æmula Virgilianis.

XXXI.

Matronæ encomium.

1. Claudia cæruleis cùm ſit Rufina Britannis
   2. Edita, quàm Latiæ pectora gentis habet!
3. Quale decus formæ! Romanã credere matres
   4. Italides poſſunt, Atthides eſſe ſuam.
5. Dî benè quòd ſancto peperit fecunda marito,
   6. Quod ſperat generos, quódque puella nurus.
7. Sic placeat Superis, ut conjuge gaudeat uno,
   8. Et ſemper natis gaudeat illa tribus.

Vers. 1. *Ceruleis.* Ob oculos cæſios; vel, ob colorem quo vultũ inficere amabant: vel, ob mare vicinum quo Britanni ambiuntur, quod eſt cærulei coloris.

2. Quàm Romanos mores & animum habet!

4. *Atthides.* Atticæ, Grecæ.

Dî benè. Subaudi fecerunt. vox gratulantis.

6. *Sperat.* Nimirum puella, & adhuc integra ætate. *Generos.* Quibus ſuas filias collocabit. *Nurus.* Quibus filios ſuos maritos dabit. P. 215.

7. 8. O Superi, ſervate illi virum ſuperſtitem, & liberos tres. Lege pag. 189. ubi eſt epigramma non abſimile.

XXXII.

Ex fugitivo fur.

1. Unguenta & caſias, & olentem funera myrrhã,
   2. Thuráque de medio ſemicremata rogo;
3. Et quæ de ſtygio rapuiſti cinnama lecto,
   4. Improbe, de turpi, Zoïle, redde ſinu.
5. A pedibus didicêre manus peccare protervæ:
   6. Non miror furem, qui fugitivus erat.

Vers. 1. *Unguenta.* Rogis injici ſolita.

3. *Cinnama.* P. 168. 305. *Stygio.* Lecto funebri, in

quo cadaver poſitum, rogo inferebatur, opertum veſtibus pretioſis.

5. 6. Quemadmodum tui pedes peccarunt, cùm ab herili fugerunt domo; ſic nunc eorum exemplo peccant manus, cùm furantur. Teipſum hero tuo eripuiſti; nunc ſuas opes aliis eripis.

XXXIII.

Ars captatoris capiendi.

Hortatur fieri quod te Lupus, Urbice, patrem,
Ne credas: nihil eſt quod minùs ille velit.
Ars eſt captandi, quod nolis velle videri;
Ne facias optat, quod rogat ut facias.
Dicat prægnantem tua ſe Coſconia tantùm:
Pallidior fiet jam pariente Lupus.
At tu conſilio videaris ut uſus amici;
Sic morere, ut factum te putet eſſe patrem.

V. 1. 2. O Urbice, quod Lupus heredipeta te hortatur ut adoptes aliquem filium, ſiquidem jam ſenex, & orbus es, noli credere illum hoc dicere ex animo.

5. 6. Atque ut hoc intelligas, uxor tua Coſconia fingat ſe eſſe gravidam, videbis, illum exanimatum metu, & palliodorẽ fęminâ parturiẽte.

7. Tu tamen noli ejus conſilium ſpernere, qui amicè videtur te hortari: utere tuis opibus; dum licet, genio indulge; ut, cùm morieris, perparum aut nihil ipſi teſtamento relinquas, perinde ac ſi filium habuiſſes, aut adoptaſſes.

XXXIV.

Vita fortiter aliquando retinenda.

Quod nimiũ laudas, Chæremon Stoïce, mortẽ,
Vis animum mirer ſuſpiciámque tuum.
Hanc tibi virtutem fractâ facit urceus anſâ.
Et triſtis, nullo qui tepet igne, focus;
Et teges, & cimex, & nudi ſponda grabati,
Et brevis, atque eadem nocte diéque toga.
O quã magnus homo es, qui fæce rubentis aceti,
Et ſtipulâ, & nigro pane carere potes!
Lingonicis agendum tumeat tibi culcita lanis,
Conſtringátque tuos purpura pexa toros:
O quàm tu cupies ter vivere Neſtoris annos,

12. Et nihil ex ulla perdere luce voles!
13. Rebus in anguſtis facile eſt contemnere vitam.
14. Fortiter ille facit qui miſer eſſe poteſt.

VERS. 1. *Stoïce*. Pag. 36. 355.
3. Ideo mortem optas, quia vitam agis miſeram, & ærumnoſam.
5. *Teges* Storea P. 554 *Cimex* Suprà, Ep. 18. Grabatus vilis eſt lectulus. Sponda verò lecti latus, ſeu tabulæ lateri appoſitæ quæ culcitã cõtinẽt.
8. *Carere*. Moriendo.
9. *Lingonicis*. Lingones, *Langres*, Galliæ civitas, lanis ſuis inclyta.
10. *Conſtringat*. Veſtiat, amplectatur. *Purpura*. Toral, ſtragula. *Pexa*. Pag. 125. 129. 347. *Neſtoris*. 271.

XXXV.

Dives tenujoris munera ne reſpuat.

1. Miraris docto quòd carmina mitto Severo,
2. Ad cœnam quòd te, docte Severe, vocem?
3. Jupiter ambroſiâ ſatur eſt, & nectare vivit;
4. Nos tamen exta Jovi cruda, merũque damus:
5. Omnia cùm tibi ſint dono conceſſa Deorum,
6. Si quod habes, non vis; ergo quid accipies?

V. 2. *Vocem*. Pauper divitẽ.
3. *Ambroſia*. Pag. 398.
4. *Exta*. Pecudum immolatarum viſcera. Pag. 437.

XXXVI.

Annuli pauperis.

1. Senos Charinus omnibus digitis gerit,
2. Nec nocte ponit, annulos:
3. Nec cùm lavatur. cauſa quæ ſit, quæritis?
4. Dactyliothecam non habet.

V. 1. Sex annulos in ſingulis digitis gerit, & eo videri vult dives: at revera id inopiam ejus coarguit: idcirco enim illos non deponit, quia non habet thecam ubi reponat. Eſt id ſigni, annulos iſtos eſſe conductos, nõ ipſius proprios. δάκτυλος, digitus, δακτύλιον, annulus; θήκη, theca, pyxis, arcula. δακτυλιοθ, annuli cuſtos theca.

XXXVII.

Sera invitatio.

1. Sexcenti cœnant à te, Juſtine, vocati

2. Lucis ad officium quæ tibi prima fuit.
3. Inter quos, memini, non ultimus eſſe ſolebam
4. Nec locus hic nobis invidioſus erat.
5. Poſtera ſed feſtæ reddis ſolennia menſæ:
6. Sexcentis hodie, cras mihi natus eris.

Vers. 2. Ad celebrandā lucē quæ tibi natalis fuit. 4. Neque invidebant mihi homines, quod locum non ultimum inter convivas obtinerem, quem videbar officiis meis abundè promeritus. 5. 6. Invitas me poſtridie ad conſumendas pridianæ cœnæ reliquias, & analecta Mittant igitur tibi munera natalitia hodie illi ſexcenti quos ad cœnam vocaſti: ego, quem hodie non vocas, nihil muneris hodie tibi mittam, ſed cras, quia tantùm cras cœno. Craſtinus autem dies, tuus natalis non eſt, atque adeo nihil tibi cras detur, neque à me dabitur.

XXXVIII.

Poſt mortem liberalis.

1. Nil mihi das vivus: dicis, poſt fata daturum.
2. Si non es ſtultus, ſcis, Maro, quid cupiam.

V. 2. *Quid cupiam.* Nempe ut citò moriaris, ut accipiam quod non vis dare niſi mortuus. Vide pag. 189.

XXXIX.

A magnis magna poſtulanda.

1. Parva rogas magnos: ſed nō dāt hęc quoq; magni
2. Ut pudeat levius te, Matho; magna roga.

V. 2. Ut minus ſaltem erubeſcas, ſi negentur tibi magna.

XL.

Hoſtis dignitas cladem levat.

1. Amphitheatrales inter nutrita magiſtros
2. Venatrix, ſilvis aſpera, blanda domi,
3. Lydia dicebar domino fidiſſima Dextro,
4. Qui non Erigones mallet habere canem:
5. Nec qui dictæā Cephalum de gente ſecutus,
6. Luciferæ pariter venit ad aſtra Deæ.
7. Non me longa dies, nec inutilis abſtulit ætas,

8. Qualia Dulichio fata fuêre cani:
9. Fulmineo ſpumantis apri ſum dente perempta,
10. Quantus erat, Calydon, aut, Erimãthe, tuus.
11. Nec queror, infernas quamvis citò rapta ſub umbras:
12. Non potui fato nobiliore mori.

Vers. 1. Loquitur ipſa canis, cui epitaphium ponitur in hoc epigrammate Nutrita fuerat inter beſtiarios & præfectos amphitheatri.

3. *Dextero*. Nomen eſt hominis.

4. Erigione cujuſdam Icarii filia fuit: is à paſtoribus interfectus ad arboris radicẽ defoſſus eſt. Canis (quem Meram, alii Neæram, vocant) Erigònen latratibus crebris, & apprehenſa identidem veſte, perduxit ad cadaver: quo viſo puella ſe ex arbore ſuſpendit: canis inedia voluntaria, & dolore cõfectus interiit. Jupiter commiſeratione motus, omnes in aſtra, per ſummam liberalitatem & munificentiam, retulit, & Icarium quidem Bootẽ eſſe juſſit; Erigonen, Aſtræam ſeu Virginem: canem, Caniculam, ſidus infeſto calore notum.

5. 6. Dexter non mallet habere canem illum, qui primò fuit Europę cuſtos à Jove datus, in Creta inſula, ubi mons Dicte: ac deinde datus Cephalo: denique ab eodem Jove relatus in ſydera, & donatus Dianæ venatrici. *Luciferæ Deæ*. Pag 525. Procris Erechthei Athenienſium regis filia fuit. Cum nupſiſſet Cephalo Æoli filio, quem venationi deditum norat, ipſi jaculum inſigne dedit quo feram quamlibet certo ictu cõficeret; dedit & canem miræ ſagacitatis, qui vocatur in fabulis Lælaps. Poſtea cùm virum ab Aura quadam, ſeu Aurora, malè amari audiviſſet, inter ſilvas delituit, quò venturam pellicem putabat: Cephalus rei ignarus cum virgulta ſenſiſſet moveri, arbitratus ibi latêre ferã, illo quod Procris ipſi dederat (vel Aurora, ut alii volunt) jaculo, eandem interfecit. Canis cælo additus vocatur Syrius.

8. *Cani Dulichio* Cani Uliſſis. Dulichius Ulyſſes dictus eſt ab inſula Dulchio, prope Itacham, Ulyſſis patriam. De iſto cane Homerus agit libro Odiſ. 17. & Argum appellat. Sẽnio confectus obiit.

10. *Calydon*. Pag. 14.

Erymanthe. Pag. 22.

XLI.

Durus creditor.

1. Solvere, Pæte, decem tibi me ſeſtertia cogis:

2. Perdiderit

2. Perdiderit quoniam Bucco ducenta tibi.
3. Ne noceant, oro, mihi non mea crimina: tu qui
4. Bis centena potes perdere, perde decem.

Iratus Pætus quod Bucconis cujuſdam, ſui debitoris, dolo vel egeſtate, amiſiſſet ducenta ſeſtertia (ſunt libræ Turonicæ 20000.) à reliquis debitoribus cœpit exigere ſeveriùs nomina. Deprecatur alienam culpam vates & ut ſibi decem, quæ Pæto, debet, ſeſtertia remittantur, lepide petit. Decem ſeſtertia ſunt libræ ſeu nummi Francici 1000. Perdidiſti ducēta ſeſtertia; faciliùs decem perdes, ea mihi donando.

XLII.

Eques piger.

1. Ad primum decimâ lapidē quòd venimus horâ,
2. Arguimur lentæ crimine pigritiæ.
3. Non eſt iſta viæ, non eſt mea, ſed tua culpa:
4. Miſiſti mulas qui mihi, Pæte, tuas.

V. 1. Invitaveras me ad cœnam, in tuam villam quæ mille tantùm paſſibus abeſt Româ: mane ſummo miſiſti mihi tuas tardiſſimas mulas; veni ad te decem poſt horis, (duabus ante ſolis occaſum) veniſſem citiùs pedes. *Ad primum lapidem.* Pag. 38.

XLIII.

Amicus inutilis.

1. Litus beatæ Veneris aureum Bajas,
2. Bajas ſuperbæ blanda dona naturæ,
3. Ut mille laudem, Flacce, verſibus Bajas,
4. Laudabo dignè non ſatis tamen Bajas,
5. Sed Martialem malo, Flacce, quàm Bajas.
6. Optare utrumque pariter, improbum votum eſt.
7. Quòd ſi Deorum munere hoc tibi detur,
8. Quid gaudiorum eſt Martialis & Bajæ?

V. 1. 2. *&c.* Licèt Bajas Veneri conſecratas, in amœno litore poſitas non ſatis dignè laudarem mille verſibus, me tamen, Muſas meas, meam valetudinem, illis præfero. *Bajas.* Pag. 67. 213.

6. *Utrumque.* Valetudinem, & Bajanas delicias.
Improbum. Nimium.
7. Si tamen eveniret ut ego Bajas item, felici quodam tuo, ut ais, fato.
8. Quid ego te juvare Baiis

poſſem ! quid ex me voluptatis & commodi caperes ? certè parum. Non tanti ſuũ ut me tanto expetas opere.

XLIV.

Lymphæ ſalutares.

1. A Sinueſſanis conviva Philoſtratus undis
2. Conductum repetens nocte jubente larem,
3. Penè imitatus obit ſævis Elpenora fatis,
4. Præceps per longos dum ruit uſque gradus.
5. Non eſſet, Nymphæ, tã magna pericula paſſus,
6. Si potius veſtras ille bibiſſet aquas.

V. 1. Philoſtratus quidam cùm ab urbe Sinueſſa, ubi aquæ ſunt ſaluberrimæ (Pag. 300.) madidus, non aquis at mero multo, ſe nocte domum reciperet.

3. Obiit prope ad eum modum quo Elpenor. Fuit iſte unus è ſociis Ulyſſis qui, dum apud Circen crapulam edormiret, audito ſtrepitu excitatus, & per ſcalarum gradus præcipitans, cervicem fregit.

5 6. O Nymphæ, quæ aquis Sinueſſanis præſidetis, non ille ſic periiſſet, ſi aquis ſalutaribus veſtris uſus eſſet potiùs quam vino. Nymphæ Limphii præſuat.

XLV.

Quæſtuosè munificus.

1. Nemo habitat gratis niſi dives & orbus apud te:
2. Nemo domum pluris, Soſibiane, locat.

Soſibianus domum ſuam gratis locabat divitibus & orbis, nihil quidem ab illis petens, ſed ea ſpe, fore ut ab iiſdem heres ſcriberetur. Itaque illi revera magno pretio conducebant Soſibiani domum, licet eam ipſe gratis locare videretur; deturi enim erant Soſibiano, ut quidem ſperabat, opimas hereditates.

Orbus. Qui libertis caret.

XLVI.

In tonſorem imperitum.

1. Qui nondũ Stygias deſcendere quærit ad undas,
2. Tonſorem fugiat, ſi ſapit, Anthiochum.
3. Alba minùs ſævis lacerantur brachia cultris,
4. Cùm furit ad Phrygios enthea turba modos.
5. Mitior implicitas Alcon ſecat enterocelas,
6. Fractâque fabrili dedolat oſſa manu.

7. Tondeat hic inopes Cynicos,& Stoïca menta.
8. Colláque pulvereâ nudet equina jubâ.
9. Hęc miſerũ Scythicâ ſub rupe Promethea radat,
10. Carnificem nudo pectore poſcet avem.
11. Ad matrẽ fugiet Pẽtheus, ad Męnada Orpheus,
12. Antiochi tantùm barbara tela ſonent.
13. Hæc quacunq; meo numeratis ſtigmata mẽto,
14. In vetuli pyctæ qualia fronte ſedent;
15. Non iracundis fecit gravis unguibus uxor:
16. Antiochi ferrum eſt, & ſcelerata manus.
17. Unus de cunctis animalibus hircus habet cor,
18. Barbatus vivit, ne ferat Antiochum.

VERS. 3. *Alba*. Nuda. *Lacerantur*. A Cybeles ſacerdotibus; qui æra pulſabant, lacerabant corpora, inconditos ululatus edebãt,&c. P 73.

4. *Phrygios*. Cybele in Phrygia maximè colebatur, *Enthea*. Furiata: Deo afflata, ἔνθεος. Lege plura de illis, pag. 139. 419. 435.

5. Mitior & mollior eſt Alconis, chirurgi barbari & crudelis, manus, cùm hernias ſecat. Implicitas appellat, quia hernia fit cum inteſtina in ſcrotum devolvuntur, & inter ſeſe perperam illigantur *Enterocelas*. Vide pag. 518.

6. *Fabrili*. Quaſi eſſet lignarius faber, ac bruta ligna tractaret; ita oſſa fracta committit, ſecat, radit, &c.

7. *Cynicos*. Pag. 209. *Stoïca*. 35. 355. Cynici & Stoïci ejus manum tolerabunt, cùm leniorem, præ inopia, tonſorem habere nequeant.

8. Equorum jubas pulverulentas tondeat, non hominum barbam.

9. Si Antiochus radere Prometheum (pag 9.) ac tondere velit, recuſabit Prometheus, ac petet, malétque à vulture ſuo laniari.

11 *Pentheus*. Echionis regis Thebarum & Agaves filius, à matre, quòd Bacchi ſacra ſperneret, diſcerptus: Orpheus à Męnadibus, ita dictis à voce græca μαίνομαι, inſanio, furo. Virgil. IV. Georg. verſu 520.

12. Si novacula Antiochi ſtrepitnm ediderit.

13. O tu, quiſquis es, qui vides meum mentum fœde inciſum. *Stigmata*. Pag. 118. 419. Facta vox à στίζω, pũgo.

14. Qualia ſæpe gerit pyctes vetulus. Pyctes, ſeu pycta, græcè πύκτης, eſt pugil. Illi pugiles cum crudo pugno inter ſe digladiarentur, malas & mentũ ſæpe habebant crebris vulneribus contuſum ac deformatum. Sunt qui legant: *In vetuli picta fronte*. Quales

17. 18. Sapit hircus, qui mavult nunquam barbam deponere, quàm in Antiochi manus venire.

XLVII.

Guloſa tuſſis.

1. Leniat ut fauces medicus, quas aſpera vexat
2. Aſſiduè tuſſis, Parthenopæe, tibi:
3. Mella dari nucleóſq; jubet, dulcéſque placentas,
4. Et quicquid pueros non ſinit eſſe truces.
5. At tu non ceſſas totis tuſſire diebus.
6. Non eſt hæc tuſſis, Parthenopæe: gula eſt.

Vers. 3. *Nucleos.* In quibus amygdalæ ſuaves.

4. Et dulciaria cruſtula, quibus pueri irati, aut malè vagientes placantur.

5. 6. Alis & foves tuſſim, ut ejuſmodi cupediis fruaris diutiùs.

XLVIII.

Epitaphium puellulæ.

1. Æolidos Canace jacet hoc tumulata ſepulcro,
2. Ultima cui parvæ ſeptima venit hiems,
3. Ah ſcelus! ah facinus! properas quid flere viator?
4. Non licet hic vitæ de brevitate queri.
5. Triſtus eſt leto leti genus: horrida vultus
6. Abſtulit, & tenero ſedit in ore lues:
7. Ipſáque crudeles ederunt oſcula morbi,
8. Nec data ſunt nigris tota labella rogis.
9. Si tam præcipiti fuerant ventura volatu,
10. Debuerant aliâ fata venire viâ:
11. Sed mors vocis iter properavit cludere blãdæ,
12. Ne poſſet duras flectere lingua Deas.

Vers. 1. *Æolidos.* Subaudi, filia. Legitur etiam *Æolis heu! Canace.*

4. *Non licet.* Quia ſunt alia magis flenda: nempe morbi diritas & mortis genus.

6. *Abſtulit.* Ita peredit vultum, ac deformavit, ut nullus eſſe videretur.

7. *Oſcula.* Puſilla ora.

Rogis. Pag. 262.

10. *Alia.* Quàm iſtâ. Non debuerat perire illo morbo, qui linguam ipſi & vocem, quâ Mortem & Parcas lenire potuiſſet, auferret.

12. *Deas.* Parcas. pag. 210. 224.

XLIX.

In ſceleratum.

1. Mentitur, qui te vitioſum, Zoïle, dicit:
2. Non vitioſus homo es, Zoïle, ſed Vitium.

VERS. 2. Adeo teter ac ſceleratus es, ut Scelus ipſum & Vitium dici poſſis.

L.

Ab incendio malè ſervatus.

1. Pierios vatis Theodori flamma Penates
2. Abſtulit; hoc Muſis, hoc tibi, Phœbe, placet?
3. O ſcelus, ô magnum facinus, criménque Deorũ;
4. Non arſit pariter quod domus & dominus.

V. 3. Videtur deplorare velle caſum Theodori: graviorem illi imprecatur. Factum malè quod ejus domus deflagravit: imò quòd ipſe quoque non deflagravit.

LI.

Captivus ferox.

1. Marcia, non Rhenus, ſalit hic, Germane; quid obſtas,
2. Et puerum prohibes divitis imbre lacus?
3. Barbare, non debet, ſubmoto cive, miniſtro
4. Captivam victrix unda levare ſitim.

V. 1. Cùm tranſiret per urbem Martiales, vidit Germanum quemdam à quo Romanus puerulus vetababatur haurire aquam Marciam: in eum ſcripſit hoc Epigr. ô Germane, fons ille, eſt aqua Marcia, (de qua dictum eſt pag. 301.) non eſt tuus Rhenus, quid repellis puerum ne hauriat, ne bibat?

3. Non debet arceri civis & prohiberi fonte, interim dum captivus toties victus, qualis, es bibit & Romanum victoremque fontem haurit. *Miniſtro*. Tibi ſervo.

LII.

Dona debent creſcere.

1. Mittebas libram; quadrantem, Garrice, mittis.
2. Saltem ſemiſſem, Garrice, ſolve mihi.

V. 1. *Libram*. Pag. 135. *Quadrantem*. 248.

2. *Semiſſem*. Selibram, ſeu dimidiam libram. Pag. 46.

2. *Solvere*. Quaſi deberet eodem quo cœperat pede, pergere, & ſe priori munificentia ad poſteriorem præſtan-

dam obligaſſet: aut certè quaſi deberet minuere gradatim beneficia, ut à libra veniret ad ſemiſsē, à ſemiſſe ad quadrantem. Eſt lib. 8. Epigrāma ſimillimū, pag. 416.

LIII.

In lectorem faſtidioſum.

1. Albi Maxime, ſi vacabit hora,
2. Hoc tantùm lege: namque & occupatus,
3. Et non es nimiùm laborioſus.
4. Tranſis hos quoque quatuor? ſapiſti.

V. 1. *Si vacabit hora*. Si horam, ſi particulam hanc horæ, vacuam habes.
4. *Hos quatuor*. Verſiculos, quibus hoc epigramma conſtat. *Sapiſti*. Nugæ iſtæ non ſunt tanti, ut otium his legendis perdas.

LIV.

Liber evolutus.

1. Explicitum nobis uſque ad ſua cornua librum,
2. Et quaſi perlectum, Septiciane, refers
3. Omnia legiſti: credo, ſcio, gaudeo, verum eſt,
4. Perlegi libros ſic ego quinque tuos.

V. 1. *Explicitum*. Evolutum, ita ut totum bacillum, circa quod involutus erat antequam legeretur, appareret cum extremis hinc inde partibus, quæ cornua vocata eſſe dixi fuſiùs pag. 37. 187.
4. Eodem modo libros tuos quatuor, quos ad me miſeras, evolvi: id eſt, non legi.

LV.

Candido lectori.

1. Quamvis jam longo poſſis ſatur eſſe libello,
2. Lector: adhuc à me diſticha pauca petis.
3. Sed Lupus uſuram, puerique diaria poſcunt:
4. Lector ſolve: taces, diſſimulaſque: Vale.

V. 3. *Lupus*. Fœnerator. *Pueri*. Mancipia. *Diaria*. Cibum quotidianum. Pag. 159. Ego igitur dum ſcribo verſus, cogor alere domi ſervos, mutuam ſumere pecuniam; reddendum eſt fœnus, paſcendi ſervi, &c. Da pecuniam quâ illis omnibus ſatisfaciam. Non vis? Vale, taceo, nihil ſcribo præterea.

M. VAL. MARTIALIS EPIGRAMMATUM LIBER XII.

EPISTOLA.

Val. Martialis Priſco ſuo S.

SCIO me patrocinium debere contumaciſſimæ triennii deſidiæ, quæ abſolvenda non eſſet inter illas quoque occupationes urbicas,quibus faciliùs cõſequimur ut moleſti potiùs, quàm officioſi eſſe videamur: nedum in hac provinciali ſolitudine; ubi, niſi etiam imtemperanter ſtudeamus, & ſine ſolatio, & ſine excuſatione ſeceſſimus. Accipe ergo rationem,in qua hoc maximum & primum eſt, quod civitatis aures, quibus aſſueveram, quæro, & videor mihi in alieno foro litigare. Si quid eſt enim in libellis meis quod placeat, dictavit auditor. Illam judiciorum ſubtilitatem,illud materiarum ingeniũ,bibliothecas,theatra,conventus,in quibus ſtudere ſe voluptates non ſentiunt;ad ſummam omnium,ea quę delicatè reliquimus,quaſi deſtituti deſideramus. Accedit his municipalium rubigo dentium, & judicii loco livor; & unus aut alter mali, in puſillo loco multi: adverſus quos difficile eſt habere quotidie bonum

ſtomachum. Ne mireris igitur abjecta ab indignã-te, quæ à geſtiente fieri ſolebant. Ne quid tamen, & advenienti tibi ab urbe & exigenti negarẽ, cui non refero gratiam, ſi tantùm ea præſto quæ poſſim; imperabo mihi cui indulgêre conſueveram: & ſtatui pauciſſimis diebus, ut familiariſſimas mihi aures tuas exciperem adventoria ſua. Tu velim iſta, quæ tantùm apud te non periclitantur, diligẽter æſtimare, & excutere nõ graveris; &, quod tibi difficillimum eſt, de nugis noſtris judices nitore ſepoſito; ne Romam, ſi ita decreveris, non Hiſpanienſem librum mittamus, ſed Hiſpanum.

Scio &c. Video mihi afferendam eſſe in hoc ſcribendi aditu excuſationem, quare per triennium, ex quo in patriam redii, nulla epigrammata ſcripſerim.

Quæ &c. Cujus deſidiæ meæ, nec in iſtis quidem urbanis officiis & occupationibus ſatis juſtam excuſationẽ videor fuiſſe habiturus. Cujus deſidiæ crimine vix abſolveret, ſi in urbe verſatus eſſem; nedum qui in patria, ſummo in otio, in ſumma ſolitudine, vixerim.

Quibus &c. Damnat obiter officioſam urbanitatem, quæ dum anxiè verſatur in reddẽdis officiis, facit ut amicis plus afferatur moleſtiæ, quàm ab iis gratiæ ineatur.

Ubi &c. In provincia, in ſolitudine.

Intemperanter. Valde, ſedulò.

Sine excuſatione. Quia ſola, cur ab urbe ſecedat, homini erudito videtur eſſe cauſa, ut plus habeat otii ad literas colendas.

Civitatis aures quæro. Deſidero hic, Bilbili, in mea Hiſpania, aures eruditas. Non reperio viros doctos, qui me ad ſcribendum excitent, quibus mea recitem carmina: quales Romæ plurimi.

In alieno foro. Cauſidici libentiùs coram iis perorant, quibus aſſueverunt, quibus noti ſunt.

Si quid &c. Si quid in meis libellis placet, hujus cauſa eſt, eruditus lector, & auditor, cui ego dum placere cupio, multa feliciter extudi & elaboravi, adeo ut illa mihi dictaſſe videatur.

Illam &c. Requiro viros judicii ſubtilis ac limati; illa ſcribendi argumenta, quæ ſuâ ſponte acuunt ingeniũ; illam theatri frequentiam, & alias id genus illecebras; quibus excitatus ad ſtudia litterarum animus tantâ voluptate perfunditur, ut laborem non ſentiat.

Municipalium rubigo &c. Invidia Bilbilitanorum civium, qui ex livore potiùs:

quàm ex judicio, & veritate exiſtimant de meis epigrammatis, eáque carpunt. Quid ſit municipiũ explicui p.220

Et unus &c. Duo, tréſve maligni & invidi; qui duo, tréſve, inſtar multorum ſunt, in auguſto loco, in exigua civitate.

Bonum ſtomachum. Qui eorum inepiias concoquere ac digerere poſſit.

Abjecta. Omiſſa eſſe carmina: à me non ſcripta.

A geſtiente. A me olim ięto, & favorẽ hominũ plauſuſque ſuaviter deguſtante.

Ne quid &c. Ne quid tamen tibi denegarẽ, cui parem pro acceptis beneficiis referri à me gratiã nõ puto, ſi ea duntaxat facio, quæ fieri facilè poſsũt; vim adhibebo mihi cui parcebã, deſidiæ indulgendo. Extorquebo, à me verſiculos.

Statui &c. Retuli me ad ſtudium, ut te aliquot carminibus, tanquam recentẽ hoſpitem lautiore cœnâ, exciperem.

Adventoria. Cęna adventoria, ſeu adventitia vocabatur, quâ excipiebant amicos redeuntes peregrè.

Tu velim &c. Rogo te ut hęc noſtra carmina, quę apud te ſecura sũt, quia de illis cãdidè ſemper judicas, expendas accuratè: ac ſeponas in illis ea quæ nitent, ac elegantia ſunt, ab iis quæ ſunt fuſca & malè compoſita; ut hęc poſtrema illuſtrentur à me, recudãtur, &c. ne mittam Romam librum qui non modò dici Hiſpanienſis poſſit, quia cõpoſitus, & veluti natus eſt in Hiſpania; ſed etiam qui Hiſpanus eſſe videatur, hoc eſt, barbare ſcriptus, & parũ latinè, quo modo loqui Hiſpani indigenæ ſolent. Quidam hæc verba, *nitore ſepoſito*, explicant: Depoſito illo candore & benevolentiâ, quâ probas quidquid ſcribo.

EPIGRAMMA I.

Brevis liber.

1. RETIA dũ ceſſant, latratoréſque moloſſi,
2. Et non invento ſilva quieſcit apro:
3. Otia, Priſce, brevi poteris donare libello.
4. Hora nec æſtiva eſt, nec tibi tota perit.

VERS. 1. Dum venatio conquieſcit, dum retia & canes feriantur.

4. *Nec æſtiva eſt.* Non ſunt horæ longiores nunc, ut æſtate; ſed breviores, ut pote hiemales. Horas diei ſemper duodecim Romani numerabant: ac proinde longiores erant ęſtate, hieme breviores.

Tota. Nullus enim, ut ajunt, liber eſt tam malus, quin aliquid ex eo colligi boni poſſit.

II.

Sua in urbem mittit carmina.

1. Quæ modò litoreos ibatis carmina Pyrgos,
2. Ite Sacrâ, jam non pulverulenta via eſt.

Vers. 1. 2. O mea carmina quæ à me olim Romæ ſcripta ibatis in reliquam inde Italiam, ac maximè in urbem maritimam Pyrgos; jam ab Hiſpania Romam ite per Sacram viam: hæc commoda jam eſt, nec pulvere infeſta. Nonnulli cenſent non fieri mentionem hîc de via Sacra Romana, per quam triũphãtes ducebãtur in capitolium; ſed de alia quadam Hiſpanię via publica, ſic appellata, per quam iter in Italiam eſſet.
Pyrgos. Pyrgi, urbs Tuſciæ, nunc Fanum Sanctæ Marinellæ, *Santa Marinella*, in ora maris Tyrrheni, non procul Centumcellis.

III.

Liber auctorem ſuum indicat.

1. Ad populos mitti qui nuper ab urbe ſolebas,
2. Ibis, iô, Romam nunc perigrine liber,
3. Auriferi de gente Tagi, tetricíque Salonis;
4. Dat patrios Manes quæ mihi terra potens.
5. Nõ tamẽ hoſpes eris, nec jam potes advena dici,
6. Cujus habet fratres tot domus una Remi.
7. Jure tuo veneranda novi pete limina templi,
8. Reddita Pierio ſunt ubi templa choro.
9. Vel, ſi malveris, primâ gradiêre ſuburrâ;
10. Atria ſunt illic conſulis alta mei.
11. Laurigeros habitat facundus Stella Penates,
12. Clarus Jantheæ Stella ſititor aquæ.
13. Fons ibi Caſtalius vitreo torrente ſuperbit,
14. Unde novem dominas ſæpe bibiſſe ferunt.
15. Ille dabit populo, patribúſq; equitíſque legẽdũ,
16. Nec nimiùm ſiccis perleget ipſe genis.
17. Quid titulũ poſcis? verſus duo tréſve legantur;
18. Clamabunt omnes te, liber, eſſe meum.

Vers. 3. *Tagi*. Pag. 57. & 211. *Salonis*. Pag. 56.
4. Quæ terra condit parentum meorum Manes: quæ patria mea eſt.
5. *Hoſpes*. Peregrinus, ig-

notus, *Advena*, qui aliunde advenit: non civis, non inquilinus.

Fratres. Libros eodem editos parente me. *Domus Remi*. Roma. Remus frater fuit Romuli: Romam ambo condidere.

7. *Templi* Apollinis, quod olim ab Auguſto conditum Nerva, in poëtarum gratiam, inſtauraverat.

9. *Prima*. Petes aditum vici ſuburræ. Pag. 111. 251.

10. *Conſulis mei*. Stellæ. Pag. 35. 421. 446.

11. *Laurigeros*. Vel quia conſul, vel quia poëta bonus.

12. Qui ſtella gaudet bibere Janthide ſeu Jantho fonte, in ſua villa. De illo fonte vide Ep. 32. Libri VI.

13. *Caſtalius*. Pag. 333.

14. *Dominas*. Muſas.

16. *Non ſiccis*. Illacrimans præ mei deſiderio. Repetierat Martialias Hiſpaniam.

IV.

Ad ſuum Mæcenatem.

1. Quod Flacco, Varióque fuit, ſũmóque Maroni,
2. Mæcenas atavis regibus ortus eques:
3. Gentibus & populis hoc te mihi, Priſce Terenti,
4. Fama fuiſſe loquax, chartâque dicet anus.
5. Tu facis ingenium; tu, ſi quid poſſe videmur:
6. Tu das ingenuæ munera pigritiæ.

V. 1. &c. *Flacco*. Horatio: *Vario*. Pag. 385. *Mæcenas*. 408. Sententia eſt. O Terenti, fama loquax & mei verſus diu victuri, dicent te mihi eadē beneficia, benenovolentiamq́ue præſtitiſſe, quam præſtitit Mæcenas Flacco, Vario, & Virgilio.

6. *Ingenuæ pigritiæ*. Otii literati, quod ingenuos homines decet. Studia & literas meas liberaliter muneratis.

V.

Cæſari libros offert.

1. Longior undecimi nobis decimíque libelli
2. Arctatus labor eſt, & breve raſit opus.
3. Plura legant vacui, quibus otia tuta dediſti:
4. Hæc lege tu, Cæſar: forſan & illa leges.

V. 1. 2. Libri Epigrammatum decimus & undecimus non ſine labore fuſius à me ſcripti, ad pauciora Epigrammata contracti ſunt, & emēdatio mea laborque, ſecundæ meę curę, raſerunt opus, ac de illo multa limando abſtulere.

3. *Plura &c.* Libros ſupe-

riores Epigrammatum. *Otia dediſti*. Pacem conficiendo. 4. *Hæc*. Libros decimum & undecimum, emendatos & contractos, *Illa*. Superiorum Librorum longiora Epigrammata. Nervam alloquitur, de quo vide Epig. 67. Lib. VIII.

VI.

Laudes Nervæ,

1. Contigit Auſoniæ procerum mitiſſimus aulæ
2. Nerva: licet tot nunc Helicone frui.
3. Recta fides, hilaris Clementia, cauta Poteſtas
4. Jam redeunt: longi terga dedére Metus.
5. Hoc populi gentéſque tuæ, pia Roma, precātur,
6. Dux tibi ſit ſemper talis, & iſte diu.
7. Macte animi, quē rarus habet, morúmq; tuorū;
8. Quos Numa, quos hilaris poſſet habere Cato.
9. Largiri, præſtare, breves extendere cenſus,
10. Et dare quæ faciles vix tribuêre Dei,
11. Nunc licet & fas eſt: ſed tu ſub principe duro,
12. Temporibúſque malis, auſus eſſe bonus

VERS. 1. Nerva Romanorum Imperator Domitiano ſuffectus eſt. Pag. 416. *Auſoniæ*. Pag. 8. 326.

2. Licet nunc liberè Muſis ac literis operam dare. *Helicone*. Pag. 75.

Cauta poteſtas. Magiſtratus ſua potētia cautè ac ſanctè utentes.

6. *Dux talis*. Nervæ ſimilis imperator. Diu vivat Nerva, & qui conſequentur principes tales ſint, qualis ille eſt.

7. O Nerva macte animi iſtius tui, quem animum rarus habet; gaude iſta tua indole, quâ pauci præditi ſunt: macte morum tuorum, &c. Vocem hanc: *Macte* explicatam habes pag. 189. Legitur etiam: *Macte animi: quem rarus habes*; Id eſt, animi quem habes in paucis. Quidam novum Epigramma ducunt ab hoc verſu.

8. *Numa*. Pag. 546. *Cato*. 29.

9. *Præſtare*. Homines beneficiis demereri. Pag. 217.

Cenſus extendere. Patrimonium augere. Opes colligere.

10. Et dare aliis munera, quæ vix à ſuperis quantumcumq; munificis dātur. Deorum liberalitatem æquare.

11. 12. Nunc licet largiri, præſtare, probum eſſe, &c. ſub te tam probo principe. At tu etiam probus fuiſti, cùm non liceret cùm regnarent omnia vitia, ſub Nerone videlicet, aliiſque deinceps Imperatoribus.

VII.

Anus trima.

1. Toto vertice quot gerit capillos
2. Annos ſi tot habet Lygia, trima eſt.

V. 2. *Trima.* Triennis. Tres tantùm capillos habet in capite, eſt calva. Si plures annos non habeat, infans erit, quæ eſt anicula.

VIII.

Trajani panegyricus.

1. Terrarum Dea, gentiúmque Roma,
2. Cui par eſt nihil, & nihil ſecundum,
3. Trajani modò læta cùm futuros
4. Tot per ſæcula computaret annos,
5. Et fortem, juvenémque, martiúmque
6. In tanto duce militem videret,
7. Dixit præſide glorioſa tali:
8. Parthorum proceres, ducéſque Serum;
9. Thraces, Sauromatæ, Getæ, Britanni,
10. Poſſum oſtendere Cæſarem: venite.

V. 3. *Trajani*. Succeſſit Trajanus Nervæ anno Chriſti 98.

6. Cùm eundem Trajanum ſummis ducibus conſilio æqualem; militibus infimis, robore parem videret.

8. *Serum.* Seres, Indiæ, ad ortum, populi. *Parthorum.* Pag. 128. 271.

9. *Sauromatæ*. Iidem qui Sarmatæ. Pag. 6. 324. 361. *Getæ*. 306. 324. *Britanni*. Quos Anglos nunc vocamus.

IX.

Præfecti ſimiles principi.

1. Palma regit noſtros, mitiſſime Cæſar, Iberos,
2. Et placido fruitur pax peregrina jugo.
3. Ergo agimus læti tanto pro munere grates:
4. Miſiſti mores in loca noſtra tuos.

V. 1. Aul. Cornel. Palma Trajano cariſſimus, Hiſpaniæ præfectus fuit.

2. Et pax data remotis exteriſque gentibus miti jugo eas continet. Subjecta eſt imperio Romano Hiſpania, ſed pacem & imperium Palma clementer exercet.

4. Miſiſti nobis præfectum,

cujus mores tuis moribus ita ſunt ſimiles, ut non tam ille quàm tu ac mores tui provinciã gubernare videantur.

X.

In avarum.

1. Habet Africanus milles, tamen captat:
2. Fortuna multis dat nimis, ſatis nulli.

V. 1. *Millies*. Subaudi, centena millia H S. Libræ ſunt Turonicæ 10000000. *Captat*. Hæreditates ſenũ & orborum: illis inhiat. Hominum cupiditati nihil ſatis.

XI.

Libri commendatio.

1. Parthenio dic Muſa tuo noſtróque ſalutem:
2. Nam quis ab Aonio largiùs amne bibit?
3. Cujus Pimplæo lyra clarior exit ab antro?
4. Quem plus Pierio de grege Phœbus amat?
5. Et, ſi fortè, ſed hoc vix eſt ſperare, vacabit;
6. Tradat ut ipſe duci carmina noſtra, roga:
7. Quatuor & tantũ timidúmq; brevémq; libellũ
8. Commendet verbis: Hunc tua Roma legit.

V. 1. *Parthenio*. Pag. 204. 2.3.4. *Aonio*. Pag. 154. *Pimplæo*. Pag. 545. *Pierio*. 354. 5. *Vix eſt ſperare*. Vix ſperare licet, nempe ut vacet, otioſus ſit, homo negotiis diſtrictus graviſſimis. 6. *Duci*. Trajano Imperatori. 7. Dicat hæc verba duntaxat quatuor ad ejus commendationem; Lege hunc librum, ô Cæſar, quem Roma omnis legit. Tibi non diſpliceat, qui tuis omnibus placet.

XII.

Ebrius promiſſor.

1. Omnia promittis, cùm totâ nocte bibiſti:
2. Manè nihil pręſtas, Poſthume: manè bibe.

V. 2. *Mane bibe*. Ut promiſſorem ſis memor, neque interjectus ſomnus eorum memoriam deleat.

XIII.

Ira utilis.

1. Genus, Aucte, lucri divites habent iram:
2. Odiſſe, quàm donare, vilius conſtat.

V. 1. *Genus lucri*. Ne donent, fingunt ſe amicis iratos eſſe, ut eorum iram veriti amici deſinant flagitare. Vide pag. 160. ubi habes Epigramma huic ſimile.

XIV.

Venatorem admonet.

Parciùs utaris, moneo, rapiente veredo,
Priſce; nec in lepores tam violentus eas:
Sæpe ſatisfacit prædæ venator, & acri
Decidit excuſſus, nec rediturus, equo.
Inſidias & campus habet; nec foſſa, nec agger,
Nec ſint ſaxa licet, fallere plana ſolent.
Nec deerunt qui tanta tibi ſpectacula prętent,
Invidiâ fati ſed leviore cadant.
Si te delectant animoſa pericula, Tuſcis
(Tutior eſt virtus) inſidiemur apris.
Quid te frena juvant temeraria? ſæpius illis,
Priſce, datũ eſt equitẽ, rũpere, quàm leporẽ.

V. 1. *Veredo rapiente*. Equo ad curſum incitato. Veredi equi dicebantur qui rhedas, præſertim publicas, trahebant: equi veloces, venatici, &c.

3. *Satisfecit prędę*. De ſe ultionem prædæ ſuæ tribuit; periit cùm vellet occidere.

6. *Fallere plana*. Pag. 258.

7. Erunt alii venatores qui tibi venationis oblectationem, & quaſi ſpectaculum, præbeant; quorum interitus, ſi quo fatali caſu perierint, minus doloris allaturus ſit, cauſam de fatis querẽdi tam gravem nominibus daturus non ſit: quos perire minoris interſit, quàm te.

8. *Invidiâ*. Pag. 38. 156.

10. *Tutior eſt &c.* Venantum fortitudo in apris Tuſcię agitandis non tanto periculo eſt obnoxia, quanto in aliis feris inſectandis. Eſt enim ſedatior hæc venatio, & fermè à peditibus fit.

11. 12. Sæpè citiùs eques periit, quàm lepus: frænis malè utendo ſæpiùs ruit, ac rumpitur eques, quàm lepus.

XV.

Populus dives ſub bono principe.

Quidquid Parrhaſiâ nitebat aulâ,
Donatum eſt oculis, Deiſque noſtris.
Miratur Scythicas virentis auri
Flammas Jupiter, & ſtupet ſuperbi

5. Regis delicias, gravéſque luxus.
6. Hæc ſunt pocula, quæ decent Tonantem;
7. Hæc ſunt, que Phrygium decent miniſtrum.
8. Omnes cùm Jove nunc ſumus beati:
9. At nuper (pudet ah! pudet fateri)
10. Omnes cum Jove pauperes eramus.

V. 1. *Parrhaſia.* Imperatoria Pag. 188. 352.
2. In urbis ac templorum ornamenta collatum eſt.
3. Miratur Jupiter aurum recens ac nitidum, in ſuis templis. Vocat aurum illud Scythicum, quod Dacis victis Domitianus abſtulerat, & quod in ſua ſcrinia domúque abdiderat. De Scythia Dacis finitima dixi pag. 496. De Dacis ipſi, pag. 43. 103.
Virentis. Quæ ſunt nitida, recentia, læta, vocantur à Latinis virentia. Explicui vocem hanc in Horatio, lib. Epod. Ode 12. Sunt qui *virens aurum* exponant, aurum ornatum gemmis virentibus, quales ſunt ſmaragdi qui frequentes & optimæ notæ in Scythia. Vide lib. 14. Ep. 101.
4. Miratur idem Jupiter Domitiani (quem Noſter invidioſè Regem vocat) luxum in aureis poculis, & conviviorum laſcivia: gaudetque pocula magnifica templis addicta & conſecrata eſſe. Hæc ſcilicet digna ſunt Iove, non Domitiano.
7. *Phrygium miniſtrum.* Ganymedem. pag. 34.

XVI.

Febris bene curata.

1. Quare tam multis à te, Lentine, diebus
2. Non habeat quereris febris, & uſque gemis,
3. Geſtatur tecum ſella, paritérque lavatur:
4. Cœnat boletos, oſtrea, ſumen, aprum.
5. Ebria Setino fit ſæpe, & ſæpe Falerno;
6. Nec niſi per niveam Cæcuba potat aquam.
7. Circumfuſa roſis, & nigra recumbit amomo;
8. Dormit & in pluma, purpureóque toro.
9. Cùm ſit tã pulchrè, cùm tã bene vivat apud te,
10. Ad Damam potiùs vis tua febris eat?

3. 4. *Sella* Lectica. *Boletos.* Pag. 42. *Sumen.* 119.
5. *Setino.* Pag. 320.
6. *Cæcuba.* Vina in Cæcubo, monte Campaniæ, nata. Ea non bibit niſi poſt aquam è ſolutis nivibus factam, in quæ Cæcubum refrigeretur.

7. *Nigra*. Delibuta unguentis, quibus cum oleum fere admiſceatur, color fit pallidus & ſubniger.

10. *Damam*. Nomen eſt ſervi.

XVII.

Otium ruſticanum.

1. Dum te forſitan inquietus erras
2. Clamoſâ, Juvenalis, in ſuburra;
3. Aut collem dominæ teris Dianæ:
4. Dum per limina te potentiorum
5. Sudatrix toga ventilat, vagúmque
6. Major Cælius & minor fatigant:
7. Me multos repetita poſt Decembres,
8. Accepit mea ruſticúmque fecit
9. Auro Bilbilis & ſuperba ferro.
10. Hîc pigri colimus labore dulci
11. Botrodum Plateámque; (Celtiberis
12. Hæc ſunt nomina craſſiora terris.)
13. Ingenti fruor, improbóque ſomno,
14. Quem nec tertia ſæpe rumpit hora:
15. Et totum mihi nunc repono, quicquid
16. Ter denos vigilaveram per annos,
17. Ignota eſt toga, ſed datur petenti
18. Ruptâ proxima veſtis à cathedra.
19. Surgentem focus excipit, ſuperbâ
20. Vicini ſtrue cultus iliceti,
21. Multâ villica quem coronat ollâ.
22. Diſpenſat pueris, rogátque longos
23. Lævis ponere villicus capillos.
24. Sic me vivere, ſic juvat perire.

V. 2. *Juvenalis*. Poëta ſatyricus, ſatis notus.

Inquietus. Urbanis negotiis diſtrictus, & anxius.

Suburra. Vicus Romę pag. 111. 251.

3. *Collem Dianæ*. Montem Aventinum, ubi templum Dianæ. Pag. 311.

4. 5. Dum togatus circumcurſas, ad ſalutandos divites.

6. *Cælius*. Unus è ſeptem Romę mōtibus, in duos quaſi diviſus, quorum major olim dictus eſt Querquetulanus, poſtea Cælius; minor verò, Cæliolus. Pag. 248.

9. *Bilbilis*. Pag. 56.

11. *Botrodum*. Pag. 55. *Pla-*

team. 212. *Celtiberis* 56.
Craſſiora. Duriora ad pronunciandum.
13 *Improbo.* Alto, nimio.
14. *Tertia.* Poſt ortum ſolis.
15. *Repono.* Somnum, quo me per annos triginta defraudaveram, reddo mihi & remetior.
17. *Toga.* Romanorum veſtis honeſtior, quam ſumebant manè clientes, patronos ſalutaturi & urbem obituri. Eâ, inquit, non utor.
19 *Superba.* Ampla, in altum extructa.
20 *Strue.* Acervo. *Cultus.* Ornatus, nutritus. *Iliceti.* Sylvæ ilicibus conſitæ.
21. Circa quem villica ollas multas in orbem cõponit.
22. *Diſpenſat.* Villicus dapes ex iſtis ollis diſpenſat ſervis ac diſtribuit: rogatque me dominum villæ, ut per me pueris ſuis liceat ponere capillos, quibus depoſitis cenſeantur egreſſi pueritiam, & operi laborique idonei. *Levis* tonſus. Pueri ſolebant alere capillos; quos viri præſertim ruſtici tondebant.

XVIII.

In cœnipetam.

1. In thermis ſumis lactucas, ova, lacertum,
2. Et cœnare foris ſe negat Æmilius.

VERS. 2. Æmilius jactabat ſe nunquam cœnare foris, cœnipetam ſe negabat eſſe: affirmat Martialis, quia in thermis oblatas à ditioribus, quibuſcum lavaret, dapes tot comedebat, quot ſufficerent ad cœnam. Erat autem in more poſitum ut inter lavandum ſumerent aliquid cibi, & iis, qui lavarent unà, impertirentur. Lacertus piſciculi nomen eſt. pag. 360.

XIX.

Laus Marcellæ.

1. Municipem rigidi quis te, Marcella, Salonis,
2. Et genitam noſtris quis putet eſſe locis?
3. Tam rarum, tam dulce ſapis. Pallatia dicent,
4. Audierint ſi te vel ſemel, eſſe ſuam.
5. Nulla nec in mediâ certabit nata ſuburrâ,
6. Nec Capitolini collis alumna tibi.
7. Nec citò ridebit peregrini gloria partûs,
8. Romanam deceat quam magis eſſe nurum.
9. Tu deſiderium dominæ mihi mitius urbis
10. Eſſe jubes: Romam tu mihi ſola facis.

VERS. 1. *Marcella.* Erat Martialis uxor, eadem Bilbillita-

tana. *Municipem*. Pag. 220.

Rigidi. Quia ejus aqua frigidior eſt, ac tingendo ferro, indurandoque apta. Pag. 56. *Noſtris*. Hiſpanis.

3.4. *Pallatia*. Roma: aula Principis. *Suam*. Romæ natã.

5.6. *Suburra*. Vicus Rom. Pag. 111. 251. *Certabit*. Laude ſapientiæ & eloquentiæ. *Capitolini collis*. pag. 241. 359.

7. 8. *Nec cito &c.* Non facilè, *gloria partûs peregrini*, hoc eſt, fœmina ulla peregrè, ſive extra Romam, nata, etiam nobiliſſima & illuſtriſſima, *ridebit*, naſcetur, nata parentibus arridebit; quam magis eſſe deceat Romanam nurum, id eſt, matronam, Romani viri uxorem. Non facilè peregrina mulier invenietur, quæ tam mereatur dici Romana, quàm tu.

Ridebit. Putabant hoc felix omen, ſi pueri recèns nati parentibus arriderent: ſi contrà, infelix. Virgil. Ecloga IV. verſu 58.

XX.

Deformitas interdum decens.

1. Quàm ſit luſca Philænis indecenter,
2. Vis dicam breviter tibi, Fabulle;
3. Eſſet cæca decentior Philænis.

XXI.

Empta pulcritudo.

1. Dẽtibus atque comis, nec te pudet, uteris emptis:
2. Quid facies oculo, Lælia? non emitur.

VERS. 2. *Non emitur*. Atqui vitrei & cryſtallini oculi fiunt? Sed illis uti nemo ac videre poteſt: capillis uti poteſt ac dentibus, tanquam genuinis ac veris.

XXII.

Rheda.

1. O jucunda, covine, ſolitudo,
2. Carruca magis eſſedóque gratum
3. Facundi mihi munus Æliani:
4. Hîc, mecum licet hîc, Juvence, quicquid
5. In buccam tibi venerit, loquaris.
6. Non rector Libyci niger caballi,
7. Succinctus neque curſor antecedit:
8. Nuſquam mullio: mannuli tacebunt.
9. O ſi conſcius eſſet hic Avitus!
10. Aurem non ego tertiam timerem.

11. Totus quàm bene ſic dies abiret!

V. 1. *Covine*. Covinus eſt vehiculum quoddam cameratum & tectum, quod is ipſe qui vehitur agitat. Quam jucundam, inquit, præbes mihi ſolitudinem, dum ſolus in te vehor!

2. Carruca eſt currus duabus rotis inſtructus.

Eſſedo. Eſſedum eſt major currus, olim Gallis uſitatus. Pag. 93.

4. 5. 6. Poteris liberè mecum in covino confabulari, quia nullus eſt auriga, nulli circa currum equites, qui ſublegere ſermones noſtros poſſint, ac nos reos facere, ſi quid liberius proloquamur. *Vector*. Significat eum quo vehitur equo, vel navi. Circa & ante lecticas curruſve nobilium obequitabant ſæpe honoris causâ equites maximè Afri & Mauri, quorum color fuſcus. Pag. 416.

7. *Succinctus curſor*. Expeditus & velox. Pag. 101.

8. *Mulio*. Videtur hic aurigam ſignificare: mulas enim ſæpe curribus jungebant. *Mannuli*. Equi ſunt pumili. *Tacebunt*. Nos minimè accuſabunt.

9. *&c*. Utinam hic adeſſet nobiſcum Avitus, noſtrorum ſermonum & arcanorum cōſcius particepſque! non ego illum tertium timerem, neque aurem illius reformidarem: quamvis arcanum ægrè vel inter duos tutum ſit: ægrius autem, ſi tertius accedat conſcius.

XXIII.

In avarum amicum

1. Cùm rogo te nummos ſine pignore; non habeo, inquis:
2. Idem, ſi pro me ſpondet agellus, habes.
3. Quod mihi non credis veteri, Theleſine, ſodali,
4. Credis colliculis, arboribúſque meis.
5. Ecce, reum Carus te detulit; adſit agellus:
6. Exilii comitem quæris? agellus eat.

V. 1. *Sine pignore*. Pignus eſt res aliqua, v. g. fundus, veſtis, domus &c. quâ cavetur creditori; quam creditor tandiu habere ſolet, dum debitor æs alienum diſſolvat.

2. Tu idem habes nummos, reperis pecuniam quam mihi des mutuam, ſi agellus meus à me tibi offertur, qui veluti ſpondeat, promittat me ſoluturum: ſi tibi do illum pro pignore.

5. *Carus*. Delator, & accuſator civium famoſus, & Domitiano carus.

XXIV.

Ejuſdem laboris diſpar merces.

1. Sexaginta teras cùm limina manè ſenator;
2. Eſſe tibi videor deſidioſus eques,
3. Quòd non à prima diſcurram luce per urbem,
4. Et referam laſſus baſia mille domum.
5. Sed tu purpureis ut des nova nomina faſtis,
6. Aut Numidûm gentes, Cappadocũve petas:
7. At mihi, quẽ cogis medios abrumpere ſomnos,
8. Et matutinum ferre patíque lutum,
9. Quid petitur? ruptâ cum pes vagus exit alutâ,
10. Et ſubitus craſſæ decidit imber aquæ;
11. Nec venit ablatis clamatus verna lacernis:
12. Accedit gelidam ſervus ad auriculam,
13. Et, rogat ut cœnes ſecum Lætorius, inquit.
14. Viginti nummis non ego malo famem?
15. Quòd ſit cœna mihi, tibi ſit provincia merces;
16. Et faciamus idem, nec mereamur idem.

VERS. 1. 2. Cùm tu, ô Lętori, ampliſſime ſenator, ſalutandi cauſâ non dubites adire manè ſexaginta domos, arguis me quaſi pigrum, quod idem non faciam, quippe qui ſim tantùm eques, inferioris videlicet ordinis ac dignitatis, cui proinde iſte ſalutandi officioſus labor magis convenire videatur.

4. *Baſia.* Oſcula. Inter ſalutandum oſculabantur.

5. At tu ſumis hunc laborem ſalutandi, ut conſulatum adipiſcaris. *Faſtis.* P. 375. *Purpureis* Vel quia ornabantur minio; vel, quia purpura eſt magiſtratuum proprius color. Pag. 380.

6. Aut ut petas Numidiam (pag. 464.) vel Cappadociam (pag. 441.) nempe proconſul, vel proprętor Poſt geſtum in urbe conſulatum, vel præturam, proficiſcebãtur in provincias, ut eas adminiſtrarent.

7. *&c.* At, quid à me ſperatur, cum te mane abrupto ſomno ſalutaturus propero lutosâ viâ?

9. *Alutâ*. Calcei pelle Pag 116.

11. Non adeſt ſervus, quẽ inclamem, ut reponat mihi lacernam, quam abſtulerit. Divites dabant lacernas ſervandas vernulis, aut eas ipſi ſervi detrahebant ex humeris dominorum, & illas imbre ingruente reponebant.

12. 13. Venit tantùm ſervus tuus, & me imbre ac frigore horrentem, clam ſic alloquitur: Lætorius, tuus

patronus, vocat te ad cœnam. Ad hunc Lætorium hoc epigramma ſcriptum eſt.

14. Nonne meritò antepono iſti cœnæ tuę meam domi cœnulam, quàm appellare jejunium aut famem poſſum? quæ conſtabit mihi tantùm 20. nummis ſeſtertiis? Sunt duæ libræ Turonenſes, ut vocamus.

15. *Quod ſit &c.* Idcirco ego malo domi meæ eſurire, quia dolet mihi, cùm video meorum laborū præmiū eſſe hanc, ad quam me vocas, cœnam; tuorum verò, provinciam. Proſtremos verſus iſtos ita legit, interpungitque doctiſſimus Scriverius. *Viginti nummis? non ego: malo famem, quàm ſit cœna mihi, tibi ſit provincia merces.* Vocat te (inquit ſervus Lætorii) dominus meus, ut cum eo cœnes, ut cohoneſtes ejus cœnam præſentia tua. Quo pretio, quâ mercede? viginti nummis, inquit ſervus. Ain tu viginti nummis? reſpondet Martialis: atqui ego hac mercede non ibo, & malo domi eſurire quàm cœnâ tuâ & nummis frui, ô Lætori, interimque hoc dolore affici, ut te provinciâ totâ donandum videam, ab aliquo divite, quem iiſdem colis officiis quibus ego te obſervo. Diximus prioribus libris, ſolitos ſæpe clientes invitari certo pretio ad cœnam divitum præſentiâ ſuâ cohoneſtandam. Pag. 148.

XXV.

In duo potores.

1. Poto ego ſextantes, tu potas, Cinna, deunces:
2. Et quereris quòd non, Cinna, bibamus idem.

VERS. 1. *Sextantes. Deunces.* Pag 48.

2. Immeritò quereris quod ego non idem vinum ac tu; ſed generoſius potem, cùm ego perparum bibam, tu permultum. Extat epig. perſimile Lib. I. pag. 44.

XXVI.

Fur mapparum.

1. Hermogenes tantus mapparum, Pontice, fur eſt,
2. Quantus nummorum vix puto Maſſa fuit.
3. Tu licet obſerves dextram, teneáſq; ſiniſtram,
4. Inveniet mappam quà ratione trahat.
5. Cervinus gelidum ſorbet ſic halitus anguem,
6. Caſuras altè ſic rapit Iris aquas.
7. Nuper cùm Myrino peteretur miſſio læſo,
8. Subduxit mappas quatuor Hermogenes.

9. Cretatam prętor cùm vellet mittere mappam,
10. Prætori mappam ſurpuit Hermogenes.
11. Attulerat mappam nemo, dum furta timentur,
12. Mantile è menſa ſurpuit Hermogenes.
13. Hoc quoque ſi deerit; medio diſcingere lectos,
14. Menſarũque pedes, nõ timet Hermogenes.
15. Quamvis non modico caleant ſpectacula ſole,
16. Vel reducuntur, cùm venit Hermogenes.
17. Feſtinant trepidi ſubſtringere carbaſa nautæ,
18. Ad portum quoties paruit Hermogenes.
19. Linigeri fugiunt calvi, ſiſtratáque turba,
20. Inter adorantes cùm ſtetit Hermogenes.
21. Ad cœnam Hermogenes mappam non attulit unquam,
22. A cœna ſemper rettulit Hermogenes.

V. 2. *Maſſa*. Bæbius Maſſa Bæticam, Hiſpaniæ provinciam, cui adminiſtrandæ præerat, ſpoliavit. Eum accuſavit Plinius junior, ut ipſe teſtat ur ultimâ epiſtolâ libri VII.

6. Ita cervus halitu ſuo ſerpentes attrahit. Dicitur cervus paſci anguibus, & hac eſcâ ſenium curare; illorum latibulis applicat nares, & ſpiritum vehementiorem emittendo, eoſdem, reluctantes licet, ad ſe attrahit, devoratque.

6. Sic Iris haurit è fluminibus aquas, & in altum educit, quæ deinde in imbres ſolvantur ac decidant. Arcus cæleſtis tam apparet, cùm humor è terra elatus coït in nubem roſcidam, quæ radios adverſos Orientis aut Occidentis ſolis excipit, ac refractos oculis intuentium objicit.

7. 8. Nuper cùm Myrinus gladiator à ſuo adverſario vulneratus eſſet, ac vitam ipſi, miſſionemque populus poſceret: (vide pag. 17. 25.) eam occaſionem Hermogenes captans, mappas ſubduxit. Populus, dum ludos expectaret, potitando ducebat horas, ut fit

9 Cùm vellet prætor, projecta mappa candida, ſignum ludis circenſibus inchoandis dare, hanc ipſi ſurripuit Hermogenes Nero cùm aliquando pranderet, flagitaretque populus ut inchoarentur ludi projecit è feneſtra mappâ, quod deinde ſignum eſt uſurpatum, ut initium daretur ludis. Prætor ſæpe ludos edebat ipſe, aliàs ipſis præerat, de omnia componebat. De Prætoribus dictum jam pag. 222.

12. *Mantile*. Linteum tergendis manibus idoneum Il-

lud qui convivas accipiebat præbebatur, & menſæ inſternebatur: mappam verò ſuam quiſque afferebat, eâque veſtes & pectus maximè, ne jura aut condimentis inquinaretur, protegebat: manus verò, cùm eſſet opus, tergebat mantili, quod è menſa ipſa pendebat. In aliquo igitur convivio, in quo nemo ſuam mappam, furti, metu, attulerat, ac ſola erant mantilia, ea ſurripuit Hermogenes.

13. 14. Quod ſi defuerit mantile, nudat lectos ſtragulis & toralibus, ac vincula quibus culcitæ alligantur, ſolvit: imò detrahit purpureos pannos, argenti bracteas, &c. quibus ornantur lectulorum pedes.

15. 16. Quamvis, dum eduntur ſpectacula, ſol calidiſſimus ingruat, vela tamen, in theatro ad ſolem arcendum poſita, colliguntur, ne ſurripiantur ab Hermogene.

17. *Subſtringere*. Colligere; colligare ad antennas.

18. *Paruit*. Apparuit conſpectus eſt.

19. Sacerdotes calvi Iſidis (pag. 109.) qui linea capitis involucra, & veſtes è lino gerunt, fugiunt, cùm vident Hermogenem ſubire templa, veriti ne quid ipſis ſurripiat. *Siſtrata*. Gerens ſiſtra, quæ ſunt quædam ex ære vel argento crepitacula.

XXVII.

Amicus nimium ſiccus.

1. Siccus, ſobrius eſt Aper: quid ad me?
2. Servus ſic ego laudo, non amicum.

Aper Martialem convivio admodum frugali exceperat; arguit intempeſtivam illius frugalitatem, negatque ſiccum & ſobrium tunc eſſe amicum oportere: eſſe has ſervi boni dotes, non convivæ amici.

XXVIII.

De hortis Marcellæ.

1. Hoc nemus, hi fontes, hæc textilis umbra ſupini
 2. Palmitis, hoc riguæ ductile flumen aquæ,
3. Prátaque, nec bifero ceſſura roſaria Pæſto,
 4. Quódque viret Jani menſe, nec alget, olus;
5. Quęq; natat clauſis anguilla domeſtica lymphis,
 6. Quæque gerit ſimiles candida turris aves;
7. Munera sũt dominę: poſt ſeptima luſtra reverſo
 8. Has Marcella domos, parváque regna dedit.
9. Si mihi Nauſicaë patrios concederet hortos,

10. Alcinoo

10. Alcinoo poſſem dicere, malo meos.

Vers. 1. *Textilis umbra palmitis* Facta è ramis vitis intertextis. *Supini*. In pergula quaſi cubantis.
2. *Ductile flumen*. Scatebra è fonte vicino vel amne ducta.
3. *Pesto*. Pag. 214. *Bifero*. Bis per annum roſas ferente.
4. *Jani menſe*. Pag. 375. 380. *Nec alget*. Vel quia hiems tepida eſt in Hiſpania; vel quia vitreis ſpecularibus protegebatur.
5. *Clauſis lymphis*. In vivario aut piſcina.
6. *Similes*. Candidas. Columbæ amant tecta nitida & alba.
7. *Dominæ*. Uxoris meæ. *Reverſo*. In Hiſpaniam poſt annos 35. *Luſtra*. Pag. 88. 181.
9. *Nauſicaë*. Alcinoï filia *Patrios*. Patrios ſui Alcinoï, de quo plura leges pag. 219. 345.

XXIX.

Mendici familia & ſupellex.

1. O Juliarum dedecus Kalendarum,
2. Vidi, Vacerra, ſarcinas tuas; vidi:
3. Quas non retentas penſione pro bimâ
4. Portabat uxor, rufa crinibus ſeptem,
5. Et cum ſorore cana mater ingenti.
6. Furias putavi nocte Ditis emerſas.
7. Has tu priores frigore & fame ſiccus,
8. Et non recenti pallidus magis buxo,
9. Irus tuorum temporum ſequebaris.
10. Migrare clivum crederes Aricinum.
11. Ibat tripes grabatus, & bibes menſa,
12. Et cum lucerna, corneóque cratere,
13. Matella curto rupta latere mejebat.
14. Focum ferenti ſuberat amphoræ cervix.
15. Fuiſſe gerres, aut inutiles mænas
16. Odor impudicus urcei fatebatur,
17. Qualem marinæ miſit aura piſcinæ.
18. Nec quadra deerat caſei Toloſatis,
19. Quadrima nigri nec corona pulei,
20. Calvæque reſtes allióque cepíſque;
21. Nec plena turpi matris olla reſinâ.
22. Quid quæris ædes, villicóſque derides,

23. Habitare gratis, ò Vacerra, cùm poſſis?
24. Hæc ſarcinarum pompa convenit ponti.

VERS. 1. *Juliarum*. Qui ex una domo commigrabant in aliam, id vulgò Kalendis Juliis faciebant.

2. *Sarcinas*. Supellectilem quàm è priori domo transferebas in aliam.

3. Quas ſarcinas tuas ædium dominus noluerat retinere, licet bibam, id eſt, bienneni, domûs à te conductæ penſionem ipſi non ſolviſſes: adeo viles, detritæ, nullius pretii, erant.

4. *Crinibus ſeptem*. Habens tantùm ſeptem crines: tota calva.

7. *Priores*. Antecedentes, 8 *Non recenti*. Arida & flava.

9. *Irus* Pag 264. 315.

10. Si quis familiam tuam hâc incedentem pompâ vidiſſet, meritò putaſſet mendicos omnes ex Aricino colle, in alium locum demigrare. *Aricinum*. Pag. 112. 303.

11. *Grabatus*. Vilis lectulus. *Tripes*. Quatuor vulgò pedes lectorum & fulcra ſunt; menſarum ſaltem tria: hîc omnia manca & mutila.

13. *Mejebat*. Urinæ in ea contentæ partem effundebat.

14. Tua cervix ſuberat, ſuppoſita erat, amphoræ, teſtæ alicui focum continenti. Impoſitam cervici gerebas amphoram in qua erat foculus, ſive prunæ ad cibos coquendos, aut calefaciendos.

15. 16. 17. Odor fœtidus urcei alicujus quem gerebas, qui odor ſimilis erat auræ quam exhalat marina piſcina, indicabat gerres (locuſtarum eſt genus) aut mænas (ſunt viles piſciculi) fuiſſe in eo urceo.

19. Viſebatur etiam faſciculus pulei in orbem & coronam collecti; ſed nigri vetuſtate, qui jam erat quadrimum, ſeu lectum ab annis quatuor. *Pulei*. Pulejum, ſive pulegium, eſt herba odoris gravioris, quâ utuntur plurimùm ruſtici ad olera condienda.

20. Et reſtes, ſeu funes glabri, attriti, & veluti calvi, pleni alliis & cepis.

21. Et olla non plena turpi reſinâ, quâ tua mater utitur loco ceruſſæ.

22. Quid ædes novas quæris, & eos decipis qui eas tibi locant? Vilicos hîc appellat qui conclavia & cœnacula elocant, mercedeſque pro iis exigunt: quæ cura ſervis quibuſdã urbanis mandabatur.

23. *Gratis*. In proſeucha nempe, vel crepidine pontis. Non eges domo ad ſervandam iſtam miſeram ſupellectilem: totam in aliquo ponte, aut vici angulo commodè collocabis.

24. *Ponti*. Mendici ferè in pontibus reſtitant, ob commeantium multitudine.

XXX.

Nimia familiaritas.

1. Triginta mihi quatuórque meſſes
2. Tecum, ſi memini, fuêre, Juli;
3. Quarum dulcia mixta ſunt amaris:
4. Sed jucunda tamen fuêre plura.
5. Et ſi calculus omnis huc & illuc
6. Diverſus bicolórque digeratur;
7. Vincet candida turba nigriorem.
8. Si vitare velis acerba quædam,
9. Et triſtes animi cavere morſus,
10. Nulli te facias nimis ſodalem:
11. Gaudebis minùs, & minùs dolebis.

V. 2. *Juli*. Eſt ille Julius Martialis, de quo ſæpe alibi.
5. *Calculus*. Vide pag. 402. *Bicolor*. Ater & candidus.
10 *Sodalem*. Familiarem, amicum.

XXXI.

Hortatur ad liberalitatem.

1. Libras quatuor aut duas amico,
2. Algentémque togam, brevémque lænam
3. Interdum aureolos manu crepantes.
4. Poſſint ducere qui duas Kalendas,
5. Quod nemo, niſi tu, Labulle, donas:
6. Non es, crede mihi, bonus quid ergo?
7. Ut verum loquar, optimus malorum.
8. Piſones, Senecáſque, Memmióſque,
9. Et Criſpos mihi redde, ſed priores:
10. Fies protinùs ultimus bonorum.
11. Vis curſu, pedibúſque gloriari?
12. Tigrim vince, levémque Paſſerinum:
13. Nulla eſt gloria præterire aſellos.

V. 1. *Libras*. Argenti pag. 136. 248.
2. *Lænam*. Veſtis erat villoſa, quæ ceteris veſtibus injiciebatur.
3. *Aureolos*. Pag. 248. v. 14.
4. Qui ſufficere poſſint ad ducendos, tranſigendos, menſes binos. Unde victus in duos menſes parari poſſit.
8. *Piſones*. Viros inſigni & notâ liberalitate. *Senecas*. 69.

Criſpos. Pag. 210.

9 *Sed priores.* Non eos qui modò vivút, Criſpos & Memmios, ſed eorum avos & majores.

11. *Tigrim, Paſſerinum.* Viros velocitate prçſtantes. 3 26. vel equos potiùs, nam in hoc loco cum aſellis comparantur, & in aliquot vetuſtis inſcriptionibus mentio fit de equo Paſſerino.

XXXII.

Ineptè ſalſus.

1. Naſutus nimiùm cupis videri
2. Naſutum volo, nolo polypoſum.

VERS. 1. *Naſutus.* Argutus: acer, & emunctæ naris criticus.

2. Laudo hominem qui naſum habeat, ſed juſtę magnitudinis, non nimiæ, ut iis eſt qui laborant polypo: qui dicax ſalſuſque ſit, at in loco, & urbanè; non ruſticè ac protervè, ut tu. Polypus, morbus eſt, naſi, caruncula quædam oſſi narium inhærens, & fibras radiceſque diffundens modò verſus labra, extra ipſas nares, modò intra, per id foramen quo ſpiritus à naribus ad fauces permeat: Præcluſo ſpiritu ſæpe hominem ſuffocat. Sic appellatur à ſimilitudine polypi piſcis, è cancrorum genere, qui multis fibris & pedunculis adhæret cautibus.

XXXIII.

Putidè bellus.

1. Odi te, quia bellus es, Sabelle.
2. Res eſt putida bellus, & Sabellus:
3. Bellum denique malo, quàm Sabellum.
4. Tabeſcas utinam, Sabelle belle!

VERS. 2. *Putida.* Inepta, faſtidioſa, ingrata. Sententia eſt: non bene iſta duo inter ſe conveniunt, bellus & Sabellus. Tu enim bellus non es, niſi nomine ipſo.

3. Malo rem teterrimam & immaniſſimam, quale eſt bellum, quàm te.

4. *Tabeſcas.* Malè pereas, &c. De voce *bellus* Vide plura pag. 36. 174.

XXXIV.

Adulator.

1. Mentiris, credo: recitas mala carmina, laudo:
2. Cantas, canto: bibis, Pompiliane, bibo.
3. Nil tamẽ omninò prçſtas mihi: mortuus, inquis,
4. Accipiam bene te. nil volo, ſed morere.

V. 1. *Credo.* Tibi, quaſi verũ diceres.
3. *Præſtas.* Largiris, donas.
4. *Accipiam bene te.* Scribã te v. g. heredem meum, locupletabo te. *Nil volo.* Nolo mihi des quidquam modò, reſpuo tua munera: mortem tuam & precor, & expecto, quam ipſe confiteris adeo mihi fore queſtuoſam.

XXXV.

Vitiorum oſtentator.

1. Non eſt, Tucca, ſatis, quòd es guloſus:
2. Et dici cupis, & cupis videri.

XXXVI.

Fratrum eruditorum concordia.

1. Unice, cognato junctum mihi ſanguine nomẽ;
2. Quíque geris ſtudiis corda propinqua meis:
3. Carmina cùm facias ſoli cedentia fratri,
4. Pectore non minor es, ſed pietate prior.
5. Lesbia cum lepido te poſſet amare Catullo,
6. Te poſt Naſonem blanda Corinna ſequi.
7. Nec deerant Zephyri, ſi te dare vella juvaret:
8. Sed tu littus amas, hoc quoque fratris habes.

V. 1. O Unice (nomen eſt viri) quem cognatione & affinitate attingo.
2. Qui eodem, quo teneor, poëſeos ac literarum ſtudio tenêris.
4. *Pectore.* Ingenio, ſapientiâ. *Pietate.* Quâ fratri cedis ultro.
5. *Lesbia.* Erudita mulier & Catulli amica, ut Corinna Ovidii. Pag. 241.
7. Habes ventos faventes, quibus indulgere ſi velles, longiùs proveheremis. Poſſes heroïca ſcribere carmina, & in eo genere excellere, non deeſt tibi ſpiritus poëticus, ingenium, &c.
8. *Amas littus.* Intra elegiam te contines, parcis ingenio & viribus. In eo te fratrem vere eſſe, fraterno animo præditum, declaras.

XXXVII.

Caput calceatum.

1. Hædinâ tibi pelle contegenti
2. Nudæ tempora verticémque calvæ,
3. Feſtivè tibi, Phœbe, dixit ille.
4. Qui dixit caput eſſe calceatum.

V. 1. *Pelle.* Solebant calvi, aut ſenes tegere calvitiem, aut

canos hædinâ pelliculâ, cui aliquot pilos appendebant: eadem pellis hædina, ſive agnina, ſæpe ad faciendos calceos adhibebatur. Inde calcearum iſtius Phœbi caput vocat.

XXXVIII.

Sani poëtæ.

1. Vendunt carmina Gallus & Lupercus.
2. Sanos, Claſſice, nunc nega poëtas.

V. 1. *Gallus & Lupercus*. Poëtæ non mali, qui tragœdias v g. à ſe ſcriptas vendebant actoribus fabularum.
2. Certè ſapiunt qui ſua vẽdant carmina, quæ niſi venderent, nihil ex illis lucri, nihil famę acciperent. Nonnulli volunt Gallum hunc & Lupercũ fuiſſe poëtas peſſimos, qui ſani dicantur, quia ſcirent mala carmina vendere.

XXXIX.

Hoſtis amicus.

1. Difficilis, facilis, jucundus, acerbus es idem:
2. Nec tecum poſſum vivere, nec ſine te.

XL.

Cœna quæ reddi poſſit.

1. Boletos & aprum ſi tanquam vilia ponis,
2. Et non eſſe putas hæc mea vota: volo.
3. Si fortunatum fieri me credis, & heres
4. Vis ſcribi propter quinque Lucrina: vale.
5. Lauta tamẽ cœna eſt: fateor, lautiſſima: ſed cras
6. Nil erit; imò hodie; protinus imò nihil;
7. Mullorũ, le porũmque, & ſuminis exitus hic eſt,
8. Sulfureúſque color, carnificéſque pedes.
9. Non Albana mihi ſit comeſſatio tanti,
10. Nec Capitolinæ pontificúmque dapes.
11. Imputet ipſe Deus nectar mihi, fiet acetum,
12. Et Vaticani perfida vappa cadi.
13. Convivas alios cœnarum quære magiſter,
14. Quos capiant menſæ regna ſuperba tuæ:
15. Me meus ad ſubitas invitet amicus ofellas;
16. Hęc mihi, quã poſſum reddere, cœna placet.

V. 1. 2. Si mihi apud te cœnanti, apponis boletos (ſunt

fungi exquiſiti ſaporis) & aprum, tanquam uſitatos cibos & viles, hoc eſt, non compenſandos aliquo pretioſo munere: ſi eos putas mea vota non eſſe, à me non optati, volo cœnare apud te: non recuſo tuam cœnam.

3. 4. Sin me iſtis opſoniis beatum fieri putas, ſi captas meam hereditatem, eámque vis emere oſtreis quinque captis in lacu Lucrino (pag. 69.) vale, habe tuam tibi cœnam; non venio.

6. *Protinus*. Ante iſtam diem elapſam, quid mihi de tua cœna ſupererit?

7. *Mullorum, suminis*. 119.

8. *Color &c.* Pallor vultus è ſtomachi cruditate natus, & pedes podagra vincti: qui crudeli carnificina hominem excruciant.

9. Nolo emere tanto pretio, tot doloribus, delicias vel imperatoriæ cœnæ.

Albana. Pag. 181. *Comeſſatio* Eſt compotatio: convivium paulò intemperantius.

10. *Capitolinæ &c.* P. 209. 241. 359. In templis ſæpe celebrabantur epulæ, verbi cauſâ ob diem feſtum, triumphū, ſupplicationem. Tunc in lectis ſtatuæ Deorum, quaſi eſſent epulaturi, ponebantur; & dapes Diis appoſitæ à ſacerdotibus conſumebantur. Erant autem exquiſita hæc fercula, ſimiliter atque illa quibus pōtifices veſcebantur.

11. Si Deus ipſe, ſi Jupiter ſuum nectar pro ſummo beneficio mihi imputaret, ſordêret mihi nectar, & loco aceti, aut vappæ apud me eſſet. Vappa eſt vinum fugiens: Vaticanum vinum peſſimum erat Pag. 321.

13. *Magiſter cœnarum*. Ita vocabatur aliquis è convivis, qui toti convivio quaſi præerat, iſque vulgò talorū jactu eligebatur. Dicebatur etiam rex convivii, cœnæ pater, &c.

15. *Ofellas*. Sunt minutæ & vulgò aſſatæ ciborum particulæ, putà coſtæ agninæ, pulpæ porcinæ, &c.

XLI.

Domus lauta & incommoda.

1. Daphnonas, platanonas, & aërias cypariſſos,
2. Et non unius balnea ſolus habes:
3. Et tibi centenis ſtat porticus alta columnis;
4. Calcatúſque tuo ſub pede lucet onyx:
5. Pulverūq; fugax hippodromon ungula plaudit,
6. Et pereuntis aquæ fluctus ubique ſonat.
7. Atria longa patent: ſed nec cœnantibus uſquā,
8. Nec ſomno locus eſt! quàm benè nō habitas!

V. 1. *Daphnonas*. Laureta: δαφνῶνας· *Platanonas*. Arva

platanis conſita.
5. *Hippodromon.* Locus eſt, ubi equi exercentur. Ἱπποδρομος; ab ἵππος, equus; & δρόμος, curſus. *Plaudit.* Ferit quaſi numeroſè.
6. *Pereuntis.* Saliẽtis ex alio labro in aliud decurrẽtis, &c.

XLII.

Homo bonus.

1. Tam ſæpe noſtrum decipi Fabullinum
2. Miraris, Aule? ſemper homo bonus, tiro eſt.

VERS. 2. *Tiro eſt.* Simplex, opportunus fraudi. Nunquam eſt veterator, & emeritus in arte fallendi.

XLIII.

Epitaphium.

1. Tempora Pieriâ ſolitus redimire coronâ,
2. Nec minùs attonitis vox celebrata reis,
3. Hîc ſitus eſt, hîc ille tuus, Sempronia, Rufus:
4. Cujus & ipſe tui flagrat amore cinis.
5. Dulcis in Elyſio narraris fabula campo,
6. Et ſtupet ad raptus Tyndaris ipſa tuos.
7. Tu melior, quæ deſerto raptore redîſti:
8. Illa virum voluit nec repetita ſequi.
9. Accipient olim cum te loca læta piorum,
10. Non erit in Stygia notior umbra domo.
11. Nõ aliena videt, ſed amat Proſerpina raptas:
12. Iſte tibi dominam conciliabit amor.

VERS. 1. 2. Poëta bonus, idemque cauſidicus egregius. *Pieria.* Pag. 354.
5. *Elyſio.* Pag. 306.
6. Sempronia Rufi uxor, ab alio rapta, deſerto raptore, ad virum ultrò redierat. Tyndaris igitur, id eſt, Helena Tyndari filia, quæ raptorem Paridem non deſeruit, miratur te, relicto raptore, ad virum rediiſſe.
8. *Repetita.* A Græcis flagitata, bello decennali.
11. *Aliena.* Infenſa. *Raptas.* Quia ipſa quoque rapta fuit à Plutone.
12. *Iſte amor.* Tuus amor in virum, & fides. *Dominam.* Proſerpinam, uxorem Plutonis, Orci reginam.

XLIV.

Sordidè illiberalis.

1. Nummi cùm tibi ſint, opéſque tantæ,

2. Quantas civis habet, patérve rarus:
3. Largiris nihil, incubáſque gazæ,
4. Ut magnus draco, quem canunt poëtæ
5. Cuſtodem Scythici fuiſſe luci.
6. Sed cauſa, ut memoras, & ipſe jactas,
7. Diræ filius eſt rapacitatis.
8. Et quid tu fatuos, rudéſque quæris,
9. Illudas quibus, auferáſque mentem?
10. Huic ſemper vitio pater fuiſti.

VERS. 4. *Draco*. Qui vellus aureum cuſtodiebat. Ovid. 7. Metamorph

5. *Scythici*. Quia Colchis, ubi Æeta Medeæ pater regnabat, Scythiæ accenſetur. Pag. 24. Vel, quia Mars, cui lucus hic ſacer, Scythis erat amicus.

6. Cauſam hanc affers tuę parſimoniæ, quòd habeas filium decoctorem & rapacem, qui omnia tibi rapiat & abliguriat.

8. 9. An putas nos adeo eſſe fatuos, quibus hoc perſuadeas?

10. Nòn tibi filius cauſa eſt cur ſis parcus, ſed tu illi potius. Nam hujus artis magiſter idoneus, ac veluti pater ſemper fuiſti.

XLV.

In deformem.

1. Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine lęſus;
2. Rem magnam præſtas, Zoïle, ſi bonus es.

XLVI.

In avarum ſæpius ægrotantem.

1. Ægrotas uno decies aut ſæpius anno;
2. Nec tibi, ſed nobis hoc, Polycarme, nocet.
3. Nam quoties ſurgis, ſoteria poſcis amicos.
4. Sit pudor: ægrota jam, Polycarme, ſemel.

V. 1. *Surgis*. Convaleſcis.

3. *Soteria*. Sic vocantur munera, quæ mittuntur amicis morbo relevatis: ſacrificia, vota, carmina, &c. quæ ob reſtitutam valetudinem fiunt: τὰ σωτήρια.

4. *Semel*. Hoc eſt, moreре: ita ægrota ut non recreeris. Extat epigramma ſimile lib. V. pag. 264.

XLVII.

Villa cur pœtæ amica.

1. Cur ſæpe ſicci parva rura Nomenti,

Larémque villæ ſordidum petam, quæris?
Nec cogitandi, Sparſe, nec quieſcendi
In urbe locus eſt pauperi: negant vitam
Ludimagiſtri mane, nocte piſtores;
Ærariorum marculi die toto:
Hinc otioſus ſordidam quatit menſam
Neronianâ nummularius maſsâ;
Illic paludis malleator Hiſpanæ
Tritum nitenti fuſte verberat ſaxum.
Nec turba ceſſat entheata Bellonæ;
Nec faſciato naufragus loquax trunco;
A matre doctus nec rogare Judæus;
Nec ſulfuratæ lippus inſtitor mercis.
Numerare pigri damna qui poteſt ſomni,
Dicet quot æra verberent manus urbis,
Cum ſecta Colcho Luna vapulat rhombo.
Tu, Sparſe, neſcis iſta; nec potes ſcire,
Petilianis delicatus in regnis,
Cui plana ſummos deſpicit domus montes,
Et rus in urbe eſt, vinitórque Romanus:
Nec in Falerno colle major autumnus;
Intráque limen latus eſſedo curſus;
Et in profundo ſomnus, & quies nullis
Offenſa linguis; nec dies, niſi admiſſus.
Nos tranſeuntis riſus excitat turbæ,
Et ad cubile eſt Roma, tedio feſſis
Dormire quoties libuit, imus ad villam.

VERS. 1. *Sicci.* Aridi, ſterilis. *Nomenti.* Pag. 91.

4. *Vitam.* Tranquillam nempe. Vivere per eos non licet.

5. *Piſtores.* Qui piſtillo incuſſo, aut verſata mola, triticum frangunt ac terunt, ad exprimẽdam farinã, quod fieri nequit ſine murmure.

6. *Marculi ærariorum* Malleoli fabrorum æs tundentiũ.

7. Hinc audio nummularium, ſive argentarium, qui in ſua menſa, ſordida ob argentum (quod nempe labem remittit ſępe tractatum, & impoſitum menſæ (numerat, & expendit nummos ex auro optimo, quale Neronis ævo fuit. Nero curaverat ut aurum ad obruſam exigere-

tur; vetuerátque neullum, niſi optimæ notæ, ad commercium adhiberetur. Suet. cap. 44.

9. 10. Ex alia parte opifex malleo tundit impoſitum ſaxo linum, pretium ex Hiſpaniæ paludibus. Paludem pro lino ponit: ſic urbs pro civibus dicitur, &c. Legunt nonnulli: *Illinc balucis malleator Hiſpanæ*. Ut enim Plinius ait libro 33. cap. 4. *Hiſpani aurum, quod minutum eſt, balucem vocant*. Quæ lectio ſi placeat, intelligenda erit de auro in tenues laminas, ſeu nummos, à malleatoribus ductto.

Nitenti. Saxa, mallei crebro ictu, trituque lævigantur, ac nitent.

11. Nec ceſſant Bellonæ ſacerdotes obire urbem inſtar furentium. Illi ſe cultris cruentabant, & inconditos edebant clamores. *Entheata*. Furore divino percita, enthea, ἔνθεος. Pag. 567.

12. Naufragus, qui truncum, id eſt, tabulam ligneam, in qua ipſis naufragium eſt pictum, fert humeris alligatam faſciâ, ut geſtetur commodiùs, non ceſſat ſtipem rogare magnâ voce.

13. Non ceſſant Judæi mendicare. Multi erant Romæ, admodum inopes.

14. Non venditor ſulphuratorem. Lib. I. Ep. 36.

15. *Damna*. Impedimenta. *Pigri*, hoc eſt, tardi, qui niſi poſt longum tempus non veniat.

16. 17. Qui hæc damna numerare poterit, idem numerabit, quot manus urbis, id eſt, civium in urbe, pulſent æreas pelves, quando luna vexatur magorum incantationibus, & tanquam flagris vapulat. Cùm videbant lunam deficientem, putabant eam à magis extrahi cælo, & vexari: ei autem ſuccurrere ſe poſſe, ſi pulſarent æra, &c. Rhombus quid eſſet dixi Lib. IX Epigr. 23. Colchus vocatur, quia Colchis, regio Aſiæ, de qua mentio fit pag. 24. veneficis referta erat, & Medeę patria. *Secta*. Veluti flagellis cæſa; loris in orbem acta: perinde quaſi ea pateretur quæ fierent in rhombo, qui loris in orbẽ agitabatur à ſagis.

19. Qui habitas in monte Romæ Janiculo, ubi olim domus & ager fuit L. Petilii ſcribę, in eoque tantùm obtines latifundium, ut regnum dici aliquod poſſit.

20. Qua ex domo tua ſeptem Romæ colles proſpectas. pag. 218.

22. Non ſunt plures vineæ in Falerno. Pag. 41. 121.

23. Intra domum tuam ſunt ingentia ſpatia, in quibus agitari poſſint eſſeda. *Eſſedo*. Pag 90.

24. *In profundo*. In intima tua domo.

25. *Admiſſus*. Apertis feneſtris, cùm libet expergiſci.

26. *Tranſeuntis*. Per vicum cui mea feneſtra & cubiculum imminet.

27. Ita ut Roma tota meũ cubile circumſtare videatur,

in ſomnum meum & quietem quaſi conjurata.

XLVIII.

Importuni ſalutatores.

1. Quantùm dat tibi Roma baſiorum
2 Poſt annos modò quindecim reverſo!
3. Te vicinia tota, te piloſus.
4. Hircoſo premit oſculo colonus:
5. Hinc inſtat tibi textor, inde fullo,
6. Hinc ſutor modò pelle baſiatâ;
7. Hinc menti dominus pediculoſi,
8. Hinc defioculus, & inde lippus.
9. Jam tanti tibi non fuit redire.

Vers. 1. *Hircoſo oſculo.* Ore villoſo, quo te oſculatur Hircorum barba eſt hiſpida & hirſuta.

6. Qui modò ſuam pellem & coria putida oſculatus eſt. Vide pag.463. Ep.54.lib. IX.

7. Cui mentum ſcatet pediculis.

8. *Defioculus.* Luſcus, cui oculus deſit, deeſt.

9. Satius fuiſſet non redire, quam tot oſculis enecari.

XLIX.

Cur ſuum diem natalem ruri celebret.

1. Martis alumne dies, roſeam quo lampada primũ
2. Magnâque ſiderei vidimus ora Dei,
3. Si te rure coli, viridéſque pigebit ad aras,
4. Qui fueras Latiâ cultus in urbe mihi;
5. Da veniam, ſervire tuis quòd nolo Kalendis,
6. Et quâ ſum genitus, vivere luce volo:

Vers. 1. *Martis alumne dies.* Natus erat Kal. Martiis, qui menſis Martii ſacer. *Lampada.* Solem.

2. *Siderei Dei.* Phœbi: ſolis:

3. *Virides.* Gramineas, ceſpititias.

5. *Servire.* Vexare obſequiis & officiis urbanis, ſalutationibus, donis ultro citrò, que mittendis, &c. quæ mera & vera ſervitus eſt. Ignoſce igitur, ſi tuis Kalendis, nempe Martiis, nolo meam libertatem iſtis vinculis veluti obſtringere.

6. *Vivere.* Non enecari moleſtis officiis. Suprà, Ep.48. Liberius indulgere genio: quod rure meo facere poſſum.

L.

Moleſta urbanitas.

1. Natali pallere ſuo, ne calda Sabello
2. Deſit, & ut liquidum potet Alauda merum,
3. Turbida ſollicito tranſmittere Cæcuba ſacco;
4. Atque inter menſas ire redire ſuas:
5. Excipere hos illos, & totâ ſurgere cœnâ
6. Marmora calcantem frigidiora gelu:
7. Quæ ratio eſt, hæc ſponte tuâ perferre patíque,
8. Quæ, te ſi jubeat rex dominúſque, neges?

Vers. 1. 2 Ordo eſt: Quæ ratio eſt te pallere tuo die natali, hoc eſt, anxium eſſe & ſollicitum, ne aqua calida alicui è tuis convivis, v.g. Sabello, deſit, &c.

Alauda. Nomen eſt convivæ. *Liquidum.* Sine fæce.

3. *Tranſmittere ſacco.* Percolare, per linum ducere, ut fæx omnis ſecernatur.

6. *Marmora.* Pavimenta ſtrata marmore.

Calcantem. Accumbentes menſæ, deponebant ſoleas, quas cœnæ v.g. rex, & pater, dum ſurgit properè ad obvios excipiendos, non poterat induere, atque adeo nudis pedibus pavimentum calcabat.

8. Hæccine facis ultrò ac libenter, quæ vix faceres rege ac domino, id eſt, potente patrono, jubente?

LI.

Hoſtis indignus ultione.

1. Verſus, & breve vividúmque carmen
2. In te ne faciam times, Ligurra;
3. Et dignus cupis hoc metu videri:
4. Sed fruſtra metuis, cupíſque fruſtra.
5. In tauros Libyci fremunt leones,
6. Non ſunt papilionibus moleſti.
7. Quæras, cenſeo, ſi legi laboras:
8. Nigri fornicis ebrium poëtam;
9. Frons hæc ſtigmate non meo notanda eſt.

Vers. 8 Poëtam aliquem, qui ſoleat helluari in aliquo gurguſtio & ganeo.

9. Tua frons digna non eſt quam velim aut curem notare probroſis literis, quales inurunt ſervis fugitivis. Lege Lib.II.Ep.26. Lib.VI. 45.

LII.

Saturno votum, pro amico reduce.

1. Antiqui rex magne poli, mundíque prioris,
2. Sub quo pigra quies, nec labor ullus erat,
3. Nec regale nimis fulmen; nec fulmine digna,
4. Sciſſa nec ad Manes, ſed ſita dives humus:
5. Lætus ad hæc facilíſque veni ſolennia Priſci
6. Gaudia; cum ſacris te decet eſſe tuis.
7. Tu reducem patriæ ſextâ, pater optime, brumâ
8. Pacifici Latia reddis ab urbe Numæ.
9. Cernis ut Auſonio ſimilis tibi pompa macello
10. Pendeat, & quantus luxurietur honos?
11. Quàm non parca manus, largæque numiſmata menſæ,
12. Quæ, Saturne, tibi pernumerentur opes?
13. Utque ſit his pretium meritis,& gratia major,
14. Et pater, & frugi, ſic tua ſacra colit.
15. At tu,ſancte,tuo ſic ſemper amere Decembri,
16. Hos illis jubeas ſæpe redire dies.

VERS. 1. *Antiqui poli.* Saturnus cœli imperium obtinuit ante Jovem,qui eum ſolio deturbavit.

2. *Sub quo &c.* Auream ætatem deſcribit.

3. *Regale.* Imperioſum,tyrannicum. Quo regnante fulmen quaſi mite ac placidum erat *Nec fulmine digna.* Humus non erat digna fulmine; non erant homines,qui terram tunc obtinebant, feriendi fulmine; quia pii & probi.

4. Nec humus erat ſciſſa uſque ad Manes & intima viſcera, ut aurum effoderetur; ſed erat dives in ipſa ſuperficie:atque in eo ipſo ſitu quo vulgò apparet,non revulſa & refoſſa, opes promebat.

6. Te decet comitari tua ſacra. Nunc aguntur Saturnalia: non potes hoc tempore non vocari, non venire.

7. *Patriæ.* Hiſpaniæ.

8. *Ab urbe Numæ.* Roma. *Pacifici.* Numa rex Rom. ſecundus, pacis artibus maximè floruit.

9. Vides ut non cedant Saturnalia noſtra Romanis Saturnalibus? ut dapes & opſonia nihilo ſint illis inferiora, quæ Romæ in macello proſtant.

10. *Luxurietur.* Abundet, nitet. *Honos.* Splendor, ubertas, & copia.

11. 12. Vides quanta liberalitate & munificẽtiâ num-

mi ex argẽtariorũ menſis auferantur, mittendi amicis dono, vel impendendi in victimas, &c.

13. 14. Ut ſit tibi liberalitas Priſci gratior, tua ille celebrat Saturnalia ſic, id eſt, largè, uti dixi, & magnificè, quamvis ſit pater, habeatque liberos quorum in gratiam videretur debere paulò eſſe parcior: quamvis ſit frugi, frugalis, minimè prodigus: quamvis non nimis genio indulgere ſoleat.

15. *Tuo*. Quo celebrantur Saturnalia.

LIII.

Securus poëta.

1. Uncto, Corduba, lætior Venafro,
2. Hiſtrâ nec minùs abſoluta teſtâ;
3. Albi quæ ſuperas oves Galæſi,
4. Nullo murice, nec cruore mendax,
5. Sed tinctis gregibus colore vivo;
6. Dic veſtro, rogo, ſit pudor poëtæ,
7. Nec gratis recitet meos libellos.
8. Ferrem, ſi faceret bonus poëta,
9. Cui poſſem dare mutuos honores:
10. Corrumpit ſine talione cælebs.
11. Cæcus perdere non poteſt, quod aufert.
12. Nil eſt deterius latrone nudo:
13. Nil ſecurius eſt malo poëtâ.

VERS. 1. O Corduba (pag. 69.) quæ olearum copiâ & bonitate Venafrum ſuperas. Fuit Venafrum urbs Italiæ in Samnii finibus, nunc dicitur *Venafro*, eſtque in regno Neapolitano.

Uncto. Quia oleis abundat ejus ager.

2. Nec minus abſoluta, id eſt, perfecta, locuples, quàm teſta Hiſtra. Hoc eſt, cujus oleum non cedit illi quod conditur in teſtis, ſeu amphoris figlinis Hiſtriæ. Hiſtria, ſive Iſtria, *l'Iſtria*, pars eſt Italiæ inſtar promontorii, ſeu peninſulæ, exuriens in mare, ſupra Illyricum, in intimo ſinu Adriatico.

3. *Galæſi*. Pag. 124. 262.

4. Quæ lanas tuarum ovium nullo fuco imbuis, neque mentiris, id eſt, imitaris, ac ſimulas colorem purpureum aut ſanguineum. Oves Bæticæ vellera ferebant nativo colore aureo & rutilo tincta. Pag. 262.

6. 7. Oro te, mone quemdam è tuis poëtis, ut ipſum pudeat mea carmina pro ſuis recitare. *Gratis*. Qui nullo ipſi labore conſtiterunt, quos

non ſcripſit.

9. Cujus viciſſim recitare poſſem carmina pro meis, & illum ſic ornare, hunc illi habere honorem. Vel; illum ſic ulciſci, & par pari referre. Honos enim (τιμὴ Græcis) pro pœna poteſt accipi, ut ex antiquis probat Gellius. Legunt aliqui, neſcio cujus codicis fide, *dolores*.

10. 11. *Corrumpit*. Subaudi, ultionem. Cælebs dicitur qui eſt ſine conjuge, atque adeo ſine liberis. In eo loco uſurpatur pro poëta, qui nullos libros ſcribit, ſunt enim libri, partus ingenii, Senſus igitur eſt; vates imperitus, qui nihil ſcribit, non præbet unde illum ulciſcaris, non dat anſam & occaſionem ultionis ab eo ſumendæ. Si enim ſcriberet aliquid, ejus libros carperes, &c. Similis eſt cæco, qui tibi oculum abſtuliſſet: eripere illi oculum non poſſes, utroque enim caret.

Talione. Talio eſt par vindicta, ſeu vindictæ ſimilitudo, cùm quis tale aliquid mali patitur, quale alteri intulit: v. g. ſi amittat oculum, qui oculum effodit alteri: manum, qui manum præcidit. Eſt igitur ſine talione poëta, qui nihil ſcribit, quia non poſſunt ejus carmina recitari, vel reprehendi, ut ille carpit aliena.

12. *Nudo*. Egente: qui rapit omnia, cui nihil poteſt eripi.

LIV.

Doloſus venditor.

1. Bis quinquagenis domus eſt tibi millibus empta,
2. Vendere quam ſummâ vel breviore cupis:
3. Arte ſed emptorem vafrâ corrumpis, Amœne,
4. Et caſa divitiis ambitioſa latet.
5. Gemmantes primâ fulgent teſtudine lecti,
6. Et Maruſiaci pondera rara citri.
7. Argentũ atq; aurũ non ſimplex delphica portat:
8. Stant pueri, dominos quos precer eſſe meos.
9. Deinde ducenta ſonas, & ais non eſſe minoris:
10. Inſtructam vili vendis, Amœne, domum.

V. 1. Centum millia ſeſtertiorum, ſeu mille majora ſeſtertia conficiunt libras, ut loquuntur Galli, Turonicas 10000.

2. Quam velles vendere multo minori pretio: quia pluris emiſti quàm par erat.

4. *Caſa*. Domus vitioſa, malè ſtructa. *Latet*. Parietes v. g. malè materiati aulæis integuntur, tabellis, &c.

5. *Gemmantes*. Picti, nitidi, gemmulis falſis ornati, &c. *Primâ teſtudine*. Vel putaminibus teſtudinum pri-

marum, id eſt, eximiarum, vel, fornice, cubiculo primo. Nam in atrio, ſeu primo conclavi, prope limen, ſternebatur lectus genialis.

6. Et menſæ è citro Mauruſiacâ, ſeu Libycâ. Mauruſia, regio Africæ, in ora Libyæ.

7. *Delphica*. Menſa è marmore Delphico. Delphi urbs Græciæ, *Delfo*, in Achaja, prope Parnaſſum. *Non ſimplex*. Non una, multiplex; multæ menſæ. Vel: variata emblematis, & inſititiis ornamentis.

8. *Pueri*. Servi. *Dominos*. Heros. Tam ſunt culti & lauti, ut pro dominis & heris haberi poſſint.

9. *Ducenta*. Nempe ſeſtertia: hoc eſt, libras 20000.

Sonas. Petis, indicas, pro pretio domus. *Eſſe valere*, venditum iri.

10. *Inſtructam*. Ornatam magnifica ſupellectili. Ironia eſt: quia ſupellectilem non erat cum domo venditurus.

L V.

Natalis Virgilii.

1. Majæ Mercurium creaſtis Idus,
2. Auguſtis redit Idibus Diana,
3. Octobres Maro conſecravit Idus.
4. Idus ſæpe colas & has illas,
5. Qui magni celebras Maronis Idus.

V. 1. 2. Natus eſt Mercurius Idibus Maiis, Diana idibus Auguſti. *Redit*. Eſt colenda ſacris anniverſariis.

Idus. Pag. 147. 221.

3. *Cōſecravit*. Suo die natali.

4. O tu quicunque diem natalem Virgilii celebras, opto ut ſæpe colas idus & *has*, Maronis; *& illas* Mercurii, ac Dianæ; ac proinde vivas, valeáſque diu.

L VI.

Cliens moleſtus.

1. Matutine cliens, urbis mihi cauſa relictæ,
2. Atria, ſi ſapias, ambitioſa colas.
3. Non ſū ego cauſidicus, nec amaris litibus aptus,
4. Sed piger, & ſenior, Pieridúmque comes.
5. Otia me, ſomnúſque juvant; quæ magna negavit
6. Roma mihi: redeo, ſi vigilatur & hîc.

Vers. 1. O cliens, quiſquis es, qui manè primò ſalutaturus patronos, ſurgis; qui es in cauſa cur Romam reliquerim.

2. *Ambitioſa atria*. Domos nobilium.

6. *Redeo*. Ex Hiſpania Romam redibo. *Hic*. In Hiſpania: eam deſeram, ſi tam

difficile eſt ſomno indulgere hîc, quàm illic; in Hiſpania quàm in Italia. Vide ſuprà, epigr. 47.

LVII.

Amici Archetypi.

1. Sic tanquam tabulas ſcyphóſque, Paulle,
2. Omnes archetypos habes amicos.

Vers. 1. *Tabulas.* Pictas tabellas & imagines.

2. *Archetypos.* Veteres ſtatuæ, tabulæ, &c. ſic vocabantur. Pag. 328. Innuit eum amicos habere inutiles, quibus, tanquam ad ſpeciem & pompam duntaxat, utatur. Vel, nihil eum largiri amicis, quemadmodum ſtatuæ ornant domum tametſi nihil fiat in eas impenſæ. Vel, illis uti parum familiariter.

LVIII.

Divitiæ mores mutant.

1. Lintea ferret Apro vacuus cùm vernula nuper,
2. Et ſupra togulam luſca ſederet anus;
3. Atque olei ſtillam donaret Opelicus unctor;
4. Nudorum tetricus cenſor & aſper erat.
5. Frangendos calices, effundendumq; Falernum
6. Clamabat, biberet qui modò lautus eques.
7. A ſene ſed poſtquam patruo venêre trecenta:
8. Sobrius à thermis neſcit abire domum.
9. O quantum diatreta valent, & quinq; comati!
10. Tunc, cùm pauper erat, non ſitiebat Aper.

Vers. 1. Cùm nuper ſervulus *vacuus*, id eſt, pannoſus & detritus; vel, carens iis rebus quæ cum linteis ferri ſolent, nempe oleo, vino, dapibus quibuſdam, &c. ferret in balneum Apro lintea, quibus ſe abſtergeret. In quibuſdam codicibus pro *vacuus*, legitur *vatius*. Eſt autem vatius, cui crura ſunt introrſum contorta.

2. Et ſupra veſtes Apri ſederet anus luſca, ut eas nempe cuſtodiret.

3. Cùm ipſe oleum quo ſe poſt balneum ungeret, non haberet, ſed Opelicus ipſi dono daret oleum. *Unctor.* Aliptes voce græcâ dicebatur, cui cura ungendi corpora poſt balneum. Legit Gruterus, approbante Scriverio: *Stillam daret enterocelicus unctor*, hoc eſt, herniofus, quo verbo ſignificatur, iſti Apro viliſſimos mortalium navaſſe operam in thermis. *Enterocelicus.* 518.

4. Objurgabat Aper eorum

mollitiem qui ne velatis quidem iis, quæ pudor tegi jubet, lavarent. Legit Scriverius: *Udorum*, id eſt, ebriorum: udus enim, ſive uvidus, idem eſt ac madidus, ebrius.

6. Biberet &c. Si quis eques recens balneo egreſſus, perpotaret.

7. 8. At poſtquam illi ſenex patruus teſtamento legavit ſeſtertia 3000. juſſit afferri ſibi vinum in ipſis balneis, & eo ſe proluit.

9. Diatreta. διάτρητος, perforatus, cælatus. Diatreta igitur, ſunt vaſa pertuſa certis locis ad inſerendas gemmas, & alia id genus ornamenta. Nempe ſupellectilem nitidam Aper recentibus nummis auctus emerat. Legunt aliqui *Diatheca valet.* Vox græca eſt διαθήκη, ſignificatque teſtamentum. O quantum valet teſtamentum locuples, pecunia teſtamento relicta!

Comati. Servi lauti. *Quinque.* Numerus certus pro incerto. Famulorum multitudo maximè divites commendat.

LIX.

E cauſidico agricola.

1. Jugera mercatus prope Buſta latentis agelli,
2. Et malè compactæ culmina fulta caſæ,
3. Deſeris urbanas, tua prædia, Pannice, lites,
4. Parváque, ſed trita præmia certa togæ:
5. Frumenta, milium, ptiſanámq; fabámq; ſolebas
6. Vendere pragmaticus: nunc emis agricola.

V e r s. 1. *&c.* Mercatus es pauca deſerti & latentis agelli jugera, quæ ſunt prope Buſta, & nuncium remiſiſti foro. Locus quidam erat Romæ, dictus *Buſta Gallica*, quod Galli olim, cùm obſiderent capitolium, morbo, peſtilentiâ, Camilli armis ac virtute domi, & cedere compulſi, multos hîc ſuorum acervos combuſſerint.

3. Tua prædia. Quæ tibi inſtar divitis fundi erant.

4. Togæ. Quæ fori & cauſidicorum propria eſt.

5. Ptiſanam. Oryzam, ex qua fit ptiſana.

6. Vendere. Tanta erat illarum rerum apud te copia, quę tibi undique muneri mittebantur, cum eſſes pragmaticus. *Nunc emis.* Quia ſterilis eſt ac parvus tuus iſte agellus. Vel quia etſi dives ſit ac ferax, tamen non æquat tuorum olim clientium liberalitatem, & munera. Deberes eas res vendere, cùm agricola ſis; cogeris tamen eaſdem emere.

Pragmaticus. Eſt propriè juriſconſultus, ſeu advocatus, qui non facit verba, cauſas non agit: ſed domi conſulentibus reſpondet: ipſos cauſidicos quaſi armis inſtruit, jura & leges ſuggerens.

LX.

Certus heres.

1. Heredem tibi me, Catulle, dicis.
2. Non credam, niſi legero, Catulle,

Vers. 2. *Niſi legero.* Nempe me à te inſtitutum heredem: quod quia fieri non poteſt, niſi reſignato & aperto teſtamento, poſt mortem tuam, oro te, citò morere.

LXI.

Commodi calices.

1. Cùm tibi Niliacus portet cryſtalla cataplus,
2. Accipe de circo pocula Flaminio.
3. Hi magis audaces, an ſunt qui talia mittunt
4. Munera? ſed geminus villibus uſus ineſt.
5. Nullũ ſollicitant hæc, Flacce, toreumata furem
6. Et nimiùm calidis non vitiantur aquis.
7. Quid quod ſecuro potat conviva miniſtro,
8. Et caſum tremulæ non timuêre manus.
9. Hoc quoq; nonnihil eſt, quòd propinabis in iſtis,
10. Frangendus fuerit ſi tibi, Flacce, calix.

Vers. 1. 2. Etſi tibi naves Ægyptiæ vaſa cryſtallina ferãt; tamen à me accipe pocula vitrea vilia, qualia dantur venum in circo Flaminio. Pag. 24. 311.

Cataplus. Vox eſt græca, Κατάπλυς, id eſt, navis, claſſis.

3. Utri ſunt audaciores? iſti calices, qui audeant in tua hominis lauti ac divitis venire manus? an qui illos tibi mittunt muneri? Ego qui tam viles tibi mitto ſcyphos, nonne ſum illis audacior, nonne inurbanus?

4. Tamen his vilibus poculis utilitas ineſt gemina: prima, quòd fures non metuunt: altera, quòd calidâ aquâ non vitiantur.

5. *Toreumata.* Propriè ſunt pocula cælata. Pag. 159. 206. Sic ironicè vocat vitreos vileſque ſcyphos.

6. *Vitiantur.* Rumpuntur vel, deteruntur, infuſcantur.

7. *Securo.* Nullum aut leve creant miniſtro periculum, ſi frangantur, amittantur, &c.

9. *Propinabis.* Offeres alteri libandum ejuſmodi calicẽ, ex quo cùm ille biberit, ſi tu noles bibere, ſi volueris calicẽ frangere, id facere poteris impunè: quod non poſſes, ſi eſſet pretioſus calix. Incantari aliquando putabant pocula, cũque id ſuſpicarentur, ea frangebant. Idem factitabant ſi veneno infectũ calicem crederent: ſi quis ore impuro & graveolenti bibiſſet, &c.

LXII.

Annonæ vilitas.

1. Amphora vigeſſi, modius datur ære quaterno.
2. Ebrius & crudus nil habet agricola.

VERS. 1. Datur, venditur amphora vini, viginti aſſibus. Continebat autem amphora ſextarios octo & quadraginta: itaque oportuit vini pretium eſſe viliſſimum. Vigeſſis, viginti aſſium eſt ſumma: ut centuſſis, centum. Vel, res conſtans viginti aſſibus. *Modius &c.* Modius frumenti quadruplici nummo æreo datur.

2. Quid fit? nempe inebriantur vino agricolæ, & pane ſe ingurgitant, unde ventriculi cruditas oritur. Et nihil tamen habent pecuniæ, ſumma egeſtate vexantur. Juvat agricolas caritas annonæ: vilitas pauperat.

LXIII.

Malignè ſatisfaciens.

1. Nil in te ſcripſi, Bithynice: credere non vis,
2. Et jurare jubes; malo ſatisfacere.

VERS. 2. *Jurare.* Qui citatus ad judicem de aliquo crimine, recuſabat purgare ſe jure jurando, is cogebatur certam pecuniæ ſummam accuſatori ſolvere. *Malo ſatisfacere.* Pro pecunia ſolvam verſus, aliquid de te verè ſcribam. Faciam carmina ut tibi ſatisfaciam: ſed quæ tibi fortaſſe non ſatisfacient, quorum te pœnitebit.

LXIV.

Qui omnes laudat, nullum laudat.

1. Ne laudet dignos, laudat Calliſtratus omnes.
2. Cui malus eſt nemo, quis bonus eſſe poteſt?

LXV.

Pauper divite liberalior.

1. Brumæ diebus, feriíſque Saturni,
2. Mittebat Umber aliculam mihi pauper.
3. Nunc miſit alicam: factus eſt enim dives.

VERS. 2. Alicula eſt toga brevior quædam; alica verò eſt flos frumenti, unde pultes & ſorbitiunculæ fiebant; ita dicitur quod alat corpus. Videtur alica quiddam eſſe majus quàm alicula, ut pellis, quàm pellicula: tamen alicula, toga nimirum, eſt multò majoris pretii, quàm alica &

tantillum farinæ. Carpit igitur Umbri ſordes, qui dives factus, evaſit parcior, & cùm mitteret aliculam & veſtem, nunc placentas & pultem donat.

LXVI.

Cœnipeta.

Effugere in thermis & circa balnea non eſt
Menogenen, omni tu licet arte velis.
Captabit tepidum dextrâ levâque trigonem,
Imputet acceptas ut tibi ſæpe pilas.
Colliget & refert lapſum de pulvere follem,
Etſi jam lotus, jam ſoleatus erit.
Lintea ſi ſumes, nive candidiora loquetur,
Sint licet infantis ſordidiora ſinu.
Exiguos ſecto comentem dente capillos,
Dicet Achilleas diſpoſuiſſe comas.
Fumoſæ feret ille tropin de fæce lagenæ,
Frontis & humorem colliget ipſe tuæ.
Omnia laudabit, mirabitur omnia, donec
Perpeſſus dicas tædia mille, veni.

VERS. 1. Nemini licet effugere Menogenen, illum cœnarum captatorem.

3. 4. Pilam trigonalem accipiet dextra & ſiniſtra, quaſi à te miſſam, ut te luſorem egregium prædicet, qui pilam nunquam non excipias, ac reddas. *Trigonem*. Pag. 193.

5. Follem tibi ludenti elapſum, & in via pulverulenta tacentem ab humo tollet, referetque, nec pedes inquinare pulvere dubitabit, quamvis jam ipſe uſus ſit balneo, & illo egreſſus ſoleas ceperit, brevi accubiturus. De folle diximus. Pag. 193.

9. 10. Te comam pectine componentem dicet pares Achilleis comas habere.

11. Ipſi tibi lavanti feret vinum fumoſum, vappam. Vino utebantur ad corpus lavandum; vel ad vomitum ante cœnam ciendum, & exonerandum ſtomachum. Eſt autem tropis, τρόπις, propriè infima pars navis; hic metaphoricè eſt infima pars dolii & lagenæ.

12. *Humorem*. Sudorem ipſe tibi, mancipii inſtar, abſterget.

14. *Veni*. Ad cœnam.

LXVII.

Conviva excalceatus.

Bis Cotta ſoleas perdidiſſe ſe queſtus,

2. Dum negligentem ducit ad pedes vernam,
3. Qui ſolus inopi præſtat, & facit turbam:
4. Excogitavit homo ſagax & aſtutus,
5. Ne facere poſſet tale ſæpius damnum:
6. Excalceatus ire cæpit ad cœnam.

VERS. 1. *Soleas.* Ibant ad convivia ſoleati: ſoleas tamen, cùm lectos conſcenderent, ponebant, ac ſervis dabant cuſtodiendas.

2. Cùm diceret ſe illas perdidiſſe negligentiâ ſui vernæ, id eſt, ſervi, quem ad pedes ſuos duxerat, & illis ſervandis appoſuerat.

3. Qui verna, ſolus præſtat, id eſt, præſto eſt ad omne obſequium, navat operam, Cottæ: atque inſtar turbæ ſervorum, licet unicus, eſt Vel, *facit turbam*, eſt, tumultum excitat clamando, trepidando circa dominum.

6. *Excalceatus* Quia revera carebat calceis.

LXVIII.

Bene naſutus.

1. Tongilianus habet naſum: ſcio, non nego; ſed jã
2. Nil præter naſum Tongilianus habet.

V. 2. Videtur eſſe illius naſus par aut major reliquo corpore.

LXIX.

Focale calvi.

1. Quòd lanâ caput alligas, Charine,
2. Non aures tibi, ſed dolent capilli.

VERS. 1. *Lana.* Qui perfrixerant, aut quibus fauces dolebant, laneis faſciis & focalibus protegebant fauces, & collum. Calvus, ut calvitium tegeret, caput ſimiliter obnubebant. In eum jocatur. *Alligas &c.* Pag. 203.

LXX.

Voti pœnitens.

1. Pro ſene, ſed claré, votum Maro fecit amico,
2. Cui gravis, & fervens hemitritæos erat:
3. Si Stygias æger non iret miſſus ad undas,
4. Ut caderet magno victima grata Jovi.
5. Cœperunt certam medici ſpondere ſalutem:
6. Ne votum ſolvat, nunc Maro vota facit.

VERS. 1. Maro votum hoc pro ſene fecit, ut ſi convaleſceret, ſacrificaret ipſe Maro victimam Jovi. *Sed cla-*

rè. Honeſtum votum clarè, improbum clam & arcano ore, ut ait alibi Martialis, proferri ſolet. Lege ſatyram 2. Perſii.

2. *Hemitriteos*. Pag. 228.

LXXI.

Mores divitum.

1. Sæpe rogare ſoles qualis ſim, Priſce, futurus,
2. Si fiam locuples, ſímque repentè potens.
3. Quemquam poſſe putas mores narrare futuros?
4. Dic mihi, ſi fias tu leo, qualis eris?

LXXII.

Improbus æmulus.

1. Scribebamus epos: cœpiſti ſcribere, ceſſi,
2. Æmula ne ſtarent carmina noſtra tuis.
3. Trāſtulit ad tragicos ſe noſtra Thalia cothurnos
4. Aptaſti longum tu quoque ſyrma tibi.
5. Fila lyræ movi doctis exculta Camœnis;
6. Plectra rapis nobis ambitione novâ.
7. Audemus ſatyras? Lucilius eſſe laboras:
8. Ludo leves elegos? tu quoque ludis idem.
9. Quid minus eſſe poteſt? epigrāmata fingere cœpi:
10. Hinc etiam petitur jam mea fama tibi.
11. Elige quid nolis: quis enī eſt pudor omnia velle?
12. Et, ſi quid non vis, Tucca; relinque mihi.

VERS. 1. *Epos*. Carmen Epicum, ab ἔπος, verbum, narratio: quia narrantur omnia in ejuſmodi poëmate: cùm in Dramatico agantur & exhibeantur adhibitis perſonis & actoribus: à δράω, facio.

3. *Thaliæ*. Muſarum una. Pag. 187. *Cothurnos*. Pag. 154.

4. *Syrma*. Veſtis humum verrens. Pag. 207.

5. Lyricos verſus condidi.

6. *Plectrâ*. Pag. 334. *Novâ*. Audaci, inuſitata.

7. *Lucilius*. Primus latinam Satyram ſcrpſit. Vide Horatium Satyra 4. & 10. Libri I.

8. *Elegos*. Pag. 154 258.

LXXIII.

Provinciæ gubernatori Εἰσιτήριον.

1. Bætis oliviferâ crinem redimite coronâ,
2. Aurea qui nitidis vellera tingis aquis:
3. Quem Bromius, quem Pallas amat; cui rector aquarum

4. Albula

4. Albula navigerum per freta pandit iter:
5. Omnibus lætis veſtras Inſtantius oras
6. Intret, & hic populis, ut prior, annus eat.
7. Non ignorat, onus quod ſit ſuccedere Macro.
8. Qui ſua metitur pondera, ferre poteſt.

VERS. 1. *Betis*. Fluvius Hiſpaniæ. Pag. 84. 262.
2. *Aurea &c.* Supra, Epigrammate 53.
3. 4. *Bromius*. Bacchus: à βρέμω, fremo. *Pallas*. Inventrix oleæ. Hoc eſt, cujus ripæ vitibus & oleis abundant. *Cui &c.* Cui Neptunus per alba freta, iter navibus pervium aperit. Exoneratur Bætis in oceanum, oſtio peraplo.
5. *Inſtantius*. Macro ſuccedebat in Bæticâ provinciâ adminiſtrandâ.
7. 8. Satis intelligit Inſtantius quàm grave ſit onus ſuccedere viro optimo, qui carus omnibus fuerit: ſed qui prudenter expendit quid ferre valeat; eum ſcias oneri, quod ſubit, ferendo parem eſſe.

LXXIV.

In impudentem.

1. Os atavi, patrui naſum, duo lumina patris,
2. Et matris geſtus dici habere tuæ.
3. Cùm referas priſcos, nullámq; in corpore partē
4. Mentiris; frontem dic mihi cujus habes?

VERS. 3. Cùm majores tuos repræſentes verè ac citra mendacium, in omni tui corporis parte.
4. *Cujus*. Neminis, quia frontem non habes, impudentiſſimus es: vel; frontem habes hominis ignobilis, nebulonis. A bonis codicibus abeſt hoc Epigramma.

LXXV.

Dormiens adeuntibus.

1. Qui negat eſſe domi ſe, tunc cùm limina pulſas,
2. Quid dicat neſcis? dormio, Marce, tibi.

VERS. 2. *Dormio tibi*. Id eſt, domi ſum, ſed alloqui te nolo; ceteris vigilo, non item tibi.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER XIII.
Cui nomen inditum XENIA.

EPIGRAMMA I.

Alea & nuces poëtarum.

1 NE toga cordylis, ne pænula deſit olivis,
2. Aut inopē metuat ſordida blatta famē,
3 Perdite Niliacas, Muſæ, mea damna, papyros:
4. Poſtulat ecce novos ebria bruma ſales.
5. Non mea magnanimo depugnat teſſera talo,
6. Senio nec noſtrum cum Cane quaſſat ebur.
7. Hæc mihi charta nuces, hæc eſt mihi charta fritillus:
8. Alea nec damnum, nec facit iſta lucrum.

XENIA. Sic vocabantur munera quæ hoſpitibus hoſpites, deinde quæ amicis amici, promiſcue mittebant. ξένος, hoſpes: ξένιον, hoſpitale munus. Ejuſmodi munera quia in hoc libro deſcribūtur, hinc nomen *Xenia* libellus invenit.

VERS. 1. *Toga*. Involucrum, cucullus. Vide pag. 145. Cordyllæ ſunt piſces minuti & viles: pænula, veſtis craſſior. Sententia eſt: ſcribamus ſane verſiculos, chartis eos illinamus; ſi nihil aliud aſſequemur, hoc ſaltem faciemus lucri, ut coquis proſimus, ut demus blattis eſcas, togam cordyllis.

2. *Blatta*. Vermiculus libros & pannos arrodens.

3. *Niliacas*. Papyrus in Ægypto naſcitur. Arbuſcula

eſt cujus intimus cortex adhibebatur, inſtar membranæ, ad ſcribendum. *Mea damna*. Chartas, quas unas perdo his Saturnalibus, dum alii opum jacturam & grave damnum rei familiaris ludendo faciunt.

4. *Bruma*. Brumę tempore, menſe Decembri, celebrabantur Saturnalia, & comeſſationes, ludi, &c. frequentabantur.

5. 6. 7. In Saturnalibus pueri ludebant nucibus, aleâ viri. Ego, inquit noſter, ludo verſiculis. Quid ſit teſſera, quid talus, docui pag. 221. *Depugnat*. Teſſera videtur eſſe fortior talo, quia latera ſex habet, quibus poſſit inſiſtere: talus, quatuor tantum. *Magnanimo*. Luſores vulgò ſunt pertinaces, & obnixi alii aliis non cedere.

Senio Erat jactus teſſeratum felix, cum ſex punctis notata teſſera cadebat, ſi unicâ teſſerâ ſinguli luſores uterentur: vel, cum omnes diverſis notatæ punctis ac diſſimili facie, jaciebantur, ſi plures teſſeræ ad ludendum adhiberentur. Canis, erat infeliciſſimus jactus, cùm unico notata puncto teſſera mittebatur.

Quaſſat ebur. Cadendo ferit tabulam eburneam, ſeu alveolum, in quem teſſeræ conjiciuntur è fritillo: vel, ipſum fritillum, in quo tali concutiuntur, non percutit. *Fritillus* Pag. 191.

8. Verſiculi noſtri, ſi nulli proſunt, certè nulli nocent.

II.

Nigro lectori.

1. Naſutus ſis uſque licet, ſis denique naſus,
2. Quantum noluerit ferre rogatus Atlas;
3. Et poſſis ipſum tu deridere Latinum,
4. Non potes in nugas dicere plura meas,
5. Ipſe ego quàm dixi. quid dentem dente juvabit
6. Rodere? carne opus eſt, ſi ſatur eſſe velis.
7. Ne perdas operam: qui ſe mirantur, in illos
8. Virus habe; nos hæc novimus eſſe nihil.
9. Nec tamen hoc nimiū nihil eſt, ſi cādidus aure,
10. Nec matutinâ ſi mihi fronte venis.

VERS. 1. *Naſutus*. Deriſor, emunctæ naris, cenſor aſper, & moroſus criticus. Pag. 32. notâ 6.

2. Habeas naſum tantæ molis & ponderis, ut illum ipſe Atlas licet rogatus, ferre nolit: quamvis totum cælum ferat. *Atlas* Pag. 372.

3. *Latinum*. Inſignem Domitiani tempore mimium & hiſtrionem.

5. *Quid dentem &c.* Quid tibi proderit Epigrammata

mordacia & acuta mordêre, & carpere, quæ te remordere poſſunt? Videtur indicare fabellam, quâ narratur ſerpens limam arrodere voluiſſe Cui lima; quid me, inquit, mordes, quæ alios mordere ſoleo? Horat. Lib. II. Serm. Sat. I. *Fragili quærens illidere dentem, offendet ſolido.*

7. *Qui ſe mirantur*. Sibi placent, boni poëtæ ſibi videntur. In illos tuum ſtilum & maledicum acumen verte.

8. *Hæc*. Noſtra carmina. *Eſſe nihil*. Levia eſſe, nullius ponderis pretii.

9. Non ſunt tamen nullius plane momenti & ponderis, ſi candida aure, benigna, facili, audiantur.

10. Si pranſus & potus, hilarior & ſolutior, ea legas. non ſiccus & ſobrius, ut mane homines vulgò ſunt.

III.

De ſuis iſtis Xeniis.

1. Omnis in hoc gracili Xeniorum turba libello
2. Conſtabit nummis quatuor empta tibi.
3. Quatuor? eſt nimiùm. poterit conſtare duobus,
4. Et faciet lucrum bibliopola Tryphon.
5. Hęc licet hoſpitibus promunere diſticha mittas,
6. Si tibi tam rarus, quàm mihi, nummus erit.
7. Addita per titulos ſua nomina rebus habebis:
8. Prætereas, ſi quid non facit ad ſtomachum.

Vers. 2. *Nummis quatuor*. Nempe ſeſtertiis quatuor minoribus, hoc eſt, denario uno; aſſibus octo noſtratibus.

8. Si quid tibi diſplicet.

IV.

Thus.

Serus ut ætheriæ Germanicus imperet aulæ.
Utque diu terris; da pia thura Jovi.

Germanicus. Domitianus. Pag. 235. *Serus &c.* Serò cælum petat, ibi imperaturus; potiùs terris diu imperitet.

V.

Piper.

Cerea quæ patulo lucet ficedula lumbo,
Cùm tibi fortè datur, ſi ſapis, adde piper.

Cerea. Pinguis. Pag. 171. *Ficedula*. Avis, ita dicta quod ficis præſertim veſcatur. *Lucet*. Nitet præ adipe.

VI.

Alica.

Nos alicam: mulſum poterit tibi mittere dives:
Si tibi noluerit mittere dives, eme.

Alicam. Vide Lib. XII. Ep. 62. ſignificat hîc potionem cervisiæ ſimilem, aut zytho. *Mulſum.* Eſt aqua, ſeu vinum, melle conditum. Pag. 189 *Eme.* Omnino enim indigas mulſo. ſi alicâ uti volueris. Hæc erat inſulſa, niſi eſſet elota mulſo.

VII.

Conchis.

Si ſpumet rubrâ conchis tibi pallida teſtâ.
Lautorum cœnis ſæpe negare potes.

Si habes conchem bene coctam & oleo ſpumante in unctam, poteris domi cœnare, & lautorum convivia ſpernere. Conchis eſt fabe genus. *Rubra teſta.* In vaſe fictili. *Negare.* Nuncium remittere.

VIII.

Lens.

Accipe Niliacam, Peluſia munera, lentem:
Vilior eſt alicâ, carior illa fabâ.

Peluſium, urbs eſt Ægypti in oſtio Nili, quod Peluſiacum appellant: illam hodie vulgus vocat *Belbais.* In Ægypto proveniunt optimæ lentes. *Vilior.* Minoris pretii *Alicas.* Vide Epigram. 6. ſuprà. Et pag 609.

IX.

Far.

Imbue plebejas Cluſinis pultibus ollas,
Ut ſatur in vacuis dulcia muſta bibas.

Si vinum, dulce inſtar muſti, bibere cupis, ollas ſeu cados imbue, obline, pultibus factis ex farre Cluſino, ut in illis, cùm vacuæ erunt, vinum condas: ſic enim fiet æque dulce ac muſtum. Imbuere, eſt quaſi ſaporem dare, inficere. Cluſinm Italiæ oppidum, in Hetruria, (*Chiuſi*) ubi far eximium. *Satur* Cùm ederis pultes. *Vacuis.* Conſumpta pulte, quæ in ollis antea erat.

X.

Simila.

Nec poteris ſimilæ dotes numerare, nec uſus,

 ii,

Piſtori toties cùm ſit & apta coco.

Simila, vel ſimilago, eſt farinæ flos. *Dotes*. Utilitates. *Piſtori apta*. Ad panem, ad mattyas conficiendas. *Coquo*. Ad condimenta, & alias res id genus.

XI.

Hordeum.

Mulio quod non det tacituris, accipe, mulis:
Hæc ego cauponi, non tibi dona dedi.

Accipe hordeum quod mulio dare non ſolet mulis mutis, & ejus furtum tacituris; illud cauponi vendes: itaque non tam tibi datur à me, ut eo veſcaris (pecudum enim cibus eſt) quam ut illud cauponi vendas, cui eſt opus ad jumentorum paſtum.

XII.

Frumentum.

Trecentum Libyci modios de meſſe coloni
Sume, ſuburbanus ne moriatur ager.

Moriatur. Sterilis ſit. Habe hoc frumētum ut patiaris agros tuos quieſcere, ne, ſi eos ſemper jubeas ſegetem ferre, effæti fiant ac inutiles. Dum illi ceſſabunt, tu hoc tritico veſcêris. Agri frequenti ſatione ſterileſcunt.

XIII.

Betæ.

Ut ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quàm ſæpe petet vina pipérque cocus?

Sapiant. Saporis aliquid habeant, probè condiantur. *Fatuæ*. Inſipidæ. *Prandia fabrorum*. Quas betas cœnant fabri; quæ ſunt plebejis cibus.

XIV.

Lactuca.

Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat avorum,
Dic mihi, cur noſtras inchoat illa dapes?

Claudere. Id faciebant ad arcendam ebrietatem, rati lactucam vini vim æſtumque inſitâ frigiditate retundere: inchoabant ab eâdem cœnam, quia creditur ciere ventrem, & cibi appetentiam facere. Vopiſcus de Tacito Imperatore ſcribit, eum lactucis indulſiſſet ad ſomnum conciliandum.

XV.

Ligna acapna.

Si vicina tibi Nomento rura coluntur,
Ad villam moneo, ruſtice, ligna feras.

Acapna. Quæ ardent ſine fumo: καπνὸς, fumus: ἄκαπνος, ſine fumo. Ligna fieri acapna docet Cato, ſi amurca conſpergantur & ſoli exponantur. *Nomento.* Erat oppidum Latinorum in paludibus ſitum, atque adeò ibi nulla ligna reperiebantur ſicca, & acapna; ſed paluſtria, uda, & virida, licèt omnia ſilvis fere eſſent plena. Itaque ejus generis ligna eò importanda erant.

XVI.

Rapa.

Hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa
Quæ damus, in cælo Romulus eſſe ſolet.

Frigore. Rapa frigore ali, & pruinis gaudere dicuntur. *Eſſe.* Comedere. Romulus in terris veſcebatur rapis; iiſdem in cælo lætus veſcitur: cur ea ſpernas? Putabant unumquemque poſt mortem iiſdem uti cibis, iiſdem teneri ſtudiis, quibus in vita tenebatur. Virgil. VI. Æn. 653.

XVII.

Cauliculi.

Ne tibi pallentes moveant faſtidia caules,
Nitratâ viridis braſſica fiat aquâ.

Caules maturi & ſeniores palleſcunt: item, dum coquuntur. Vernam viriditatem ſervant, ſi aſperſi fuerint aquâ nitratâ, aut in ea coƈti. Nitrum eſt ſalis genus.

XVIII.

Porri ſeƈtivi.

Fila Tarentini graviter redolentia porri
Ediſti quoties, oſcula clauſa dato.

Fila. Porrum ſeƈtile in tenuiſſima ſecari fruſtra & quaſi fila poteſt. Optimum Tarenti naſcebatur. Eſt urbs in extrema Italia, *Taranto.* *Clauſa.* Ne os apertum animam olentem emittat. Eſt enim porri odor gravis.

XIX.

Porri capitati.

Mittit præcipuos nemoralis Aricia porros:

In niveo virides ſtipite cerne comas.

Præcipuos. Optimæ notæ: peculiares. *Aricia*. Urbs italiæ Pag. 114.303. *Nemoralis*. A nemore vicino, ſic appellatur. Pag.218. notâ 16.

Stipite. Calamo porri, ſeu caudice. Porri capitati jam maturi ſtipes albicat: in ſummo, comæ, ſeu folia, virent.

XX.

Napi.

Nos Amiternus ager felicibus educat hortis:
Nurſinas poteris parciùs eſſe pilas.

Amiternus. Amiternum civitas Italiæ, in Aprutio, patria Saluſtii, ad amnem Aternum: nunc *S. Vittorino*.

Pilas. Rapta rotunda, dura, inſtar pilę, qualia naſcuntur Nurſiæ (*Norcia*) in urbe Sabinorum. Sententia eſt. Si habeas napos Amiternos, poteris contemnere, & parcius, rariùs, eſſe, id eſt, edere rapa Nurſica, quia napi illi ſunt ſuaviores, & ſalubriores.

XXI.

Aſparagi.

Mollis in æquoreâ quæ crevit ſpina Ravennâ.
Non erit incultis gratior aſparagis.

Mollis &c. Aſparagus qui ſeritur & creſcit in agris Ravennatibus, non eſt ſuavior & melior iſtis incultis, montanis, ſilveſtribus, quos tibi mitto. Aſparagus inſtar ſpinæ acutæ, mollis tamen, è terra naſcitur ſine ullis foliis: incultus & ſua ſponte natus, fertur eſſe melior culto & ſato. *Ravenna*. Urbs Italiæ. Pag. 168. Hujus ager aſparagis gratiſſimus, ita ut in eo naſcerentur interdũ trilibres.

XXII.

Uva duracina.

Non habilis cyathis, & inutilis uva Lyæo,
Sed non potanti me tibi nectar ero.

Uva duracina dicitur quæ pellem duram & ſiccam habet. Ex ea vinum exprimi non poteſt, itaque Baccho & poculis idonea non eſt. Eadem eſt cibus ſuaviſſimus. *Nectar ero*. Inſtar nectaris ero tibi, me non potanti, ſed me comedenti. Nectar Deorum potus erat. Pag. 186.

XXIII.

Chia ficus.

Chia ſeni ſimilis Baccho, quem Setia miſit,
Ipſa merum ſecum portat, & ipſa ſalem.

Chia. Advecta ex inſula Chio. Pag. 335. *Seni Baccho &c.* vino Setino veteri. *Setia.* Pag. 220. 320. *Ipſa &c.* Habet ſaporem vini veteris, & ſalis.

XXIV.

Cydonia.

Si tibi Cecropio ſaturata Cydonia melle
Ponentur: dicas hæc melimela licet.

Poma cotonea, dicuntur Cydonia, quia primùm advecta ſunt ex inſula Creta, in qua urbs Cydon. Hæc melle incoquuntur, & eo immerſa menſæ apponuntur, tumque dici melimela poſſunt, inquit Martialis, quaſi mellita poma: μέλι, mel: μῆλον, pomum. Melimela propriè ſunt poma quædam, ſapore muſteo & melleo. P. 52. 335. *Cecropio.* Attico. Pag. 431.

XXV.

Nuces pineæ.

Poma ſumus Cybeles: procul hinc abſiſte viator,
Ne cadat in miſerum noſtra ruina caput.

Poma. Omnes fructus paulo majores, vocantur poma: minores verò, bacchę. *Cybeles.* Pinus Cybelæ eſt ſacra. *Ne &c.* Ne te ruentes & cadentes obruamus. Ferire caput graviter illæ nuces poſſent ex alto decidentes, ob ſuam magnitudinem, & corticem crebris aculeis, tanquam ſquamis, conſertum.

XXVI.

Sorba.

Sorba ſumus, molles nimiùm durantia ventres:
Aptiùs hæc puero, quàm tibi, poma dabis.

Sorba. Alvum aſtringunt ſiſtuntque. *Puero.* Quia pueri alvum habent molliorem & magis fluidam, quàm viri.

XXVII.

Spathalion caryotarum.

Aurea porrigitur, Jani caryota Kalendis:
Sed tamen hoc munus pauperis eſſe ſolet.

Spathalion. σπάθη, eſt ramus palmæ, σπαθάλιον, ramulus. Caryotę ſunt fructus palmę arboris. Illę mittebantur initio anni, menſe Januario, & levi auri bractea illinebātur. lib. 8. Ep. 33. pag. 394. Hinc *aurea* hîc vocantur. *Sed tamen &c.* Iſtud aureū ornamentū non impedit quin caryota ſit munus pauperi conveniens.

XXVIII.

Coctana.

Hæc tibi quæ tortâ venerunt condita metâ,
Si majora forent coctana, ficus erat.

Coctana, ſeu cottana, ſunt ficus quædam, ſed paulo minores. Itaque ait ſecundo verſu, nihil deeſſe quin ſint ficus, præter molem. *Meta.* Eſt vas teſtaceum in metæ, ſive turbinis formam: torta dicitur, id eſt, rotunda & in acumen deſinens. Legit Domitius *menthâ*. Eſt herba quædam: ea involvebantur coctana, ne concuſſa collidentur. Legitur in nonnullis codicibus: *ficus erant.*

XXIX.

Pruna Damaſcena.

Pruna peregrinæ carie rugoſa ſenectæ
Sume: ſolent duri ſolvere ventris onus.

Peregrinæ ſenectæ. Quæ ſenectutem & rugas in diſſita regione induerunt. Damaſcus eſt civitas Syriæ: *Damas.* Hæc pruna cient alvum ac ſolvunt.

XXX.

Caſeus Lunenſis.

Caſeus Etruſcæ ſignatus imagine Lunæ,
Præſtabit pueris prandia mille tuis.

Lunenſis. Luna Ialiæ civitas in Ligurinæ finibus, (*Luna.*) Fortaſſe iſtis caſeis effigies lunæ imprimebatur, ut eſſe Lunenſes intelligerentur. Erant autem inſigni magnitudine, ac ſervis ad plura prandia unus ſufficiebat.

XXXI.

Caſeus Veſtinus.

Si ſine carne voles jentacula ſumere frugi,
Hęc tibi Veſtino de grege maſſa venit.

Jentacula. Aliquid cibi mane ſumebant Romani, vique prandebant, ſed paulo ante ſolis occaſum cœnabant: *Frugi.* Sana: vel frugalia, levis impendii: eſt genitivus in-

ſt ar adverbii, à nominative frux frugis, & ſublato *S.* frugi. *Maſſa.* Caſeus. Eſt enim lac concretum. *De grege Veſtino*. Ex ovibus Veſtinis: ager Veſtinus in Italia erat, inter Picenos, Marſos, & Pelignos. Hodie pars eſt ulterioris Aprutii, *Abruzzo*.

XXXII.

Caſeus Velabrenſis.

Non quemcumq; focum, nec fumũ caſeus omnẽ,
Sed Vlabrenſem qui bibit, ille ſapit.

Ordo verborum eſt. Non ſapit caſeus, qui quemcumque focum, & quemlibet fumum bibit: ſed qui Velabrenſem duntaxat. Velabrũ erat Romæ vicus. Vide Lib. XI. Epigr. 30. verſu 10.

XXXIII.

Caſei Trebulani.

Trebula nos genuit: commendat gratia duplex,
Sive levi flammâ, ſive domamur aquâ.

Trebula. Urbs Italiæ Pag. 278. *Gratia duplex.* In pretio ſumus ob duplicem uſum qui nobis ineſt: duplici modo paramur & apponimur cum gratia & dignitate: vel in fruſtula & offulas ſecti ac levi igne toſtis vel aqua calida macerati & molliti.

XXXIV.

Lucanica.

Filia Picenæ venio Lucanica porcæ:
Pultibus hinc niveis grata corona datur.

Lucanica. Pag 205. *Picenæ.* Sues egregiè ſaginati adducebantur ex agro Piceno. Pag. 53. *Pultibus &c.* Lucanicæ rectè coronant, id eſt, ambiunt patinam plenam pultibus niveis, nempe factis è polline triticeo.

XXXV.

Olivæ.

Hæc quæ Picenis venit ſubducta trapetis,
Inchoat atque eadem finit oliva dapes.

Subducta. Detracta, non ſubjecta. *Trapetis.* Prælis. Trapetum eſt mola quà premuntur olivæ, ut oleum exprimatur, à τρέπω verto, volvo. *Picenis* Pag. 55.
Inchoat. Ut orexim invitet: *finit*, ut arceat ciborum faſtidium. Utrumque oliva præſtat.

XXXVI.

Mala citrea.

Aut Corcyrei ſunt hæc de frondibus horti,
Aut hæc Maſſyli poma draconis erant.

Citrea mala. Fructus citri arboris. Vocantur etiam mala aurea, Heſperia, Medica, Perſica. *Corcyræi.* Pag. 219. 345. 415. *Maſſyli.* Libyci. Pag. 407. 436. *Draconis.* Qui ſervabat hortos Heſperidum. Pag. 19.

XXXVII.

Coloſtrum.

Surripuit paſtor quæ nondum ſtantibus hædis,
De primo matrum lacte coloſtra damus.

Coloſtrum eſt primum illud lac, quod ex uberibus armentorum exprimitur, priùs quàm ea pulli ſugant. Damus igitur coloſtra, quibus paſtor fraudavit hædos recèns natos, & nondum inſiſtere pedibus valentes.

XXXVIII.

Hædus.

Laſcivum pecus, & viridi non utile Baccho
Det pœnas: nocuit jam tener ille Deo.

Non utile Baccho. Quia vitium gemmas arrodit hedus *Det pœnas.* Nempe mactatus. *Nocuit &c.* Non immeritò cæditur, licèt ſit parvulus: jam enim vites corroſit.

XXXIX.

Ova.

Candida ſi croceos circumfluit unda vitellos,
Heſperius ſcombri temperet ova liquor.

Si ovum ſorbile tibi ponitur, in quo humor candidus vitellum flavum ambiat, bene illud condies adhibito liquamine, ſeu garo quod fit è ſucco ſcombrorum piſciculorũ, qui optimi capiũtur in Hiſpania. De garo vide Pag. 322.

XL.

Porcellus lactens.

Lacte mero paſtum pigræ mihi matris alumnum
Ponat, & Ætolo de ſue dives edat.

Mero. Solo. *Matris.* Porcæ. *Ponat.* Epulandum det. *Ætolo ſue.* Apro ingenti, qualis Ætolus ille, ſive Ca-

lydonius fuit. (Lib. Spectac. Ep. 14.) Apros edat ingentes dives; ego pauper libentiùs porcellis veſcar.

XLI.

Apyrina & tuberes.

Non tibi de Libycis tuberes & apyrina ramis,
De Nomentanis ſed damus arboribus.

Tuberes. Sunt poma quædam, (Plin. Lib. 15. cap. 14. Item Apyrina (Plin. Lib 13. c. 19.) Quæ ideo ſic appellantur, quia abeſt illis nucleus lignoſus, ac durior; inſunt molliores duntaxat acini: πυρὴν, nucleus. ἀπύρηνος ſine nucleo. Utraque olim poma in Africa naſcebantur, in Italiam deinde traducta, in agro maximè Nomentano, (Pag. 94.) ubi villam habebat Martialis, optima proveniebant.

XLII.

Idem munus.

Lecta ſuburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et vernæ tuberes. quid tibi cum Libycis?

Quid tibi &c. Quid curas Libycos? nempe tuberes. Potes illos ſpernere. Habes vernas tuberes, hoc eſt, domi, in Italia, natos; quid peregrinos expetis?

XLIII.

Sumen.

Eſſe putes nondum ſumen; ſic ubere largo
Effluit, & vivo lacte papilla tumet.

Sumen. Erat ferculum confectum è papillis porcæ lactantis Iſtæ papillæ porcinæ, inquit, coctæ, ita ſunt adhuc plenæ lactis, ut nondum ſumen, ſive coctas papillas eſſe meritò putes; ut ipſam vivæ ſuis carnem eſſe dixeris. Quidam legunt, *nudum ſumen*, id eſt, adhuc vivas, nondum coctas, aut elixas ſuis papillas.

XLIV.

Pulli gallinacei.

Si Libycæ nobis volucres, & Phaſides eſſent,
Acciperes: at nunc accipe cortis aves.

Volucres Libycæ. Gallinæ Africanæ, quas Numidicas vocabant. Pag. 170. nota 15. *Phaſides volucres*. Phaſiani. Pag. 171. *Cortis*. Ubi altilia domeſtica. Pag. 453.

XLV.

Mala Perſica.

Vilia maternis fueramus Perſica ramis:
Nunc in adoptivis Perſica cara ſumus.

In arbore materna eramus olim fructus parvi pretii: at cùm inſiti ſuimus, & ab altera quaſi arbore adoptati, cari ſumus. Iſti fructus inſitione fiunt præſtantiores. Legunt quidam in primo verſu *Præcoqua*, id eſt, præmatura. Nam æſtate matureſcunt, cùm cetera ejuſdem generis mala miteſcant ſub autumnum. Perſica dicuntur, quod allata credātur è Perſide. Nuciperſica etiam vocantur, quià ægrè nux, ſive nucleus à carne ſolvitur: item Armeniaca, quia Armenia Perſidi eſt vicina.

XLVI.

Panes Picentini.

Picentina Ceres niveo ſic nectare creſcit,
Ut levis acceptâ ſpongia turget aquâ.

Picentina. Pag. 53. Ejuſmodi panes fiebant (Plinio teſte libro XVIII. c. 11.) ex alica, & in furno, ollis inditi, torrebantur: ob duritiem ægrè frangebantur, neque in cibum adhibebantur, niſi macerati lacte, quo intumeſcebant, inſtar ſpongiæ aquę imbutæ.

XLVII.

Boleti.

Argentum, atque aurum, facile eſt, lænámque, togámque
Mittere: boletos mittere difficile eſt.

Lænam. Veſtem villoſam aliis veſtibus ſuperinjici ſolitam. *Boletos*. Sunt fungi optimi: ſed ancipites & periculoſi; atque adeo difficile eſt bonos tutoſque mittere. Vel: quia unuſquiſque mavult iis veſci, quàm amico mittere.

XLVIII.

Ficedula.

Cùm me ficus alat, cùm paſcar dulcibus uvis,
Cùr potiùs nomen non dedit uva mihi?

De hac avicula dictum] & uvis. Cur igitur non vojam epigr. 5. veſcitur ficis, l catur uvedula, ut ficedula?

XLIX.
Tubera.

Rumpimus altricem tenero quæ vertice terram
Tubera, boletis poma ſecunda ſumus.

Vertice. Tubera enim (fungorum eſt genus vulgare, à tubere, ſeu tumore vocatum) calloſo capite erumpunt ex humo. *Secunda.* Cedentia, inferiora. Sumus fructus deteriores boletis. Sunt illi fungi nobiles, & exquiſiti. *Poma.* Sic vocat fungos impropriè, fortaſſe quòd, pomorum inſtar, ſint capitati.

L.
Turdi.

Texta roſis fortaſſe tibi, vel divite nardo,
At mihi de turdis facta corona placet.

Nardo. Coronæ lautiſſimæ, teſte Plinio, fiebant è foliis nardi: quæ eſt arbuſcula odorata. *Corona.* Rotundum vimen, vel ramus, turdis undique in orbem pendentibus. Denos vulgò inſerebant ramulo torto: unde vulgò hujus epigram. lemma eſt, *Turdorum decuria.*

LI.
Anas.

Tota quidem ponatur anas; ſed pectore tantùm,
Et cervice ſapit: cetera redde coco.

LII.
Turtur.

Dum pinguis mihi turtur erit: lactuca valebis,
Et cochleas tibi habe: perdere nolo famem.

Perdere &c. Nolo famem placare tam vilibus cibis.

LIII.
Perna.

Cerretana mihi fiet, vel miſſa licebit
De Menapis: lauti de petaſone vorent.

Perna, quamvis Menapia, & deterior Cerretanâ, mihi tamen erat gratiſſima, & fiet mihi Cerretana, id eſt, erit inſtar Cerretanæ: lautis petaſonem relinquo. Perna eſt pars coxæ porcinæ ſalitæ pedi proximior, unà cum ipſo pede. Mittebátur optima de Cerretanis Hiſpaniæ populis, ad montes Pyrenæos ſitis, quorum regio dicitur hodie *la Cerdana*, & oppidum primarium *Puicerdam*;

olim, Jugum Cerretanorum. Menapii; populi erant Germaniæ, ubi nunc Juliacenſes, Moguntini; vel, ut quidam malunt, Brabantini.
Lauti. Delicatioris faſtidii homines, divites.

LIV.

Petaſo.

Muſteus eſt; propera, caros nec differ amicos:
Nam mihi cum vetulo ſit petaſone nihil.

Eſt petaſo coxa porcina ſalita, coſtarum partem comprehendens: lata inſtar pilei Theſſalici, quẽ πέτασον vocabant. *Muſteus.* Recens, ſucci & ſaporis plenus. Veteres enim Latini muſtum appellabant, non tantum vinum recèns expreſſum, ſed etiã quidquid novum & integrũ foret. *Differ.* Vocare ad cœnam.

LV.

Colocaſia.

Niliacum ridebis olus, lanáſque ſequaces,
Improba cum morſu fila manúque trahes.

Mitto tibi colocaſiam (eſt faba Ægyptiaca, pag. 394.) olus in Ægypto natum, quod licet apud multos in pretio ſit, tamen contemnes ac ridebis, cùm inter edendum videbis illud in longa fila duci, & digitis tuis ac dentibus malè adhæreſcere.

LVI.

Jecur anſeris.

Aſpice, quàm tumeat magno jecur anſere majus!
Miratus dices: hoc, rogo, crevit ubi?

Tumeat. Farciebant illud ficis, lacte, mulſo, &c. ita ut in miram amplitudinem creſceret.

LVII.

Glires.

Tota mihi dormitur hiems, & pinguior illo
Tempore ſum, quo me nil niſi ſomnus alit.

Glis, mus eſt ſilveſtris, & major domeſtico: hieme totà dormit ac ſaginatur; vere exeunte expergiſcitur. Plin. Lib. 8. cap 52.

LVIII.

Cuniculus.

Gaudet in effoſſis habitare cuniculus antris,

Monſtravit tacitas hoſtibus ille vias.

Cuniculus, animal agreſte & notum, domos ſub terra fodiens, tantòque proventu ferax, ut incolæ Balearium inſularum militares copias adverſus cuniculos rura per- vaſtantes ab Auguſto petierint. Plin. Epiſt. 55. lib 8.
Tacitas vias. Artem cunicularum, & meatuum ſubterraneorum, quibus urbes capiuntur.

LIX.

Attagenæ.

Inter ſapores fertur alitum primus
Jonicarum guſtus attagenarum.

Attagenę, aves Aſiaticæ, ſaporis exquiſiti, pręſertim in Jonia.

LX.

Gallina altilis.

Paſcitur & dulci facilis gallina farinâ:
Paſcitur & tenebris, ingenioſa gula eſt.

Facilis. Cicur: vel, facilè parabilis. *Farina.* Maximè hordeacea, vel triticea.
Tenebris. In obſcuro continentur gallinæ, ut faciliùs pingueſcant: imò illis interdum oculi effodiuntur eandem ob cauſam. *Ingenioſa gula eſt.* O gulæ artes & induſtriam admirabilem! quæ ſciverit altilia in tenebris, & carcere ſaginare.

LXI.

Perdix.

Ponitur Auſoniis perdix rariſſima menſis.
Hanc in lautorum condere ſæpe ſoles.

Condere &c. Interdum tamen ponitur in lautorum menſis, ubi eam ſoles abdere in peram, ac domum ferre

LXII.

Columbæ.

Ne violes teneras perjuro dente columbas,
Tradita ſi Cnidæ ſunt tibi ſacra Deæ.

Ne columbas ede, ſi Veneris es ſacerdos. Columbæ ſacrę erant Veneri, quæ Dea Cnidia vocatur, quia Cnidus, oppidum Cariæ, in Aſia (*Gnido*) Venerem præcipuè colebat, obſtentabantque illius imaginem inſigni artificio elaboratam à Praxitele.

LXIII.

Galbula.

Galbula decipitur calamis & retibus ales,
Turget adhuc viridi cùm rudis uva mero.

Galbula. Eſt avicula, quæ uvis matureſcentibus capi ſolet. *Calamis*. Viſco illitis. *Rudis*. Immatura. Cùm racemi ſunt adhuc virides,

LXIV.

Cattæ.

Pannonicas nobis nunquam dedit Umbria cattas:
Mavult hæc Domino mittere dona Pudens.

Inter aves recenſentur cattæ hoc in loco, de quibus nulla mentio apud veteres ſcriptores. Advectæ primùm ſunt è Pannonia (Pag. 383) & in Umbriâ Italiæ parte (Pag. 338.) in qua domum & agros habebat Pudens, capiebantur. Sed eas tamen, inquit Martialis, non mittit ille Romam amicis, ſed Domino, id eſt Domitiano, vel diviti patrono, quippe lautiſſimum cibum.

LXV.

Pavo.

Miraris quoties gemmantes explicat alas.
Et potes hunc ſævo tradere, dure, coco?

Tradere. Dare interficiendum, & menſæ apponendum. Cùm pavo tam pulcra præbeat ſpectacula, mactandus profectò non eſt; ſervire oculis, non gulæ, debet.

LXVI.

Phœnicopterus.

Dat mihi penna rubens nomē: ſed lingua guloſis
Noſtra ſapit; quid ſi garrula lingua foret?

Cur hæc avis ita dicatur, docui pag. 169. verſu 14. *Garrula*. Loquax, loqui docilis, ut pſittacorum. Si mihi talis eſſet lingua, quantò eſſem preti oſior?

LXVII.

Phaſianus.

Argivâ primùm ſum traſportata carinâ:
Ante mihi notum nil, niſi Phaſis, erat.

Argonautæ (Pag. 176. 331.) dicuntur primi Phaſianum è

Colchide (P.23.) attuliſſe: *Phaſis*. Colchorum in Aſia fluvius.

LXVIII.

Gallinæ Numidicæ.

Anſere Romano quamvis ſatur Hannibal eſſet:
Ipſe ſuas nunquam barbarus edit aves.

Romano. Quia Capitolium ſervarat: (Pag. 442.) vel, quia illius jecur inter ciborum delicias erat Romæ. Supra epig. 56. *Suas Aves*. Gallinas è Numidia, parte Africæ, allatas *Nunquam*. Quia nōdum erant Romanis menſis, uti nunc ſunt, cognitæ. Carpit luxum Romanorum.

LXIX.

Anſer.

Hæc ſervavit avis Tarpeii templa Tonantis.
Miraris? nondum fecerat illa Deus.

Servavit. Galli, Brenno duce, cùm Romam naſcentem expugnaſſent, arcem Tarpejam (Pag. 209. 353.) conſcendebant, ſopitis cuſtodibus: anſeris clangore proditi ſunt. *Miraris?* Quid mirum tunc ab anſere ſervatum Capitolium, cùm eſſet humanum opus, templum ab hominibus conditum? nunc, neque anſere iſto, neque alio cuſtode eget, quia Dei opus eſt; nempe ipſius Domitiani. Ille ſe Deum appellari jubebat, & capitolium incendio deformatum inſtauraverat, ac munierat.

LXX.

Grues.

Turbabis verſus, nec littera tota volabit,
Unam perdideris ſi Palamedis avem.

Grues cùm volant, ac maria tranſmittunt, ut calidiora loca petant, trianguli, ſeu literæ græcæ Delta, formam efficiunt: (Pag. 431.) quod Palamedes Nauplii, Eubœæ regis, filius, cùm obſervaſſet, hanc literam inveniſſe dicitur. *Turbabis verſus*. Lineas trianguli, & ordines gruum volantium confundes, neque totum delta efficietur, ſi unam ſuſtuleris ex illis gruibus.

LXXI.

Ruſticula.

Ruſtica ſum perdix; quid refert? ſi ſapor idē eſt,
Carior eſt perdix; ſic ſapit illa magis.

Ruſticula, eſt avis è perdicum genere, longo roſtro & recto. *Quid refert*. Quid intereſt, quod ſim perdix ru-

ſticana, & agreſtis, ſi ſapor idem eſt mihi ac aliis perdicibus? ſed nimirum ſapit magis, ſuavior eſt, perdix alia, quia majori pretio conſtat. *Sic.* Quia carior eſt. *Pretioſos cibos*, inquit Seneca, *non eximius ſapor, ſed raritas & difficultas parandi facit.*

LXXII.

Cycnus.

Dulcia defectâ modulantur carmina linguâ
Cantator cycnus funeris ipſe ſui.

Defecta. Deficiente, moribundâ. Pag.446.

LXXIII.

Porphyriones.

Nomen habet magni, volucris tã parva, Gigãtis,
Et nomen Praſini Porphyrionis habet!

Avis porphyrio, par eſt gallinæ altili, crura tamen habet longiora, & rubore purpureo ſplendentia. Porphyrion fuit unus è Gigantibus: Item auriga quidam Neroni carus, qui etiã Praſinus appellabatur, fortaſſe quia princeps factionis Praſinæ (de qua l.4.ep.31.) Quidã libri habẽt *Purpureonis*: Purpureo idem latinè ſignificat quod Porphyrio, græcè: πορφύρα, purpura.

LXXIV.

Mullus.

Spirat in advecto, ſed jam piger æquore mullus
Langueſcit: vivum da mare, fortis erit.

Spirat. Vivit quidem mullus in *advecto æquore*, id eſt, piſcinâ, vivario: vel aqua marinâ cum piſce advectâ: ſed in ea tamen languet, iners & ferè mortuo ſimilis. *Vivum.* Verum, patens & apertum.

LXXV.

Muræna.

Quæ natat in Siculo grandis muræna profundo,
Non valet exuſtam mergere ſole cutem.

Murena eſt piſcis anguillę ſimilis: capitur maximè in freto Siculo; & cùm eſt admodum pinguis, natare ſolet in ſummo mari, ac tergum ſoli exponere, quod ita calore aduritur, ut movere ſe deinde muræna & immergere mari nequeat, ac manu facilè capiatur.

LXXVI.

Rhombus.

Quamvis lata gerat patella rhombum;
Rhombus latior eſt tamen patellâ.

LXXVII.

Oſtrea.

Ebria Bajano veni modò concha Lucrino:
Nobile nunc ſitio luxurioſa garum.

Ebria. Pinguis, ſatura. *Bajano.* Pag 66. 213. *Lucrino.* 68. *Veni.* Romam advecta ſum *Concha.* Teſta: oſtreum. *Garum.* P. 322. Senſus eſt. Dum viverem, aquis contenta fui; nunc mortua condiri amo nobili garo. *Luxurioſa* Delicata: lautè condienda.

LXXVIII.

Squillæ.

Cæruleus nos Liris amat, quem ſilva Maricæ
Protegit: hinc ſquillæ maxima turba ſumus.

Squilla eſt piſciculus, gregatim natans. *Liris.* Fluvius Latii. Pag. 502. *Maricæ.* 502. notâ 9. *Hinc.* Ex hoc flumine, ex hac ripa maritima prodimus ſquillarum agmen ingens. *Squillæ.* Legitur etiam *Scyllæ.*

LXXIX.

Scarus.

Hic ſcarus æquoreis qui venit obeſus ab undis,
Viſceribus bonus eſt: cetera vile ſapit.

Scarus. Piſcis exquiſitus, quem Ennius vocabat cerebrum Jovis. *Viſceribus &c.* Habet jecur egregium, & optimi ſaporis: ceteras corporis partes inſulſas.

LXXX.

Coracinus.

Princeps Niliaci raperis, coracine, macelli:
Pellææ prior eſt gloria nulla gulæ.

Corvus piſcis, *κορακῖνος*, principatum obtinet inter piſces Ægyptios. *Raperis.* Ab emptoribus. *Pellææ.* Alexandrinæ: Alexander Magnus, Alexandriæ conditor, vocatur Pelleus à patria Pella urbe Macedoniæ. Nullus piſcis eſt nobilior Coracino, & mēſis Alexādrinis gratior.

LXXXI.

Echinus.

Iſte licet digitos teſtudine pungat acutâ.
Cortice depoſito mollis echinus erit.

Echinus. Piſcis eſt, acutis, inſtar telorũ, ſetis armatus, *Teſtudine.* Putamine, concha, teſta. *Cortice &c.* Si detrahas ipſi ſquamas, erit mollis & innoxius.

LXXXII.

Murices.

Sanguine de noſtro tinctas ingrate lacernas
Induis; & non eſt hoc ſatis, eſca ſumus.

Noſtro. E ſanie, ſive cruore muricis piſcis egregia purpura tingitur. De Lacernis dictum pag. 116. 182.

LXXXIII.

Gobius.

In Venetis ſint lauta licet convivia terris,
Principium cœnæ gobius eſſe ſolet.

Venetis. Italiæ populis, ad oram intimi ſinûs Hadriatici. *Principiũ &c.* Inde Gobii laus, quòd in lautis etiam cõviviis, primo loco apponatur.

LXXXIV.

Lupus.

Laneus Euganei lupus excipit ora Timavi,
Æquoreo dulces cum ſale paſtus aquas.

Laneus. Cujus alba, & mollis, inſtar lanæ, eſt caro. *Euganei* P. 196. *Timavi* P. 196. *Æquoreo &c.* Præcipuò erant in pretio lupi qui caperētur in oſtiis fluminum: illi enim marinis aquis paſcebātur, & flumineis abluebātur.

LXXXV.

Aurata.

Nõ omnis laudem pretiúmque aurata meretur,
Sed cui ſolus erit concha Lucrina cibus.

Ita vocatur hic piſcis ab auro colore capitis. Ait eum eſſe in pretio qui verſetur in Lucrino lacu (pag. 67.) & ibi minutis piſciculis concha incluſis paſcatur.

LXXXVI.

Acipenſis .

Ad Pallatinas acipenſem mittite menſas:
Ambroſias ornent munera rara dapes.

Pallatinas. Imperatorias. Pag. 237. *Ambroſius.* Divinas: Cæſareas. Pag. 186. *Rara.* Lege Horat. Lib. 2. Serm. Sat. 2. Dicitur etiam, acipenſer, acipenſeris.

LXXXVII.

Lepus .

Inter aves turdus, ſi quid me judice certum eſt,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Gloria prima. Suaviſſimus cibus. Legitur in quibuſdam codd. *mattea prima, lepus.* Eſt autẽ mattea, ſeu mattya, genus delicatioris & dulciarii ferculi. P. 520. Quę vox nõ tantùm fœmineo genere effertur, ſed etiam neutro.

LXXXVII.

Aper.

Qui Diomedæis metuendus ſetiger agris
Ætolà cecidit cuſpide, talis erat.

Ætolà. Meleagri. Lege pag. 14. 92. *Diomedæis agris.* Ætolis. Diomedes enim fuit Ætoliæ rex, in Græcia.

LXXXIX.

Damæ.

Dente timentur apri, defendunt cornua tauros:
Imbelles damæ quid, niſi præda, ſumus?

XC.

Oryx.

Matutinarum non ultima præda ferarum
Sævus oryx, conſtat quot mihi morte canum!

Matutinarum. Ante meridiem exhibebantur in amphitheatro venationes ferarum: poſt meridiem homines inter ſe digladiabantur. *Mane*, inquit Seneca Lib. I. epiſt. 7. *leonibus & urſis homines; meridie ſuis ſpectatoribus objiciuntur.*

Oryx. Capra quædam Africana, immanis, acuto cornu, &c. Sententia eſt. Iſte Oryx qui matutino in ſpectaculo, fuit objectus canibus venaticis, & aliis, quibuſcum depugnaret, feris,

in arena, quam multorum mihi canum morte conſtat! Quot canes, antequam caperetur, interfecit!

XCI.

Cervus.

Hic erat ille tuo domitus, Cypariſſe, capiſtro:
An magis iſte tuus, Silvia, cervus erat?

Cypariſſe. Ovidius 10. Metamorph. narrat fuiſſe cuidam puero, quem Cypariſſum appellat, cervum cicurem in deliciis, cui fræna & capiſtrum, ut equis aſſolet, injiciebat. Cùm verò eum imprudens intereniſſet, ac ſibi dolore victus, necem conſciviſſet, in cypariſſum, ſive cupreſſum arborem, mutatum fuiſſe. *Capiſtro.* Pag. 92. *Silvia.* Soror Thyrridæ, de qua Virgil. VII. Æneid. verſ. 483. Ea cervum quoque cicurem domi alebat. Cervum igitur, quem amico mittit; ab antiquitate commendat. Cervi ſunt admodum vivaces.

XCII.

Laliſio.

Cùm tener eſt onager, ſoláque laliſio matre
Paſcitur; hoc infans, ſed breve nomen, habet.

Dum onager eſt tener, & recens natum; dum ſolo matris lacte paſcitur, vocatur laliſio: hoc nomen habet, dum eſt pullus, ſed non diu habet, quia citò adoleſcit, ac inſitam feritatem exercet. Eſt onager, ſilveſtris aſinus. Laliſio apud Afros gratiſſimum erat ferculum.

XCIII.

Caprea.

Pendentem ſummâ capream de rupe videbis:
Caſuram ſperes; decipit illa canes.

Decipit. Quia per Invias rupes evadit agilitate ſummâ:

XCIV.

Dorcas.

Delicium parvo donabis dorcada nato;
Jactatis ſolet hanc mittere turba togis.

Dorcas, caprea ſilveſtris eſt: facilè cicuratur, ita ut pueris dari ſoleat, à quibus duci ſe & tractari ſinit. Eadem in arenam, ſeu caveam mittebatur dato ſigno à populo, quod fiebat jactatis togis, & excuſſis.

XCV.

XCV.

Onager.

Pulcher adeſt onager: mitti venatio debet
Dentis Erythræi: jam removete ſinus

Mitti. Omitti, relinqui. *Dentis Erythræi* Elephantorum Africanorum: Ad Erythræum mare jacet Africæ pars, elephantorum nutrix. De onagro dictum eſt ſupra, Epigram. 92. De mari Erythræo, pag 262. *Sinus.* Retia, quibus non eſt opus ad venationem onagri, ut ad illam Elephantis. Jucundior erit onagri & mitior venatio.

XCVI.

Oleum Venafranum.

Hoc tibi Campani ſudavit bacca Venafri:
Unguentum, quoties ſumis, & iſtud oles.

Bacca. Oliva. *Venafri.* Eſt civitas Italiæ. Pag 603 *Unguentum &c.* Quoties uteris unguento, oleum oles. Unguenta odorata oleo admixto confici ſolent.

XCVII.

Garum ſcombrorum.

Exſpirantis adhuc ſcombri de ſanguine primo
Accipe fæcoſum, munera cara, garum.

Quid eſſet garum dixi, pag. 322. Olim ex garo piſce fiebat: poſtea confectum eſt è ſanguine thynnorum, ſcombrorum, &c. *Fæcoſum.* Fæculentum.

XCVIII.

Muria.

Antipolitani (fateor) ſum filia thynni:
Eſſem ſi ſcombri, non tibi miſſa forem.

Confecta fui è ſanguine thynnorum, qui capiuntur ad Antipolim, (*Antibes*, urbem Galliæ maritimam, in Provincia.) Si eſſem è ſcombrorum nata ſanguine, eſſem carior & nobilior, neque ad te miſſa forem.

XCIX.

Mel Atticum.

Hoc tibi Theſei populatrix miſit Hymetti
Pallados à ſilvis nobile nectar, apis.

Theſei. Attici. Theſeus rex fuit Athenienſium: Hymettus, mons Atticæ. Pag. 430. 431. 365. *Pallados ſilvis.* Atticis. Pallas enim Athenienſium præſes. *Nectar* Pag. 398. Mel iſtud inſtar nectaris tibi erit.

C.

Favi Siculi.

Cùm dederis Siculos mediis de collibus Hyblæ,
Cecropios dicas tu licet eſſe favos.

Favi ſunt cellulæ in alvearibus, mellis receptacula. Cùm mel Siculum dederis, poteris affirmare meritò, eſſe mel Atticum, nihilo enim deterius eſt Siculum Attico. *Hyblæ.* pag. 126. 430. *Cecropios.* Pag. 49. 235.

CI.

Paſſum.

Gnoſſia Minoæ genuit vindemia Cretæ
Hoc tibi: quod mulſum pauperis eſſe ſolet.

Paſſum, eſt vini dulcis genus, quod fit ex uvis paſſis, ſive ad ſolem expanſis & aduſtis. Paſſum igitur iſtud factum fuit ex uvis Creticis: & eo utuntur pauperes pro mulſo. Mulſum propriè fit ex melle & vino generoſo: itaque carius & nobilius eſt paſſo, quod exprimitur ex uva qualibet, affuſa etiam interdum aqua. *Gnoſſia.* Cretenſis. Gnoſſus civitas Cretæ inſulæ, (Pag. 102.) in qua regnavit Minos. De mulſo conſule epigramma 103. infra.

CII.

Vinum picatum.

Hæc de vitiferâ veniſſe picata Viennâ
Ne dubites: miſit Romulus ipſe mihi.

Picatum. Pice admixtâ medicatum: vel factum ex uvis picem redolentibus. Tales naſcebantur in agro Viẽnenſis in Gallia: (*Vienne en Deuphine.*) Poſtea in Romano ſolo ſponte natas affirmat Plinius. *Romulus* Vel amicus vatis quiſpiam, & nobilis caupo: vel ipſe Romæ conditor, hoc ſenſu; quod vinum iſtud antea petitum è Gallis, jam Romano in agro naſcatur.

CIII.

Mulſum.

Attica nectareum turbatis mella Falernum:
Miſceri decet hoc à Ganymede merum.

Mulſum eſt, potio confecta ex melle & vino, vulgò Falerno. pag. 189. Ait vates turbari melle, corrumpi, & in quinari Falernum, quod in ſtar nectaris à Jove bibi, miſcente Ganymede, debeat purum & merum; non corruptum melle ac vitiatum. *Ganymede.* Pag. 36.

CIV.

Vinum Albanum.

Hoc de Cæſareis mitis vindemia cellis
Miſit, Juleo quæ ſibi monte placet.

Cæſaris. Albanis. pag. 181. *Juleo &c.* Vindemia quæ ſibi placet, ſe amat, uberrima eſt, in monte Albano, qui Juleus vocatur, quia Julus Æneæ filius Albam condidit.

CV.

Surrentinum.

Surrentina bibis? nec murrhina picta, nec aurum
Sume: dabunt calices hæc tibi vina ſuos.

Si bibis vina ex agro Surrentino miſſa, noli ſumere vaſa aurea vel murrhina: (pag. 229.) Poteris ea bibere in vaſis fictilibus, nec inelegantibus, factis itidem & natis, ut ipſa vina, Surrenti. Surrentum eſt urbs Italiæ, in Piceno, maritima & ampla, *Sorrento.*

CVI.

Falernum.

De Sinueſſanis venerunt Maſſica prælis:
Condita quo, quæris, conſule? nullus erat.

Maſſica vina & Falerna, eadem hic ſunt: quia Maſſicus mons eſt Falerno vicinus. Ab utroque prope abeſt Sinueſſa urbs Latii, (Pag. 300.) ubi hæc vina premebantur. *Nullus erat.* Adeo ſunt vetuſta vina, ut nondum eſſent creati conſules, cùm in amphoris condita ſunt. Creati porro fuerunt conſules exactis regibus, anno ab urbe condita 245.

CVII.

Setinum.

Pendula Pomptinos quæ ſpectat Setia campos,
Exiguâ vetulos miſit ab urbe cados.

Setia. Pag. 220. 326. *Pomptinos.* 528.

CVIII.

Fundanum.

Hæc Fundana tulit felix autumnus Opimî:
Expreſſit muſtum conſul, & ipſe bibit.

Fundana. Fundi, urbs Italiæ *(Fondi,) Opimi.* De Opimio conſule facta mentio P. 45. *Expreſſit.* Tanta erat illorum temporum frugalitas, ut ipſi conſules non dubitarent agros colere, ac vinum ipſi ſuum premere.

CIX.

Trifolinum.

Non ſum de primo (fateor) trifolina Lyæo,
Inter vina tamen ſeptima vitis ero.

Mons Trifolinus, hujus vini patria, eſt in Campania prope Neapolim, hodie *Monte di S. Martino.* Dictum volunt à copia trifolii, cujus herbæ ferax eſſet. Non ſum (inquit vitis Trifolina) parens vini quod primum ac principem habere locum debeat: habebo tamen facilè ſeptimum. Sex enumeravit hactenùs vini genera Martialis, quibus hoc Trifolinum ſubjicit. *Lyæus.* Pag. 73.

CX.

Cæcubum.

Cæcuba Fundanis generoſa coquuntur Amyclis:
Vitis & in mediâ nata palude viret.

Cæcubi agri ſunt in Campania, prope Fundos (ſuprà Epigr. 108.) & Amyclas, quod oppidum erat Italiæ, inter Cajetam & Terracinā, à Laconibus excitatum. *Coquuntur.* Æſtivis foliis.

CXI.

Signinum.

Potabis liquidum Signina morantia ventrem:
Ne nimiùm ſiſtant, ſit tibi parca ſitis.

Signina. Nata in agris prope Signiam urbem olim Latii; nunc Campaniæ Rom. in ditione Pontificia, *Segni.* *Ne &c.* Parcè tamen illa bibe, ne nimium ventrem aſtringant ac ſiſtant.

CXII.

Mamertinum.

Amphora Neſtoreâ tibi Mamertina ſenectâ

Si detur, quod vis nomen habere poteſt.

Mamertini, ſunt incolæ Siciliæ, qui olim, ejecti Samo, Meſſanam urbem (*Meſſina*) occuparunt: quamobrem pro Meſſanenſibus interdum accipiuntur. Senſus eſt: ſi detur tibi vinum Siculum vetus, certabit cum aliis quibuslibet etiam laudatiſſimis, eorumque nomen cum dignitate feret. *Neſtorea*. pag. 271.

CXIII.

Tarraconenſe.

Tarraco Campano tantum ceſſura Lyæo,
Hæc genuit Tuſcis æmula vina cadis.

Tarraco. Pag. 57. *Cāpano*. Italo, Falerno. *Lyæo* 73. *Tuſcis*. 336.

CXIV.

Nomentanum.

Nomentana meum tibi dat vindemia Bacchum:
Si te Quinctus amat, commodiora bibes.

Meum. Quia in agro Nomentano (pag 91.) villam habebat. *Quinctus*. An Q. Ovidius, amicus Martialis, ad quem multa extant Epigrammata? an alius quiſpiam dives ac beatus?

CXV.

Spoletinum.

De Spoletinis quæ ſunt carioſa lagenis
Malueris, quàm ſi muſta Falerna bibas.

Vetuſta vina Spoletina præferes Falernis recentibus. Præſtat vinum Spoletinum ſenex & lãguidum, muſto Falerno. Spoletũ, hodie *Spoleto*, eſt civitas Umbriæ, in Italia.

CXVI.

Pelignum.

Marſica Peligni mittunt turbata coloni:
Non tu, libertus ſed bibat illa tuus.

Marſica. Marſi populi ſunt Italiæ, prope Pelignos, (pag. 45. 66.) ubi vina fæcata & tenuia: ſervis aptiora quàm dominis. Libertus, eſt ſervus donatus libertate.

CXVII.

Acetum.

Amphora Niliaci non ſit tibi vilis aceti:
Eſſet cùm vinum, vilior illa fuit.

Niliaci. Fiebat optimum acetum in Ægypto. *Vilior*. Quia ex vino non optimo cõficitur acetum præſtans.

CXVIII.

Maſſilitanum.

Cùm tua centenos expugnet ſportula cives,
Fumea Maſſiliæ ponere vina potes.

Cùm ſportulam des centenis clientibus, quos hoc levi munere expugnas, cogiſque ad obſequia omnia tibi præſtanda; potes illis apponere, præbere, vinum Maſſilienſe, inſuave, ac fumoſum. Ita ſumptui parces, & parum ex eo bibetur. *Maſſilia*. Pag. 507.

CXIX.

Cæretanum.

Cæretana Nepos ponat, Setina putabis.
Non ponit turbæ, cum tribus illa bibit.

Cære, ſive Cærete, oppidum olim Tuſciæ, nunc *Cervetere*. *Nepos*. Homo dives. amicus Martialis. *Setina*. Pag 320. *Tribus*. Cum paucis convivis.

CXX.

Tarentinum.

Nobilis & lanis, & felix vitibus Aulon,
Det pretioſa tibi vellera, vina mihi.

Aulon. Convallis prope Tarentum, velleribus, propter oves & paſcua; necnon vitibus, abundans. Eſt etiam urbs Albaniæ, olim Macedoniæ, nunc *Valona*.

CXXI.

Unguentum.

Unguẽtum heredi nunquam, nec vina relinquas:
Ille habeat nummos, hæc tibi tota dato.

Hæc. Unguenta & vina, nummis omnibus potiora.

CXXII.

Roſæ hibernæ.

Dat feſtinatas, Cæſar, tibi bruma coronas:
Quondam veris erat, nunc tua facta roſa eſt.

Feſtinatas. Studio & arte ortas ante tempus. *Nunc tua &c.* In tuum honorem, ut eâ coroneris in convivio, naſcitur & floret etiam in ipsâ brumâ, medio Decembri. Eo celebrabantur Saturnalia, & iſta xenia mittebantur.

M. VAL. MARTIALIS
EPIGRAMMATUM
LIBER XIV.
Cui nomen eſt APOPHORETA.

EPIGRAMMA I.
De iſto ſuo libello.

1. SYNTHESIBUS dum gaudet eques, dominúſque ſenatus;
2. Dúmq; decēt noſtrum pilea ſumpta Jovem:
3. Nec timet ædilem moto ſpectare fritillo,
4. Cùm videat gelidos tam prope verna lacus:
5. Divitis alternas & pauperis accipe ſortes,
6. Præmia convivæ det ſua quiſque ſuo.
7. Sunt apinæ, tricæque, & ſi quid vilius iſtis:
8. Quis neſcit? vel quis tam manifeſta negat?
9. Sed quid agam potiùs madidis, Saturne, diebus
10. Quos tibi pro cœlo filius ipſe dedit?
11. Vis ſcribam Thebas, Trojámve, maláſve Mycenas?
12. Lude, inquis, nucibus: perdere nolo nuces.
13. Quo viſcunque loco potes hunc finire libellū:
14. Verſibus explicitum eſt omne duobus opus.

APOPHORETA In Saturnalibus duo munerū genera mittebantur, Xenia primùm: deinde ii quibus data erant, mittebant Apophoreta, quæ inde nomen invenerunt; à verbo Græco ἀποφέρω, refero, reporto, rependo. Quidam volunt fuiſſe mune-

ra quæ ſuis quiſque tunc dabar convivis, domum aſportanda, idque ipſe Martialis lis indicat in hoc primo Epigrammate, verſu 6 & D. Ambroſius in exhortatione ad virgines: *Qui ad convivium magnum invitantur, Apophoreta ſecum reportare conſueverunt*.

V e r s. 1. *Syntheſibus*. Syntheſis erat genus quoddam veſtis, quo utebantur domi; ad cænam, toga poſita, idque veſperi. Saturnalibus autem, illam geſtabant totâ die, ac foris etiam, non domi tantùm, quia per eos dies continua inter ſeſe agitabant convivia. Erant quoque tunc omnes pileati. Vide lib. XI. Ep. 7.

2. *Jovem*. Domitianum.

3. *Nec &c.* Nec verna, id eſt, ſervus, habens fritillum præ manibus quem movet, timet ſpectare Ædilem, tutus Ædilem cernit. Ædiles animadvertebant in aleatores aliis quàm Saturnaliorum diebus. Pag. 384. *Fritillo*. pag. 191.

4. *Cùm &c.* Cùm videat inſtare brumam, ſeu extremum Decembrem, quo tempore lacus, id eſt, fontes gelidi ſunt, gelu aſtringũtur; hoc eſt, cùm ſentiat Saturnalibus aleam eſſe permiſſam. Hæc celebrabantur menſe Decembri.

5. *Alternas*. Accipe munera mutua, dari ſortitò ſolita per eos dies, à divitibus & pauperibus, alternis diſtichis hic deſcripta. Nempe pugillares citrei, de quibus eſt epigramma tertium, à divitibus dabantur; quincuplices, de quibus eſt epigramma quartum, à pauperibus, &c. idque, ut ſors tulerat.

7 *Sunt apinæ* &c. Sunt iſta quidem carmina levia & exigua. De apinis & tricis dictum. lib. 1. Ep 94.

9. *Madidis*. Quibus diebus vino & epulis indulgetur.

10. *Quos*. Quos Jupiter in tuum honorem celebrari voluit, ut ſolaretur te cœlo ejectum & regno ſpoliatum.

11. *Thebas*. Bellum Thebanum, quod Argivi ad Thebas geſſerunt, in quo Eteocles & Polynices fratres mutuis vulneribus periere. Illud Statius egregio carmine deſcripſit, quàm Thebaïda nuncupavit. *Mycenas*. Ubi Thyeſtes, Atreus, Agamemnon, regnarunt.

Malas. Ob ſcelera Pelopis, Atres, Oreſtis, &c. Pag. 164. 207. 269. 289.

14. *Explicitum*. Finitum. pag. 570.

II.

De lemmatis.

Lemmata ſi quæris cur ſint adſcripta; docebo:
Ut, ſi malueris, lemmata ſola legas.

Lemmata. Vim hujus vocis pete ex pag. 520.

III.

Pugilares citrei.

Secta niſi in tenues eſſemus ligna tabellas,
Eſſemus Libyci nobile dentis onus.

Pugilares. Tabellæ ſunt plures, compactæ, in quibus ſcribere licet: ita dictæ quod pugno & manu comprehendantur. *Onus.* Eſſemus menſa aliqua citrea, ſuſtinenda pede eburneo: dente elephantino.

IV.

Quincuplices.

Cæde juvencorum domini calet area felix,
Quincuplici cerâ cùm datur auctus honor.

Pugilares nomen fortiebantur à numero foliorum, ſeu laminarum eboris, citri, buxi, &c. è quibus conſtabant. Viliores erant quinque foliorum, utpote ponderoſiores, ac idcirco pauperum erant; ea tamen dote præſtabant, quod in illis ſcriberetur, ac denunciaretur Imperatori triumphus decretus à ſenatu, vel civi conſulatus. Sententia eſt: Immolantur boves, aut ad ſacrificium, aut ad epulum populo præbendum, ab eo cui honor ſummus, id eſt, vel conſulatus, vel triumphus, datus denunciatur cera quincuplici. *Cera.* Vide ſeqūẽs Epigr. *Area* Domus Imperatoris, vel civis, cui honor iſte obtigit. *Auctus.* Legit Raderus, *altus*.

V.

Pugilares eburnei.

Languida ne triſtes obſcurent lumina ceræ,
Nigra tibi niveum litera pingat ebur.

Quibus oculorum acies erat obtruſior, ut lippis & ſenibus illi utebantur ferè pugillaris eburneis, & in iis atramento vel rubrica ſcribebant: ligneæ verò tabellæ, in aliis pugilaribus, tegebantur levi cerâ, in qua graphio, ſive acu ferrea & ſtilo, inarabantur literæ. Porro cera iſta inducta ligno, erat ferè nigri coloris, qui oculos obſcuritate ſuâ facillè confundebat: in ebore autem, nigror literarũ, ob ſubjecti eboris candorem, oculos facilius feriebat, juvabâtque.

VI.

Pugillares gypſati.

Eſſe putes ceras, licet hæc membrana vocetur:

Delebis, quoties ſcripta novare voles.

Pugillares fiebant aliquando è membrana, quæ induci conſueverat gypſo vel cretâ, ut hodiéque fit. Delebantur verò quæ ſcripta erant, madefacto & deterſo gypſo vel cretâ. Ejuſmodi pugillares, inquit poëta, locum obtinent eorum, in quibus pagina lignea obducitur cerâ: ut enim complanatur & æquatur cera, ſic deletur gypſum. Conſule ſuperius Epigramma.

VII.

Chartæ vacuæ.

Non eſt munera quòd putes puſilla,
Cùm donat vacuas poëta chartas.

Non eſt &c. Non debes exiſtimare leve eſſe munus, ſi poëta puras & vacuas ad te chartas mittat: beneficium ingens & munus dat, cùm chartas nullis oneratas nugis donat. Lege Epig. 98. Libri I.

VIII.

Chartæ epiſtolares.

Seu leviter noto, ſeu caro miſſa ſodali;
Omnes iſta ſolet charta vocare ſuos.

Vocare ſuos. Hanc vocem Romani præſcribebant in fronte epiſtolæ. Plancus v. g. Ciceroni ſuo ſalutem dat.

IX.

Loculi eburnei.

Hos niſi de flavâ loculos implere monetâ
Non decet: argentum vilia ligna ferant.

Loculi. Capſulæ quædam ſunt obſeratæ; in iis maximè ſervabantur nummi. Eburneæ magni erant pretii. *Ligna.* Lignei loculi: ſcrinia ex acere, buxo, &c.

X.

Loculi lignei.

Si quid adhuc ſupereſt in noſtri fæce locelli,
Munus erit: nihil eſt? ipſe locellus erit.

Si quid. Si quid pecuniolæ in imo iſto loculo reſtat, dabo illud pro munere: nihil certè pecuniæ eſt: loculus ipſe dabitur, licet vilis & ligneus; munus non magnum, at mihi non magni ſumptûs. *In fæce.* In intimo fundo.

XI.

Tali eborei.

Cùm ſteterit nullus vultu tibi talus eodem,
Munera me dices magna dediſſe tibi.

Eodem. Tali tum feliciſſimè jacti cenſebantur, (ſive potiùs teſſeræ. Supra, Lib. XIII. Epig. 1.) cùm omnes diverſam haberent faciem, ſive diverſis punctis notatam, iſque jactus dicebatur Venus. Quatuor tali vulgò jaciebantur; interdum plures. Senarius punctorum numerus, qui dicebatur etiam Senio, & Coüs; felix erat: punctum verò unicum, infelix; qui Canis vocabatur, & Chius. Cùm unâ teſſerâ ſinguli luſores utebantur, tunc Canis erat ille jactus qui teſſeræ faciem dabat unico puncto notatam: cùm autem pluribus teſſeris ludebatur, Canem tunc vocabant, ubi teſſeræ omnes iiſdem notatæ punctis & numeris jaciebantur. In talis nulli erant numeri, ceu puncta; ſed quod præſtabant in teſſeris puncta Unio, Binio, Trinio, Quaternio, Quinio, Senio; hoc idem in talis efficiebat poſitura, & ſitus ipſius tali. Cùm enim talus cadebat ſuppus, id eſt, ſupinus; tunc felix erat jactus, qui Venus, ſeu Coüs, ſeu Baſilicus vocabatur; cùm planus jacebat, tunc infelix erat jactus, quem diximus appellari Canem & Chium, interdum Vulturium. Cur autem jactus felix Coüs diceba-tur; cur infelix, Chius? Quia Cos, inſula maris Ægæi abūdabat viris probis & gnaris, Chios contra perditis & nebulonibus. Vox Baſilicus regium ſonat, ac fortunatum, vulturius, ſeu vultur, avis damnoſa eſt, & carnivora. Venus matutinum & fauſtū ſidus: Canicula, perniciosum & infauſtum. Quod ſi in talis uſurpatur nomen Unionis ac Senionis, id tranſlatum eſt à teſſeris, ad ſignificādum felicem jactum, Conſule Delrium in Hercule Furente. Pag. 242. & ſeqq. Adi etiam Epig. 54. Lib. IV.

XII.

Teſſeræ.

Non ſim talorum numero par teſſera, dum ſit
Major, quàm talis, alea ſæpe mihi.

Teſſeræ duæ vulgò adhibebantur ad ludendum; tali verò tres, aut quatuor. Hinc teſſera dicit ſe eſſe talis imparem & inferiorem, numero: ſed majorem aleâ, ſive damno: quia major pecunia deponi ſolebat in teſſerarum ludo, quàm in talorum.

XIII.

Turricula.

Quæ ſcit cōpoſitos manus improba mittere talos,
Si per me miſit, nil niſi vota facit.

Compoſitos. Ita diſpoſitos, fraude ludentis & induſtriâ, ut certo modo & ſitu eóque felici, cadant. *Si &c.* At ſi, tali, inquit turricula, (idem eſt ac fritillus, de quo vide pag. 191.) per me, ſive ex me, mittantur, luſor improbus nihil facit niſi vota, eáque inania: fraudem facere non poteſt, tantùm vota fraudandi facit.

XIV.

Tabula luſoria.

Hîc mihi bis-ſenio numeratur teſſera puncto:
Calculus hic gemino diſcolor hoſte perit.

Hæc tabula dicebatur etiã alveolus, & abacus: in eáque ludebatur teſſeris & calculis. Sententia eſt. *Hic*, in hac tabula, interdum luditur teſſeris duabus, in quibus ſingulis ſummus punctorum numerus eſt ſenarius, & in duabus duodenarius. In eadem tabula interdũ luditur calculis ſeu latrunculis, & tunc unus calculus à duobus aliis diverſi coloris calculis, tanquam hoſtibus, circumventus perit, tollitur è medio: ſi v. g. unus albus inter duos nigros deprehendatur. Plura de illis dixi pag. 358.

XV.

Nuces.

Alea parva nuces, & non damnoſa, videntur:
Sæpe tamen pueris abſtulit illa nates.

Sæpe &c. In cauſa fuit cur cæderentur pueri, ſi ultra præſcriptum tempus luſiſſent.

XVI.

Theca calamaria.

Sortitus thecam, calamis armare memento.
Cetera nos dedimus, tu leviora para.

Sortitus. Cùm ſorte tibi theca inter apophoreta mittetur, tu illam calamis inſtrue. *Leviora*. Calamos; pretii minoris videlicet, quàm thecam.

XVII.

Calculi.

Inſidioſorum ſi ludis bella latronum,

Gemmeus iſte tibi miles & hoſtis erit.

Calculi, ſeu ſcrupi, ſunt propriè lapilli triti & politi, quales vulgò in fluminum ripis viſuntur. Illi autem ad ludum latrunculorum olim adhibebantur. *Latronum*. Pag. 358. *Gemmeus*. Vitreus, cryſtallinus. *Miles erit*. Si opponas eum alteri calculo diverſi coloris, quem tu oppugnes: *Hoſtis*. Si eo utatur colluſor tuus, & adverſarius, ut calculos tuos capiat. Calculi ejuſdem coloris, ſunt quaſi commilitones, ac ſeſe invicem tuentur: diverſi coloris, ſunt hoſtes.

XVIII.

Graphiarium:

Hæc tibi erunt armata ſuo graphiaria ferro:
Si puero dones, non leve munus erit.

Graphiarium eſt theca graphiorum: graphium verò, ſtilus ferreus ima parte acutus, ſumma capitatus & planus. Imâ exarabant literas in cerâ, ſeu ligneis tabulis cerâ tectis; ſummâ, complanabant eamdem ceram, & exaratas literas delebant. *Suo ferro*. Stilis ferreis, qui ſervantur in graphiario. *Puero*. Pueri enim, cum docebantur ſcribere, utebantur graphiis.

XIX.

Dentiſcalpium.

Lentiſcum melius; ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit, dentes penna levare poteſt.

Melius. Subaudi, dentes levare ſeu purgare poterit. Lentiſcus ſive lentiſcum, eſt arbor, cujus lignum, in minuta fruſta ſectum, utile eſt purgandis & fodicandis dentibus. *Frondea cuſpis*. Lentiſci ramulus præacutus. *Penna*. Calamus. Vel, ut alii legunt, *pinna*, quæ vox pennam duriorem ſignificat, vel etiam quidlibet acutum. *Levare*. Reliquiis ciborũ, & ſordibus quæ dentibus innaſcuntur.

XX.

Auriſcalpium.

Si tibi moroſâ prurigine verminat auris,
Arma damus tantis apta libidinibus.

Moroſa prurigine. Moleſto pruritu. *Verminat*. Pungitur & vellicatur interdum auris, quaſi verme admordente. *Libidinibus*. Pellendo pruritui, & titillationi.

XXI.

Acus crinalis.

Tenuia ne madidi violent bombycina crines,
Figat acus ſparſas ſuſtineátque comas.

Ne crines uuguento odorato madidi inquinent bombycina reticula, & vela fronti capitique obducta; do tibi acum quæ comas figat & ſuſtineat. Crines in quoſdam gradus, ac varias quaſi compages erigebant fœminæ: imponebant etiam capiti ſerica quædam vela, quæ à comis madentibus fœdari potuiſſent, niſi fuiſſent acu fixæ comæ, atque à reticulo & velo ſeparatæ.

XXII.

Pecten ad calvum.

Quid faciet nullos hîc inventura capillos.
Multifido buxus quæ tibi dente datur.

XXIII.

Sapo.

Cauſtica Teutonicos accendit ſpuma capillos:
Captivis poteris cultior eſſe comis.

Cauſtica ſpuma Καυςικὴ, urendi vim habens. Ita ſaponem deſcribit: cùm enim è cinere, ſevo, &c fiat, urendo labes abſtergit. Spumam autem, aquâ maceratus, emittit. Senſus eſt: ſapo accendit, hoc eſt, rufos & igneos capillos reddit, qui color maximè placet Teutonibus, id eſt, Germanis *Captivis &c.* Sapone ſi utaris, eris cultior & ornatior, cum comis rufis, quales habent Germani & Teutones jam captivi, & ab Imperatore domiti, quàm cum iis comis quas gerunt Romani rerum domini. Teutones, inter Germanos, ii propriè vocabantur, qui attingebant Cimbros, incolebántque inſulas, Fioniam, Selandiam, &c.

XXIV.

Mattiacæ pilæ.

Si mutare paras longævos cana capillos,
Accipe Mattiacas (quo tibi, calva?) pilas.

Mutare E canis facere nigros, vel rutilos. *Mattiacæ.* Mattiacum, ſeu Mattium *Marpurg*) etiam nunc oppidum eſt nobile in Germania; Haſſiæ primarium, & olim Cattorum caput. Ibi fiebant iſtæ pilæ, ſive trochiſ-

ci & orbiculi è ſapone. *Quo tibi, ſalva?* Modo tamen cana ſis, anuſque tantùm: nam ſi eſſes calva, quo tibi conſilio, quorſum pilæ iſtæ mittentur, cuinam uſui?

XXV.
Umbella.

Accipe quæ nimios vincant umbracula ſoles:
Sit licet & ventus, te tua vela tegent.

Tua vela. Non aliena, non publica, qualia in theatro panduntur: quæ ventos vehemẽtiores, ſolemque non vincunt: & quibus uti pro arbitrio non potes.

XXVI.
Cauſia.

In Pompejano tecum ſpectabo theatro:
Nam ventus populo vela negare ſolet.

Cauſia, eſt pilei genus uſitatum Macedonibus, oras latiores habens, inſtar umbellæ. *Solet negare.* Quia vela ſpectatoribus supernè impoſita, disjicit, aufert, revolvit.

XXVII.
Venabula.

Excipient apros, exſpectabúntque leones,
Intrabunt urſos, ſit modò firma manus.

Venabulum eſt telum venatorum, ferro longo & lato. *Excipient.* Eſt verbum inſidiis aptum. Docet apros quaſi aſtu, & ex inſidiis venabulo petendos eſſe, ſolent enim illud excutere, ſi videant, ac venatorem, disjecto venabulo, adoriuntur. *Expectabunt.* Leo cominus & ab expectante venatore feriendus. *Firma.* Quia feræ declinant tela, niſi valido & certo ictu feriantur.

XXVIII.
Culter venatorius.

Si dejecta geres longo venabula roſtro,
Hic brevis in grandem cominùs ibit aprum,

Si excuſſum tibi ſit ab apro & dejectum venabulum, cujus ferrum & quaſi roſtrum eſt prolixum: hic brevis culter aprum tibi certo ictu perimet.

XXIX.
Parazonium.

Militiæ decus hoc, & grati nomen honoris,

Arma tribunitium cingere digna latus.

Parazonium, telum eſt à zona pendens, aut cingulum cum enſe breviori. Donabantur hoc munere Tribuni militares ab Imperatoribus. Lege Turnebum lib. XII. cap. 6. *Tribunitium.* Pag. 178.

XXX.

Pugio.

Pugio, quem curvâ ſignat brevis orbita venâ,
Stridentem gelidis hunc Salo tinxit aquis.

Pugio. Sic dictus eſt quòd punctim feriat. *Venis.* Pugionis laminæ lineis quibuſdam, ferro impreſſis, erant ornatæ. *Orbita.* Ductus, ſulcus. *Salo.* Fluvius Hiſpaniæ, cujus aqua vim præcipuam habet ad arma tingenda.

XXXI.

Falx.

Pax me certa ducis placidos curvavit in uſus:
Agricolæ nunc ſum, militis ante fui.

Me. Quæ olim enſis eram. *Ducis.* Imperatoris. *Placidos in uſus.* Ad ſegetem v. g. demetendam.

XXXII.

Securicula.

Cùm fieret triſtis ſolvendis auctio nummis,
Hæc quadringentis millibus empta fuit.

Auctio. Pag. 81. 427. *Solvendis nummis.* Ut è venditis bonis alicujus debitoris, æs ejus alienum diſſolvetur. *Quadringentis millibus.* Libris Turon. 40000. Mirum ſecuris exiguæ pretium: utrum propter operis artificium? an artificis nobilitatem?

XXXIII.

Ferramenta tonſoria.

Tondendis hæc arma tibi ſunt apta capillis;
Unguibus hæc longis; utilis illa genis.

Hæc arma. Nimirum forfices longiores, ad tondendas comas. *Unguibus &c.* Breviores forfices ſeu cultellus, ad ungues reſecandos. *Illa.* Novacula, quâ raduntur genæ.

XXXIV.

Scrinium.

Conſtrictos niſi das mihi libellos,

Admittent tineas trucéſque blattas.

Conſtrictos. In me incluſos. Vel, in faſciculum collectos. *Tineas*. Scrinia vulgò fiebant è cedro, quod ligni genus incorruptum: aut oleo cedrino illinebantur, quo arcebantur tineæ ac blattæ, chartarum peſtes.

XXXV.

Calami.

Dat chartis habiles calamos Memphitica tellus:
Texantur reliquâ tecta palude tibi.

Habiles. Idoneos, utiles. *Calamos*. Arundines. *Memphitica*. Ægyptia. Pag. 2. *Texantur &c.* Tecta, faſtigia domorum, texantur à te reliquâ palude; id eſt, ex aliis arundinibus ad ſcribendum non ita commodis, quæ in Ægypti paludibus creſcunt; illis poteris operire domos, & contexere: iſtis verò utêris ad ſcribendum.

XXXVI.

Candela.

Ancillam tibi ſors dedit lucernæ,
Tutas quæ vigil exigit tenebras.

Sors tibi, ò pauper, dedit candelam, quæ lucernâ multò vilior eſt, ejuſque dici ancilla poteſt: ut pauper fœmina divitis ancilla eſt. *Tutas*. Candela tutum te noctu præſtat, à latronibus, ab hoſtibus; ne offendas, ne corruas. *Sors*. Munera, quæ mitterent, legebant ſorte.

XXXVII.

Lucerna polymyxos.

Illuſtrem cùm tota meis convivia flammis,
Tótque geram myxas, una lucerna vocor.

Myxas. μύξα ellychnium eſt, ſive canaliculus, in quo eſt filum, quod lucernæ inſeritur, & ignem concipit, quia è lucernâ prominet inſtar naris. Vox enim μύξα ſignificat nares: lucerna πολυμυξος, quæ habet plura ellychnia, & plures quaſi naſos.

XXXVIII.

Cereus.

Hic tibi nocturnos præſtabit cereus ignes.
Subducta eſt puero namque lucerna tuo.

Subducta. Furto rapta. *Puero*. Servo.

XXXIX.

Candelabrum Corinthium.

Nomina candelæ nobis antiqua dederunt:
Non norat parcos uncta lucerna patres.

Nomina &c. Candelæ dederunt nobis nomen vetus, ut à candelis candelabra diceremur, quia candelas gerabamus. *Uncta.* Quia oleo vivit: atque adeo majoris impendii, quàm candela, eſt. *Patres.* Majores noſtros. De ære Corinthio, ex quo fiebāt candelabra, dixi pag. 455.

XL.

Candelabrum ligneum.

Eſſe vides lignum; ſerves niſi lumina, fiet
De candelabro magna lucerna tibi.

Lignum. Hoc è ligno conſtare candelabrum vides. *Serves* &c. ni caveas ne candelæ urant ipſum candelabrum. *Magna.* Nempe ardebit ipsū candelabrum, & tæda fiet.

XLI.

Pila paganica.

Hæc quæ difficili turget paganica plumâ,
Folle minùs laxa eſt, & minùs arcta pilâ.

Paganica. Pag. 193. 339. *Difficili.* Stipatâ & denſa. *Minus arcta pilâ.* Laxior pilâ communi, quæ vilibus panniculis compactis & confertis farta eſt, atque adeo arctior & durior. *Folle.* Pag. 193.

XLII.

Pila trigonalis.

Si me mobilibus ſcis expulſare ſiniſtris,
Sum tua: ſi neſcis, ruſtice, redde pilam.

De hac pila fusè dixi pag. 193. & 339. *Siniſtris.* Dextra & ſiniſtra pellebatur, imò ſæpius ſiniſtra. *Redde pilam.* Abſtine à ludo.

XLIII.

Follis.

Ite procul juvenes, mitis mihi convenit ætas:
Folle decet pueros ludere, folle ſenes.

Folle. P. 193. Cur pueris & ſenibus conveniat, dixi eodē loco.

XLIV.

Harpaſta.

Hæc rapit Antæi velox in pulvere draucus
Grandia qui vano colla labore facit.

Harpaſta (Pag. 193.) facile rapiuntur à drauco, id eſt, forti & valido viro, qui ſit velox, & exercitatus in pulvere Antęi, hoc eſt, in arte gladiatoria, in qua excellebat Antæus. Pag. 274. 477. Opus erat viribus & magna contentione ut harpaſtum eripetur. *Pulvere.* Arena. pag. 10. vel palęſtra. 171. *Grādia &c.* Qui draucus, ad harpaſtum rapiendum, ſæpe fruſtra collum protēdit. *Vano labore.* Poteſt etiam exponi, labore inutili & exercitatione otioſorum propria, qualis erat iſtorum luſorū & palæſtritarum.

XLV.

Halteres.

Quid pereunt ſtulto fortes haltere lacerti?
Exercèt meliùs vinea foſſa viros.

Halteres. Maſſæ quædam erant plumbeę aut lapideæ, quæ ab athletis attollebantur, exercitationis causâ, & ex uno loco in alium transferebantur. Vel, levia quædam pondera, quæ manu continebant, ut facilius ſaltarent, ab ἅλλομαι, ſalio. De priori halterum genere videtur hîc loqui Martialis. Cur, inquit, tot valentes viri hoc inani ludo tempus terunt, ac vires & lacertos malè perdunt, quos in excolendis vitibus melius collocarent?

XLVI.

Galericulum.

Ne lutet immundum nitidos ceroma capillos,
Hâc poteris madidas condere pelle comas.

Ceroma. Unguentum è cera & pulvere confectum. pag. 184. *Lutet.* Lutoſum ac pingue reddat. *Pelle.* Ex qua confectum galericulum, & cui aſſuta erat coma adſcititia. lib. XII. 37.

XLVII.

Strigiles.

Pergamus has miſit, curvo deſtringere ferro.
Non tam ſæpe teret lintea fullo tibi.

Strigilis, à ſtringendo, tergendove corpore dicta. Pergamus (*Pergamo*) Aſiæ urbs duplex ejuſdem nominis fuit. pag. 433. *Curvo.* Strigiles in modum falcis erant factæ:

longæ duos circiter pedes: latitudine pollicis: rotundo manubrio ſex pollices longo: reliqua parte cavâ & incurvâ, interdum ornata ebore ſtrito & ſulcato, ut commodius deraderetur ſudor. *Deſtringere.* Imperativus eſt paſſivæ vocis: cura ut deſtringaris, radaris ſæpius: minus fullone indigebis, quia ſudor tuas veſtes non inquinabit.

XLVIII.

Guttus corneus.

Geſtavit modò fronte me juvencus,
Verum rhinocerota me putabis.

Guttus, vaſculum eſt, ex quo oleum funditur: fiebat vulgò & adhibebatur à pauperibus factus è cornu taurino: talis ſum, inquit iſte guttus, attamen adeo eleganter & affabrè ſum factus, tantæ molis, ut putes me factum eſſe ex cornu rhinocerotis, quali divites utuntur. Rhinoceros quæ bellua ſit diſces pag. 10. 20.

XLIX.

Rhinoceros.

Nuper in Auſonia Domini ſpectatus arenâ
Hic erit ille tibi, cui pila taurus erat.

Domini. Domitiani Imperatoris. *Arena.* Pag. 10. *Auſonia.* 8. *Hic &c.* Idem ille Rhinoceros (ſive illius cornu) erit tibi vaſculum oleariium, qui cum tauro pugnans, eum ut pilam jactabat. pag. 10. 19. Rhinoceros hoc in loco ſumitur pro gutto facto è cornu Rhinocerotis. Juvenal. Sat. 7. *magno cum Rhinocerote lavari qui ſolet.* Vide ſuperius. Epig. Legunt quidam, *Hic erat ille.*

L.

Crepitaculum.

Si quis plorator collo tibi vernula pendet,
Hæc quatiat tenerâ garrula ſiſtra manu.

Vernula. Infans natus domi tuæ, ex ancilla. *Siſtra.* Erant propriè tinnula quædam crepitacula, quæ agitatione crebra ſonitum edebant, à σείω, quatio: ab Ægyptiis uſurpata, maximè in ſacris Iſidis.

LI.

Flagellum.

Proficies nihil, hoc cædas licet uſque flagello,
Si tibi purpureo de grege currit equus.

Si agitas equos, & unus es de factione Ruſſata, ſeu purpurea, nihil proficies, nunquam vinces Praſinos agitatores, licet uſque & uſque verberes hoc flagello tuos equos. Factiones illæ à nobis explicatæ ſunt Lib. VI. Ep. 31. & Lib. XI. 19. Praſinis favebat Martialis.

LII.

Dentifricium.

Quid mecum eſt tibi? me puella ſumat:
Emptos non ſoleo polire dentes.

Loquitur dentifricium ipſum, & vetulam quę emptis dentibus gaudeat, arguit, ſeque alteri feminę bene dentatæ dari rogat. Eſt autem dentifricium, inſtrumentum quoddam, volſella, ſcalpellumve, fricandis ac purgandis dentibus inventum.

LIII.

Myrobalanum.

Quod nec Virgilius, nec carmine dixit Homerus,
Hoc ex unguento conſtat & ex balano.

Myrobalanum eſt nux odorata quædam, unde unguentum exprimitur. μύρον, unguentum; βάλανος, glans: ea porro vox non reperitur apud Homerum, nec Virgilium, quia tres medias ſyllabas breves habet.

LIV.

Aphronitrum.

Ruſticus es? neſcis quid Græco nomine dicar?
Spuma vocor nitri. Græcus es? Ἀφρόνιτρον.

Ruſticus es &c. Si ignoras quid nomen meum præfixum in titulo, nempe *Aphronitrum*, ſignificet; ſi græcè neſcis, explicabo: ſpumam nitri ſignificat. Quod ſi græcè ſcias, ſufficit tibi titulus ad epigrammatis intelligentiã. Nitrum eſt genus quoddam ſalis, quod adhæreſcit parietibus humidis, locis ſubterraneis, &c. aliud foſſile, aliud artefactum, &c. Ejus partes ſubtiliores, flos nitri, ſeu ſpuma nitri, dicuntur, Aphronitrum, ab ἀφρὸς, ſpuma; & νίτρον, nitrum.

LV.

Opobalſamum.

Balſama me capiunt, hęc ſunt unguenta virorum:
Delicias Coſmi vos redolete nurus.

Sum ſuccus ex arbore balſamo expreſſus: quem arbor iſta continet. ὀπὸς, ſuccus; βάλσαμον, balſamum. *Delicias Coſmi &c.* Alia unguenta, veluti ex nardo, amomo, &c. ſeminis conveniunt Coſmus erat inſignis unguentarius. Pag. 438. Habent quædam exemplaria, *Delicias Nini*. Ninus Aſſyriorum rex, ob luxum & delicias malè in hiſtoriis audit. *Nurus*. Pag. 225.

LVI.

Lomentum.

Gratum munus erit, ſciſſo nec inutile ventri,
Si clarâ Stephani balnea luce petes.

Eſt lomentum, farina è fabis, quæ rugas obducit, explétque. Si petas Stephani (erat balneator notus) balnea de die, & operam dare velis ne ſciſſa, id eſt, rugoſa, tua cutis appareat, ac riſum moveat, utere lomento.

LVII.

Laterna cornea.

Dux laterna viæ clauſis feror aurea flammis,
Et tuta eſt gremio parva lucerna meo.

Clauſis flammis. Lucernam ardentem clauſam continens. *Aurea*. Auro ornata: vel, ſplendida & aureâ luce fulgens.

LVIII.

Laterna è veſica.

Cornea ſi non ſum, numquid ſum fuſcior? aut me
Veſicam, contra qui venit, eſſe putat?

Fuſcior. Obſcurior. *Contra qui venit*. Qui occurrit, viator. Nemo me factam è vili veſica putet.

LIX.

Fiſtula.

Quid me compactam ceris & arundine rides?
Quæ primùm ſtructa eſt fiſtula, talis erat.

Quæ primum &c Reperta fiſtula dicitur à Pane Deo paſtorum, & compacta ex arundinibus imparibus, cerâ conjunctis. Virgil. eclog. II. verſu 32.

LX.

Tibia.

Ebria nos madidis rumpit tibicina buccis:

Sæpe duas patitur, ſæpe monaulon habet.

Tibicina. Mulier tibiam inflans. *Rumpit*. Magnâ voce implet. Hæc tibicina tibiam aliquando geminam habet, inflatque; aliquando ſimplicem; μόνος, ſolus; αὐλὸς, tibia. Ebria portò dicitur, quia cantores & tibicines multo utuntur vino. Duæ tibiæ conjunctim ſæpe inflabantur apud Romanos. Vide annotationes noſtras in Terentium expurgatum, in ipſo Andriæ & Hecyre limine.

LXI.

Soleæ lanatæ.

Deſuerit ſi fortè puer, ſoleáſque libebit
Sumere: pro puero proderis ipſe tibi.

Soleæ vulgò fiebant è corio: illas antequam lavarent, aut menſæ accumberent, exuebant. puerôque ſervandas tradebant. Si careas, inquit, ſervo ad ſoleas tuas & crepidas geſtandas; ſume laneas, quas ipſe ferre in pera, &, cùm ad menſam accumbes, retinere poſſis. Non indigebis ſervo; ipſe tibi ſervus eris. Ejuſmodi ſoleæ, cùm eſſent puræ, nec lectos inquinarent, poterant geſtari in lectulis, in quibus ſtrati accubabant.

LXII.

Muſcaria pavonina.

Lambere quæ turpes prohibet tua prãdia muſcas,
Alitis eximiæ cauda ſuperba fuit.

Flabella, quibus abigerentur muſcæ, fieri ſolebant à ditioribus, è pavonis cauda.

LXIII.

Copta Rhodia.

Peccantis famuli pugno ne percute dentes:
Clara Rhodos coptam quam tibi miſit, edat.

Copta, erat placentæ, ſeu panis, genus quoddam, cui nonnulla quæ tunderentur, (ut ipſum vocabulum indicat, κόπτω enim Græcis eſt, *percutio tundo*) miſcebantur, ut nuclei pinei, amygdalæ: Copta porro duriſſima afferebatur Rhodo, ita ut dentes, niſi bene firmos, elideret. Edat igitur ſervus flagitioſus coptam, ſatis pœnarum dederit: non erit opus ei pugno dentes tundere.

Rhodos. Pag. 211.

LXIV.

Porcus.

Iſte tibi faciet bona Saturnalia porcus,
Inter ſpumantes ilice paſtus apros.

LXV.

Muſcarium è cauda bubula.

Sordida ſi flavo fuerit tibi pulvere veſtis,
Colligat hunc tenui verbere cauda levis.

Muſcarium. Ea vox in hoc loco non ſignificat inſtrumẽtum ad muſcas abigendas, ſed ad excutiendum è veſte pulverem, quod vulgò è ſetis porcinis conficitur.

LXVI.

Botulus.

Qui venit botulus medio tibi tempore brumæ.
Saturni ſeptem venerat ante dies.

Botulus, ſeu botellus, genus eſt farciminis. Pag. 281. Ait igitur eum quem amico mittit, ad ſe ante Saturnalia eſſe miſſum, atque adeo eſſe optimum. Solebant enim iſta farcimina ineunte hieme fieri, neque laudabantur ſi eſſent recentiora. *Medio &c.* Saturnalibus, quæ medio Decembri celebrabãtur, per dies ſeptem. Olim uno die peragebantur: Cæſar duos adjecit, Auguſtus quartum diem addidit, quintum Caligula: præterea Sigillaria duos dies obtinebant, ac proximè poſt Saturnalia celebrabantur. Erant autem Sigillaria, feſta quædam, quibus ſigilla, id eſt, exigua ſigna, ſeu ſtatuæ, muneri mittebãtur inter amicos.

LXVII.

Pſittacus.

Pſittacus à vobis aliorum nomina diſcam:
Hoc didici per me dicere, *Cæſar, ave.*

Per me. Nullo docente. Vide Perſii prologũ: *Quis expedivit pſittaco ſuũ χαῖρε? &c.* ac noſtras eo loci notas.

LXVIII.

Luſcinia.

Flet Philomela nefas inceſti Tereos: & quæ
Muta puella fuit, garrula fertur avis.

Philomela. Pag. 517. *Tereos.* pag. 107. 276.

LXIX.

Pica.

Pica loquax certâ dominum te voce ſaluto:
Si me non videas, eſſe negabis avem.

Eſſe negabis avem. Hominem eſſe credas.

LXX.

Cavea.

Si tibi talis erit, qualem dilecta Catullo
Lesbia plorabat, hîc habitare poteſt.

Talis. Subaudi, paſſer. Lesbia, Catulli amica, paſſerem eximium habuit, quem mortuum immortalibus verſiculis Catullus flevit. Eſt autem cavea ſeptum ligneum quo aviculæ includuntur. *Catullo.* Pag. 35.

LXXI.

Narthecium.

Artis ebur medicæ narthecia cernis habere
Munera, quæ cuperet Paccius eſſe ſua.

Narthecium Eſt capſa, ſeu theca medicamentorum plena: unde chirurgi depromunt quod in rem opus eſt. Fiebat primùm è ligno cujuſdam arboris, quam Latini ferulam, Græci νάρθηκα, vocant, unde illi nomen, etſi ex ebore poſtea aut buxo eſſet. Sententia eſt: Cernis iſtam pyxidem eburneam, arti medicæ & medicis aptam, continere in ſe unguenta & pharmaca, vel ipſi Paccio expetenda. Erat ille præſtans chirurgus. Legitur etiam aliter hic verſus: *Narthecia cernis, habebis munera, &c.* Vides hanc pyxidē? Habebis à me hoc munus, quod tale eſt, ut illud ſuum eſſe vellet Paccius.

LXXII.

Flagra.

Ludite laſcivi, ſed tantùm ludite, ſervi:
Hæc ſignata mihi quinque diebus erunt.

Laſcivi. Petulantes, protervi. *Tantùm ludite.* Nolite quidquam aliud flagitii gravioris admittere: vobis enim impunè non eſſet. *Hæc.* Flagra. *Signata.* Clauſa, & condita. *Quinque diebus.* Per quos durabant Saturnalia, & quibus ſervorum ſcapulæ à flagris erant immunes.

LXXIII.

Ferulæ.

Inviſæ nimiùm pueris, gratæque magiſtris,
Clara Prometheo munere ligna ſumus.

Prometheo. Dicitur Prometheus ignem è cœlo furatus eſſe, admota ſolis currum ferula. pag. 9 Eſt autem ferula, arbuſcula tæde ſimilis, & igni concipiendo apta.

LXXIV.

Pera.

Ne mendica ferat barbati prandia nudi,
Dormiat & tetrico cum cane, pera rogat.

Hæc pera rogat ne detur alicui philoſopho Cynico, & ejus prandium mendicando corrogatum, ferat, cúmque illo dormiat. Cur Cynici canes vocarentur, cauſam attuli pag. 209. Iidem barbam inſigniter alebant, ac pro omni ſupellectile ferebãt ſcipionem & peram; erantque ferè nudi, ac uno pallio contenti Tunicam ad pallium addebant Stoïci. *Tetrico.* Moroſo, triſti, horrido.

LXXV.

Scopæ.

In pretio ſcopas teſtatur palma fuiſſe:
Sed pretium ſcopis nunc analecta dabunt.

Palma. Ex ejus enim ramis olim ſcopæ fiebant: atque adeo erant ob ipſam materiam, prætioſæ. *Sed &c.* Iſtæ noſtræ ſcopæ fient pretioſæ, quia pretioſas conviviorum reliquias colligent. *Analecta.* Ciborum reliquiæ. pag. 332. Legitur etiã ſic iſte pentameter: *Otia ſed ſcopis nunc analecta dabit.* Non indigebimus ſcopis, quia analecta, id eſt, ſervus reliquias colligens, ὁ ἀναλέκτης, fungetur officio & vice ſcoparũ.

LXXVI.

Scalptorium.

Defendet manus hæc ſcapulas mordente moleſto
Publice, vel ſi quid pulice ſordidius.

Scalptorium. Inſtrumentũ quoddam erat ex ære aut argento, inſtar ſtrigilis, quo dorſum ſcalpebant; & ſcapulas, ad quas manus pertingere non poteſt, fricabant. *Si quid &c.* Pediculus.

LXXVII.

Manuale.

Ne toga barbatos faciat vel pænula libros,
Hæc abies chartis tempora longa dabit.

Erat *manuale* thęca quædã lignea, & involucrum, quo libri papyracei involvebantur, ne, ſi togæ affricarentur, fierent piloſi, ac detererentur. *Barbatos* Pag. 71.

LXXVIII.

Lectus pavoninus.

Nomina dat ſpondæ pictis pulcherrima pennis
Nunc Junonis avis, ſed priùs Argus erat.

Spondea eſt lecti latus, ſeu tabulæ quæ utrimque lectum ſuſtinent & claudunt. Tabulæ porrò citreæ magno erant in prætio, quæ undatim criſpatæ, ut ait Plinius, oculos caudæ pavoninæ imitarentur. *Avis.* Pavo: in quem Argus mutatus eſt. Ovid. I. Metamorph.

LXXIX.

Ephippium.

Stragula ſuccincti venator ſume veredi:
Nam ſolet à nudo ſurgere ficus equo.

Stragula. Propriè ſunt veſtes, quibus lecti inſternuntur. Hîc pro ephippio, & pannis equorum dorſo injici ſolitis, accipitur ea vox. Veredus, eſt hîc equus celerior, vulgò, equus curſus publici. pag. 169. *Nudo.* Qui ephippio careat. *Ficus.* Morbi & ulceris genus. Pag. 68.

LXXX.

Stibadium.

Accipe lunatâ ſcriptum teſtudine ſigma:
Octo capit; veniat, quiſquis amicus erit.

Stibadium, lectus erat in quo ad menſam accumbebant. Factum nomen à voce græca ςιβὰς, ςιβάδος, quæ propriè ſignificat molliorem herbam, inſtar tomenti, quâ iſti olim lectuli erant farti. Idem dicebatur etiam ſigma. Cauſam attuli pag. 514. Senſus diſtichi eſt: accipe hoc ſtibadium præferens & repræſentans literam ſigma, in eo, videlicet confectum è ligno, nimirum curvato in modum lunæ creſcentis, & putaminibus teſtudinem ornato. Honoratiſſimus erat ſtibadii locus cornu dextrum; proximus ſiniſtrum. Lib. X. Ep. 44. *Amicus.* Tales invitari decet.

LXXXI.

Guſtatorium.

Femineam nobis cherſon ſi credis ineſſe,
Deciperis: pelagi maſcula præda ſumus.

Guſtatorium. Erat menſula, in qua ponebatur guſtus, ſive leviora fercula. Lib. XI. Epig. 17. & 30. Hæc menſa vulgò ſectis in tenues laminas teſtudinem ſquamis ornabatur. Teſtudo duplex: altera nuncupatur terreſtris, ſeu cherſos & cherſina (χέρσος terra) eſtque mollior & vilior, unde etiã feminea vocatur: altera marina, & major meliorq;, unde maſcula dicitur. Loquitur ipsũ guſtatoriũ, & ait ſe non tectum eſſe aliqua cherſo, & feminea teſtudine, ſed marina & maſcula.

LXXXII.

Menſa citrea.

Accipe felices, Atlantica munera, ſilvas:
Aurea qui dederit dona, minora dabit.

Atlantica. Atlas mõs Mauritaniæ, in quo multæ citri. Pag. 372. *Silvas.* Menſam è lignis, citriſque ſilvarum Atlanticarum. *Aurea dona.* Poma aurea, ex hortis Heſperidum Atlantis filiarum. pag. 19. Vel, menſam ex auro conſtantem, auream totam.

LXXXIII.

Menſe acerna.

Non ſum criſpa quidem, nec ſilvæ filia Mauræ:
Sed norunt lautas & mea ligna dapes.

Acer eſt arbor nota. Ex ea menſæ conficiebantur non ignobiles. *Criſpa.* Mauri ferè criſpos & citratos habent crines. Indicat vox ea quaſdam venas in citro, nuce, & aliis id genus arboribus, inſtat cincinnorum expreſſas & intortas. Vide ſupra Ep. 78.

LXXXIV.

Dentes eborei.

Grandia taurorum portant qui corpora, quæris
An Libycas poſſint ſuſtinuiſſe trabes?

Taurorum. In amphitheatro elephanti jactabant dentibus tauros, inſtar pilarum. Pag. 17. *Traves.* Menſas ligneas è citro, &c. Iis enim ſuſtinendis adhibebantur dentes elephantini.

LXXXV.

Quincupedal.

Puncta notis ilex, & acuta cuſpide clauſa
Sæpe redemptoris prodere furta ſolet.

Quincupedal. Ita vocabatur menſura quædam lignea pedum quinque, ut decempeda, menſura pedum eſt decem, &c in ea ſinguli pedes & pollices punctis & lineolis quibuſdam, ut in mercatorum ulnis hodieque fit, notabantur, & in imo cuſpis erat. *Puncta*. Notata, inciſa. *Illex.* Pertica illigna pedum 5. *Redemptoris*. Ejus qui opus aliquod, v. g domum faciendam, ſternẽdum lignis teſſellatis pavimentum, &c. ſuſcipit certi pretii pactione. Ejus fraudes regula & menſura detegit.

LXXXVI.

Pocula archetypa.

Non eſt iſta recens, nec noſtri gloria cœli:
Primus in his Mentor, dum facit illa, bibit.

Archetypa. Pag. 328. *Cœli*. Pag. 206. 535. *Mentor*. 160.

LXXXVII.

Calices vitrei.

Nos ſumus audacis plebeja toreumata vitri:
Noſtra nec ardenti gemma feritur aquâ.

Toreumata. Pag. 160. 206. *Audacis vitri*. Pretioſi calices timidè tractantur. Pag. 549. Vel, quia audemus calidam ferre, quàm ipſa cryſtallina nobis longè nobiliora, non ferunt. Vitrum craſſius & plebejum calidâ non vitiatur, non rumpitur. *Gemma*. Vitrum vile, ironicè.

LXXXVIII.

Phiala aurea cælata.

Quamvis Callaïco rubeam generoſa metallo,
Glorior arte magis: nam meus iſte labor.

Callaïco. Pag. 202. *Meus*. Iſte labor me commendat: ars me pretioſam facit, non aurum nudum & inelaboratum. Legit Raderus *Myos*, Mys fuit priſcus cælator inſignis. Pag. 395. 404.

LXXXIX.

Calices Vatinii.

Vilia ſutoris calicem monumenta Vatinî

Accipe: ſed naſus longior ille fuit.

Vatinii. Sutoris Beneventani pag 482. *Ille*. Ipſius Vatinii. *Longior*. Quam ora ipſa & roſtra calicum.

XC.

Lances chryſendetæ.

Grandia ne viola parvo chryſendeta mullo:
Ut minimum, libras debet habere duas.

Chryſendeta. Pag. 126. Tam pretioſis, inquit, in vaſis non debent apponi viles dapes, nec mulli (pag. 121.) niſi bilibres: aliter ipſa lances violarentur, inquinarentur. Mullis pretium moles præcipuum faciebat.

XCI.

Vaſa Aretina.

Aretina nimis ne ſperna vaſa, monemus.
Lautus erat Tuſcis Porſena fictilibus.

Aretina. Pag 64 notâ 6. *Porſena*. Pag. 44. *Lautus*. Splendidus, dives. *Tuſcis*. pag. 316.

XCII.

Baſcauda.

Barbara de pictis veni baſcauda Britannis:
Sed me jam mavult dicere Roma ſuam.

Baſcauda eſt vas eſcarium, è Britannia primò allatum, deinde Romæ factum & uſurpatum. *Pictis*. Ora cæruleo colore inficiebant Britanni. Pag. 560.

XCIII.

Panaca.

Si non ignota eſt docti tibi terra Catulli,
Potaſti teſtâ Rhætica vina meâ.

Terra Catulli. Verona, Catulli patria. Vide pag. 36. Ibi teſtæ fiebant, ſeu fictiles amphoræ, in quibus vinum Rheticum condebatur. Rhæti ſunt populi Germaniæ Subalpinæ, ubi nunc Griſones, &c. Panaci verò populi ſunt Rhætiæ, à quibus nomen ejuſmodi teſtis factū.

XCIV.

Boletaria.

Cùm mihi boleti dederint tam nobile nomen,
Prototomis (pudet, heu!) ſervio coliculis.

Patina erat quâ boleti, ſeu fungi præſtantes (Pag. 44.) inferebantur in menſam. *Prototomis*. Pag. 514.

XCV.

Calices Surrentini.

Accipe non vili calices de pulvere natos:
Sed Surrentinæ læve toreuma rotæ.

Pulvere. Argilla. Surrentum eſt urbs Picentinorum, in Italia, ad marre Tyrrhenum: *Sorrento*. *Toreuma*. Opus torno elaboratum. Pag. 160. 206.

XCVI.

Colum nivarium.

Setinos, moneo, noſtrâ nive frange trientes:
Pauperiore mero tingere lina potes.

Colum. Vas erat pertuſum, cujus in medio linum tenuiſſimum & puriſſimum, cui nix, ſive glacies imponebatur, deinde ſuper nivem leniter infundebatur vinum, & tranſmittebatur per linum: ita & contrahebat frigus ex nive; &, ſi quid haberet fæcis, deponebat. Hoc vocabant colare vinum, ſeu percolare. Interdum colum fiebat è minutis viminibus, aut è ſpongioſo lapide. Monet igitur colum ſe idoneum eſſe colandis vinis optimis, qualia ſunt Setina, (Pag. 220. 320.) viliorlbus colandis ſufficere lina vulgaria, ſaccos nivarios. *Frange*. Refrigera, vis enim vini & auſterltas ita frangitur. *Trientes*. Pocula quatuor cyathos continentia. Pag. 48.

XCVII.

Saccus nivarius.

Attenuare nives norunt & lintea noſtra:
Frigidior colo non ſalit unda tuo.

Pauperes ad colandum & refrigerandum vinum, ſive aquam, utebantur craſſiore linteo in modum ſacci facto, *Attenuare*. Comminuere ſolvere. *Salit*. Cum impetu fuſa, reſilit; cum ſtrepitu tranſmittitur. *Tuo*. Subtili & lineo, quo uteris, ô dives.

XCVIII.

Urceoli miniſtratorii.

Frigida non deſit, non deerit calda petenti:
Sed tu moroſa ludere parce ſiti.

Petenti. Convivæ i abundè tibi ex iſtis urceolis aqua fri-

gida & calida miniſtrabitur. *Moroſa*. Anxia, difficili; noli eſſe delicatior in aqua eligenda, ad reſtinguendam ſitim, & queri v.g. quod ſit frigidior, calidior &c.

XCIX.

Urceolus fictilis.

Hic tibi donatur pandâ ruber urceus anſâ:
Stoïcus hoc gelidam Fronto petebat aquam.

Panda. Incurva. *Ruber*. Fictilis: argilla cocta, ſeiè eſt rubra. *Stoicus*. Pag. 37. 355. *Fronto*. Philoſophus inſignis eâ tempeſtate. *Petebat*. Atque adeo magni æſtimandus urceolus, quo tantus vir uſus eſt. *Gelidam*. Pro ſua frugalitate; quippe qui vino abſtineret.

C.

Calathi.

Nos Satyri, nos Bacchus amat, nos ebria tigris,
Perfuſos domini lambere docta pedes.

Calathi. Pag. 456. *Satyri*. Agreſtes Dii, caprinis pedibus, villoſo corpore, naſo ſimo. Illi floribus ferendis calathos adhibebant, ut eoſdem Bacchus uvis geſtandis. Et vinum in calathis, ad ſacra peragenda, poſitum teſtatur Virgilius, Ecl. 5. *Ebria* Vino è calâthis hauſto. *Perfuſos*. Vino *Domini*. Bacchi, cujus currum tigres trahunt. *Lambere*. Cicurata nempe.

CI.

Calices Saguntini.

Quæ non ſollicitus teneat ſervétque miniſter,
Sume Saguntino pocula ficta luto.

Sollicitus. Ne cadant, ne frangantur, ne ſurripiantur. *Saguntino*. Saguntus, civitas Hiſpaniæ veteris. Pag. 206.

CII.

Calices gemmati.

Gemmatum Scythicis ut luceat ignibus aurum,
Adſpice quot digitos exuit iſte calix!

Scythicis ignibus Smaragdis, qui præſtantes in Scythia. Lib. XII. Ep. 15. *Exuit*. Ut detractæ digitis, annuliſque gemmæ, poculo inſererentur.

CIII.

Ampulla potoria.

Hâc licet in gemma, quæ ſervat nomina Coſmi,

Luxurioſe, bibas, ſi foliata ſitis.

Ampulla, propriè vaſculum eſt condendis unguentis idoneum. Fiebat vulgò ex aliquo pretioſo lapide, ſeu gemma, v. g. onyche, alabaſtro, &c. Sententia eſt: ô delicate, quiſquis es, ſi ſitias, ſi bibere geſtias unguenta & vina foliata, potes in hac ampulla Coſmiana bibere. *Coſmi*. Erat ille nobilis unguentarius. *Foliata*. Vina foliata. Nardinum unguentũ, è folio nardi, odorati fruticis, præcipuè factum, foliatum vocabatur: id vino admiſcebatur, quod foliatum quoque ideò appellabatur. Unguentis utebantur non tantùm ad ungendos crines, ſed interdum etiam ad potum.

CIV.

Cryſtallina.

Frangere dum metuis, franges cryſtallina: peccãt
Securæ nimiùm ſollicitæque manus.

CV.

Nimbus vitreus.

Ab Jove qui veniet, miſcenda ad pocula largas
Fundet nimbus aquas: hic tibi vina dabit.

Nimbus duo ſignificat: aliquando nubem, ſeu potius repentinam & præcipitem pluviam: aliquando, ut hoc in loco, vas vinarium. Senſus eſt, Nimbus cæleſtis dabit aquam vino temperando & miſcendo; hic nimbus, hoc vas, vinum porriget. *Jove*. Cœlo, aëre.

CVI.

Myrrhina.

Si calidum potas, ardenti myrrha Falerno
Convenit, & melior fit ſapor inde mero.

Si amas potare vinum calidum, hauri illud è poculis myrrhinis, in quibus & calorem ſervat; & odorem è vaſe ipſo trahit, ac ſaporem. *Myrrhina*. Pag. 229.

CVII.

Patella Cumana.

Hanc tibi Cumano rubicundam pulvere teſtam,
Municipem miſit caſta Sibylla ſuam.

Cumano. Pag. 440. *Pulvere*. Argilla. *Municipem ſuam*. Ex eadem urbe ortam. Pag. 220. 523. *Sibylla*. Pag. 440.

CVIII.

Calices vitrei.

Adſpicis ingenium Nili: quibus adere plura
Dum cupit, ah, quoties perdidit auctor opus!

Aſpicis quàm ingenioſè vaſa hæc vitrea facta fuerint ab Ægyptiis. Dum artifex conatur addere novum illis decus, & in novas formas fingit vitrum, ſæpe totum calicem fregit ac perdidit.

CIX.

Lagena nivaria.

Spoletina bibis, vel Marſis condita cellis;
Quò tibi decoctæ nobile frigus aquæ?

Vina Spoletina, (Lib. 13. Ep. 115.) vel Marſica, (Lib. XIII. Ep. 116.) erant deterioris notæ. Tu igitur ſi bibis vina vilia, cur illa temperas aquâ niveâ, quæ magni eſt pretii, & ipſo vino tuo carior? Aquam decoquebant, ac vitreo incluſam ſcyphō demittebant in nives, atque ita refrigerabant. Plin. Lib. 31. cap. 3.

CX.

Nives.

Non potare nivem, ſed aquam potare rigentem
De nive, commenta eſt ingenioſa ſitis.

Rigentem. Nive mixtâ refrigeratam; vel, per nivem colatam; ut dixit Epig. 95. 96. aut ſcypho, in quo ipſa eſſet, in nives demiſſo, refrigeratam.

Commenta eſt. Excogitavit, invenit.

CXI.

Aqua nivea.

Maſſiliæ fumos miſcere nivalibus undis
Parce, puer, conſtet ne tibi pluris aqua.

Fumos. Vinum fumoſum & fuſcum: de quo eſt Epig. 118 Lib. XIII. *Puer*. Servule: aquæ miniſter.

CXII.

Ligula argentea.

Quamvis me ligulam dicant equitéſque, patréſq;
Dicor ab indoctis lingula grammaticis.

Ligulam, Pag. 247. Carpit Grammaticos quod veritatem,

non uſum, ſecuti, lingulam dicerent: cùm ab hominibus etiam elegantioribus ligula diceretur.

CXIII.

Cochlearia ligula.

Sum cochleis habilis, ſed nec minùs utilis ovis:
Numquid ſcis potiùs cur cochleare vocer?

Erat vaſculum, ſive inſtrumentum quoddam, aptum ad capiendas, cùm apponerentur, cochleas, deinde ad ova: nomen tamen à cochleis inditum retinuit.

CXIV.

Annuli.

Ante frequens, ſed nunc rarus nos donat amicus:
Felix cui comes eſt non alienus eques.

Ante legem Othonis à Domitiano renovatam, multi nos donabant: nunc pauci & rari: felix eſt ille qui comitem & patronum habet equitem verum & germanum: ab eo quippe annulos accipiet. Equitum Rom. jus erat annulos aureos ferre ac donare. Cùm multi ſe pro equitibus gererent, donabant illi paſſim amicis annulos: L. Roſcius Otho (Pag. 240.) legem tulerat quâ cautū erat, ne quis equitem ſe diceret qui non haberet in cenſu 400. ſeſtertia. Unde multis ademptum nomen & dignitas equitis malè parta, & facultas adeo annulos dandi. Hanc legem, cùm jam obſoleſceret, reſtituit Domitianus. *Non alienus eques*. Pag. 248.

CXV.

Dactyliotheca.

Sæpe gravis digitis elabitur annulus unctis:
Tuta meâ fiet ſed tua gemma fide.

Dactyliotheca. Pag. 562. *Tuta &c.* Fideliter annulum tuum ſervabo. *Unctis*. Ob adipem, in convivio.

CXVI.

Toga Romana.

Romanos rerum dominos, gentémque togatam
Ille facit, magno qui dedit aſtra patri.

Ille. Domitianus. *Qui &c.* Qui ſuum parentem (nempe Veſpaſianum) in Deos retulit. Ille, inquam, Romanos verè dominos rerum ſuis victoriis facit. Vel: verè facit Romanos rerum dominos qui illos facit Deos.

CXVII.

Toga clientum.

Si matutinos facile eſt tibi rumpere ſomnos,
Attrita veniet ſportula ſæpe toga.

Si potes mane à ſomno ſæpe excitari, venient ad te ſalutandum frequentes cliẽtes cum attrita ſua toga, ut à te ſportulam obtineant. Vel, tu cliens ibis ſalutatum patronos, & ab iis ſportulam quidem accipies, verum togam atteres. *Sportula*. pag. 66. 149. *Toga*. Pag. 59.

CXVIII.

Endromis.

Pauperis eſt munus, ſed non eſt pauperis uſus:
Hanc tibi pro togula mittimus endromida.

Endromis. Veſtis, quâ utebantur in curſu. Pag. 192. 193. Hæc, quia hirſuta & villoſa, pauperum erat; tamen uſitata quoque diviti. bus, cum ſpectaculis intererant. Pro toga divitis ad ſe miſſa, illam reddit pauper.

CXIX.

Canuſinæ fuſcæ.

Hæc tibi turbato Canuſina ſimillima mulſo
Munus erit: gaude; non citò fiet anus.

De Canuſinis veſtibus mẽtio jam habita pag. 436. Colore fuſco erant, ſeu inter fulvum & rufum, qualis eſt color mulſi recentis. *Mulſo*. Pag. 189. *Anus*. Detrita, obſoleta: diù colorem ſuum retinebit; non tam citò albeſcet. Lege epigramma 27. Lib. IV.

CXX.

Bardocucullus.

Gallia Santonico veſtit te bardocucullo,
Cercopithecorum pænula nuper erat.

Quæ ſit ea veſtis docui pag. 63. *Santonico*. 474. Cercopithecus eſt ſimius caudatus. Lib. VII. Ep. 71. Simii porro interdum induũtur inſtar vernularum, imò quidam viſi ſunt equos ductare, miniſtrare menſis, &c.

CXXI.

Canuſinæ rufæ.

Roma magis fuſcis veſtitur, Gallia rufis;
Et placet hic pueris, militibúſque color.

Canuſinæ. Suprà, Ep. 119. *Roma &c.* Romani canuſinis pænulis fuſci coloris libentiùs utuntur: Galli iiſdem, ſed rufis, delectantur.
Hic. Rufus, ſive rubeus color, à militibus ideo amabatur, ut ſanguis è vulneribus defluens in veſtem rufam, & ejuſdem cum cruore coloris, minùs timoris afferret. Eſt etiam pueris gratus, quia ſplendidior eſt.

CXXII.

Pænula ſcortea.

Ingrediare viam cælo licet uſque ſereno,
Ad ſubitas nunquam ſcortea deſit aquas.

Scortea. E ſcorto. Scortum eſt corium, ſeu pellis animalium durior ac denſior. *Pænula*. Villoſa eſt veſtis & craſſa. *Nuſquam deſit*. Vide ut ſemper præſto tibi ſit. Licet enim cœlum ſit ſerenum, te iter ingrediente, turbidum & pluvium ſubitò poterit evadere.

CXXIII.

Lacernæ coccineæ.

Si Veneto, Praſinóve faves, quid coccina ſumis?
Ne fias iſtâ transfuga ſorte, vide.

Si aurigæ factionis Venetę aut Praſinæ faves, quare purpuream veſtem ſumis, non verò viridem aut cæruleam? (vide pag. 303. 555.) Cave ne ille color te transfugam eſſe prodat, & aliis factionibus favere arguaris, quàm Praſinę aut Venetę. Illis duabus Imperatores addicti erant. *Coccineæ*. pag. 112. *Lacernæ*. pag. 86. 118. 182.

CXXIV.

Pileus.

Si poſſem, totas cuperem miſiſſe lacernas:
Nunc tantùm capiti munera mitto tuo.

Pileo utebantur Saturnalibus, quia eſt libertatis index, cujus ferebatur auctor in primis Saturnus, ætatis aureæ parens, & Italiæ incola. Pileum autem e lacernæ parte, circum caput obvoluta, efficiebant. Ait ergo ſe partem lacernæ, quæ pileo conficiendo ſatis ſit, mittere, cùm totam donare, utpote pauper, non poſſit.

CXXV.

Lacernæ Bæticæ.

Non eſt lana mihi mendax, nec mutor aheno:
Si placeant Tyriæ, me mea tinxit ovis.

Diximus Lib. I. Epig. 78. lanas Bęticas, ſeu ovium quę ad Bætim Hiſpanię fluvium paſcerentur, habere nativum colorem rutilum.

Mendax. Imbuta falſo & adſcititio colore. Virg. Eclogâ IV. verſ. 41. *Non mutor*. Alio quàm nativo colore non inficior, injecta in ahenum. *Si &c.* Si placent lacernæ Tyriæ, tinctæ purpurâ Tyriâ, quanto magis placere debeo, quæ illis parem aut pulcriorem, ac præterea nativum, ut in ipſa eſt ove, colorem gero? *Tyrie*. Pag. 124. 290. 318.

CXXVI.

Cœnatoria.

Nec fora ſunt nobis, nec ſunt vadimonia nota:
Hoc opus eſt pictis accubuiſſe toris.

Pallia cœnatoria dicta ſunt à cœna, in qua ſumebantur, neque in foro, aut alibi uſpiam extra domum, niſi fortè Saturnalibus, geſtabantur. pag. 535.

Vadimonia. Eſt vadimonium propriè ſponſio, ſeu promiſſio ſiſtendi ſe in judicio ad diem certam: pro ipſo foro ponitur ea vox in hoc loco pag. 414.

Hoc opus. In ea re una operam navamus, ut cœnantes, & menſæ accumbentes veſtiamus.

CXXVII.

Læna.

Tempore brumali non multùm lævia proſunt:
Calfaciunt villi pallia veſtra mei.

Læna. Villoſa veſtis & gravior: à græco χλαίνα, quod fit à χλαιαίνω *calefacio Lęvia*. Veſtes lineæ, ſericæ. *Pallia*. Quia pallio ſuperinjiciebatur læna. *Villi*. Pili molliores.

CXXVIII.

Lacernæ albæ.

Amphitheatrales nos commendamur ad uſus,
Cùm tegit algentes alba lacerna togas.

Albati cives ſpectabant ludos in amphitheatro edi ſolitos: & ad arcendum frigus albam lacernam togæ ſuperinjiciebant. P. 182. Lacernarum ſæpe jam facta mentio.

CXXIX.

Gauſapa, ſeu mantile.

Nobilius villoſa tegant tibi lintea citrum:
Orbibus in noſtris circulus eſſe poteſt.

Si habes citrum nobilius, id eſt, pretioſas è ligno citreo menſas, illas ſanè tege mantilibns, & linteis villoſis, quales ſunt gauſapæ. In meis orbibus, id eſt, in meis menſis minimè pretioſis, ſufficiet mihi ligneus orbiculus, cui lagenas imponam & dapes, ne menſa inquinetur. Nonnulli Intelligunt per *circulum*, labem ſeu maculam ab adipe aut vaſe uvido notatam in menſâ, iſtæ enim maculæ ferè ſunt rotundæ. Eritque hæc ſententia; ego ferre menſam ſordidiorem, atque adeo carêre gauſapis, poſſum De mantili & mappa, dictum pag. 587.

CXXX.

Cuculli Liburnici.

Jungere neſciſti nobis, ô ſtulte, lacernas:
Indueras albas, exue Callaïcas.

Erant iſti cuculli capitum involucra (pag 61. 145. vulgò rufa, & in Liburniâ (Pag. 61. fiebant, ac lacernis imponebantur, quæ ſi albæ forent, ruſum colorem è cucullis Liburnicis ſibi impoſitis, & malè tinctis contrahebant. Jam facile diſtichum explicabis. Loquuntur cuculli: Malè nos, ô quiſquis es, impoſuiſti lacernis albis; jam albæ non ſunt, ſed rufæ & rutilæ, quale eſt aurū Callaïcum. pag. 202.

CXXXI.

Udones Cilicii.

Non hos lana dedit, ſed olentis barba mariti:
Cinyphio poterit planta latere ſinu.

Udones ſunt pedum indumenta intima: ut extima, calcei. *Cilicii*. Pag. 369. Sententia eſt: iſtud calceamenti genus, non eſt è lana confectum, ſed è pilis hircinis. Pes tuus illi integi commodè poterit. *Olentis &c.* Hirci. *Cinyphio.* Pag. 369. *Sinu.* Udonum vacuâ laxitate, in quam planta, ſeu pes, immittitur commodè.

CXXXII.

Syntheſis.

Dum toga per quinas gaudet requieſcere luces,
Hos poteris cultus ſumere jure tuo.

Dum per dies quinque Saturnaliorum, toga deponitur, hac veſte uti poteris. *Syntheſis.* Pag. 206.

CXXXIII.

Focale.

Si recitaturus dedero tibi fortè libellum,
Hoc focale tuas aſſerat auriculas.

Focale. Pag. 203. Si recitavero, inquit poëta, tibi libellum malum, mala carmina, moneo & ſuadeo utaris iſto focali, non ad fauces, ut vulgò fit, protegendas, ſed ad aures, ne me audias, obſtruendas. *Aſſerat*. Defendat, protegat, claudat. Simillimum Ep. leges pag 203.

CXXXIV.

Tunicæ Patavinæ.

Vellera cùm ſumant Patavinæ multa trilices,
Et pingues tunicas ſerra ſecare poteſt.

Cùm tunicæ Patavinæ cõficiantur ex lana multa, in iiſque licium non unicum, at triplex ſit, tam denſæ ſunt, ut ſecari ſerra poſſe videantur. *Trilices*. Tribus liciis conſtantes, ſeu filo triplicato. In telis texendis, filum unum rectum eſt, quod ſtamen: alterum tranſverſum, quod licium, ſive ſubtemen vocatur, ac ſtamini implicatur. In Patavinis pannis licium è tribus filis conſtabat.

CXXXV.

Spongia.

Hæc tibi ſorte datur tergendis ſpongia menſis
Utilis, expreſſo cùm levis imbre tumet.

Sorte. Xenia & apophoreta ita tribuebantur, ut ſortibus jactis, hoc potiùs quàm illud munus darent. *Expreſſo*. E ſpongia compreſſa educto & emiſſo.

CXXXVI.

Pænula.

Is mihi candor ineſt, villorum gratia tanta eſt,
Ut me vel mediâ ſumere meſſe velis.

Meſſe. Quamvis ſpiſſa & villoſa ſim, atque adeo aptior hiemi quàm æſtati. Lege Bayſium Lipſ. Elect. lib. 1. 25.

CXXXVII.

Cervical.

Tinge caput nardi folio, cervical olebit:
Perdidit unguentum cùm coma, pluma tenet.

Tinge. Unguentis caput imbuebant, maximè in convivio. *Folio*. Vide Epig. 103. *Tenet*. Retinet. Eſt autem cervical, pulvinus cervici ſubjectus, plumâ fartus.

CXXXVIII.

Lodices.

Nudo ſtragula ne toro paterent,
Junctæ nos tibi venimus ſorores.

Lodix, veſtis genus eſt quo lecti ſtragula operiuntur: duę vulgò erant, quæ in medio lecto jungebantur & colbant, unde ſorores vocantur.

CXXXIX.

Cubicularia polymita.

Hæc tibi Memphitis tellus dat munera, victa eſt
Pectine Niliaco jam Babylonis acus.

Cubicularia. Aulæo, ſeu ſtragula intellige, verſicolore filo & licio contexta. πολὺς multus, diverſus; μίτος, licium, ſeu filum. *Memphitis*. Ægyptia. Pag. 3. *Victa eſt &c*. Panni in Ægypto texti, vincunt pannos acu Babylonia pictos. Pag. 390. Pecten eſt inſtrumētum textorium, quo denſatur tela, & fila tranſverſa urgentur & comprimuntur. Supra, Epig. 134.

CXL.

Zona.

Longa ſatis nunc ſum: dulci ſed pondere venter
Si tumeat, fiam nunc tibi zona brevis.

Sed pondere &c. Cùm obeſus fies: cùm ſatur, &c.

CXLI.

Gauſape quadratum.

Lodices mittet docti tibi terra Catulli:
Nos Helicaoniâ de regione ſumus.

Lodices. Vide Epig. 137. *Terra Catulli*. Verona. pag. 35. *Helicaonia*. Patavina. Pag. 537. *Gauſape*. Eſt mantilis, ſeu periſtromatis, genus. Vide Epig. 129.

CXLII.

Semicinctium.

Det tunicam dives: ego te præcingere poſſum.
Eſſem ſi locuples, munus utrumque darem.

Semicinctium, anteriorem hominis partem tegit, à zona, aut paulò ſuprà, pendens crurum tenus, quales ſunt artificum, maximè fabrorum lignariorum ſutorumque pelles, quibus ſemicincti apparent; aut lintea tegmina feminarum, quæ à pectore, ceteris veſtibus injiciuntur, ad munditiem & ornatum.

CXLIII.

Lanæ amethyſtinæ.

Ebria Sidoniæ cùm ſim de ſanguine conchæ,
Non video quare ſobria lana vocer.

Cùm ebria ſim & ſatura ſanguine Sidonii muricis (eſt piſciculus concha incluſus, è cujus ſanguine fit purpura: Sidon, urbs maritima Phœniciæ, cujus in litore piſciculus iſte capitur) cur ſobria lana vocor, cur habeo nomen à gemma ebrietatem arcêre dictâ, nempe amethyſto? Explicui hanc vocem pag. 315.

CXLIV.

Lanæ albæ.

Velleribus primis Apulia, Parma ſecundis
Nobilis: Altinum tertia laudat ovis.

Primis &c. Primam laudem habent vellera Apula; ſecundam Parmenſia, tertiam Altina. *Apulia*. pag. 126. *Parma*. Pag 124. 243. *Altinum*. pag. 195.

CXLV.

Lanæ Tyriæ.

Nos Lacædemoniæ paſtor donavit amicæ:
Deterior Ledæ purpura matris erat.

Paſtor. Paris Priami filius, quem necari ſtatim pater juſſerat, cùm audiviſſet ipſum, ſi viveret, ſuæ patriæ exitio fore. Eum tamen clam Hecuba mater educari inter paſtores, & ſervare juſſit. *Amicæ*. Helenæ. *Matris*. Leda mater Helenæ fuit: utraque Lacedæmonia. Eſt igitur purpura Lacedæmonia deterior Tyriâ. Lacedæmon, urbs Peloponneſi. Pag. 193. Tyrus, Phœniciæ 125. 290.

CXLVI.

Lanæ Pollentinæ.

Non tantùm pullo lugentes vellere lanas.
Sed ſolet & calices hęc dare terra ſuos.

Pollentia. Eſt urbs Italię in Liguria. *Potenza*, Ubi pullæ, id eſt, nigræ veſtes fiebant, ac de Pollentia, urbe Ligu-

riæ, ita canit Silius Lib. 8. *Vercellæ ſuſcipe ferax Pollentia villi.* In eadem urbe fiabant vitrei calices boni. *Lugentes*. Quia pullus color funeribus & luctui convenit.

CXLVII.

Lanæ pullæ.

Lana quidem triſtes, ſed tonſis apta miniſtris,
Quales non primo de grege menſa vocat.

Triſtis. Vide ſuperiùs epig. *Tonſis.* Servi ſeniores, mediaſtini, & ultimo de grege ſervorum, tondebantur: juniores & lautiores, erant intonſis. Sum igitur lana quidem pulla, ſed apta tamen veſtiendis ſervis, qui adhibentur vilioribus menſæ miniſteriis.

CXLVIII.

Tomentum Lingonicum.

Oppreſſæ nimiùm vicina eſt faſcia plumæ:
Vellera Lingonicis accipe raſa ſagis.

Tomentum,à tumendo dictum,eſt floccus,ſeu lanę flos quidam villoſus,qui à pannis abradebatur, & quo culcitam impleri ſuadet poëta; ne, ſi è pluma tantùm levi conſtaret, ſubſidente plumâ & oppreſsâ, ſeu compreſsâ cubantis hominis pondere, corpus faſciis lecti & reſtibus, quibus culcita imponitur, lædatur, *Lingonicis*. Pag. 61. 562. Legunt aliqui *Leuconicis*. Eſt autem Leuconium oppidum Æolidis, apud Theucydidem. Sententia hæc eſt, ordoque diſtichi: Cùm oppreſſa eſt pluma, ſentitur faſcia nimium vicina, & trans culcitam corpus oblædit: hoc ne fiat, vide ut tomento culcitam farcias. *Sagis*. Sagum propriè eſt veſtimentum militare.

CXLIX.

Tomentum circenſe.

Tomentum conciſa palus Circenſe vocatur.
Hæc pro Lingonico ſtramina pauper emit.

Palus conciſa, ſive arundines communitæ in fruſtra, & paleæ, erant inſtar tomenti in ludis circenſibus. Plebs enim ea ſibi ſubſternebat, ut ſederet molliùs. Raderus in Analectis, tomentum hoc Circenſe dictum eſſe vult, quòd in Circo venderetur. Hæc igitur ſtramina ſibi emit pauper pro tomento Lingonico & pretioſo. Quid eſſet circus, dixi pag. 24. 318.

CL.

Pluma.

Laſſus Amycleâ poteris requieſcere plumâ,
Interior cycni quàm tibi lana dedit.

Amyclea] Lacedæmonia, cycnea. Pag. 390. verſ. 9. & 13. *Interior lana.* Plumæ breviores & molliores inſtar lanæ molliſſiæ, quibus farcitur impletúrque culcita.

CLI.

Fenum.

Frondatâ tumeat facilis tibi culcita plumâ.
Non venit ad duros pallida cura toros.

Frondatam plumam vocat fenum & ſtramenta: quę durum quidem, ac curis inviū, lectulum ſternunt. *Facilis.* Facilè parabilis. Legitur vulgò!, *fraudatâ plumâ*, Id eſt, ſublata Adempta pluma, impie culcitam feno. Labor diurnus ſomnum facilē pauperi conciliat.

CLII.

Tintinnabulum.

Redde pilam, ſonat æs thermarum: ludere pergis?
Virgine vis ſolâ lotus abire domum.

Pilam depone, deſine ludere; jam aperiuntur thermæ, & datur lavandi ſignum pulſo æreo tintinnabulo. Pergin ludere? Non erit tibi locus in thermis, & cogēris aquâ frigidâ ſolâ lotus domū redire. Paulò ante balneum pilâ ludebant, vel dum hypocauſta & ſudationes caleſcerent. Thermæ, ſeu balnea publica, certâ horâ patebant, dato ſigno: certâ claudebantur. De aqua virgine, lege notas pag. 250. 301.

CLIII.

Diſcus.

Splendida cùm volitent Spartani pondera diſci,
Eſte procul pueri: ſit ſemel ille nocens.

Diſcus, erat maſſa lapidea, ferrea, vel ænea, craſſa digitis tribus aut quatuor, ferme rotunda, quam ad certas uſque metas projiciebant, ita ut ille vinceret qui ad metam propius accederet. Spartanus vocatur, quia erat apud Lacedæmonios uſitatiſſimus. *Eſte procul &c.* Ne vos perimat. *Semel.* Occiſo Hyacintho, quem Apollo imprudens diſco percuſſum interfecit. Ovid. Met. lib. X.

CLIV.

Cithara.

Reddidit Eurydicen vati, ſed perdidit ipſe,
Dum ſibi non credit, nec patienter amat.

Reddidit. Cithara. *Vati.* Orpheo. *Perdidit.* Eurydicen. *Dum &c.* Dum vix credit præ gaudio redditam ſibi & revocatam ab inferis uxorem. Vide Virg. 4. Georg ſub finem. *Patienter.* Ea tantùm lege uxorem receperat Orpheus, ut eam non ante reſpiceret, quàm omnino emerſiſſet ex inferis; hujus legis immemor, cùm illam citiùs reſpectaſſet impatiens more, perdidit.

CLV.

Eadem cithara.

De Pompejano ſæpe eſt ejecta theatro,
Quæ duxit ſilvas, detinuítque feras.

Ejecta. Ciitharœdi, muſici, &c. niſi populo ſatisfacerent, ſæpe explodebantur & exigebantur. *Pompejano.* Theatro Pompeii, pag. 288. *Silvas duxit.* Orpheo canẽte.

CLVI.

Plectra.

Fervida ne trito tibi pollice puſula ſurgat,
Exorent docilem garrula plectra lyram.

Puſula. Tuber eſt exiguũ, quod intumeſcit in digitis attritis. Dicitur etiam puſtula. Plectra, olim pectinis in morem facta, nunc fiunt ex incurvo aliquantùm ligno, cui obtenditur equina ſeta. Accipe plectrum quo citharam pulſes, & ab ea quaſi exores impetreſque, ut canat: quæ, niſi plectro feriatur, omnino ſit tacitura.

CLVII.

Trochus.

Inducenda rota eſt: das nobis utile munus.
Iſte trochus pueris, at mihi canthus erit.

Ludant ſanè trocho pueri, ego ex illo faciam canthum, quem ligneis inducam rotis, atque adeo utilis mihi viro trochus tuus erit. *Trochus.* Erat ferreus circulus, velæreus, quem pueri agitabant, & volvebant. Ab eo pendebant annuli ferrei, qui tinnitum non inſuavem edebant, dum trochus volvebatur: unde legunt quidam in ſecundo verſu: *at mihi cantus erit.* Hoc ſenſu: Ego annulorum tinnitu au-

diendo non minùs delectabor, quàm pueri volvendo trocho. Si legas, *canthus erit*, expones, ut jam dixi. Cãthus porro, eſt ferrea lamina, qua rotarum extremæ partes quę terram rangunt, inter ſe vinciuntur. Itaque trochus, utpote rota, ſive circulus ingens ferreus, poterat utilis eſſe ad canthum faciendum.

CLVIII.

Trochus idem.

Garrulus in laxo cur annulus orbe vagatur?
Cedat ut argutis obvia turba trochis.

Cauſam affert cur annuli, ſonum edentes, ut in ſuperiori epigram. notavi, trochi radiis inſerti eſſent; nempe ut populus trocho currenti locum daret, admonitus illo tinnitu.

CLIX.

Signum victoriæ.

Hæc illi ſine ſorte datur, cui nomina Rhenus
Vera dedit, decies adde Falerna puer.

Signum. Statua, ſigillum. *Hæc illi* Hæc victoriæ ſtatua datur Domitiano ſine ſorte, ut proprius illius munus, qui è Rheno, Germaniſque victis nomen verum Germanici eſt confectus. Diximus apophoreta miſſa fuiſſe ad amicos ſine delectu, jactis ſortibus, ut ſors tuliſſet. Ait certo conſilio, & uni Domitiano dandum eſſe ſimulacrum Victoriæ, quippe quæ illi addicta ſit, & propria. *Rhenus*. Pag. 426. *Nomina*. 235. *Decies*. Lege Epig. 73. Lib. IX. pag. 473. Item pag. 405. 556.

CLX.

Sauroctonos Corinthius.

Ad te reptanti puer inſidioſe lacertæ
Parce: cupit digitis illa perire tuis.

Σαυροκτόνος. Interfector lacertæ: à σαῦρος lacerta, & κτείνω interimo. Praxiteles ex ære Corinthio ſigillum quoddam elegantiſſimum fecerat, in quo ſpectabatur puer ſubrepentem lacertam cominus ſagittâ configens, veluti ex inſidiis. Alloquitur puerum poëta: ô puer, noli percutere lacertam ex inſidiis: ultrò venit peritura? gaudebit à te, tanquam nobili hoſte, confici.

CLXI.

Hyacinthus in tabula pictus.

Flectit ab inviſo morientia lumina diſco
Nebalius, Phœbi culpa dolórque, puer.

Flectit. Avertit oculos moriens. *Culpa.* Vide ſupra, Ep. 152. *Oebalius.* Sic vocatur ab Oebalia urbe Laconiæ, Hyacinthi patriâ: vel ab Oebalo ejuſdem patruo.

CLXII.

Perſona Germanica.

Sum figuli luſus, rufi perſona Batavi:
Quæ tu derides, hæc timet ora pater.

Figuli ludis. Larva fictilis. *Perſona.* Larva repræſentans Batavum. Erant autem Batavi vulgò rufis crinibus, eúmque colorem arte addebant capillis. *Quæ tu &c.* O Romane puer, qui hæc ora, hanc perſonam rides, ſcito Patrem tuum, Romanum militem, hos vultus formidare. Bellicoſi quippe Germani erant, ac Romanis etiam metuendi. Legitur etiam, *puer:* quam larvam rides tu, ô vir, ô miles, hanc puer meticuloſus horret.

CLXIII.

Hercules Corinthius.

Elidit geminos infans, nec reſpicit angues.
Jam poterat teneras Hydra timere manus.

Corinthius. Ex ære corinthio. *Nec reſpicit.* Per contêptum, quaſi aliud agens. *Hydra.* Pag. 23. 275.

CLXIV.

Hercules fictilis.

Sum fragilis: ſed tu (moneo) ne ſperne ſigillum:
Non pudet Alciden nomen habere meum.

Sum fragilis. Ex argilla fragilis, & luto factus. *Non pudet &c.* Imaginem is commendat qui pingitur. *Alciden.* pag. 15.

CLXV.

Minerva argentea.

Dic mihi virgo ferox, cùm ſit tibi caſſis & haſta,
Quare non habeat ægida? Cæſar habet.

Ægida. Pag. 324. 434. *Cæſar*. Domitianus. Quam ſuum ei clypeum Pallas tradiderit. Hoc ipſa reſpondet.

CLXVI.

Sigillum Giberii fictile.

Ebrius hæc fecit terris, puto, mõſtra Prometheus;
Saturnalio luſit & ipſe luto.

Giberius, cognomentum fuit cujuſdam fullonis, nomine Cleſippi, de quo agit Plin. lib. 34. c. 3. inſigniter gibboſi & deformis, qui à gibbere, ſive gibbo, Giberiu vocatus eſt. Ait poëta Prometheum ebrium feciſſe tam turpe hominis monſtrum, cùm ludere vellet in Saturnalibus.

Prometheus. Pag. 9. 449.

CLXVII.

Homeri Batrachomyomachia.

Perlege Mæonio cantatas carmine Ranas,
Et frontem nugis ſolvere diſce meis.

Homerus, ſive aliquis Homeri non indoctus imitator, fecit verſibus græcis pugnam ranarum & murium: βάτραχος rana; μῦς μυὸς mus; μάχη pugna. *Mæonio*. Pag. 241. 347: Homerico *Solvere*. Exhilarare, laxare

CLXVIII.

Homerus in membranis.

Ilias & Priami regnis inimicus Ulyſſes
Multiplici pariter condita pelle latent.

Ilias. Poema de bello Iliaco, ſeu Trojano. *Ulyſſes*. Poëma de Ulyſſis erroribus & reditu in patriam], Odyſſea. *Pelle*. Membrana. Lege de libris veterum pag. 71.

CLXIX.

Virgilii culex.

Accipe facundi Culicem, ſtudioſe, Maronis,
Ne nucibus poſitis *Arma Virumque* legas.

Culex. Ita inſcribitur poëmation Virgil pag. 408.
Ne &c. Nugæ, ſeu leviora carmina, qualis eſt iſte culex, ſunt legenda Saturnalibus non uoroſa & ſeria qualis eſt Ænei. Hujus inimiciũ eſt; *Arma virumque cano*.

CLXX.

Virgilius in membrana.

Quàm brevis immenſum cepit mẽbrana Maronẽ!

Ipſius

Ipſius vultus prima tabella gerit.

Cepit. Complectitur. *Prima tabella*. Primum folium libri: initium voluminis.

CLXXI.

Cicero in membranis.

Si comes iſta tibi fuerit membrana, putato
Carpere te longas cum Cicerone vias.

CLXXII.

Propertius.

Cynthia facundi carmen juvenile Properti
Accepit famam, nec minus ipſa dedit.

Propertii carmen quod junior edidit, quodque inſcribitur CYNTHIA, ab auctore ſuo famam accepit, nec minorem ipſis dedit. Propertius, poëta Italus, floruit Auguſti ævo: utitur latinitate pura & imprimis terſa: elegias ſcripſit, ſtilo elegante, at ſæpe obſceno.

CLXXIII.

Livius in membranis.

Pellibus exiguis arctatur Livius ingens:
Quem mea non totum bibliotheca capit.

T. Livius, Patavinus, ſub Auguſto & Tiberio ſcripſit centum & quadraginta libros Romanæ hiſtoriæ: ſuperſunt duntaxat 35. Eſt aureus in eo latini ſermonis nitor, delectus rerum, & lactea eloquentia.

CLXXIV.

Salluſtius.

Hic erit, ut perhibent doctorum corda virorum,
Primus Romanâ Criſpus in hiſtoriâ.

Ut perhibent &c. Ut homines cordati, id eſt, prudentes & docti, cenſent.
Criſpus. Salluſtius Criſpus, Amiterni, in Italia, natus eſt anno ab U. C. 668. aliquas Romanæ hiſtoriæ partes attigit, ut bellum Catilinarium, Jugurthinum, &c. Brevis eſt, acer, diligens, rerum quàm verborum plenior, &c.

CLXXV.

Ovidii metamorphoſes.

Hæc tibi multiplici quæ ſtructa eſt maſſa tabellâ,

Carmina Naſonis quinque decémque gerit.

Maſſa. Opus totum & liber. *Carmina*. Libros carminum.

CLXXVI.

Lucanus.

Sunt quidam, qui me dicunt non eſſe poëtam:
Sed qui me vendit bibliopola putat.

Lucanus. Pag. 69. 333. 334. Eum nonnulli numero poëtarum eximunt, quia hiſtoriam civilis belli narrare ſatis habet, ac nihil, more poëtarum, fingit. Verum hoc Ariſtoteles non videtur, ut aliquis cenſeatur poëta, poſtulare: ſiquidem poëſis nihil eſt aliud, illo judice, niſi imitatio humanarum actionum, quę ſuavi ſtilo fiat. *Putat*. Quia videt mea carmina probè vendi.

CLXXVII.

Catullus.

Tantum magna ſuo debet Verona Catullo,
Quantum parva ſuo Mantua Virgilio.

Catullus tantùm glorię attulit Veronæ jam per ſe claræ & magnæ; quantùm Virgilius Patriæ ſuę Mantuæ, antea obſcuræ & ignotæ. *Catullo.* Pag. 36.

CLXXVIII.

Liber de aquæ frigidæ uſu.

Hæc tibi quæ fontes & aquarum nomina dicit,
Ipſa ſuas meliùs charta notabit aquas.

Iſte liber docet quæ ſint fontium nomina: ſed ipſe in aquas projectus bene mergetur, & eas ſuo infortunio tibi melius notabit. Mala carmina aquis mergenda. Pag. 35. 269. Hinc legunt aliqui, *natabit*.

CLXXIX.

Mulæ pumiliæ.

His tibi de mulis non eſt metuenda ruina:
Altiùs in terra pænè ſedere ſoles.

Pumiliæ. Sive pumilæ, & paullæ; id eſt, exiguæ.

CLXXX.

Catella Gallicana.

Delicias parvæ ſi vis audire catellæ,
Narranti brevis eſt pagina tota mihi.

Delicias. Elegantiam, feſtivitatem, argutias caniculæ. *Brevis eſt.* Tota pagina, & integra, non ſufficit ad ejus laudes celebrandas.

CLXXXI.

Aſturco.

Hic brevis ad numerũ rapidos qui colligit ungues,
Venit ab auriferis gentibus Aſtur equus.

Equi Aſturcones, ſeu Aſtures, ab Aſturia Hiſpaniæ regione (pag. 491.) olim aurifera, nomen habent: illis, Plinio teſte Lib. VIII. c. 43. mollis eſt alterno crurum explicatu glomeratio. Ceteris equis minores erant, & gradarii etiam vocabantur. Tolutim eos incedere Varro dicit.

CLXXXII.

Canis vertagus.

Non ſibi ſed domino venatur vertagus acer,
Illeſum leporem qui tibi dente feret.

Canes quidam venatici appellantur vertagi, quòd feras vertant, agántque, & latibulis excuſſas inſectentur.

CLXXXIII.

Simius.

Callidus emiſſas eludere ſimius haſtas,
Si mihi cauda foret, cercophitecus eram.

Eludere. Vitare, declinare. *Cercophithecus.* Eſt ſimius caudatus. Pag. 365. Sunt illi multò nobiliores aliis, quibus natura caudam negat: unde iſte gloriatur nihil niſi caudam deeſſe ſibi; ſe nulli aliorum calliditate concedere. Simius ita vocatur à ſimis naribus.

CLXXXIV.

Notarius.

Currant verba licet, manus eſt velocior illis:
Nondum lingua, ſuum dextra peregit opus.

Notæ apud Latinos vocantur literæ quædam compendiariæ, quæ certo ductu & formâ, licèt paucæ, plures tamen ſyllabas ac verba cõplectuntur & ſignificant. Iis utuntur ferè qui dictâtis aut concionantis voces exſcribũt notariique appellantur. Scripſêre antequam pronunciaveris, & eorum dextra ſuum opus peregit, antequam tua lingua ſuum abſolverit.

CLXXXV.

Concha.

Levis ab æquoreâ cortex Mareotica conchâ
Fiat, inoffensâ curret arundo viâ.

Cortex Mareotica, id eſt, papyrus Ægyptia (papyrus enim eſt intima & tenuiſſima cortex arbuſculæ cognominis: Mareotis eſt pars Ægypti; Pag. 396.) fiat tibi, lævis, id eſt, poliatur, conchâ: tunc arundo, ſive calamus, expeditè curret. Faciliùs ſcribes in charta lævigata ope conchæ, quàm in aſpera & ſcabra. Conchæ ſunt piſcium teſtæ duobus ſcutulis paribus conſtantes.

CLXXXVI.

Morio.

Non mendax ſtupor eſt, nec fingitur arte doloſâ:
Quiſquis plus juſto non ſapit, ille ſapit.

Stupor. Inſania. Ille morio non eſt ex eo genere morionum qui ſtultitiam ſimulant, ut placeant ac moveant riſum; verè eſt fatuus: in quo ipſo ſapit, ſiquidem ſapit quantum juſtum eſt. Tunc ſapit, placétque morio, cùm verè deſipit. Vide pag. 382.

CLXXXVII.

Caput arietinum.

Mollia Phryxei ſecuiſti colla mariti:
Hoc meruit, tunicam qui tibi ſæpe dedit?

Cur caput arietis præcidiſti? à quo ariete tunicam, (ex ejus pellè videlicet ac vellere confectam) toties accepiſti. *Phryxei.* Pag. 286.

CLXXXVIII.

Pumilio.

Si ſolum ſpectes hominis caput, Hectora credas:
Si ſtantem videas, Aſtyanacta putes.

Caput. Pumilionibus vulgò eſt ingens caput. Aſtyanax, fuit Hectoris filius parvulus. Pag. 379.

CLXXXIX.

Parma.

Hæc quæ ſæpe ſolet vinci, quæ vincere rarò;
Parma tibi, ſcutum pumilionis erit.

Hæc parma, quæ, quia brevior eſt & anguſtior, malè hominem tegit, ac victorem rarò præſtat; tibi homini juſtæ ſtaturæ, verè erit parma, & breve ſcutum, ac inutile: pumilioni verò eſt pro ſcuto ingenti, & perutili, quia totum tegit. Parma erat ſcutum breve & rotundum, ambitu trium vulgò pedum. Scutum erat oblongum, quatuor pedes à ſummo ad imũ habens, duos cum dimidio latum. Parmam Thraces invenêre. Pag. 462.

CXC.

Accipiter.

Prædo fuit volucrum, famulus nunc aucupis, idẽ
Decipit, & captas non ſibi mœret aves.

Nunc. Cicuratus & inſtitutus ab aucupe. *Non ſibi.* Sed aucupi.

CXCI.

Opſonator.

Dic quotus, & quanti cupias cœnare; nec unum
Addideris verbum: cœna parata tibi eſt.

Quotus, &c. Quot ſitis convivæ: quanti cœnare cupias. *Parata.* Paratam ubi volveris, & cùm volveris, dabo.

CXCII.

Calami acupatorii.

Non tantùm calamis, ſed cantu fallitur ales,
Pallida dum tacitâ creſcit arundo manu.

Pallida. Viſco pallido, ſive fulvo, illita. *Creſcit.* Ab latente aucupe attollitur, & avi ſubjicitur. Paratos calamos habebant aucupes, & cum aviculam cantu pellectam viderent accedere, calamum ſenſim efferebant, quo illa caperetur, alis viſco implicatis.

CXCIII.

Cor bubulum.

Pauper cauſidicus nullo referentia nummos
Carmina cùm ſcribas, accipe cor quod habes.

Pauperi cauſidico, eidémque malo poëtę cor mittit bovis: affirmâtque convenire illi hoc munus, quippe qui habeat cor bubulum, id eſt, vecors & fatuum: ſiquidem relicto foro, quòd parum inde pecuniæ colligeret, verſus condat, è quibus minùs etiam lucri feret.

CXCIV.

Cocus.

Non ſatis eſt ars ſola coco: ſervire palato,
Atque cocus domini debet habere gulam.

Non eſt ſatis, ſi cocus arte, induſtriâque præditus ſit: ex domini palato & guſtu condire cibos debet. Turnebus vir ſane laborioſus ac doctus, ita uti edidi, affirmat ſe legiſſe in veteri libro: & poſtulat planè ſententia. Miror eum qui commentarios VARIORUM compegit, hanc eruditi viri lectionem primo perperam interpungere; deinde illius lectionis explanationem, quam ſubjungit Turnebus, omittere: poſtremò aliã neſcio quam rancidam verbosè obtrudere.

CXCV.

Craticula.

Parva tibi curvâ craticula ſudet ofellâ:
Spumeus in longa cuſpide fumet aper.

Serviet ea craticula torrendis ofellis. Sunt carnium fruſtula. *Sudet.* Adipe, dum offa torretur, defluente. *Cuſpide.* Veru, *Fumet.* Dum aſſabitur.

CXCVI.

Piſtor dulciarius.

Mille tibi dulces operem manus iſte figuras
Exſtruit: huic uni parca laborat apis.

Apis. Quia mellis plurimùm admiſcebant iſtis cruſtulis & cupediis. Saccharo nunc meliùs utimur.

CXCVII.

Jentacula.

Surgite, jam vendit pueris jentacula piſtor,
Criſtatæque ſonant undique lucis aves.

Surgite. Convivas, poſt exacta Saturnalia, poſt ſomnum in multam noctem productum, admonet ut expergiſcantur. *Pueris.* Nulli ferè jentabant apud Romanos, niſi pueri, ſenes, aut ægroti; aliquid cibi levioris ſumebãt circa meridiem, ſole occidente cœnabant. Jentaculum & merenda puerorum aut gulonum erant propriæ: prandium verò, complurium; cœna, omnium. *Aves.* Galli gallinacei qui lucem cantu præcinunt.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX EPIGRAMMATUM.

A

AB Jove 669
Abſciſsâ 138
Abſtulerat 353
Accipe 323. 617. 651. 663. 664. 667. 684.
Accola 235
Ad cœnā 226. 472
Addere 471
Addit 539
Addixti 503
Ad lapidem 531
Ad natalitias 363
Ad pallatinas 635
Ad populos 574
Ad primum 565
Ad te reptanti 682
Ædes 555
Ægrotas 597
Æmiliæ 490
Æmula 195
Æolidos 568
Aëra 392
Æra domi 330
Æſtivo 137
Ætherias 34
Albi 570
Alcide 459
Alciden 448
Alcime 80
Alea parva 648
Allatres 271
Amiſit 308
Amiſſum 47
Amphitheatrales 553. 674.
Amphora 609. 640. 641.
Ancillam 653
Annorum 500
Anſere 631
Ante frequens 171
Antipolitani 637
Antiqui 602
Antoni 276
Anxuris 519
Apollinarem 335
Appia 476
Archetypis 377
Archetypum 395
Arctoa 276
Ardea 214
Aretina 666
Argenti 137. 201. 519.
Argentum 626
Argiletanas 12
Argiva 630
Artibus 433
Artis 159
Artis ebur 661
Aſpice 182. 258. 628.
Aſpicis 225. 298. 409. 670.
A Sinueſſanis 566
Aſtra 274. 352
Atreus 552
Atria 202
Attenuare 667
Attica 638
Attice 338
Audet 437
Auditur 406
Auguſti 23
Auguſto 413
Aurea 621
Auriculam 158
Aut Corcyrei 624.

B

BÆtis 612
Bajana 169
Bajano 197
Balſama 657
Barbara 2. 666
Baſia 106
Baſia das 113
Bella 67
Belliger 8
Bellus homo 36
Bis Cotta 610
Bis quinquagenis 604
Bis tibi 52
Bis vicine 294
Boletos 594
Bruma eſt 368
Brumæ 609

C.

CÆcuba 640
Cæde 645
Cælatus 321
Cæretana 642
Cæruleus 633
Cæſaris 180
Cajus 555
Callidus 168. 265. 687.
Calliodorus 263
Campis 446
Cana eſt 200
Candida 614
Candidius 134
Capena 165
Cappadocum 441
Capto tuam 112
Carmina 113
Carpere 259
Caſeus 622
Caſta nec 67
Caſta ſuo 38
Cauponem 127
Cauſtica 650

INDEX EPIGRAMMATUM.

Cedere 26. 491
Cenſor 286
Centenis 173
Centum 148. 200
Cerea 616
Cernere 306
Cerretana 627
Ceruſſa 162
Ceſſatis 176
Chia 621
Chirurgus 47
Cinctum 114
Cinnam 292
Clarus 549
Claudere 618
Claudia 189. 560
Clinicus 474
Coccina 120
Cœnabis 559
Cœnes 429
Cœno domi 267
Cœpit 71
Cogis 328
Cogit me 40
Colchida 269
Commendare 347
356.
Commendo 60
Concita 26
Condita 226
Conditus 369
Conjugis 51
Conſilium 432
Conſtituit 149
Conſtrictos 652
Conſule 509
Conſumpta 520
Contigeris 33
Contigit 576
Continuis 34
Contulit 549
Cornea 658
Coſconi 136
Coſmicos 344
Cotile 274
Cras te 278
Credi 185
Credis 435
Creta dedit 102
Crine ruber 597
Cui credas 270
Cui legiſſe 98
Cujus vis 146
Cum cathedralitios 491
Cum clamant 85
Cum data 37
Cum dederis 638
Cum dixi 68
Cum dubitaret 297
Cum facias 386
Cum fieret 652
Cum gravis 224
Cum Juvenale 334
Cum menſas 348
Cum me 626
Cum mihi 666
Cum mittis 314
Cum peteret 42
Cum pluvias 341
Cum potes 515
Cum rogo 584
Cum ſaxetani 360
Cũ ſexaginta 327
Cum ſint 118
Cum ſis 309. 315
Cum ſitis 395
Cum ſteterit 647
Cum te 94. 523.
Cum tener 636
Cum tibi 94. 208. 409. 608.
Cum traheret 25
Cum tu 488
Cum tua 82. 468. 642
Cum vocer 172
Cum voco 270
Cur non 325
Cur ſæpe 597
Currant 687
Curſorem 179
Cur triſtiorem 131
Cuſtodes 525
Cyllenes 371
Cynthia 685

D.

Daphnonas 595
Dædale 10
Dante tibi 424
Da veniam 26
Das gladiatores 151
Das nunquam 114
Dat Bajana 64
Dat chartis 653
Dat feſtinatas 642
Dat mihi 630
Declamas. 105. 227.
Dederas 155
Defendet 662
Deſuerit 659
Delicias 40. 686
Delicium 636
Denariis 476
Dente 635
Dentibus 463. 583.
De Pompejano 681
De prætoritia 393.
De Sinueſſanis 639
De Spoletinis 645
Det tunicam 677
Dicere 428
Dicit ſe 194
Dic mihi 42. 683.
Dic muſa 353
Dic quotus 389.
Dic toga 389.
Dic verum 419
Difficilis 594
Dimidium 24
Dî tibi 320 505
Diſcurſus 343
Diſticha 391
Dixerat 461. 469
Doctorum 347
Donaſſe 215
Donaſti 550
Dorica 19

INDEX EPIGRAMMATUM.

Dotatæ 492
Do tibi 34
Ducit ad 495
Dulce decus 406
Dulcia 335
Dum comes 441
Dum donas 377
Dum Janus 428
Dum levis 539
Dum me 470
Dum mea 362
Dum modo 130
Dum nimium 187
Dum non vis 150
Dum nos 212
Dum nova 383
Dum novus 187
Dum peteret 17
Dum petit 216
Dum Phaëthontea 291
Dum pinguis 627
Dum proavos 246
Dum repetit 418
Dum ſibi 260
Dum te 552
Dum tibi 301
Dum Tiburtinis 329
Dum roga 675
Dum tu 194. 581
Dux laterna 658

E.

Ebria 633. 658. 678.
Ebrius 684
Ecquid 325
Ede tuos 43
Edictum 239
Edita 53
Editur 319
Effert 400
Effigiem 463
Effugere 610
Egi, Sexte 384
Egiſti 220
Elidit 683
Elyſio 541
Emi 124
Emit lacernas 380
Empta domus 167
Encauſtus 206
Erras 68
Eſquiliis 359
E ſervo 77
Eſſe quid 107. 240
Eſſe negas 178
Eſſe nihil 173
Eſſe putes 625. 645
Eſſet 325
Eſſe tibi 387
Eſſe vides 654
Eſt mihi 413
Eſt tibi 92
Et dolet 307
Et judex 108
Et latet 199
Etroſci 299
Eutrapelus 362
Excipient 651
Exigis 164. 224. 360
Expirantis 637
Explicitum 570
Extemporalis 269

F.

Fabricio 82
Facundi 346
Fama refert 46
Faſtorum 375
Felicem 112
Felices 486
Femineam 664
Fertur 365.
Fervida 681
Feſtinata 469. 480
Feſtive 302
Ficoſa 357
Fila 619
Filia 623
Flavia 27
Flectere 118
Flectit 683
Flentibus 214
Flet philomela 660
Flete neſas 312
Florida 125
Fœtere 236
Formoſiſſima 406
Fragmentum 331
Frangat 515
Frangere 669
Frigida 667
Frondata 680
Frontibus 200
Fruſtra 526
Fugerit 163
Funera 466
Fur notæ 313

G.

Gallia 672
Galbula 630
Garris 81
Garrulus 682
Gaudet 628
Gellius 449
Gemmatum 668
Genus 578
Geſtari 206
Geſtavit 656
Gnoſſia 638
Grandia 664
Grandia ne 666
Gratum eſt 350
Gratum munus 658.
Gratus 358

H.

Habet Africanus 578
Hæc de 638
Hæc eſt 333
Hæc eſt illa 357. 450
Hæc Fundana 640
Hæc illi 582
Hæc mihi 503
Hæc quæ 80. 434. 623. 654. 688.
Hæc rapit 655.

INDEX EPIGRAMMATUM.

Hæc ſervavit 631
Hæc ſunt illa mei 465.
Hæc tibi 166. 204. 619. 623. 649. 672. 676. 677. 685. 686.
Hædina 593.
Hac licet 668
Hanc tibi 192. 669
Hanc tibi Fronto 259.
Has cum 157
Herbarum 252
Herculis 458
Heredem 356. 449 608.
Heredes 550
Hermes 252
Hermogenes 586
Heſterna 45
Heſterno 46
Hexametris 311
Hiberna 326
Hibernos 275
Hic brevis 687
Hic erat 636
Hic erit 685
Hic eſt 30. 203
Hic feſtinatâ 521
Hic jacet 343
Hic licet 668
Hic mihi 648
Hic quem 130
Hic qui 268
Hic qui dura 447
Hic ſcarus 633
Hic tibi 653. 668
Hic ubi 4. 412
His tibi 686
Hoc agere 379
Hoc de 639
Hoc Fortuna. 529
Hoc jacet 304
Hoc nemus 96. 588
Hoc tibi 145. 233. 637.
Hoplomachus 418
Horas 414
Hortatur 561
Hos niſi 646
Hoſpes eras 227
Hos quoque 228
Hoſtem 136
Hos tibi 95
Humida 278
Hunc quem 208 431.

I.

JActat 366
Jam numerat 497
Jam parce 528
Jam prope 558
Jam ſenior 533
Jam triſtis 284
Ibis littoreas 530
Icta gravi 13
Ignotos 555
I felix 366
Ilias 684
Illa manus 87
Ille ego 516
Ille ſacri 314
Illuſtrem 653
Imbue 617
Improba 506
I noſtro 542
I nunc 106
Indignas 76
Inducenda 581
Indulget 457
Infantem 130
Infuſum 277
Ingenium 256 451.
Ingrediare 673
In lucem 328
In matutina 498
In Nomentanis 91
In Pompejano 288 651.
In pretio 662
Inſcripſit 432
In ſeptis 454
Inſerta 162
Inſequeris 284
Inſidioſorum 648
In Tarteſſiacis 456
In tenebris 213
Inter aves 635
Inter Cæſareæ 12.
Inter ſapores 629
Inter tanta 467
In thermis 582
Intres 65
In Venetis 634
Invia 324
Inviſæ 662
Invitas 137. 223
Invitas ad aprum 387
Invitum 133
Iraſci 160. 179
Is mihi 676
Iſſa eſt 93
Iſte licet 634
Iſte tibi 660
Ite procul 654
Itur ad 37
Jugera 607
Julia 287
Juli 217
Jungere 675
Juno, labor 536
Jupiter 442
Jurat 290
Jura trium 520
Jure tuo 272
Juris 507
Jus tibi 549

K.

Κοινὰ φίλων 125

L.

LActe 624
Læſerat 11
Lævis 688
Lambere 16. 659
Lana 679
Laneus 634

Languebam 240
Languida 645
Languidior 468
Laſcivos 51
Laſcivum 624
Laſſus 680
Latonæ 433
Laudantem 115
Laudas 434
Laudat 308
Laudatus 361
Laurigeros 374
Laxior 138
Lecta 625
Lector 466
Lege nimis 470
Lemmata 644
Leniat 568
Lentiſcum 649
Liber 420. 462
Liber homo 71
Libertus 295
Libras 591
Lintea 606
Lis mihi 228
Lis te 356
Litigat 85
Litera 527
Litus 565
Lodices 677
Longa 677
Longior 575
Lotus 305
Luce 453
Livet 410
Luci 210
Ludi magiſter 521
Ludite 661
Luſit 21
Lux tibi 148

M.

MAgna 406
Majæ 605
Mammas 87
Mane domi 250
Mane ſalutavi 320
Marcelline 294
Marcia 569
Marcus 475
Mari quietæ 336
Marmora 522
Marſica 641
Martis 600
Maſſiliæ 670
Maſſyli 462
Matronæ 234
Matutine 605
Matutinaium 635
Maximus 345
Medio 313
Menſas 517
Menſe 510
Mentiris 305. 592.
Mentitur 569
Mercari 349
Mica 129
Miles 448
Militiæ 658
Mille tibi 191. 690
Millia 226
Minxiſti 177
Miraris 415. 562. 630.
Mittebas 569
Mittit 619
Mollia 688
Mollis 620
Morio 382
Mulio 556. 618.
Munera 212. 389
Muneribus 344
Municipem 582
Municipes 541
Muſteus 628
Mutua 117 161
Mutua te 293

N.

NArnia 367
Narratur 280
Naſcere 185
Naſutus 592. 615
Natales 497
Natali 452. 500. 601.
Natorum 143
Nec doctum 494
Nec fora 674
Nec poteris 617
Nec toga 554
Nec vocat 493
Ne gravis 79
Ne laudet 609
Ne lutet 655
Ne mendica 662
Nemo 566
Nemo novo 534
Neqnius 529
Neſcio 392
Neſcis 207
Neſcit cui 402
Ne tibi 619
Ne toga 614. 663
Ne valeam 103
Ne violes 629
Nihil ammiano 223
Nihil eſt 331
Nil aliud 489
Nil in te 609
Nil intentatum 108
Niliacum 628
Nil laſcivius 293
Nil mihi 563
Nil recitas 140
Nil tibi 429
Nobilis 642
Nobilius 674
Nomen 429. 431 632.
Nomentana 648
Nomina 654. 663
Non amo 47
Non cœnat 352
Non de plebe 296
Non de vi 292
Non dicam 113
Non donem 278
Nondum 417

INDEX EPIGRAMMATUM.

Non eſt 593. 646. 665. 673.
Non facit 59
Non habilis 620
Non horti 398
Non hos 675
Non mea 538
Non mendax 688
Non miror 322
Non omnis 550 634
Non per 423
Non plenum 86
Non potare 670
Non quemcunque 623.
Non ſatis 690
Non ſibi 687
Non ſilice 464
Non ſim 647
Non ſum 640. 664.
Non tantum 678 689.
Non tibi 625
Non totam 282
Non tot 388
Non urbana 545
Nos alicam 617
Nos bibimus 229
Nos ,Amiternus 620.
Nos Lacedæmonię 678
Nos Satyri 668
Noſſes 30
Nos ſumus 665
Noſti 348.369
Noſtris 73
Nore, licet 425
Nubere 428
NuberePaulla 487
Nudo 677
Nummi 596
Nunc hilares 327
Nunciat 513
Nulla 230
Nullos eſſe 194
Nunquam 157
Nunquam dicis 178.
Nunquam divitias 226
Nunquam ſe 266
Nuper erat 54
Nuper in 656
Nympha 303.454.
Nympharum 486

O.

OBſtat 197
O Occurris 96
Occurris quocunque 132
Occurrit 163
Octaphoro 319
Octobres 534
O cui 209.436.
Oculo 220
Oderat 466
Odi 592
O felix 225
Ohe 212
O jucunda 583
O Juliarum 589
O mihi 39. 74
Omnes 195. 505. 422. 535.
Omnia 157. 350. 370. 582. 578.
Omnis 616
O molles 509
Oppreſſæ 679
Orbus es 558
Os atavi 613
O temperatæ 502.

P.

PAllida 382
Palma 577
Pannonicas 630
Pars maxillarum 402.
Par ſcelus 276
Parthenio 578
Parva 349. 563. 690.
Parcius 579
Paſcitur 629
Pauca 288
Pauper 385. 689
Pauperis 166.672
Pax me 652
Peccantis 659
Pellibus 685
Pendentem 636
Pendula 639
Perfrixiſſe 152
Pergamus 655
Perlege 684.
Perpetui 354
Perveniſſe 381
Petit 36
Pexatus 129
Phœbe 333
Phoſphore 386
Pica loquax 661
Picentina 626
Picto 89
Pierios 569
Pinxiſti 265
Piſtor 384.
Plena 199
Plorat 531
Poma 621
Pompejos 279
Ponitur 629
Pontice 371
Ponuntur 322
Potabis 640
Potavi 360
Poto 586
Potor nobilis 316.
Præceps 81
Prædo 689
Præſtitit 10
Prætorem 222
Prætores 287
Prima 186. 445
Primum 345
Primus 143
Princeps 363

INDEX EPIGRAMMATUM.

Principium 379
Priſcus 401
Profecit 279
Proficies 656
Proſcriptum 155
Pro ſene 611
Proxima 152
Pruna 622
Pſittacus 660
Puella 261
Pugio 652
Pulcher 637
Puncta 665
Pyrrhæ 524

Q.

QUadringenta 255
Quadrantem 259
Quadringentorum 479.
Quæcunque 95
Quæ legis 279
Quæ mala 472
Quæ mihi 268
Quæ modo 574
Quæ nata 632
Quæ non 668
Quæ ſcit 648
Quæ tam 6
Quæ te 161
Quæ tu 225
Qualiter 9.239
Quam brevis 684
Quam ſit 583
Quamvis 570.632 665 670.
Quanta 403.415
Quantum 518 427.600.
Quantus 377
Quare 580
Quatenus 361
Quatuor 416
Qua vicina 192
Quem recitas 48
Qui Corcyræi 415
Quidam 317
Quid factum 265
Qui Diomedæis 635.
Quid faciet 650
Quid me 658
Quid mecum 657
Quid mihi 113.122
Quid nunc 43
Quid pereunt 655
Quid promittebas 283.
Quidquid 18.121. 579.
Quid recitaturus 203.
Quid ſentis 273
Quid ſtulte 540
Quid te 41
Quid tibi 460
Qui ducis 49
Qui legis 483
Qui modo 87
Qui negat 613
Qui nondum 566
Qui nunc 391
Qui Pallatinæ 398
Qui pinxit 88
Qui præſtat 397
Qui recitat 299
Qui venit 660
Quinctus 244
Quinque 375
Quinte 511
Quintiliane 141
Quintum 250
Quis labor 403
Qui Pallatinos 437.
Quiſquis 484.526 530.
Quis rogo 524
Quis te 260
Quis tecum 31
Qui tonſos 355
Qui venit 660
Quod alpha 255
Quod Cajetano 396.
Quod clamas 83
Quod convivaris 304.
Quod cupis 198
Quod Flacco 575
Quod fronte 107
Quod lanâ 611
Quod magni 35
Quod mihi 525
Quod nec 139.657
Quod nimio 141
Quod nimium 561
Quod non 172. 289.363.
Quod non ſit 289
Quod novus 160
Quod nulli 110.
Quod nutantia 242.
Quod optimum 465.
Quod pius 16
Quod quacunque 168.
Quod querulum 114.
Quod recitaturus 203.
Quod ſemper 305
Quod 451.
Quod ſicce 183
Quod tam 304
Quod te 132. 196 319.
Quod tibi 246
Quod poſſit 340
Quo tu 543
Quos cuperet 420

R.

RAptus abit 15
Raros 532
Raucæ 338
Redde 680
Reddidit 681
Regia 195
Rem factam 307
Rerum 142

INDEX EPIGRAMMATUM.

Reria 573
Rictibus 54
Ride 121
Roma 672
Romam 145
Romam petebat 150.
Romanos 671
Rufe 115
Rumpimus 627
Rumpitur 474
Rure morans 231
Ruris 330
Ruſtica 286 631
Ruſticus es 657

S.

Sacra 546
Sæcula 22. 439
Sæpe gravis 671
Sæpe loquar 538
Sæpe meos 196
Sæpe mihi 91
Sæpe rogare 612
Sępe ſalutatus 275
Sæpius 554
Sancta 292
Santonica 473
Sanctorum 422
Sanguine 634
Sardonychas 242
Saturnalia 205
Saturnalitio 493
Scis te 309
Scribebamus 612
Scribere 94. 496
Scribit 411
Secta 645
Securo 229
Sedere 243
Semper eris 283
Semper mane 351
Semper agis 76
Septem 297. 470
Septima 510
Seria 245
Serus 616
Setinos 662
Setinum 320
Senos 562
Seu leviter 646
Seu tu 456
Sexaginta 585
Sexageſima 312
Sexcenti 562
Sex ſeſtertia 296
Sextantes 273
Sexte 103. 236
Sextiliane 44
Sextus 285
Si calidum 669
Si comes 685
Si credis 452
Si daret 430
Si dederint 88
Si dejecta 651
Si deſiderium 325
Si det 114
Si Libycæ 625
Si Lucane 48
Si me 654
Si matutinos 672
Si memini 41
Si meus 364
Si mihi 452
Si mutare 650
Si nimius 480
Si non eſt 237
Si non ignota 666
Si non moleſtum 83
Si poſſem 673
Si prior 537
Si qua fides 247
Si quando 257
Si qua 106
Si quid 62. 366 387. 532. 646.
Si quis 20. 49. 556
Si recitaturus 676
Si redeant 547
Si ſolum 688
Sirenas 175
Si Romana 540
Si ſine 622
Si ſpumet 617
Sit ciſterna 168
Si te 399
Si tecum 249
Si temperati 157
Si tibi 59 621. 649.
Si tibi talis 661
Si triſti 280
Si Veneto 673
Si vicina 619. 121
Si vis 229
Sic in gramine 471.
Sic me 329
Si placidum 370
Si tanquam 606
Sic Tiburtinæ 117
Sic tua 385
Siccus 588
Sidera 516
Sili 190
Silius 1558
Simplicior 504
Sollicitant 18
Solvere 180. 564
Sorba 621
Sordida 199. 660
Sordidior 340
Sortitus 648
Spectabat 182
Spirat 632
Splendida 680
Spoletina 670
Sportula 77. 158
Stellæ 35
Stragula 663
Sum cochleis 671
Sum fateor 243
Sum figuli 683
Sum fragilis 683
Summa 14. 410. 444.
Sunt bona 40
Sunt tibi 158
Sunt quidam 686
Supremas 264

INDEX EPIGRAMMATUM.

Surgite 690
Surrentina 639
Surripuit 624
Sus fera 13
Sutor 172
Syntheſibus 643

T.

TAm male 321
Tam ſępe 596
Tanta 546
Tantum magna 686.
Tantus 342
Tarpejæ 353
Tarraco 641
Tempora 696
Tempore 674
Temporibus 407
Tenuia 650
Tercetena 101
Tercentum 618
Terrarum 577
Texta 627
Thaïda 149
Thaïs 265
Tibur 216
Tinctis 458
Tinge 676
Titulle 400
Tolle 549
Tomentum 679
Tongilianus 611
Tondendis 658
Tonſorem 405
Tonſtrix 111
Tota 627. 628
Totis 518
Toto 577
Trebula 623
Tres habuit 409
Triginta 262. 591
Triſtis es 316
Triſtis 399
Triſte 544
Tu Setina 223
Turba 7
Turbabis 631
Tuſcæ 336

V.

VAde 72. 74
Vapulat 302
Vare 499
Varro 257
Vatis 313
Vejentana 166
Vellera 676
Velleribus 628
Venderet 72
Vendunt 594
Verbera 136
Vernaculorum 481.
Verona 65
Verſiculos 149
Verſus 261. 601
Vicinus 79
Vidiſſem 266
Vidiſti 388
Vilia 626. 665
Vimine 138
Vindemiarum 475.
Vir bonus 185
Vir Celtiberis 55
Vis commendari 147.
Vis fieri 127
Vis te 128
Vitam 512
Vivida 557
Una eſt 60
Unctis 548
Uncto 603
Undecies 282
Undenis 487
Unguenta 560
Unguentum 368
642.
Unice 593
Unus 232
Vota 62
Urbanus 49
Uri 128
Ut bene 256
Ut nova 317
Ut poſcas 418
Ut recitem 67
Ut ſapiant 618
Uxorem 381

Z.

ZOile 556
Zoïlus 110

INDEX LEMMATUM

In quo recenſentur epigrammmatum argumenta, & ad certos locos revocantur.

Admonet

Creditorem, 380
Librum ſuum, 32.542.543
Paſtorem, 557
Venatorem, 579

Commendat

Suos libros, 60. 145. 237.578.
Suam domum amico, peregrè profecturus, 536

Conſolatur

Abſentiam amici peregrè proficiſcentis, 530
Acceptam cladem, 563
Ægrotum, 347. 580
Amicum de morte uxoris, 131. *Patris*, 292. *Filii*, 469

Dedicat

Librum Imperatori, 233. *Amico*, 285.468
Nymphis carmina, 454. Vide titulum *Mittit*.

Docet

Beneficia eſſe continuanda & augenda, 416.470.569
Cur dives eſſe velit, 226
Cur opes optandæ, 435
Quæ vita ſit longa, 420
Quomodo amici eligendi, 62. *retinendi*, 289. *amandi*, 519
Quomodo ſit petendum, 226
Quid à magnis poſtulandum, 563.
Veritatem odioſam eſſe. 419

Epitaphium

Pueri, 80. *Duorum amicorum* 82. *Filiæ*, 95. *Puerorum*, 152.192
Apis, 199. *Viperæ*, 214. *Puellæ*, 259. 521. 568. *Pompejorum*, 279. *Liberti*. 295. 296. *Tonſoris*, 304. *Amici*, 312. 319. *Militis*, 314. *Infantis*, 369. *Hiſtrionis*, 438. 550. *Anus veneficæ*, 439. *Conjugis fortunati*, 509. *Aurigæ*, 515. 516. *Adoleſcentis*, 516. *Matronæ*, 522. *Vetulæ*, 524. *Senis*, 526. *Nani*, 550. *Conjugis viro fidæ*, 596

Excuſat

Agreſtia munera, 452. *Tenuia*, 562
Deſidiam in ſcribendo, 52
Epigrammata deproperata, 26. *Nimis multa*, 197
Librum negligētiùs ſcriptum, 40. 104. 366. *Longiorem*, 53. Vide *Lector, liber, &c.*
Parſimoniam in mittēdis muneribus, 453
Pigritiam, 91. 528. 566
Quòd amicum ſepius non inviſat, 103. 519. 532
Quòd ſucenſeat coco, 387

Gratulatur

Amicorum reditum, 401
Datum amico cōſulatum, 413
Parenti filium puberem, 142
Reditum Imperatoris, 327. 377
Reſtitutam amico valetudinem, 347.555

Hortatur

Ad vivendum hodie, 39. 271

Digitized by Google

INDEX LEMMATUM.

Ad Caſtimoniam, exemplo propoſito, 65.
Ad liberalitatem, 591
Poëtam, ad libros evulgandos, 43. 199
Ad valetudinem curandam, 471.
Ad vitam Genialem, 55. 273. 400. 548

Imprecatur
Mortem uxori, 295
Incendium vicino, 369

Inſcriptio
Statue, 425

Inſectatur
Adulatores principum, 526
Adulteram, 279. 287. 392
Ædificatorem, 166. 449
Æmulationem ſtultam, 532. 612
Agricolam è cauſidico, 607
Amatorem cæcum, 149
Amicum inutilem, illiberalem avarum, fictum &c. 119. 123. 125. 127. 130. 160. 164. 202. 222. 230. 382. 431. 489. 565. 584. 588. 606
Amicum non amicum, 594
Amicum amicis dormientem, 428. 613.
Amicos divitum, 558
Aniculam, 4. 87. 194. 422. 487. 509. 577
Annonæ utilitatem, 609
Ἀντιπάθειαν, 284
Antonium Saturninum, 187
Antonium Triumvirum, 176. 188. 276.
Ardelionem. 76. 105. 226. 371.
Arrogantem & ineptum. 178. Vide vocem, *Oſtentator*.
Aſſentatorem, 280. Vide *Paraſitus*.
Avari cœnam, 52
Avarum, 86. 88. 161. 196. 208. 283. 294. 316. 363. 416. 578. 591.
Avarum ægrotantem, 597
Auditorem improbum, 67
Vide, *Lector*.
Auſteritatem ſimulatam, 120
Balneum, 464
Bellum hominem, 36. 374. 592.
Beneficium tardum, 343. *diminutum*, 416. 470. 569.
Vide, *Avarus, parcus, &c.*
Cæſariem emptam, 290
Calumniatorem, maledicum, &c. 82. 158. 271. 309. 358. 481. 484. 615. Vide *Obtrectator, invidus, &c.*
Calvum, 266. 305. 532. 593. 611
Carmina inepta, 139. 179.
Vide voces, *Liber, ſcriptor, poëta*.
Catonem, 30
Cauponem, 64. 168. 475
Cauſidicum lentum, 179. *imperitum, moleſtum, clamoſum, ineptum, &c.* 83. 85. 168. 292. 297. *Agricolam factum*, 607. *Piſtorem*, 384 *Cauſæ iniquæ defenſorem*, 384. Vide vocem, *Rhetor*.
Cerdones ſpectaculorum editores, 151. 172. 179
Cœnam ambulatoriam, 148
Cœnam diſertam, 104. *Jejunam, iniquam, &c.* 52. 112. 150. 151. 171. 177. 213. 226. 229. Vide *Convivium*.
Cœnationem, 555
Cœnipetam, 108. 115. 133. 265. 266. 267. 582. 610.
Vide, *Paraſitus*.
Conjuges diſcordes, 395
Conjuges veneficos, 400. 466

Convivam diligentiorem, 414
Nimis memorem 45 *Raptorem*, 119
Convivium unius aſſis, 553
ſolitarium, 555. Vide *Cœna*.
Coquum, 387
Coſmicum philoſophum, 344
Creditorem, 161 293. 296.
380. 396. 479. 564. 584.
Criticum, *cenſorem*, &c. 30.
466. Vide, *Lect.r*.
Crudelem, 139. 155. 341. 382.
Cunctatorem, 130
Cynicum, 208
Deditorem, 74. 103. 108. Vide, *Creditor*.
Decoctorem, 149. 220. 277. 467.
Deformem, 342. 583. 597
Delatores, 7
Dentes fictos, 313
Dicacem, 592
Diſſimulatorem, 117. 185 230.
254. 366
Divitem, 283. 612. *ægrotum*,
110. 580. *arrogantem*, 159.
fictum, 128. 134. 322
Divitem ex paupere, 88. 86.
606 609.
Divitum lacrymas, 351
Divitum iram, 161. 578
Divortium, 510
Domitianum, 526
Domum inopem, 292. *Lautam & incommodam*, 595
Δῶρα ἄδωρα, 389
Ebrioſum, 46 79. 236 316 566.
Effeminatum, 83. 107. 118.
319. 523.
Emacem, *emptorem*, &c.
227. 370. 380 454.
Equitem fictum, 239. 243.
252. 256 263. 288.
Equitem è ſervo. 158. 556.
Exheredatum, 223
Famelicum, 279
Familiaritatem nimiam, 320
591
Felicitatem improbam, 194
miſeram, 316. 490. *ſuperbam*, 229
Fortitudinem falſam, 498
Fucatum ſenem, 163 *Mulierem*, 162
Furem, 313. 402 409. 560. 586
Gallum Cybeles ſacerdotem,
418
Garrullum, 81. 227. 443
Gemmarum amantem feminam, 423
Guloſum, 42. 331. 429. 568
Heluonem ægrotantem, 121.
deſperantem, 155. *morientem*, 259. *cœnantem* 503
Herredipetam, 36 114. 135.
264. 308. 309. 356. 429.
449 539. 561. 566. 608 611.
Hirundinem, 275
Hædum, 624
Hoſtem ultione indignum, 601
Ignobilem, 115. 239. 549. 556.
Vide, *Eques fictus*.
Importunos ſalutatores, 600.
605.
Improbum felicem, 194
Impium, 294
Impudentem, 613
Incendium, 167. 203. 239
Inconcinnum, *incultum*, 340
Ingratum, 202
Invidum, 49 164. 196. 226. 308.
365. 410. 474. Vide, *Obtrectator*.
Inurbanum, 388
Iram divitum, 158. 578
Lacrymas fictas, 47. 309. *ſuſpectas*, 213
Lagenam peſtiferam, 223. 321
Laudatorem inſidioſum, 132
434
Laudatorem veterum, 415.
nimium, 609
Lectorem faſtidioſum, 53. 104.
106. 511. 520. 570. 615. 616.

INDEX LEMMATUM.

Malè liberalem; 396. 479. 563
Librum magnum, 98.451. *obſcurum*, 496. *longum*, 136. Vide voces, *Carmina*, *Poeta*, *&c.*
Linguam populi, 138
Litigatorem, 85. 356
Ludi magiſtrum, 460.521
Luſcam, 220
Luſorem ſenem, 534
Matrimonium dives, 287. *iniquum*, 395. 400. 428. 487.
Medicum 47.54.240.305. 418. 473. 474. 519.
Mendicum, 554. 589.
Menſas vacuas, 517
Minimè malum hominem, 596
Morbum fictum, 343 468.568. 597.
Morionem, 382.688
Mortem feſtinatam; 137
Mortem pueri, 192
Mortis neceſſitatem, 209.214
Mortis cupiditatem, 561. Vide vocem, *Epitaphium*.
Mulierem fuſcam, 216. 329. *formoſam*, 406. *forma ſtudioſam*, 121. 216. 329. *fucatam*, 162. *invenuſtam*, 257. *ſuperbam*, 246. *togatam*, 120. *unguentis delibutam*, 321. *iracundam*, 132. *proceram*, 410. Vide, *Uxor*.
Mulionem, 557
Munerum captatorem, 411
Munera cauſidico data, 205. *exigua & villa*, 393 *inſidioſa*, 212 *divitibus & ſenibus dari ſolita*, 389. *periculoſa*, 314. 336
Muſicam in epulis, 465
Naſum homicidam, 341. *longiorem*, 611
Natalem hominis improbi, 500
Naufragium, 216
Nautas tardos, 176
Nobilem ementitum, 94. 115. 239. 260.
Nominum vanitatem, 270
Obtrectatorem, 82. 256. 259. 271.334. 484
Obſequia inut lia, 532
Officioſum malè, 106.134. 168.
Olentem male, 109. 112. 168. 183.305.368
Oſtentatorem, 200. 215. *veſtium*, 282. 307. *beneficii*, 268. *vitiorum*, 593
Paraſitum, 107 135.133.552. Vide, *Cœnipeta*.
Parcum, *malè liberalem*, *&c.* 162. 284. 416. 569. 596.
Patronum egentem avarum, *&c.* 132. 196.476.488. 491. 585
Pauperem, 103. 158. 385. 610 *ſuperbum*, 315.562. *munificum*, 166. 283.322. 360. 561. 562. Vide *Mendicus*.
Paupertatem ſimulatam, 385
Perduellem. 187
Petitorem iniquum, *ſtolidum*, *&c.* 96. 173. 191. 224.
Pictorem imperitum, 265
Plagiarum ſcriptorem, 48.60. 78. 76. 114. 540. 603.
Poetam copioſum, 411. *extemporalem*, 470. *imperitum*, 142. 150. 169. 325. *male declamantem*, 299 *nimium*, 163. *male ſecurum*, 603. *ſuperbum*, 273
Potorem, 44. 37. 46. Vide *Conviva*.
Prædium exiguum, 550
Preces emaces, 320
Priapum, 398
Prodigum, 377
Proceram mulierem, 410
Prometheum, 448
Promiſſorem, 114. 283. 366. 492. 578.

INDEX LEMMATUM.

Pulcritudinem emptam, 265. 583.

Recitatorem, 152. 164. 167. 203. 467.

Rhetorem frigidum, 156. *indoctum*, 250. 327. *extemporalem*, 269

Salutatorem parcum, 275. *moleſtum*, 600. 605

Sceleratum, 141 569

Scurram, 49. 302. 359. 541

Scyphos antiquos, 377

Senem ardelionem, 226. *edentulum*, 313. *fucatum*, 200. *orbum & divitem*, 558

Servum ſuperbum, 260. *deformem*, 342. *elegantiorem*, 539

Socratem Romanum, 540

Somnia damnoſa, 351

Sportulam, 150

Statuam infabrè factam, 88

Studium formæ, 216. 329

Temporum præſentium vituperatorem, 461

Teſtem ebrium, 470

Togatam mulierem, 120

Tonſorem lentum, imperitum, &c. 405. 362. 566

Tonſum malè, 402

Vaſa antiqua, 395

Venditorem doloſum, 604

Veneficum, 223. 314. 400. 432.

Verſus extemporales, 386

Veſtem purpuream, 458

Veterum laudatores, 240. 415

Vicinum ineptum, 79

Viduam veneficam, 432

Villam inopem, ſterilem, &c. 165. 170. 338. 341

Vinum peſſimum, 321. 506. 615. *recens*, 360. 377

Urbanitatem moleſtam, 601

Urbanum aërem, 490

Uxorem adulteram, 287 *anũ*, 38. 487. *locupletem*, 381.

Invitat

Amicos ad cœnam, 280. 513. 559. *ſeipſum ad avari cœnam*, 304

Laudat

Accipitrem, 689

Adventum Cæſaris in urbem, 377. 379. 386. 486

Ædificia. 2. 4. 129. 239. 353. 395. 412. 426. 434. 442. 531. 555. 558. 594

Agrum fœcundum, 510

Aleam & nuces poëtarum, 614. 647. 648

Amicos, 48 224. 511

Amici eruditi donum, 527

Amicum emeritum, 159. 164 *fidelem*, 345. 346. *Amico cedentem*, 385. *comitem itineris*, 495

Amphitheatrum, 2

Animâtes varias, 635. & ſeqq.

Annulum, 242

Antiquitatem, 331. 549

Apophoreta, 645. & ſeqq.

Architectum, 352

Arcum triumphalem, 412

Arietẽ cum leone cõcordẽ, 462

Aves, 629. & ſeqq.

Bibliothecam, 330

Cæſarem, 6. 14. 15. 27. 35. 476. 505. 576. 577. Vide vocem, *Princeps*.

Calices vitreos, 608. 665

Caniculam, 686

Carmina, librum, &c. 26. 35. 207. 244. 258. 328. 329. 330. 335. 362. 375. 550. 557. Vide voces, *Liber*, *poëta*, *ſcriptor*, &c.

Carpophorum, 13. 19.

Caſeos, 622. 623

Catulli carmen, 686

Cauſidicum tacentem, 228

Cervum, 636.

Ciceronem, 176. 276. 685

Clementiam, 11

Corum, 524. 690

INDEX LEMMATUM.

Cœnam frugalem, 280. 513. 594

Columbam auſpicatam, 392

Comam, 432. 433

Convitium Cæſaris, 398. 472.

Convivium frugale, 280. 513. 594

Coronam, 3. 66. 436. 456.

Currendi exercitationem, 318.

Doctor, 43. 65. 67. 254. 385. 415. 437. 545. 549. 593. Vide *Poëta*, *ſcriptor*.

Domum Imperatoris, 395 Vide, *Ædificia*, *villa*.

Eloquentiam, 175

Endromidem, 192

Epithalamium, 189. 225. 371. 560. 582. Vide voces, *Uxor*, *matrimonium*.

Epulum populo datum, 403

Exempli vim, 322

Exiguas mulas. 686

Feminam pugnantem, 8

eruditam & pudicam, 357. 505. *fortem*, 38. 58. *probam*, 560. 582. Lege *Uxor*.

Feras pugnantes. 10. 16. 18. 200. *varias*, 635. 636

Feſtivum hominem, 153

Filii pietatem in partis funere, 343

Fortitudinem, 35. 76. 252.

Fortunam, *caſum*, 11. 39. 80

Fungos, 626. 627

Fraternum amorem, 48. 451. 549. 593

Fruges varias, 617. 618. &c.

Genethliacum. Vide *Natalis dies*.

Gladiatores, 13. 17. 22. 25. 27. 252.

Hibernas roſas, 317. 642

Hibernas uvas, 415

Hiſpaniam, 55. 507

Hortos, 588. Lege, *Villa*.

Imaginem, *tabulam pictam*, &c. 93. 159. 162. 362. 463. 465. 503. 540. 549. Vide, *Statua*.

Improbi probum facinus, 340

Lanas, *pannos*, &c. 678. &c.

Lectorem accuratum, 350 *eruditum*, 437

Leonem, 406. 462

Liberalitatem principum, 247. 422.

Libertatem, 127. 132.

Libri patronum, 60. 144. 237. 282. 335. 378. 578. Vide, *Lector*.

Librum brevem, 101. 391. 573. *pudicum*, 234. 374. *victurum*, 282. 307. *prolixiorem*, 311. *innoxium*, 329. 481. *vivum*, 349. *bonum*, 362. *inæqualem*, 366. *liberiorem*, 544 *vendibilem*, 686. *utilem*, 483. *recentem*, 537. *auctori ſuo ſimilem*, 574. *libros Ciceronis*, *Virgilii*, &c. 684. & ſeqq. Vide *Carmen*, *poëta*, & Titulum *Mittit*.

Loricam Imperatoris, 323

Lucani carmina, 686

Ludos à Cæſare ſpectatos, 420

Matronam, 560. 582. Vide, *Femina*, *uxor*.

Matrimonium felix, 287. 509.

Mæcenatem ſuum, 407. 575

Morionem, 382. 688

Mucium Scævolam, 42. 398

Munera exigua, 205. 271. 562. *utilia*, 347. *ambitioſa*, 350. *ruſticana*, 349. *citò data*, 293. 296

Munificentiam Cæſaris, 422

Naumachiam, 20. 21. 23

Natalem diem, 147. 180. 285. 333. 397. 445. 452. 497. 500. 534. 562. 600. 605. *domum*, 434

Negligentiam in ſcribendo, 512.

Nervam, 415. 437. 576

Nomen, 429. 430. 431
Notarium, 687
Opes ſecuras, 265
Othonem, 297
Otium, 301.581
Parmam, 688
Patronum libri, 60. 145. 229. 237. 282. 335. 358. 578. *eruditorum*, 407. 424. 575.
Patronum vigilem, 250
Pauperem, 129. 246. 609
Phialam, 403. 665
Picam, 661
Pietatem principis, 427
Piſces varios, 633. 634
Piſcinam, 197
Pocula vilia, 608
Poëtæ manum, 242
Poëtam, *ſeu ſcriptorem*, 30. 32. 40. 65. 194. 243. 291. 594.
Poëtam ex oratore, 354
Poëtam ſatisfacientem, 609
Porciam, 51.
Proſtnam factionem, 554
Præfectum provinciæ, 577. 612
Preces, 387
Principem, 6. 15. 26. 33. 235. 247. 274. 286. 318. 381. 383. 406. 427. 546. 547. 579. Vide, *Cæſar*.
Principem poëtarum patronum, 424
Principis familiam, 466
Providentiam divinam, 37.
Prudentiam in bello, 294
Pſittacum, 660
Puellam, 261
Pugiles, 422, Vide, *Gladiator*.
Pugillares, 645
Pugnam puerorum, 258
Pumilionem, 688
Regionem, *urbem*, *&c.* 55. 195. 210. 212. 278. 301. 507. 538. V. *Ædificia*, *ager*, *villa*.
Rhedam, 583
Romam, 4. *ejus portas*, 412
Saluſtii ſcripta, 685
Scriptorem innoxium, 481. 504. *famæ contemptorem*, 219. Vide, *Poëta*, *carmina*, *liber*.
Sepulcrum apis, 199. *viperæ*, 214. *formicæ*, 291
Servitutis commoda, 472. 501
Servum fidelem, 155. *eruditum*, 364. *utilem*, 361
Silium Italicum, 558
Socratem Romanum, 540
Sponſos prudentes, 428
Statuam, 290. 436. 437. 447. 448. 458. 459. 476. 536. 540. 682. & ſeqq. Vide, *Imago*.
Sulpitiam poëtriam, 505
Temporis partitionem, 186. 231
Templum, 416. 442
Thermas, 299
Togam Romanam, 671
Triumphum, 102. 388
Valetudinem, 312
Vaſa argentea, *fictilia* *&c.* 201. 608. *antiqua*, 665. *varia*, 666. 667. & ſeqq.
Venatorem, 11. 579
Ventilatorem, 444
Verſus. Vide, *Carmina*, *liber*, *poëta*, *&c.*
Veſtes, 192. 389. 672 *&c.*
Vias urbis laxatas, 153
Victimam pacificam, 441
Viduam, 441
Villam, *hortos*, *&c.* 168. 212. 217. 415. 536. 597. 600.
Vinum 41. 91. 320. 328. 639. 640. & ſeqq.
Vinum conſulare, 360
Virũ fortẽ, 35. 77. *probũ*, 37. 49
Vitam felicem, 127. 141. 249. 512. *privatam & quietam*, 62. *hominis probi*, 497. *ruſticam*, 516
Uxorem probam, *fortem*, *peritam*, *&c* 38. 51. 357. 505

Mittit.

Cæſariem rufam, 276
Coronam è roſis, 366. 456

INDEX LEMMATUM.

Librum, *carmina*, &c. 72 92. 94. 193. 145. 146 179. 186. 187. 190. 228. 229 233. 237. 257. 278. 285. 330 335. 337. 344. 369. 468. 475 493. 494. 534. 575.

Poma, 538

Xenia, 616. & ſeqq.

Optat.

Puero incolumitatem, 204. 298

Reditum celerem amico, 306

Reditum in urbem Imperatori, 324. 325. 326

Vitam longiorem ſibi, 497

Ut fons ſit ſalubris, 303. Vide, *Vota*.

Petit.

A lectore ut ſuos libros legat, 31. 33.

Fontis publici particulam, 433

Jus trium liberorum, 142. 143.

Ut libris ſuis locus ſit in bibliotheca Cæſaris, 236 237

Munus, 320 352

Nummos, 117. 286. 288. 370. 564.

Ab amico ut redeat, 306. 324.

367

Togam, 138. 317. 389. 450

Vinum, 462

Queritur.

De amici morte, 499

Artes tantam pernicioſas diſci, 270

Carmina ſterilia, 245. 545

De miſeram clientium ſorte, 518

Litteras ſpretas, 74. 94. 145. 160. 245. 463. 487. 529

Eſſe raros poetas, 407

Virtutem neglectam, 185

Vota.

Æſculapio pro adoleſcente, 433

Apollini pro amici conſulatu, 446

Jovi, *Jano*, *pro Cæſare*, 353. 375. 379 *pro pa[illegible]e*, 5[illegible]0

Mercurio, *pro conjugibus*, 371

Pro imperio & Imperatore, 546

Saturno, *pro amico reduce* [illegible]02

Ad Bet m, *pro præfecto provinciæ*, *illam ineunte*, 612

Ad ſuperos, *pro puerulo*, 298

Digitized by Google

INDEX RERUM

Quæ præſertim in notis explicantur.

A.

ABacus 648
Abdera 498
Abolla 209
Abſynthium 474
Academia 357
Acapnus 619
Accipiter 689
Acerra 48. 204
Acetum 642
Achelous 326
Acidalius 291
Acipenſis 635
Actium 188
Addicere 503
Adventoria 573
Æacides 379
Æacus 485
Ædes Martis ultoris 350
Ægeria 506
Ægis 324. 435
Æmilia 146
Ærugo 504
Æs Corinthiacum 455
Æſculapius 432
Æſonides 109
Ætas aurea 602
Ætna 355
Ἀέτωμα 495
Africani 190
Agenor 124
Agrippa 95
Agrippina 217
Αἴτια Callimachi 484
Albanum 181
Albula 39. 184
Alceſtis 225
Alcides 15
Alcinoüs 219. 345.
Alea 191
Aleator 284
Alexander 447
Alga 493
Algidum 502
Alica 493. 121. 609. 617
Alicula 609
Aliptes 606
Alix 519
Almo 165
Alpha 130. 255
Altinum 195
Alveolus 648
Aluta 118
Amazones 477. 478
Ambroſia 186
Amethyſtus 87. 515. 678
Amonum 273
Amphitheatrum 4
Amphora 609
Amyclæ 390. 640
Anaglypta 202
Analecta 332. 662
Andremon 488
Andromache 124
Andromede 64
Anna Peranna 219
Annibal 190. 447
Annulus 242. 470. 556. 671.
Anſer 442. 631
Antæus 274. 477
Anteambulo 114
Antenor 24. 196
Ἀντιπάθεια 47. 284.
Antiſtes 372
Antium 233
Antius Reſtio 155
Antonius Ciceronis percuſſor 176. 276.
Antonius Primus 475.
Antonius Saturninus 187
Anxur, 214
Aonius 354
Aphronitrum 657
Apicius 156
Apinæ 95
Apollodorus 66
Aponus 66. 100
Apophoreta 643. 644. &c.
Appia via 477
Apulia, 116
Apyrina 625
Aqua Marcia 301
Aqua Virgo 250
Aquileja 196
Arabia 6
Arbiter 298
Arcadia 22
Arcas 443
Archetypus 328
Archilochus 329
Arctos 13
Arctous 188
Ardea 214
Ardelio 76. 105. 226
Arena 10

Aretium

Aretium 61
Argiletum 32
Aigo 331
Argonautæ 176
Aricia 112. 303. 458.
Arietis ſignum 516
Arpi 211
Arpinum 495
Arria 38
Arſacius 443
Artemidorus 315
Artes pecunioſæ 270.
Aſcaules 482
Aſparagi 610
Ex aſſe 149
Aſſerere 39
Aſſertor 60
Aſturco 687
Aſturia 492
Aſſyra 239
Aſtyanax 379
Atelte 537
Atina 537
Atlas 372
Atridæ 334
Atrium 142
Attagena 120. 629.
Atthis 62
Atys 139
Auctio 78. 427.
Aucupium 689.
Aventinus 311
Avernus lacus 67
Avia 524
Aulon 614
Aurata 634
Aureus Romanus 248. 493.
Aurigarum factiones 303. 555.
Auriſcalpium 649
Auſonia 8. 326
Autolycus 410

B.

Babylonia textta 390
Babylon 3. 464
Bæbius Maſſa 587
Bætica 603
Bætica vellera 262. 673.
Bæticatus 84
Bajæ 64. 213
Balnea Romana 278.
Balucis 599
Barba juvenum 147.
Barbarus 2
Bardiacus 61
Bardocucullus 61. 672.
Baſcauda 666
Baſilicus 647
Baſis 448
Batavi 318
Batrachomyomachia 684
Bauli 217
Bella Punica 104
Bellum Judaïcum 102.
Bellum Thebanum 644.
Bellus 36. 174
Bes 46
Beta 255
Betæ 618
Bilbilis 56
Biſon 20
Bitontum 126
Blatta 614
Boletus 42
Bononia 320
Bootes 183
Botellus 281
Botrodus 57
Botulus 660
Bovilæ 105
Bractea 364

Brittani 560
Bromius 205. 613
Brutianus 195
Bruti puer 136
Brutus 391. 509
Bubalus 20
Buccella 314
Bulbi 226
Butta Gallica 607
Buttum 262
Byblis 506

C.

Cacus 175
Cadmus 124
Caduceus 372
Cæcubum 131
Cælebs 604
Cælius mons 582
Cælum 206. 535
Cæmentum 464
Cære 642
Cæſius Sabinus 370.
Cæſonius 345
Cajeta 214
Calabræ Muſæ 257
Calathus 456. 668
Calcei Senatorii 58. 36
Calculi 358. 649
Calda 37
Caledonius 9
Calices varii 665
Callaïcus 202
Callimachus 195
Calliope 159
Calliſto 294
Camillus 547
Cammarus 126
Campæ 446
Cancer 278
Candelabrum 654
Canis 615. 647
Canius 71
Cannæ 295
Canthus 682
Canuſinæ 436. 672

Capiſtrum 90
Capitolium 209. 241 359.
Cappadocia 441
Caprificus 208
Carpophorus 14
Caryotides 553
Caryſtus 464
Caſia 305
Caſtalius fons 333
Caſtor & Pollux 21.48.263 264.
Caſtrum 214
Cataplus 608
Cataſta 296
Cathedralitius 491
Catilina 277
Caro 30.35.51
Catullus 686
Cattæ 630
Catti 105
Cavea 55. 661
Caules 619
Caunus 57
Cauſia 651
Cayſter 62
Cecropius 44.49 235.
Celeuſma 177
Cella pauperis 166
Cellæ ſervorum 463.
Celtiberi 56
Cenſeri 66
Cenſores 545
Centauri 484
Centies 86
Centumviri 298
Cephalus 564
Cera in libris 187
Ceræ ultimæ 224
Cerdo 151
Cercopithecus 365 687.
Ceroma 184
Cerretani 627
Cerva æripes 478
Cervical 616
Cerufſa 74.124 162.335.
Cervus 587.636
Ceſtus Veneris 291
Chalybes 211
Chariſtia 453
Charta virgo 69
Chimæra 23
Chiragra 85
Chiron 109
Chius 617
Choraules 270
Chryſēdeta 124.126
Cicadæ 519
Cicer 50 281
Cicero 141 176 277.
Cilicia 7 369
Cimex 554
Cinnamum 305 168.
Cinnamus 292
Cinna poëta 496
Cinyphius 469
Cippus 521
Circeii 234
Circulator 482
Circus 24.311
Cirri 440
Ciſterna 168
Ciſtiſer 246
Cithara 681
Claudius Imperator 42
Clavis ſervorum 263.
Clauſula libri 232
Cleonæ 278
Cleonæus leo 215
Cleopatra 214
Clepſydra 298
Cliens 61
Clinicus 47
Clytemneſtra 289
Cnidus 629
Coccina 511 120
Coctana 231 623
Cochlea 395
Cocus 690
Codrus 10
Cœnaculum 92
Cœnæ Magiſter, rex, pater, &c. 595.
Cœna recta 131 147.332
Cœnatio 130
Cœnare apud Jovem 11. 398.
Cœnatoria 674
Colchis 23
Colocaſia 618
Colonus 107.283
Coloſſus 5
Coloſtrum 624
Colūm 667
Concha 688
Conchis 265
Conditio 246
Condylus 282
Congedus 57
Congiarium 149
Conſocer 504
Conſul 40
Conturbare 337 427.
Convivia propinquorum 453
Copta 659
Coracinus 653
Corcyra 345.415
Corduba 66
Cordillæ 145
Corinna 241
Corinthus 260 455.
Cor Leonis 213
Cornelius Fuſcus. 314.
Corona civica 424
Coronis 480
Cors 453
Corſica 518

Corybantes 73
Coſmicus 344
Coſmus 428
Coſtum 555
Cothurnatus 337
Cothurnus 154
Cous 647
Crœſus 264
Craſſus 547
Creditor 74
Creta 102
Cretatus 323
Criſpus 210
Criticus 283
Crocus 255
Crudus 150.609
Cryſtallina 455
Cucullus 61.145. 675.
Cucuma 531
Cucurbita 551
Culcita 272.679
Culex Virgilianus 684.
Cuniculus 626
Curetes 435.
Curio 110
Curius 310.439
Cyaneæ 311
Cyathorum certus numerus 405 473.556.
Cyathus 45
Cybium 281
Cycni 446
Cydonia 621
Cyllarus 196
Cynicus 209. 662.
Cyprus 471
Cyrtha 75.
Cytherea 402

D

DAci 43.103
Dactyliotheca 562.671
Dædalus 207
Dalmatæ 530
Damæ 512
Danubius 236
Daphne 204.326
Daphnon 531 556
Dare verba 268 492
Decebalus 235
Decies 99
Decies centena 131
Declamare 105
Decoctor 277
Decoquere 107
Defunctum 206
Dejanira 450
Delatores 8
Delphi 605
Delphis 446
Demenſum 150
Denarius 98 476.
Dentiſcalpium 649
Deucalion 269
Deunx 46
Dextans 46
Diapaſma 80
Diarium 147
Diatheca 607
Diatreta 607
Dicte 180
Diegis 235
Dies Roman. 186
Ad digitum pugnare 25
Digitum tollere 272
Dindymene 423
Dionyſos 204
Dipſas 163
Dircenna 50
Diſcus 680
Divortium 510
Diurnum 149
Dodrans 46
Dorcas 513 636.
Dores 19
Drama 612
Dropax 523
Dryas 156
Dulichius 564
Dumque 357

E.

EArinus 430
Echica carmina 140
Echinus 634
Efferre 132.195.
Electra 143
Electrum 199. 214 262.
Elegia 154.258
Elephas 16
Elyſii campi 306
Elleborum 474
Elpenor 566
Emere bene 381
Emerita 66
Emeritus 355
Encauſtum 207
Endromis 103
Endymon 483
Ennius 839
Enterocela 518
Enyo 21
Eous 388
Ephippium 663
Epidipnides 553
Epithalamium 189
Epirrapezius 447
Epos 612
Eques Romanus 178 238.
Eques alienus 248
Eques juſtus 89. 222.
Erigone 564
Erotium 259
Erymanthus 22
Erythræus 262
Eryx 274
Eſquiliæ 359
Εσχατοκώλιον 104
Eſtendum 90
Erruſcus 318 344

Evadne 225
Euganei 196
Evocatus 184
Euryſtheus 459
Eurotas 464
Eurydice 681
Ex aſſe 149
Extemporalis 269

F.

FAbricius 439. 547
Fabula 10
Falernum 41. 122
Fannius Cæpio 139
Far 205
Faſces conſulum 355.
Faſti 375
Favi 54. 638
Fauni 457
Febris 581
Ferula 662
Ficedula 616. 626
Ficus 68. 335
Fidiculæ 268
Fiſcina 53
Flagellare 219
Flaminia 219
Flavia gens 27
Flectere capillos 118.
Floralia 30
Focale 203. 676
Foliatum vinum 669.
Follis 193
Fora Rom. 31 78
Formiæ 502
Fortuna gemina 233.
Forū Cornelii 144
Fratres Siculi 334
Freſſus 205
Fritillus 191. 648
Frons libri 69
Frontinus 514
Fronto 63
Frugi 623
Fucinus 24
Fucus 394
Fullo 272
Fumarium 507
Fundi 640
Fundus 379
Fungi 173

G

GAbata 349. 154.
Gades 51
Galba 50
Galbanus 84
Galbula 630
Gæleſus 123 202
Galli Cybeles 140 165.
Gallia 144 234
Galliambus 139
Ganymedes 34
Garum 322 637
Gauſapa 674 677.
Gelaſinus 335
Gemini 387
Genethliacum 285
Geniſta 52
Genius 308
Germanicus 235
Gerres 590
Geryon 275. 478
Geſtatio 349
Getæ 306. 324
Giberius 684
Ginnus 325
Gladiatores 17 100. 254.
Glaucopis 364
Glaucium 438
Glis 628
Gnoſſus 638
Gobius 634.
Gorgones 484
Grabatus 562
Grajus 212
Graphiarium 649
Graphium 187
Grues 431. 631
Gryllus 108
Guſtatorium 664
Guſtus 553
Guttus 656
Gyaræ 7

H.

HÆdus 624
Hæmus 6
Halteres 655
Harpaſtum 193 655
Haſtati 83
Hebe 460
Hecatoſtylon 152
Hedera 24 424
Helciarii 219
Helena 67
Heliades 214
Helice 183
Helicon 74
Helle 286
Hemitritæus 228
Hercules 22. 447 459.
Hermaphroditus 483.
Hermathena 533
Hermeros 533
Hermus 320
Hernia 518
Herous 151
Heſione 22
Heſperides 18
Heſpereus 386
Hetruſcus 118. 344
Hexaclinus 455
Hexaphorus 139
Hippocrene 454
Hippodamus 198
Hippodromus 596
Hirpinus 175
Hirundo 276
Hiſco 270
Hiſpaniæ urbes 55 218.
Hiſtria 603

Hiſtrio 439
Horæ dici 93.186
Hyacinthus 683
Hybla 126 430 365.
Hybrida 387
Hydra 23 275.
Hylas 133.460 483.
Hymenæus 189
Hymettus 365 431
Hyperboreus 183
Hyrcania 16

I

IAniculus 218 599.
Ianthina 120
Ianthis 303
Ianus 375.380. 500.
Iaſon 544
Icarus 207
Ichneumon 365
Idumæa 505
Idus 147.221.
Imbrex 120
Imputare 503
Incendium 239
India 389
Infantarius 230
Inquilinus 79
Inſulæ urbanæ 201.
Interjungere 404
Invidia 40.156 238.
Io 423
Iones 3
Iris 578
Irus 264.315
Iſis 169 513
Iter 236
Itys 279 517
Iulia lex 287
Iupiter Ammon 3
Ius trium liberorum. 143
Iuſta 521
Iuvenalia 147

K

Kalendæ 211.

L

LAcedæmon 193.
Lacerna 84 116. 182.
Lacertus 360
Lacones 21.48 428.
Laconum balneæ 301.
Lactucæ 165.620
Lacuna 184
Ladas 139
Lælaps 564
Læna 674
Lagon 451
Lagus 499
Laletania 45
Laliſio 636
Laniſta 316
Lapillus candidus 401.
Lapis primus, &c. 37.
Lapithæ 378
Lares 168
Laterna 658
Latus clavus 206 246.
Lavicum 81
Laureatæ litteræ 126.
Laureolus 9
Laurus 216
Lectica 137
Lectus pavoninus 663.
Leda 62.212. 260.
Ledæum aſtrum 387.
Lemnia 520
Lens 617
Lentiſcus 314.649
Leporem edere 257
Lethe 348
Leucophæus 84
Lex theatralis 252
Liberorum trium jus 142
Liber 463
Liberalitas 247
Libertus 157
Libitina 400.539
Libra argenti, auri 116
Libræ partes 348
Librarius 101.106
Libri clauſula 232
Libri veterum 32 72 187.
Liburnus 61
Lichen 28
Licinus 376
Licium 630
Ligula 247.676
Lima 283
Linea dives 421
Linere labra 162
Linguis favere 535.
Linus 469
Liris 502
Litare 442
Literæ laureatæ 444.
Lituræ 331
Livêre 390
T.Livius 685
Locarii 253
Loculi 646
Lodix 677
Lomentum 658
Lorica 323
Lotus 189 404
Lucania 10
Lucanica 205 623
Lucanus 66.333 334.686.

INDEX RERUM

Lucifer 386
Lucifera dea 525
Lucilius 612
Lucina 13
Lucrinus lacus 67
Luctari 340
Ludere ſuo corio 151.
Ludii 253
Ludi ſæculares 181
Lunæ eclipſis 159
Lunata planta 116
Lunari calcei 58
Lupatum 90
Lupinus 281
Lupus piſcis 634
Luſcinia 660
Luſtrum 88.181
Lyæus 72
Lycambes 329
Lygdos 291
Lyſippus 447

M.

MAchaon 111
Macte 189
Mactea 635
Mæcenas 408
Mænalus 22
Mæonides 241
Mæonius 347
Mala citrea 624
Mala Perſica 626
Mala Punica 52
Malvæ 514
Mamertini 641
Mamma 82
Mandra 251.358
Mantile 587
Manuale 663
Manumiſſus 60
Mapalia 496
Mappa 587
Marathon 22
M. Antonius Primus 475
Mareotis 396
Marica 502
Mariſcæ 335.552
Maro 66
Marſus 134.197 237.
Marſyas 131.512
Martes 508
Martialia 284
Maſſicum 45
Maſſilia 507
Maſſyli 416
Maſthlion 243
Mattium 650
Mattya 510
Mauruſia 605
Mauſoleum 4
Meduſa 313
Meleager 14
Melimela 52.335
Mella Corſica 438
Melpomene 199
Membrana 31
Memphis 2
Menander 241
Menapii 628
Menſæ citreæ, acernæ, &c 664
Mentagra 78
Mentor 162
Mercurius 372
Meſſala 376
Meta 53
Metellus Creticus 102.
Metreta 245
Mica aurea 129
Micropſychus 791
Midas 320
Miletus 390
Mimus 205.374
Minutal 553
Miracula orbis 3
Mirmillo 100
Miſcere 101
Miſſio 25
Miſtyllus 59
Mithridates 279 291.
Mitylene 361
Modeſtus grammaticus 496
Molorchus 219
Monaulos 659
Montes Romæ ſeptem, 218
Morio 382.688
Mullus 121
Mulſum 189. 474 638.
Munerarius 19
Municipium 220
Muræna 120. 632
Murex 58
Muria 637
Muſcarium 659 660.
Muſtum 41
Mycenæ 644
Myra 446
Myrobalanum 657.
Myrrha 229
Mytilus 273
Myxa 652

N.

NAjades 312
Napi 620
Narbona 417
Nardus 627
Narnia 367
Narthecium 661
Naumachia 20
Nefrens 205
Nemea 8. 215
Nereides 21. 213
Nereus 503
Nero 438
Nerva 416 486
Neſſus 460
Neſtor 271
Niceros 305
Nilus 66. 317
Nimbus 669
Niobe 524
Nitella 262

Nomas 464
Nomenclator 503
Nomentum 98
Noricum 16.218
Notæ 268
Notare 34
Notarii 268. 687
Notus 278
Nubere 382
Nuces 258.614. 648.
Nuces pineæ 621
Numa 488. 546. 602.
Numiſma 37
Nurus 225
Nutha 57
Nymphæ 213. 302
Nyſa 204

O.

OBruſa 598
Octaphorus 309.
Odryſa 327
Oedipus] 483
Ofella 514. 595. 690.
Officioſus 251. 520. 536.
Oliva 623
Olympia 204
Olympias 204. 320. 344.
Omphala 460
Onager 636
Onyx 300
Opes libertinæ 243
Opimius 45
Opobalſamum 657
Opſonium 258
Orbes Mauri 436
Orcheſtra 240. 244. 252.
Oreſtes 289. 347. 489.
Orpheus 18. 547
Oryx 635
Oſiris 209
Oſſa mons 396
Othonis lex 240
Otho Imperator, 297.
Othryſii 327
Ovidius 66. 685
Ovilia 209
Oxygarum 167

P.

PÆnula 614. 673. 676.
Pæſtum 214
Pacurus 443
Paganica 193
Palamedes 638
Palæſtra 171. 274
Palatinus 237
Palfurius Sura 59. 380.
Palinurus 177
Pallas Domitiani 235.
Palmes 81
Pan 71. 451
Panaca 666
Panes Picentini 626.
Pannonia 383
Pantices 318
Paphus 390. 472
Papyrus 688
Parazonium 658
Parcæ 210. 224. 307.
Parma 224. 243. 688.
Parmularii 461
Parrhaſius 188. 352.
Parthenius 204
Parthenopæus 215
Parthi 228. 372. 527.
Paris 81
Paſſum 638
Paſtilli 80
Patavium 66
Patræ 260
Patricii 359
Patronorum jura 505.
Patronus 58
Patrueles 260
Pavo 630
Pecten textorius 677.
Pegma 5
Peleus 130
Peligni 45. 66
Pelion 396
Pellæus 447
Peloris 190
Penates 73
Penelope 67
Penſum 210
Pentheus 567
Perfrigeſcere 152
Pergamus 433
Permeſſus 75
Perna 627
Perſius 197
Pertricoſus 175
Pervigilare 461
Petaſo 628
Petaurum 140
Pexatus 125. 129. 47.
Phædrus 154
Phaëthontides 399
Phalantus 390
Phaleucii verſus 488.
Phaon 506
Phaſiana 170
Phaſma 258
Philomela 517
Phlegra 421
Phœnix 239
Phoſphorus 386
Phryges 239. 419. 435. 567.
Phryxus 286

INDEX RERUM.

Phyllirides 169
Picenus ager 513 206. 231.
Pierius 354
Pignus 584
Pila 11.16.193 326.654.
Pila Tiburtina 251 354.
Pileus 532.548 673.
Pimpla 545
Pindarus 385
Pirithous 489
Piſtor dulciarius 690.
Placenta 264
Plagiarius 610
Platanon. 252
Plato 357
Plaudendi formula 117.489
Plectrum 334.681
Plinius 362
Plumbeus 87
Poculorum numerus certus 103 290. 293. 473.
Pœni 104. 190. 293.
Polyphemus 207 343.
Pollentia 678
Pollinctor 519
Pollux 263
Polus Latius 428
Polus ſeptentionalis 14
Polycletus 455
Polyhymnia 199
Polymitus 677
Polypus 592
Pompeii theatrum 288.
Pompejus 176.279.
Pōptina palus 528
Pondo 248
Pons Milvius 251
Popa 194
Porcia 52
Porphyrio 632
Porri 619
Porſena 42
Porticus Philippi 421.
Pothinus 176
Potitus 19
Prædium 159
Prælum 127
Præneſte 220
Præſtare 217
Prætexta 496
Prætor 222
Prætorium 551
Pragmaticus 607
Praſinus 302.555 673.
Praxiteles 201. 629.
Priamus 271
Priapus 172. 313
Primipilus 83
Procris 564
Prometheus 9. 449.
Propertius 685
Propinare 180.608
Προπίνειν 181
Proſcriptio 276
Proſcriptus 155
Prototomi 514
Proxeneta 482
Pruna 247
Pſilothrum 322
Pugiles 340. 422 462.
Pugillares 645
Puleum 590
Pullus color 679
Pulpitum 71
Pumex 70
Pumilio 688
Pumilus 626
Punica bella 102
Pupa 264
Purpura Magalenſis 510
Puſtulatus 364
Puſula 681
Pyctes 567
Pylades 289
Pyra 262
Pyramides 8
Pyrgi 574
Pyrra 124

Q.

Quadra 314
Quadrans 46 248.
Quæſtor 342
Quartana febris 530.
Quincunx 46
Quincupedal 665
Quinquenale certamen &c. 425
Quintilianus 142
Quirinalis mons 544.
Quirinus 517

R.

Amentum 482
Rapa 619
Ravenna 168
Remus 529
Res 40
Reſtis 223
Retiarius 100
Reticulum 194
Reus 58. 134
Rhenus 426
Rhetor 130
Rhinoceros 10.19.
Phodope 6
Rhodus 212
Rhombus 440
Rhytium 118
Rigæ 212
Rogus 262
Romæ montes 218
Ronchus 32

Roſa 366
Rudis 26.160

S.

Sabbatarii 284
Sabini 504
Sabinum vinum 515.
Saga 440
Sagarus 409
Sagum 33
Saguntus 206
Salamandræ 232
Salara via 219
Salarii 53
Salarium 248
Salluſtius 685
Salmacis 502
Salo 57
Sanctior aula 238
Sanctra 544
Sandapila 137
Santones 474
Santonicus 474
Sapa 358
Sapo 650
Sappho 357
Sarcinæ 133
Sardinia 214
Sardonyx 216
Sardous 393
Sarmatæ 6. 324 362.
Saſſina 172
Satiſdare 60
Saturnalia 239 190. 284. 548 644.
Saturninus 182
Saturnus 602
Satyri 540
Sarroctonos 682
Saxa Rubra 218
Scævola 42
Scalptorium 662
Scarus 623
Scazon 84
Scena 258.439
Scipiones 102
Sciurus 262
Scopæ 662
Scopas 202
Scorpus 212
Scrinia 33 199 230.652.
Scriptulum 231
Scutica 522
Scutum 689
Scylla 343
Scythæ 496
Secundæ menſæ 267.
Sedilia in theatro 240.244 252
Selibra 87.248
Sella 260
Sellariolæ popinæ 277.
Semicinctium 697
Semiramis 390
Semis 46
Semodius 205
Seneca 66.203
Senio 625. 647
Septa 299
Septentrio 306
Septitianus 231 437.
Septunx 46
Sepulcra veterum 82. 95. Vide *Epitaphium* in ſecundo Indice.
Sequani 198
Serapis 440
Servi inſcripti, tonſi, &c. 419. 679.
Seſtertius 69
Seta 63
Setia 220
Setinum 320
Sextans 46
Sextarius 46
Sextius Caballus 58
Sibylla 449
Sideratus 367
Sigma 514
Signinum 640
Siliceſnium 158
Silius Italicus 190 354.413.
Silvanus 537
Simila 618
Simius 687
Sindon 611.594
Sinueſſa 300
Sirenes 175
Sirius 221
Siſiphus 283
Siſtrum 283. 588 656.
Situs 376
Smaragdus 216 242.
Soccus 376
Socrates 540
Socrus 524
Solſtitium 215
Sophocles 154. 357
Sophos 33. 69.304
Sorba 621
Sordidatus 114
Sorades 439
Sotadicum carmen 158
Soteria 597
Spanius 122
Sparta 62
Spathalion 628
Specularia 383
Splenia 117
Spoletum 641
Sponda 485
Spondêre 493
Spondylus 318
Spongia 187
Sportula 64.148.
Squillæ 633
Stamen 678
Stella 15. 68. 421 446.

Stemma 202
Stibadium 663
Stigmata 111. 459
Stilus 187
Stoici 35. 355
Stola 485
Stragula 111
Strigiles 655
Stropha 148
Structor 514
Strymon 440
Stymphalides 478
Subſellia 44
Subtemen 676
Suburra 111. 251
Succinum 214. 262
Sulphurata 50
Sulpitia 505
Sumen 119
Supinus verſus 139
Suppoſititii glandiatores 333
Surrentum 639
Σῦκα μέμζε 263
Syene 79
Sylla 293. 447. 547
Symplegades 338
Synnas 464
Syntheſis 124. 206 644. 675.
Syria 529
Syrma 207

T.

Tagus 57. 212
Tali 192. 221 647.
Talio 604
Tantalus 485
Taratalla 59
Tarpejus mons 209. 353.
Tarraco 57
Tarteſſus 337
Tata 87
Taurus aſtrum 116
Taygetus 300
Tecta via 419
Templum Dianæ Epheſinæ 2
Templum Flaviæ gentis 427. 442
Terentus 71. 181
Tereus 207. 276
Tergeminus 164
Terra levis 260
Teſſera 221. 421 615. 647.
Thalia 187. 330
Thebæ 211
Thebais 644
Thermæ 5
Theta 342
Thetis 28
Thymele 33
Tholus 73
Thraſeas 35
Thyeſtes 164. 207 269.
Thynnus 231
Tibullus 126
Tibur 33. 213. 215 216.
Timavus 196
Toga 58. 89. 494 528. 671. 672.
Toga palmata 324
Tomaculum 51
Tomentum 679
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος 54
Tonſor 304
Toreuma 159. 206 549.
Toxicum 280
Traducere 7. 61
Trajanus 486
Trapetum 337
Trebula 278
Triarii 83
Tribulis 283. 451
Tribuni plebis 288
Tribuni militũ 178
Tribus 126
Triclinium 313
Triens 46
Triteris 298
Trifolinus ager 640.
Trigon 293
Trilices panni 676
Triones 306
Triplices 358
Triton 24
Tritonis 181
Trivia 3
Trium liberorum jus 143
Trochus 361. 681
Tropa 591
Tropis 610
Trulla 474
Tubera 629
Tuberes 625
Tunica moleſta 230. 499.
Turdus 413
Turricula 648
Tuſcia 336
Tuſculum 338
Tyrianthinus 62
Tyrus 124. 381 290.

V.

Vadavero 57
Vadimonium 414.
Vale 143
Valerius Flaccus 66. 75.
Valgus 120
Vappa 592
Varius poëta 385
Vaticanus 321
Vatinii calices, ſeu Vatiniani 432 665.
Varius 606
Varrenus 176
Udones 675

INDEX RERUM.

Udus 607
Veientanus 89
Veii 128
Vellus aureum 286.
Venabula 651
Venatrum 602
Venetus auriga 302.
Ventilare 258. 444
Venus 647
Vercellæ 490
Veredus 579. 663
Verna 50
Verona 35
Vertagus 687
Veſpillo 47
Veſta 72
Veſuvius 203
Vicarius 112
Vidua 441
Vigeſſis 609
Villicus 590
Vina quædam 639 640
Vindelici 468
Vindex 62. 448
Vipera 153
Virens 580
Virgo aqua 250
Viſcum 12.
Vitis centurionum 490.
Vitelliani 104
Umbilici librorum 70 105
Umbo 164
Umbria 338
Uncia 248
Voberca 57
Urſa cæleſtis 14 183. 188. 294
Uſipii 308
Uva duracina 620
Uva, morbus 518
Vulturius 647

X.

Xenia 614. 616 & ſeqq.

FINIS.

Errata.

IN *Libro Spectac*. Pag. 3. *Aſſyduus lege Aſſiduus* Iones *l*. Iones. interpretatur *l*. interpretantur 5. Iubes *l*. Iubet. commutarunt *l*. commutarunt. ubi erant *l*. ibi erant 6 deprehenſi *l*. deprenſi. tornibus crinis *l*. tortis crinibus 7. ſignificatione idem *l*. ſignificatione. Idem. delotor *l*. delator 8. diſtinctum *l*. diſtichum 9. Prometheo *l*. Promethei. Hiſtrionis *l*. hiſtrionis 10. tuas? *l*. tuas. 11. beſtiarum *l*. beſtiarium 12. eminus ſiquidem *l*. eminus: ſiquidem 13 alumni &c. *dele parentheſim* 15. efficit *l*. effecit 16 Superatum vel *l*. Superatum: vel 17. illuſtriores? *l*. illuſtriores. In qua eſt acumen antitheſis *l*. In antitheſi eſt acumen: 19. urum *l*. urſum 20. qui fuerint. *facili l*. qui fuerint *facili* 22 Minori *l*. Minoi, 29. periculoſo *l*. periculosè 38 milliari *l*. milliario 39. cariores *l*. carior es 62. Varram *l*. variam 68. vox ſicus *l*. vox ficus 70. bacillus *l*. baculus 79. Sub ruſtico *l*. ſubruſtico 80. depellunt aut *l*. depellunt autem. δηαπάσω *l*. διαπάσω 82. aeræ *l*. aræ. 83. titulis *l*. tituli 84. & albo *l*. ex albo 85. eximie *l*. eximiè 86. ex eræ *l*. ære 97. Denarius *l* denariis. meam, uſque *l*. meam uſque. *Lib. II.* Pag. 101. ſte *l* iſte 102. anno 905. cœpum *l*. anno 605. cœptum 103. non poſſit *l*. non poteſt. millia paſſuũ *l*. millia paſsũm. corpori tuis *l*. corpori: tuis 104. faſtidioſis *l*. faſtidioſi. maximo, haberentur *l*. maximo haberentur 105. ſi eſſe *l*. ſi eſſent. eſſent eſſi *l* eſſent ſeſſi 109. nundine *l* nundinæ. patres *l*. patre 112. Cato tuam *l*. Capto tuam Max'ma *l*. Maxime 118. Patronem *l*. patronum 119. & ſolitos *l*. ſolitos 120. illa *l*. ilia 121. ἡμιτελαίω *l*. ἡμιτελταίῳ. mittimur *l*. mittitur 122. inde tu *l*. indue tu. Illi tam *l*. Ille tam 124 Siccina *l*. Siccine. *Parma Sepoſito* eximio. Civitas *l*. *Sepoſito*. Eximio. *Parma*. Civitas. Romane *l*. Romanæ 125. noſtris *l*. noſtis, millio *l* millia 126. terminibus *l*. torminibus 127. ſanium *l*. Ianium. *Bitontis*. eſt *l*. *Bitonti*. Eſt 128. unda *l*. unde 129. *bianca l. banca*. 131. triginti *l*. triginta 132. ab normem *l* abnormem 134. vires *l*. vir es 136. aſſibus Auri: *dele* Auri. quinque vero *l*. quinque. Auri vero 139. ſcribat carmine *l*. ſcribat carmina. in verſi *l*. in verſi 140. felicitatem *l*. felicitate *Lib. III.* Pag. 145 meliora?) *l*. meliora? coccus *l*. coccum 146. Sive hunc *l*. Sive hanc 147. & eam *l*. & eum. ille filium *l*. illi filium 149. Lib II. *l*. Lib. III. *Diurva*. *l Diurna*. 151 mill. paſſum *l*. mille paſſus. Sutorem regulum *l*. Sutorum regulum. 153. argilla *l*. argilla 154. ſi elatus *l*. ſic elatus 155 occultari. Antius *l*. occultari Antius 156. helquonum *l* helluonum. vocabantur. Ad pedes *l*. vocabantur Ad pedes 157. Saturnos olim *l*. Saturnus olim 160. arena Conſule *l*. arena. Conſule 161 Sefertia *l* Seſtertia 171. vilia *l*. villa

174. noſtratibus *l.* Francicis 176. age de *l.* agi de *Lib. IV.* Pag. 180. Dictæ *l.* Dicte 181. verſebatur *l.* verſabatur 286. Hora non *l.* Hora nona 187. Opus eſſe *l.* Opus eſſet 189. barbaris, quæ *l.* barbaris; Urſæ, quæ 192. pag. 153. *l.* pag. 152. 199. ipſius *l.* ipſis 205 pag. 140. *l.* 139. 209 cum eo *l.* cum ea 210. Thodon *l.* Rhodon 211. *Rhodi* *l.* *Rhodo.* 217. injuſſe *l.* injuſſæ. naufragis *l.* naufragia 218. Qurinalem *l.* Quirinalem 220. *Palæſtrinam.* *l.* *Paleſtrina.* excuſſa *l.* excuſſa. Sobiium *l.* Sobriam 225. conditioneque *l.* conditione, qua 229. pag. 48. *l.* pag. 46. iis *l.* ſis 230. pulitis *l.* politis. Perdere *l.* pedere 231. deteriores *l.* deterioris 232. juſtus *l.* juſtis. prolixtiate *l.* prolixitate.

Lib. V. Pag. 234. *Gratium* *l.* *Gratum* 237. ſcripſerat, i quæ *l.* ſcripſerat, quæ. rogare *l.* rogate 239. liceret ſederet *l.* liceret ſedere 241. *Catuli)* *l.* *Catuli?* 243. Pallas. Criſpinus *l.* Pallas, Criſpinus 244. plebeis *l.* plebeiis 246. charthæque *l.* chartæque 247. ſcripula *l.* ſcriptula 249. ſecurius *l.* ſecuris 250. ſune *l.* fune 253. allis *l.* aliis 254. diſcendentemque *l.* diſcedentemque 255. fretos *l.* fretus 256. carenes *l.* carens 260. quos puellæ *l.* quos puella 262. Phalantinus nomine *l.* Phalantus nomine. *la Mar* *l.* *la Mer.* *la Mecha* *l* *della Mecha*, atterratur *l.* atteratur 263. ædempta *l.* adempta. in iique *l.* in iiſque. partius *l.* partitus 264. triginti *l.* triginta 267. ſpotulis *l.* ſportulis 269. Qui tibi *l.* Quò tibi 270. χεραύλης *l.* χοραύλης 272. Perſi *l.* Perſis. *Exonoratus* *l.* *Exoneratus.* 273. ſe bene *l.* ſic bene 276. miſit *l.* miſi, 277. illæ vox *l.* illa vox 280. πρόσπευειν *l.* προπίνειν Algentum *l.* algentem 281. terent. *l.* Terentius: Sitia *l.* Syria 284. promiſſeris *l.* promiſeris. luces *l.* nuces. ludis *l.* ludit

Lib. VI. Pag. 285. in manu *l.* in manus 286 Deorom *l.* Deorum. Romà. quod *l* Roma, quòd. Novos *l.* Novis 287. Quænan *l.* Quænam. domum *l.* donum 288. condito *l.* conditio. dedit pudet, *l.* dedit: pudet, 291. *Clamys* *l* *Chlamys.* ſi illi *l.* ſi ille 292. ſum *l.* ſub 293. res *l.* rex 295. *Ære.* *l.* *Ære.* 298. ab *l.* ad. deſumque *l.* denſumque. Trieteres *l.* Trieteris. inſigni *l.* inſignis 299. eſt tibi *l.* eſt ibi 300. tibi *l.* ibi. innubæ *l.* innube. Sol viri *l.* Soli viri. ſecuti *l.* ſecuit 301. Opnites *l.* Ophites. lib. 1. ep. 54. *l.* (lib. I. epig. 54.) 302. propinabit. *l.* propinabit, 303. Et fonte. *l.* E fonte 304. invitaret *l.* invitarat 305. *ſi illi* *l.* *ſit illi.* unguenta *l.* unguento 308. amare magni *l.* amare: magni 309. Parce *l.* Parcæ. hihil *l.* nihil. hicinne *l.* hiccine 312. quale eſſe *l.* quale eſt 314. Bucellas *l.* Buccellas 315. quàm ſi *l.* quàm ſit 316. ſimili *l.* ſimilis Avje *l.* Aule 319. cum eſſe *l.* eum eſſe 320. nihil *l.* mihi

Lib. VII. Pag. 324. libricus *l.* lubricus. Martius *l.* Martis 327. pag. 25. *l.* pag. 24 *Domiiiani* *l.* *Domitiani* 328. pag. 249. *l.* pag. 248. 329. Lucoris *l.* Lycoris 330. vendicis *l.* venditis. prætium *l.* pretium 331. 5. Lituræ *l.* 8. Lituræ. Fragmento

l. Fragmentum. intega *l.* integrâ. eaptavit *l.* captavit 333. pag. 69. *l.* pag. 66. favere *l.* favete 337. Ter *l.* Te pag. 53. 78. *l.* pag. 31. 75. 338. veritatis *l.* veritas 340. cum quæ *l.* cúmque 341 Noſtri *l.* Noſti 342. litt. littera Θανάτος *l.* Θάνατος 343. Virgilio III. Æneidem *l.* Virgil. III. Æneidos. 344. pag. 104. *l.* pag. 204. 346. cum ſecutus *l* eum ſecutus 350. pag. 58. *l.* pag. 56. Bis ſe nos *l.* Bis ſenos 351. pag. 117. *l.* pag. 115. 352. polumque *l.* polumque piâ 354. pag. 77. *l.* pag. 75. 356 pag. 102. *l.* pag. 100. pag. 33. 78. *l.* 31. 75. 359 Equiliæ *l.* Exquiliæ ſepius *l.* ſeptus pag. 141. *l.* pag. 139. 360. pag. 121. *l.* pag. 120. pag. 44. *l.* pag. 42. *Saxetani.* dele povebat *l.* ponebat 361. pag. 46 *l.* pag. 45. 363. Veſuvi *l.* Veſuvii 364. pag. 137. *l.* pag. 136. 364. juſtus *l* juſſus. Nove *l.* Novæ. cronius *l.* Cronius. Catelle *l.* Catellæ. iſtitutum *l.* inſtitutum 367. prætioſus *l* pretioſus præcor *l.* precor 369. Ore *l* Oro. lacrymis *l* lacrymas 370. motibus *l.* montibus 371. Martius *l.* Maritus. prænatur *l* prematur 372. Bacillus *l.* Baculus. bacillum *l.* caduceus *Lib. VIII.* Pag. 374. ſcuriliter *l.* ſcurriliter 375. Cræcia *l.* Græcia 376. veſtire *l.* veſtis. legis *l.* legit 387. Ovid. 1. *l.* 2. eſt qua *l.* ex qua 388. *Domitiano l. Domitianum.* curribus. Indos, *l.* curribus Indos, 390. loquens *l.* eloquens. ovem unda *l.* ovem, unde. Lacædemonius *l.* Lacedæmonius 393. ſinum *l.* ſinum 395. Quia ex *l.* Quia hæc 398. ſervus *l.* ſerus 401. decuriæ judicium *l.* decuriæ judicum. Auguſtum *l.* Auguſtus 403. veſtes dives *l.* veſte dives Quantâque *l.* Quantáque. reportarum *l.* reportatum 404. Hunc ne *l.* Hunc nec. Phryſus *l.* Phryxus 405. mitti datam *l.* mihi datam 406. ſæpæ *l* ſæpe 408. Des mihi, *l.* Des mihi? illiberalitate *l.* liberalitate 411. minus *l.* munus 410. eſſe natus *l.* eſſes natus 413 Auguſta *l.* Auguſto 414. colina *l* culina 416. redimere *l.* redimire 418. ſtipatâque *l.* ſtipatáque 419. Plato *l* Plautò 420. Plegræa *l.* Phlegræa. Qui numerem *l.* Quid numerem 422. ſi formoſa *l.* ſic formoſa. Latiæ *l.* Latiæ ritus 424 quæ te *l.* quâ te *Lib. IX.* Pag. 426. Auguſtis *l.* Auguſtus 431. Θερινὸς: tibi *l.* Θερινὸς tibi 432. ſimplicins *l.* ſimplicius. poſui *l.* poſuit 433 nutrice *l.* nutrire 434. fulmem *l.* fulmen 436. compedibus *l.* compedibus vinčti 437. Peſtano *l.* Pæſtano 438. noſtro *l.* noſtra. ut ſolitum *l.* uti ſolitum. *glacinus l. Glaucinus* 459. dicat *l.* dicar 441. Euxinium *l.* Euxinum 443. *Pacurus l. Pacorus* 444. Ænea *l.* Æneæ. Noſtri *l.* Noſti 445. editor *l.* editior 446. lečtore *l.* lictore 447. ferendo *l* in ferendo 449. dies *l.* dices 450. minus *l.* munus 452. ſignanda *l.* ſignandi parve *l.* parva 453 eſſe *l.* eſſet 454 quod eſt *l.* quo eſt 455. ſi qua *l.* &, ſi qua 456. denſi *l.* denſis 457. rami *l.* ramis 458. dedignatur *l.* dedignatus 459 dari *l.* ac dari. poſſint ac *l.* poſſint, nec auſurum. Stygia *l.* Styga 460. geret *l.* gereret 461. conſu *l.* conſul 462. tu *l.* tui 463. ſum *l.* cum 464 qui hęc *l* quia hęc 466. decum *l* ducum

Pallatinum *l.* Et pallatinum 472. ponebatur *l.* ponebantur. in fe-
ris *l.* inferis 473. Sed *l.* Sex. CÆSAR *l.* CAESAR 474. impu-
dentia *l.* impudentiam 475. verra *l.* vera. Primus. *l.* Primus,
476. major eſt *l.* major, &. Appia, quá *l.* Appia, quam 477.
pervigil *l.* pervigili *Liber* X. Pag. 480. nno *l.* uno 483. Laî
l. Laii 484. condere *l.* cognoſcere 485. Radamantibus *l.* Rha-
damantus. *extendas l extendat* . a quis *l.* aquis 486 *coruſcam*
l. coruſcum 487. regio ne *l.* regione. Germaniacis *l.* Germania,
cis 488. tu (*l.* tu, 489 hoc eſt, noſtram *l.* hoc eſt, noſtra 490.
IV. *l.* XII 492. Gũ *l.* cum. abis *l.* fabis 493 Phænitia *l.* Phæ-
niciæ 496 tam ẽ *l.* tamen 498. currum *l.* curruum. ſacio *l.* fa-
cio 500. te nihil. *l.* te nihili. 502. ſacere *l.* ſacer. Italiæ *l.* Ita-
lis 503. imponebat *l.* imponebant. villicorum *l.* & villicorum
504. *Vita l. vitia* 505. Thyeſtæ ? *l.* Thyeſtæ: 506. jocus *l.* jocos
507. facilis *l.* facili. penſatur *l.* denſatur 508. altibus *l.* alitibus
510. lidis *l.* ludis 513. ructatris *l.* ructatrix 515. inferis *l.* in in-
feris 516. ſtuminis *l.* fluminis 517 quo *l* de quo 518 cadenti
l. candenti ἔντερον *l.* ἔντερον 519. miſſa *l.* miſſa 520. *Paſci-*
tur, hic ibi l. Paſcitur hic; ibi 521. inductus *l.* indoc tu *l.* ut
524. femina *l.* feminæ. fumo *l* fumoſo. jam unus m anus
525. *Gratulator l gratulor* 526. *Rapio. l* Rapit. R iii *l.* Ra-
birii 529. coco *l.* cocco. condidi *l.* condidit. è Ca *l.* à Caro
530. *Rectorum l. Rectorem* 531. Grandius *l.* Grandis 533. jun-
cto *l.* junctæ 534. poetam. *l.* poetam 536. A te ac *l.* A te hac.
gloriantur *l.* gloriatur 537. Uibes *l.* urbs. eras *l.* aras. illo mi-
hi *l.* ille, mihi. 539 ſcrobre *l.* ſcobe 540. cure *l.* crure. Satyris
Socratis l. Satyris. *Socratis* 541. *Anguſta . l. Auguſtæ* 542 Ip-
ſe *l.* Ipſa *Lib. XI* Pag. 544. De Europe *l.* De Europæ. au-
rige *l.* aurigæ. Procul eſt *l.* Procul eſſe 545. Quantâque *l.* Quan-
táque. ipſi *l.* ipſis 546. Nerva. primo *l.* Nerva primo. *Illo.*
Nerva. *l. Ille*. Nerva. 547. ſuis juris *l.* ſui juris. nollet *l.* nolet
jutuliſſet *l.* intuliſſet 548. Saturni Saturnalibus *l.* Saturni. Sa-
turnalibus. cantanda in *l.* cantanda: in 550. Ægyphis *l.* Æ-
gyptius 552. Talpe *l.* Talpæ 552. otit *l.* otii. facia *l.* faciat 553.
fratreo *l.* fratre ἐπὶτὸδεῖπνον *l.* ἐπὶ τὸ δεῖπνον 554. ipſo-
nii *l* opſonii 555. Meronis *l.* Neronis 556. conveniſſent con-
veniſſet 557. nimiũs *l.* nimiùm 559. ala *l.* fila. guſtu cetera
l. guſtu: cetera 560. iſcriptum *l.* ſcriptum 561. palliodorem
l. pallidiorem. agendum *l.* agedum. animnm *l.* animum
562. aecipies *l.* accipies δακτυλιοθ *l.* δακτυλιοθήκα
564. *Dextero l. Dextro*. Erigione *l.* Erigone. comiſaratione
l. commiſeratione 565. item *l.* irem 566. ſuũ *l.* ſum. lymphii
l. lymphis. præſuat *l.* præſunt. deturi *l.* daturi. libertis *l.* libe-
ris 567. Hæc miſerum *l.* Hic miſerem. Mænada *l.* Mænadas
Quales *l. adde* rugæ apparent in ſenum fronte. 568. *puellule*
l. puellulæ. Triſtus *l.* Triſtius. fila *l.* fili 569. Martiales *l.* Mar-

tiaiis. *Soluere*. *l. Solue*. *Lib. XII.* Pag. 572. abſolveret *l.* abſolverer 573 auguſto *l.* anguſto. emper *l* ſemper 574. perigrine *l.* peregrine 575 Janthide *l.* ex Janthide 576. *Macte* *l. Macte* 578. milles *l* millies. eum *l.* cùm. ſomus *l.* ſomnus. promiſſorem *l.* promiſſorum 579. ſatisſacit *l.* ſatisfecit. nominibus *l.* hominibus 580. ipſi *l.* ipſis. habeat *l.* abeat. in quæ *l.* in quâ 581. Dum te *l.* Dum tu 583. mullio *l.* mulio. 587. medio *l.* medios. Vel *l.* Vela. tam *l.* tùm. de omnia *l.* ac omnia 588. Illud qui *l.* Illud ab eo, qui ἤῶς *l.* ἠὼς, ſervus *l.* ſervum. jura *l.* jure. 589. Patrios ſui *l.* Patris ſui. bibes *l.* bipes 590. bibam *l.* bimam. qui jam *l.* quia jam. multitudine *l.* multitudinem. 591. bonus quid *l.* bonus: quid 595. Pulveriiq; *l.* Pulvereumque 599. pretium *l.* petitum. ſulphuratorem *l* ſulphuratorum. nt *l* ut 600. Vexare *l.* Vexati 601. inurunt *l.* inuruntur 607. ſenex *l.* ſenex. trita *l.* tritæ. domi *l.* domiti 608. villibus *l.* vilibus Καταπλυς *l.* κατάπλυς funt *l.* ſunt. prima ? quod *l.* prima; quòd 610. refert *l.* referet. tacentem *l.* jacentem. Ipſi *l.* Ipſe 11. obnubebant *l* obnubebat 613 omnlbus *l.* ominibus. dici *l.* d… *Lib. XIII.* 615. ſerre *l.* ferre. mimium *l.* mimum 61… imperiret *l.* impetiter 617. indigas *l.* indiges. fabe *l.* fabæ 61… indulſiſſer *l.* indulſiſſe 619 virida *l.* viridia. fruſtra *l.* fruſta 620. feu *l.* ſeu 621 bacchæ *l.* baccæ 622 vique *l.* vixque. impendi: *l.* impendii: 623. Ulabrenſem *l.* Velabrenſem 626. aquę *l.* aquâ 627. erat *l.* erit. inſtar Cerretana *l.* inſtar Cerretanæ 629. cunicularum *l.* cuniculorum. gule *l.* gulæ. Cnidæ *l.* Cnidiæ 632. Senece *l.* Seneca 634 ab auro *l.* ab aureo 636. natum *l.* patus. poculo *l.* populo 637. Unguentum, *dele virg.* 638. Viennenſis *l.* Viennenſi 639 *Cæſaris l Cæſareis.* miffa *l.* miſſa *Lib. XIV.* Pag. 645. pugilares *l.* pugillares 648. biſ-ſenio *l.* bis ſeno 650. datur. *l.* datur? 662. Otiæ *l.* Otia. publice *l.* pulice. curruum *l.* currui 663. Spondea *l.* Sponda. prætio *l.* pretio. in eo *dele.* nimirum *dele.* teſtudinem *l.* teſtudinum 664. teſtudinem teſtudinum. *Menſe l. Menſa*. citratos *l.* cirratos. *Traves l Trabes*. illigna *l.* iligna. *citri l. vitri* 666. ſperna *l.* ſpernas 668 catathos *l.* calathos 670. adere *l* addere 674. Pallla *l.* Pallia 675. tuus illi *l.* tuus illis 677. Aulæo *l.* Aulæa 678. Lacædæmoniæ *l.* Lacedæmoniæ. ſervare *l.* ſervari 679. fiabant *l.* fiebant. triſtes *l.* triſtis. Theucydidem Thucydidem 679. Communitæ *l.* Comminutæ. fruſtra *l.* fruſta 682. proprius *l.* proprium. confectus *l.* conſecutus. propria *l.* propria 683 Nebalius *l.* Oebalius. habeat *l* habeas 684. Quam ſuum *l.* Quaſi ſuum. Saturnalio *l.* Saturnalitio. Giberiuo *l.* Giberius. Ænei *l.* Æneis. inimicum *l.* initium 687. Illeſum *l.* Illæſum 689. ſuit *l.* fuit. uullo *l.* nullos 690. operem *l.* operum. *In appendice* illum idem *l.* illud.

FINIS.

MAG 015564

tiaiis. S

Digitized by Google